ΠΕΡΙΚΛΗΣ

Ἢ

ΣΚΗΝΑΙ ΤΟΥ ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΟΥ ΒΙΟΥ

ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΑΘΗΝΩΝ.

(145—405 πρὸ Χριστοῦ).

Ἔκδοσις τρίτη ἀναθεωρηθεῖσα καὶ ἐπαυξηθεῖσα.

Ἐκδιδόντος Ν. ΑΡΓΥΡΙΑΔΟΥ.

ΜΕΡΟΣ Β΄.

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ,
1873.

ΤΥΠΟΙΣ Ι. Α. ΒΡΕΤΟΥ ΚΑΙ Σ/ΑΣ.

Ὅθεν οὐδ' ὠφελεῖ τὰ τοιαῦτα τοὺς θεωμένους, πρὸς ἃ μιμητικὸς οὐ γίνεται ζῆλος οὐδὲ ἀνάδοσις κινοῦσα προθυμίαν καὶ ἀφορμὴν ἐπὶ τὴν ἐξομοίωσιν. Ἀλλ' ἥγε ἀρετὴ ταῖς πράξεσιν εὐθὺς οὕτω διατίθησιν, ὥστε ἅμα θαυμάζεσθαι τὰ ἔργα καὶ ζηλοῦσθαι τοὺς εἰργασμένους (Πλουτρχ. Περικλ. II. 5—10).

ΠΕΡΙΚΛΗΣ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΒ'.

ΤΟ ΘΕΑΤΡΟΝ ΤΟΥ ΒΑΚΧΟΥ.

Ἐνῷ διεδραματίζοντο τὰ ὁποῖα τελευταῖον διηγήθημεν συμβάντα, τὸ ἔαρ ἐπέστη, καὶ ἡ ἐποχὴ τῶν μεγάλων Διονυσίων ἦν ἐπὶ θύραις. Ἦτο δὲ ἡ πανήγυρις αὕτη ἐξ ἐκείνων, καθ' ἃς, ὥσπερ καὶ εἰς τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας, πλεῖστοι ξένοι ἐκ συμπάσης τῆς Ἑλλάδος συνέῤῥεον εἰς Ἀθήνας. Ἤδη δὲ πολλοὶ ἐργάται ἠσχολοῦντο ἐν τῷ θεάτρῳ, ἐπιφέροντες μεταβολὰς, ἐπισκευάζοντες καὶ εὐτρεπίζοντες τὰς σκηνογραφίας, καταλλήλως πρὸς τὰ παραστηθησόμενα δράματα. Διὰ ταῦτα δὲ καὶ εἰς τοῦτο ἤδη τὸ μέρος τῶν Ἀθηνῶν συνήρχοντο οἱ ἀργοὶ καὶ φίλοι τῶν διασκεδάσεων καὶ συνδιαλέξεων. Προσήρχοντο δ' οὐχὶ ὀλίγοι καὶ ἐκ τῶν σπουδαίων καὶ πολυασχόλων, συζητοῦντες περὶ τῶν φημιζομένων προτερημάτων τῶν δραμάτων, τὰ ὁποῖα ἔμελλον νὰ παρασταθῶσι.

Ἔκειτο δὲ τὸ θέατρον εἰς τερπνὴν καὶ καταλληλοτάτην θέσιν. Αἱ λίθιναι ἕδραι τῶν θεατῶν, ὑψούμεναι ἀλληλοδιαδόχως εἰς πλείστας σειρὰς καὶ εἰς ἡμικύκλιον σχῆμα, κατεῖχον τὸν νοτιανατολικὸν κατήφορον τῆς ἀκροπόλεως, καὶ ἠδύναντο νὰ χωρήσωσι τριάκοντα χιλιάδας θεατῶν. Ἐπάνωθεν δὲ τῶν ἑδρῶν τούτων ἐν τῷ ἀνωτάτῳ ἐπιπέδῳ τοῦ λόφου τῆς ἀκροπόλεως ἵσταντο ἀνιδρυμένα τὰ θαυμάσια ἐκεῖνα ἱερὰ καὶ οἱ περικαλλεῖς ναοὶ τῶν Ἀθηνῶν, τοὺς ὁποίους ἐθαύμασε καὶ θαυμάζει εἰσέτι ὁ κόσμος. Ὄπισθεν δὲ τῆς σκηνῆς, πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τῶν θεατῶν, παρίστανε μεγαλοπρεπῆ πρόσοψιν ὁ ἀρχαῖος Ὑμηττὸς, τοῦ ὁποίου αἱ ῥάχεις ἐκαλύπτοντο ὑπὸ ἐλαιῶν, αἱ δὲ κορυφαὶ ἦσαν κατάφυτοι ὑπὸ καστανεῶν. Πρὸς νότον δὲ βλέποντες οἱ θεαταὶ εἶχον πρὸ ὀφθαλμῶν αὐτῶν τὴν ὡραίαν θάλασσαν τῆς Ἀττικῆς, τὸν ἔνδοξον μάρτυρα εὐκλεῶν κατορθωμάτων καὶ πολυϋμνήτων ἀγώνων. Οὐδὲν ἄρα ἔλειπεν ἐξ ἐκείνων, τὰ ὁποῖα ἠδύναντο ν' ἀναπαύσωσι τὸ φρόνημα καὶ τὴν εὐαισθησίαν τοῦ πνευματώδους

λαοῦ τῶν ἀρχαίων Ἀθηναίων, μετὰ δὲ τὴν ἐνδόμυχον καὶ μεγάλην ἀγαλλίασιν, ἣν ἠσθάνετο ὁ λαὸς τῶν Ἀθηνῶν ὡς ἐκ τῶν εὐφροσυνῶν τῆς πανηγύρεως ταύτης, (εὐφροσυνῶν, αἵτινες ἦσαν αὐτῷ ἐπίσης ἀπαραίτητοι, ὅσον καὶ ὁ ἀὴρ τὸν ὁποῖον ἀνέπνεεν), οὐδὲν ἕτερον ἠδύνατο νὰ εὐφράνῃ τοσοῦτον τὸν φιλόπατριν καὶ ὑψηλόφρονα τῶν Ἀθηναίων δῆμον, ὅσον αἱ ἐκδηλώσεις τῆς ἐκπλήξεως καὶ τοῦ θαυμασμοῦ, εἰς τὴν ἔκφρασιν τῶν ὁποίων κατηνάγκαζεν, οὕτως εἰπεῖν, τοὺς παρεστῶτας ξένους τὸ κάλλος τῆς εἰς τοὺς ὀφθαλμούς των παριστανομένης σκηνῆς.

Ἦτο δὲ ἤδη ἑσπέρα, πολλοὶ δὲ πολῖται ἦσαν συνηθροισμένοι περὶ τὸ θέατρον, ἀπολαύοντες τῶν εὐφροσυνῶν ζωογόνου αὔρας καὶ τῆς λαμπρᾶς θέας τῆς τοῦ ἡλίου δύσεως, ἐαρινῆς ἡμέρας, ὁρίζοντος Ἀττικοῦ. Ἤδη δὲ αἱ τελευταῖαι ἀκτῖνες τοῦ Δελφικοῦ Θεοῦ ἐπεχέοντο ἐπὶ τὰς κορυφὰς καὶ τὰς ῥάχεις τοῦ ὄρους, μετατρέπουσαι τὸ ψυχρὸν φαιὸν χρῶμα τῶν ἐλαιῶν εἰς διάπυρον ὠχρὸν, ὥστε ὁ Ὑμηττὸς παρίστατο ὡς διαφλεγόμενος ὑπὸ περιχρύσου λάμψεως. Τὰ δὲ ἀπώτερα ὄρη καὶ αἱ νῆσοι διεχρωματίζοντο μὲ ποικίλα λεπτοφυῆ ἐπιχρώματα, ἀπὸ τοῦ καθαροῦ χρώματος τοῦ ῥόδου μέχρι τοῦ καταπορφύρου, ἐνῷ ἑτέρωθεν αἱ τὴν ἀκρόπολιν ἐπιστέφουσαι λαμπραὶ οἰκοδομαὶ ἀνυψοῦντο εἰς τὸν ἀκτινοβολοῦντα αἰθέρα ὡς ὑψαύχενες γίγαντες, ὡς πολύτιμοι ἀχάται λίθοι, ἐγκεκολλημένοι εἰς χρυσόν. Εἰς τοιαύτην θέαν, καὶ αὔραν οὕτωσὶ τερπνὴν καὶ ζωογόνον, αὐτὸ μόνον τὸ ζῆν καὶ ἀναπνέειν εἶναι μεγίστη ἀπόλαυσις καὶ εὐφροσύνη, ὥστε οἱ κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν ἐκεῖ περιδιαβάζοντες διέτριβον μᾶλλον ὅπως μὴ στερηθῶσι τῆς σπανίας ἐκείνης ἀπολαύσεως, παρὰ ὅπως διακοινώσωσι πρὸς ἀλλήλους σπουδαῖόν τι.

« Εἶναι ἀληθὲς, ὅτι ὁ Ἕρμιππος θὰ παραστήσει νέαν τινὰ κωμῳδίαν; » ἔλεγεν ὁ εἷς.

« Οὕτω λέγουσιν » ἀπήντα ὁ ἕτερος· « βεβαιοῦσι προσέτι ὅτι καὶ ὁ Κρατῖνος ἔχει ἕτοιμον νέον τι δρᾶμα. »

« Ὁ Ἕρμιππος, ὁ Ἕρμιππος θὰ μᾶς διασκεδάσει. Ὁ Δρομέας παρεπονεῖτο σήμερον εἰς τὸ ἐργαστήριόν μου » ἔλεγεν ὁ μικρόσωμος πλακουντοποιὸς Δικαῖος, « ὅτι ὁ Ἕρμιππος δὲν θὰ δώσει πλέον συμπόσιον, πρὶν ἢ παρέλθωσι τὰ Διονύσια, ἀσχολούμενος εἰς τὴν ἐξάσκησιν τῶν ἠθοποιῶν του. »

« Καὶ τίς θὰ ἦναι ὁ χορηγός του; »

« Βεβαίως ὁ Γλύκων ὁ τοῦ Ἀριστοκράτους. Εἶναι πάντοτε ἀχώριστοι φίλοι. »

« Τίνες εἰσὶν οἱ ἐκεῖθεν προσερχόμενοι; » ἠρώτησε τρίτος τις, ἰδὼν προσιόντας δύο εὐπατρίδας, μεθ' ὧν συνεβάδιζε καὶ τρίτος τις,

ὅστις, καί τοι εἰς τὴν κατωτέραν τάξιν τῶν πολιτῶν φαινόμενος ὅτι ἀνήκει, συνδιελέγετο ὅμως μετ' ἐκείνων μὲ μεγίστην οἰκειότητα. « Ὁ τὸν εὐτελῆ ἐπενδύτην φορῶν ἐκεῖνος νεανίσκος φαίνεται ἀνήκων εἰς τὴν ἐργατικὴν τάξιν, βεβαίως δὲ ἀπολαύει τῆς εὐνοίας τῶν μετ' αὐτοῦ προσερχομένων διὰ πᾶν ἄλλο παρὰ διὰ τὴν καλλονήν του. Ὁ εἷς ἐξ αὐτῶν δὲν εἶναι ὁ Εὐριπίδης, ὅστις παρέστησε τραγῳδίας τινὰς, αἱ ὁποῖαι δὲν ἐβραβεύθησαν; »

« Αὐτὸς εἶναι! » ἀπήντησε Φιλόξενος ὁ κναφεὺς· « ὁ ἄλλος δὲ εἶναι ὁ Σωκράτης, ὁ υἱὸς τοῦ Σωφρονίσκου, ὁ γείτων μου, μετὰ τοῦ εὐγενοῦς αὐτοῦ προστάτου. Εἶναι δὲ ὁ Σωκράτης οὗτος ἀγαθὸς νεανίσκος καὶ τῷ εὔχομαι ἐκ καρδίας πᾶν ἀγαθόν. Τὸ μόνον του σφάλμα εἶναι ἴσως ὅτι ἐβυθίσθη τόσον εἰς τὴν φιλοσοφίαν, καὶ βλάπτονται πολὺ τὰ συμφέροντά του. »

« Τί μᾶς κυττάζουσιν οὕτως ἀσκαρδαμυκτὶ οἱ ἄνθρωποι οὗτοι; » εἶπεν ὁ Εὐριπίδης, ὅταν ἐπλησίασαν εἰς αὐτούς.

« Σκέπτονται πιθανῶς περὶ τῆς κατὰ τῶν ἀκροατῶν τοῦ Ἀναξαγόρου κατηγορίας » ἀπήντησεν ὁ Κρίτων. « Ἠξεύρεις δὰ ὅτι κατηγορούμεθα, ὡς σκοποῦντες νὰ καταργήσωμεν τὰ Διονύσια. Μολονότι, νομίζω, σὲ τοὐλάχιστον, ὦ Εὐριπίδη, ὤφειλον νὰ μὴ ὑποπτεύωνται, καθ' ὅσον συμπεραίνω, ὅτι ἡ ἰδέα τῆς ἐπιτυχίας βραβείου τινος ἐκ τῶν ἐνταῦθα ἀποκτωμένων θὰ σὲ ἀπεμάκρυνεν ἀπὸ τῆς ἀρίστης τῶν διδασκαλιῶν τοῦ Ἀναξαγόρου. »

« Τὰ τοῦ Μιλτιάδου τρόπαια ἐτάρασσον τὸν ὕπνον τοῦ Θεμιστοκλέους » ἀπήντησεν ὁ Εὐριπίδης. « δὲν εἶναι λοιπὸν παράξενον ὅτι καὶ τὰ τρόπαια τοῦ Αἰσχύλου καὶ τοῦ Σοφοκλέους ταράσσουσι τὸν ἐμὸν ὕπνον. Κάμε μοι τὴν χάριν, ἀγαθὲ Σώκρατες, καὶ πληροφόρησον τὸν φίλον σου Κρίτωνα, ὅτι ἡ φιλοδοξία μου εἶναι ἀξιέπαινος, καὶ οὐδόλως μεμπτέα. »

« Ἀσμένως, ἐὰν μοὶ εἴπῃς πρότερον ποῖόν ἐστι τὸ ἀντικείμενον τῆς φιλοδοξίας σου. »

« Γνωριζόμεθα τοσοῦτον ἤδη καιρὸν, ὥστε νομίζω ὅτι ἠδύνασο νὰ τὸ γνωρίζῃς, βεβαίως δὲ ἐσυμπέρανας, ὅτι ὁ πόθος μου εἶναι νὰ λάβω τὸ βραβεῖον τῆς τραγῳδίας. »

« Τὸ βραβεῖον; . . . Τὸ λαμβάνουσιν ὅμως πάντοτε ἐκεῖνοι, οἵτινες εἶναι μᾶλλον ἄξιοι αὐτοῦ; »

« Βεβαίως οὐχὶ πάντοτε. . . . τοὐλάχιστον κλίνω νὰ πιστεύσω, ὅτι ἐβραβεύθησαν τραγῳδίαι, πολλῷ χειρότεραι τῶν ἰδικῶν μου, τὰς ὁποίας ἀπεδοκίμασαν. »

« Καὶ τίνων ὅμως τραγῳδιῶν ἐπροτίμας νὰ ἦσαι ὁ συγγραφεύς; Τῶν βραβευθεισῶν ἐκείνων, ἢ τῶν ἰδικῶν σου; »

« Βεβαίως τῶν ἰδικῶν μου. Δὲν εὑρίσκω τραγῳδίαν τινὰ τοῦ Ἀριστάρχου οὐδὲ τοῦ Ἴωνος ἀξίαν, ὥστε νὰ ἐπεθύμουν νὰ ἦμαι συγγραφεύς της. »

« Τότε δὲν ἐννοῶ τίνος εἴδους φιλοδοξίαν ἔχεις. Ἐπιθυμεῖς, λέγεις, νὰ ἐπιτύχῃς τὸ βραβεῖον, καὶ ὅμως δὲν στέργεις νὰ ἦσαι συγγραφεὺς τῶν τραγῳδιῶν ἐκείνων, αἵτινες ἐβραβεύθησαν. »

« Τοῦτο θὰ εἰπῇ, ὅτι ἐπεθύμουν νὰ συγγράφω οὕτως, ὥστε καὶ ἄξιος νὰ ἦμαι τοῦ βραβείου καὶ νὰ λαμβάνω αὐτό. »

« Πῶς ὅμως πρέπει νὰ συγγράφῃ τις διὰ νὰ ἦναι ἄξιος τοῦ βραβείου; Ἂν ἤμην ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν κριτῶν, θὰ κατήντων εἰς πολλὴν στενοχωρίαν μὲ τὴν κριτικήν μου. »

« Τί θέλεις ὅμως κυρίως νὰ ἀκούσῃς παρ' ἐμοῦ, ἐρωτῶν με οὕτως; Ὁ φίλος μας ἐνταῦθα, Κρίτων, δύναται νὰ ἐμβάλλῃ ὅταν θέλῃ, πάντα ἄνθρωπον εἰς τὴν μεγίστην ἀπορίαν. »

« Ὄχι τοῦτο », εἶπεν ὁ Σωκράτης· « ἀλλ' ἐγὼ αὐτὸς εὑρίσκομαι εἰς ἀπορίαν. »

« Ἔχεις σήμερον διάθεσιν πρὸς τὸ ἀπορεῖν καὶ δυσχερῶς ἐννοεῖν τὰ πράγματα. Τί λοιπὸν θέλεις κυρίως νὰ μάθῃς παρ' ἐμοῦ; »

« Θέλω νὰ μάθω πῶς πρέπει νὰ συγγράφῃ ποιητής τις, ὅπως ἐπιτύχῃ τὸ βραβεῖον. »

« Πρέπει νὰ συγγράφῃ καλῶς. . . μὲ πνεῦμα, μὲ εὐαισθησίαν καὶ μὲ εὐφράδειαν. »

« Ταῦτα λοιπὸν δύνανται νὰ συμπεριληφθῶσιν ἐν τῷ ἑνὶ τούτῳ, τῷ *καλῶς* συγγράφειν; »

« Μάλιστα! »

« Ὅταν ὅμως συγγράφωμεν, δὲν ἔχομεν σκοπόν τινα, πρὸς ὃν ὀφείλουσι νὰ μᾶς χρησιμεύωσι καὶ τὸ πνεῦμα, καὶ ἡ εὐαισθησία καὶ ἡ εὐφράδεια; »

« Ναὶ, τὸν σκοπὸν τοῦ νὰ ἀρέσωμεν. »

« Πλὴν, ἀρέσκει ἆρά γε εἰς ὅλους τὸ αὐτό; »

« Ἡ ἐρώτησίς σου εἶναι πάντη περιττή. Ὅλοι γνωρίζομεν ἄριστα, ὅτι πολλῷ διαφέρουσιν αἱ ὀρέξεις καὶ διαθέσεις τῶν ἀνθρώπων ὡς πρὸς τοῦτο. »

« Τότε λοιπὸν θηρεύομεν σκιὰν καὶ ἀνύπαρκτον πρᾶγμα, ἀγωνιζόμενοι νὰ ἀρέσωμεν. Δὲν προτίθεσαι πραγματικώτερόν τι τέρμα τῶν ἀγώνων σου; »

« Ὦ! βεβαιότατα, τὸν τράγον (1)! » εἶπεν ὁ Κρίτων γελῶν. « Μήπως ὁ τράγος δὲν εἶναι ἄξιον βραβεῖον φιλοδοξίας; »

(1) Τὸ βραβεῖον τῶν τραγῳδῶν ἦτο ἐν τῇ ἀρχαιότητι τράγος· τῶν δὲ κω-

« Ὑπόθες, ὅτι ἐπεχείρεις σὺ αὐτὸς, ὦ Σώκρατες, νὰ συγγράψῃς τραγῳδίαν . . . πρὸς τίνα σκοπὸν θὰ ἀπέβλεπες; » ἠρώτησεν ὁ Εὐριπίδης.

« Πῶς νὰ ὑποθέσω καὶ φαντασθῶ τοιοῦτόν τι, ἐνῷ δὲν εἶμαι ποιητής; »

« Εἶσαι ὅμως ἄνθρωπος σκεπτόμενος περὶ πάντων, καὶ ἱκανὸς νὰ κρίνῃς. Λοιπὸν τί φρονεῖς κυρίως περὶ τοῦ πράγματος τούτου; »

« Φρονῶ, ὅτι, ἂν ἤμην ποιητὴς, τὰ ποιήματά μου ἤθελον ἔχει ἀντικείμενόν των αἴσθημά τι, κοινὸν εἰς τοὺς πλείσους τῶν ἀνθρώπων, διὰ νὰ ἀπολαύω ἀλανθάστως καὶ τὴν ἐπιδοκιμασίαν καὶ τὸν θαυμασμὸν τῶν πλειοτέρων, ἐὰν τὸ ἐξέφραζον ἀξίως καὶ ἐπιτυχῶς. »

« Καὶ ποῖον θὰ ἦτο τοῦτο τὸ αἴσθημα; Ἤδη, ὡς βλέπεις, ἐγὼ ἀνέλαβον τὸ νὰ ἐρωτῶ. »

« Δὲν εἶναι ἀληθὲς, ὅτι ἅπαντες συμφωνοῦσιν εἰς τὰς κρίσεις των περὶ τῆς φιλοπατρίας καὶ τῆς αὐταπαρνήσεως του Κόδρου . . . περὶ τῆς ἀνδρίας καὶ ἐπιδεξιότητος τοῦ Μιλτιάδου καὶ τοῦ Θεμιστοκλέους... περὶ τῆς δικαιοσύνης καὶ μετριοπαθείας τοῦ Ἀριστείδου; »

« Βεβαιότατα, ἀλλ' εἰς τί δύναται νὰ συντελέσῃ τοῦτο; »

« Τιμῶνται δὲ οὕτως ὑφ' ἁπάντων οἱ ἄνδρες ἐκεῖνοι, διότι ἐζήτουν νὰ ἀρέσωσιν, ἢ διότι τὴν ἀρετὴν εἶχον ὁδηγὸν καὶ διευθύντριαν τῶν πράξεών των; »

« Βεβαίως διὰ τὸ δεύτερον· ἀλλὰ τί κοινὸν μεταξὺ τούτου καὶ τῆς τραγῳδίας; »

« Τοὐναντίον μάλιστα πολὺ ἔχουσι τὸ κοινόν. Παριστάνοντες ἐπὶ τῆς σκηνῆς παραδείγματα ἀρετῆς, καὶ ἐκφράζοντες ἐνάρετα καὶ ἀξιάγαστα αἰσθήματα, συγκινοῦμεν ἁπάσας τὰς καρδίας. Διότι οὐδεὶς ἄνθρωπος ὑπάρχει τοσοῦτον κακὸς, ὥστε νὰ μὴ θαυμάζῃ τὴν ἀρετὴν, καὶ ὑποτεθέντος ὅτι αἱ πράξεις του δὲν εἶναι ἐνάρετοι, ἐνῷ τοὐναντίον αἱ κρίσεις τῶν ἀνθρώπων πολλῷ διαφέρουσιν ὡς πρὸς τὴν εὐφυΐαν, τὴν εὐαισθησίαν καὶ τὴν εὐφράδειαν τῶν συγγραφέων. Ἐὰν λοιπὸν ἤμην δραματικὸς ποιητὴς, θὰ ἐπροσπάθουν νὰ συγγράφω οὕτως, ὥστε νὰ διεγείρω παρὰ τοῖς ἀκροαταῖς μου τὸν πρὸς τὴν ἀρετὴν ἔρωτα· ἐπειδὴ δὲ ἡ ἀγάπη τῆς ἀρετῆς ἔγκειται ἐν τῇ καρδίᾳ παντὸς ἀνθρώπου, ἤρκει τὸ νὰ μὴ γράφω κακῶς, καὶ οὐχὶ μόνον θὰ ἤξιζα, ἀλλὰ καὶ θὰ ἀπελάμβανα τὸ βραβεῖον. »

κφδοποιῶν λάγηνος πλήρης οἴνου καὶ κάλαθος σύκων· ἐν τοῖς μετέπειτα χρόνοις ὁ ποιητὴς ἐβραβεύετο μὲ στέφανον κισσοῦ, καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἀνεκηρύσσετο εἰς τὸ θέατρον. Τὰ αὐτὰ δὲ βραβεῖα ἀπενέμοντο καὶ εἰς τὸν χορηγὸν καὶ τοὺς ἀριστεύοντας ἠθοποιούς.

SISMANOGLIO MEGARO

Αἱ παρειαὶ τοῦ ποιητοῦ διεφλέγοντο, ὅτε ὁ φίλος του ἔλεγε ταῦτα. « Εἶσαι καλήτερος ποιητὴς παρ' ἐμὲ, ὦ Σώκρατες, ἢ τοὐλάχιστον πολλῷ μᾶλλον φιλόσοφος ποιητὴς ἢ ἐγώ. Μολονότι δὲ ἔχω ἤδη δέκα ἔτη ὁποῦ γράφω διὰ τὴν σκηνὴν, σὺ εἰσέδυσας πολλῷ μᾶλλον ἐμοῦ εἰς τὰ μυστήρια τῆς δραματικῆς τέχνης. Φρονῶ ὅτι ἡ γνώμη σου εἶναι ὀρθοτάτη, καὶ θέλω προσπαθήσει συμφώνως μὲ τὴν γνώμην σου ταύτην καὶ νὰ γείνω ἄξιος καὶ νὰ ἀπολαύσω τὸ βραβεῖον. Πολλάκις ἤδη, ὅτε παρευρισκόμην εἰς τὰς διδασκαλίας τοῦ Ἀναξαγόρου, μοὶ ἐπῆλθεν εἰς τὸν νοῦν, ὅτι ἡ σκηνὴ ἠδύνατο νὰ συντελέσῃ εἰς τὸ νὰ διαδώσωμεν εἰς τὸν λαὸν τὸ φιλοσοφικὸν αὐτοῦ σύστημα. Ἂς δοκιμάσωμεν λοιπὸν ἂν ἡ ἰδέα αὕτη δύναται νὰ πραγματοποιηθῇ ἐπιτυχῶς. Θέλεις νὰ μὲ βοηθήσῃς εἰς τὴν συγγραφὴν δράματος κατὰ τὰς ἀρχὰς καὶ τὴν ἐπιθυμίαν σου; »

« Τότε ὅμως θὰ προετιθέμην τὴν ἐπιτυχίαν ἀνωτέρου τινὸς βραβείου παρὰ τὸν τράγον! » εἶπεν ὁ Σωκράτης μὲ σοβαρότητα.

« Παραλείπομεν τοῦτο, ἂν θέλῃς. Τί βραβεῖον θὰ ἐπεδίωκες; »

Ὁ Σωκράτης ἐβυθίσθη εἰς σπουδαιοτάτας σκέψεις καὶ κατέσχε σύννους καὶ σοβαρός. Ὁ Κρίτων, παρατηρήσας τὴν φυσιογνωμίαν αὐτοῦ, ἔσυρε τὸν Εὐριπίδην κατὰ μέρος, λέγων αὐτῷ. « Ἂς τὸν ἀφήσωμεν ἥσυχον. Τὸ πνεῦμα αὐτοῦ συνδιαλέγεται ἤδη μετὰ τῶν ἀοράτων πνευμάτων, τῶν ὁποίων τὴν ὕπαρξιν κατανοοῦμεν διὰ τοῦ πνεύματός μας, εἰ καὶ δὲν προσβάλλουσι τὰς αἰσθήσεις ἡμῶν. Δὲν εἶναι ἤδη ἡ πρώτη φορὰ ὁποῦ τὸν βλέπω οὕτωσὶ ῥεμβάζοντα καὶ περιπλανώμενον ἐν ἐκστάσει εἰς σπουδαιοτάτας σκέψεις· πολλάκις δὲ, ἀκούων τὴν ἀπὸ οὕτωσὶ νεαρῶν χειλέων ἐκρέουσαν σοφίαν, δὲν ἠδυνάμην νὰ ἀποφύγω τὴν ἰδέαν, ὅτι ὁ ἄνθρωπος οὗτος τῷ ὄντι συνδιαλέγεται μετά τινος θεότητος, καὶ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἤκουον προθυμότατα τοὺς λόγους του ὡς χρησμοδοτήματα. »

Οἱ δύο φίλοι ἐπροχώρουν, καταλιπόντες τὸν Σωκράτη ἀκίνητον, ἐμβεβυθισμένον εἰς τὰς σπουδαιοτάτας αὐτοῦ σκέψεις. Ἡ ψυχὴ αὐτοῦ περιεπλανᾶτο εἰς τὰς ἐκτάσεις τοῦ βασιλείου τῶν διανοημάτων, καταλιποῦσα τὸ ἐμπερικλεῖον αὐτὴν σῶμα ἄμοιρον πάσης ἐπιδράσεώς της, ὥστε τὸ ζῆν περιωρίζετο τὴν στιγμὴν ἐκείνην παρὰ τῷ Σωκράτει εἰς ἁπλῆν ἀναπνοήν. Οἱ ἐν συνδιαλέξεσι περιδιαβάζοντες προσήρχοντο καὶ παρήρχοντο, ἀλλ' ὁ Σωκράτης οὔτε τοὺς ἔβλεπεν οὔτε τοὺς ἤκουε. Τέλος δὲ πάντων τὸν ἐπλησίασεν ὁ Φιλόξενος, καὶ ἐπιθεὶς ἐπὶ τῶν ὤμων του τὴν χεῖρά του τῷ εἶπεν· « Ἄγωμεν, ὦ Σώκρατες, διότι εἶναι ἤδη βαθεῖα ἑσπέρα. Δὲν σὲ εἶδον ἱκανὰς ἤδη ἡμέρας. Ἐλθὲ μετ' ἐμοῦ εἰς τὸν οἶκόν μου, καὶ ἐπισκέφθητι πάλιν ἅπαξ τοὺς παλαιούς σου γείτονας. »

Ὁ νεανίσκος ἐξύπνισεν ἀπὸ τοὺς στοχασμούς του, περιέβλεψεν ὁλόγυρά του, ὡς νὰ ἤθελε νὰ μάθῃ εἰς ποῖον μέρος τῆς γῆς εὑρίσκεται, καὶ εἶπε πρὸς τὸν φιλόφρονα ἐργάτην. « Φιλόξενε, ἀγαθέ μου γείτων, δὲν ἐλησμόνησες λοιπὸν εἰσέτι ἄνθρωπον οὕτωσὶ ἀργὸν, οἷος ἐγώ; Μοὶ ἔδωκες ἀρίστας συμβουλὰς ὅπως προοδεύσω εἰς τὸν κόσμον τοῦτον· ἀλλ' οἱ φαντασιώδεις μου στοχασμοὶ δὲν μὲ ἄφησαν νὰ βάλω εἰς πρᾶξιν τὰς συμβουλάς σου, καὶ ἰδοὺ ὁ τρίβων μου ἐπαλαίωσε, καὶ εἶμαι εἰσέτι πένης καὶ ἄπορος. »

« Σοὶ τὸ προεῖπον, » ἀπήντησεν ὁ Φιλόξενος, παρατηρῶν αὐτὸν ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν· « οἱ νέοι οὗτοι εὐπατρίδαι εἶναι κακοπληρωταί. »

« Μὴ, μὴ εἴπῃς τοιοῦτόν τι διὰ τὸν Κρίτωνα· πλὴν τί ποιητέον, ὅταν ἐγὼ δὲν θέλω νὰ πληρωθῶ; ὅταν νομίζω τὰς ὑπηρεσίας μου πολλῷ τιμιωτέρας καὶ δὲν τὰς πωλῶ; »

« Καὶ λοιπὸν, παράδοξε ἄνθρωπε! μήπως δὰ θὰ μοῦ εἰπῇς, ὅτι ἀπέῤῥιψες τὰ χρήματα, τὰ ὁποῖα ἠθέλησε νὰ σοῦ δώσῃ ὁ Κρίτων; »

« Ναὶ, τοῦτο θέλω νὰ σοῦ εἴπω. Δὲν χρειάζομαι πλειότερόν τι, παρὰ τὴν ἀναγκαίαν τροφήν. Διὰ τί λοιπὸν νὰ πωλήσω τὸ ὑπὲρ πᾶσαν τιμὴν τιμιώτερον . . . τὸ πνεῦμά μου τὸ ἐλεύθερον . . . τὴν συναίσθησιν τῆς ἀνεξαρτησίας μου; »

« Ταῦτα εἶναι ἀκραιφνῆ αἰσθήματα Ἀθηναίου ἀνδρός· ἀλλὰ διὰ τί τότε δὲν ἠκολούθεις τὴν συμβουλήν μου, νὰ μὴ ἀφήσῃς τὴν τέχνην τοῦ ἀνδριαντοποιοῦ; »

« Ἐὰν ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν σοὶ ἐπρόσφερε μέγαν μισθὸν, ὅπως ἐκτελῇς τὸ ἔργον σου ἐν τῇ αὐλῇ του . . . θὰ κατελίμπανες τὰς Ἀθήνας, τὰ Διονύσια καὶ τὴν ὡραίαν τῆς Ἑλλάδος γλῶσσαν, ὦ Φιλόξενε; »

« Διὰ τί μὲ ἐρωτᾷς τοιοῦτόν τι; »

« Ἀποκρίθητί μοι μόνον . . . θὰ ἐπήγαινες; »

« Βεβαίως τοὐλάχιστον ὄχι, πρὶν ἡ παρέλθωσι τὰ Διονύσια. Πολὺ δὲ πρὸς τούτοις θὰ μὲ δυσηρέστει καὶ τὸ νὰ ζῶ μεταξὺ ἀνθρώπων, τῶν ὁποίων τὴν γλῶσσαν δὲν ἐννοῶ. Εἶναι τοσοῦτον γλυκὺ καὶ εὐφρόσυνον πρᾶγμα τὸ νὰ περιδιαβάζῃ τις οὕτω καὶ νὰ ἀπαντᾷ πάντοτε ἀνθρώπους, μεθ' ὧν δύναται νὰ συνδιαλεχθῇ. Νομίζω δὲν θὰ ἐπήγαινα. »

« Καὶ νομίζεις ὅτι ὀλιγώτερον θὰ δυσαρεσκήσῃ ἐμὲ τὸ νὰ ἀνταλλάξω τὰς ὑψηλὰς θεωρίας τῆς φιλοσοφίας, αἵτινες μὲ ἀποτελοῦσιν εὐτυχῆ, μὲ τὴν διὰ χειρῶν ἐργασίαν ἐντὸς ἐργαστηρίου τινός; Καὶ ἐγὼ εὐχαριστοῦμαι νὰ συνομιλῶ μὲ ἀνθρώπους ἐννοοῦντας τὴν γλῶσάν μου. »

SISMANOGLIO MUSEUM

« Ἀλλ' εἰς τί σὲ χρησιμεύει τέλος πάντων ἡ φιλοσοφία σου; »

« Εἰς τί σὲ χρησιμεύει ἡ ἐργασία σου; »

« Ὦ! τοῦτο εἶναι πολὺ εὔκολον νὰ τὸ εἴπω· μοὶ χορηγεῖ ἄνετον βίον. »

« Καὶ τίς εἶναι ὁ ἄνετος βίος; »

« Ὦ! νὰ ἔχω ἱκανὴν τροφὴν καὶ ποτὸν, καὶ ἐνδυμασίας δι' ἐμὲ καὶ διὰ τὴν οἰκογένειάν μου. »

« Καὶ ἂν ἡ ἐργασία σου σοὶ ἐχορήγει πλειότερα, ἀφ' ὅσα χρειάζεσαι πρὸς ταῦτα; »

« Τότε τὰ περισσεύματα θὰ ἀπεθησαύριζα εἰς τὸ κιβώτιόν μου καὶ θὰ ἤμουν πλούσιος. »

« Καὶ ὁ πλοῦτός σου . . . ἀφοῦ δὲν ἠδύνατο δὰ νὰ σοὶ προμηθεύσῃ πλειότερόν τι παρὰ τροφὴν καὶ ἐνδυμασίαν . . . εἰς τί θὰ σοὶ ἐχρησίμευε τέλος πάντων; »

« Θὰ μοὶ ἐχορήγει πλειοτέραν ὑπόληψιν παρὰ τοῖς συμπολίταις μου. »

« Ἀλλ' ἡ ὑπόληψις, τὴν ὁποίαν θὰ σοὶ ἐχορήγει τὸ κιβώτιόν σου, θὰ ἦτο ὑπόληψις ἀνήκουσα εἰς τὸ ὑποκείμενόν σου; Ἐὰν κατώρθονα νὰ σοῦ κλέψω τὰ χρήματά σου χωρὶς νὰ φανερωθῶ, καὶ νὰ γείνω οὕτω πλούσιος . . . δὲν θὰ ἀπελάμβανα καὶ ἐγὼ τὴν αὐτὴν ὑπόληψιν, ἣν εἶχες σὺ ἐνόσῳ εἶχες εἰς τὴν κατοχήν σου τὰ χρήματά σου; »

« Πιθανῶς, ναί! »

« Καὶ ὅταν ἀποθάνῃς, δύνασαι νὰ λάβῃς μαζύ σου τὸ περιέχον τὰ χρήματα κιβώτιόν σου; »

« Ὄχι. ἀλλὰ τότε οὐδὲ ἔχω τινὰ χρείαν αὐτοῦ. »

« Τούτων λοιπὸν οὕτως ἐχόντων . . . ἐὰν ἡ φιλοσοφία μου μὲ διδάσκῃ νὰ μὴ ἐπιδιώκω τὴν ὑπόληψιν τῶν ἀνθρώπων καὶ νὰ μὴ δίδω μεγάλην τιμὴν εἰς χρήματα, τὰ ὁποῖα οὔτε νὰ φάγω, οὔτε νὰ πίω, οὔτε ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἀπερχόμενος νὰ λάβω μαζύ μου δύναμαι . . . καὶ ἐὰν ἐντοσούτῳ ἔχω τὴν τροφὴν καὶ ἐνδυμασίαν, ἥτις ἀπαιτεῖται πρὸς συντήρησιν τῆς ζωῆς μου, καὶ ἐν τούτοις ἀρκοῦμαι... τότε ἡ φιλοσοφία μου μοὶ χορηγεῖ βεβαίως πᾶν ὅ,τι ἡ ἐργασία σου δύναται νὰ σοὶ προμηθεύσῃ. Καὶ ἐπειδὴ ἐγὼ, τοιουτοτρόπως διαβιῶν, ἀντὶ τοῦ νὰ ἐκτελῶ ἐργασίαν, ἥτις οὐδὲν ἔχει δι' ἐμὲ θέλγητρον, δύναμαι νὰ μεταχειρίζωμαι τὸν καιρόν μου ἐξ ὁλοκλήρου κατ' ἀρέσκειάν μου, ὀφείλεις, ἀγαθέ μου φίλε, νὰ ὁμολογήσῃς ὅτι ἐξ ἀμφοτέρων ἡμῶν ἐγὼ ἐξελεξάμην τὸν κρείττονα βίον! »

« Ναὶ, ναὶ, τοῦτο ἔγεινε πλέον ἔξις εἰς σέ. Πάντοτε θέλεις νὰ μένῃς νικητὴς καὶ νὰ ἔχῃς δίκαιον. Μὲ ὅλον τοῦτο εἶσαι ἀγαθὸς ἄνθρωπος. Ἐλθέ· ἐὰν δὲν σὲ ἐνδιαφέρῃ πολὺ ὅ,τι καὶ ἂν φάγῃς, δὲν θὰ εὕρῃς ἴσως καμμίαν διαφορὰν μεταξὺ τῆς τραπέζης μου καὶ τῶν ἐ-

δεσμάτων τοῦ Κρίτωνος . . . . Θὰ παραστήσει καὶ ἐφέτος ὁ Εὐριπίδης νέον τι δρᾶμά του; Σὲ εἶδον πρότερον συμβαδίζοντα μετ' αὐτοῦ, ὅθεν καὶ ὑποθέτω ὅτι θὰ ἦσαι καλῶς περὶ τούτου πληροφορημένος. »

« Τὴν φορὰν ταύτην δὲν πιστεύω. Εἶδες τὰ πρότερον παρασταθέντα δράματά του; »

« Μάλιστα. Περιεῖχον ὡραῖά τινα πράγματα, ἀλλ' εἰσέτι δὲν δύναται νὰ παραβληθῇ μὲ τὸν Σοφοκλέα. Καὶ ἂν κἀνεὶς δὲν ἐννοῇ ἐντελῶς τὰς ἐννοίας του, εὐαρεστεῖται ὅμως νὰ ἀκούῃ τὸ εὔηχον τῶν στίχων του. Ὦ! ὁ Σοφοκλῆς εἶναι ὁ εὐνοούμενός μου ποιητής! » Καὶ ὁ ἀγαθὸς κναφεὺς ἤρχησε νὰ ἀπαγγέλλῃ τὸ ὡραῖον ᾆσμα τῆς Ἠλέκτρας: Ὦ *φάος ἀγνὸν* κτλ. προσθεὶς ἔπειτα· « Ἰδοὺ, νεανίσκε μου, ἀληθὴς κατ' ἐμὲ ποίησις! »

« Καὶ ποία εἶναι ἡ περὶ τοῦ Ἀριστάρχου κρίσις σου; »

« Δὲν δύναμαι νὰ ἐνθυμηθῶ κἀνένα ἀπὸ τοὺς στίχους του. »

Ἀμφότεροι δὲ ἐν τοσούτῳ εἶχον ἀφιχθῆ εἰς τὴν συνοικίαν τῆς πόλεως, ἐν ᾗ πρότερον κατῴκει ὁ Σωκράτης· προσερχόμενον δὲ ὑπεδεξιώθη αὐτὸν ἡ τραχεῖα καὶ βροντώδης φωνὴ τοῦ ὁπλοποιοῦ Μητροδώρου. « Οὕτω λοιπὸν, νέε μου Σώκρατες, ὁ Ἑρμῆς σου δὰ ἐτελείωσε; Τὸν εἶδον, καὶ δὲν εὗρον πλέον κἀνὲν λάθος εἰς αὐτόν. »

« Χάρις εἰς τὰς ὁδηγίας σου. Ἡ ἐπίκρισίς σου μὲ ὠφέλησε. »

« Μάλιστα, μάλιστα. Καὶ βεβαίως εἶναι ἀναντίῤῥητον, ὅτι ἐγὼ ὀφείλω κἄτι νὰ ἠξεύρω εἰς πᾶν ὅ,τι ἀφορᾷ τὰ σκέλη. Ἀρκετὸν καιρὸν ἔχω ὁποῦ καταγίνομαι εἰς τὸ νὰ κατασκευάζω πανοπλίας, διὰ νὰ γνωρίζω πῶς πρέπει νὰ δείχνῃ ἀνὴρ, ὅστις στέκεται ὡς ἀνήρ. Εἶδες τὰ ἀγαλμάτια τοῦ Φειδίου ἐπὶ τῆς ἀσπίδος τῆς Παλλάδος; Μοὶ εἶπαν ὅτι εἷς τῶν παριστανομένων ἐκεῖ μαχητῶν εἶναι ὁ Περικλῆς, καὶ ἐπῆγα νὰ γείνω αὐτόπτης τοῦ πράγματος. Καὶ τῷ ὄντι οὕτως εἶχε τὸ πρᾶγμα. Ὁ Φειδίας παρέστησε τὸν στρατηγὸν φοροῦντα αὐτὴν ἐκείνην τὴν πανοπλίαν, ἣν ἐγὼ πρὸ τριῶν ἐτῶν εἰργάσθην δι' αὐτόν. Τὴν ἐφόρει δὲ ἐπὶ τῆς τελευταίας του ἐκστρατείας. Ὁ Φειδίας δὲν παρέστησε τὸ πρόσωπόν του· ἀλλὰ περὶ τῆς περικεφαλαίας καὶ τοῦ σκέλους δύναμαι νὰ βεβαιώσω ἐνόρκως ὅτι εἶναι αὐτὰ ἐκεῖνα, τὰ τοῦ Περικλέους. Ἐκεῖνο *εἶναι* σκέλος. Ἦσο παρὼν, ὅταν ἐζυγίσθη τὸ χρυσίον, Σώκρατες; »

« Ὄχι, ἤκουσα μόνον περὶ τούτου. »

« Ἐγὼ ἤμην παρών. Ἤθελα νὰ ἔβλεπες τὸν Περικλέα, πῶς ἀπεσύρθη καὶ ἔδειξε πρὸς τὴν πλάστιγγα. Τότε θὰ ἔβλεπες καὶ πῶς ὀφείλει νὰ στέκηται ἀνὴρ, ὅστις *εἶναι* ἀνήρ. »

« Καὶ ἐκ τίνος δύναμαι νὰ γνωρίσω τὸν ἄνδρα, ὅστις *εἶναι* ἀνήρ; »

« Νὰ, ὅταν βλέπῃς ἄνδρα, ὅστις σὲ προσβλέπει ἀτρομήτως κατὰ

πρόσωπον, καὶ συγχρόνως στέκεται οὕτω . . . » ὁ ὁπλοποιὸς ὑπεκρίθη τὴν στάσιν ἐνδόξου ῥήτορος . . . « τότε λέγω σοι, ὁ ἀνὴρ οὗτος εἶναι εὐθὺς ἄνθρωπος. »

« Καὶ λοιπὸν, ἀνὴρ ὅστις *εἶναι ἀνὴρ*, ὀνομάζεται *εὐθὺς* ἀνήρ; . . . Ὁ ὁρισμός σου εἶναι ἐπιτυχὴς, ὦ Μητρόδωρε, καὶ θέλω προσπαθήσει νὰ ἦμαι πάντοτε ἀνὴρ κατὰ τὴν ἰδέαν σου. »

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΓ'.

Η ΠΡΩΤΗ ΤΩΝ ΔΙΟΝΥΣΙΩΝ ΗΜΕΡΑ.

Ἡ πρὸ πολλοῦ ποθουμένη ἡμέρα εἶχε τέλος πάντων ἀνατείλει, καὶ εἰς τοὺς γυναικωνίτας παρετηρεῖτο κίνησις καὶ ἐνασχόλησις καθ' ἅπασαν τὴν τῶν Ἀθηνῶν πόλιν. Διότι ἡ ἡμέρα αὕτη ἦν ἡ πρώτη τῆς μεγάλης ἑορτῆς τοῦ Βάκχου, κατὰ τὴν ἑσπέραν τῆς ὁποίας ὤφειλε νὰ τελεσθῇ λιτανεία μετὰ λαμπαδηφορίας. Εἰς τὰ μέγαρα τῶν εὐπατριδῶν αἱ μητέρες ἐνησχολοῦντο εἰς τὰς προετοιμασίας τῶν κοσμημάτων τῶν θυγατέρων των, τὰς ὁποίας καὶ καθωδήγουν περὶ τῆς συμπεριφορᾶς, ἣν ὤφειλον νὰ τηρῶσιν, ὅταν ἐν τῇ λιτανείᾳ ταῖς ἀπονεμηθῇ ἡ μεγάλη τιμὴ τοῦ φέρειν ἐπὶ κεφαλῆς τὰ ἱερὰ κανᾶ. Πολύτιμοι λίθοι, οὔστινας εἰς τοιαύτας μόνον εὐκαιρίας ἔβλεπε τὸ φῶς τῆς ἡμέρας, ἐξήγοντο ἐκ τῶν κιβωτίων. Στολαὶ καὶ πέπλοι μὲ χρυσᾶ καὶ πολύτιμα κράσπεδα καὶ κεντήματα, τιάραι μὲ βαρύτιμον Αἰγυπτιακὴν ἐργασίαν, διήγειρον τὸν θαυμασμὸν τῶν θεραπαινίδων, αἵτινες τὴν ἡμέραν ταύτην ἦσαν ἀπηλλαγμέναι τῶν καθημερινῶν ἐργασιῶν, καὶ ἠδύναντο νὰ ἐκφράζωσι καὶ τὴν ἰδίαν ἑαυτῶν γνώμην περὶ τῆς ἐξαιρέτου ποιότητος τῶν στολῶν καὶ κοσμημάτων. Συγχρόνως δὲ ἀφηγοῦντο καὶ τὰ νεώτατα τῆς πόλεως συμβάντα, τὰ ὁποῖα οἱ δοῦλοι τῆς οἰκίας εἶχον ἀκούσει εἰς τὰ ἐργαστήρια, ὅπου ἐφοίτων, ὅπως διασκεδάζῃ ἡ οἰκοδέσποινα.

Ἡ σύζυγος τοῦ Μενίππου, ἐπαιρομένη ἐπὶ τῇ καλλονῇ τῆς θυγατρός τηςΧλόης, εἶχε λάβει παρὰ τοῦ συζύγου της τὴν ἄδειαν νὰ φέρῃ εἰς τὴν οἰκίαν της ἐν τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ τὴν κόρην της ἀπὸ τοῦ διδασκαλείου τῆς Ἀσπασίας. Εἶχε δὲ ἀποστείλει τὴν τροφὸν καὶ πιςόν τινα εὐνοῦχον νὰ τὴν συνοδεύσωσιν ἀπὸ τοῦ παρθεναγωγείου τῆς Μιλησίας, καὶ ὅτε ἤδη εἰσῆλθε τὸ ὡραῖον κοράσιον εἰς τὸν θάλαμον, ἐν ᾧ ἦσαν ἐκτεθειμένα αἱ ὡραῖαι στολαὶ, τὰ περιδέραια καὶ βραχιόλια, ἅπερ ἐπρόκειτο νὰ φορέσῃ, αἱ ὑπηρέτριαι ἔρριξαν φωνὴν θαυμασμοῦ.

« Μὰ τὴν Ἀφροδίτην, εἶναι ὡραία! » ἀνέκραξεν ἡ τροφὸς, ἀγαλλομένη ὡς ἐπὶ ἰδίῳ ἑαυτῆς προτερήματι ἐπὶ τῷ κάλλει τῆς τροφίμου αὐτῆς. « Θὰ λάμπει βεβαίως μεταξὺ τῶν κανηφόρων! »

SISMANOGLIO MEGARO

« Μάλιστα, μάλιστα, » ἀπήντησεν ἡ μήτηρ· « ἡ Χλόη μου θὰ καύσει καρδίας πολλῶν νεανίσκων, οἵτινες θὰ τὴν ἔβλεπον ἀπόψε. »

« Τί μὲ ἐζήτησες, ὦ μῆτέρ μου; ... » ἠρώτησεν ἡ Χλόη ... « καὶ τί σημαίνουσι πάντα ταῦτα τὰ κοσμήματα, ἅπερ βλέπω ἐνταῦθα ἐκτεθειμένα; »

« Θὰ τὰ φορέσεις, ὦ τέκνον μου. Τέλος πάντων κατέπεισα τὸν πατέρα σου νὰ δώσῃ τὴν συγκατάθεσίν του πρὸς τὸ νὰ ἦσαι ἀπόψε μία ἐκ τῶν κανηφόρων. Ὑπέφερα δὲ πολὺ ὥστε νὰ τὸν καταπείσω. Εἶναι πάντοτε λίαν ἰσχυρογνώμων, καὶ φρονεῖ ὅτι ἐγὼ δὲν κρίνω ὀρθῶς· δὲν τὸν ἄφησα ὅμως ἡσυχίαν, μέχρις οὗ μοὶ ὑπεσχέθη ὅτι ἔχεις τὴν ἄδειαν νὰ συμπαραταχθῇς μετὰ τῶν κανηφόρων εἰς τὴν λιτανείαν, ὅταν τὸ ἐπιθυμῇς. Εὐκόλως δὲ ἐννοεῖς, ὅτι δὲν ἐβράδυνα νὰ σὲ προσκαλέσω. Εἶναι αἴσχος ὅτι ὁ πατήρ σου διόλου δὲν φροντίζει νὰ σοῦ εὕρῃ σύζυγον. Τώρα ὅμως, τέκνον μου, ἡμεῖς θέλομεν βαδίσει τὸν ἰδιάζοντά μας δρόμον πρὸς ἐπιτυχίαν τούτου. Ἐνθυμοῦμαι εἰσέτι καλῶς τὴν ἐποχήν, ὅταν συμπαρετάχθην καὶ ἐγὼ εἰς τὴν λιτανείαν τῶν κανηφόρων. Ἕνα μῆνα μετὰ τὴν λιτανείαν, ἐτελέσθησαν οἱ γάμοι μου, μολονότι πρὸ τῆς λιτανείας οὐδεὶς μὲ εἶχεν ἴδει ἀνήρ, καὶ ἤμην τότε εἰς τὴν ἡλικίαν σου. Εἴμεθα ἀληθεῖς σκλάβαι, ἡμεῖς αἱ γυναῖκες. Ὁ ἀνὴρ δύναται νὰ ἐκλέξῃ σύζυγόν του, καὶ ὅταν γηράσῃ. ἡμεῖς ὅμως, ἅμα παρέλθῃ ἡ κατάλληλος ἡλικία, δὲν ἔχομεν πλέον κἀμμίαν ἐλπίδα πρὸς τοῦτο. Ὀφείλομεν λοιπὸν νὰ ἐπωφεληθῶμεν ἀπὸ τῶν καταλλήλων εὐκαιριῶν. Ἐλθὲ λοιπόν, τέκνον μου, τὸ λουτρὸν εἶναι ἕτοιμον· ὅλοι θέλομεν σὲ βοηθήσει νὰ κοσμηθῇς, καὶ τὸ ἑσπέρας ἰσάμεθα μὲ δᾷδας ἐπὶ τῆς στέγης, ὅταν διαβαίνῃ ἡ λιτανεία, διὰ νὰ θαυμάσωμεν τὰ κάλλη σου, καὶ ἴδωμεν πῶς οἱ νεανίσκοι θέλουσι σπεύδει τίς νὰ σὲ προσεγγίσῃ μᾶλλον τῶν ἄλλων. »

« Ἀλλὰ, μῆτέρ μου· » εἶπεν ἡ Χλόη, ὅταν ὁ χείμαρρος τῆς εὐγλωττίας ἐκόπασεν ὀλίγον παρὰ τῇ ἀγαθῇ οἰκοδεσποίνῃ . . . « ὁ πατήρ μου εἶπεν ὅτι ἔχω τὴν ἄδειαν νὰ συμβαδίσω ἐν τῇ λιτανείᾳ, οὐχὶ ὅμως καὶ ὅτι ὀφείλω νὰ πράξω τοῦτο. . . δὲν εἶναι οὕτω;

« Νὰ σοὶ τὸ ἐπιτάξῃ, βεβαίως πολὺ ἀπεῖχε. Μόλις ἠδυνήθην νὰ τὸν καταπείσω νὰ δώσῃ τὴν ἄδειαν. Πλὴν πίστευσέ μοι, ὅταν βάλω τι εἰς τὸν νοῦν μου, τότε καὶ ἀπὸ λίθον θέλω ἀπολαύσει τὴν εἰς τὸ βούλημά μου συγκατάθεσιν. Ἔδωκε λοιπὸν τὴν ἄδειάν του, καὶ δὲν δύναται νὰ ἀναιρέσῃ τὸν λόγον του, ἀφοῦ ἅπαξ ἦλθες· ἐκτὸς δὲ τούτου δὲν τὸν ἀφήνομεν νὰ εἰσέλθῃ πλέον σήμερον εἰς τὸν γυναικωνίτην. Νομίζω μάλιστα ὅτι ἐξῆλθεν ἤδη, καὶ πρὶν ἢ παρέλθωσιν ὧραί τινες δὲν ἐπιστρέφει εἰς τὴν οἰκίαν. Τὸ λουτρὸν εἶναι ἕτοιμον, . . . λοιπόν, παιδί μου, μὴ χάνωμεν τὸν καιρόν μας! »

« Ἀλλὰ, μῆτέρ μου· » εἶπεν ἡ Χλόη μὲ σπουδαιότερον ὕφος, καὶ χωρὶς νὰ παραμερίσῃ ἀπὸ τὴν εἰς ἣν ἵστατο μέχρι τοῦδε θέσιν. . . « εἶδον μαζύ σου πρὸ δύο ἐτῶν τὴν λιτανείαν διαβαίνουσαν, καὶ ἐνθυμοῦμαι εἰσέτι τὰ ὅσα εἶδον. Ἡ πομπὴ αὕτη δὲν μὲ ἀρέσκει. »

« Τί· » ἀνέκραξεν ἡ μήτηρ, προσβλέπουσα αὐτὴν μετ' ἐκπλήξεως... τί, τί δὲν σὲ ἀρέσκει; »

« Νὰ βαδίζω μεταξὺ μεθυσμένου ὄχλου, καὶ. . . καὶ. . . τὸ σύνολον εἶναι λίαν ἀπρεπές. »

« Ἀλλὰ, παιδί μου· εἶναι θρησκευτικὴ μυσταγωγία, παριστάνει τὴν πομπὴν τοῦ Βάκχου, καὶ κἀνεὶς ἄνθρωπος δὲν δύναται νὰ σὲ ἐγγίξῃ. »

« Ὦ! καὶ ὅμως εἶναι ἱκανῶς ὀχληρὸν καὶ δυσάρεστον, νομίζω, τὸ νὰ βλέπῃ τις καὶ ἀκούῃ πάντα τὰ εἰς τὴν λιτανείαν ταύτην δεικνυόμενα καὶ λεγόμενα. »

« Σοὶ εἶπον, τέκνον μου, ὅτι τὸ πᾶν εἶναι θρησκευτικὴ τελετή. Καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι, ὅπως καὶ ἡμεῖς, βλέπουσι καὶ ἀκούουσι τὰ αὐτά. Λοιπόν, μήπως διὰ τοῦτο γινόμεθα χειρότεραι; Πρὸς τούτοις δὲ, δὲν ἔχεις σκοπὸν ποτὲ νὰ ὑπανδρευθῇς; »

« Ὄχι, ἐὰν μέλλω νὰ ὑπανδρευθῶ ἄνδρα, τὸν ὁποῖον δὲν γνωρίζω καὶ δὲν μὲ γνωρίζει. »

« Ὦ Ἥρα! καὶ πᾶσαι Θεαί! εἶναι οὗτοι λόγοι χρηστοήθους Ἀθηναίας παρθένου; τί ζητεῖς; μήπως θέλεις νὰ δοκιμάσῃς πρότερον τὸν μέλλοντά σου σύζυγον πρὶν ἢ συζευχθῇς μετ' αὐτοῦ; Λοιπόν, ἡ μάθησίς σου ὡραίας ἰδέας σοὶ ἐνέπνευσε! Τὸ εἶχον προειπεῖ τοῦ πατρός σου, ὅτι δὲν θὰ προκύψει καλόν τι, ὅταν ἀπεφάσισε νὰ σὲ στείλῃ νὰ μάθῃς ἅπασαν ταύτην τὴν ξυλοσοφίαν. . . Δὲν ἀκούεις; » ἐπρόσθεσεν ἀποταθεῖσα πρὸς τὴν τροφὸν, « ἡ ἄσεμνος αὕτη κόρη ἐφαντάσθη ἤδη νὰ ἐκλέξῃ μόνη τὸν μέλλοντα σύζυγόν της! Οἱ θεοὶ μόνον γινώσκουσι τί ἔπραξε μέχρι τοῦδε! Ὦ τί νὰ εἴπῃ τις πρὸς τοὺς ἄνδρας, οἵτινες φαντάζονται ὅτι γινώσκουσι τὰ πάντα! Ἰδοὺ ποίας καταστροφὰς ἐπιφέρουσιν, ὅταν ἀναμιγνύωνται εἰς τὰς οἰκιακὰς ὑποθέσεις! »

« Ἐλθὲ μετ' ἐμοῦ, παιδάκι μου, » εἶπεν ἡ τροφὸς, ἥτις προβλέπουσα καὶ δεινοτέραν ἔκρηξιν ἀγανακτήσεως ἐκ μέρους τῆς οἰκοδεσποίνης, περιεπτύξατο τρυφερῶς τὸ κοράσιον, . . . « ἐλθὲ μετ' ἐμοῦ καὶ ἄκουσον τὰς ὁδηγίας μου. »

Ἡ Χλόη ἐνόησε τὴν ἐξ εὐνοίας προκύψασαν πρόσκλησιν τῆς τροφοῦ, καὶ ἀφέθη νὰ ὁδηγηθῇ ὑπ' αὐτῆς εἰς προσκείμενόν τινα θάλαμον, ὅπου ἡ φιλοστόργως αὐτὴν ἀγαπῶσα θεράπαινα ἠγωνίζετο παν-

SISMANOGLIO MEGARO

τοιοτρόπως νὰ τὴν καταπείσῃ ὅτι εἶναι καλὸν νὰ ἐκπληρώσῃ τὸν πόθον τῆς μητρός της.

« Φιλτάτη μου! » ἀνέκραξε· « δὲν ἐπιθυμεῖς νὰ διεγείρῃς τὸν θαυμασμὸν ἁπάντων τῶν ὡραίων νεανίσκων ἐν Ἀθήναις; Ἠξεύρεις δὰ ὅτι ἅπαντες οὗτοι συρρέουσιν ἐπὶ τὸ αὐτὸ, ὅπως ἴδωσι τὰς ὡραίας κανηφόρους. Οἱ πανοῦργοι νεανίσκοι ὑποκρίνονται τὸν μεθυσμένον, διὰ νὰ μὴ ἀναγκάζωνται νὰ φέρωνται δειλῶς πρὸς τὰς ὡραίας παρθένους, καὶ ὅμως ὁ νοῦς των καὶ ἡ ἀγχίνοιά των δεικνύει ὅτι ἔχουσι σώας τὰς φρένας ὅσον καὶ ἐγὼ αὐτή. Καὶ αὔριον θὰ φαίνεται ἐγγεγραμμένον ἐπὶ ὅλων τῶν τοίχων τῆς πόλεως *Χλόη ἡ καλή!*... εἰς δὲ τὴν θύραν τῆς οἰκίας μας θέλουσιν εἶσθαι προσηρτημένοι στέφανοι, ὥστε ἅπαντες ἡμεῖς θὰ ἀγαλλιῶμεν καὶ θὰ ἐπαιρώμεθα. »

Ἡ Χλόη ἐμειδία, ἀκούουσα τὰ παντοῖα μέσα τῆς πειθοῦς, εἰς τὰ ὁποῖα κατέφευγεν ἡ εὐγλωττία τῆς ἀγαθῆς τροφοῦ. . . . « Οἱ ὡραῖοι νεανίσκοι τῶν Ἀθηνῶν μὲ γνωρίζουσιν » εἶπε, « καὶ δὲν εἶναι λοιπὸν οὐδεμία ἀνάγκη νὰ τοὺς ἴδω ἤδη πρῶτον, μεθυσμένους ἢ ὑποκρινομένους τὸν μεθυσμένον. Τὸ νὰ ὑποκρίνεταί δέ τις τὸν μεθυσμένον μοὶ φαίνεται πολλῷ ἀναιδέστερον, παρὰ τὸ νὰ ἦναι τῷ ὄντι μεθυσμένος· διότι οἱ μεθυσμένοι λέγουσιν ἀσέμνους λόγους ἐν ἀγνοίᾳ των, ἐνῷ οἱ ὑποκρινόμενοι τὸν μεθυσμένον πράττουσι τοῦτο ἐν γνώσει καὶ ἐκ προμελέτης. Ὅσον δὲ ἀφορᾷ τὴν ὑπανδρείαν, οἱ θεοὶ νὰ μὲ φυλάξωσιν ἀπὸ τὸ νὰ ζῶ βίον, οἷον ζῇ ἡ μήτηρ μου! Ἀλλὰ, φιλτάτη τροφός μου, ὕπαγε καὶ ἴδε ἂν ὁ πατήρ μου τῷ ὄντι λείπῃ ἐκ τῆς οἰκίας· ἔχω ἀνάγκην νὰ ὁμιλήσω μαζύ του. »

« Ὤ! φιλτάτη! φιλτάτη! . . . πόσον μὲ λυπεῖ νὰ ἦμαι καταδικασμένη νὰ φαντασθῶ ὅτι τὸ φίλτατόν μου τέκνον ἔχει τοσοῦτον στρεβλὰς ἰδέας! Ἡ δυστυχὴς οἰκοδέσποινά μου ὅλην τὴν ἡμέραν μὲ τόσην ἀγαλλίασιν καὶ ἐπὶ χρησαῖς ἐλπίσι νὰ διατάσσῃ καὶ νὰ προπαρασκευάζῃ τὰς στολὰς καὶ τὰ πολύτιμα κοσμήματά σου, καὶ τώρα; . . . »

« Χαίρω καὶ εὐφραίνομαι νὰ ἠξεύρω ὅτι ἡ μήτηρ μου ἀγαλλιᾷ καὶ εἶναι εὐτυχής· ἀλλ' εἰς ἕκαστον ὀφείλομεν νὰ ἐπιτρέπωμεν νὰ ἦναι, καὶ αὐτὸς εὐτυχὴς, ὅπως τὸ ἐννοεῖ· ἄλλως οὐδεμία εὐτυχία ὑπάρχει. Ἔχω ἀπαραίτητον ἀνάγκην νὰ ὁμιλήσω μετὰ τοῦ πατρός μου. Ὕπαγε, φιλτάτη μου τροφὸς, καὶ ἴδε ἂν ἦναι εἰς τὴν οἰκίαν. »

« Φιλτάτη μου Χλόη! Θὰ ἴδω ἂν ἦναι ἐν τῇ οἰκίᾳ! Ἀλλ' ἀναλογίσθητι πόσαι ἄλλαι ἐπόθουν νὰ ἦναι εἰς τὴν θέσιν σου! Ἅπασαι αἱ εὐγενεῖς τῶν Ἀθηνῶν παρθένοι τὸ ἔχουσι μέγα καύχημά των νὰ συμβαδίζωσιν ἐν τῇ πομπῇ τῶν κανηφόρων. »

« Καὶ οἱ εὐγενεῖς νεανίσκοι μεταξὺ τῶν. . . μὴ μὲ ἀναγκάζῃς νὰ ἐξηγηθῶ σαφέστερον, τροφέ μου. . . Δὲν θέλω νὰ ὑπάγω. Ἐὰν ἡ μήτηρ μου ἀγανακτῇ, ἐγὼ δὲν πταίω. »

« Ἀλλὰ, τέκνον μου, ἐγὼ θέλω μαστιγωθῆ διὰ τὸ ἰδικόν σου σφάλμα. »

« Ἀγαπητή μου τροφὸς, ὄχι! τοῦτο δὲν θὰ συμβῇ! Ἀρκεῖ μόνον νὰ δυνηθῶ νὰ ὁμιλήσω μετὰ τοῦ πατρός μου. »

Ἡ τρανὴ καὶ ὀργίλος φωνὴ τῆς οἰκοδεσποίνης διέκοψε τὴν συνδιάλεξιν. « Ἀργοῦμεν πολὺ, Χλόη! » ἔκραξεν ἡ οἰκοδέσποινα. . . . « Ὀγλίγωρα λοιπὸν, ὀγλίγωρα! »

« Ἀλλὰ, μῆτέρ μου· ἀγνοῶ πῶς νὰ φερθῶ εἰς τὴν πομπὴν, καὶ θὰ φανῶ λίαν ἀνεπιδεξία. »

« Ὦ. ἀνοησίαις! δὲν ὑπάρχει πρᾶγμα εὐκολώτερον τούτου. Θὰ πάρῃς τὸ κανοῦν εἰς τὴν κεφαλήν σου καὶ θὰ τὸ βαστᾷς οὕτω. . . . βλέπεις; συγχρόνως δὲ ὀφείλεις νὰ κρατῇς καταβιβασμένους τοὺς ὀφθαλμούς, ὡς σεμνὴ παρθένος, μὴ συνειθισμένη νὰ βαδίζῃ εἰς τὰς ἀγυιάς. Καὶ ὅταν κανεὶς ἐκ τῶν ὡραίων ἀνδρῶν σὲ πλησιάζῃ διὰ νὰ σὲ ἰδῇ, ὀφείλεις νὰ ὑποκρίνησαι ὅτι δὲν τὸν βλέπεις καὶ νὰ προβαίνῃς εἰς τὸν δρόμον σου μὲ σπουδαῖον καὶ ἀτάραχον βῆμα, . . . οὕτω. . . » καὶ ἡ οἰκοδέσποινα τῇ ἔδειξε τὸ ἀνῆκον βάδισμα, ὑποκρινομένη τὴν κανηφόρον. . . « Ὅλα ταῦτα, ὡς βλέπεις, εἶναι λίαν εὐχερῆ πράγματα. Ἐλθὲ ἤδη εἰς τὸ λουτρὸν, μεθ' ὃ θέλομεν σοῦ ἐπιχρίσει τὰς παρειὰς, ὅπως ἔχῃς ἀγαθὴν ὄψιν ἐν τῷ φωτὶ τῶν δαδῶν, ὅταν ὁ ἄνεμος ἢ πολυπράγμων τις Πὰν, σοῦ ἀποτεινάζῃ τὸν πέπλον. » Ἐνῷ δὲ ἡ μήτηρ ἔλεγε ταῦτα, αἱ θεραπαινίδες, αἵτινες ὡς παιδία διακοσμοῦντα εἰδώλιον ἐσκίρτων ὑπὸ χαρᾶς καὶ πόθου τοῦ νὰ ἐνδύσωσι τὸ ὡραῖον κοράσιον. . . συνωθοῦντο περὶ τὴν θυγατέρα, ἕλκουσαι αὐτὴν εἰς τὸ λουτρόν.

Ἡ τροφὸς, ἥτις δὲν ἠδύνατο νὰ ἀρνηθῇ τι εἰς τὴν εὐνοουμένην της τρόφιμον, εἶχεν ἤδη ὑπάγει εἰς τὸν θυρωρὸν, διὰ νὰ ἐρωτήσῃ ἂν ὁ οἰκοδεσπότης ἦναι ἐν τῇ οἰκίᾳ· ἔφθασε δὲ τὴν στιγμὴν, καθ' ἣν ὁ Μένιππος εἰσήρχετο εἰς τὴν οἰκίαν του μετὰ τοῦ προϊσταμένου του στρατηγοῦ.

« Συμπεραίνω, ὅτι οἱ οἰκιακοί σου εὑρίσκονται σήμερον εἰς ἀργίαν, ὅπως καὶ οἱ ἰδικοί μου » εἶπεν ὁ Περικλῆς, ἰδὼν παρὰ τὸ σύνηθες γυναῖκα ἐν τῇ αὐλῇ τῆς οἰκίας. « Ἐὰν τὰ Διονύσια δὲν ἐπέφερον χειρότερόν τι ἀποτέλεσμα παρὰ τοῦτο, δὲν εἶχόν τι νὰ μεμφθῶ τὴν ἑορτὴν ταύτην. Τὰ δυστυχῆ ταῦτα γύναια ζῶσιν ἄθλιον βίον εἰς τὰς εἱρκτάς των· καὶ ὅμως εἶναι ἀκατανόητον πρᾶγμα. . . ἀγαπῶσι τὴν εἱρκτήν των ταύτην, καὶ θεωροῦσι μέγα ἔγκλημα τὸ νὰ ἐπιχειρήσῃ

SISMANOGLIO MUSEUM

τις νὰ τὰ χειραφετήσῃ ἀπὸ τῆς δουλείας ταύτης. Ἡ ζέσις, μεθ' ἧς οἱ ἄνθρωποι εἶναι προσκολλημένοι εἰς ὅ,τι ἅπαξ ἐσυνείθισαν, καὶ ὅταν ἀκόμη τὸ πρᾶγμα τοῦτο ἦναι ἐπιζήμιον εἰς αὐτοὺς, ἀνήκει εἰς τὰς μᾶλλον ἀκαταλήπτους ἰδιότητας τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. »

Ὁ Μένιππος ἐμειδία. « Ἡ φιλαρχία εἶναι ἡ βάσις, ἐφ' ἧς βασίζεται τὸ φαινόμενον τοῦτο. Αἱ γυναῖκές μας προτιμῶσι νὰ ἄρχωσιν ἐν τῇ ἐπικρατείᾳ των, παρὰ νὰ ἐγκαταλίπωσιν αὐτὴν καὶ μετενεχθῶσιν εἰς ἑτέραν τινὰ σφαῖραν, ὅπου δυσχερέστερον θέλει ταῖς εἶσθαι τὸ νὰ ἄρχωσιν. Ἡ σύζυγός μου, διὰ νὰ τῇ ἀποδώσω τὸν δίκαιον ἔπαινον, εἶναι ἐκ τῶν ἀρίστων οἰκοδεσποινῶν τῆς τῶν Ἀθηναίων πόλεως· ἀλλ' εἰς τὴν ἰδίαν αὐτῆς ἐπικράτειαν καὶ δικαιοδοσίαν εἶναι ἀγρία καὶ ἀτίθασσος, ὡς ἐξηγριωμένη γαλῆ. »

Οἱ ὁπλαρχηγοὶ προέβησαν εἰς τὸ ἐνδότερον τοῦ ἀνδρωνίτου, ἡ δὲ τροφὸς ἐπέστρεψε μετὰ σπουδῆς καὶ εὗρε τὴν Χλόην ἤδη ἐξερχομένην τοῦ λουτροῦ, ἐνῷ ἡ οἰκοδέσποινα, ἀνυπόμονος ἐκ μητρικῆς ἐπάρσεως, καὶ φέρουσα ἀνὰ χεῖρας τὸ περιδέραιον, ἐνώπιόν της δὲ ἔχουσα χρυσᾶς καὶ λαμπροτάτας περόνας τῶν στολῶν, πειέμενεν εἰς παρακείμενόν τινα θάλαμον.

Ἡ τροφὸς διῆλθε δρομαία τὸ σμῆνος τῶν θεραπαινίδων, αἵτινες περιεκύκλουν τὴν δεσποσύνην των, καὶ ἐψιθύρισεν εἰς τὸ οὖς αὐτῆς λέξεις τινάς. « Εἴπατε τῇ μητρί μου, ὅτι ἀμέσως ἐπιστρέφω πλησίον της » εἶπεν ἡ Χλόη πρὸς τὰς θεραπαινίδας, ἅμα ἤκουσε τοὺς λόγους τῆς τροφοῦ· καὶ πρὶν ἢ αἱ ἕκθαμβοι θεραπαινίδες δυνηθῶσι νὰ τὴν κωλύσωσιν ἢ νὰ τὴν συνοδεύσωσιν, ἔδραμε διὰ τοῦ περιστυλίου πρὸς τὸν ἀνδρωνίτην τοῦ μεγάρου, καὶ διέταξε τὸν ἐπιστάτην τῆς οἰκίας, τὸν ὁποῖον ἀπήντησεν ἐνώπιόν της, νὰ τὴν ὁδηγήσῃ πρὸς τὸν κύριόν του. Ἕκθαμβος ἐπὶ τῇ ἀνηκούστῳ ταύτῃ διαταγῇ, ὡδήγησεν αὐτὴν σιγῶν ὁ ἐπιστάτης πρὸς τὴν αὐλὴν, ὅπου ὁ Περικλῆς καὶ ὁ Μένιππος σπουδαιολογοῦντες περιδιάβαζον εἰς τὸ πρόστοον.

« Πῶς; κόρη μου, . . . σὺ ἐδῶ ; » ἔκραξεν ὁ Μένιππος, ἰδὼν αὐτήν. « Τί ἀγαπᾷς; »

« Ἀγαπῶ νὰ μὴ μὲ βιάσωσι νὰ συμβαδίσω ἀπόψε μετὰ τῶν κανηφόρων εἰς τὴν νυκτερινὴν λιτανείαν· » εἶπεν ἡ δεσποσύνη, ἀσπαζομένη τὴν δεξιὰν τοῦ πατρός της καὶ προσβλέπουσα πρὸς τὸν Περικλέα, ὡς ἐξαιτουμένη τὴν μεσιτείαν του. « Ἡ μήτηρ μου » ἐπρόσθεσεν, « ἀπαιτεῖ νὰ συγκαταταχθῶ μὲ τὰς κανηφόρους· ἀλλ' ἐγὼ προτιμῶ νὰ ἐπιστρέψω εἰς τῆς διδασκαλίσσης μου καὶ νὰ διέλθω τὴν ἑσπέραν μου πλησίον της. Αὐτὴ δὲν θὰ παρευρεθῇ εἰς τὴν λιτανείαν, ὅθεν καὶ ἐγὼ φρονῶ ὅτι *δὲν πρέπει* νὰ ἴδω τὴν λιτανείαν. Εἶναι ἄσεμνος τελετή! »

« Ἡ θυγάτηρ σου ἔχει δίκαιον, Μένιππε· » ὑπέλαβεν ὁ Περικλῆς· « ἡ τελετὴ *εἶναι* ἄσεμνος, καὶ δὲν ἐννοῶ τίνι τρόπῳ γυνὴ, μετέχουσα καὶ σμικρὸν εὐαισθησίας, δύναται νὰ παρευρίσκηται εἰς αὐτήν. Καὶ ἐγὼ δὲ αὐτὸς ἀποφεύγω τὴν θεωρίαν τῆς πομπῆς ταύτης, καὶ εἶναι ἤδη πολλὰ ἔτη ἀφοῦ δὲν ὑπάγω οὔτε εἰς αὐτὴν οὔτε εἰς τὰς κωμικὰς παραστάσεις. Ὁδήγησέ την μόνος σου εἰς τῆς Ἀσπασίας. Τὴν σήμερον ἡμέραν εἰς οὐδεμιᾶς ἄλλης σχεδὸν γυναικὸς συνοδίαν ἠδύνατο νὰ ἦναι ἀσφαλὴς, καὶ πέποιθα ὅτι πλησίον τῆς διδασκαλίσσης της διατρίβουσα ὠφελεῖται περισσότερον, παρὰ προπορευομένη τῶν ἀσέμνων συμβόλων, τὰ ὁποῖα φέρουσιν ἐν πομπῇ πρὸς δόξαν καὶ τιμὴν τοῦ Βάκχου. »

« Οὕτως ἂς γείνῃ, » εἶπεν ὁ Μένιππος· « Μὲ δυσαρέσκειάν μου δὲ εἶχον δώσει τὴν ἄδειαν, καὶ μόνον διὰ νὰ ἔχω ἡσυχίαν εἰς τὴν οἰκίαν μου. »

« Ἀλλ' ἡ δυστυχὴς τροφός μου, πάτερ μου, δὲν πρέπει νὰ μαστιγωθῇ, διότι μοὶ ἀνήγγειλε τὴν ἐν τῇ οἰκίᾳ παρουσίαν σου. »

« Ὄχι, ὄχι! ἀμερίμνει. . . τίποτε δὲν θέλει πάθει. Θὰ σὲ συνοδεύσει εἰς τῆς Ἀσπασίας. »

Αἱ θεραπαινίδες εἶχον ἀναγγείλει ἐν τοσούτῳ πρὸς τὴν οἰκοδέσποιναν των τὸ ἀνέλπιστον τοῦτο συμβεβηκὸς, ὅτι δηλονότι ἡ θυγάτηρ της, ἀπερικάλυπτος, ἔδραμε πρὸς τὸ μέρος ἐκεῖνο τῆς οἰκίας, ὅπερ ἐκαλεῖτο ἀνδρωνίτης.

« Πῶς; κατέβη τὸ περιστύλιον, πρὸς τὸν ἀνδρωνίτην, εἴπετε; » ἀνεβόησεν ἐν μεγίστῃ ἐκπλήξει ἡ δέσποινα. « Ὦ! τὸ ἐφύβριστον πλάσμα! Ἰδοὺ οἱ καρποὶ τῆς φιλοσοφίας! Ἂς ἴδῃ τέλος πάντων τώρα ὁ πατήρ της τίς ἐκ τῶν δύο μας εἶχε δίκαιον! . . . Ναὶ, ναὶ! ἐγὼ εἶμαι τρελλὴ, ἐγὼ δὲν γνωρίζω τίποτε! . . . Ἂς τρέξῃ τὸν δρόμον του! ἂς χαίρηται ὅταν ἡ θυγάτηρ του ἀτιμασθῇ ἐνώπιον τῶν ὀφθαλμῶν συμπάσης τῆς πόλεως Ἀθηνῶν! » Τὴν αὐτὴν στιγμὴν εἰσῆλθεν ὁ ἐπιστάτης τῆς οἰκίας, καὶ προσεκάλει τὴν τροφόν. « Τί τὴν ζητεῖς; » ἠρώτησεν ὀργίλως ἡ οἰκοδέσποινα. « Ποῦ εἶναι ἡ δεσποσύνη σου ; »

« Εἶναι πλησίον τοῦ κυρίου μου, . . . ὅστις μὲ διέταξε νὰ καλέσω τὴν τροφόν. Θέλει νὰ ἐξέλθῃ μετὰ τῆς θυγατρός του, καὶ ἡ τροφὸς νὰ τοὺς συνοδεύσῃ. »

« Αὐτὸς θὰ ἐξέλθῃ μετὰ τῆς θυγατρός του ; . . Ὢ Ἥρα! . . . καὶ τί δὲν θέλει πράξει ἀκόμη; Νὰ! ὕπαγε τροφέ! . . . ἐγὼ δὲν εἶμαι τίποτε, . . . ἐγὼ δὲν ἔχω τίποτε νὰ διατάξω, . . . ἐγὼ δὲν ὁρίζω τὴν κόρην μου. Τὸ ἀναίσχυντον πλάσμα! Ἀλλὰ θὰ τοὺς μάθω νὰ γνωρίζωσιν ὅτι ὑπάρχει ἀκόμη οἰκοδέσποινα εἰς τὴν οἰκίαν ταύτην.

Δός μοι τὸν πέπλον μου! . . . Θὰ ὑπάγω μόνη μου καὶ θὰ τῷ εἴπω μίαν μόνην λέξιν, καὶ θὰ ἰδῇ ὅτι εἶμαι ἡ οἰκοδέσποινα » . . . καὶ ἐν ὑπερηφάνῳ σχήματι, ἀκολουθουμένη ὑπὸ τῆς τροφοῦ, ἐβάδιζε πρὸς τὴν αὐλὴν, ὅπου ὁ Περικλῆς καὶ ὁ Μένιππος συνδιελέγοντο εἰσέτι, ἐνῷ ἡ Χλόη ἐστηρίζετο ἐπὶ τῶν ὤμων τοῦ πατρός της καὶ ἠκροάζετο τοὺς λόγους των.

Ἡ οἰκοδέσποινα ἔμεινεν ὡς ἀπολιθωθεῖσα, ὅταν τῇ ἠνοίχθη ἡ θύρα. Νὰ ἴδῃ τὴν θυγατέρα της ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ πατρός της καὶ ἑτέρου εἰσέτι ἀνδρὸς, ἀκροαζομένην μὲ ἄκραν προσοχὴν τὴν συνδιάλεξίν των! . . . Ποῖος ἄρα νὰ ἦτο ὁ ξένος οὗτος ἀνήρ; . . . Διότι τοσοῦτον αὐστηρῶς εἶχε τηρήσει ἡ ἀγαθὴ οἰκοδέσποινα τὰ Ἀθηναϊκὰ ἤθη, καθ' ἃ ἦν ἀπηγορευμένον εἰς δέσποιναν χρηστῆς οἰκογενείας τὸ νὰ ὑπερβαίνῃ τὸ κατώφλιον τῆς οἰκίας της ἐκτὸς τῶν θρησκευτικῶν τελετῶν, ὥστε καὶ αὐτὴν τὴν ἰδιάζουσαν φυσιογνωμίαν τοῦ Περικλέους ἠγνόει. Νέα λοιπὸν μέριμνα τὴν κατεκυρίευσε. Διότι ἡ θέα ἀνδρὸς εἰς τοιαύτην περίστασιν μόνον ἕνα στοχασμὸν ἠδύνατο νὰ διεγείρῃ παρ' αὐτῇ. Ἐφαντάσθη λοιπὸν ὅτι ὁ σύζυγός της ἔμελλε νὰ νυμφεύσῃ τὴν κόρην της πρὶν ἢ καὶ αὐτὴν ἐρωτήσωσιν. Ὅθεν καὶ μὲ σφοδρότητα ἐρεθισθείσης ἐμπαθείας ἠρώτησε τί ἆρά γε τρέχει.

Ὁ Μένιππος, ὅστις ἔβλεπεν ἐπικειμένην οἰκιακὴν καταιγίδα, διέταξε τὴν τροφὸν νὰ μένῃ παρὰ τῇ θυγατρί του, ἔλαβε τὴν γυναῖκά του ἀπὸ τῆς δεξιᾶς καὶ ὡδήγησεν αὐτὴν ἐκτὸς τῆς αὐλῆς. « Τίποτε δὲν τρέχει, » εἶπεν, « εἰμὴ ὅτι ἡ θυγάτηρ μου δὲν πρέπει νὰ παραβιασθῇ εἰς πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον νομίζει δυσάρεστον. Δὲν θέλει νὰ συμπαραταχθῇ ἐν τῇ λιτανείᾳ, καὶ εὑρίσκω τὴν ἀπόφασίν της ταύτην εὐλογωτάτην. Ἄφες νὰ συμβαδίζωσιν ἐν τῇ λιτανείᾳ ἐκεῖνοι, ὅσοι νομίζουσιν ἁρμόζουσαν διασκέδασιν σεμνῶν κορασίων τὸ νὰ παρευρίσκωνται εἰς τὴν διαγωγὴν, καὶ νὰ ἀκούωσι τοὺς λόγους μεθυσμένων ἀνδρῶν. »

« Καλὰ, καλά! Τότε λοιπὸν καὶ ἐγὼ εἶμαι ἐξ ἐκείνων, οἵτινες δὲν γνωρίζουσι τί ἁρμόζει εἰς σεμνὰς παρθένους; »

« Μάλιστα! »

« Καὶ ὅμως εὐηρεστήθης νὰ μὲ ἐκλέξῃς εἰς σύζυγόν σου μεταξὺ τῶν κανηφόρων. »

« Μάλιστα! ἐπειδὴ ἀφέθην νὰ ἀπατηθῶ ὑπὸ ὡραίου προσώπου, καὶ δὲν ἐγίνωσκον ὁποία βάσανος εἶναι τὸ νὰ ἔχῃ τις ἀνόητον γυναῖκα. Ἐὰν ἦσο ἱκανὴ νὰ ἀναθρέψῃς μόνη σου τὰς θυγατέρας σου, θὰ ἔζη εἰσέτι ἡ δυστυχής μας Ἀρήτη. Ὕπαγε μεταξὺ τῶν θεραπαινίδων σου καὶ γνέθε. Ἐκεῖ εἶναι ἡ ἁρμόζουσά σοι θέσις· καὶ μὴ ἐπιδεικνύῃς τὴν ἠλιθιότητά σου ἐνώπιον τῶν φίλων μου. »

« Καὶ ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος θὰ λάβῃ τὴν κόρην σου, χωρὶς καὶ ἐγὼ νὰ εἴπω κἀμμίαν λέξιν πρὸς τοῦτο; Καὶ δὲν θὰ ἔχω τὸ δικαίωμα νὰ εὐτρεπίσω τὸν νυμφικὸν θάλαμον τῆς θυγατρός μου; »

« Τὸν νυμφικὸν θάλαμον; Γύναι, εἶσαι ἠλιθιωτέρα ἀφ' ὅσον ἐφαντάζόμην. Ὁ ἀνὴρ ἐκεῖνος εἶναι Περικλῆς ὁ στρατηγός. Ὕπαγε καὶ γνέθε! ὕπαγε! καὶ μὴ ἀναμιγνύεσαι εἰς πράγματα, τὰ ὁποῖα δὲν ἐννοεῖς. »

Ἡ γυνὴ ἐσιώπησε· διότι τὸ ὄνομα τοῦ Περικλέους τῇ ἦτο γνωστὸν, ὡς ἐκ τῶν διαθρυλλημάτων, τὰ ὁποῖα εἶχον εἰσδύσει καὶ μέχρι τοῦ γυναικωνίτου της, ἐγίνωσκε δὲ καὶ ὅτι ὁ σύζυγός της κατεῖχε θέσιν τινὰ ὑπὸ τὸν στρατηγόν. Ἀνίκανος δὲ νὰ φαντασθῇ ἕτερόν τι, ἐκτὸς τοῦ εἰς πᾶσαν Ἀθηναίαν δέσποιναν, ἔχουσαν θυγατέρα εἰς ὥραν γάμου, προεξάρχοντος στοχασμοῦ, ἀνεμνήσθη ὅτι ὁ Περικλῆς ἔχει υἱὸν, προσεγγίζοντα εἰς τὴν ἀνδρικὴν ἡλικίαν. Καὶ περὶ τίνος ἑτέρου ἠδύναντο δὰ νὰ συνδιαλέγωνται τοσοῦτον σπουδαίως οἱ δύο πατέρες; Βεβαιότατα συνωμολόγουν τὰς βάσεις τοῦ προικοσυμφώνου. Ἡ ἐλπὶς συγγενείας οὕτωσὶ λαμπρᾶς τὴν ἔκαμε νὰ λησμονήσῃ τὴν δειχθεῖσαν ὀλιγωρίαν πρὸς τὸ μητρικὸν αὐτῆς κῦρος. Καθησύχασε λοιπὸν, καὶ ὁμολογήσασα μετριοφρόνως ὅτι εἶναι οἰκοδεσπότης καὶ ἠξεύρει καλήτερα τὸ συμφέρον τῇ οἰκίᾳ του, τὸν ἄφησε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν αὐλὴν, καὶ ἠρκέσθη μόνον νὰ ἀφηκράζηται ἀπὸ τῆς θύρας. Ὅσα δὲ ἤκουεν ἤδη τῇ ἦσαν ὅλως ἀκατάληπτα. Ὡμίλουν περὶ ἐκλογῶν καὶ νόμων, . . . περὶ Μεγάρων καὶ Λακεδαίμονος, . . . περὶ δασμῶν τῶν λιμένων καὶ φόρων, . . . ἠσθάνετο ὅτι οἱ στοχασμοί της οὐδεμίαν εὕρισκον τροφὴν καὶ πραγματικότητα.

« Ὁμιλοῦσιν ἄλλα τῶν ἄλλων διὰ νὰ μὲ ἀπατήσωσιν » εἶπε καθ' ἑαυτήν· « ἀλλ' ἐγὼ δὲν ἀπατῶμαι τοσοῦτον εὔκολα, καὶ ὁ Μένιππος ὀφείλει νὰ ἦναι πολλῷ πανουργότερος ἄνθρωπος, ἀφ' ὅσον κατὰ τὴν γνώμην μου εἶναι, ἐὰν κατορθώσῃ νὰ νυμφεύσῃ τὴν θυγατέρα του ἄνευ τῆς εἰδήσεώς μου. Εἰς τὸν καιρόν μου ἄλλως πως συνωμολογοῦντο τὰ περὶ τῶν γάμων. Καὶ ὅμως δὲν πειράζει! Ἐνόσῳ γίνονται γάμοι, καὶ μάλιστα καλοὶ, ἀδιάφορον εἶναι ὅπως καὶ ἂν συνομολογῶνται . . . . Ἀλλ' ὅμως τὸ νὰ τρέχῃ τις κόρη πάλιν οὕτω καὶ νὰ συμπαρευρίσκεται καὶ συνδιαλέγεται ἐνῷ συνομολογοῦνται τὰ τοῦ γάμου της, τοῦτο πάλιν μὰ τοὺς θεοὺς εἶναι λίαν ἀπρεπές!... Ἀ! δὲν βλέπεις τὴν νέαν σεμνὴν ὑποκρίτριαν! Εἰς τὴν λιτανείαν δὲν θέλει νὰ παρευρεθῇ, καὶ ὅμως δὲν συστέλλεται νὰ παρευρίσκηται ἐνῷ διαπραγματεύονται τὰ τοῦ γάμου της! . . . Ἀκόμη ἐνθυμοῦμαι τοὺς μετὰ τοῦ Μενίππου ἀῤῥαβῶνάς μου. Δὲν ἐσήκονα διόλου τοὺς ὀφθαλμούς μου καὶ δὲν ἔλεγον λέξιν οὔτε ὑπὲρ, οὔτε κατά. Εἰς τὸν καιρόν μου αἱ

γυναῖκες δὲν κατεγίνοντο εἰς τὴν φιλοσοφίαν. Μὲ ὅλον τοῦτο καὶ τώρα τὰ κοράσια εὑρίσκουσιν ἄνδρας, καὶ ἀπέναντι τῆς τιμῆς τοῦ νὰ συγγενεύσωμεν μὲ τὴν οἰκογένειαν τοῦ Περικλέους, ἂς παραβλέψωμεν καὶ μικρά τινα δυσάρεστα. » .... καὶ οὕτω ἡ ἀγαθὴ δέσποινα διετέλεσεν ὁτὲ μὲν φιλοσοφοῦσα ὁτὲ δὲ ἀκροαζομένη μέχρις οὗ δὲν ἠκούετο πλέον θόρυβός τις ἐν τῇ αὐλῇ. Μεθ' ὃ ἐπιστρέψασα εἰς τὸ δωμάτιόν της, εἰς ἀπάντησιν πρὸς τὰς ἐρωτήσεις τῶν θεραπαινίδων της ἔρριψε λόγους τινὰς περὶ ἐπικειμένου τινὸς σημαντικοῦ συνοικεσίου. Αἱ δὲ θεραπαινίδες ἤρξαντο καθικετεύουσαι νὰ ταῖς ἐπιτραπῇ ἡ τιμὴ τοῦ νὰ συνοδεύσωσι τὴν νύμφην εἰς τὴν νέαν οἰκίαν της, περὶ οὗ διεδήλου ἡ οἰκοδέσποινα τὰς ἀποφάσεις της ἐν ἀξιοπρεπεῖ σχήματι μητρὸς, μελλούσης νὰ νυμφεύσῃ τὴν θυγατέρα της μετὰ γαμβροῦ, ἀνήκοντος εἰς ἐπίσημον οἰκογένειαν.

Τὸ ἑσπέρας τῆς αὐτῆς ἡμέρας διεξήγετο ζωηρὰ καὶ ἀδόλεσχος συνδιάλεξις μεταξὺ τῶν γυναικῶν, αἵτινες ἀπὸ τῶν ἐπιστέγων δωμάτων τῶν οἰκιῶν ἐθεώρουν τὴν διαβαίνουσαν λιτανείαν. Ἡ σύζυγος τοῦ Μενίππου, πλήρης τῶν νεαρῶν της ἐλπίδων, ἠρώτα τὴν γειτόνισσάν της ἐν τῇ παρακειμένῃ οἰκίᾳ περὶ τῆς οἰκογενείας καὶ τῶν οἰκιακῶν σχέσεων τοῦ Περικλέους, καὶ ἐπεστηρίχθη εἰς τὴν πλάνην της, ἀκούσασα ὅτι οὐδέποτε παρευρίσκεται οὔτε εἰς τὴν λιτανείαν οὔτε εἰς τὰς κωμικὰς παραστάσεις, ὥσπερ ἔπραττον συνήθως οἱ ἄλλοι συνάρχοντές του, καὶ ἐν τῇ ἀγαλλιάσει τῆς καρδίας αὐτῆς ἀνέκραξεν. . . « Ἄ! τώρα ἐννοῶ διὰ τί ὁ σύζυγός μου δὲν ἠθέλησε νὰ ἀφήσῃ τὴν θυγατέρα μου νὰ συμπαραταχθῇ μετὰ τῶν κανηφόρων. »

« Τῷ ὄντι! » ἔκραξεν ἡ ἑτέρα δέσποινα. « Νὰ μὴ ἀφήσῃ τὴν θυγατέρα σου νὰ συμπαραταχθῇ μετὰ τῶν κανηφόρων! Δὲν ἐγεννήθη εἰσέτι ὁ ἀνὴρ, ὅστις θὰ μοὶ ἀπηγόρευε τοιοῦτόν τι. »

« Μάλιστα, ἔχεις δίκαιον· ἀλλ' εὕρισκον κἄποιαν εὐλογοφανῆ αἰτίαν, καὶ διὰ τοῦτο ἐνέδωκα. »

« Καὶ ποίαν εὐλογοφανῆ αἰτίαν ἠδύνατό τις νὰ προτείνῃ; »

« Δὲν μοὶ τὴν ἐξεφράσθη σαφῶς, ἀλλὰ τὴν ἐσυμπέρανα. Γνωρίζεις, ὅπως καὶ ἐγὼ, ὅτι ἡμεῖς αἱ γυναῖκες δὲν εἴμεθα τόσον ἁπλαῖ, ὅσον μᾶς νομίζουσιν οἱ ἄνδρες μας.... Ἀλλὰ μὴ τύχῃ καὶ ἐκμυστηρευθῇς τὸ παραμικρὸν εἰς ἄλλον τινά. »

« Οἱ θεοὶ νὰ φυλάξωσιν· οὐδὲ συλλαβὴν θέλω εἴπει εἴς τινα· τηρῶ τὰ μυστικὰ ὅσον καὶ ὁ τάφος. Ἀλλὰ σὺ δὲν μοὶ διηγήθης εἰσέτι τίποτε. Τί ἐσυμπέρανες;

« Ὁ στρατηγὸς Περικλῆς καὶ ὁ σύζυγός μου συνωμίλουν μετ' ἀλλήλων ἅπασαν τὴν πρωΐαν· ἐνησχολούμην ἤδη εἰς τὸ νὰ ἐνδύω τὴν κόρην μου διὰ τὴν πανήγυριν, ὅταν τὴν προσεκάλεσαν εἰς τὸν ἀν-

δρωνίτην, καὶ ἔπειτα μοὶ ἀνηγγέλθη ὅτι δὲν ἔχει διάθεσιν νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν λιτανείαν, καὶ δὲν θὰ ὑπάγει. Ἐννοεῖς δὲ κάλλιστα, ὅτι ὁ πρωτότοκος υἱὸς τοῦ Περικλέους Ξάνθιππος ἔχει σχεδὸν τὴν κατάλληλον ἡλικίαν, ὅπως γείνῃ σύζυγος τῆς θυγατρός μου. . . ἴσως εἶναι ὀλίγον ὑπὲρ τὸ δέον νέος, . . . ὅμως, . . . προκειμένης οὕτω λαμπρᾶς συγγενείας! . . »

« Ὦ Ἥρα! ὁπόσον παράλογος ἰδέα! . . . Ἐνῷ τοσαῦτα κοράσια πολλῷ ἐπισημοτέρων οἰκογενειῶν εὑρίσκονται εἰς Ἀθήνας! »

« Ἐπισήμων οἰκογενειῶν, εἶπες, ἀγαθή μου κυρία; Ἡ *θυγάτηρ μου* εἶναι ἱκανῶς ἐπισήμου οἰκογενείας, ὥστε πᾶς σύζυγος νὰ τὴν καταδεχθῇ! καὶ δὲν συλλογίζεσαι τὸ κάλλος της! τὰ προτερήματά της! » ... Διότι, μὲ ὅλην τὴν κατὰ τῆς φιλοσοφίας ἀποστροφήν της, ἡ σύζυγος τοῦ Μενίππου ἐπαίρετο διὰ τὰς προόδους τῆς θυγατρός της.

« Προτερήματα, λέγεις! ὡραῖα προτερήματα δύναται νὰ ἀποκτήσῃ παρὰ τῇ Ἰωνίδι ἐρωμένῃ τοῦ Περικλέους! Πρόσεξε καλῶς τὴν θυγατέρα σου, ἀγαθή μου φίλη. Ἔμαθον ἐξ ἀρίστης πηγῆς, ὅτι ὁ Περικλῆς δὲν συχνάζει εἰς τὸν οἶκον τῆς Ἀσπασίας μόνον χάριν αὐτῆς τῆς ἰδίας. Δύνασαι νὰ ὀνομασθῇς εὐτυχὴς, ἐὰν ἀντὶ τῆς μετὰ τοῦ υἱοῦ συζεύξεως, ἣν ὀνειροπολεῖς, δὲν ἀποπερατώθῃ ὀλιγώτερον ἔντιμός τις σχέσις μετὰ τοῦ πατρός. Ὁ Μένιππος εἶναι ὑποστράτηγος τοῦ Ἄρχοντός μας. Χᾶ χᾶ χᾶ! . . . πῶς ἠδύνατο νὰ ἀρνηθῇ τι εἰς τὸν προϊστάμενόν του στρατηγόν; »

« Ἀναιδὲς γύναιον, πῶς τολμᾷς νὰ προφέρῃς τοιαῦτα πράγματα! Εἶσαι ὅλη φθόνος καὶ ζηλοτυπία! »

« Μὴ, ἀγαθή μου γειτόνισσα, μὴ παροξύνησαι, ἄλλως οὐδέποτε θέλεις ξαναπολαύσει τὴν γαλήνην τῆς ψυχῆς σου· διότι ὅσα σοὶ εἶπον τὰ διαλαλοῦσιν ὅλαι αἱ Ἀθῆναι Ὁ σύζυγός σου γινώσκει καλῶς πῶς προοδεύει τις εἰς τοῦτον τὸν κόσμον, χαχαχᾶ! »

Ἡ σύζυγος τοῦ Μενίππου ἔκλαιεν ὑπὸ δυσαρεσκείας καὶ ὀργῆς· καὶ ἐξέφρασεν ἀσυναρτήτους τινὰς λόγους, ὅπως ἀπαντήσῃ ἐν τῇ σφοδροτάτῃ ἀγανακτήσει αὐτῆς πρὸς τὴν ὕβριν ἐκείνην. Ἐπειδὴ δὲ ἡ γειτόνισσά της τῇ ἀπήντα μὲ προσβλητικὸν ψυχρὸν φλέγμα, ἡ ἔρις ἠδύνατο νὰ ἀποβῇ λίαν σπουδαία, ἐὰν κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν δὲν ἐπλησίαζεν ἡ διαβαίνουσα πομπή.

« Ἰδού, ἰδού! » ἀνεβόησεν ἡ γειτόνισσα· « ἰδοὺ προσέρχονται αἱ κανηφόροι! πόσον ὡραία εἶναι ἡ Λευκίππη μου! Κύτταξε δὰ » εἶπε πρός τινα πλησίον της παρισταμένην θεραπαινίδα, « τίς εἶναι ὁ νέος μὲ τὸ δέρμα τῆς αἰγὸς, ὁ τοσοῦτον πλησίον αὐτῆς συνωθούμενος; » καὶ ἐβάστα τὸ οὖς αὐτῆς προσηλωμένον εἰς τὸ στόμα τῆς θεραπαινίδος, ὅπως ἀκούσῃ τὴν ἀπάντησιν, εἶτα δὲ προσέθηκε λέγουσα. « Ὁ

SISMANOGLIO MEGARO

Γλαύκων εἶναι πλούσιος καὶ εὐπατρίδης νεανίσκος. Ἴδε τὴν γειτόνισσάν μου » ἐξηκολούθησε νὰ λέγῃ δεικνύουσα τὴν σύζυγον τοῦ Μενίππου· « πόσον ζηλοφθονεῖ ἤδη διὰ τὴν θυγατέρα μου. Τῇ κατέβη εἰς τὸν νοῦν ὅτι ὁ Ξάνθιππος, ὁ υἱὸς τοῦ Περικλέους, θὰ νυμφευθῇ τὴν θυγατέρα της . . . τὸ παιδίον! . . . Διὰ νὰ ἀρέσωσιν εἰς τὸν Περικλέα, δὲν ἄφησαν τὴν κόρην των νὰ συμπαραταχθῇ μετὰ τῶν κανηφόρων. Πόσον ἀνόητοι εἶναι οἱ ἄνθρωποι! νὰ μὴ ἐννοῶσιν ὅτι ὁ πατὴρ βεβαίως θὰ φροντίσει πολλῷ περισσότερον διὰ τὸν ἴδιον ἑαυτόν του, παρὰ διὰ τὸν νέον υἱόν του! Ναὶ, ναὶ, δὲν θὰ ἀργήσωμεν καὶ θὰ ἀκούσωμεν εἰς τὴν γειτονικήν μας οἰκίαν κλαυθμυρίζον ἐντὸς ὀλίγου βρέφος τι, τοῦ ὁποίου ὁ πατὴρ νὰ ἦναι ἄγνωστος! Ὑψώσατε δὰ πλειότερον τὰς δᾳδάς σας! » ἔκραξε πρὸς τὰς θεραπαινίδας της « διὰ νὰ βλέπωσι καλήτερον τὴν Λευκίππην μου! »

Ἡ παράταξις προέβαινε περαιτέρω μὲ ἄγριον θόρυβον. Τὰ ἄσεμνα σύμβολα, φερόμενα ὑπὸ νεανίσκων ἐπὶ μακρῶν δοράτων, εἵποντο κατόπιν τῶν κανηφόρων, καὶ οἱ βαστάζοντες τὰ δόρατα, ἐφ' ὧν ἦσαν τὰ σύμβολα ταῦτα, ἐξετείνασσον αὐτὰ πρὸς τὰς εἰς τὰ δώματα ἱσταμένας δεσποίνας, αἵτινες ἀνταπεκρίνοντο πρὸς τὸν τερπνὸν τοῦτον ἀσεϊσμὸν τῆς πανηγύρεως τῶν Διονυσίων μὲ ἄσβεστον καὶ ἐγκάρδιον γέλωτα, ἐνῷ ἡ σύζυγος τοῦ Μενίππου . . . ὁ ὑπογραμμὸς Ἀθηναϊκῆς σεμνοπρεπείας . . . ἔχεε δάκρυα, διότι δὲν παρευρίσκετο καὶ ἡ θυγάτηρ της εἰς τοιαύτην λιτανείαν!

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΔ'.

ΤΟ ΔΡΑΜΑ.

Φαεινὸς καὶ λαμπρὸς ἀνέτελλεν ὁ ἥλιος, καὶ αἱ ἕδραι τοῦ μεγάλου Διονυσιακοῦ θεάτρου ταχέως ἐπληρώθησαν θεατῶν ἀπὸ κάτωθεν ἕως ἄνω. Οὐδεὶς πολίτης Ἀθηναῖος ἐκωλύετο τοῦ νὰ ἦναι παρὼν εἰς τὰς θεατρικὰς παραστάσεις, ἀφοῦ κατά τινα νόμον, πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἐπιψηφισθέντα, οἱ τῶν ἐνδεεστέρων τάξεων πολῖται ἐλάμβανον τὰ εἰσιτήριά των δαπάνῃ τοῦ δημοσίου.

Ἐκ τῆς διατάξεως ταύτης προέκυπτεν, ὥστε ἐν τῷ θεάτρῳ παρῆσαν πάντοτε πλεῖστοι ἐκ τῶν ὑποδεεστέρων τῶν πολιτῶν τάξεων . . . ἐξ οὗ ἐρρυθμίζετο οὐχὶ μόνον ὁ χαρακτὴρ πολλῶν δραμάτων ἀλλ' ἐν μέρει καὶ ὁ τοῦ δήμου, ἐν τῷ ὁποίῳ διεσώζετο οὕτωσὶ δὴ περίεργος ἀνάμιξις ἐξευγενισμοῦ καὶ τραχύτητος, λεπτοφυοῦς εὐαισθησίας καὶ σκληροῦ ὑλισμοῦ. Διότι ὁ αὐτὸς λαὸς, ὁ ἐπευφημῶν ψυχρὰς παραστάσεις, εἰς τὰς ὁποίας δυσκόλως θὰ ἠρέσκοντο τὴν σήμερον καὶ αἱ τὰ μάλιστα διεφθαρμέναι τάξεις τοῦ ὄχλου τῶν Εὐρωπαϊκῶν πόλεων, ἐθαύμαζε καὶ τὴν ὑψηλὴν ποίησιν τραγῳδιῶν, αἵτινες διὰ τοῦ ἁγνοῦ καὶ σπουδαίου πάθους των εὑρήστουν εἰς τοὺς τὰ μάλιστα ἐξευγενισμένην καὶ λεπτὴν ἔχοντας τὴν τοῦ καλοῦ καὶ πρέποντος αἴσθησιν. Εἰς μεταγενεστέραν τινὰ ἐποχὴν, οἱ εἰς αἰχμαλωσίαν ἐν Σικελίᾳ περιπεσόντες στρατιῶται τῶν Ἀθηναίων διέσωζον τὴν ζωὴν καὶ τὴν ἐλευθερίαν των, ἀπαγγέλλοντες ἐκ μνήμης στίχους τοῦ Εὐριπίδου. Οὕτωσὶ δὴ εἶχε διαδοθῇ καὶ εἰς τοὺς εὐτελεστάτους τῶν Ἀθηναίων πολιτῶν διὰ τῶν δημοσίων τούτων θεατρικῶν παραστάσεων ἡ γνῶσις τῶν ἀριστουργημάτων τῶν μεγάλων δραματικῶν ποιητῶν. Καὶ ἴσως οὐδέποτε ἄλλοτε ἐτιμήθη, οὔτε θέλει τιμηθῇ εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα, ποιητής τις οὕτωσὶ δὴ λαμπρῶς, ὅσον ὁ Εὐριπίδης ὑπὸ τῆς ἀνυποκρίτου εὐγνωμοσύνης τῶν ἁπλοϊκῶν ἐκείνων ἀνδρῶν, οἵτινες, ἀπαλλαγέντες τῆς ἐν Σικελίᾳ δουλείας, καὶ ἐπανελθόντες εἰς Ἀθήνας, προσῆλθον συνάμα εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ποιητοῦ, ὅπως τῷ ἐκφράσωσι τὰς ἐγκαρδίους εὐχαριστίας των.

Ἐν τῷ θεάτρῳ τούτῳ, τὸ ὁποῖον ὁτὲ μὲν ἐβεβηλοῦτο, ὁτὲ δὲ κα-

SISMANOGLIO MEGARO

θηγιάζετο, περιεκάθητο ὅλος σχεδὸν ὁ οἰκισμὸς τῶν Ἀθηνῶν μετὰ πολλῶν ξένων, συρρεόντων ἐκ συμπάσης τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἠκροάζοντο ἀπὸ ὄρθρου βαθέως μέχρις ὑστάτης ἑσπέρας τὴν ὑψηλὴν ποίησιν τοῦ Σοφοκλέους καὶ τῶν ἀντιζήλων του ποιητῶν, ἐν δὲ τῷ μεταξὺ τοὺς τραχεῖς ἀσεϊσμοὺς, τὰς βωμολοχίας καὶ τὰς προσωπικὰς ὕβρεις τοῦ Ἑρμίππου καὶ τοῦ Κρατίνου. Οἱ Ἀθηναῖοι ἦσαν ἀκόρεστοι πρὸς τὰς ἡδονὰς, καὶ τέσσαρα, πολλάκις δὲ καὶ πέντε, δράματα παριστάνοντο εἰς μίαν ἡμέραν μὲ μόνην τὴν ὀλιγοχρόνιον κατάπαυσιν, τὴν ἀπαραίτητον ὅπως γευματίσῃ τὸ πλῆθος. Πολλοὶ δὲ ἐκ τῶν πτωχοτέρων πολιτῶν ἐλάμβανον μεθ' ἑαυτῶν τὴν τροφὴν των εἰς τὸ θέατρον, ὅπως ἐκεῖ γευματίσωσιν.

Ἐκ τοῦ χαρακτῆρος τῶν ποιητῶν δύναται νὰ συμπεράνῃ ὁ ἀναγνώστης, ὁποῖα ἦσαν τὰ δράματα, τὰ ὁποῖα παρεστάθησαν τὸ ἔτος τοῦτο. Ἦτο πασίγνωστον, ὅτι ὁ Περικλῆς δὲν ἠρέσκετο εἰς τὴν τραχύτητα τῆς ἀρχαίας κωμῳδίας τῶν Ἀθηναίων, ὅθεν καὶ δὲν παρευρίσκετο εἰς τὴν παράστασιν τῶν κωμικῶν δραμάτων. Ὁ τρυφηλὸς Ἕρμιππος καὶ ὁ μέθυσος Κρατῖνος ἠδύναντο λοιπὸν τοσούτῳ ἀνετώτερον νὰ κορέσωσι τὸ πάθος τοῦ πρὸς τὸν διάσημον ἐκεῖνον πολίτην μίσους των, καθ' ὅσον οὐδένα εἶχον φόβον τοῦ νὰ κωλυθῶσι τούτου διὰ τῆς παρουσίας αὐτοῦ. Διότι ἡ παρουσία του, ὅπως ἀπεδείχθη ἐν τῇ ζυγίσει τοῦ χρυσίου, ἠδύνατο λίαν εὐχερῶς νὰ ἐρεθίσῃ τὸν λαὸν πρὸς κραταιάν τινα ἀποδοκιμασίαν τῶν κατ' αὐτοῦ ἀποτεινομένων προσβολῶν.

Ὅθεν ἡ εὐκαιρία ἦτο ἀρίστη, καὶ ὠφελήθησαν ἀπ' αὐτῆς ἐπιδεξίως· ἅπασαι δὲ αἱ κατὰ τὴν πόλιν διαθρυλλούμεναι κατὰ τῆς Ἀσπασίας συκοφαντίαι παρεστάθησαν ἤδη ἐν τῇ κωμῳδίᾳ δι' εὐκαταλήπτων τοῖς πᾶσιν ὑπαινιγμῶν. Καὶ αὐτὸ δὲ τὸ πρόσωπον τοῦ Περικλέους παρεμορφώθη ἐπὶ τὸ γελοιωδέστερον. Τὸ ὑψηλὸν καὶ πνευματῶδες αὐτοῦ μέτωπον ἦτο ἐναντίον τῆς καινοπρεπείας τῶν ἐν ταῖς παλαίστραις θαυμαζομένων. Ἀπεκάλουν λοιπὸν ἐπὶ τὸ σατυρικώτερον τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ τερατῶδές τι σπήλαιον, ἀφ' οὗ ἐξορμῶσι καταιγίδες καὶ λαίλαπες. Ἡ περιεσκεμμένη οἰκονομία του διεβλήθη ὡς φιλαργυρία καὶ ῥυπαρὰ ἀφιλοξενία· ἡ θερμὴ αὐτοῦ πρὸς τὴν Ἀσπασίαν φιλία, τὴν ὁποίαν οὐδέποτε ἀπεκρύπτετο, παρεστάθη ὡς ἄτιμος σχέσις. Καὶ περὶ τῆς Ἀσπασίας δὲ αὐτῆς ἐλέχθη, ὅτι τὰ εἰς τὴν διδασκαλίαν της ἐμπιστευόμενα κοράσια ἐδίδασκεν ἀλλοῖά τινα ὅλως μαθήματα καὶ διδάγματα ἀντὶ τῆς φιλοσοφίας. Ὁ λαὸς, ὅστις, ἤρκει μόνον νὰ ἤκουεν εὐτραπελίας καὶ εὐφυεῖς ἐκφράσεις καὶ οὐδόλως ἐφρόντιζε περὶ χρηστότητος τῶν ἠθῶν, ἐγέλα ἐκ καρδίας διὰ τοὺς ἐπιτυχεῖς ὑπαινιγμοὺς καὶ τοὺς βωμολόχους σαρκασμούς· ἐκεῖνο δὲ, ὅπερ ὁ Περικλῆς ἤθελεν αἰσθανθῇ κατάκαρδα ὡς πικρὰν ἀδικίαν. . . καλῶς τοῦτο ἐγίνωσκον οἱ ἐχθροί του. . . εἰς τὸν λαὸν δὲν ἐφαίνετο πλέον τε εἰμὴ εὐφυής τις μόνον ἀστεϊσμός. Κατὰ συνέπειαν τοῦ νόμου, τοῦ κηρύξαντος ἄκυρον ἐν Ἀθήναις πάντα γάμον πολίτου μετὰ μὴ πολίτιδος Ἀθηναίας, ἡ συμβίωσις μετὰ παλλακίδων κατέστη τοσοῦτον κοινὴ καὶ συνήθης, ὥστε δὲν ἐνομίζετο πλέον ἄτιμον τὸ πρᾶγμα. Τί λοιπὸν ἔβλαπτεν, ἐὰν καὶ ἡ Ἀσπασία ὑπῆρχεν ἐρωμένη τοῦ Περικλέους; . . . Εἶχεν ἤδη γεννήσει τῇ πόλει δύο νόμιμα τέκνα, καὶ ἦτο ἄρα ἐλεύθερος νὰ ζῇ κατ' ἀρέσκειάν του. Οὕτω λοιπὸν ἡ τῶν ἠθῶν παραλυσία, δι' ἣν αἱ κατὰ τοῦ μεγάλου τούτου πολίτου συκοφαντίαι ἐφαίνοντο ὡς ἀβλαβῆ πράγματα, καθίστανεν αὐτὰς εὐχερεστέρας πρὸς τὸ πιστευθῆναι. Ὁ δὲ Περικλῆς ἴσως καὶ δὲν ἐβλάπτετο οὐδόλως ὡς πρὸς τὴν παρὰ τῷ λαῷ ὑπόληψίν του, ἐὰν οὗτος ἐπίστευεν ὅτι καὶ αὐτὸς εἶναι ὡς οἱ ἄλλοι σύγχρονοί του. Ἡ ἀγνότης τοῦ βίου του ἦτο διὰ τοὺς πλείστους κρυφία τις μομφή· διὸ καὶ εὑρεστοῦντο νὰ ἀκούωσιν, ὅτι οὐδ' αὐτὸς διέφερε τῶν ἄλλων, καὶ ἡ φιλοσοφία του οὐδόλως ἐκώλυεν αὐτὸν τοῦ νὰ ἐπιδιώκῃ ὑλικὰς ἡδονάς.

Ἐπειδὴ δὲ οἱ ἄνθρωποι εὐχερῶς πιστεύουσιν ὅ,τι ἐπιθυμοῦσιν, ὁ Κρατῖνος καὶ ὁ Ἕρμιππος ἐπέτυχον τὸ σκοπούμενόν των τὴν ἡμέραν ταύτην. Αἱ συκοφαντίαι των παρεδέχθησαν ὡς ἀλήθειαι, καὶ. . . ὅπερ ἐστὶν ἀξιοπεριεργότερον ὡς ἀποδεικνύον ὅτι οἱ ἄνθρωποι καθ' ὅλας τὰς ἐποχὰς εἶναι οἱ αὐτοὶ. . . οἱ τραχεῖς οὗτοι καὶ βάναυσοι σαρκασμοὶ τῶν κωμικῶν καὶ εἰς ἐποχὰς, καθ' ἃς ἡ κριτικὴ ἐπιστήμη εἶχε πολὺ προοδεύσει, ἐνομίσθησαν ὡς καθαρώτεραι καὶ λυσιτελέστεραι πηγαὶ πρὸς τὴν γνῶσιν τῶν χαρακτήρων τῶν ἐνδόξων ἀνδρῶν, παρὰ αἱ παραδόσεις τοῦ φιλοσόφου ἱστορικοῦ, ὅστις μᾶς κατέλιπεν οὕτωσὶ δὴ πιστὴν μαρτυρίαν περὶ τῆς εὐγενείας καὶ τῆς ἀγνότητος τοῦ διασήμου τούτου πολιτικοῦ ἀνδρός. Βεβαίως οὐδ' ὁ Ἕρμιππος καὶ ὁ Κρατῖνος ἤλπισάν ποτε, ὅτι οἱ κακοήθεις αὐτῶν σατυρισμοὶ, οὓς τινας ἐξεσφενδόνισαν μόνον ἕνεκα προσωρινῶν πολιτικῶν σκοπῶν, καὶ μετὰ πολλὰς εἰσέτι ἑκατονταετηρίδας ἤθελον ἐκμεταλλευθῆ, πρὸς ἀμαύρωσιν τοῦ χαρακτῆρος δύο ἐκ τῶν ἀρίστων ἀνθρώπων, οἵτινες ὑπῆρξάν ποτε ἐπὶ γῆς! . . .

Ἤδη δὲ ἦν ἑσπέρα, καὶ ὁ νέος Χαρμίδης, ὅστις διέτριψε τὸ πλεῖστον μέρος τῆς ἡμέρας ἐν τῷ θεάτρῳ, ἐπέστρεψε κεκοπιακὼς καὶ πλήρης ἀηδίας εἰς τὴν πατρικήν του οἰκίαν. Εἰσῆλθε δὲ εἰς τὸ ἐργοστάσιον, ὅπου ὁ ἀκούραστος ἀγαλματοποιὸς ἐνησχολεῖτο εἰσέτι εἰς ἓν ἐκ τῶν ἀριστουργημάτων τῆς χειρός του. « Πάτερ! » ἀνέκραξεν ὁ Χαρμίδης, βιαίως καθεσθεὶς εἰς ἕδραν τινὰ, « ἐπεθύμουν, νὰ μὴ καθιέρονέ ποτε ἡ χείρ σου τὴν λατρείαν τοιούτων θεῶν! Τὰ τῶν

SISMANOGLIO MEGARO

θεῶν ἀγάλματά σου μετέχουσιν ὑπερφυοῦς καλλονῆς, καὶ συντελοῦσιν εἰς τὸ νὰ ἐπικαλύπτωσι τὴν χαμερπῆ δεισιδαιμονίαν τοῦ ὄχλου. »

« Διὰ τί, υἱέ μου; Δὲν δυνάμεθα διὰ τοῦ λογικοῦ μας νὰ διακρίνωμεν τὸ τὰ πάντα συνέχον παγκόσμιον πνεῦμα ἀπὸ τοῦ ἔργου τῶν χειρῶν μας; Παριστάνομεν μόνον τὴν ἄκραν τελειότητα τῆς μορφῆς, ὅπως δι' αὐτῆς ἀναβιβασθῶμεν εἰς τὴν ἄκραν τελειότητα τοῦ πνεύματος. »

« Ὄχι, ὄχι! ἡ καρδία δὲν ἀναβιβάζεται διὰ τούτου πρὸς τὰ ἄνω, ἀλλὰ τοὐναντίον προσηλόνεται εἰς τὰ ἐπίγεια· διότι ἄλλως τὰ ὡραῖά σου ἔργα θὰ ἐκαθάριζον τὰς καρδίας τῶν Ἀθηναίων. Ἤκουσα σήμερον εἰς τὸ θέατρον διακωμῳδούμενον πᾶν ὅ,τι ὑπάρχει ἁγνὸν καὶ ἱερὸν ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ ὁ λαὸς ἐπευφήμει. Πάτερ, πολὺ θέλομεν εἰσέτι μετανοήσει διὰ τὴν τάσιν, ἣν ἔλαβεν ὁ δημόσιος ἡμῶν βίος. »

« Τί ἤκουσας, υἱέ μου, καὶ ἐταράχθης τοσοῦτον; »

« Τὰς συκοφαντικὰς προσβολὰς τῶν κωμῳδοποιῶν κατὰ τοῦ Περικλέους καὶ τῶν φίλων αὐτοῦ. Καὶ σὲ αὐτὸν δὲν ἐλησμόνησαν, πάτερ μου. Ὁ Ἕρμιππος ἀνήκει εἰς τὴν ἀριστοκρατικὴν φατρίαν, καὶ αἱ ἐκλογαὶ πλησιάζουσιν. Ὁ λαὸς τοσούτῳ προθυμότερον ἐπευφήμει, ὅσον τραχύτεραι ἦσαν αἱ ἐκφράσεις καὶ ἀσεμνότεραι αἱ χειρονομίαι, δι' ὧν ἐσαφηνίζοντο οἱ ὑπαινιγμοί. Οἱ ἠθοποιοὶ ἦσαν, ὁμολογητέον, ἄριστα ἐξησκημένοι. Ἤξευρον τὸν τρόπον νὰ κατασταίνωσι δηκτικωτάτους καὶ λόγους, οἵτινες, ἁπλῶς ἐκφραζόμενοι, θὰ ἐκρίνοντο ἀβλαβέστατοι. Ὦ! τὸ πρᾶγμα ἦτο βδελυκτόν. . . ἀποτρόπαιον! »

« Καὶ τί ἠδύναντο νὰ εἴπωσι κατ' ἐμοῦ; »

« Πρῶτον ἐπανελήφθησαν αἱ ἀρχαῖαι κατηγορίαι περὶ σφετερισμῶν, καὶ οἱ ὑπαινιγμοὶ καὶ αἱ χειρονομίαι τοσοῦτον ἦσαν σαφεῖς, ὥστε κανεὶς δὲν ἠδύνατο νὰ ἀμφιβάλλῃ περὶ τῆς ἀληθοῦς σημασίας τῶν λεγομένων. Οὕτω, λόγου χάριν, ἀνέφερον τὰς ἐπισκέψεις τοῦ Περικλέους εἰς τὴν οἰκίαν ἀγαλματοποιοῦ τινος. Ἕως ἐνταῦθα τὸ πρᾶγμα φαίνεται λίαν ἀθῷον· ἀλλ' ὁ ἠθοποιὸς διὰ τοῦ ὕφους καὶ τῶν χειρονομιῶν του ἐδήλου ὅτι αὗται γίνονται ἐπὶ αἰσχρῷ σκοπῷ,!... μὲ ἕνα λόγον, ὅτι ὁ οἶκός σου εἶναι καταγώγιον κακοηθείας. Μοὶ ἦτο ἀφόρητον τὸ πρᾶγμα, καὶ ὅμως οὐδὲν ἠδυνάμην νὰ πράξω. »

« Δὲν θέλουσι πιστευθῆ. Εἶδες ποῖον ἔφερεν ἀποτέλεσμα ἡ πρὸς διασυκοφάντησίν μου ἀπόπειρα. Μὲ ἐστήριξεν ἔτι μᾶλλον εἰς τὴν ὑπόληψιν τοῦ κοινοῦ. »

« Ἀκόμη δὲν εἶμαι βέβαιος περὶ τούτου. Ὅταν ῥίπτωσι πολλὰς ἀκαθαρσίας κατά τινος, πάντοτε ἐναπολείπεται ῥύπος τις, καὶ ὁμολογῶ ὅτι αἱ ἐπανειλημμέναι αὗται προσβολαὶ μοὶ ἐμποιοῦσιν ἀνησυχίαν. Ἐκ τῶν λόγων τῶν πέριξ ἐμοῦ καθημένων ἠδυνήθην νὰ συμπεράνω, ὅτι τοὐλάχιστον μέρος τι τῶν κακοήθων ὑπαινιγμῶν ἐπιστεύετο. Οἱ πλεῖστοι τῶν παρακαθημένων μοι δὲν μὲ ἐγνώριζον, καὶ ὤφειλον νὰ ἀκροάζωμαι μεθ' ὑπομονῆς πολλὰς δυσαρέστους παρατηρήσεις περὶ τῶν ποσοτήτων, αἱ ὁποῖαι χορηγοῦνται πρὸς ἐπικόσμησιν τῶν δημοσίων οἰκοδομῶν. Παρεισάγονται ἐν τῇ κωμῳδίᾳ ὑπαινιγμοὶ περὶ τῆς βραδείας προόδου τῶν μακρῶν τειχῶν· καὶ ἤκουσα νὰ κατηγορῶσι τὸν Περικλέα, ὅτι δαπανᾷ τὰ πρὸς ὀχύρωσιν τῆς πόλεως ὡρισμένα ποσὰ πρὸς κατασκευὴν πολυτελῶν ἔργων, ἁπλῶς μόνον ὅπως σοὶ χορηγήσῃ ἐργασίαν καὶ τοιουτοτρόπως ἀνταμείψῃ τὸν εἰς τὰς κακοηθείας του συνεργὸν, χωρὶς βλάβην τῆς ἰδιαιτέρας του περιουσίας. Καὶ παρατηρήσεις τοιαῦται ἐγίνοντο οὕτωσὶ εὐχερῶς, καὶ ὡς ἐν ἀστεϊσμῷ, ὥσανεὶ οἱ ἐκφέροντες αὐτὰς νὰ μὴ ἐνόμιζον κἂν μέγα τι δεινὸν τὰς μομφὰς ταύτας. Τὸ χείριστον δὲ πάντων ἦν, ὅτι αὗται, τοὐλάχιστον ἐν μέρει, ἐπιστεύοντο. »

« Εἶμαι πρεσβύτερός σου, υἱέ μου, καὶ δὲν ἐρεθίζομαι οὕτωσὶ εὐχερῶς. Πάντα ταῦτα θὰ παρέλθωσιν, ὅπως τοσάκις ἤδη παρῆλθον μέχρι τοῦδε. Ἐν τοσούτῳ ὅμως ὁ Περικλῆς πρέπει νὰ μάθῃ τὰ συμβαίνοντα, καὶ θέλω δράξει τὴν πρώτην κατάλληλον εὐκαιρίαν ὅπως τῷ ἀναγγείλω αὐτά. Κατ' αὐτοῦ, καὶ οὐχὶ κατ' ἐμοῦ, ἀπευθύνονται τὰ βέλη ταῦτα. Ἐγέρθητι καὶ στῆσον τὸν πόδα σου οὕτωσί. Πρέπει νὰ διορθώσω ἀκόμη ὀλίγον τὸ νεῦρον τοῦτο ἐνταῦθα, καὶ εἶσαι καλὸς διὰ νὰ μοῦ χρησιμεύσῃς ὡς πρότυπον. »

« Εἶμαι λίαν κεκοπιακὼς, καὶ ἐρεθισμένος, ὥστε δὲν δύναμαι νὰ χρησιμεύσω πολὺ ὡς κατάλληλον πρότυπον διὰ θεόν τινα » εἶπεν ὁ Χαρμίδης, στήσας τὸν πόδα του εἰς τὴν ὁρισθεῖσαν θέσιν. « Πόσον ἀντίστροφά εἰσιν ἅπαντα ταῦτα! Ὁ Σωκράτης ἔκαμεν ἄριστα καὶ παρήτησε τὸ ἐπάγγελμα τοῦτο. »

« Τῷ ὄντι λοιπὸν τὸ παρήτησεν; » εἶπεν ὁ ἀγαλματοποιὸς ἐξακολουθῶν ἡσύχως τὸ ἔργον του. « Εἶναι κρῖμα διότι ἦτο νέος τεχνίτης, πολλὰς παρέχων ἐλπίδας, καὶ τὸ τελευταῖόν του ἔργον ἔχει πολλὰς καλλονάς. Αἱ ἀμφικεκαλυμμέναι Χάριτές του ἔχουσιν ἰδιάζον τι θέλγητρον. Ἡ ἐπίνοια ἦτο ἐπιτυχὴς, διότι ἡ γυναικεία χάρις ἐπαυξάνεται διὰ τοῦ ἐπικαλύμματος, καὶ ἐπεξειργάσθη τὰς πτυχὰς μετὰ πλείστης ἐπιδεξιότητος. Καὶ τίνος ἕνεκεν παρήτησε τὸ γλύφανον; »

« Διότι πιθανῶς φρονεῖ, ὅπως καὶ ἐγὼ, ὅτι ἀνθρώπου χεῖρες δὲν δύνανται νὰ ποιήσωσι θεοὺς, καὶ διότι αἰσχύνεται νὰ ὑποβοηθῇ τὴν παχυλὴν δεισιδαιμονίαν τοῦ ὄχλου. Αἱ Χάριτές του εἶναι ἀναντιῤῥήτως ὡραῖον ἔργον καὶ περιλαμβάνουσι λεπτοφυῆ τινα ἀλληγορίαν.

Ἀλλ᾽ ἀγαλματοποιὸς, ἠναγκασμένος νὰ ζῇ ἀπὸ τῆς τέχνης του, ὀφείλει νὰ ἐργάζηται ὅ,τι τῷ παραγγείλωσι. »

« Ὁ ὄχλος, υἱέ μου, δὲν δύναται νὰ ἐννοήσῃ τὴν περιεσκεμμένην ταύτην φιλοσοφίαν. Ἐπιθυμεῖ καὶ αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκην ἀπτοῦ τινος καὶ ὁρατοῦ, καὶ νομίζω, ὅτι ἔπραξα ὠφέλιμον ἔργον, χορηγήσας αὐτῷ τοὐλάχιστον μορφὰς ἀνωτέρας τινὸς καὶ ἀνεφίκτου τελειότητος. Ὅταν ὁ λαὸς ἐπιθυμῇ νὰ ἔχῃ ὁρατοὺς θεοὺς, εἶναι προκριτώτερον νὰ ἔχωσιν οὗτοι τὸ ὁποῖον ἐγὼ τοῖς ἐχορήγησα τελειότητος σχῆμα, παρὰ τὴν ἀκατέργαστον καὶ ἄτεχνον ἐκείνην μορφὴν, τὴν ὁποίαν βλέπομεν εἰς τὰ ἀγαλμάτια τῶν Ἑρμῶν, τὰ καταισχύνοντα τὰς ἀγυιὰς ἡμῶν. »

« Ἀλλ᾽ ὑπῆρχεν ἐποχὴ, πάτερ, καθ᾽ ἣν ὁ λαὸς ὑπῆρξεν εὐλαβὴς ἄνευ τοιούτων βοηθημάτων. Ὁ ἐν Δωδώνῃ ναὸς ὑφίστατο πολὺν ἤδη καιρὸν, πρὶν ἢ βεβηλωθῇ διὰ τῆς ἐγκαθιδρύσεως ὁρατοῦ ὁμοιώματος. »

« Αὐτὴ μάλιστα ἡ περίστασις, ὅτι ὁ πνευματικὸς οὗτος ναὸς τῆς Θεότητος ἐγκατελείφθη ἔρημος, ἀποδεικνύει, ὅτι οἱ ἀπαίδευτοι δὲν δύνανται νὰ σκέπτωνται ὡς οἱ φιλόσοφοι. Ἄλλο τὸ εὐκταῖον, καὶ ἄλλο τὸ κατορθωτόν· ὅσον δὲ προχωροῦμεν ἐν τῷ βίῳ, τοσούτῳ μᾶλλον πειθόμεθα, ὅτι ὀλίγιστα τῶν περὶ τελειότητος ὀνειροπολημάτων μας δύνανται νὰ πραγματοποιηθῶσι. »

« Ἴσως· ἀλλ᾽ εἶναι ἔνδοξον τὸ νὰ ὀνειροπολῶμεν τοιαῦτα, καὶ θὰ μοὶ ἦτο λυπηρότατον, ἐὰν ποτὲ τὸ γῆρας μοὶ ἀφῄρει τὰ ὀνειροπολήματα ταῦτα. Ἐὰν ὅμως δὲν ἦναι ψεύδη πάντα, ὅσα ἐδιδάχθην, τότε ἡ γνῶσις τῆς ἀληθείας δύναται νὰ μᾶς καθοδηγήσῃ εἰς κρείττονα κατάστασιν. »

« Ὁμιλεῖς ὀρθότατα, υἱέ μου· μόνον διὰ τῆς γνώσεως τῆς ἀληθείας ἀνυψούμεθα ὑπὲρ τὰ ἄλογα ζῶα, καὶ ὑπὲρ τὸν ἀπαίδευτον καὶ βάρβαρον ὄχλον, ὅστις δὲν εἶναι πολλῷ κρείττων τῶν ἀλόγων ζώων. »

« Ἀλλὰ, πάτερ, διὰ τί ὁ ἀπαίδευτος καὶ βάρβαρος ὄχλος εἶναι ὀλίγον τι κρείττων τῶν ἀλόγων ζώων; Δὲν προέρχεται τοῦτο ἐκ τοῦ ὅτι δὲν διδάσκουσιν εἰς τὸν λαὸν τὴν ἀλήθειαν; ἐκ τοῦ ὅτι ἀντὶ νὰ ἐμπνέωσιν εἰς τὸν λαὸν λογικὰς ἐντυπώσεις θέτουσι πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν του ὑλικὰ ὁμοιώματα; Σὺ δὲ διὰ τῆς σῆς καλλιτεχνίας δὲν συντελεῖς εἰς τὸ νὰ χορηγῇς θέλγητρα εἰς τὴν πλάνην καὶ τὴν ἐξαπάτησιν; Ἔχεις εἰς χεῖρας καὶ εἰς τὴν κυριότητά σου τὴν ἀλήθειαν· οἱ ἄνθρωποι πεινῶσι, ποθοῦντες τὴν τῆς ἀληθείας τροφήν· καὶ ὅμως προσφέρεις αὐτοῖς δηλητήριον ἀντὶ τροφῆς; Ὦ πάτερ! εἶναι μέγα

τοῦτο καὶ ἀκαταλόγιστον δεινόν! Ὅπως κερδήσῃς χρήματα καὶ τιμὰς, μορφόνεις θεοὺς, εἰς τοὺς ὁποίους σὺ αὐτὸς δὲν πιστεύεις, καὶ ὁ κόσμος σὲ νομίζει κακὸν καὶ πωλημένον ἄνθρωπον, ἐνῷ ὁ Σωκράτης, ὅστις λέγει εἰλικρινῶς καὶ τιμίως τὴν γνώμην του, καὶ προτιμᾷ τὴν πενίαν μᾶλλον ἢ τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ἀγαλματοποιοῦ, τὸ ὁποῖον ἀντέκειτο εἰς τὰς πεποιθήσεις του, ἀγαπᾶται καὶ τιμᾶται ὑπὸ τοῦ λαοῦ. » . . καὶ ὁ νεανίσκος ἔχεε κρουνοὺς δακρύων.

Ὁ Φειδίας προσέβλεπεν αὐτὸν ἐπί τινας στιγμὰς, σιγῶν. Πολλὰ ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ υἱοῦ του ῥηθέντων μεγίστην αὐτῷ εἶχον ἐμποιήσει ἐντύπωσιν· ἀλλὰ κραταιοτέρα ἦτο ἡ ἔπαρσις αὐτοῦ ἐπὶ τῷ ὅτι ἦν ὁ ἄριστος τῶν ἀγαλματοποιῶν. « Ὁ Σωκράτης » . . . εἶπεν ὁ Φειδίας μετὰ πραότητος καὶ θεὶς τὴν χεῖρά του ἐπὶ τῶν ὤμων τοῦ υἱοῦ του. . . « δὲν ἐνίκησεν ἀντίζηλόν τινα. Ὁ ἐνθουσιασμός σου μοὶ ἀρέσκει, διότι εἶναι ἔκφρασις εὐγενοῦς αἰσθήματος· ἀλλὰ τὸ γῆρας θέλει ἀφαιρέσει ἀπ᾽ αὐτοῦ πᾶν ὅ,τι ἔχει ὑπερβολικόν. Ἐὰν ἤμην τώρα νέος ὡς σὺ, πιθανῶς θὰ ἔπραττον ὅ,τι ἔπραξε καὶ ὁ φίλος σου Σωκράτης. . . Εἰπὲ εἰς τὸν δοῦλόν μας νὰ λάβῃ τὸ φαγητόν μας μὲ τὸ καλάθιον καὶ νὰ τὸ φέρῃ εἰς τῆς Ἀσπασίας. Ἂς ὑπάγωμεν νὰ συνδειπνήσωμεν μετ᾽ αὐτῆς, καὶ ἐκεῖ δύνασαι νὰ μᾶς διηγηθῇς πᾶν ὅ,τι ἤκουσας καὶ εἶδες, διαρκούσης τῆς ἡμέρας. »

SISMANOGLIO MEGARO

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΕ'.

ΣΥΖΥΓΙΚΗ ΣΚΗΝΗ.

Πρωΐαν τινὰ, ἐνῷ ἡ Ἱππαρήτη ἐπανεπαύετο τρυφηλῶς ἐπὶ ἀνακλιντηρίου, καὶ διεσκέδαζεν ἀκούουσα τὴν εὐνοουμένην θεραπαινίδα της, διηγουμένην τὰ διαθρυλλήματα τῆς πόλεως, ἔκρουσε τὴν θύραν ὁ οἰκονόμος τῆς οἰκίας Εὐάγγελος καὶ ἀνήγγειλεν εἰς τὴν ἀνοίξασαν θεραπαινίδα, ὅτι ὁ κύριός του ἐπιθυμεῖ νὰ λάβῃ συνέντευξιν μετὰ τῆς δεσποίνης της εἰς τοὺς ἰδιαιτέρους αὐτοῦ θαλάμους.

« Ὢ Ἥρα! » ἔκραξεν ἡ Ἱππαρήτη, ταραχθεῖσα· « τί μὲ θέλει ἄρά γε; Διὰ τί μὲ προσκαλεῖ; » . . . ἠρώτησε τὸν οἰκονόμον τῆς οἰκίας. « Διὰ τί δὲν ἔρχεται αὐτὸς πρός με; »

« Ὁ Κύριός μου δὲν μοὶ ἐξηγήθη πλειότερόν τι. » εἶπεν ὁ Εὐάγγελος μὲ τραχύτητα. « Νὰ τῷ εἴπω ὅτι ἡ δέσποινα Ἱππαρήτη θὰ παρουσιασθῇ; »

« Ὄχι, εἰπὲ αὐτῷ ὅτι ἡ δέσποινα Ἱππαρήτη τὸν περιμένει ἐνταῦθα. »

« Ὁ κύριός μου δὲν θέλει μείνει εὐχαριστημένος εἰς τὴν ἀπάντησιν ταύτην » εἶπε σοβαρῶς ὁ οἰκονόμος τῆς οἰκίας· « καὶ δὲν συνειθίζει, ὅταν ἔχῃ νὰ εἴπῃ τι, νὰ τὸ λέγῃ ἐνώπιον σμήνους ἀχρήστων θεραπαινίδων. »

« Ἀχρήστων θεραπαινίδων; » . . . ἔκραξαν πέντε ἓξ θεραπαινίδων στόματα συνάμα· « πήγαινε καὶ ἐπιστάτει εἰς τοὺς ἀχρήστους συνδούλους σου, καὶ μὴ μᾶς ὑβρίζῃς, κάθαρμα! Δὲν σέβεσαι πλειότερόν τι τὴν δέσποινάν μας, ἀλλ' ἀποτολμᾷς νὰ δεικνύῃς ἐνταῦθα τὸ ἀηδές σου πρόσωπον; »

« Ὢ, ἠξεύρω κάλλιστα ὅτι ἐνταῦθα δὲν ἀγαπῶμαι » ἀπήντησεν ὁ Εὐάγγελος μὲ σκωπτικὸν ὕφος· « οἱ ὀφθαλμοὶ καὶ τὰ ὦτά μου, ὅ,τι καὶ ἂν δύνασθε νὰ φρονῆτε περὶ τοῦ λοιποῦ προσώπου μου, εἶναι καλήτερα παρὰ ὥστε νὰ μὲ κατασταίνωσιν ἀγαπητὸν παρ' ὑμῖν· ἐφ' ὅσον ὅμως ὁ κύριός μου εὐαρεστεῖται νὰ μοὶ δίδῃ παραγγελίας, θέλω, μὲ τὴν ἄδειάν σας, τὰς ἐκτελεῖ. Ὅθεν κυττάξατε τὸ ἔργον σας, καὶ ἀφήσατέ με νὰ ἀκούσω τὴν ἀπάντησιν τῆς δεσποίνης σας. »

« Δὲν πρέπει, Εὐάγγελε, » εἶπεν ἡ Ἱππαρήτη, « νὰ κάθησαι καὶ νὰ ἐρίζῃς ἐνταῦθα μετὰ τῶν θεραπαινίδων μου. Νομίζω δὲ ὅτι ἡ τὴν ὁποίαν σοὶ ἔδωκα ἀπάντησις ἀρκεῖ. »

« Οὐχί, δὲν ἀρκεῖ, καὶ ἐπαναλαμβάνω τὴν παραγγελίαν μου. »

« Ὡς φαίνεται λοιπὸν, ὀφείλω νὰ ὑπάγω· » εἶπεν ἡ Ἱππαρήτη μὲ ὕφος ἐρεθισμοῦ. « Ἡ παραγγελία σου εἶναι ἐπιταγὴ, ὡς φαίνεται. » Ἠγέρθη, καὶ στηριζομένη ἐπὶ μιᾶς τῶν θεραπαινίδων της ἔμελλε νὰ διευθυνθῇ πρὸς τοὺς θαλάμους τοῦ συζύγου της, ἀλλ' ὁ Εὐάγγελος, ὅστις περιέμενεν εἰς τὴν θύραν, εἶπεν·

« Οὐχὶ οὕτω, Δέσποινα· ὁ κύριός μου ἐπιθυμεῖ νὰ μὴ ἦναι παρὸν τρίτον πρόσωπον εἰς τὴν συνέντευξιν. »

« Πῶς; δὲν ἔχω τὴν ἄδειαν νὰ λάβω μαζύ μου τὴν θεραπαινίδα μου, ὅπως στηριχθῶ ἐπ' αὐτῆς; Ὁποία τυραννία! »

« Μὴ παραπονῆσαι, κυρία· ὁ Ἄρχων Περικλῆς ἐπροσπάθησε πάντοτε νὰ καταστήσῃ ἐλαφρὸν τὸν ζυγὸν τοῦ γάμου. »

« Ναὶ, μάλιστα! πολλὰ ἐλαφρὸν διὰ τὸ ὑποκείμενόν του » εἶπεν ἡ Ἱππαρήτη, βλέπουσα πρός τινα ὄπισθεν αὐτῆς ἱσταμένην θεραπαινίδα. « Ἀλλ' ἀφοῦ εἶναι ἀνάγκη. . . ἔστω! Προηγήθητι λοιπὸν, ἄνθρωπε, καὶ ἄνοιξέ μοι τὴν θύραν· δὲν ἔχω διάθεσιν νὰ περιμένω εἰς τὸ περιστύλιον. »

Ὁ Εὐάγγελος ἔπραξε κατὰ τὴν διαταγήν της, καὶ μίαν στιγμὴν μετέπειτα ἵστατο ἡ Ἱππαρήτη ἐνώπιον τοῦ Περικλέους, ὅστις εἶχεν ἐγερθῆ ὅπως τὴν ὑποδεχθῇ, διὰ σοβαρᾶς δὲ φιλοφροσύνης τῇ ἔδειξεν ἕδραν τινὰ ἵνα καθήσῃ ἐκεῖ.

« Ἱππαρήτη » εἶπε μετὰ βραχυχρόνιόν τινα σιγήν « ὀφείλω νὰ ὁμιλήσω μαζύ σου περὶ πραγμάτων, τὰ ὁποῖα ἐκτὸς ἡμῶν δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀκούσῃ ἄλλος τις. Συγχώρησόν μοι ὅτι σὲ ἐπροσκάλεσα ἐνταῦθα, διότι μεταξὺ τῶν θεραπαινίδων σου δὲν ἠδυνάμην νὰ σοὶ εἴπω ὅσα πρόκειται νὰ εἴπω. » Ἡ Ἱππαρήτη προσέβλεπεν αὐτὸν ἀνησυχοῦσα καὶ ἐσίγα « Ἀπὸ πολλοῦ ἤδη χρόνου εἶχον εὐλόγους αἰτίας νὰ πιστεύω » ἐξηκολούθησε λέγων ὁ Περικλῆς· « ὅτι ἡ οἰκία μου δὲν εἶναι τὸ μέρος, ὅπου δύνασαι νὰ ἦσαι εὐτυχής. Ἀλλ' ἐν τοσούτῳ, ὡς φαίνεται, δὲν εἶχες διόλου ὄρεξιν νὰ διαλύσῃς δεσμὰ, τὰ ὁποῖα οὔτε εἰς σὲ οὔτε εἰς ἐμὲ προξενοῦσιν ἡδονήν. »

Ὁ Περικλῆς ἐσιώπησε καὶ προσήλωσε τὸ ὀξυδερκὲς βλέμμα του ἐπὶ τὴν φυσιογνωμίαν τῆς Ἱππαρήτης, ἡ ὁποία, χαμηλώσασα τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ παίζουσα μὲ τὴν ἄκραν τοῦ πέπλου της, τῷ ἀπήντησεν. « Ἡ χήρα τοῦ Ἱππονίκου καὶ σύζυγος τοῦ Περικλέους ἐδικαιοῦτο νὰ ἐλπίζῃ, ὅτι τὰ οἰκιακά της δαπανήματα θὰ ἦσαν δαψιλέστερα. »

SISMANOGLIO MEGARO

«Ἱππαρήτη, πολλάκις σοὶ ἀνέπτυξα τοὺς λόγους, δι' οὓς ἀναγκάζομαι νὰ μεταχειρίζωμαι οἰκονομίαν εἰς τὰς δαπάνας μου. Ὅστις δὲν δέχεται δωροδοκίας, δὲν δύναται νὰ σπαταλᾷ. Δὲν στέργω νὰ εὑρεθῇ τις ἄνθρωπος νὰ εἴπῃ, ὅτι ὁ Περικλῆς ἐπαρκεῖ εἰς τὰς δαπάνας τῆς οἰκίας του ἐξ ἀτίμων εἰσοδημάτων τῆς ἀρχῆς του.»

« Ἀλλ' ἡ προίξ μου. . . »

« Ἡ προίξ σου. . . συγχώρησόν μοι. . . ποτὲ δὲν ἐπίστευσα, ὅτι θέλει εἶσθαι ἐπὶ πολὺ ἰδική μου, καὶ διὰ τοῦτο οὐδέποτε ἐπέτρεψα ἐμαυτῷ τὴν χρῆσίν της. Καὶ ὅμως ἡ προίξ σου ἐν τοσούτῳ σοὶ ἐχρήγησε πολυτέλειαν, τὴν ὁποίαν ἐγὼ οὐδέποτε ἐπέτρεψα εἰς ἐμαυτόν.»

« Εἰς σεαυτὸν ἴσως ὄχι· ἀλλ' οὔτε εἰς τὴν Ἀσπασίαν; Ὢ, μὴ νομίσῃς ὅτι ἡμεῖς αἱ διαβιοῦσαι εἰς τὸν γυναικωνίτην δὲν μανθάνομεν τίποτε! »

Αἱ παρειαὶ τοῦ Περικλέους διεφλέγοντο, τὰ δὲ συνθλιβόμενα χείλη του κατεμαρτύρουν πόσον τῷ ἀπεκαθίστατο χαλεπὸν τὸ νὰ συνέχῃ καὶ κατακυριεύῃ τὸν ἑαυτόν του. Μετὰ βραχυχρόνιον ὅμως σιγὴν ἐξηκολούθησε λέγων· « Ἱππαρήτη, ἀδικεῖς σεαυτήν, ἐμὲ καὶ τὴν Ἀσπασίαν. Ὅσοι πιστεύουσιν, ὅτι ὠφελοῦνται ἐκ τῶν διδασκαλιῶν της, ἤθελον εἶσθαι λίαν χαμερπῶν φρονημάτων, ἐὰν δὲν ἤθελον νὰ ἀνταμείψωσιν αὐτὴν διὰ τὸν εἰς αὐτοὺς ἀφοσιούμενον καιρόν της· ὁ δὲ υἱὸς τοῦ Ξανθίππου οὐδέποτε ἐφάνη ἐπαίτης. Ἀλλ' ἄφες ταῦτα. Σὲ ἐρωτῶ ἤδη. . . τὰ αἰσθήματά μας, ὡς βλέπω, εἶναι ἀσυμβίβαστα. . . Σὲ ἐρωτῶ: εἶσαι εὐχαριστημένη νὰ σοὶ ἀποδώσω τὴν προῖκά σου καὶ τὴν ἐλευθερίαν σου; »

« Καὶ νὰ ἀπολαύσῃς σὺ τὴν ἄδειαν καὶ τὴν ἄνεσιν νὰ χαίρῃς μετὰ τῆς φιλτάτης σου, χωρὶς νὰ ἐνοχλῆσαι ὑπὸ συζύγου; Θέλω σκεφθῆ περὶ τούτου. »

« Γύναι! » ἀνεβόησεν ὁ Περικλῆς, μὴ δυνάμενος πλέον νὰ χαλιναγωγήσῃ ἑαυτόν· « μὴ ἐπαναλάβῃς πλέον τοιοῦτόν τινα λόγον! Εἶσαι μήτηρ τῶν τέκνων μου καὶ δὲν ἐπεθύμουν νὰ σὲ καταισχύνω· ἀλλά » . . . διέκοψε τὸν λόγον του καὶ κατέβαλε πάσας αὐτοῦ τὰς δυνάμεις νὰ ἐπαναφέρῃ τὸ πρόσωπον καὶ τὸν τόνον τῆς φωνῆς του εἰς γαληνιαίαν κατάστασιν, μεθ' ὃ ἐξηκολούθησε λέγων· « Φρονεῖς λοιπὸν ὅτι ἐν μηδεμιᾷ περιπτώσει δύναται ἀνήρ τις νὰ ἐπισκέπτηται γυναῖκά τινα, χωρὶς νὰ ἦναι ἐραστὴς αὐτῆς; Τοῦτο εἶναι τὸ φρόνημά σου, Ἱππαρήτη; »

Ἡ Κυρία ἀνεμνήσθη βεβαίως τὴν στιγμὴν ταύτην τῶν ἐπισκέψεων, τὰς ὁποίας τῇ ἔκαμεν ὁ Γλύκων, καὶ ἐχαμήλωσε τεταραγμένη τοὺς ὀφθαλμούς. Εἶτα δὲ, μὴ δυναμένη νὰ πιστεύσῃ, ὅτι ὁ σύζυγός της, ἐὰν ἐγίνωσκε τοῦτο, ἠδύνατο νὰ λαλῇ οὕτως ἡσύχως,

ἐπείσθη ὅτι δὲν γινώσκει τίποτε. Ὅθεν καὶ ἀνυψώσασα πάλιν τοὺς ἐφθαλμοὺς ἀπήντησε θαρραλέως· « Ναὶ, οὕτω φρονῶ. »

« Εἶσαι λοιπὸν πεπεισμένη, ὅτι ἡ σωφροσύνη τῆς γυναικὸς καὶ ἡ τιμὴ τοῦ ἀνδρὸς δὲν δύνανται νὰ διασωθῶσιν, ἐὰν ἀνὴρ καὶ γυνὴ μείνωσι μόνοι ἄνευ μαρτύρων; »

« Κρίνω καὶ ἐγὼ κατὰ τοῦτο, ὅπως καὶ ἅπασαι αἱ Ἀθῆναι. »

« Καὶ λοιπὸν δὲν δύνασαι νὰ πιστεύσῃς, ὅτι ὁ σύζυγός σου, ἐγκρατὴς ὢν καὶ μετριοπαθὴς, ὅπως γινώσκεις αὐτὸν, δύναται νὰ ἐπισκέπτηται γυναῖκά τινα, χωρὶς νὰ πράττῃ τι ἀπρεπὲς καὶ ἄδικον; »

« Ὄχι! ὄχι, σοὶ λέγω! » ἀνεβόησεν ἡ Ἱππαρήτη ἐμπαθῶς· διότι ἤρχισε νὰ πιστεύῃ, ὅτι διὰ τοῦτο μόναν τὴν προσεκάλεσεν, ὅπως δηλαδὴ δικαιολογήσῃ ἑαυτὸν ἀπέναντι τῶν ὑπονοιῶν της. »

« Συλλογίσθητι ἀκόμη μίαν φοράν. Δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπάρξῃ μεταξὺ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν φιλία, ἀθῶα συναναστροφή; »

« Αὐτὰ εἶναι πραγματικῶς περιττὰ φλυαρήματα! » εἶπεν ἡ Ἱππαρήτη ἐγειρομένη. « ἐπιθυμεῖς νὰ μὲ διαζευχθῇς διὰ νὰ φέρῃς εἰς τὴν οἰκίαν σου τὴν Ἀσπασίαν, καὶ προσπαθεῖς ἤδη νὰ δικαιολογηθῇς ἐνώπιόν μου καὶ ἐνώπιον τῶν Ἀθηνῶν, προτείνων ἐγκράτειαν, ἥτις καὶ εἰς σὲ καὶ εἰς τὴν ἐρωμένην σου ἐπίσης ὀλίγον δύναται νὰ ὑπάρχῃ, ὅσον καὶ εἰς τοὺς ἄλλους ἄνδρας καὶ τὰς ἐπιλοίπους γυναῖκας. »

« Λοιπὸν, διὰ τῶν λόγων σου τούτων ἐξέφρασες τὴν ἰδίαν σου καταδίκην, ὦ Ἱππαρήτη! . . . Φεῦ! καὶ εἶσαι μήτηρ τοῦ Παράλου μου! Σὺ αὐτὴ μὲ ἐβεβαίωσας τί πρέπει νὰ φρονῶ περὶ τῶν ἐπισκέψεων, τὰς ὁποίας σοὶ κάμνει ὁ αἰσχρὸς Γλύκων. »

Ἡ Ἱππαρήτη κατέστη ὠχρὰ ὡσεὶ νεκρὰ, καὶ μὲ ἐσταυρωμένας χεῖρας κατέπεσε πρὸ τῶν ποδῶν του. « Εἶμαι ἀθῶα » ἀνέκραξεν· « εἶναι ψεύστης καὶ ἀχρεῖος ἄνθρωπος, ἐὰν λέγῃ τι ἕτερον παρὰ τοῦτο. »

« Ἡσύχασε, » ἀπήντησεν ὁ σύζυγός της. « Ὁ ἐραστής σου ἐτήρησε τὸ μυστικόν. Ἐκ μέρους αὐτοῦ οὐδεὶς λόγος προσέβαλε τὰ ὦτά μου, εἰ καὶ δὲν ἀμφιβάλλω, ὅτι ἄλλοι πρὸ πολλοῦ ἤδη ἐγίνωσκον ὅ,τι ἐγὼ τελευταῖον ἔμαθον. »

« Εἶμαι ἀθῶα! » ἔκραξεν ἡ Ἱππαρήτη καὶ δεύτερον, θρηνῳδοῦσα πικρῶς.

« Ἤμην πρόθυμος νὰ τὸ πιστεύσω, διότι ἔκρινα ἐξ ἐμαυτοῦ » εἶπεν ὁ Περικλῆς. Ἐγίνωσκον ὅτι ἡ γυνὴ δύναται νὰ διατηρηθῇ ἄσπιλος καὶ ὁ ἀνὴρ νὰ διασώζῃ τὴν τιμήν του. Σὺ, Ἱππαρήτη, ἔκρινας ἄλλως· καὶ ποῖος ἄνθρωπος δὲν ῥυθμίζει τὰς κρίσεις του πρὸς ὅ,τι τῷ ὑπαγορεύει ἡ ἰδία ἑαυτοῦ συνείδησις; »

SISMANOGLIO

« Μὲ ἐσύγχισες τὰς φρένας μου διὰ τῆς φιλοσοφίας σου » ἀνέκραξεν ἡ Ἱππαρήτη μὲ ἐμπαθεῖς θρήνους, « καὶ ἤδη στρέφεις κατ' ἐμοῦ αὐτῆς τοὺς ἀπερισκέπτους μου λόγους. Ὕπαγε, καὶ ἐρώτησον τὸν Γλύκωνα, ἄν. . . »

« Ἐρώτησον τὸν Γλύκωνα; » ἀνεβόησεν ὁ Περικλῆς. « Ἔχασες λοιπὸν τῷ ὄντι. . . ὅλως διόλου τὰς φρένας σου; Μήπως πιστεύεις ἆρά γε ποτὲ, ὅτι ὁ Περικλῆς θὰ καταντήσει παίγνιον τοῦ βδελύγματος ἐκείνου τῶν Ἀθηνῶν; »

« Ἐρώτησον τὴν τροφόν μου· αὐτὴ γινώσκει τὰ πάντα· ἐρώτησον τὰς θεραπαινίδας μου. Βάλε ἀπάσας εἰς τὰ βασανιστήρια, καὶ θέλει ἀποδειχθῆ ἡ ἀγνότης τοῦ χαρακτῆρός μου.

« Τὴν ἀγαπητήν σου Μύρτιν; . . . αὐτὴ θὰ γνωρίζει βεβαίως τὰς πράξεις σου.

« Ναὶ, ναὶ, αὐτήν! » . . .

« Πῶς; αὐτὴν νὰ βάλω εἰς τὰ βασανιστήρια; »

« Μάλιστα· διὰ τί ὄχι; Τότε θέλεις πεισθῆ. »

Ὁ Περικλῆς ἀπέστρεψε τὸ πρόσωπόν του μετὰ βδελυγμοῦ. « Μήτηρ τῶν τέκνων μου! » εἶπε σιγανῇ τῇ φωνῇ καὶ ἀνεστέναξεν ἐκ καρδίας.

Ἡ Ἱππαρήτη εἶχεν ἐν τοσούτῳ συνέλθει πάλιν, καὶ μὴ δυναμένη νὰ ἐννοήσῃ τὰ αἰσθήματα, ἅπερ ἐνέπνεον οἱ λόγοι της, ἐξηκολούθησε λέγουσα. « Δὲν φοβοῦμαι τὸ παραμικρόν. Ἠμπορῶ νὰ ἦμαι παροῦσα, εἴτε καὶ οὐχί· ὅπως θέλεις. Οὐδεμία ἐξ αὐτῶν δύναται νὰ εἴπῃ ὅτι ἐμίανα τὴν κλίνην σου· καί τοι ὁμολογῶ, ὅτι, ἐρεθισθεῖσα ὑπὸ τῆς ὀλιγωρίας σου, ἐνησχολούμην μὲ στοχασμοὺς, οἵτινες συμβιβάζονται μὲ τὰς εὐχάς σου. Ἐσκεπτόμην ὅτι δύναται νὰ συμβῇ διαζύγιον. Ἀλλ' ἤδη δὲν δύναμαι νὰ συγκατατεθῶ εἰς τοῦτο, πρὶν ἡ ἀγνισθῇ ὁ χαρακτήρ μου. Προσφέρθητι πρὸς τὴν Μύρτιν, καὶ τὰς ἄλλας θεραπαινίδας μου, ὅπως θέλεις. Εἶμαι πρόθυμος νὰ συγκατανεύσω εἰς πάντα. »

Ὁ Περικλῆς ἐστέναξε καὶ δεύτερον. « Ἱππαρήτη » εἶπε· παρὰ νὰ ἐπιχειρήσω νὰ ἐξάξω διὰ τοιούτων μέσων τὴν ἀλήθειαν, ἐπροτίμων νὰ πιστεύω πάντοτε τὸ ψεῦδος. Πῶς; Τὴν μᾶλλον εὐνοουμένην θεραπαινίδα σου, ἥτις σὲ διεσκέδαζε, σὲ ἀνέθρεψε, σὲ ὑπηρέτησε προθυμότατα, . . αὐτὴν θέλεις νὰ παραδώσῃς εἰς τὰ βασανιστήρια; Εἶσαι λοιπὸν ἀνταξία τοῦ Γλύκωνος καὶ ὁ Γλύκων ἀντάξιός σου! Εἴσελθε καὶ εἰπὲ τῇ ἀθλίᾳ θεραπαινίδι, ποίαν εὐεργεσίαν τῇ προετοίμασες! »

Ἡ Ἱππαρήτη καὶ πάλιν ἔκλαιε. . . Ἐπιθυμῶ δὰ μόνον νὰ ἀποδείξω τὴν ἀθωότητά μου, καὶ σὺ δὲν θέλεις νὰ μὲ πιστεύσῃς. Λοιπὸν ἐνόμισα, ὅτι τὰ βασανιστήρια θὰ σὲ καθησύχαζον. Ἀγαπῶ τὰ μάλιστα τὴν Μύρτιν, καὶ πέποιθα ὅτι δὲν θὰ ἐφοβεῖτο. Καὶ τέλος πάντων δὲν εἶναι δούλη; καὶ γινώσκεις, ὅτι διὰ τοῦ μέσου τούτου γίνονται αἱ ἀνακρίσεις τῶν δούλων. »

« Ναὶ, τὸ γινώσκω, πρὸς αἶσχος τῶν Ἀθηνῶν· ἀλλ' οὐδέποτε ἠδυνήθην νὰ παρασταθῶ εἰς τοιαύτην ἀνάκρισιν, οὔτε θέλω ποτὲ παρασταθῆ. Ἦτο δὲ εἰμαρμένον μοι νὰ δοκιμάσω ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐμαυτοῦ οἰκίᾳ τὰς πικρίας παντὸς ἐλαττώματος τῶν δημοσίων κοινωνικῶν μας σχέσεων; Ὁποῖον πικρὸν μάθημα διὰ πάντα πολιτικὸν ἄνδρα! » Περιεδιάβασε φοράς τινας ἄνω κάτω ἐν τῷ θαλάμῳ του, ὅπως συνάψῃ τοὺς διαλογισμούς του. Εἶτα δὲ, ἐπλησίασε πάλιν πρὸς τὴν σύζυγόν του καὶ εἶπε σοβαρῶς καὶ ψυχρῶς· « Ἱππαρήτη, εἶμαι πρόθυμος νὰ σὲ πιστεύσω. Συγκατατίθεμαι νὰ παραδεχθῶ ὅτι αἱ ἐπισκέψεις τοῦ Γλύκωνος δὲν ἦσαν ἕτερόν τι, εἰμὴ φιλικαὶ φιλοφροσύναι, ὅσον καὶ ἂν φαίνωνται ἄτοποι καὶ παράδοξοι αἱ ἐπισκέψεις αὗται. Ἀλλὰ ἐγένοντο γνωσταὶ, καὶ δὲν εἶναι πλέον δυνατὸν νὰ ἐμμένῃς ἐν τῇ οἰκίᾳ μου. Δὲν ἐπιθυμῶ ὅμως νὰ σὲ καταισχύνω, διότι ἤθελον καταισχύνει τοὺς ἰδίους ἐμαυτοῦ υἱοὺς, φθάσαντας ἤδη εἰς ἡλικίαν, ἐν ᾗ τοῦτο ἤθελε τοῖς εἶσθαι πικρότατον. Θέλεις νὰ συγκατατεθῇς εἰς διάζευξιν ἐπὶ λόγῳ ἀσυμβιβάστων φρονημάτων καὶ κλίσεων; Δύνασαι οὕτω νὰ χωρισθῇς ἀπ' ἐμοῦ ἄνευ αἰσχύνης, καὶ ἴσως τοῦ λοιποῦ ὁμολογήσεις ὅτι μεταξὺ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν ὑπάρχει δυνατὴ ἀθῶα τις γνωριμία καὶ οἰκειότης. »

« Συγκατατίθεμαι εἰς πᾶν ὅ,τι ἐπιθυμεῖς, » εἶπεν ἡ Ἱππαρήτη, ἀναγκασθεῖσα νὰ φανῇ προθυμοτάτη εἰς ὑποχώρησιν, καὶ νομίσασα ἑαυτὴν εὐτυχῆ ὅτι ἀπηλλάττετο τοσοῦτον εὐθηνά. « Εἶσαι πολλῷ μᾶλλον γενναιόψυχος πρός με, ἀφ' ὅσον ποτὲ ἠδυνάμην νὰ ἐλπίσω, διότι γινώσκω τί ἐδικαιοῦσο νὰ φρονῇς περὶ ἐμοῦ. »

« Καὶ δύναμαι νὰ ἦμαι ἐντελῶς βέβαιος περὶ τῆς συγκαταθέσεώς σου καὶ νὰ προβῶ εἰς τὰ ἀπαιτούμενα μέτρα πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ διαζυγίου; »

« Μάλιστα! Αἰσθάνομαι ὅτι εἰς ἄκρον ὀφείλω νὰ σοὶ εὐγνωμονῶ διὰ τὴν γενναιοψυχίαν σου » . . . Ἔδραξε τὴν δεξιάν του καὶ ἡτοιμάζετο νὰ τὴν ἀσπασθῇ· ἀλλ' ὁ Περικλῆς ἀπεσύρθη ὡς ἀπὸ δήγματος ἐχίδνης. Ἦτο ἡ γυνὴ, ἥτις ἠθέλησε νὰ παραδώσῃ εἰς τὰ βασανιστήρια τὴν φιλτάτην αὐτῆς θεραπαινίδα, ὡς νὰ ἦτο τοῦτο ὅλως σύνηθες καὶ ἀδιάφορον πρᾶγμα. Τὴν ἀπιστίαν της ἠδύνατο νὰ τῇ συγχωρήσῃ. Ἠδύνατο νὰ δικαιωθῇ πρὸς τοῦτο ὡς ἐκ τῆς ὀλιγωρίας, δι' ἧς προσεφέρετο πρὸς αὐτὴν, καὶ ἐν τοῖς ἐνδομύχοις τῆς καρδίας του ἠσθάνετο, ὅτι δὲν δικαιοῦται νὰ φανῇ λίαν αὐστηρὸς ὡς πρὸς τοῦτο. Ἀλλ' ἡ ἀπανθρωπία της οὕτωσὶ πικρὰν τῷ ἐνεποίησεν ἐντύπω-

SISMANOGLIO MEGARO

σιν, ὥστε δὲν ἠδύνατο νὰ ἀναμιμνήσκηται τούτου ἄνευ φρίκης. Ἐὰν ὅλοι οἱ ὄφεις τῶν Ἐριννύων περιεπλέκοντο εἰς τὴν ἀπαστράπτουσαν καὶ μύρων ὄζουσαν αὐτῆς κόμην. . . ἡ θέα της δὲν ἠδύνατο νὰ τῷ ἐμποιήσῃ πλειοτέραν φρίκην.

« Δὲν μοὶ ἐσυγχώρησας; » εἶπε μὲ τὴν κουφόνοιαν παιδίου, τὸ ὁποῖον, σὺν τῇ ἀφέσει τῆς ποινῆς, νομίζει ὅτι τὰ πάντα παρῆλθον. « Δὲν μὲ πιστεύεις; »

« Νὰ σὲ πιςεύσω; ναὶ, ναὶ, τὸ πιστεύω. . . εἶπε ῥεμβάζων. « Καὶ δύναμαι νὰ μὴ πιστεύσω, ὅταν αὐτά μου τὰ ὦτα τὸ ἤκουσαν; Ὦ Ἐρίννυς, Ἐρίννυς! »

« Ἀλλὰ τί σοὶ συνέβη; Δὲν ἔπαυσες τοῦ νὰ ἦσαι ζηλότυπος; » ἠρώτησε μετὰ πολλῆς τῆς ἀγαλλιάσεως· διότι δὲν εἶχεν ἱκανὸν πνεῦμα, ὥστε νὰ ἐμμένῃ εἰς ἀξιοπρεπῆ σπουδαιότητα. . . « εἶναι πολὺ πιθανὸν νὰ μὴ νυμφευθῶ διόλου τὸν Γλύκωνα. »

« Ἱππαρήτη, » εἶπεν ὁ Περικλῆς μετὰ σοβαρότητος, « ἡμεῖς οἱ δύο οὐδεμίαν ἔχομεν κοινότητα αἰσθημάτων. Αἱ φύσεις ἡμῶν εἶναι διαφορώταται. Τὴν προῖκά σου θέλεις τὴν λάβει σώαν καὶ ἀνελλιπῆ, καὶ ἐὰν ὁ Γλύκων σοὶ ἀρέσκῃ, καὶ θέλει νὰ σὲ νυμφευθῇ, κάμε τοῦτο· οὐδὲ μίαν κἂν στιγμὴν θέλω αἰσθανθῆ διὰ τοῦτο τὴν παραμικρὰν δυσαρέσκειαν. Ἐπὶ τοῦ χαρακτῆρός σου τὸ ἐκ μέρους μου οὐδὲ μία κηλὶς θέλει ῥιφθῆ. Ἡ μήτηρ τῶν τέκνων μου θέλω νὰ μένῃ ὅσον τὸ δυνατὸν σεβαστή. Πλειότερα λόγια εἶναι περιττά. Μόνον μίαν ἐπιθυμίαν ἔχω. Χάριν τῶν τέκνων σου, μὴ δεχθῇς πλέον ἐπίσκεψιν τοῦ Γλύκωνος, ἐνόσῳ εἶσαι εἰς τὴν οἰκίαν μου! Εἶναι ἡ τελευταία φορὰ ὅπου συνδιαλεγόμεθα. Ἔχεις κἀμμίαν ἄλλην αἴτησιν; »

« Ἡ προῖξ μου θέλει μοὶ ἀποδοθῆ ἀνελλιπὴς, λέγεις; »

« Μάλιστα! »

« Καὶ μοὶ ἐπιτρέπεται νὰ λάβω μαζύ μου τὰς θεραπαινίδας μου; »

Ὁ Περικλῆς ἀνετριχίασε. « Διὰ νὰ τὰς παραδώσῃς εἰς τὰ βασανιστήρια, εἰς τὴν πρώτην τυχοῦσαν εὐκαιρίαν; Ὄχι! ἡ Μύρτις ὀφείλει νὰ ἀπελευθερωθῇ. Ἔπειτα, ἂν θέλῃ νὰ ἔλθῃ μαζύ σου, τῇ μένει ἐλεύθερον. Ἔχεις ἄλλο τι; »

« Ὄχι, δὲν ἠξεύρω ἄλλο τι. Ὑγίαινε!. . . » καὶ καταλιποῦσα θάλασσαν εὐωδιῶν εἰς τὸν θάλαμον, ἐπέστρεψεν εἰς τὸν γυναικωνίτην.

Ὁ Περικλῆς τὴν προσέβλεπεν ἀπερχομένην. Εἶτα δὲ, ἀναπνεύσας ἐκ καρδίας, ἀνέκραξεν· « Εἶμαι ἐλεύθερος! »

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΣΤ'.

ΑΙ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑΙ ΗΜΕΡΑΙ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ ΣΚΙΡΟΦΟΡΙΩΝΟΣ.

Ὁ πρωϊνὸς ἥλιος τοῦ ἑλληνικοῦ θέρους ἔλαμπε φαιδρὸς καὶ ἀπαστράπτων ἐπὶ τῶν ῥευμάτων τοῦ Ἰλισσοῦ, καὶ οἱ εὐγενεῖς ἀργοὶ τῶν Ἀθηνῶν περιεδιάβαζον ὅπως ἀναπνέωσι παρὰ τὰς ὄχθας αὐτοῦ τὴν δροσερὰν αὔραν, πρὶν ἢ αἱ ἀκτῖνες τοῦ Φοίβου ἀποβῶσι λίαν φλογεραί. Ἔβλεπέ τις ἐκεῖ πρόσωπα νεανίσκων, ἁμιλλωμένων ἐν τῇ τρυφερᾷ αὐτῶν νεότητι πρὸς τὴν γυναικείαν καλλονὴν σώματα, τῶν ὁποίων ἡ συμμετρία καὶ εὐκινησία ἐχορήγουν ἄριστα πρότυπα Ἐρώτων καὶ Ἀπολλώνων εἰς τοὺς ἀγαλματοποιούς. Καὶ ὅμως, ἐν μέσῳ ἁπασῶν τούτων τῶν Ἀθηναϊκῶν καλλονῶν *οὐδεμία* ἐφαίνετο γυνή. Διότι οὔτε αἱ δέσποιναι τῶν Ἀθηνῶν, οὔτε αἱ θυγατέρες αὐτῶν ὑπερέβαινόν ποτε τὸ κατώφλιον τοῦ γυναικωνίτου, ἐξαιρουμένων τῶν θρησκευτικῶν πανηγύρεων. Ἐνῷ δὲ οἱ υἱοὶ, οἱ σύζυγοι καὶ οἱ ἀδελφοὶ ἀνέπνεον ζωογόνον αὔραν ἐν τῇ δροσερᾷ ἀτμοσφαίρᾳ τῆς πρωΐας, ἐκάθηντο αἱ γυναῖκες ἐν τῇ οἰκίᾳ μεταξὺ ἐργαζομένων θεραπαινίδων, διαβιοῦσαι ἐν ἀργίᾳ, κουφονοίᾳ ἢ ὑλικαῖς ἀπολαύσεσιν. Οὐδεμία ἐλαφρῶς ὑπὸ τῆς αὔρας κυματιζομένη σκέπη γυναικείου προσώπου, οὐδὲν κεντητὸν μανδήλιον, οὐδεμία χεὶρ, κεκοσμημένη μὲ πολύτιμα βραχιόλια, διέκοπτε τὴν μονοτονίαν μελανοχρόων κομητῶν, καὶ ἀφελῶν, ἐξ ἐρίου ἢ βάμβακος ἐξειργασμένων, χιτώνων καὶ χλαμύδων, τῶν ὁποίων τὰ χρώματα ὀλίγην παρίστανον ποικιλίαν. Ὁ Ἀλκιβιάδης ἦτο εἰσέτι παῖς, καὶ εἰς οὐδενὸς Ἀθηναίου τὸν νοῦν εἶχεν εἰσέτι ἐπέλθει ἡ ἰδέα τοῦ νὰ εἰσαγάγῃ εἰς τὰ ἐνδύματα καὶ τὰ ἤθη τὴν μονονουχὶ θηλυπρεπῆ ἐκείνην τρυφὴν, ἥτις ὅμως παρὰ τῷ θαυμασίῳ ἐκείνῳ ἀνδρὶ οὐδέποτε ὑπῆρξε κώλυμα τῆς στρατιωτικῆς σκληραγωγίας, ὅταν αἱ περιστάσεις ἀπῄτουν τοιοῦτόν τι.

Μεταξὺ τῶν ἀργῶν τούτων ἀνθρώπων παρετηρεῖτο ὅμως σχεδὸν ἀσυνήθης τις κίνησις, ἔστιν ὅπου δὲ καὶ συνερχόμενοι ἀνὰ τρεῖς καὶ τέσσαρες συνδιελέγοντο σιγανωτέρᾳ τῇ φωνῇ, ὡς περὶ μυστικοῦ τινος σχεδίου, μὲ ζωηρὰς, καὶ ἔστιν ὅτε δυσαρέσκειαν ἐκφραζούσας, χειρονομίας. Οἱ παρερχόμενοι ἵσταντο καὶ ἠκροάζοντο, ἢ καὶ συνηνοῦντο

SISMANOGLIO MEGARO

μὲ τοὺς συνδιαλεγομένους, ὅταν ἦσαν γνώριμοί των, ὥστε εἰς ὀλίγον διάστημα χρόνου ἐκεῖνοι, οἵτινες κατ' ἀρχὰς ἐφαίνοντο ὅτι ἦσαν ἀργοὶ διαβάται, ἀπεδεικνύοντο συζητοῦντες σπουδαῖα πράγματα.

Ἐκεῖ ἠδύνατό τις νὰ ἴδῃ καὶ τὸν Κλέωνα, μόνον περιδιαβάζοντα, διακρινόμενον διὰ τὸ κλονιζόμενον βάδισμά του, τὴν πεφυσιωμένην καὶ τραχεῖαν τοῦ προσώπου του φυσιογνωμίαν, τὰς ὑπὸ ἀλαζονείας ἐξογκωμένας παρειάς του καὶ τὸν ὄπισθέν του συρόμενον ἐπενδύτην, χαιρετῶντα, μὲ οἰκειότητα ἐπιμαρτυροῦσαν νεῦσιν τῆς κεφαλῆς, ἐκείνους ἐκ τῶν εὐπατριδῶν τῆς ἀριςοκρατικῆς φατρίας, οἵτινες ἐφοίτων εἰς τὰς ἑσπερινάς του διασκεδάσεις, προσκαλοῦντες αὐτὸν καὶ εἰς τὰς ἰδικάς των, ἐνῷ πρὸς τοὺς ἄλλους ἐπέβλεπε μὲ ὑπερβάλλουσαν καὶ μονονουχὶ ὀλιγωρίαν ἐμφαίνουσαν ἀλαζονείαν Διότι ὁ ἄνθρωπος οὗτος ἦτο πιστὴ εἰκὼν τοῦ πεφυσιωμένου βαναύσου ὄχλου, νεόπλουτος ἀλαζὼν, καὶ τοῦ ὁποίου ἡ τραχεῖα ἔπαρσις πολλῷ διέφερε τῆς εὐγενοῦς μεγαλοπρεπείας πολλῶν ἐξ ἐκείνων, τοὺς ὁποίους μόλις κατεδέχετο νὰ χαιρετήσῃ.

Ἡ συγκίνησις αὕτη δὲν ἦτο μυστήριον εἰς Ἀθηναῖον θεατήν· διότι ἐπλησίαζεν ἤδη ἡ ἐποχὴ, καθ' ἣν ἔμελλον νὰ ἐκλεχθῶσι τὰ μέλη τῆς νέας Κυβερνήσεως, καὶ τὰ τῆς προλαβούσης νὰ ὑποβάλωσι τοὺς λογαριασμοὺς καὶ τὴν δικαιολογίαν τῶν πράξεών των· ὅθεν καὶ αἱ ἐν τῇ πόλει διάφοροι φατρίαι προπαρεσκευάζοντο εἰς τὴν μέλλουσαν πάλην. Ὁ Περικλῆς δὲν εἶχε διορισθῇ εἰσέτι εἰς ἀνωτέραν τινὰ θέσιν τῆς τοῦ στρατηγοῦ, καὶ μολονότι αὐτὸς ἦν ὁ πράγματι διευθύνων ἁπάσας τὰς ὑποθέσεις τῆς πόλεως, τῷ λόγῳ ὅμως ἦν μόνον εἷς ἐκ τῶν δέκα στρατηγῶν, οἵτινες ἐχειροτονοῦντο κατ' ἔτος ἐπιστάται τῶν θαλασσίων καὶ πεζικῶν δυνάμεων. . . σύστημα, τὸ ὁποῖον εἰς μεταγενεστέραν ἐποχὴν ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὸν Φίλιππον τῆς Μακεδονίας νὰ σκώπτῃ τοὺς Ἀθηναίους, ὅτι ἦσαν ὁ εὐτυχέστερος λαὸς τῆς οἰκουμένης, καθ' ὅσον δύνανται καθ' ἕκαστον ἔτος νὰ χειροτονῶσι δέκα στρατηγοὺς, ἐνῷ αὐτὸς καθ' ἅπασαν τὴν ζωήν του μόνον ἕνα ἠδυνήθη νὰ ἐπιτύχῃ.

Ἡ ἀριστοκρατικὴ φατρία, ἥτις εἶχεν ἤδη ἐκδηλώσει ἄσπονδον μῖσος κατὰ τοῦ Περικλέους, ἦν τώρα προπαρεσκευασμένη πρὸς σύγχρονον προσβολὴν κατ' αὐτοῦ καὶ τῶν φίλων καὶ ὀπαδῶν του. Διαρκοῦντος σμικροῦ τινος νοσήματος τοῦ μεγάλου ἐκείνου πολιτικοῦ τῶν Ἀθηνῶν ἀνδρὸς, εἶχε προτείνει ὁ Διοπείθης ἐν τῇ Βουλῇ τῶν πεντακοσίων προβούλευμα, καθ' ὃ πᾶς ὅστις ἐξέκλινεν ἀπὸ τῆς δημώδους τοῦ ὄχλου πίστεως εἰς τὰ περὶ τῆς φύσεως τῶν θεῶν φρονήματά του, ἢ ἐδίδασκε νέας δοξασίας περὶ τῶν θείων πραγμάτων, ἠδύνατο νὰ καταδιωχθῇ ὡς ἐγκληματίας ἐνώπιον τῆς συνελεύσεως τοῦ λαοῦ.

Μολονότι δὲ τὸ προβούλευμα τοῦτο εὗρεν ἐναντιότητά τινα ἐκ μέρους τῶν στενωτέρων φίλων τοῦ Περικλέους καὶ τοῦ Ἀναξαγόρου, ἐναντίον τῶν ὁποίων κυρίως εἶχε προταθῇ, τοσαύτην ὅμως ἀγαθὴν ὑποδοχὴν ἔλαβε παρὰ τῷ λαῷ, ὥστε ἐπεψηφίσθη προθυμότατα, καὶ ἤδη εἶχεν ἀναρτηθῇ εἰς ἅπαντα τὰ δημόσια μέρη τὸ περὶ τούτου πρόγραμμα, γνωστοποιοῦν εἰς τὸν λαὸν τὸ ψήφισμα, τὸ ὁποῖον ἔμελλε νὰ ὑποβληθῇ αὐτῷ ὁσονούπω εἰς ἐπικύρωσιν. Ἡ ἐναντία τοῦ Περικλέους φατρία ἔτρεφε χρησοτάτας ἐλπίδας, καὶ οἱ πλεῖστοι ἐφαντάζοντο ὅτι ἐπέστη ἤδη ὁ καιρὸς, καθ' ὃν ἔμελλον νὰ κρημνίσωσιν ἀνεπανορθωτὶ τὸν ἰσχυρὸν αὐτῶν ἀντίπαλον, ὁ δὲ Κλέων, τοῦ ὁποίου ἡ θρασύτης, ἡ ἀγενὴς καταγωγὴ καὶ ἡ ἀσωτία ἦσαν συντελεστικώτατα πρὸς τὸ νὰ τὸν ἀποκαθιστῶσι καταλληλότατον καὶ μάλιστα εὐνοούμενον κομματάρχην τοὐλάχιστον ἑνός τινος μέρους τοῦ λαοῦ, καὶ ὅστις ἔπνεε πῦρ ἀγανακτήσεως, ἀφότου ἐστερήθη τὴν ὡραίαν Γλυκέραν, (ἥτις ἀφ' ἧς ὥρας ἠκροάσθη τῆς διδασκαλίας τοῦ Ἀναξαγόρου ἀπέῤῥιπτεν ἰσχυρογνωμόνως πάσας αὐτοῦ τὰς προτάσεις καὶ περιεφρόνει καὶ αὐτὸν καὶ τὰ δῶρά του), ἦτο ὁ προθυμότατος καὶ ἐλευθεριώτατος μεταξὺ ἐκείνων, οἵτινες διὰ δώρων καὶ κολακειῶν ἐπροσπάθουν νὰ ἐλκύσωσι τὸν λαὸν ὑπὲρ τοῦ προβουλεύματος, τὸ ὁποῖον, ἐάν τις ἐπίστευε τοὺς λόγους των, οὐδὲν ἄλλο ἐσκόπει εἰμὴ τὴν διατήρησιν τῶν θυσιῶν καὶ τῶν Διονυσίων, τὰ ὁποῖα ὁ Περικλῆς καὶ οἱ φίλοι του ἐσκόπουν δῆθεν νὰ καταργήσωσιν. Ὁ νόμος οὗτος δὲν δύναται, ἔλεγον, νὰ βλάψῃ τινὰ, διότι οὐδὲν ἕτερον πράττει εἰμὴ ἐπιβεβαιόνει σαφέστερον, ὅ,τι ἔκπαλαι ὑπάρχει εἷς τῶν θεμελιωδῶν νόμων τοῦ Κράτους. Διὰ τῆς ῥητῆς δὲ ταύτης ἐπικυρώσεως κωλύεται πᾶσα ἀπόπειρα παραβάσεως τοῦ θεμελιώδους ἐκείνου νόμου.

Τὸ πρόσχημα ἦν ἐπιτυχέστατον καὶ ὁ Περικλῆς ἔβλεπε μετ' ἀνησυχίας τὸν ἐπιόντα κίνδυνον, ὅστις ἠπείλει οὐχὶ μὲν αὐτὸν ἀπ' εὐθείας, τοὺς φίλους ὅμως αὐτοῦ. Καὶ ὅμως, πεποιθὼς ἐπὶ τῇ ἀξιότητι καὶ τῇ ἀγνότητι τῆς διαγωγῆς του, ἀπεφάσισε νὰ ἀντιστῇ εἰς τὴν ἐπικύρωσιν τοῦ προβουλεύματος. Οἱ λογαριασμοί του ἦσαν ἐν ἀρίστῃ τάξει, τὰ καθήκοντα τῆς θέσεώς του, καί τοι νοσῶν ἐσχάτως, εἶχεν ἐκτελέσει ἀκριβέστατα, καὶ μολαταῦτα πρὸ ὀλίγου εἰσέτι ἔλαβε νέον δεῖγμα τοῦ μίσους, τὸ ὁποῖον οἱ ἐχθροὶ αὐτοῦ ἠγωνίζοντο νὰ ἐνσπείρωσι κατ' αὐτοῦ. Ὁ Γερο-Φείδων, εἷς ἐκ τῶν διακαεστέρων ὑπερασπιστῶν τῶν θυσιῶν καὶ τῶν Διονυσίων μεταξὺ τῶν συνδημοτῶν του, μόλις εὗρε στήριγμά τι παρὰ τοῖς εὐπατρίδαις, καὶ ἤρξατο νὰ ἐπιδεικνύῃ θρασύτερον τὴν ἀγανάκτησίν του, ὥστε καὶ ἀπετόλμα νὰ ἀποτείνῃ ὑβριστικοὺς λόγους πρὸς τὸν μέγαν πολιτικὸν ἄνδρα, ἐπα-

SISMANOGLIO MEGARO

κολουθῶν αὐτῷ διὰ πολλῶν ὡρῶν δι' ὅλης ἡμέρας. Οὐδέποτε ἄλλοτε πρότερον ἤθελεν ἐπιτρέψει τοιοῦτόν τι ὁ λαὸς τῶν Ἀθηνῶν, ἀλλ' ἤδη πολλοὶ τῶν παρεσώτων ἤκουον σιγῶντες τὰς ἀρὰς καὶ τὰς ὕβρεις, τὰς ὁποίας ὁ ἐσχατόγηρως οὗτος ἀναιδῶς προφέρων κατὰ τοῦ Περικλέους, ἐπηκολούθει αὐτῷ δι' ὅλης τῆς ἡμέρας. Ἀλλ' ὁ υἱὸς τοῦ Ξανθίππου ἐξετέλει ἀταράχως τὰς ὑποθέσεις του, χωρὶς κἂν νὰ δείξῃ ὅτι ἐνόει ἢ ἠσθάνετο τὸ περὶ ἑαυτὸν συμβαῖνον πρᾶγμα. Φθάσας ὅμως εἰς τὴν οἰκίαν του, τῆς ἑσπέρας ἤδη προβεβηκυίας, προσκαλεσάμενος ἕνα τῶν δούλων αὐτοῦ, εἶπεν αὐτῷ « Οὗτος ὁ γηραιὸς μὲ ἠκολούθει δι' ὅλης τῆς ἡμέρας. Εἶναι προβεβηκὼς τὴν ἡλικίαν, καὶ πρέπει νὰ ἐκοπίασε πολὺ, λάβε λύχνον καὶ ὁδήγησον αὐτὸν ἀσφαλῶς εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, ὅπως μὴ ἐμοί τινες φίλοι ἐκ τοῦ λαοῦ ἐνοχλήσωσί πως αὐτὸν ἕνεκα τῆς πρός με θρασείας διαγωγῆς του. »

Τότε ἐξηγέρθη πάλιν τρανή τις κραυγὴ ἐπευφημιῶν ἐκ μέρους ἐκείνων, οἵτινες, ἐκ περιεργείας ὅπως ἴδωσι τὸ πέρας τοῦ πράγματος ἐκείνου, εἶχον ἐπακολουθήσει μακρόθεν ἀμφοτέρους, τόν τε ὑβριστὴν καὶ τὸν ὑβριζόμενον. Διότι ἐκ τῆς πράξεώς του ταύτης ἀνεμνήσθησαν πάλιν, ὅτι ἦτο ὁ ἀγαπητός των Περικλῆς, ὁ δημοτικὸς ἀνήρ. Ὅτε δὲ μὲ εὐγενῆ χαιρετισμὸν ἐξεδήλωσε τὴν πρὸς τοὺς ἐπευφημήσαντας εὐγνωμοσύνην του καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν του, περιεκύκλωσε τὸ πλῆθος τὸν γέροντα συκοφάντην, εἴκοσι δὲ φωναὶ ἀνεβόησαν ὡς ἐξ ἑνὸς στόματος τὸ ὄνομα τῆς στενωποῦ, ἐν ᾗ κατῴκει, ἠνάγκασαν αὐτὸν νὰ δεχθῇ τὰς ὑπηρεσίας τοῦ δούλου, καὶ συνώδευσαν αὐτὸν μέχρι τῆς κατοικίας του, ἀνακηρύττοντες, ὅτι ὁ γεροφείδων ἦτο ἀπὸ πρωΐας μέχρις ἑσπέρας εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Περικλέους, καὶ ἤδη τὸν ὁδηγεῖ ὁ δοῦλος ἐκείνου εἰς τὴν οἰκίαν του.

Ὁ Περικλῆς ἐμειδίασεν, ἀκούσας τὰς κραυγάς. « Ὁ λέων δὲν συνελήφθη εἰσέτι ἐντελῶς εἰς τὰ δίκτυα, » εἶπε καθ' ἑαυτὸν, « οἱ κυνηγοὶ ἂς φοβῶνται τοὺς ὄνυχάς του. » Ἕνεκα τῶν καθ' ἅπασαν τὴν ἡμέραν μόχθων του ἠσθάνθη τὴν ἀνάγκην σμικρᾶς ἀναπαύσεως, καὶ δειπνήσας τὸ λιτόν του δεῖπνον, προσκαλέσας ἕνα τῶν δούλων του καὶ παραγγείλας τῷ οἰκονόμῳ, ἂν τυχὸν ἔλθωσί τινες τῶν φίλων του, νὰ τοὺς ἀποστείλῃ εἰς τὴν οἰκίαν τῆς Ἀσπασίας, διευθύνθη ἐκεῖσε.

Αἱ δι' ὅλης τῆς ἡμέρας ἐργασίαι του εἶχον ἀπαυδήσει αὐτόν· ὅθεν καὶ εἰσελθὼν εἰς τὴν αὐλὴν τῆς οἰκίας καὶ μὴ ἐντυχὼν ἐκεῖ τὴν οἰκοδέσποιναν, ἐπλησίασεν εἰς τὴν πηγὴν τοῦ ὕδατος καὶ ἐδρόσισε τὰ χείλη καὶ τὸ διαφλεγόμενον μέτωπόν του διὰ τοῦ ψυχροῦ ῥεύματος τῆς πηγῆς. Ἐνῷ δὲ ἠσχολεῖτο εἰσέτι εἰς τοῦτο, εἰσῆλθεν ἡ Ἀσπασία, καὶ ἐκπλαγεῖσα διὰ τὴν μεταβληθεῖσαν ὄψιν του, ὡς ἤδη

πρῶτον βλέπουσα αὐτὸν μετὰ τὴν ἀδιαθεσίαν του, τὸν παρεκάλεσεν ἐπιμόνως νὰ καθεσθῇ καὶ νὰ ἐπιτρέψῃ αὐτῇ τὴν ὑπηρεσίαν ταύτην· μεθ' ὃ καὶ βυθίζουσα τὰς χεῖράς της εἰς τὸ πηγαῖον ὕδωρ ἐξηκολούθει βρέχουσα τὸ μέτωπόν του διὰ τοῦ ψυχροῦ ὕδατος.

Ὁ Περικλῆς ἐπέτρεπεν αὐτῇ τὴν φιλόφρονα ταύτην ὑπηρεσίαν· ἀλλὰ μετ' οὐ πολυ, δραξάμενος μίαν τῶν φιλοφρόνων χειρῶν της, ἠσπάσθη αὐτὴν περιπαθῶς καὶ εἶπε σιγανῇ τῇ φωνῇ:

« Ἀσπασία, φιλτάτη μου φίλη, ἠδύνασο νὰ συγκατανεύσῃς νὰ διέλθῃς οὕτω τὸν βίον; »

« Πῶς; ἐπιμελομένη σου, ἀσχολουμένη εἰς τὴν ὑπηρεσίαν σου; ... ὦ, μάλιστα! »

« Ὄχι, ἀλλ' εἰς τὸ πλευρόν μου, πάντοτε πλησίον μου, μέχρις οὗ ὁ θάνατος μὲ εὕρῃ εἰς τὰς ἀγκάλας σου; » Ὅτε εἶδεν, ὅτι ἐδίσταζε νὰ ἀποκριθῇ, ἐξηκολούθησεν ὡς θέλων νὰ ἀπαντήσῃ πρὸς τοὺς ἐνδομύχους διαλογισμούς της· « Τὰ δεσμὰ, δι' ὧν τοσοῦτον χρόνον συνειχόμην, ἐλύθησαν. Ἡ Ἱππαρήτη συγκατετέθη εἰς τὴν διάζευξιν... Ἀσπασία! » ἀνέκραξε, περιπτυξάμενος διὰ τοῦ ἑνὸς βραχίονος τὴν πλησίον του ἱσταμένην ἐρασμιωτάτην γυναῖκα « δύνασαι νὰ συνδιαβιώσῃς τὸν βίον σου μετ' ἐμοῦ; »

Ἡ ὡραία Ἰωνὶς, συγκινηθεῖσα ἐνδομύχως καὶ ἔκθαμβος, ἐπεστηρίχθη ὡς σκοτοδινιῶσα εἰς τὸ σύμπλεγμα τῶν ἀγαλμάτων τῆς ἀναβρυστικῆς πηγῆς· διότι ὁ υἱὸς τοῦ Ξανθίππου μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης, ἐκ τῆς συνήθους αὐτῷ συνετῆς προμηθείας, δὲν εἶχεν ἐκφράσει οὐδ' ὑπαινιγμόν τινα ἐνδεχομένης διαζεύξεως· μολονότι δὲ ἐκ τῆς θερμῆς του πρὸς αὐτὴν κλίσεως, ἣν πολλάκις τῇ εἶχεν ἀποδείξει, ἐδικαιοῦτο βεβαίως νὰ προϋποθέσῃ, ὅτι ἤθελε τῇ προτείνει τὴν δεξιάν του, ἂν ἦτο ἐλεύθερος, τοσοῦτον ὅμως ὑπῆρχε πάντοτε πεπεισμένη, ὅτι αἱ ἀναγκαῖαι μεγάλαι του δαπάναι δὲν τῷ ἐπέτρεπον νὰ σφετερισθῇ τὴν πλουσίαν τῆς Ἱππαρήτης προῖκα, ὥστε οὐδέποτε ἐνόμισε πιθανὴν τὴν διάζευξιν ταύτην.

« Δὲν ἀποκρίνεσαι, Ἀσπασία; » εἶπεν ὁ Περικλῆς περίλυπος· « Τί νὰ συμπεράνω διὰ τὴν σιγήν σου ταύτην; »

« Ὅτι ἡ ἔκπληξις μοῦ ἀφῄρεσε τὴν δύναμιν τοῦ λόγου. Μόλις δύναμαι νὰ πιστεύσω, ὅτι εἶμαι ἔξυπνος. Πῶς συνέβησαν ταῦτα πάντα; »

« Ἡ διήγησις αὕτη ἤθελεν εἶσθαι ἐπὶ τοῦ παρόντος λίαν σχοινοτενής. Ἀρκέσθητι ἀκούουσα, ὅτι ἡ Ἱππαρήτη οὐδέποτε ὑπῆρξεν εὐτυχὴς μετ' ἐμοῦ, οὐδ' ἐγὼ μετ' αὐτῆς. Κοινοὶ ἀμφοτέρων φίλοι συνέπλεξαν τὸ συνοικέσιον τοῦτο, ὅπως μοὶ προμηθεύσωσι τὴν ἀπόλαυσιν τῆς μεγάλης περιουσίας της. Ἤδη δὲ ἀπέβαλον αὐτὴν, αἰ-

σθανόμενος μεγάλην μου εὐτυχίαν τὴν ἀπόλυσιν τῆς ἐλευθερίας μου, μὲ ὅσην καὶ ἂν ἀπήτει τοῦτο ζημίαν μου, ἐνῷ ἐκείνη ἀφ' ἑτέρου ἀσμένως συγκατετέθη εἰς τὴν διάζευξιν, ἣν τῇ ἐπρότεινα, χαίρουσα ὅτι δύναται νὰ ἀπολαύσῃ πάλιν ἀνελλιπῆ τὴν πλουσίαν προῖκά της, ὅπως παραδώσῃ ἑαυτήν τε καὶ τὴν προῖκά της εἰς ἕτερόν τινα, ὅστις μέλλει νὰ τὴν κατασπαταλήσῃ τάχιστα. Αἱ ἐπισκέψεις μου παρὰ σοὶ ἔβλαψαν τὴν ὑπόληψίν σου, ἐπειδὴ ἀκόλαστοι ἄνδρες οὐδέποτε δύνανται νὰ κατανοήσωσι τὴν ἀγνὴν κλίσιν, ἣν ἐγὼ ᾐσθανόμην πρὸς σέ. Συγχρόνως δὲ πλησιάζει ἐποχή, καθ' ἣν οἱ ἐχθροί μου ἐκ νέου πάλιν θέλουσιν ἀποπειραθῆ, ὡς καὶ ἄλλοτε, νὰ μὲ πληγώσωσιν ἐν σοί. Ἀσπασία, ἐὰν ὁ πολύφροντις στρατιώτης καὶ πολιτικὸς ἀνὴρ κέκτηταί τι εἰσέτι, τὸ ὁποῖον νὰ ᾖ ἄξιον τῆς ὑποδοχῆς σου, ἐπίτρεψόν μοι νὰ ἀποδείξω εἰς ὅλον τὸν κόσμον, δι' ἰσοβίου συνάψεως τοῦ σοῦ μέλλοντος μετὰ τοῦ ἰδικοῦ μου, ὁπόσον σὲ ἐσεβάσθην. »

« Καὶ ἐν τοσούτῳ νὰ σὲ κρημνίσω διὰ τοῦ ἄχθους μου; . . ὄχι, γενναῖε Περίκλεις! Ἤδη κατανοῶ τὸν σκοπόν σου· εἶναι μέγας, ὡς καὶ σὺ αὐτός· ἀλλὰ καὶ ἐγὼ δύναμαι νὰ εἶμαι ἀφιλοκερδής. Ὅταν ἐπαπειλῆται καταιγὶς, δὲν εἶναι καιρὸς νὰ ἐπιφορτίσῃς τὸ σκάφος σου μὲ βαρύτερον φορτίον! »

« Ἀλλ' ἂν τὸ φορτίον τοῦτο δύναται νὰ μοὶ χρησιμεύσῃ ὡς ὁδηγός; Δὲν ὑπῆρξας σὺ ἡ διδάσκαλός μου, ἡ σύμβουλός μου, ἡ παραμυθήτρια εἰς ὅλας τὰς δεινὰς περιστάσεις τοῦ βίου μου; Καὶ δὲν εἶσαι σὺ, ἥτις καὶ τὴν ὥραν ταύτην φιλοφρόνως μὲ περιθάλπεις; Πῶς ἠδυνάμην νὰ ζήσω ἄνευ σοῦ; »

« Ἐλησμόνησας, ὅτι δὲν εἶμαι πολῖτις Ἀθηνῶν; »

« Γινώσκω, τί ἐννοεῖς. . . . ὁ γάμος ἡμῶν δὲν θὰ ἦτο νόμιμος, καὶ. . . . ἀλλὰ μὴ μὲ προσωποδέρνῃς ἤδη διὰ τοῦτο, διότι δὲν θὰ ἀντεῖχον εἰς τοῦτο, ἀναλογιζόμενος ὅτι. . . ἡ ἰδία ἐμαυτοῦ ἐπάρατος χεὶρ σοὶ ἐπέφερε τὸ ἀδίκημα τοῦτο. Ἀλλὰ, φιλτάτη, δύνασαι ἀσφαλῶς νὰ ἐμπιστευθῇς εἰς τὴν τιμήν μου, εἰς τὴν πρὸς σέ μου ἀγάπην, καὶ ἐὰν αἱ ἡνίαι τῆς κυβερνήσεως δὲν μοῦ ἀφαιρεθῶσιν ἀπὸ τὰς χεῖρας, ἐγὼ αὐτὸς δύναμαι νὰ ἐπανορθώσω τὸ σφάλμα μου, καὶ νὰ σοὶ ἀποδώσω δικαιοσύνην. »

Τὴν στιγμὴν ταύτην δοῦλός τις ἀνήγγειλεν, ὅτι ὁ Πυριλάμπης καὶ ὁ Μένιππος ζητοῦσι τὸν Περικλέα, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ Ξανθίππου ἠγέρθη μετὰ σπουδῆς, ὅπως ὑποδεχθῇ αὐτούς.

« Τί νέον ἔχομεν; » ἠρώτησεν αὐτοὺς, ἅμα εἰσῆλθον.

« Οὐδὲν εὐάρεστον, » εἶπεν ὁ Μένιππος. « Ἐρεύνησα τὴν γνώμην τοῦ λαοῦ, ὡς καὶ ὁ Πυριλάμπης ἀφ' ἑτέρου, ἀλλ' οὐδεμία ὑπάρχει ἐλπὶς, νὰ ματαιωθῇ αὔριον ἡ ἔγκρισις τοῦ νόμου τοῦ Διοπείθους.

Διέδωκαν ἁπανταχόσε μετὰ πολλῆς προσπαθείας τὴν φήμην, ὅτι τὸ σχέδιόν σου εἶναι νὰ καταργήσῃς τὰς θυσίας, καὶ ὁ κατώτατος ὄχλος φαίνεται ὁμοφώνως ἀποφασισμένος νὰ ἐπικυρώσῃ τὸν νόμον τοῦτον, ὅπως ἐξασφαλίσῃ τὴν διάρκειαν τῶν θυσιῶν. Ἐὰν θέλῃς νὰ διασώσῃς τὴν ἐπιρροήν σου, ὀφείλεις νὰ συγκατανεύσῃς εἰς τοῦτο· διότι πᾶσα ἀντίστασις ἐκ μέρους σου θὰ συνετέλει μόνον εἰς τοὺς σκοποὺς τῶν ἐχθρῶν σου, χωρὶς νὰ ὠφελήσῃ τοὺς φίλους σου. Ἐπὶ τοῦ παρόντος ὀφείλουσι μόνον ὁ Ἀναξαγόρας καὶ ἡ ἐνταῦθα παροῦσα ὡραία φιλόσοφός μας νὰ ἦναι ὀλίγον προσεκτικώτεροι εἰς τὰς διδασκαλίας των, μέχρις οὗ λησμονηθῇ πάλιν ὁ νόμος, καὶ τὰ πάντα βαίνωσιν ὥσπερ καὶ πρότερον. »

Ὁ Περικλῆς ἠκροάζετο σιγῶν, καὶ ὅτε δὲ ὁ Μένιππος ἔπαυσεν ὁμιλῶν, ἔμεινεν ἐπὶ καιρόν τινα σύννους.

« Δὲν θὰ περιορισθῶσιν εἰς τοῦτο » εἶπε τέλος πάντων. « Ἐὰν ὁ νόμος ἐγκριθῇ, θέλουσιν ἀρχήσει καταδιώξεις, ἵνα τηρήσωσιν αὐτὸν ἐν ἰσχύϊ καὶ αὐστηρότητι. Ἤσουν εἰς τὸ τμῆμα τῶν ὁπλοποιῶν; »

« Μάλιστα » εἶπεν ὁ Πυριλάμπης· « ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθην νὰ κατορθώσω τίποτε. Μὲ ἠρώτων διὰ τί ἄρα νὰ μὴ ἐγκριθῇ νόμος, ἀπαγορεύων πᾶσαν ἀπόπειραν ἀνατροπῆς τῆς καθεστώσης καταστάσεως τῶν πραγμάτων; Οὐδεὶς δύναται νὰ δυσαρεστηθῇ ἐκ τοιούτου νόμου, εἰμὴ ἐκεῖνοι, ὅσοι ἔχουσι κατὰ νοῦν τὴν ἀνατροπὴν τῶν καθεστώτων, καὶ τοῦτο δὰ ἀκριβῶς ὀφείλει νὰ κωλύῃ πᾶς χρηστὸς πολίτης τῶν Ἀθηνῶν. Νομίζω λοιπὸν ὅτι ἐξ ἀνάγκης ὁ νόμος οὗτος θέλει ἐγκριθῇ, καὶ εἶναι προτιμητότερον νὰ τὸν δεχθῶμεν ἀγογγύστως. Διότι πᾶσα ἀντίστασις εἰς οὐδὲν ἄλλο ἤθελε συντελέσει, εἰμὴ εἰς τὸ νὰ ἐπαυξήσῃ τὸν κίνδυνον. Ἀρκεῖ μόνον νὰ διασώσῃς τὴν ἐπιρροήν σου καὶ νὰ διατηρηθῇς ἐν τῇ ἀρχῇ, καὶ εἶναι δυνατὸν νὰ ἀκυρωθῇ ἔπειτα ὁ νόμος οὗτος, ἢ τοὐλάχιστον νὰ μετριασθῇ. »

« Καὶ τί λέγεις σὺ πρὸς τοῦτο, ὦ Ἀσπασία; » ἠρώτησεν ὁ Περικλῆς.

« Ὅτι ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἐγὼ οὐδεμίαν δύναμαι νὰ δώσω ὁδηγίαν· » ἀπήντησε μὲ σπουδαιότητα. « Συμφωνῶ μετὰ τοῦ Πυριλάμπους, ὅτι εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀφήσητε νὰ ἐγκριθῇ ὁ νόμος, καὶ φρονῶ πρὸς τούτοις, ὥσπερ καὶ αὐτὸς, ὅτι σὺ εἶσαι πολὺ ἀναγκαῖος εἰς τὸ Κράτος, ὥστε κατ' οὐδένα τρόπον δὲν συμφέρει νὰ ἀπομακρυνθῇς, καὶ ἐν περιπτώσει εἰσέτι, καθ' ἣν αἱ Ἀθῆναι θὰ ἐδείκνυντο ἀγνωμονέστεραι ἀφ' ὅσον εἶναι. Ἀλλ' ὁ στρατιώτης ὀφείλει νὰ μὴ κωλύηται ὑπὸ μηδενὸς πρὸς τὸν πόλεμον. Ἡ ἀσφάλειά σου εἶναι ἡ ἀσφάλεια πάντων· ὅθεν ὀφείλεις νὰ προνοήσῃς πρότερον ὑπὲρ σοῦ αὐτοῦ. Ἐξέφρασα πιστῶς τὴν γνώμην σας; »

SISMANOGLIO MEGARO

« Ἐντελέστατα' » εἶπον συγχρόνως ὅ,τε Πυριλάμπης καὶ ὁ Μένιππος, ὁ δὲ τελευταῖος ἐπρόσθεσε καὶ τὰ ἑξῆς: « Ἡ μόνη σωτηρία τῆς πόλεως Ἀθηνῶν καὶ ἡμῶν συνίσταται εἰς τὸ νὰ τηρήσῃ ὁ Περικλῆς διὰ στιβαρᾶς χειρὸς τοὺς χαλινοὺς τῆς Κυβερνήσεως. Ἐὰν ἐκφύγωσιν ἀπὸ τῶν χειρῶν του, θέλομεν καταφέρεσθαι δεινῶς πρὸς τὸν ὄλεθρον· ἐὰν ὅμως διατηρήσῃ τὴν διεύθυνσιν τῶν πραγμάτων εἰς χεῖράς του, δυνάμεθα ἴσως νὰ προσορμισθῶμεν εἰς ἀσφαλῆ λιμένα. »

Ὁ Περικλῆς ἠκροάζετο μὲ κατηφῆ σιγὴν τοὺς λόγους τούτους, καὶ ἡ φυσιογνωμία του κατεμαρτύρει, ὅτι εἰσέτι δὲν ἐπείθετο περὶ τῆς ὀρθότητος τῶν συμβουλῶν τούτων· καὶ ὅτε ὁ Μένιππος ἔπαυσε λαλῶν. « Ὄχι! » εἶπε, « μία ἔστω καὶ κοινὴ ἡ τύχη ἐμοῦ τε καὶ τῶν φίλων μου! Πιστεύω μεθ' ὑμῶν, ὅτι ἐπὶ τοῦ προκειμένου ζητήματος θέλω ἡττηθῆ. Ἀλλὰ νὰ παραδεχθῶ τὸ ψήφισμα τοῦτο ἀταράχως, καὶ ἄνευ μηδεμιᾶς προσπαθείας ὅπως διασώσω ἐκείνους, οἵτινες οὐδὲν ἕτερον ἔπταισαν, εἰμὴ ὅτι ἐπιδιώκουσι τὸ αὐτὸ τέρμα, ὅπερ καὶ ἐγὼ, καὶ οἵτινες ἤδη προθύμως ἀναλαμβάνουσιν ἐφ' ἑαυτῶν τὴν πᾶσαν μομφὴν, ὅπως ἐμὲ ἀφήσωσιν ἐλεύθερον καὶ ἄμοιρον ἀπάσης ἐνοχῆς . . . . δὲν ἤθελον εἶσθαι τοιοῦτος ἀνὴρ, ὁποῖον μὲ ἐνομίζετε μέχρι τοῦδε, ἐὰν ἦμην ἐπιδεκτικὸς τηλικαύτης ἀγενοῦς χαμερπείας. Θὰ ἐνόμιζον αὐτὸς ἐμαυτὸν φονέα ἁπάντων ἐκείνων, τοὺς ὁποίους ἀγαπῶ καὶ σέβομαι, ἐὰν συγκατετιθέμην εἰς τὰς συμβουλάς σας. Ἀλλὰ καὶ ὑποτεθέντος, ὅτι ἐγὼ ἠδυνάμην νὰ πράξω τοῦτο, δύνασθε, ὦ Πυριλάμπη καὶ Μένιππε, καὶ σὺ ὦ Ἀσπασία νὰ πιστεύσητε, ὅτι αἱ Ἀθῆναι δύνανται νὰ εὐδαιμονήσωσιν ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ καθεσῶτος συστήματος; Πρέπει νὰ ἐξοστρακίσωμεν μετὰ τῶν διδασκάλων τῆς φιλοσοφίας τὰ τελευταῖα λείψανα τῆς χρηστοηθείας καὶ τῆς σεμνῆς συμπεριφορᾶς, καὶ νὰ ἐλπίσωμεν ἔπειτα ὅτι ὁ οὐρανὸς ἢ ἡ γῆ δύνανται νὰ βαστάσωσι τοιοῦτον λαὸν, ὁποῖος ἠθέλομεν τότε γείνει ἡμεῖς; Ἀσπασία, ἤδη θέλω βάλει εἰς πρᾶξιν τὰς πολιτικάς σου διδασκαλίας· δὲν θέλω καταφύγει εἰς κἀνὲν χαμερπὲς μέσον, ἀλλὰ θέλω ἐνεργήσει ὡς τίμιος ἄνθρωπος, καὶ περιμείνει ἀπὸ τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων, ὅταν ἀνανήψῃ ἀπὸ τοῦ ληθάργου του, νὰ μοὶ ἀποδώσωσι δικαιοσύνην. Ὑπάγετε μίαν εἰσέτι φοράν· » ἐπρόσθεσεν, ἀποτεινόμενος πρὸς τὸν Πυριλάμπη καὶ τὸν Μένιππον, « ὑπάγετε μίαν εἰσέτι φορὰν πρὸς ἐκείνους, οἵτινες ἦσαν οἱ σταθερώτατοί μου ὀπαδοὶ καὶ προτρέψατέ τους νὰ παρευρεθῶσιν αὔριον πρωΐμως εἰς τὴν συνέλευσιν τοῦ λαοῦ. Μὴ εἴπητέ τι περὶ τοῦ σκοποῦ, ὃν προεθέμην, ὁμιλήσατέ τους μόνον περὶ τῆς ἐκλογῆς μου ὡς στρατηγοῦ διὰ τὸ ἐπιὸν ἔτος. Ἂς ἴδω τί δύναται εἰσέτι νὰ κατορθώσῃ ἡ φωνή μου παρὰ τῷ δήμῳ τῶν Ἀθηναίων. »

Τὸ πᾶν ἐν αὐτῷ κατεμαρτύρει τηλικαύτην σταθερὰν ἀπόφασιν, ὥστε πᾶσα ἀντιλογία ἐκρίθη περιττή. Οἱ δύο φίλοι του ἀπῆλθον, ὅπως ἐκτελέσωσι τὴν παραγγελίαν του, καὶ ὁ Περικλῆς ἔμεινε πάλιν μόνος μετὰ τῆς Ἀσπασίας. Περιέμεινεν ὀλίγον, μήπως μόνη ἐνάρξηται τοῦ λόγου, ἀλλ' ἰδὼν ὅτι ἐσιώπα, εἶπε· « Φιλτάτη φίλη! ἤκουσας ἤδη τὴν ἀπόφασίν μου· ἐπίτρεψόν μοι λοιπὸν τὸ δικαίωμα νὰ ἀπαιτῶ τοῦ λοιποῦ ὑπὲρ σοῦ τὸ αὐτὸ μέλλον, ὅπερ καὶ ὑπὲρ ἐμοῦ. Τὰ ἀναγκαῖα μέτρα πρὸς τὴν διάζευξιν ἐλήφθησαν ἤδη. Τὸ πᾶν δύναται τάχιστα νὰ ἀποπερατωθῇ· ἂς ἴδωμεν τότε, ἂν ἅπασα ἡ τῶν Ἀθηναίων πόλις ἀποτολμᾷ νὰ ἀποσπάσῃ τὴν σύζυγον τοῦ Περικλέους ἀπὸ τὰς ἀγκάλας του. Οὐδὲν δύναται νὰ μᾶς συμβῇ τότε δεινὸν ἕτερον, εἰμὴ ὁ εἷς εἰς τὸ πλευρὸν τοῦ ἑτέρου, ὡς ἡ Θεανὼ καὶ ὁ Πυθαγόρας, νὰ διαδίδωμεν εἰς ξένας χώρας τὰς διδασκαλίας, αἵτινες, ἐὰν τὰς ἤκουον, ἠδύναντο νὰ ἀποκαταστήσωσι τὸν τόπον τοῦτον μέγαν καὶ εὐδαίμονα. »

Καί τοι ἡ φωνὴ, ἥτις τοσάκις εἶχε διευθύνει τὰς καρδίας τοῦ Ἀθηναϊκοῦ λαοῦ, ἦτο ἀδύνατον νὰ μὴ ἐπενεργήσῃ ἰσχυρῶς καὶ ἐπὶ τὴν Ἀσπασίαν, διέμεινε μολοντοῦτο ἀκλόνητος ἐν τῇ αὐταπαρνήσει της. « Μάλιστα, » εἶπεν· « ὅταν ὄντως ἐπέλθῃ ἡ ὥρα, καθ' ἣν ἡ ἀγνώμων αὕτη πόλις ἤθελε προσθέσει εἰς τὰ ὀνόματα τοῦ Θεμιστοκλέους καὶ τοῦ Μιλτιάδου καὶ τὸ σὸν ὄνομα ἐντὸς τῆς βίβλου τῶν χρονικῶν τῆς αἰσχύνης της, τότε θὰ εὕρῃς εἰς τὸ πλευρόν σου τὴν ἐξ Ἰωνίας φίλην σου. τότε ἡ ἐπωνυμία, τὴν ὁποίαν μοὶ ἐπρότεινας, ἔσται φιλτάτη εἰς τὴν καρδίαν μου, καὶ ὁ κόσμος θὰ ἴδῃ ὅτι δὲν ἠγάπων τὸ μεγαλεῖόν σου. Μέχρις ἐκείνου ὅμως τοῦ καιροῦ, ἐπίτρεψόν μοι νὰ διαμείνω πιστὴ εἰς τὰς ἰδίας ἐμαυτῆς ἀρχάς. Δὲν θέλω νὰ εὑρεθῇ τις νὰ εἴπῃ ὅτι ἐγὼ, ἡ διδάσκαλος τῆς φιλοσοφίας, ἀπεδειλίασα ἀπέναντι τοῦ κινδύνου, μόλις ἐπιστάντος μοι· καὶ ὅτι ἐγὼ, ἥτις ἐν τοῖς λόγοις ἐφαινόμην ἀνὴρ, ἀπεδείχθην κατωτέρα γυναικὸς ἐν τῇ τῶν ἔργων ἀκμῇ. Τοιαῦτα δὲν μὲ ἐδίδαξεν ὁ σεβαστός μοι καθηγητής· ἄφες με νὰ διασώσω τὸ πρὸς ἐμὲ αὐτὴν σέβας, νὰ διαμείνω ἀξία τοῦ ὄν μοὶ προσφέρεις σεβασμοῦ· διότι εἰς στιγμὴν μείζονος γαλήνης καὶ ἀταραξίας, ἴσως καὶ ἐν ἐμοὶ αὐτῇ δὲν θὰ ἠδύνασο νὰ ἀποκαλέσῃς ὀρθὸν καὶ ἔντιμον, ὅ,τι ἐν σεαυτῷ ἔκρινας ἤδη ἀγενὲς καὶ ἄτιμον. »

Ὁ Περικλῆς προσέβλεπεν αὐτὴν ἔκθαμβος, ἱσταμένην ἐνώπιόν του ἐν τῇ γενναιοψύχῳ ἀποφάσει της, περικαλλῆ ὡς ἡ Ἀφροδίτη, γενναίαν καὶ σοβαρὰν ὡς ἡ Ἀθηνᾶ καὶ ἡ Ἄρτεμις, μέχρις οὗ οἱ ὀφθαλμοί του ἐπλήσθησαν δακρύων. Ταχέως δὲ, ἀποσπογγίσας τὰ σημεῖα ταῦτα τῆς ἐνδομύχου συγκινήσεώς του, ἔδραξε τὴν χεῖρά της καὶ εἶπε μετὰ σοβαρότητος. « Καλὰ λοιπὸν, ἀφοῦ ἄλλως δὲν γίνεται,

SISMANOGLIO MEGARO

σιωπῶ πλέον. Θέλω ἐνθυμεῖσθαι τὴν *ἰδικήν σου* εὐχὴν, ἀλλ' ἄκουσον καὶ σὺ τὴν *ἰδικήν μου*! Ἐὰν ὁ ἄδικος οὗτος νόμος ἀποτείνηται κυρίως, ὡς νομίζω, κατὰ σοῦ αὐτῆς, καὶ οἱ ἐχθροί μου κατορθώσωσι τὸν σκοπόν των, ὅπως ἤδη ἔπραττον σχεδὸν ὁλόκληρον ἔτος, καὶ ἐπιμένωσιν ἐπιδιώκοντες τοὺς καρποὺς τοῦ θριάμβου των, ὁρκίζομαι τότε ἐν ὀνόματι παντὸς, ὅ,τι ὑπάρχει ἱερὸν ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς, ὅτι θέλω ὑπάγει ὅποι καὶ ἂν σὺ ὑπάγῃς, καὶ ἀποθάνει ὅποι γῆς ἀποθάνῃς σύ. Ἐξορισθεῖσαν, θέλω σὲ ἀκολουθήσει εἰς τὴν ἐξορίαν· καὶ αὐτὸ τὸ ποτήριον τοῦ δηλητηρίου, ἐὰν τὸ πρᾶγμα προέβαινε μέχρις ἐκεῖ, θέλω συμπίει μετὰ σοῦ. »

« Ὦ Περίκλεις! » ἀνέκραξεν ἡ Ἀσπασία· « ἀνακάλεσον τὸν ὅρκον σου τοῦτον, διότι εἶναι ἀσέβεια. Ὁ πολιτικὸς ἀνὴρ καὶ ὁ στρατηγός...»

« Ὁ πολιτικὸς ἀνὴρ καὶ ὁ στρατηγὸς, » ἀπήντησεν ὁ Περικλῆς, « ἦτο ἀνὴρ, πρὶν ἢ γείνῃ τὸ πρῶτον ἢ τὸ δεύτερον, καὶ θέλει νὰ διαμείνῃ ἀνὴρ, ὅταν αἰσχρὰ φατρία κατορθώσῃ νὰ τὸν ἀπογυμνώσῃ παντὸς ἄλλου ἀξιώματος. Ἀφ' ἧς ὥρας ἡ βδελυρὰ ἀπόπειρα τοῦ Γλύκωνος τοῦ νὰ παραστήσωσι ψευδομάρτυρα κατὰ σοῦ, μοὶ ἔδειξεν ὁποῖον τέρμα προέθετο ἡ φατρία αὕτη, ἡ ἀπόφασίς μου ἐγένετο, καὶ προπαρεσκευάσθην πρὸς τὴν τοιαύτην στιγμήν. Ἐκτοτε ἤδη εἶπον, ὅτι ἄρχεται ἀγὼν περὶ ζωῆς ἢ θανάτου. Εἰσέτι δὲν ἀπελπίζομαι, ἀλλ' ἀποῤῥίπτω πάντα συμβιβασμὸν, καὶ ἐὰν ἡττηθῶ, ἤκουσας τὴν ἀπόφασίν μου. Τὸν ὅρκον μου δὲν ἀνακαλῶ· πρὸ πολλοῦ ἤδη ἦν ἐγγεγραμμένος ἐν οὐρανοῖς, καὶ μόνον ἐνδοιασμόν τινα ἐπεδέχετο. Διότι, προκειμένου περὶ νέας καὶ ἀξιεράστου γυναικός, οἵα εἶσαι σὺ, ἐδικαιούμην νὰ ἀμφιβάλλω, ἂν ποτὲ δύναται ὁ παρῆλιξ ἀπόμαχος νὰ κριθῇ παρὰ σοὶ προσφορὰ ἀνταξία τοῦ ἐφετοῦ τῆς καρδίας σου. Ἀπὸ τῆς ἀβεβαιότητος ταύτης σὺ ἤδη μὲ ἀπήλλαξας· ἀπὸ τῆς ὥρας ταύτης μία καὶ κοινὴ ἔστω ἡ τύχη ἀμφοτέρων. » Μετὰ τοὺς λόγους τούτους ἀνύψωσε πρὸς οὐρανὸν τὴν χεῖρά του, μὲ τὴν ὁποίαν μέχρι τοῦδε δὲν εἶχε παύσει νὰ κρατῇ τὴν τῆς Ἀσπασίας, καὶ ἀνεβόησεν· « Ἐνώπιόν σου, ἀόρατε, ἀκατάληπτε ψυχὴ τῶν ἁπάντων, ἐπισφραγισθήτω ἡ εὐχή μου αὕτη! Συγκατανεύεις, ὦ Ἀσπασία, εἰς τοῦτο; »

Ἐσιώπησεν αὕτη μίαν εἰσέτι στιγμὴν, ἔψαυσεν ἔπειτα σιγανῶς τὸ μέτωπόν του διὰ τῶν χειλέων της, καὶ ἀπήντησε μὲ ἴσην σοβαρότητα ἀποφάσεως.

« Ναί... ἐνώπιον *τούτου τοῦ μάρτυρος*... ναί! »

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΖ'.

ΤΟ ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΟΝ ΤΟΥ ΔΙΟΠΕΙΘΟΥΣ.

Τὴν πρωΐαν τῆς ἐπιούσης, ἡ Πνὺξ ἐπληρώθη ἐγκαίρως, καὶ ὁ Περικλῆς δὲ αὐτὸς παρὰ τὴν συνήθειάν του ἐνεφανίσθη ἐν αὐτῇ εἷς ἐκ τῶν πρώτων· διότι ἤδη διεκυβεύετο ἀνώτερόν τι τῆς ἐπιῤῥοῆς του, καὶ εἶχε σταθερὰν ἀπόφασιν νὰ μὴ ἀποστερηθῇ μηδενὸς ἐπωφελήματος δι' ὀλιγωρίαν ἢ βραδύτητα. Εἶχε δὲ τὴν ὄψιν ὠχρὰν καὶ νοσοῦντος, ἀλλ' οὔτε τὸ βλέμμα του ἐστερεῖτο τοῦ συνήθους αὐτῷ πυρὸς, οὔτε ἡ στάσις αὐτοῦ τῆς μεγαλοπρεποῦς ἀξιοπρεπείας. Οἱ κορυφαῖοι τῆς ἀντιπάλου φατρίας εἰσῆλθον καὶ αὐτοὶ μετ' οὐπολυ συνάμα εἰς τὸν τόπον τῆς συνελεύσεως, χωρὶς ὅμως νὰ ἀνταλλάξωσιν, ὡς πρότερον ἐσυνείθιζον, βλέμμα τι ἀσπασμοῦ μετ' αὐτοῦ· διότι, οὔτε προσεδόκων ἀπ' αὐτοῦ συγκατάβασίν τινα, ἂν ὑπεστηρίζετο πάλιν εἰς τὴν ἐξουσίαν, οὔτε ἤθελον νὰ τῷ ἀπονείμωσι χάριν, ἐὰν κατώρθονον νὰ τὸν ῥίψωσι. Διότι πάντες ἐνθυμοῦντο εἰσέτι τὴν πικρὰν ἀγανάκτησιν, τὴν ὁποίαν εἶχε διεγείρει ἐν τῷ στήθει τοῦ μεγάλου ἀντιπάλου των ἡ ἀπόπειρα τοῦ Γλύκωνος, καὶ ἀνεγνώρισαν, ὥσπερ καὶ αὐτὸς, ὅτι ἤδη ἄρχεται ὁ ὑπὲρ ζωῆς καὶ θανάτου ἀγών. Ὅτε δὲ ὁ τοιοῦτος ἄρχεται ἀγὼν, καὶ αὐτοὶ οἱ τολμηρότατοι αἰσθάνονται συγκίνησίν τινα, εἰσερχόμενοι εἰς τὸ πεδίον τῆς μάχης.

Καὶ ποῖον ἦτο τὸ αἴσθημα τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων ἐν γένει; Ὅλοι ἀνεγνώριζον, ὅτι αἱ ἀντικείμεναι φατρίαι ἤρχιζον ἤδη τὴν ἐσχάτην κρίσιμον μάχην, καὶ ὅτι *μία* καὶ ἡ αὐτὴ πόλις δὲν δύναται πλέον νὰ χωρέσῃ ἀμφοτέρας· ἀλλ' ἐπειδὴ, διαιρουμένης τῆς ἀριστοκρατικῆς φατρίας, ἡ δημοκρατικὴ μερὶς συνήθως ἐκέρδαινέ τι ἀφ' ἑκατέρων, καὶ ἐν τῷ ἀγῶνι τούτῳ αὐτὴ μόνον ἦτο ἡ ὠφελουμένη, ἔχαιρε φυσικῷ τῷ λόγῳ, διότι τῇ παρουσιάζετο εὐκαιρία νὰ δώσῃ νὰ ἐννοήσωσιν ἑκάτεροι, ὁπόσον ἐξαρτῶνται ἀπὸ τῆς θελήσεως τοῦ δήμου, καὶ διότι καὶ αὐτὸν τὸν Περικλέα, καίτοι διετέλει εἰσέτι ὢν ὁ τὰ μάλιστα εὐνοούμενος τοῦ δήμου, ἠδύνατο ὅμως νὰ τὸν περιορίζῃ ἱκανῶς, ὥστε ἐκὼν ἀέκων νὰ θηρεύῃ τὴν εὔνοιάν της. Εὔφραινε λοιπὸν

SISMANOGLIO MEGARO

ἤδη τοὺς πλείστους ἡ ἀνεξαρτησία, ἧς ἀπήλαυον οὕτω πλήρους, καὶ ἐφοβοῦντο τὴν κραταιὰν αὐτοῦ χεῖρα, ἀφοῦ ἅπαξ ἀπηλλάσσετο ἀπὸ τῶν ἀντιπάλων του. Διὰ ταῦτα ὁ τῶν Ἀθηναίων δῆμος, ὅμοιος μὲ πονηροτάτην καὶ φιλάρεσκον ἑταίραν, ἐθρύπτετο ὁτὲ μὲν πρὸς τὴν μίαν, ὁτὲ δὲ πρὸς τὴν ἑτέραν τῶν δύο ἀντικειμένων φατριῶν, ἀναζωογονῶν τὰς ἐλπίδας ἀμφοτέρων, διὰ δὲ τούτου ἐτήρει τὴν ὑπεροχήν του, μέχρις οὗ μέγας τις κίνδυνος ἢ σφοδρόν τι καὶ ἀκάθεκτον αἴσθημα κατεσίγα πᾶσαν σμικροπρεπῆ καὶ φίλαυτον ὄρεξιν, ὅτε καὶ ἀνέλαμπε πάλιν θερμότατα ἡ εὐγενὴς καὶ εὐαίσθητος καρδία τοῦ τὰ μάλιστα εὐρεθίστου ἐκείνου λαοῦ. Οὐδεὶς ἐγίνωσκε καλήτερα τοὺς συμπολίτας του, ὅσον ὁ Περικλῆς. Τηρῶν τὴν ὑπομονήν του κατὰ τὰς διαβατικὰς αὐτῶν δυστροπίας, ἦτο προπαρεσκευασμένος νὰ καταπολεμῇ αὐτὰς, ὁσάκις παρουσιάζετο μεγάλη τις ὑπόθεσις. Ἐπικειμένου κινδύνου, δὲν κατελίμπανεν αὐτὸν οὔτε ἡ σύνεσις, οὔτε ἡ εὐφυΐα καὶ ἡ ἄκαμπτος εὐστάθεια. Ὁσάκις ἀπῃτεῖτο νὰ διεγείρῃ γενικόν τι αἴσθημα, ἡ ἀκαταμάχητος εὐγλωττία του ὑπεδούλονε τὰς καρδίας, καὶ σπανίως, σπανιώτατα, ἀπετύγχανεν εἰς τὰς προσπαθείας του, ὅπως κατορθώσῃ νὰ ἐγκριθῇ τὸ ὑπ' αὐτοῦ σκοπούμενον. Πρὸς τοῦτο δὲ συνετέλει αὐτῷ οὐχ ἧττον ἡ σπανία αὐτοῦ δικαιοσύνη, ὅσον καὶ ἡ ἐπίσης σπανία χαλιναγώγησις τοῦ ἑαυτοῦ του, διότι, μὴ ἔχων ἐφ' ἑαυτοῦ κηλῖδά τινα ὡς ἐκ τοῦ βίου ἢ τῆς διαχειρίσεως τῶν δημοσίων πραγμάτων, ὥστε νὰ ἔχῃ νὰ φοβηθῇ ἐξέλεγξίν τινα, ἐλάλει ἀφόβως. Ἐπειδὴ δὲ καὶ ἡ ψυχὴ αὐτοῦ τοσοῦτον δὴ εἶχε διαπαιδαγωγηθῇ ἐν ταῖς σχολαῖς τῶν φιλοσόφων, ὥστε οὐδόλως ἔστεργε βιαίαν τινὰ ἔκρηξιν ἐμπαθείας ἀφ' ἑαυτοῦ, οὐδέποτε ὡμίλει ἀπροπαρασκεύαστος. Νὰ ῥίψῃ τις λοιπὸν τοιοῦτόν τινα ἄνδρα ἀπὸ τῆς ἀνωτάτης ἀρχῆς, δὲν ἦτο σμικρὸν καὶ εὐκατόρθωτον πρᾶγμα, καὶ ὁ δῆμος τῶν Ἀθηναίων ἐθεώρει τὸν προσεγγίζοντα ἀγῶνα, τοῦ ὁποίου κριτὴς καὶ διαιτητὴς ὑπῆρχεν αὐτὸς, μετ' αἰσθήματος, τὸ ὁποῖον, εἰ καὶ εὐγενέστερον, δὲν διέφερεν ὅμως πολὺ ἐκείνου, τὸ ὁποῖον ἠσθάνοντο καὶ οἱ ἀρχαῖοι Ῥωμαῖοι, παριστάμενοι θεαταὶ εἰς θηριομαχίαν διασήμου τινὸς καὶ εὐνοουμένου ἀθλητοῦ.

Ἀποπερατωθεισῶν τῶν εἰθισμένων τελετῶν, ἐπροσπάθησεν ὁ Διοπείθης νὰ προηγηθῇ τοῦ προκειμένου τῆς ἡμέρας ἡ περὶ τοῦ ψηφίσματός του ψηφηφορία. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ ἐκλογὴ τῶν μελῶν τῆς Κυβερνήσεως ἦτο τὸ ὡρισμένον τῆς ἡμέρας προκείμενον, ἥτις καὶ κατὰ ἀρχαῖον ἔθος προηγεῖτο πάσης ἄλλης συζητήσεως, ἡ πρότασις αὕτη τοῦ Διοπείθους ἀπερρίφθη εὐχερέστατα διὰ τῆς προσπαθείας τῶν ὀπαδῶν τοῦ Περικλέους, καὶ αἱ ἐκλογαὶ ἤρξαντο νὰ ἐκτελῶνται ἐν τάξει. Ἡ ὑποψηφιότης τοῦ Περικλέους ἐκρίνετο ὑπὸ πάντων ἀπαραί-

τητος, ὥστε μηδενὸς ἀντιλέγοντος ἐχειροτονήθη σχεδὸν παμψηφεὶ ὡς εἷς ἐκ τῶν δέκα στρατηγῶν τοῦ ἔτους.

Ἀποπερατωθεισῶν δὲ τῶν ἐκλογῶν, ὁ δημόσιος κῆρυξ ἀνέγνω εἰς ἐπήκοον ἁπάντων τὸ πρόγραμμα, τὸ ἐμπεριέχον τὸν νόμον, καὶ ὁ Διοπείθης ἀνέβη εἰς τὸ βῆμα, ὅπως ἀναπτύξῃ αὐτόν.

« Ἀθηναῖοι, » ἤρξατο λέγων μετὰ σοβαροῦ καὶ πανηγυρικοῦ ὕφους, « ἡ πόλις καὶ ὁ δῆμος τῶν Ἀθηναίων ἐκλείσθησαν ἔκπαλαι ἐπὶ τῇ πρὸς τοὺς θεοὺς εὐσεβείᾳ, ἐπὶ τῇ δαψιλείᾳ τῶν θυσιῶν καὶ ἐπὶ ταῖς πρὸς τιμὴν τῶν θεῶν τελουμέναις πανηγύρεσιν. Οὐδεμία Ἑλληνικὴ πόλις δύναται νὰ ἐρίσῃ ἐν τούτοις πρὸς τὰς Ἀθήνας· οὐδεὶς ἄλλος λαὸς τῆς Ἑλλάδος μᾶς ὑπερέβη κατὰ τὸ πλῆθος τῶν θυμάτων, τὴν μεγαλοπρέπειαν τῶν θυσιῶν καὶ τῶν πανηγύρεων, καὶ τὴν πολυτέλειαν τῶν ἀφιερωμάτων εἰς τὸν ἐν Δελφοῖς Ἀπόλλωνα. Διὰ ταῦτα ὅμως, ὡς βραβεῖον τῆς ἐξόχου εὐσεβείας τῶν προγόνων μας, καὶ οὐδεμία ἄλλη πόλις τῆς Ἑλλάδος ἔφθασεν εἰς τηλικαύτην ἀκμὴν εὐδαιμονίας, οὐδ' ἐξισώθη τὸ κλέος αὐτῆς πρὸς τὸ κλέος τῶν Ἀθηνῶν. Διότι, ἀφότου ὁ ἀοίδιμος Κίμων ἔθραυσε τὴν ὑπέροχον ἰσχὺν τοῦ μεγάλου βασιλέως καὶ ἐπλούτισε τὴν πόλιν ἡμῶν διὰ τῶν θησαυρῶν τῆς Περσίας, οἱ πενέστεροι τῶν συμπολιτῶν μας ἀπολαύουσι βεβαίου πόρου τῆς ζωῆς των, εἰς δὲ τὸ πλῆθος καὶ τὴν δαψίλειαν τῶν θυσιῶν καὶ πανηγύρεων εὑρίσκουσιν εὐάρεστον ἀνάπαυλαν ἀπὸ τῶν μόχθων τοῦ πολέμου καὶ τῆς ἐμπορίας. Ὅταν λοιπὸν ἡ παρ' ἡμῶν πρὸς τοὺς θεοὺς ἀποτεινομένη λατρεία οὐχὶ μόνον τὴν εὐγνωμοσύνην ἡμῶν πρὸς τὰς θεότητας ἐκείνας κηρύττει, αἵτινες ἔκπαλαι ἐπροστάτευσαν τὴν ἡμετέραν πόλιν, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἅπαντας μὲν ἡμᾶς εὐάρεστον ἀνάπαυλαν, πρὸς ἐκείνους δὲ ἐκ τῶν ἡμετέρων συμπολιτῶν, οἵτινες ἴσως ζῶσιν ἐν ἀπορίᾳ, ἐπιθυμητὴν προσφέρῃ ὑποστήριξιν, νομίζω ὅτι ἡ προκειμένη πρότασις δὲν εἶναι σμικροῦ λόγου ἀξία, καθ' ὅσον συμφέρει ἡμῖν, ὅπως αἱ συνεταὶ τῶν προγόνων ἡμῶν διατάξεις τηρηθῶσιν ἀνέπαφοι. Δὲν ἀγνοεῖτε βεβαίως, ὦ Ἀθηναῖοι, » ἐπρόσθεσεν ὑποκρινόμενος ἐνδόμυχον θλῖψιν, « ὅτι ἐπ' ἐσχάτων τούτων τῶν χρόνων νέαι τινὲς ξενήκουστοι καὶ ἀσεβεῖς διδασκαλίαι ἠκούσθησαν παρ' ἡμῖν, καὶ ὅτι ὑπάρχουσιν ἄνθρωποι, οἵτινες ἤτοι ἀπ' εὐθείας αὐτὴν τὴν ὕπαρξιν τῶν θεῶν ἀρνοῦνται, ἢ δι' ἐλαχίστου σεβασμοῦ λαλοῦσι περὶ αὐτῶν. Ἆρα ὑπάρχει φόβος, καὶ φόβος μέγας, μήπως, τοιούτων φρονημάτων παγιουμένων, οἱ θεοὶ, οἵτινες μέχρι τοῦδε τοσαῦτα ἡμῖν ἐπεδαψίλευσαν εὐεργετήματα, ἀποστερήσωσιν ἡμᾶς τῆς εὐνοίας των, ἡ δὲ πόλις αὕτη καὶ οὗτος ὁ δῆμος ἀπολέσωσι τὴν ἔνδοξον ἐκείνην ἡγεμονίαν, τὴν ὁποίαν ἀπὸ τῶν Μηδικῶν ἀείποτε διετήρησαν μεταξὺ τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων. Ὁ ἄνθρωπος ὀφείλει νὰ μὴ

SISMANOGLIO MEGARO

καταπατῇ μὲ βέβηλον πόδα τὴν ἐπικράτειαν τῶν θεῶν· ἐὰν δὲ ἡ τιμωρία τοῦ Προμηθέως, ὅστις ἔκλεψε τὸ οὐράνιον πῦρ, ὑπῆρξε δεινὴ καὶ μακροχρόνιος, πῶς δυνάμεθα νὰ ἐλπίσωμεν, ὅτι κενόσπουδος πολυπραγμοσύνη περὶ τῆς φύσεως τῆς θεότητος, καὶ ἀποτόλμησις πρὸς τὸ ὑποβάλλειν εἰς μαθηματικοὺς ὑπολογισμοὺς τὰ θεῖα, δὲν θέλει ἔτι μᾶλλον κινήσει τὴν ἀγανάκτησιν τῶν θεῶν, οἵτινες εἰσέτι μὲν διαφωτίζουσι τὰς τρίβους ἡμῶν διὰ τοῦ θείου αὐτῶν φωτὸς, δυνατὸν ὅμως καὶ νὰ μᾶς ἀποστερήσωσι τῆς λάμψεως τῶν θείων ἀκτίνων του, ἐὰν ἡμεῖς ἐν τῇ ἀλαζονίᾳ ἡμῶν ἐπιχειρῶμεν νὰ εἰσδύσωμεν εἰς τὰ θεῖα αὐτῶν μυστήρια, ἢ ἀποστερῶμεν αὐτοὺς τῶν τιμῶν, τὰς ὁποίας ὀφείλει ὁ ἄνθρωπος πρὸς τοὺς ἰθύντορας τοῦ βίου καὶ τῆς ὑπάρξεώς του; Ἐὰν καταργηθῶσιν αἱ πρὸς τιμὴν τῆς Μεγάλης Θεᾶς θυσίαι, ὦ Ἀθηναῖοι, πῶς δυνάμεθα νὰ ἐλπίσωμεν, ὅτι αὕτη θέλει καὶ τοῦ λοιποῦ παρέχει ἡμῖν ἀφθονίαν σίτου καὶ ὀπωρῶν, ὡς μέχρι τοῦδε; Ἀλλ' ὄχι! τοιοῦτόν τι δὲν δύναμαι νὰ πιστεύσω· ὁ λαὸς ἡμῶν δὲν ἐξέκλινε τοσοῦτον ἀπὸ τῶν εὐσεβῶν ἠθῶν τῶν προγόνων μας. Ἐπειδὴ ὅμως οἱ ἁπλοῖ τῷ πνεύματι δύνανται νὰ διαφθαρῶσι, καὶ οἱ ἀπαίδευτοι νὰ ἐξαπατηθῶσι, προτείνω τὸν νόμον τοῦτον, ὅπως ἀπαλλάξω τὴν νεολαίαν τοῦ κινδύνου τῆς ἀποπλανήσεως διὰ τοιούτων φθοροποιῶν διδασκαλιῶν. Μὴ ἀπειλήσητε διὰ τιμωριῶν ἐκείνους, οἵτινες φρονοῦσιν ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν τὰς τοιαύτας δοξασίας· ὅταν ὅμως οὗτοι ἀποτολμῶσι νὰ πραγματεύωνται δημοσία ζητήματα, οὕτω φθοροποιῶν ἀποτελεσμάτων παραίτια, σᾶς προτρέπω τότε νὰ προφυλάξητε τὴν μέλλουσαν νὰ μᾶς διαδεχθῇ γενεὰν ἀπὸ τοῦ λοιμοῦ οὕτωσὶ ὀλεθρίου κακοδοξίας, παραδίδοντες εἰς τὴν αὐστηρότητα τῶν νόμων τοὺς ἀποτολμῶντας νὰ διδάσκωσιν οὕτωσὶ ψυχοφθόρους διδασκαλίας. Καὶ ἠδυνάμεθα μὲν βεβαίως καὶ δι' ἀναλυτικῶν συλλογισμῶν νὰ συμπεράνωμεν τὸ δικαίωμα τοῦτο καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν θεμελιωδῶν νόμων τῆς πολιτείας ἡμῶν· διότι ὁ Σόλων ἐπέταξε διὰ νόμου τὴν πρὸς τοὺς θεοὺς εὐσέβειαν, διατάξας περί τε τῆς τάξεως τῶν θυσιῶν καὶ τοῦ χρόνου καὶ τῆς εὐκοσμίας τῶν πανηγύρεων· ὥστε ταῦτα πάντα εἶναι μέρη τῶν πολιτικῶν ἡμῶν θεσμῶν, ἡ παράβασις τῶν ὁποίων τιμωρεῖται μὲ θάνατον. Μόνον λοιπὸν ἐκ φιλανθρώπου συγκαταβάσεως ὑπὲρ ἐκείνων, οἵτινες ἐν ἀγνοίᾳ ἠδύναντο νὰ ἐπισύρωσιν ἐφ' ἑαυτοὺς τὴν τῶν νόμων αὐστηρότητα, προτείνω τὴν διασαφήνισιν ταύτην τῆς τοῦ λαοῦ θελήσεως ὡς πρὸς τοῦτο τὸ ἀντικείμενον, ὅπως τοῦ λοιποῦ μηδεμία ἢ δυνατὴ ἀμφιβολία περὶ τούτου, καὶ μηδεὶς δύνηται νὰ προφασισθῇ, ὅτι ἥμαρτεν ἐν ἀγνοίᾳ. »

Ἁπάντων τὰ βλέμματα ἦσαν ἐστραμμένα ἐπὶ τὸν Περικλέα, καθ' ὃν καιρὸν ὁ Διοπείθης ἔλεγε ταῦτα· ἀλλ' ἡ φυσιογνωμία τοῦ Περικλέους ὡμοίαζε φυσιογνωμίαν ἀνθρώπου ἀκροαζομένου πάντα ταῦτα ἐν ἀδιαφορίᾳ, καὶ ὡς ὀλίγον νὰ ἔμελεν αὐτῷ περὶ τούτων ἁπάντων, ὥστε οἱ κορυφαῖοι τῆς ἀριστοκρατικῆς φατρίας σχεδὸν ἤρξαντο νὰ πιστεύωσιν, ὅτι δὲν θέλει διόλου σχεδὸν ἀντιστῇ εἰς τὴν ἐπιψήφισιν τοῦ νόμου τούτου, ἤτοι νομίζων ὅτι οὕτως ἤθελεν ἀποβάλει πᾶσαν αὐτοῦ τὴν δημοτικότητα, ἢ καὶ μὴ ὢν βέβαιος περὶ ἐπιτυχοῦς ἀντιστάσεώς του.

Γενομένου δὲ τοῦ συνήθους κηρύγματος, ἀνέβη τὸ βῆμα ὁ Ὀλύμπιος Περικλῆς. Ἀλλὰ καὶ τὴν στιγμὴν ταύτην τὸ σχῆμα αὐτοῦ τοσοῦτον ἦν περιεσκεμμένον, ὥστε οὐδεὶς ἠδύνατο νὰ συμπεράνῃ, ποίαν πορείαν ἔμελλε νὰ βαδίσῃ. Βαθεῖα ἐπεκράτει σιγή· διότι ἅπαντες ἦσαν λίαν περίεργοι, τί ἄρα ἔμελλε νὰ εἴπῃ. Ὁ Θουκυδίδης προσήλωσε τὸ βλέμμα του ἐπ' αὐτὸν, καὶ εἶπεν εἰς τὸ οὖς τοῦ Διοπείθους.

« Θέλομεν κατορθώσει τὴν ἐπιψήφισιν τοῦ νόμου· ἡ ὄψις αὐτοῦ εἶναι ἀσθενοῦς καὶ νοσοῦντος, καὶ δὲν θέλει ἀντιστῇ, ἢ καὶ ἂν ἀντιστῇ δὲν θέλουσι τὸν ἀκούσει. »

« Ὦ! περὶ τούτου ἐπρονοήσαμεν ἤδη, » εἶπεν ὁ Δρακοντίδης, ὅς τις ἔτυχε παριστάμενος πλησιέστατα αὐτοῦ. « Ὁ ἡμέτερος φίλος Κλέων ἐμίσθωσεν ἑκατὸν ἐκ τῶν ἀρίστων ἐν Ἀθήναις βαρυφώνων, ὅπως πρὸς τὸ δοθησόμενον σύνθημα καταθορυβήσωσι κραυγάζοντες. »

« Σιγή! Ἂς ἀκούσωμεν τοὐλάχιστον τί θὰ μᾶς ψάλει. »

Ὁ Περικλῆς ἐπέβλεψεν ἐπί τινα χρόνον ἐπὶ τὸν πέριξ αὐτοῦ ἐν σιγῇ παρεστῶτα λαόν. Εἶχεν ἤδη προμελετήσει τὸ τοῦ λόγου του σχέδιον, καὶ μετὰ μικρὰν ἀνάπαυλαν ἤρξατο, εἰ καὶ μὲ ὀλίγον τι ἀσθενεστέραν φωνὴν παρ' ὅσον ἐσυνείθιζε·

« Ἀπονέμω χάριτας τῇ θεότητι, ὦ Ἀθηναῖοι, ὅτι δὲν ἔσχον συνεχῶς τὴν ἀτυχίαν νὰ ἀναγκασθῶ νὰ ἀποτείνω πρὸς ὑμᾶς τὸν λόγον, κατατρυχόμενος ὑπὸ σωματικοῦ νοσήματος. Ἀλλ' ἤδη ὀφείλω νὰ ἐπικαλεσθῶ τὴν ὑμετέραν συγκατάβασιν, ἐὰν ὁ λόγος μου ἤθελεν εἶσθαι ὀλιγώτερον τοῦ συνήθους ἀκουστός. Καὶ ἠδυνάμην μὲν νὰ δώσω τὴν ψῆφόν μου καὶ σιγῶν· ἀλλ' ἤθελον νομίζει ἐμαυτὸν ἀνάξιον τῆς ἐμπιστοσύνης, ἧς μὲ κατηξιώσατε διὰ τῆς νέας πάλιν ἐκλογῆς μου εἰς στρατηγὸν, ἐὰν παρημέλουν τὸ νὰ ἐκδηλώσω τὴν ἐνδόμυχον ἐμὴν γνώμην καὶ πεποίθησιν, ἐπὶ οἱουδήποτε ἀντικειμένου, ἀφορῶντος τὰ συμφέροντα τοῦ δημοσίου. »

Τραναὶ καὶ διαρκεῖς κραυγαὶ ἐπευφημιῶν συνώδευσαν τοὺς προοιμιώδεις τούτους λόγους, καταπαύσασαι, ἅμα ὁ Περικλῆς ἤρξατο πάλιν νὰ λαλῇ ὡς ἔπεται.

« Ἀθηναῖοι! εἶναι, νομίζω, ἀνάξιον υἱοῦ τοῦ Ξανθίππου καὶ ἀπο-

SISMANOGLIO MEGARO

γόνου τοῦ Κλεισθένους, νὰ μηκύνῃ σχοινοτενῆ λόγον περὶ τοῦ αὔξοντος μεγαλείου τῆς πόλεως, ἐφ' ᾧ ὁ προλαλήσας ἐπεκαλέσθη τὴν ὑμετέραν εὐγνωμοσύνην. Τὸ ὅτι αἱ Ἀθῆναι εἶναι μεγάλαι, κραταιαὶ καὶ ἐλεύθεροι, ἀποτελεῖ τὴν ἐμὴν εὐτυχίαν ... Ὅτι οἱ ἐμοὶ πρόγονοι ὑπῆρξαν ἐξ ἐκείνων, οἵτινες ἐξαιρέτως συνετέλεσαν εἰς ἐπιτυχίαν τοῦ εὐγενοῦς τούτου σκοποῦ, εἶναι νέον ἐλατήριον πρὸς τὸν ἀπόγονον ἐκείνων, ὅπως μετὰ ζήλου ἀγωνίζηται ἵνα μεγαλύνῃ τὸ κράτος τοῦτο, καὶ διασώζῃ τὴν ἐλευθερίαν ταύτην, καὶ οὐδέποτε, ἐλπίζω, αἱ σκιαὶ τῶν προγόνων μου θέλουσι στενάξει, ὅτι τὸ κλέος τῆς Μυκάλης ἠμαυρώθη διὰ κακῆς κυβερνήσεως τοῦ ἀπογόνου των. Ἀθηναῖοι! εἶμαι πάλιν στρατηγὸς ὑμῶν, καὶ θέλω ἀγωνισθῆ ὅπως τὸ ἤδη ἀρχόμενον ἔτος μὴ ᾖ ὀλιγώτερον εὔφορον τροπαίων καὶ ἀνδραγαθιῶν παρὰ τὸ ἤδη ἐκπνεῦσαν. »

Νέαι ἐπευφημίαι διέκοψαν τὸν λόγον τοῦ ῥήτορος, ὅστις ἐσίγησεν, ὡς νὰ ἤθελε νὰ ἀναλάβῃ δυνάμεις πρὸς τελευταίαν τινὰ ἀποσροφήν.

« Ὁ παγκάκιστος! » εἶπεν ὁ Θουκυδίδης· « δὲν εἶναι παράξενον νὰ πείσῃ τέλος πάντων τὸν λαὸν καὶ ὅτι εἶναι αὐτόχρημα ὁ Ζεὺς, ἐκ τῶν κορυφῶν τοῦ Ὀλύμπου ἐπιδαψιλεύων τὴν εὐλογίαν αὐτοῦ ἐπὶ τὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν! Ποῦ εὗρε τὴν εὐγλωττίαν ταύτην; »

« Εἰς τοὺς κόλπους τῆς Ἰωνίδος ἐρωμένης του, » εἶπε σιγανῇ τῇ φωνῇ ὁ Δρακοντίδης. « Ἴσως ἀνέγνωσε πρῶτον εἰς ἐπήκοόν της τὸν λόγον του. »

« Διὰ τί δὲν προμηθεύεσαι καὶ σὺ καμμίαν παλλακίδα ἐξ Ἰωνίας; Ἡ φατρία μας ἔχει μεγίστην ἀνάγκην, » εἶπεν ὁ Θουκυδίδης μὲ ὕφος σαρκαστικόν. « Ὢ τί ἄνθρωπος! διὰ τῶν λόγων του θέλει κατακεραυνώσει πάντας ἡμᾶς, καὶ μᾶς κατασυντρίψει ἐλεεινῶς. » Ἀλλὰ πρὶν ἢ ὁ Δρακοντίδης, τοῦ ὁποίου ἡ ῥητορικὴ ἑτοιμηγορία δὲν ἦτο οὕτω πολλοῦ λόγου ἀξία, εὕρῃ ἀπάντησίν τινα, ἤρξατο πάλιν ὁ Περικλῆς τοῦ λόγου αὐτοῦ ὡς ἐφεξῆς.

« Ἀθηναῖοι! Ἀπετόλμησαν νὰ διαμφισβητήσωσιν ἂν ἡμεῖς εἰς τὰς εὐδαίμονας ἡμῶν ἡμέρας ἀνεδείχθημεν ἄρά γε πρὸς τοὺς Θεοὺς ἐπίσης εὐσεβεῖς, ὅσον οἱ πρόγονοι ἡμῶν ἐν καιροῖς ἐπικειμένων κινδύνων. » Ἀνύψωσε τὸ ὡραῖόν του σχῆμα εἰς τὸ τέλειον αὐτοῦ ἀνάστημα καὶ ἔδειξε διὰ τοῦ δακτύλου πρὸς τὸν Παρθενῶνα, ὅστις ἐν τῇ παντελεῖ ἤδη μεγαλοπρεπείᾳ του ἵστατο ἀνιδρυμένος κατ' εὐθεῖαν ἀπέναντί του. « Βλέψατε ἐκεῖ! » Νέος θόρυβος ἐπευφημιῶν ἐξηγέρθη· ἀλλ' ὁ Περικλῆς ἐξηκολούθησε τὸν λόγον του, ὡς ἕπεται. « Ὅτε τὰ ἱερὰ τῆς Ἑλλάδος κατέκειντο ἐν ἐρειπίοις καὶ οὐδεὶς ἔσπευδε πρὸς ἀνέγερσίν των, ἐγὼ ἔγραψα τὸ ψήφισμα, ὑμεῖς δὲ ἐπεψηφίσασθε, ὅπως ἀποσταλῶσι πρέσβεις καθ' ἅπασαν τὴν Ἑλλάδα, προσκαλέσοντες τὰς Ἑλληνικὰς πόλεις, νὰ πέμψωσιν ἀντιπροσώπους ἑαυτῶν εἰς γενικὸν Συνέδριον τῶν Ἑλλήνων, ὅπως συσκεφθῶμεν περὶ εὐτρεπίσεως τῶν ἱερῶν τούτων καὶ ἀνιδρύσεως νέων ναῶν. Εἰς τὴν πρόσκλησιν ταύτην ἡ Ἑλλὰς δὲν προσῆλθεν. Ἀλλ' ἡμεῖς, μὴ διὰ τοῦτο ἐνομίσαμεν ἑαυτοὺς ἀπηλλαγμένους ἁπάσης ὑποχρεώσεως; Ἰδοὺ ἀπέναντι ἡμῶν ἡ ἀπάντησις! Μόνοι, εἰς ἐποχὴν, τὴν ὁποίαν πάντες οἱ ἄλλοι, ἐξαιρουμένης τῆς εὐφυΐας καὶ ἐλευθεριότητος τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων, ἤθελον νομίσει ἀκατάλληλον, ἀνιδρύσαμεν οἰκοδομήματα, τὰ ὁποῖα εἰς τὰς ἀπωτάτω γενεὰς θέλουσι διακηρύττει, ὁπόσον ἀπεριόριστος καὶ λαμπρὰ ἀνεδείχθη ἡ ἡμετέρα πρὸς τοὺς Θεοὺς εὐσέβεια. »

« Ἀποτολμᾷς νὰ λαλήσῃς σὺ περὶ εὐσεβείας, Περίκλεις; » ἀνεβόησεν ὁ Δρακοντίδης ἐμπαικτικῶς· « ἐνῷ ἅπαντες δὰ γινώσκομεν, ὅτι τὸ ἥμισυ τῶν ποσῶν, τὰ ὁποῖα ἦσαν προσδιωρισμένα δι' ἐκεῖνα τὰ οἰκοδομήματα, ἔῤῥευσαν εἰς τὰ βαλάντια τῶν εὐνοουμένων σου; καὶ ὅτι ὁ Φειδίας ἐπὶ τοσαῦτα ἔτη ἀπησχολεῖτο εἰς τὰς τοιαύτας ἐργασίας, ὅπως ἀπολαύῃ τὸν μισθόν του, διότι προσέφερε τὴν οἰκίαν του πρὸς τὰς ἰδικάς σου ἐρωτοπλοκίας; Κατηραμένος εἶης! ὅτι ἐκένωσας τὸν δημόσιον θησαυρὸν πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν ἀκολάστων μυστικῶν σου δολοπλοκιῶν. »

Χωρὶς νὰ ἀξιώσῃ ἀπαντήσεώς τινος τὴν τραχεῖαν ταύτην καὶ βάρβαρον προσβολὴν, ἐστράφη ὁ υἱὸς τοῦ Ξανθίππου, μηδὲ βλέμματος κἂν ἀξιώσας τὸν Δρακοντίδην, πρὸς τὴν ὁμήγυριν τοῦ λαοῦ, καὶ ἤδη ἡ ἀγανάκτησίς του τὴν πλήρη ἰσχὺν εἶχεν ἀποδώσει εἰς τὴν φωνήν του, ὅτε ἐξηκολούθησε λέγων τὰ ἑξῆς.

« Ἄνδρες Ἀθηναῖοι! » ἔκραξε μὲ βροντώδη φωνὴν, « γινώσκετε ὅτι ἡ κατηγορία αὕτη εἶναι ψευδὴς, ἄλλως δὲν ἤθελον σήμερον λαλεῖ πρὸς ὑμᾶς ἀπὸ τοῦ βήματος ὡς ἐκ νέου χειροτονηθεὶς ὑμέτερος στρατηγός. Ἀλλ' ὑπῆρξε λίαν μεγάλη ἴσως ἡ δαπάνη ὑπὲρ τῆς εὐγνώμονος ἡμῶν εὐσεβείας; »

« Μάλιστα, μάλιστα, » ἔκραξαν πολλαὶ φωναί.

« Τότε πληρόνω αὐτὸς ἐγὼ αὐτὴν ἀπὸ τῆς ἐμῆς περιουσίας· ἀλλ' ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, ὦ Ἀθηναῖοι, ὀφείλει νὰ ἐγγραφῇ ἐπὶ τοῦ ναοῦ τὸ ἐμὸν ὄνομα, οὐχὶ δὲ τὸ ὑμέτερον, ἡ δὲ ἐπιγραφὴ θέλει λέγει ΠΕΡΙΚΛΗΣ Ο ΞΑΝΘΙΠΠΟΥ ΠΑΛΛΑΔΙ ΤΗ ΠΟΛΙΟΥΧΩ. Συγκατατίθεσθε εἰς τοῦτο; »

Συγκεχυμένος θόρυβος πολλῶν ἠκούσθη συνάμα φωνῶν, ὥστε ἐπί τινας στιγμὰς οὐδεὶς λόγος ἦν καταληπτός· ἀλλὰ μετ' ὀλίγον εἶδον ἅπαντες τὸ Ἡράκλειον σῶμα τοῦ ὁπλοφοριοῦ Μητροδώρου, ὑπερεξέχον τῆς ὁμηγύρεως τοῦ συμπεπυκνωμένου λαοῦ καὶ βαῖνον ἐπὶ τῶν

ὠμων τῶν ἑαυτοῦ φίλων, ὅστις καὶ μὲ τὴν στεντορείαν αὐτοῦ φωνήν, ὡς λαλῶν ἐν ὀνόματι πάντων, ἀνέκραξε.

« Δαπάνησον ὅσα ἐγκρίνεις, ὦ Περίκλεις » οὕτως ἀνεβόησεν ὁ χειρῶναξ. « Οὐδεὶς θέλει σοῦ ζητήσει λόγον περὶ τούτων. »

Πάταγος ἐπευφημιῶν ἐξερράγη, τοὺς αὐτοὺς δὲ λόγους ἑκατὸν ἐπανέλαβον στόματα· εἶτα δὲ ἐπανελήφθησαν νέαι ἐπευφημίαι, ὅτε ὁ στρατηγὸς ἔκλινε τὸ μεγαλοπρεπές του πρόσωπον εἰς σχῆμα εὐχαριστήσεως, ῥίψας συνάμα καὶ βλέμμα περιφρονήσεως ἐπὶ τοὺς κατηγόρους αὐτοῦ. Ἔμελλε δὲ ἤδη νὰ ἐξακολουθήσῃ τὸν λόγον αὐτοῦ περὶ τοῦ νόμου τοῦ Διοπείθους, ἀλλ' ἡ ἀντικειμένη αὐτῷ φατρία, συνιδοῦσα ὅτι ἡ ἐπὶ τὸν λαὸν ἐπιῤῥοή του θὰ παρέσυρε τὴν συνέλευσιν πρὸς πᾶσαν αὐτῷ ἀρέσκουσαν ἀπόφασιν, ἔκρινεν ἀναγκαῖον καὶ ἀπαραίτητον νὰ κωλύσῃ αὐτὸν διὰ παντὸς τρόπου, ὅπως μή ποτε διαμφισβητήσῃ τὴν ὀρθότητα τοῦ νόμου, ἢ καὶ ἀντιστῇ σφοδρότερον εἰς τὴν ἐπικύρωσίν του. Καὶ οὕτως οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Κλέωνος, ἐπωφεληθέντες ἀπὸ τῆς καταλλήλου εὐκαιρίας γενομένης τινὸς σμικρᾶς ὡς ἐκ τῆς συγκινήσεως ταραχῆς, ἤρξαντο νὰ ὠρύωνται ὡς ἄγρια θηρία. Ἀλλ' ὁ λαός, ὅστις δὲν ἤθελε νὰ ταράττηται εἰς τὰς ἡδονικάς ἀπολαύσεις του, (καὶ μίαν ἐκ τῶν εὐαρεστοτέρων του ἀπολαύσεων ἠρίθμει καὶ τὴν εὐτυχίαν τοῦ νὰ ἀκούῃ τὸν Περικλέα δημηγοροῦντα), ἐφώρμησε κατὰ τῶν ταραξιῶν καὶ ἠγωνίζετο νὰ ἀποδιώξῃ αὐτοὺς ἀπὸ τῆς Πνυκός. Ὅπερ καὶ κατωρθώθη ἐν μέρει· ἀλλὰ μόλις ἤρξατο πάλιν ὁ ῥήτωρ νὰ δημηγορῇ, καὶ νέος ὠρυγμὸς κατεκάλυπτε τὴν φωνὴν αὐτοῦ. Διότι ὁ Κλέων διένεμεν ἀφθόνως χρυσίον πρὸς πάντας ὅσοι προῃροῦντο νὰ κατακραυγάζωσι, καὶ ἐγγιζούσης τῆς ὥρας τοῦ γεύματος, ἐπρότεινεν ὁ πρόεδρος τὸ ζήτημα, ἐὰν θέλωσι νὰ ἀναβληθῇ ἡ ἐπιψήφισις τοῦ νομοσχεδίου. Καὶ τὴν φορὰν ταύτην ἐπεχείρησεν ὁ Περικλῆς νὰ λαλήσῃ, ἀλλ' οἱ μισθωτοὶ κράκται διέκοψαν αὐτὸν ἐκ νέου καὶ αἱ ἀνατεταμέναι χεῖρες ἀπῄτουν τὴν ἐξακολούθησιν. Ὁ Μητρόδωρος καὶ οἱ περὶ αὐτὸν ἀπεπειράθησαν ἐκ νέου νὰ ἀποδιώξωσι τοὺς ταραξίας, ἐκ δὲ τούτου τοσαύτη σύγχυσις ἐπῆλθεν, ὥστε ὁ πρόεδρος, ὅπως καταπαύσῃ τὴν σύγχυσιν, ἐπέταξε τῷ κήρυκι νὰ προσκαλέσῃ τὸν λαὸν εἰς τὴν ψηφοφορίαν. Ἐν τῷ ἅμα ἀνυψώθησαν αἱ χεῖρες τῶν πλειόνων· καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Πυριλάμπης καὶ ὁ Μένιππος, παρόντες καὶ βλέποντες, ὅτι εἶναι ματαία πᾶσα ἀντίσασις, ἀνύψωσαν τὰς χεῖρας· μόνος ὁ Περικλῆς, πιστὸς εἰς τὸν λόγον του, περιετυλίχθη μὲ τὴν χλαμύδα του καὶ ἵσατο ἀκίνητος.

Τὸ νομοσχέδιον ἐνεκρίθη. Μετὰ πολλοὺς ἐνιαυτούς, ὅταν ὁ νόμος οὗτος ἐχρησίμευσεν ὡς ὅπλον πρὸς καταστροφὴν ἐκείνου, τοῦ ὁποίου τὸ μόνον ἔγκλημα ἦτο ἡ ἀρετή, ἐγνώρισαν οἱ Ἀθηναῖοι τὴν μεγάλην

σημασίαν τοῦ νομοσχεδίου τούτου, ἦτο δὲ εὐτυχία διὰ τὸν Διοπείθη, ὅτι τότε δὲν ἦτο ἐν τοῖς ζῶσιν. Ἐν τοσούτῳ δὲ ὁ λαὸς ἀνεχώρησαν, ἕκαστος εἰς τὰ ἴδια, χαίροντες ὅτι ἐξησφάλισαν δῆθεν τὴν διάρκειαν τῶν θυσιῶν καὶ τῶν Διονυσίων, καὶ μηδόλως φανταζόμενοι, ὅτι ἠκόνισαν δίστομον μάχαιραν κατὰ τῆς καρδίας ἐκείνου, τὸν ὁποῖον ἐνόμιζον ὅτι εἶχον ἐπιστηρίξει κατὰ πάντων τῶν ἀντιπάλων αὐτοῦ.

Ὁ Περικλῆς ἀπῆρχετο κατηφὴς οἴκαδε. « Ἐὰν ἐμπιστευόμην, ὥσπερ συνήθως ἔπραξα μέχρι τοῦδε, εἰς τὰς καρδίας τῶν Ἀθηναίων, θὰ ἔμενα νικητής· » εἶπε πρὸς τὸν Πυριλάμπη, ὅστις τὸν συνώδευε. « Ἔπρεπε νὰ τοῖς προαναγγείλω πρὸς ποίαν γνώμην κλίνω. Ἤδη ὁ ἀγὼν ἔσται δεινός· ἀλλ' ἡ καρδία τῶν Ἀθηνῶν μοὶ ἀνήκει πάντοτε. Δὲν θέλω νὰ φανῶ τοσοῦτον ἄδικος πρὸς τοὺς συμπολίτας μου, δυσπιστῶν πρὸς αὐτούς.

SISMONDO

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΗ'.

Η ΣΥΝΕΛΕΥΣΙΣ ΤΩΝ ΚΟΡΥΦΑΙΩΝ ΤΗΣ ΑΡΙΣΤΟΚΡΑΤΙΚΗΣ ΦΑΤΡΙΑΣ.

Τὸ ἑσπέρας τῆς ἡμέρας ταύτης ἡ θριαμβεύουσα ἀριστοκρατικὴ φατρία συνῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Θουκυδίδου, ὅπως συσκεφθῇ περὶ τῶν περαιτέρω ληφθησομένων μέτρων. Τὸ πρῶτον τραῦμα εἶχεν ἤδη ἐπενεχθῇ, καὶ τὸ πᾶν ἐξήρτητο τοῦ λοιποῦ ἀπὸ τῆς περαιτέρω ἐπιδεξίου διαγωγῆς. Εἰς τὴν περίςασιν ταύτην ἡ πεῖρα καὶ τὸ ἀξίωμα τοῦ Θουκυδίδου ἐσύσταινον αὐτὸν ὡς τὸν καταλληλότερον ἀρχηγόν· διότι καὶ τὰ τὴν μεγίστην ἐπιρροὴν ἀντιποιούμενα μέλη τῆς φατρίας συνῃσθάνοντο, ὅτι, ἐν περιπτώσει καθ' ἣν ὤφειλε νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ἡ ἀληθὴς ἀξία ἑνὸς ἑκάστου, ὁ Θουκυδίδης ἦν μεταξὺ αὐτῶν ὁ μόνος, ὅστις ἠδύνατο νὰ ἀντιπαραταχθῇ κατὰ τοῦ Περικλέους ὡς ἀντίζηλός του ἐν τῇ ἀγάπῃ τοῦ λαοῦ. Διότι αὐτὸς ἦτο γαμβρὸς τοῦ Κίμωνος, τοῦ ὁποίου ἡ στρατηγικὴ ἱκανότης καὶ ἡ ἀπεριόριστος ἐλευθεριότης εἶχον κερδήσει πρὸς αὐτὸν τὴν εὔνοιαν τοῦ λαοῦ, μὲ ὅλον ὅτι ἐδόξαζεν ἀριστοκρατικὰς ἀρχὰς καὶ εἶχε ζενὴν φιλίαν μετὰ τῶν ἐν Σπάρτῃ ἰσχυρῶν. Ἡ περιουσία τοῦ Κίμωνος ἦτο μεγάλη, καὶ ἡ εὐγλωττία αὐτοῦ δὲν παρεχώρει τὰ πρωτεῖα εἰμὴ μόνον εἰς τὴν ῥητορικὴν δεινότητα τοῦ Περικλέους· καὶ δὲν εἶχε μὲν ἴσως τὴν λογικὴν ἀκρίβειαν καὶ τὴν εὐγένειαν τοῦ ὕφους τοῦ μεγάλου τούτου ῥήτορος, ἐκέκτητο ὅμως τοὐναντίον ὁ Κίμων πλειοτέραν φιλόφρονα φαιδρότητα, ἥτις συνήθως τὰ μέγιστα ἐφελκύει εἰς ῥήτορά τινα τὴν εὔνοιαν τοῦ ὄχλου. Εἶχε δὲ πρὸς τούτοις ὁ Κίμων καὶ ἀκριβεστάτας γνώσεις τῶν νόμων, ὥστε ἀπανταχοῦ μὲν ἀλλοῦ ἤθελεν εἶσθαι καὶ δημοτικώτερος τοῦ Περικλέους, ἀλλ' εἰς τὰς Ἀθήνας ὁ Περικλῆς οὕτωσὶ δὴ εἶχε διαπαιδαγωγήσει τὸ αἴσθημα τοῦ λαοῦ, ὥστε ἠγάπων ἅπαντες καὶ ἐξετίμων ἐπαξίως τὴν τοῦ μεγάλου τούτου πολιτικοῦ ῥήτορος γαληνιαίαν καὶ σοβαρὰν εὐγλωττίαν. Ἀλλ' ὁ Θουκυδίδης δὲν εἶχεν οὔτε τὸ ἐξωτερικὸν κάλλος, οὔτε τὴν μελωδικὴν φωνὴν τοῦ νεωτέρου ἀντιπάλου του· ἴσως δὲ καὶ ἠσθάνετο ἐν τοῖς ἐνδομύχοις τῆς συνειδήσεώς του, ὅτι αἱ χεῖρές του δὲν διέμειναν οὕτωσὶ καθαραὶ ἀπὸ σφετερισμῶν ἐκ τῶν δημοσίων χρημάτων, ὥσπερ

αἱ τοῦ Περικλέους, καθ' ὃν καιρὸν ἦρξε καὶ αὐτὸς ἀρχάς τινας. Τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι δὲν συνεμερίζετο τὰς τολμηρὰς ἐλπίδας τῶν συμφατριαστῶν του, οἵτινες τὸ ἑσπέρας τοῦτο εἶχον συνέλθει εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ.

« Ἀποκαλοῦμεν τοῦτο θρίαμβον » εἶπε· « ἀλλὰ τί κατωρθώσαμεν; Ὁ Περικλῆς δὲν ἔπαυσε νὰ ἦναι τὸ εἴδωλον τοῦ λαοῦ, καὶ ὁ νόμος, τὸν ὁποῖον κατωρθώσαμεν νὰ ἐγκριθῇ, διὰ τοῦτο μόνον ἐγένετο παραδεκτός, διότις οὐδεὶς ὑπωπτεύετο, ὅτι καθ' οἱονδήποτε τρόπον δύναταί πως νὰ βλάψῃ ἐκεῖνον. Ἐκεῖνος, ὁ τὸ Ἡράκλειον σῶμα ἔχων ἄνθρωπος, ὅστις παρουσιάσθη καὶ ἐλάλησεν ἐν ὀνόματι τοῦ λαοῦ, ὑπεστηρίζετο πασιφανῶς ὑπὸ ἀπείρου πλήθους πολιτῶν. »

« Καὶ ὅμως, » εἶπεν ὁ Δρακοντίδης « οἱ πολῖται εἶναι ζηλότυποι εἰς τὰς ἐκ τοῦ δημοσίου δαπάνας, καὶ εἰς τὸν σκόπελον τοῦτον ἐναυάγησαν ἤδη πλεῖστοι. »

« Βεβαίως » ἀπήντησεν ὁ Θουκυδίδης μὲ ταραχήν τινα, « καὶ πολλοὶ θέλουσιν εἰσέτι ναυαγήσει, ἀλλὰ δὲν πιστεύω καὶ ὁ Περικλῆς νὰ ἦναι ἐξ αὐτῶν. Ἓν ἐκ τῶν ἐπικινδυνωδεστάτων βοηθημάτων του πρὸς ἀπόλαυσιν τῆς ἀνωτάτης ἀρχῆς εἶναι ἡ εὐσυνειδησία του ἐν τῇ διαχειρίσει τῶν δημοσίων χρημάτων. Εἶναι δὲ καὶ ἐπιδεξιώτατος παλαιστὴς ἐν ταῖς δημοσίαις συνελεύσεσιν, οἷον εἰσέτι δὲν ἐγνώρισα ἕτερον. Ἦσο παρὰ τοῖς λογισταῖς, ὅπως ἐξετάσῃς τοὺς λογαριασμοὺς, τοὺς ὁποίους ἐπαρουσίασε; »

« Ἤμην καὶ εὗρον κονδύλιόν τι, διὰ τὸ ὁποῖον δικαιοῦμαι νὰ τὸν προσκαλέσω νὰ ἀπολογηθῇ ἐνώπιον γενικῆς συνελεύσεως τοῦ λαοῦ. »

« Τί λέγεις; τί λέγεις; » ἔκραξαν πλεῖστοι συγχρόνως.

« Εἶναι γραμμένον: Δέκα τάλαντα εἰς τὸ δέον! »

Ὁ Θουκυδίδης ἐμειδίασε.

« Τοῦτο εἶναι τολμηρὸν, τῇ ἀληθείᾳ! » εἶπεν. « Οὐδεὶς ἐξ ἡμῶν ἠδύνατο νὰ ἀποτολμήσῃ, νὰ καταγράψῃ εἰς τοὺς λογαριασμούς του τοιοῦτόν τι· καὶ ὅμως . . . ἀλλὰ . . . προσκάλεσέ τον νὰ ἀπολογηθῇ! Καὶ δύναμαι μὲν εὐχερῶς νὰ συμπεράνω ποῦ ἐξωδεύθησαν τὰ δέκα ταῦτα τάλαντα, ἀλλ' ἴσως ὄχι καὶ ὁ λαός· καὶ ἐὰν ἀναγκασθῇ νὰ ἐξηγηθῇ, ἀποβάλλει τὴν εὔνοιαν τῆς Σπάρτης καὶ τὴν μέλλουσαν ἐπιρροήν του ἐκεῖσε. Παρετήρησας καὶ ἕτερόν τι; »

« Οὐδέν, τοιοῦτον ὥστε νὰ ἐλπίσω, ὅτι δὲν δύναται νὰ ἐξηγηθῇ ἱκανῶς, ἀφοῦ ἅπαξ ὁ λαὸς δὲν στέργει νὰ ἀκούσῃ περὶ περιορισμοῦ τῶν εἰς δημόσια οἰκοδομήματα δαπανημάτων. Ἀλλ' ἐὰν ἠδυνάμεθα νὰ τὸν καταδικάσωμεν μόνον δι' ἐκεῖνα τὰ δέκα τάλαντα, τοῦ ψαλιδίζομεν ἱκανῶς τὰ πτερά. Πρῶτον μὲν χρηματικὴν ποινὴν, ἔπειτα καταδίωξιν τῶν φίλων του ἐπὶ ἀθεΐᾳ· καὶ ἀφοῦ ταῦτα ἐπιτύχωμεν,

SISMANOGLIO MEGARO

τέλος πάντων ὁρμῶμεν καὶ κατ' αὐτοῦ τοῦ ἰδίου . . . Τὸ ἄριστον ἔδεσμα παρατίθεται εἰς τὸ τέλος τοῦ συμποσίου . . . δὲν εἶναι οὕτως, Ἕρμιππε; »

« Τίς θέλει πέσει ὡς πρῶτον θῦμα; » ἠρώτησεν ὁ κωμῳδοποιός.

« Τί νὰ σοὶ εἴπω! ὁ φίλος μας ἐνταῦθα Διοπείθης σκοπεῖ νὰ ἐνάξῃ τὸν Φειδίαν, ὡς περιφρονήσαντα τὴν θρησκείαν, δι' ἐκλογῆς γηΐνων προτύπων πρὸς τὰ ἀγάλματα τῶν θεῶν. »

« Τί; τὸν ἀξιότιμον γέροντα, τοῦ ὁποίου τὰ ἀριστουργήματα ἐδόξασαν τὰς Ἀθήνας καθ' ἅπασαν τὴν Ἑλλάδα! » ἀνεβόησεν ὁ Θουκυδίδης. « Ὦ! αὐτὸν τοὐλάχιστον ὠφείλομεν νὰ ἀφήσωμεν ἀνενόχλητον. »

« Δὲν δυνάμεθα νὰ προσβάλωμεν ἀξιολόγως τὸν Περικλέα, πρὶν ἢ καταδικάσωμεν πρότερον τὸν Φειδίαν, » ἀπήντησεν ὁ Διοπείθης· ἀλλ' ἂς μὴ ἀπαιτήσωμεν αὐστηρὰν καταδίκην . . . χρηματικὴ ποινή, δεσμωτήριον, ἐὰν δὲν δύναται νὰ πληρώσῃ, ἀρκοῦσιν ἕως οὗ τελειώσωμεν τοὺς μεγαλητέρους ἐγκληματίας, καὶ τότε τὸν ἀπολύσωμεν πάλιν. »

« Δεσμωτήριον . . . ναὶ, ναί! ἔχει καλὴν ὑγιείαν, καὶ δύναται νὰ ζήσῃ ὀλίγους μῆνας ἐν δεσμωτηρίῳ. »

« Μάλιστα, μάλιστα! » εἶπεν ὁ Γλύκων μὲ κακοῦργον γέλωτα· « δεσμωτήριον ἀρκεῖ. » Καὶ στραφεὶς πρὸς τὸν Ἕρμιππον ἐψιθύρισεν εἰς τὸ οὖς του. « Οἱ ἄνθρωποι ἀποθνήσκουσιν ἐνίοτε ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ. »

« Θέλομεν λάβει ἀνάγκην Σπαρτιατικῆς βοηθείας πρὸς τὸν σκοπόν μας; » ἠρώτησεν ὁ Λεώστρατος, λύσας τὴν σιωπήν του.

« Ἐὰν φανῶμεν, ὅτι δυνάμεθα νὰ ἐλπίσωμεν ἐπιτυχίαν, δὲν θέλει μᾶς λείψει, » ἀπήντησεν ὁ Θουκυδίδης. « Ἔλαβον πρὸς πᾶσαν περίπτωσιν καλὰς ὑποσχέσεις· ἀλλ' εὑρισκόμεθα εἰς οὐχὶ εὐάρεστον θέσιν. Ὁ Ἀρχίδαμος εἶναι προσωπικὸς φίλος τοῦ Περικλέους καὶ δὲν θέλει μᾶς συμπράξει· ἀπὸ δὲ τοῦ δυστυχήματος τοῦ Κλεανδρίδου, οἱ Ἔφοροι εἶναι προσεκτικώτατοι εἰς τὰς μετὰ τῶν ξένων ἀλληλογραφίας των. Ἡ Σπάρτη βλέπει μὲ ζηλότυπον βλέμμα τὸ ἡμέτερον κράτος, καὶ ἀσμένως ἤθελε συγκατανεύσει εἰς πᾶν μέτρον, δυνάμενον νὰ συντελέσῃ εἰς ἐξασθένησίν μας, καὶ πρὸς τοῦτο κρίνεται καταλληλοτάτη ἡ ἐσωτερικὴ τῶν φατριῶν διχόνοια. Ἀμφιβάλλω ὅμως ὅτι δυνάμεθα νὰ ἐλπίσωμεν ἀποτελεσματικὴν βοήθειαν παρὰ τῆς Σπάρτης, ὅταν φανῶμεν ὅτι θέλομεν νὰ θεμελιώσωμεν ἐπὶ ἑδραίων βάσεων τὴν Κυβέρνησίν μας. »

« Ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Κίμωνος ἐκάμνομεν τὰς ὑποθέσεις μας καλήτερα, » εἶπεν ὁ Λεώστρατος, ὅστις, καίτοι φίλος τοῦ μεγάλου ἐκείνου στρατηγοῦ, ἀπὸ τοῦ θανάτου ὅμως αὐτοῦ σπανίως συμμετέσχε τῶν δολοπλοκιῶν τῆς ἀριστοκρατικῆς φατρίας· « Τότε δὲν ἐνομίζομεν ἀναγκαῖον νὰ κρημνίσωμεν μέγαν τινὰ ἄνδρα, ὅπως περιποιήσωμεν θέσιν εἰς ἕτερον. Γινώσκεις, Θουκυδίδη, (διότι εἶχεν ἐμπιστοσύνην πρὸς σὲ) ὅτι ὁ μέγας σου γυναικάδελφος δὲν ἔτρεφε μεγάλην κλίσιν πρὸς τὸν Περικλέα· διότι καὶ οὐδὲν ὑπεχρέου αὐτὸν πρὸς τοῦτο· ὅτε ὅμως τὸ συμφέρον τῆς πόλεως τὸ ἀπήτει, ἔτεινεν αὐτῷ τὴν χεῖρα, ἂν οὐχὶ καὶ τὴν καρδίαν, ἀμφότεροι δὲ οὗτοι οἱ μεγάλοι ἄνδρες ἀνύψωσαν ἀπὸ κοινοῦ τὰς Ἀθήνας εἰς ἀκμὴν δυνάμεως, εἰς ἣν οὐδέποτε πρότερον εἶχε φθάσει ἡ πόλις ἡμῶν, καὶ εἰς ἣν οὐδέποτε πάλιν θέλει ἐπανακάμψει, ἐὰν ἐξακολουθῶσι σαλεύοντες τὰ θεμέλια τῆς ἰσχύος ἡμῶν οἱ ἐσωτερικοὶ οὗτοι διαπληκτισμοὶ καὶ αἱ διχόνοιαι. Καὶ τοῦτο δὲ θέλω σοὶ εἴπει εἰσέτι, ὅτι καὶ ὁ Περικλῆς, καίτοι μὴ ἀγαπῶν τὸν Κίμωνα, ὡς πέποιθα, εἶχεν ὅμως ἱκανῶς εὐγενῆ φρονήματα, ὥστε οὐδέποτε παρέβη τὸν ὁποῖον ἔδωκε λόγον, ὅταν ὁ καλὸς κἀγαθὸς γυναικάδελφός σου, τῇ συνεργείᾳ αὐτοῦ, ἐπανῆλθεν ἀπὸ τῆς ἐξορίας, καὶ τὰ τρόπαια τοῦ Κίμωνος οὐδέποτε εὗρον τὸν Περικλέα ἀπρόθυμον ἐπαινέτην ἢ ζηλόφθονον ἐπικριτήν. Ἐὰν οἱ δύο ἐκεῖνοι μεγάλοι ἄνδρες ἦσαν φιλόδοξοι, ἡ φιλοδοξία των ὅμως συνίστατο τοὐλάχιστον εἰς τὸ νὰ μεγαλύνωσι τὰς Ἀθήνας· καὶ ὅτε δὲ ὁ Περικλῆς κατέβαλε τὸν ἀντίζηλόν του, οὐδόλως ἐδίστασε νὰ τὸν ἀνακαλέσῃ ἀπὸ τῆς ἐξορίας, ὅτε ἡ πατρὶς εἶχεν ἀνάγκην αὐτοῦ. Ταῦτα εἶναι ὅμως, ὡς βλέπω, φρονήματα ἀπηρχαιωμένης ἐποχῆς, » ἐξηκολούθησε νὰ λέγῃ, παρατηρήσας εἰρωνικὸν μειδίαμα ἐπὶ τοῦ προσώπου τοῦ Γλύκωνος καὶ τῶν ὀπαδῶν του· « ἀπέκτησα τὰ φρονήματα ταῦτα ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης, ὅτε σεῖς διετρίβετε εἰσέτι εἰς τὸ γυμνάσιον, ἢ κατετρίβετε τὸν καιρόν σας ἐν ἀργίᾳ εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Ἰλισσοῦ· ἀλλ' εἶναι ταῦτα φρονήματα ἐποχῆς, καθ' ἣν αἱ Ἀθῆναι ἀντέστησαν καθ' ὁλοκλήρου τοῦ κόσμου, ἀντιπαρατεταγμένου ἐνόπλως κατ' αὐτῶν, καὶ ἡ πόλις ἡμῶν ἐξῆλθε θριαμβεύουσα πανωλέθρου ἀγῶνος . . . φρονήματα, τὰ ὁποῖα ἂν ἀπέθνον ἥδη, συναπέθανον μόλις μετὰ τοῦ Κίμωνος ὑπὸ τὰ τείχη τοῦ Κιτίου. Καίτοι δὲ καὶ αὐτὸς ἐγὼ ὁμολογῶ, ὅτι δὲν ἀγαπῶ τὸν Περικλέα . . . διότι ἐπαίρομαι λέγων, ὅτι ἠγάπων ἱκανῶς τὸν Κίμωνα ὥστε νὰ συμμετέχω τοῦ αἰσθήματός του . . . νομίζω ὅμως, ὅτι ἐκεῖνος, μετὰ τοῦ ὁποίου ὁ ἀοίδιμος στρατηγός μου συνειργάσθη ἐν φιλίᾳ μέχρι τοῦ τέλους τῆς ζωῆς του, τρέφει εἰσέτι ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ἱκανὴν δόσιν ἐξ ἐκείνων τῶν ἀρχαϊκῶν φρονημάτων, ὥστε νὰ συγχωρῇ ὑπὲρ τοῦ συμφέροντος τῆς πατρίδος ἰδιωτικὰς αὐτοῦ ὕβρεις καὶ ἀδικήματα, καὶ ἄσμενος νὰ δέχηται τὴν προτεινομένην αὐτῷ συμφιλίωσιν. Θουκυδίδη, σὲ

SISMANOGLIO MEGARO

ἐγνώριζα μέχρι τοῦδε ὡς τίμιον ἄνθρωπον. Ἐρυθριῶ ὑπ' αἰσχύνης ἀντὶ σοῦ, ἐὰν ὀφείλω νὰ ἀναλογισθῶ, ὅτι συνετέλεσάς τι εἰς τὴν αἰσχρὰν ἐκείνην συνωμοσίαν πρὸς ἀμαύρωσιν τοῦ χαρακτῆρος ἀθώων ἀνθρώπων. Δὲν ἤμην τότε παρών· ἐὰν ὅμως παρευρισκόμην ἤθελον προτείνει τὴν δεξιάν μου εἰς τὸν ἀδικηθέντα ἄνδρα, καὶ τῷ εἶπεν· « Αἰσχύνομαι ἐπὶ τῇ πράξει ταύτῃ· πολιτεύου πάντοτε εὐθέως, ὡς μέχρι τοῦδε ἔπραξας, καὶ ὁ Λεώστρατος θέλει εἶσθαι φίλος σου. »

Ὁ γηραιὸς ἀνὴρ οὕτωσὶ σαφῶς ἐξεδήλωσε τὴν ἀποστροφήν του, ὥστε οἱ πάντες ἐσίγων, καὶ ὁ Θουκυδίδης, ὅταν ἐκεῖνος ἔπαυσε λαλῶν, ἐν ἀδημονίᾳ περιέβλεψεν ὁλόγυρά του καὶ ἐψέλλισε. « Δὲν ἐνέκρινα πολλὰ μέτρα, τὰ ὁποῖα ἐλήφθησαν. »

« Ἀλλὰ δὲν εἶσαι σὺ ὁ ἀρχηγὸς τῆς φατρίας; καὶ οἱ νεανίσκοι οὗτοι, » εἶπε προσβλέψας τὸν Γλύκωνα καὶ τὸν Δρακοντίδην, « δὲν εἶναι οἱ ἀντιπροσωπεύοντες τοὺς εὐπατρίδας τῶν Ἀθηνῶν; Ὅτε ἠκολούθουν ἐγὼ τὸν Κίμωνα εἰς τὰς ἐκστρατείας του, ἤμεθα πάντη διάφορος γενεά. »

« Πιθανῶς, » εἶπεν ὁ Γλύκων μετ' ἀκηδίας· « τὴν ἀπόδειξιν τούτου εἶδον κατὰ τὴν ἐνεστῶσαν στιγμήν. » Καὶ κατεμέτρει τὸ ὑπὸ τοῦ γήρως κεκυφὸς σῶμα καὶ τὴν ἡλιόκαυστον ὄψιν τοῦ γηραιοῦ μαχητοῦ μὲ ὀργίλον βλέμμα.

« Λεώστρατε! » ἐβόησεν ὁ Θουκυδίδης· « καὶ ἐγὼ αὐτὸς, μάρτυρες ἔστωσαν οἱ θεοὶ, δὲν εἶμαι ἐχθρὸς τοῦ Περικλέους· ἀλλὰ τοσούτῳ μᾶλλον δὲν τὸν πλησιάζω, ὅσῳ βεβαιότερον αἰσθάνομαι ὅτι δὲν ἔχω τὴν ἀξίαν τοῦ Κίμωνος, ἵνα μὴ χρησιμεύω μόνον ὡς ὑποπόδιον εἰς τὴν φιλοδοξίαν του. Ἐφ' ὅσον ἔζη ὁ μέγας μου γυναικάδελφος, οὐδέποτε ἠδύνατο νὰ ἐλπίσῃ ὁ Περικλῆς τὴν μονοκρατορίαν. Ὅθεν καὶ ἀνενόχλητος ἐπετρέπετο νὰ συντελῇ διὰ τῶν προτερημάτων του πρὸς τὸ συμφέρον τῆς πατρίδος· ἀλλ' ἤδη, μὴ ἔχοντες ἐν τῷ μέσῳ ἡμῶν οὐδένα ἱκανὸν νὰ τὸν ἀντισταθμίσῃ, ὀφείλομεν νὰ συνασπισθῶμεν, ὅπως μὴ καταστῇ τύραννός μας. »

Ὁ Λεώστρατος ἔσεισε τὴν κεφαλήν. «Καὶ ἀφοῦ τὸν καταβάλωμεν... διότι βλέπω ὅτι ἐπιβουλεύεσθε τὴν ζωήν του... Τί θέλει τότε συμβῇ; Θέλεις νὰ ἀποκτείνῃς τὸν γενναῖον ἵππον, διὰ νὰ δοκιμάσῃς ἂν ἓξ ἢ δέκα ὄνοι δύνανται νὰ τὸν ἀντικαταστήσωσι; Δὲν ἔχομεν οὐδὲ ἕνα ἄνδρα, ὁμολογεῖς σὺ αὐτὸς, ἱκανὸν νὰ ἀνταγωνισθῇ πρὸς τὸν Περικλέα· δὲν ἔχομεν λοιπὸν, κατὰ τὴν γνώμην σοῦ αὐτοῦ, οὐδὲ ἕνα ἄνδρα ἐπιτήδειον νὰ στρατηγῇ τῶν ἡμετέρων στρατιωτικῶν δυνάμεων· διότι ὅσον ἀφορᾷ τὰς πολιτικὰς ὑποθέσεις, ἐπεθύμεις ἴσως σὺ αὐτὸς νὰ τὸν ἀντικαταστήσῃς. »

« Ἀλλὰ σὺ αὐτὸς, ὁ φίλος καὶ συναγωνιστὴς τοῦ Κίμωνος, » εἶπεν ὁ Θουκυδίδης μειδιῶν, « δὲν δύνασαι νὰ δεχθῇς τὴν θέσιν τοῦ στρατηγοῦ, ἡμῶν κυβερνώντων τὰ τῆς πόλεως; »

Ἡ ἀπότασις αὕτη ἦτο ἐπιδεξιωτάτη, ὥστε καὶ ὁ γηραιὸς στρατιώτης ἐμειδίασε καὶ ἐσιώπησεν. Ὁ Θουκυδίδης ἤθελε νὰ προβῇ εἰς τὰς προτάσεις του, ὅτε ἔξωθεν ἠκούσθη θόρυβος, καὶ εὐθὺς μετέπειτα, στηριζόμενος ὑπό τινος τῶν φίλων του, εἰσῆλθεν ὁ Κλέων σαλευόμενος. Ῥόδα ἐκρέμαντο ἀπὸ τῆς κόμης ἀμφοτέρων, καὶ τὸ κλονιζόμενον διάβημά των ἐμαρτύρει, ὅτι αἱ εἰς τιμὴν τοῦ Βάκχου προσενεχθεῖσαι ὑπ' αὐτῶν σπονδαὶ δὲν εἶχον χυθῆ ἐξ ὁλοκλήρου εἰς τὴν γῆν.

« Καλὰ, καλὰ, » ἐβόησεν ὁ βυρσοδέψης· « συνήλθετε ὅλοι ὁμοῦ, χωρὶς νὰ προσκαλέσητε καὶ ἐμέ· καὶ ὅμως ἐγὼ... ἐγὼ μόνος ὑπῆρξα ἡ αἰτία νὰ ἐγκριθῇ σήμερον τὸ νομοσχέδιόν σας... ἐγὼ... λέγω σας... ἐγὼ μόνος.... Πρὸ ὀλίγου ἐπανηγυρίσαμεν τὸν θρίαμβόν μας... ὄχι, Κλειτοφῶν;... μάλιστα, μάλιστα... τὸν θρίαμβόν μας ἐπανηγυρίσαμεν... μὲ... πόσοι κόγκοι οἴνου ἦσαν;... Καὶ... τί ἀκόμη;... τί ἀκόμη;... »

« Εἶναι καὶ οὗτος ἐκ τῶν συναδέλφων συμμάχων σας; » ἠρώτησε τὸν Θουκυδίδην ὁ Λεώστρατος.

« Σῖτ! σῖτ! » ἀπήντησεν οὗτος εἰς τὸ οὖς τοῦ Λεοχράτου· « Μὴ τὸν προσβάλῃς! Τῇ ἀληθείᾳ πολὺ ὠφέλιμος μᾶς ὑπῆρξε. »

« Καὶ εἶναι ἐξ ἐκείνων, οἵτινες εἰσὶ προωρισμένοι νὰ συμπληρώσωσι τὰς τάξεις τῆς φάλαγγος, ἥτις μέλλει νὰ καθέξῃ τὰς θέσεις τοῦ Κίμωνος καὶ τοῦ Περικλέους; Μὰ τὴν τιμήν μου, θαυμάζω τὴν ἐκλογήν σου! » ἀπήντησεν ὁ ὁπλαρχηγὸς, θεωρῶν προσεκτικῶς τὸ πεφυσιωμένον καὶ σφριγῶν πρόσωπον τοῦ νεωστὶ ἐλθόντος, ὅστις, καίτοι νέος εἰσέτι, εἶχεν ὅμως ἤδη ἐν τῷ προσώπῳ του τὰ δείγματα τῆς διαρκοῦς ἀκολασίας. « Τέλος πάντων δύναμαι νὰ ἐπαίρωμαι εἰς τὴν φατρίαν μου! »

« Δὲν εἶσαι ἱκανῶς λεπτοπεφυημένος ὅσον πρέπει νὰ ἦναι ὁ μέλλων νὰ εὐδοκιμήσῃ εἰς πολιτικὰ πράγματα, » ἀπήντησεν ὁ Θουκυδίδης σιγανῇ τῇ φωνῇ, καὶ σχεδὸν εἰς τὸ οὖς τοῦ Λεωστράτου. « Ὁ νέος ἐδῶ ἔχει στεντορείαν φωνὴν καὶ ἀναισχυντίαν Θερσίτου, καὶ προκειμένης ῥυπαρᾶς ἐργασίας, εἶναι βεβαίως προκριτώτερον νὰ μὴ μιαίνῃ τις τοὺς ἑαυτοῦ δακτύλους... Ὡς εὖ παρέστης, καλὲ κἀγαθὲ Κλέων, » εἶπε τρανῇ τῇ φωνῇ. « Προσέφερες σήμερον τῇ φατρίᾳ ἡμῶν μεγίστην ἐκδούλευσιν διὰ τῶν κρακτῶν σου. »

« Χᾶ χᾶ χᾶ! δὲν ἐκραύγαζον ἄριστα! Ὤ! πρόσμεινε μόνον νὰ πιασθῶ μὲ τὸν Περικλέα, θὰ εὕρῃ τὸν αὐθέντην του εἰς ἐμέ.... Κἀνεὶς δὲν θὰ ἐπιτρέπηται νὰ τὸν ἀκούῃ ἄνευ τῆς ἀδείας μου... Χᾶ χᾶ χᾶ! »

SISMANOGLIO MEGARO

Ὁ Λεώστρατος συνωφρυώθη, ἀγανακτήσας. « Τοῦτο εἶναι βεβαίως βδελυρὸν ἔργον, » εἶπε πρὸς τὸν Θουκυδίδην· « ἀλλ' ὁ λαὸς τῶν Ἀθηναίων δὲν θέλει σύρεσθαι οὕτω πάντοτε ἀπὸ τὴν μύτην. Σὺ αὐτὸς θὰ τὸ αἰσθανθῇς μίαν ἡμέραν. »

« Λεώστρατε! » ἀπήντησεν ὁ δημαγωγὸς, « ἡμεῖς ἐγηράσαμεν. Νέοι καιροὶ ἀπαιτοῦσι νέους ἀνθρώπους καὶ νέα ἤθη. Ὀφείλομεν νὰ ἀρκεσθῶμεν εἰς τὸ νὰ ἐπιπλέωμεν ἐπὶ τοῦ χειμάρρου, καὶ νὰ προνοῶμεν μόνον, ὅπως ὅσον τὸ δυνατὸν διαμένωμεν πλησίον τῆς ὄχθης. »

« Ἴσως ἔχεις δίκαιον· ἀλλ' εἶπες ἀληθέστατον λόγον, εἰπὼν ὅτι ἡμεῖς ἐγηράσαμεν ἤδη καὶ ἀπηρχαιώθημεν. Τὰ νέα ταῦτα ἤθη καὶ οἱ νέοι ἄνθρωποι δὲν μοὶ ἀρέσκουσιν. Οὔτε ἤθελόν ποτε δεχθῆ νὰ ἦμαι στρατηγὸς, ὀφείλων νὰ ἐκτελῇ σχέδια, τὰ ὁποῖα θέλουσιν ἀποφασίζεσθαι ἐντὸς τοιούτου συμβουλίου. Ἐπιθυμῶ νὰ ἐπιστρέψω εἰς τοὺς ἀγρούς μου, ὡς καὶ ὁ φίλος μου Μνήσαρχος, καὶ νὰ μὴ ἀναμιγνύωμαι πλέον εἰς τὰ δημόσια πράγματα. »

« Ἀλλ' ὅμως μέχρι τῆς αὔριον κἂν, ἐπιθυμῶ καὶ ἐλπίζω, ὅτι θὰ μείνεις μεθ' ἡμῶν, καὶ θέλεις δώσει τὴν ψῆφόν σου συμφώνως μὲ ἡμᾶς, » εἶπεν ὁ Θουκυδίδης, μὴ θέλων νὰ στερηθῇ τῆς συμπράξεως ἀνδρὸς, ἀπολαύοντος τὸν σεβασμὸν ἁπασῶν τῶν φατριῶν.

« Ὄχι! ἀπὸ τοῦδε ἤδη ἀποχαιρετῶ τὰ δημόσια. Βλέπω, ὅτι ἔχεις δίκαιον. Νέοι ἄνθρωποι καὶ νέα ἤθη ἀνεφύησαν, ἐγὼ δὲ ἀγαπῶ καὶ θαυμάζω τὰ ἀρχαῖα. Ὑγιαίνετε, ἄνδρες, ἅπαντες συνάμα. Ὑπερεγήρασα, ὥστε δὲν δύναμαι νὰ λαμβάνω μέρος εἰς οὕτωσὶ ταραχώδεις σκηνάς. Ὡς ῥήτωρ δὲν σᾶς εἶμαι χρήσιμος, καὶ ὅσον διὰ τὸν πόλεμον, ἐλπίζω ὅτι δὲν θὰ δώσητε κἀμμίαν πρὸς πόλεμον ἀφορμήν. » Ταῦτα εἰπὼν, καὶ ἀποτείνας ἐλαφρόν τινα ἀσπασμὸν πρὸς ἅπασαν τὴν ὁμήγυριν, ἀπῆλθεν.

Ὁ Θουκυδίδης προσέβλεπε πρὸς αὐτὸν ἀπερχόμενον, γογγύζων καὶ μετὰ δυσαρεσκείας. « Οἱ πολιότριχες οὗτοι μαχηταὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Κίμωνος εἶναι δυσχερέστατοι πρὸς τὸ συμμορφόνεσθαι μὲ τοὺς καιροὺς καὶ τὰς περιστάσεις, » εἶπε· « καὶ ὅμως ὀφείλομεν νὰ προσπαθήσωμεν νὰ τὸν ἑλκύσωμεν πρὸς ἡμᾶς. Εὐκαιρίας δοθείσης, θέλω ὑπάγει εἰς ἐπίσκεψίν του. »

Ὁ Δρακοντίδης ἐγέλασε, καὶ μετὰ μικρὰν σκέψιν εἶπε πρὸς τὸν Θουκυδίδην· « Εἶσαι προκατειλημμένος καὶ ἀγαπᾷς ἐνδομύχως τὴν γραῖαν ταύτην ἄρκτον, τὴν ὁποίαν ὁ γυναικάδελφός σου συνεπῆγε κατόπιν του καὶ τὴν ἐχόρευεν ὅπως ἤθελεν· ἀλλ' ἐλπίζω, ὅτι καὶ ἄνευ αὐτοῦ ἄριστα δυνάμεθα νὰ ὑπάρξωμεν. Ἀλλὰ, τίς θέλει δημηγορήσει αὔριον πρὸς τὸν λαόν; »

« Τίς ἄλλος, εἰμὴ ἐκεῖνος, ὅστις μέλλει νὰ ἐκτελέσῃ τὴν ἔφοδον; »

ἀπήντησεν ὁ Θουκυδίδης μὲ δυσαρεσκείας ἔμφασιν. « Εἶναι ἰδική σου σειρὰ, Δρακοντίδη! »

« Χῆμ! Κλέων, ἔχεις καλὰ ὡδηγημένους καὶ εὐτραφεῖς τοὺς κράκτας σου; Δύνανται νὰ θορυβήσωσι τὴν ἑσπέραν ἀκόμη ταύτην, ἐὰν τοῖς δώσω τὸ σύνθημα; Ἀλλὰ, νὴ τὸν Ἡρακλέα! ὁ φίλος ῥογχαλίζει ἤδη! Λοιπὸν . . . ἀφοῦ ὁ ἴδιος εὑρίσκεται εἰς τοιαύτην ἀθλίαν κατάστασιν, ἐγὼ αὐτὸς θέλω ἀναλάβει τὴν περὶ τούτων φροντίδα. Ἐν τοσούτῳ δὲ, Κλειτοφῶν, ἂς μετακομίσωμεν τὸν φίλον σου εἰς τὴν οἰκίαν του. Αὔριον τὸ πρωῒ θὰ ἔλθω πάλιν νὰ τὸν ἐνταμώσω. »

Μετὰ ταῦτα ἡ ὁμήγυρις διελύθη. Ὁ Δρακοντίδης καὶ ὁ παράσιτος ἐξύπνισαν τὸν μονονουχὶ ὅλως ἀναισθητοῦντα βυρσοδέψην καὶ ἀπήγαγον αὐτὸν, ἐνῷ οἱ ἄλλοι ἀπῆλθον, ἕκαστος εἰς τὰ ἴδια.

SISMANOGLIO MEGARO

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΘ'.

ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ ΕΙΣ ΑΧΑΡΝΑΣ.

Ὁ Λεώστρατος ἔβαλεν εἰς πρᾶξιν τὴν ἀπειλήν του. Ἡ πρώτη μετὰ τὴν ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Θουκυδίδου συνέλευσιν ἀνατολὴ τοῦ ἡλίου εὗρεν αὐτὸν πορευόμενον πρὸς τὸ ἐν Ἀχαρναῖς ἀγροκήπιόν του, συνοδευόμενον μόνον ὑπὸ ἑνὸς δούλου, φέροντος τὴν ἀπαραίτητον ἐπισκευήν. Διότι ἦτο εἷς ἐκ τῶν ἐπὶ τοῦ Εὐρυμέδοντος ἀγωνισαμένων ἐν βαρείᾳ πανοπλίᾳ· δι' ἄνδρα δὲ τοιαύτης ἀνατροφῆς περίπατος κατὰ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου ἐν τῇ δροσερᾷ τῆς πρωΐας αὔρᾳ ἦτο διασκέδασις μᾶλλον ἢ κόπος, ὅθεν καὶ ἐν τῇ εἰλικρινεῖ ἀφελείᾳ γηραιοῦ στρατιώτου συνδιελέγετο μετὰ τοῦ δούλου του, ἐνῷ συμπεριεδιάβαζον.

« Πολλὰ ἔτη παρῆλθον, Αἰγύπτιε, ἀφότου σύ τε καὶ ἐγὼ κατεμετρήσαμεν ἐν τῷ πεδίῳ τῆς μάχης τὴν ἀμοιβαίαν ἡμῶν ῥώμην, ἐν ἀντιπαρατάξει πολεμίᾳ ἑκάτεροι κατ' ἀλλήλων· » εἶπε· « καὶ ὅμως εἰς τὸν δρόμον ἀντέχομεν εἰσέτι ἀμφότεροι ἱκανῶς. Νομίζω μάλιστα, ὅτι καὶ ἤδη εἰσέτι δύναμαι νὰ σὲ ὑπερβῶ εἰς τὸν δρόμον, ὥσπερ καὶ τότε εἰς τὴν μάχην. Οἱ συμπατριῶταί σου δὲν ἐφάνησαν ἄριστοι εἰς τὰς τελευταίας των μάχας, ἀγαθέ μου ὑπηρέτα, μολονότι πολλὰ φημίζονται περὶ τῶν ἀρχαίων κατορθωμάτων αὐτῶν. »

« Καλέ, καὶ ἀγαθέ μου δέσποτα » ἀπήντησεν ὁ δοῦλος, « οὐδεὶς μάχεται μετὰ πολλοῦ ζήλου ὑπὲρ ἐπικρατείας, ἥτις δὲν εἶναι πλέον πατρίς του. Ἡμεῖς δὲν εἴμεθά τι πλέον, εἰμὴ οἱ δοῦλοι τῶν Περσῶν· καὶ ὀλίγον μᾶς ἔμελε τίς ἐνίκα. Ἀλλ' ὅτε εἰσέτι εἴχομεν ἀρχηγοὺς ἡμῶν ἐγχωρίους βασιλεῖς, τὰ πράγματα ἦσαν πάντῃ διάφορα. Δὲν ὑπῆρχε γειτονικὸν ἔθνος, τὸ ὁποῖον ἡμεῖς εἰς ἀρχαιοτέρας ἐποχὰς νὰ μὴ ἠδυνήθημεν νὰ καθυποτάξωμεν. Πολλάκις εἶδον ἐπὶ τῶν τοίχων τῶν ἡμετέρων ναῶν τὰς ἱστορίας ἐκείνων τῶν ἐθνῶν, ὅσα ἦσαν ὑποτελῆ φόρου εἰς τὸν μέγαν ἡμῶν βασιλέα Ῥαμασῆ Μιαμούν. »

« Νὴ Δία! αὐτὸ μόνον τὸ ὄνομά του ἐξήρκει νὰ κατατρομάξῃ τοὺς ἀνθρώπους. Τότε λοιπὸν ἠγωνίζεσθε ἀνδρείως; Ἀλλὰ καὶ τότε ἐμάχεσθε ὑπὲρ τυράννου· ἡμεῖς δὲ οἱ Ἕλληνες δὲν ἀγαπῶμεν τοιαύτην

κυριαρχίαν. Ἡμεῖς τότε μόνον διεπρέψαμεν μαχόμενοι νικηφόρως, ὅτε ἀπελαύομεν πλήρους ἡμῶν τῆς ἐλευθερίας, ὄντες ἀτυράννητοι, ἐλεύθεροι πολῖται. »

« Ἀλλὰ, καλὲ καὶ ἀγαθὲ δέσποτα. . . »

« Ἔ, ἔ! . . . γνωρίζω τί θὰ εἰπῇς, εἶναι σκληρὸν νὰ λαλῇ τις περὶ ἐλευθερίας πρὸς ἄνδρα ὑπόδουλον· καὶ ὅμως, ὅτε σοὶ ἐδώρησα τὴν ζωὴν, ἀπήτησα μόνον τὴν ὑπηρεσίαν σου. Δὲν πιστεύω νὰ ἠσθάνθης σεαυτὸν δυστυχῆ ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ μου. »

« Καλὲ καὶ ἀγαθὲ δέσποτα, κακῶς μὲ ἐνόησας. Δὲν θρηνῶ διὰ τὴν κατάστασιν, εἰς ἣν μὲ ἔῤῥιψαν αἱ μεταβολαὶ τῆς τύχης τῶν ὅπλων, διότι εὗρόν σε φίλον μου μᾶλλον ἢ δεσπότην. Ἤθελον μόνον νὰ σοὶ εἴπω, ὅτι οἱ βασιλεῖς ἡμῶν δὲν ἐνομίζοντο ὑφ' ἡμῶν τύραννοι. Διότι ὤφειλον νὰ κυβερνῶσι κατὰ τοὺς καθεστῶτας νόμους· καὶ ὅτε ἤμην εἰσέτι μικρὸν παιδίον, ἤκουσα πολλάκις τὸν πάππον μου διηγούμενον, τί ἦτο ἡ Αἴγυπτος, πρὶν τὴν καθυποτάξωσιν οἱ Πέρσαι. Ἀλλ' ὅτε ἐγενόμην ἀνὴρ, καὶ ἤμην ἠναγκασμένος νὰ μάχωμαι ὑπὲρ τῶν κατακτητῶν μας, δὲν εἶχον πολλὴν προθυμίαν νὰ θυσιάσω τὴν ζωήν μου, ὑπηρετῶν τοὺς καθυποδουλώσαντάς με. »

« Ἔχεις δίκαιον » ἀπήντησε μειδιῶν ὁ Λεώστρατος, « καὶ σὲ εὐγνωμονῶ διὰ τοῦτο· διότι δὲν μὲ ἔβαλες εἰς πολὺν κόπον. Ἀλλ' ἔχετε, ὡς ἤκουσα, ὡραίους ναοὺς ἐν Αἰγύπτῳ. Εἶναι ὡραιότεροι τούτων, οἵτινες κατακοσμοῦσιν ἤδη τὰς Ἀθήνας; »

« Δέσποτα, ἂν ἐπιτρέπεται εἰς τὸν δοῦλόν σου νὰ λαλήσῃ περὶ τῆς πατρίδος του πιστῶς, ὅπως αἰσθάνεται. . . »

« Διὰ τί ὄχι; Ἀγαπῶ τὴν πατρίδα μου... ὥστε πῶς νὰ ἀπαιτῶ νὰ μὴ ἀγαπᾷς καὶ σὺ τὴν ἰδικήν σου πατρίδα; Καὶ παρ' ἄλλων ἤκουσα νὰ ἐκθειάζωσι τοὺς ναοὺς καὶ τὰ μνημεῖα τῆς Αἰγύπτου, ὥστε ἐπιθυμῶ καὶ πάλιν νὰ ἀκούσω περὶ αὐτῶν, καὶ ἐκτενέστερον εἰσέτι, εἰ δυνατόν. »

« Δέσποτα, οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι ᾠκοδόμουν διὰ τὴν αἰωνιότητα. Οἱ ναοὶ τῆς Ἑλλάδος ἐγένοντο σωρὸς ἐρειπίων, ἐπὶ τῶν Περσικῶν ἐφόδων· ἀλλ' οἱ ἡμέτεροι ναοὶ ἵστανται καὶ μέχρι τῆς σήμερον, καταγελῶντες τῆς λύσσης τῶν βαρβάρων κατακτητῶν μας. Οἱ Πέρσαι ἠγωνίσθησαν νὰ τοὺς καταστρέψωσιν, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθησαν νὰ τὸ κατορθώσωσι, καὶ οἱ θεοί μας ἐτιμώρησαν τοὺς νικητὰς, ἐμβαλόντες εἰς μανίαν καὶ θάνατον τὸν καταστροφέα τῆς ἐλευθερίας καὶ αὐτονομίας μας. »

« Ὑπήρξατε λοιπὸν καλήτεροι ἀρχιτέκτονες παρὰ στρατιῶται, ὡς φαίνεται, » εἶπεν ὁ γηραιὸς ὁπλαρχηγός. « Ἀλλ', ὡς βλέπω, ἀγαπᾷς τὴν πατρίδα σου, καὶ οἱ λόγοι σου καταπροδίδουσιν ὄντως ἐν σοὶ

κρείττω ἀγωγήν, παρ' οἵαν ἤλπιζον ὅτι θέλω ἀπαντήσει ἐν σοί. Καὶ ἐγὼ δὲ αὐτὸς δὲν ἐκωλύθην τοσοῦτον ἀπὸ τῶν στρατιωτικῶν περισπασμῶν, ὥςε νὰ μὴ ἔχω καὶ ἰδέας τινὰς περὶ τῶν ὡραίων τεχνῶν. Τί ἦσο, πρὶν ἢ στρατολογηθῇς ὑπὸ τῶν Περσῶν; »

« Ἡ οἰκογένειά μας ὑπῆρξε τὸ πάλαι πλουσία . . . καὶ . . . ἐλευθέρα, » εἶπεν ὁ Αἰγύπτιος, καταπνίγων αἴσθημά τι ἐνδομύχου ἄλγους. « Τὰ πλούτη μας ἐλαφυραγωγήθησαν ὑπὸ Πέρσου σατράπου, ἡ δὲ ἐλευθερία μου . . . καὶ σὺ αὐτὸς γινώσκεις, τί ἀπέγεινεν· ἀλλ' ὅμως » ἐπρόσθεσε μετὰ σπουδῆς, « μή με παρεννοήσῃς, ὦ δέσποτα. Ἡ δουλεία ἐν Ἀθήναις κατέστη ὑποφερτὴ, καὶ οὐδέποτε ἡ ἀπώλεια τῆς ἐλευθερίας ἦν ὀλιγώτερον δεινὴ, παρ' ὅσον ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ σου. »

Ταῦτα δὲ λέγων ἐπλησίασε μετὰ σεβασμοῦ, καὶ λαβὼν τὴν χεῖρα τοῦ ὁπλαρχηγοῦ ἠσπάσθη αὐτήν.

« Ἀληθῶς, εἶσαι εὐγνώμων ἀνὴρ, » εἶπεν ὁ Λεώστρατος, « καὶ χαίρω, ἀναλογιζόμενος, ὅτι οἱ δοῦλοί μου δὲν μὲ μισοῦσιν. Ὁ ἀντιπαραταχθεὶς ἐμοὶ ἐν πολέμῳ, κατέστη δι' αὐτὸ τοῦτο ἤδη ὡς ἀδελφός· καὶ ἐπειδὴ ἅπαντες, σύ τε καὶ οἱ σύνδουλοί σου, ἐγένεσθε δοῦλοι νόμῳ πολέμου, ἐλπίζω ὅτι θέλετε παραμυθεῖσθαι ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ τῆς ἐλευθερίας, ἀναλογιζόμενοι ὅτι δὲν τυραννεῖσθε. Ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ ἐν τοῖς ἀγροῖς ἐργασία εἶναι ὀλιγώτερον βαρεῖα παρὰ τὰς ταλαιπωρίας τῆς στρατείας καὶ τῆς μάχης. Ὅσον δὲ ἀφορᾷ τὸ ἔντιμον προνόμιον τοῦ πολίτου, νὰ σὲ εἴπω, Αἰγύπτιέ μου, δὲν ζημιόνεσαι πολὺ, μὴ ἀπολαύων αὐτοῦ· διότι οὔτως οὔτε εἰς ἐξορίαν σὲ ςέλλουσιν, οὔτε εἰς τὸ δεσμωτήριον σὲ καθείργουσι, δι' ὧν ἡμεῖς οἱ Ἀθηναῖοι ἀνταμείβομεν συνήθως ἅπαντας τοὺς ὅσοι μᾶς ὠφέλησαν, πολιτευόμενοι καὶ κοπιῶντες ὑπὲρ τῶν συμφερόντων μας. Ἂ χά! βλέπω ἐκεῖ πέραν τὸν παλαιόν μου φίλον Μνήσαρχον, ἀπερχόμενον ὅπως ἐπιθεωρήσῃ τοὺς ἐργάτας του. Φέρε τὸν σάκκον σου εἰς τὴν οἰκίαν μου, καὶ περίμενέ με ἐκεῖ. Ἐν τοσούτῳ δὲ ἐγὼ θέλω νὰ ὁμιλήσω ὀλίγον μὲ τὸν παλαιόν μου φίλον ἐδῶ. »

Ὁ Μνήσαρχος μετὰ τοῦ υἱοῦ του ἐξήρχοντο τὴν ὥραν ἐκείνην ἐκ τῆς ἀγροτικῆς των οἰκίας, καὶ οἱ ἐργάται των, φέροντες ἕκαστος τὰ ἐργαλειά των, προηγοῦντο αὐτῶν, ὅπως ἐνάρξωνται τὰς καθημερινάς των ἐργασίας, ὅτε ὁ Λεώστρατος προσελθὼν, εἶπε.

« Νὴ Δία! Ἔχεις τάγμα ὁλόκληρον χρησίμων δούλων, φίλε μου Μνήσαρχε! » ἔκραξεν ὁ στρατιώτης· « νέοι πάντες καὶ φιλόπονοι. Ἐπεθύμουν νὰ εὕρισκα καὶ τὸ ἰδικόν μου ὑποστατικὸν εἰς οὕτω καλὴν κατάστασιν. »

« Λεώστρατε! » ἔκραξεν ὁ Μνήσαρχος θαυμάζων. « Ἀρχαῖέ μου φίλε, πῶς ἕως ἐδῶ; Πόσον καιρὸν ἔχω νὰ σὲ ἴδω! »

« Ποθῶ νὰ γείνω γεωργὸς, καὶ ἐπιθυμῶ νὰ μὲ συμπράξῃς πρὸς τοῦτο διὰ τῶν ὁδηγιῶν σου, » εἶπεν ὁ ὁπλαρχηγός· « διότι νὰ εἴπω τὴν ἀλήθειαν, γνωρίζω καλήτερα τὰ ἀπαιτούμενα εἰς τὴν ἐπιμέλειαν τοῦ στρατοῦ παρὰ τὰ πρὸς καλλιέργειαν ὑποςατικοῦ τινος χρήσιμα. Καὶ αὐτὸς ἐδῶ ὁ νέος εἶναι ὁ υἱός σου; . . . ὁ μικρὸς Λυσικλῆς, τὸν ὁποῖον τοσάκις ἔπαιζα εἰς τὰς ἀγκάλας μου; Νὴ Δία! ἐμεγάλωσε καὶ ἔγεινεν ὡραιότατος νεανίσκος. Ἐπεθύμουν νὰ εἶχα θυγατέρα! τότε, Μνήσαρχε, θὰ ἐκαθήμεθα ὑπὸ τὴν στοὰν καὶ θὰ παρετηρούσαμεν τοὺς νέους γόνους μας νὰ διασκεδάζωσι χαίροντες πλησίον μας, καὶ ἀνακαλοῦντες ἡμῖν τὰς ἡμέρας τῆς ἰδίας ἡμῶν νεανικῆς ἡλικίας. »

Ὁ Λυσικλῆς ἠρυθρίασε· προσελθὼν δὲ ἠσπάσθη τὴν δεξιὰν, ἣν ὁ Λεώστρατος φιλικῶς τῷ ἔτεινε.

« Σήμερον ἦλθες ἐξ Ἀθηνῶν, ἄριστε ἀνδρῶν Λεώστρατε; » εἶπεν ὁ νεανίσκος, « καὶ . . . » ἐπρόσθεσε μετά τινα δισταγμὸν, « ἔφερες νέας τινὰς εἰδήσεις εἰς τὸν πατέρα μου; »

« Ὢ μάλιςα, πλῆθος! Ἀλλὰ πρόσφερέ μοι πρότερον, νεανίσκε μου, ὀλίγον αἴγειον γάλα νὰ πίω, διότι διψῶ, καὶ ἀρχαῖος ὁπλίτης, ὁσάκις ἐκτελέσῃ πρωϊνήν τινα πορείαν, τὸ πρῶτον διὰ τὸ ὁποῖον ἐρευνᾷ εἶναι ἡ τῶν αἰγῶν ἔπαυλις. »

Μετὰ πολλῆς προθυμίας καὶ σπουδῆς προσεφέρθησαν τὰ εἰς δροσισμὸν καὶ πρόγευμα χρειώδη, καὶ οἱ δύο φίλοι ἐκαθέσθησαν ὑπὸ τὴν σκιὰν τῆς στοᾶς, ὅπως ἀπολαύσωσι τῆς πρωϊνῆς αὔρας.

« Ἤδη λοιπὸν, » εἶπεν ὁ Μνήσαρχος, « διηγήθητί μοι, ἀρχαῖε φίλε μου, πῶς ἀπεφάσισες νὰ ἐγκατασταθῇς εἰς τοὺς ἀγρούς; »

« Ἐβαρέθην τὰ πολιτικὰ, ἀρχαῖέ μου φίλε, » εἶπεν ὁ Λεώςρατος, συγχρόνως δὲ ἐξιστόρησε τὰ συμβάντα, τὰ ὁποῖα εἶχεν ἴδει εἰς τὴν πόλιν. « Σὺ καὶ ἐγὼ, Μνήσαρχε, » ἐξηκολούθησε λέγων, « ζῶμεν εἰσέτι ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Κίμωνος. Τότε ἀντεπάλαιον μὲν ὡσαύτως ὑπὲρ τῶν πρωτείων, ὅπως πράττουσι καὶ τώρα, καὶ ὅπως καὶ πάντοτε δὲν θέλουσι παύσει οἱ ἄνθρωποι πράττοντες· ἀλλ' ἡ πάλη ὑπῆρχεν εὐγενὴς καὶ διεξήγετο μετὰ τιμιότητος. Ἐὰν ἀνήρ τις καθίστατο λίαν ἰσχυρὸς, καὶ ἐπομένως ἐπίφοβος διὰ τὰς ἐλευθερίας μας, τὸν ἐξωρίζομεν, τοῦτο ὅμως οὐδεμίαν προσῆπτεν αὐτῷ καταισχύνην, καὶ ὁ χαρακτὴρ αὐτοῦ διέμενεν ἀπρόσβλητος καὶ ἀμίαντος, ὡς καὶ πρότερον. Τώρα ὅμως, φαίνεται ὅτι πολεμοῦσι μᾶλλον τὴν ὑπόληψιν τοῦ ἀντιπάλου των, παρὰ τὴν πολιτικήν του ὑπεροχὴν, ὅθεν ἀπὸ τοιαῦτα πράγματα ἐπιθυμῶ νὰ ἦμαι μακράν. »

« Ἀλλ' ὁ Περικλῆς, εἶναι ἀλήθεια, ὅτι εἰσήγαγεν ἀλλοκότους νεωτερισμούς; » ἠρώτησεν ὁ Μνήσαρχος.

« Δὲν λέγω ὄχι! Αἱ Ἀθῆναι ἔγειναν ἀγνώριστοι· ἀλλ' οἱ νεωτερι-

SISMANOGLIO MEGARO

σμοὶ ὑπῆρξαν χρήσιμοι εἰς τὰς Ἀθήνας, καὶ ὅταν οἱ πολῖται θέλωσι νὰ δαπανῶσι τὰ χρήματά των εἰς τοιαῦτα, ὅπερ ἐγὼ αὐτὸς δύναμαι νὰ ἐπιμαρτυρήσω, τί πταίει αὐτός; Νὰ εἴπω τὴν ἀλήθειαν, δὲν ἤμην διόλου φίλος του, ἐνόσῳ τὸν ἐνόμιζον ἀντίζηλον τοῦ Κίμωνος· ἀλλὰ μετὰ τὴν τελευταίαν του Εὐβοϊκὴν ἐκστρατείαν . . . ὁ ἴδιος Κίμων ἂν ἦτο, δὲν θὰ ἀπεδεικνύετο στρατηγικώτερος. . . . ἀρχίζω νὰ πιστεύω, ὅτι οἱ πολιτικοί μας φίλοι θέλουσι νὰ ἀποκόψωσι τὴν δεξιάν των χεῖρα, διὰ νὰ δοκιμάσωσι πῶς δύνανται νὰ περάσωσι μὲ μόνην τὴν ἀριστεράν. Ἐνόσῳ ἔζη ὁ Κίμων, εἴχομεν φιλίαν μὲ τὴν Σπάρτην· καὶ τώρα ἐρεθίζει ὁ γαμβρὸς τοῦ Κίμωνος, ὁ ἀνὴρ τὸν ὁποῖον ἀγαπῶμεν, καὶ εἰς τὸν ὁποῖον εἴχομεν πᾶσαν ἐμπιστοσύνην, τὴν Σπάρτην κατὰ τῆς πόλεως Ἀθηνῶν, ἐπὶ τῷ σκοπῷ νὰ κρημνίσῃ τῆς ἀρχῆς τὸν Περικλέα! . . . Ἐὰν τοιοῦτος ἦναι ὁ νέος πατριωτισμός, ἂς μοῦ λείπῃ. Ἡ μόνη δυσχέρεια, ἣν ἀπαντῶσι πρὸς τοῦτο, εἶναι ὅτι εἷς τῶν βασιλέων τῆς Σπάρτης εἶναι προσωπικὸς φίλος τοῦ Περικλέους. Ἀλλὰ μήπως τοιαύτη δὲν ἦτο καὶ ἡ πολιτικὴ τοῦ Κίμωνος; Δὲν διετήρει τὴν μετὰ τῆς Σπάρτης φιλίαν, ὅπως ἀποφεύγῃ τὸν πόλεμον; »

« Νὴ Δία! ἀγαθὲ Λεώστρατε, τοσοῦτον ἤδη καιρὸν διάγω ἐν τοῖς ἀγροῖς, ὥστε δὲν ἐννοῶ τίποτε πλέον ἐκ τούτων ἁπάντων. Ἐγὼ ἐνόμιζον, ὅτι ἔχομεν εἰρήνην μετὰ τῆς Σπάρτης. »

« Ναί, ναί, ἔχομεν εἰρήνην . . . ἀλλ' ὁποίαν εἰρήνην; Πάντες ἡμεῖς συμπεραίνομεν ὅτι ὁ Κλεανδρίδης, ἢ ὁ Δεωτυχίδης, ἢ καὶ ἀμφότεροι οὗτοι ἐδωροδοκήθησαν, ὅτε τὸ παρελθὸν ἔτος ἀπεχώρησαν ἀπὸ τῶν τειχῶν μας, χωρὶς νὰ μᾶς ἐπιφέρωσι βλάβην τινά· καὶ ὅμως τώρα ὁ Δρακοντίδης, ὑπηρετῶν ὡς ὄργανον τοῦ Θουκυδίδου, ὑπάγει καὶ ἐξετάζει τοὺς λογαριασμοὺς τοῦ Περικλέους, καὶ εὑρίσκει σημειωμένον· « Δέκα τάλαντα πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ Κράτους δαπανηθέντα. » Ἕκαστος ἐξ ἡμῶν γινώσκει ποῦ ἐξωδεύθησαν ταῦτα τὰ χρήματα· καὶ μολονοτοῦτο θέλουσι νὰ παρουσιάσωσι τὸ ζήτημα τοῦτο ἐνώπιον συνελεύσεως τοῦ λαοῦ, διὰ νὰ μὴ ἠμπορῇ νὰ γείνῃ καὶ ἄλλην φοράν· διότι οἱ Σπαρτιᾶται εἶναι ὑπερήφανοι, ὡς ὁ Ἀχιλλεύς, καὶ μολονότι ἄσμενοι λαμβάνουσι δωροδοκίας, θέλουσι κηρύξει ὅμως ἄσπονδον μῆνιν κατ' ἐκείνου, ὅστις ἤθελε τοὺς παραστήσει ὡς δωροδοκουμένους. »

« Ἀλλ' ὁ Περικλῆς; Τί πράττει πρὸς ταῦτα πάντα; » ἠρώτησεν ὁ Λυσικλῆς.

« Τί, νεανίσκε μου; Θέλεις νὰ γείνῃς πολιτικὸς ἀνήρ; . . . Ὁ Περικλῆς τὰ ὑποφέρει, ὡς συνήθως, ὅ ἐστι, οὐδεὶς δύναται νὰ προϊδῃ τί θέλει πράξει. Διότι τὰ σχέδιά του εἶναι ἄβυσσος. »

« Εἶναι ὅμως ἀληθὲς, » εἶπε πάλιν ὁ Μνήσαρχος, « ὅτι ἐν Ἀθήναις παραμελεῖται ἡ τῶν θεῶν ὑπηρεσία, ὡς μοὶ εἶπον; Διότι, νὰ εἴπω τὴν ἀλήθειαν, ἔχω ἀρκετὰς οἰκιακάς μου ἀσχολίας, καὶ ἀρκοῦμαι μόνον εἰς ὅσα μοὶ διηγοῦνται ἄλλοι. »

« Κάμνεις καλὰ, καὶ ἡ ἐρώτησίς σου μοὶ ἀνέμνησε τὴν αἰτίαν, διὰ τὴν ὁποίαν χθὲς τὸ ἑσπέρας ὅλως διόλου ἀνεβλήθη ἡ ἐν Ἀθήναις διαμονή. Ὁ Διοπείθης εἰσήγαγε νόμον, τιμωροῦντα μὲ θάνατον πάντα νεωτερισμὸν εἰς τὰ θεῖα. Νομίζοντες, ὅτι ὁ Περικλῆς θὰ ἐλάλει κατὰ τοῦ νόμου τούτου, τὸν κατεθορύβησαν διὰ μισθωμένων κραυγῶν, δὲν τὸν ἄφησαν νὰ δημηγορήσῃ, καὶ κατώρθωσαν νὰ ἐπικυρωθῇ ὁ ῥηθεὶς νόμος, ἐναντίον της θελήσεώς του, ἐὰν ὄντως ἔμελλε νὰ τὸν καταπολεμήσῃ. Ὅπως δὲ καὶ ἂν ἔχῃ τὸ πρᾶγμα, ἔχουσιν ἤδη σκοπὸν νὰ ὠφεληθῶσιν ἀπὸ τοῦ νόμου τούτου, ὅπως βλάψωσιν αὐτόν τε καὶ τοὺς φίλους αὐτοῦ. »

« Πῶς; » ἠρώτησεν ὁ Λυσικλῆς ὠχριάσας.

« Ὤ! οἱ θεοὶ ἠξεύρουσι τοῦτο! Αἱ στρεβλαὶ αὗται ὁδοὶ μοὶ ἐμπνέουσιν ἀποστροφήν. Φαίνεται, ὅτι σκοποῦσι νὰ προσβάλωσιν ἕνα κατόπιν τοῦ ἑτέρου ἅπαντας τοὺς ὅσοι εἰσὶ φίλοι του, μέχρις οὗ καταπικράνωσιν αὐτοῦ τὴν καρδίαν, καὶ ἔπειτα νὰ ἐπιπέσωσι καὶ κατ' αὐτοῦ τοῦ ἰδίου καὶ κρημνίσωσιν αὐτὸν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς. » Ὁ γηραιὸς στρατιώτης ἐξεδήλωσε τὴν ἀγανάκτησίν του ἀναφωνῶν δεινήν τινα ἀράν. « Ἐπροτίμων νὰ ἀποτέμω τὴν γλῶσσάν μου καὶ νὰ ἀποκόψω ἐγὼ αὐτὸς τὴν δεξιάν μου, παρὰ νὰ συμμετάσχω τοιούτου βδελυροῦ σχεδίου. »

Ὁ Λυσικλῆς ἐπεστηρίχθη ἐπὶ τοῦ τοίχου, σφοδρῶς συγκινηθείς, διότι ἐσκοτοδινία κατὰ τὴν κεφαλήν, καὶ ἠσθάνετο πολλὴν ἀγωνίαν καὶ στενοχωρίαν εἰς τὸ στῆθός του. Ἠσθάνετο τὸ τρώσιμον μέρος τῆς καρδίας τοῦ μεγάλου πολιτικοῦ ἀνδρός. Ἀλλὰ ταχέως, κυριεύσας τὸν ἑαυτόν του, ἠρώτησε μετὰ σπουδῆς τίνες ἦσαν οἱ ὑπεννοούμενοι φίλοι; τοὺς ὁποίους ἔμελλον οἱ ἐχθροὶ τοῦ Περικλέους νὰ καταδιώξωσιν.

« Ἀλλὰ δὲν ἐβάστασεν ἡ καρδία μου νὰ διαμείνω πλειότερον μεταξύ των διὰ νὰ ἀκούσω τὰ ὀνόματά των. Μοὶ ἐφάνη ὅτι ἡ πέριξ ἀτμοσφαῖρα ἀπὸ τῶν τοσούτων ἀποτροπαίων σχεδίων εἶχε καταστῇ τοσοῦτον φλογώδης καὶ πνιγηρὰ, ὥστε ἀπευθύνθην πρὸς τὰ ἐνταῦθα διὰ νὰ ἀναπνεύσω καθαρὸν καὶ ζωογόνον ἀέρα. Εἷς ἐκ τούτων εἶναι ὁ Φειδίας, ὃν προλαβόντες μοὶ εἶχον ὀνομάσει· ἀλλὰ μόναν εἷς ἐκ πολλῶν, τοὺς ὁποίους ἀπεφάσισαν νὰ καταδιώξωσιν. Ὁ Φειδίας! τὸν ὁποῖον τοσοῦτον ἤδη ἠδίκησαν, ὥστε αἰσχύνομαι, ὅτι συνῆλθον εἰς τὴν αὐτὴν οἰκίαν μετὰ τοῦ ἀνθρώπου, ὅστις ἀπετόλμησε νὰ σχεδιάσῃ οὕτως αἰσχρὰν σκευωρίαν. »

SISMANOGLIO MEGARO

« Καὶ νομίζεις πιθανὸν, ἄριστε ἀνδρῶν Λεώστρατε, νὰ ἐπιτύχωσι τὰ σχέδια ταῦτα; » ἠρώτησεν ὁ Λυσικλῆς μὲ αὔξουσαν μέριμναν.

« Νομίζω, ὅτι δὲν δικαιοῦμαι νὰ ἀπελπίζωμαι τοσοῦτον, » ἀπήντησεν ὁ ὁπλαρχηγός. « Νομίζω ὅτι ὁ Περικλῆς εἶναι εἰσέτι ὁ εὐνοούμενος τοῦ λαοῦ, καὶ ὅταν ἴδῃ ὅτι οὕτωσὶ δὴ ἐπίκεινται καταστενοχωροῦντες αὐτὸν, θέλει τοῖς ἀντιστῇ καὶ δυνηθῇ νὰ καταβάλῃ τοὺς ἐχθρούς του. Ἀλλ' οὗτοι ἐξελέξαντο ἄλλην τινὰ πορείαν, ἥτις ἅπαξ ἤδη ἐπέφερεν αὐτοῖς μεγίστην ὠφέλειαν, καὶ δύναται καὶ πάλιν βεβαίως νὰ τοῖς χρησιμεύῃ, ἐφ' ὅσον διαμένωσι σύμφωνοι μετὰ τῶν νέων συμμάχων των. Ὑπάρχει ἐν Ἀθήναις νέος τις, Κλέων καλούμενος . . . σοὶ εἶναι ἴσως γνωστός; . . . ὁ υἱὸς τοῦ γηραιοῦ βυρσοδέψου Κλεαινέτου, κληρονομήσας παρὰ τοῦ πατρός του μεγίστην περιουσίαν . . . ἀναίσχυντος, ἀκόλαστος, βάναυσος ἄνθρωπος . . . ἐπιδέξιος μόνον ὅπως χρησιμεύῃ ὡς ὄργανον τοιούτων ἀνδρῶν, οἷοί εἰσιν ὁ Γλύκων, ὁ Ἑρμιππος καὶ ὁ Δρακοντίδης. Φαίνεται δ' ἐκ τῆς ὄψεώς του, ὡσὰν νὰ μὴ ἐξεμέθυσεν ἀφότου ἀπέθανεν ὁ γηραιὸς πατήρ του . . . Τί ἤθελον λοιπὸν νὰ σᾶς εἴπω; . . , Ναὶ, αὐτὸν λοιπὸν τὸν οἰνοφλυγίαν κολακεύουσιν, ἵνα ἐκτελῇ τὰς ῥυπαρωτάτας τῶν πράξεων. Συλλέξας δ' ἐξεμίσθωσε πλεῖστα ἀνδράποδα, ἀνθρώπους βαναύσους καὶ ἀναισθήτους ὡς αὐτὸς, οἵτινες κατακραυγάζοντες ὀφείλουσι νὰ μὴ ἐπιτρέπωσι νὰ ἀκούωνται οἱ λόγοι παντὸς οἱουδήποτε, ὅστις ἐν ταῖς συνελεύσεσιν ἤθελεν ἀντιστῇ εἰς τὰ σχέδιά των. Χθὲς ἔκαμαν τὴν πρώτην δοκιμασίαν καὶ ἐπέτυχον ἄριστα καὶ ὑπὲρ πᾶσαν προσδοκίαν. Ἤδη δὲ, ὡς φαίνεται, σκοποῦσι νὰ ἐξακολουθήσωσι τὴν σκευωρίαν ταύτην, μέχρις οὗ γείνῃ πασιφανὴς καὶ καταπροδοθῇ. Ἴσως τοιουτοτρόπως δύνανται νὰ ἐπιτύχωσιν ἱκανῶς εἰς τὰ σχέδιά των· ἀλλ' ὀλίγωρα ἐλπίζω νὰ ἀνακαλυφθῇ τὸ πρᾶγμα, καὶ νομίζω, ὅτι ὁ Περικλῆς δὲν εἶναι ἐξ ἐκείνων τῶν ἀνθρώπων, οἵτινες σέργουσι νὰ καταθορυβῶνται καὶ καταδικάζωνται εἰς σιγὴν ὑπὸ τῶν ὠρυγμῶν μισθωτοῦ καὶ ἀργυρωνήτου ὄχλου. »

« Ὅπως δὲν εἶναι καὶ ἐκ τῶν ἀνθρώπων, οἵτινες ἐγκαταλιμπάνουσι τοὺς φίλους των, » εἶπεν ὁ Λυσικλῆς μετὰ θερμότητος. « Ἀλλὰ Λεώστρατε, βέλτιςε Λεώστρατε! πῶς δύνασαι νὰ ἠρεμῇς καὶ νὰ ἴσασαι ἥσυχος καὶ ἀτάραχος μακρόθεν, καὶ νὰ βλέπῃς νὰ ἀποφασίζωνται καὶ νὰ ἐκτελῶνται τοιαῦτα πράγματα, χωρὶς νὰ προσπαθήσῃς καὶ λάβῃς τὰ ἀναγκαῖα μέτρα, ὅπως κωλύσῃς ταῦτα; »

« Δὲν θὰ καταπροδώσω τὴν φατρίαν μου, μολονότι δὲν δύναμαι νὰ ἐγκρίνω τὰ ὁποῖα λαμβάνει μέτρα, » ἀπήντησεν ὁ Λεώστρατος, « καὶ διὰ τοῦτο δὰ προτιμῶ νὰ γείνω γεωργὸς καὶ νὰ παραιτηθῶ ἐξ ὁλοκλήρου ἀπὸ τῶν δημοσίων πραγμάτων. »

« Καὶ δὲν ἀνήκεις εἰς τὴν φατρίαν ἐκείνων, οἵτινες θέλουσι τὸ καλὸν τῆς πόλεως; καὶ πῶς λοιπὸν δύνασαι νὰ ἀποκαλῇς εἰσέτι φατρίαν σου ἐκείνους, οἵτινες τοσοῦτον βλάπτουσι διὰ τῆς διαγωγῆς των ταύτης τὴν πόλιν; Ἂν δὲ πάντες οἱ χρηστοὶ καὶ ἀγαθοὶ πολῖται φρονήσωσιν, ὥσπερ σὺ, καὶ παραιτηθῶσι τῶν δημοσίων, ὡς φιλήσυχοι, τί θέλουσιν ἀπογείνει αἱ Ἀθῆναι; Τῇ ἀληθείᾳ, δὲν ἀρκεῖ νὰ ἐκφράζωμεν μόνον διὰ λόγων τὴν ἀποδοκιμασίαν ἡμῶν κατὰ τῶν αἰσχρῶν καὶ ἐπιβλαβῶν πράξεων . . . Ὅταν ἐπιτρέπωμεν νὰ γίνωνται αἱ πράξεις αὗται, δὲν εἴμεθα σχεδὸν ὡς συνεργοὶ καὶ συνένοχοι τῶν πράξεων τούτων ἀπέναντι τῆς πατρίδος; Ἐὰν ἄνθρωπός τις ἐπιχειρῇ νὰ φονεύσῃ ἕτερόν τινα συμπολίτην μου, καὶ ἐγὼ ἀρκῶμαι μόνον εἰς τὸ νὰ εἴπω ὅτι ἡ πρᾶξίς του εἶναι κακὴ, καὶ δὲν ἴσταμαι ἐκεῖ μέχρις οὗ κωλυθῇ ἡ πρᾶξις αὕτη, ἀλλ' ἀναχωρῶ ἡσύχως εἰς τὰς ἐργασίας μου, πράττω τότε δίκαια, καὶ εἶμαι χρηστὸς πολίτης; »

« Λυσίκλεις! Λυσίκλεις! » ἔκραξεν ὁ Μνήσαρχος· « εἶσαι λίαν προπετής. Εἰς τοὺς καιροὺς, ὅτε ἤμην καὶ ἐγὼ νέος, δὲν ἐτόλμων οἱ νέοι νὰ ἀποτείνωσι τοιαύτας ἐρωτήσεις πρὸς τοὺς πρεσβυτέρους τὴν ἡλικίαν των. Φοβοῦμαι, μήπως ἡ ἐν Ἀθήναις διατριβή σου δὲν σὲ ἐδίδαξε χρηστόν τι. »

« Τοὐναντίον, πάτερ μου, ἡ ἐν Ἀθήναις διατριβή μου ὑπῆρξεν ὑπὲρ τὸ δέον ὀλιγοχρόνιος. Κακὴν ἀνατροφὴν λαμβάνει τις, μεταξὺ δούλων καὶ βοῶν διατρίβων. »

« Φίλτατέ μου φίλε, » εἶπεν ὁ Λεώστρατος, « ὁ υἱός σου ὡμίλησε καλῶς, ὅσον καὶ ἂν ἦναι νέος. » Καὶ δραξάμενος τῆς χειρὸς τοῦ Λυσικλέους, εἵλκυσεν αὐτὸν πλησιέστερον ἑαυτοῦ, καὶ ἐπρόσθεσεν. « Ἡ σικλέους, εἵλκυσεν αὐτὸν πλησιέστερον ἑαυτοῦ, καὶ ἐπρόσθεσεν. « Ἡ ἀφελὴς εἰλικρίνειά σου μοὶ ἀρέσκει, νεανίσκε· ἔδωκας εἰς τὸν γηραιὸν στρατιώτην μάθημα, διὰ τὸ ὁποῖον σοὶ εὐγνωμονεῖ. Ἐλθὲ, συνόδευσέ με εἰς τὸ ὑποστατικόν μου, καὶ εἰπέ μοι, ἂν ὁ ἐπιστάτης μου ἐξετέλεσε τὸ καθῆκόν του ἐν τῇ ἀπουσίᾳ μου. Ἀφοῦ ἐπιθεωρήσω τὰς ὑποθέσεις μου καὶ εὕρω καιρὸν, νὰ σκεφθῶ ὡριμώτερον περὶ τῶν πραγμάτων, ἴσως ἀκολουθήσω τὴν συμβουλήν σου. Ἐκνευρίσθην ὑπ' ὀργῆς, καὶ ἡ ὀργὴ ποτὲ δὲν εἶναι ἀγαθὸς σύμβουλος. »

« Καὶ θὰ ἐπιστρέψεις ἔπειτα εἰς Ἀθήνας, καὶ ἀγωνισθῇς ὅπως ματαιώσῃς τὰς σκευωρίας ταύτας; » ἠρώτησεν ὁ Λυσικλῆς μὲ σοβαρότητα καὶ διαφλεγομένας παρειάς.

« Πόθεν αὕτη ἡ τοσαύτη σου ὑπὲρ τοῦ Περικλέους συμπάθεια, νεανίσκε μου; » ἠρώτησεν ὁ Λεώστρατος μειδιῶν. « Ὁ πατήρ σου ἀνέφερε περὶ διατριβῆς σου ἐν Ἀθήναις. Παρεσύρθης καὶ σὺ ἀπὸ τὸν ῥόθιλον τῶν πολιτικῶν πραγμάτων; »

Ὁ Λυσικλῆς κατηρυθρίασε καὶ προσήλωσε χαμαὶ τοὺς ὀφθαλμούς

SISMANOGLIO MEGARO

του. « Ἔτυχον νὰ ἦμαι εἰς Ἀθήνας ἀκριβῶς τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν ὁ αἰσχρὸς Μέτων ἐπαρουσίασε τὴν κατὰ τοῦ Φειδίου κατηγορίαν του. Ἐὰν ἡ βδελυρὰ ἐκείνη σκευωρία διήγειρε τὴν ἀποστροφήν σου, βέλτιστε Λεώστρατε, » ἐξηκολούθησε λέγων, προσβλέπων μετὰ σπουδαιότητος πρὸς τὸ ἡλιόκαυστον πρόσωπον τοῦ ὁπλαρχηγοῦ, « στοχάσου, ὁπόσον ἐπενήργησεν ἐπ' ἐμοῦ, ἀφοῦ, ὡς λέγουσι, τὸ νεανικὸν αἷμα βράζει θερμότερον εἰς τὰς φλέβας, παρ' ὅσον ὅταν μακρὰ πεῖρα μᾶς ἐδίδαξε νὰ ὑπομένωμεν ἀπαθέστερον τὰς αἰσχρὰς πράξεις. »

« Ἔπεμψας τὸν υἱόν σου εἰς Ἀθήνας, γηραιέ μου φίλε, » εἶπεν ὁ Λεώστρατος· « λαλεῖ ὀρθῶς καὶ ἐδιδάχθη τὰς ἐκφράσεις του παρὰ καλητέρων διδασκάλων παρὰ τοὺς δούλους καὶ τοὺς βόας. Ἄγωμεν, νεανίσκε μου, » ἐπρόσθεσεν ὁ γηραιὸς στρατιώτης· « ἀνεπαύθην καὶ ἀνεζωογονήθην, καὶ εἶμαι πρόθυμος νὰ διδαχθῶ παρὰ σοῦ εἴς τε τὴν γεωργίαν καὶ τὴν πολιτικήν. »

Ὁ Λυσικλῆς συνώδευσε τὸν ὁπλαρχηγὸν εἰς τὸ ἀγροκήπιόν του, καὶ πρὶν ἢ παρέλθῃ ἡ ἡμέρα, εἶχε κερδίσει τὴν εὔνοιάν του ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε τῷ ὑπεσχέθη μετά τινας ἡμέρας νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Ἀθήνας καὶ νὰ παρατηρῇ αὐστηρῶς τὴν διαγωγὴν τῆς φατρίας του.

« Ἀλλ' ἀγαθέ μου νέε, » ἐπρόσθεσε. « Δὲν θέλω νὰ χωρισθῶμεν τόσον ὀγλίγωρα. Πρέπει νὰ ὑπάγῃς μετ' ἐμοῦ εἰς Ἀθήνας. Ὁ πατήρ σου δὲν θὰ μοῦ ἀρνηθῇ τὴν συγκατάθεσίν του χάριν τῆς παλαιᾶς ἡμῶν φιλίας, καὶ τότε θὰ γνωρίσεις ἀρκετὰ τὴν κατάσασιν τῶν πραγμάτων μας, ἵνα μίαν ἡμέραν λάβῃς ἐνεργὸν μέρος εἰς τὰ δημόσια ἡμῶν πράγματα. »

Ἡ καρδία τοῦ νεανίσκου ἔπαλλε σφοδρότερον, ἀκούσαντος τὴν πρότασιν ταύτην. Ἔθλιψε φιλικῶς τὴν χεῖρα τοῦ γηραιοῦ στρατιώτου, καὶ ἐξέφρασεν αὐτῷ, ὁπόσον μεγάλως ἤθελε τὸν εὐφράνει τοιαύτη ἐπίσκεψις.

« Ναὶ, ναὶ, δὲν ἐλησμόνησα, ὁποῖα αἰσθήματα εἶχον καὶ ἐγὼ αὐτὸς εἰς τὴν νεότητά μου, » εἶπε μειδιῶν ὁ Λεώστρατος. « Ὅταν ἤμην εἰς τὴν ἡλικίαν σου, δὲν ὑπέφερον νὰ ζῶ μεταξὺ τῶν ταύρων εἰς τὸ ἀγροκήπιον τοῦ πατρός μου, καὶ, διὰ νὰ εἴπω τὴν ἀλήθειαν, δὲν ἤμην τόσον ὡραῖος, ὅσον σὺ, νεανίσκε μου. Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐρυθριᾷς ἐπὶ τούτῳ, τὰ πάντα ἔχουσι τὸν προσήκοντα καιρόν των. Ἡ νεότης θέλει νὰ βλέπῃ καὶ νὰ τὴν βλέπωσι· τὸ γῆρας ζητεῖ ἡσυχίαν καὶ ἀνάπαυσιν. »

Ὁ Λυσικλῆς καὶ πάλιν ἠρυθρίασεν. « Ἴσως τὰ αἰσθήματα τῆς καρδίας μου εἶναι γεροντικώτερα παρ' ὅσον ἀνήκει εἰς τὴν ἡλικίαν μου, » εἶπε, « διότι ὁ πόθος τοῦ νὰ ὑπάγω εἰς τὰς Ἀθήνας δὲν προέρχεται ἐκ τῆς ἐπιθυμίας τοῦ νὰ μὲ ἴδωσιν. Αἱ μεγάλαι πράξεις, αἵτινες παρίστανται ἐκεῖ, ἔχουσι θέλγητρον δι' ἐμὲ, καὶ, » ἐπρόσθεσε μετὰ θωπευτικῆς γλυκύτητος, « ἐὰν δυνηθῶ νὰ σὲ πείσω νὰ πρατιμᾷς τὸ νὰ ἦσαι φίλος τῆς πατρίδος, παρὰ γεωργὸς ἢ ὁπαδὸς μιᾶς οἱασδήποτε φατρίας, θέλω νομίσει, ὅτι δὲν ἔζησα εἰς μάτην. »

« Ὦ! νεανίσκε μου, ἐν σοὶ ἔγκειταί τι ἐκ τοῦ πνεύματος καὶ τῶν φρονημάτων τοῦ ἀοιδίμου στρατηγοῦ μου, ὅστις, καί τοι ἐξόριστος, ἐπρότεινε τὰς ὑπηρεσίας του εἰς τὴν πατρίδα του ἐπικειμένης τῆς ἐν Τανάγρᾳ μάχης. Δὲν ἤμην ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν φίλων, εἰς οὓς ἐνεπιστεύθη τὴν φροντίδα καὶ τὴν ἐπιμέλειαν, νὰ δικαιώσωσι τὸ μνημόσυνόν του, ἀλλ' ὅμως ἀείποτε τοὺς ἐζήλωσα διὰ τὴν εὐμοιρίαν ἐκείνην. »

« Ἤκουσα πολλὰ περὶ τοῦ Κίμωνος, βέλτιστε Λεώστρατε, ἀλλὰ, συγχώρησόν μοι, ἤκουσα νὰ ὁμιλῶσι καὶ περὶ τῶν ἐλαττωμάτων του οὐχ ἧττον ἢ περὶ τοῦ κλέους του. »

« Καλῶς, » ἀπήντησεν ὁ ὁπλαρχηγὸς μετὰ βραχείάν τινα παῦσιν, « ἴδιον τιμίου ἀνθρώπου εἶναι τὸ νὰ ὁμιλῇ τὴν ἀλήθειαν. Μολονότι ἠγάπων τὸν ἀοίδιμον ἐκ καρδίας, δὲν δύναμαι ὅμως καὶ νὰ ἀρνηθῶ, ὅτι ἡ νεότης αὐτοῦ ὑπῆρξε ταραχώδης καὶ ἀχαλιναγώγητος. Ἀλλ' ἐξαιρουμένου τοῦ φίλου σου Περικλέους, ὅστις εἶχε τὴν μᾶλλον ψυχρὰν κακίαν τῆς περιεσκεμμένης φιλοδοξίας, δὲν γινώσκω τινὰ, ὅστις ἐν τῇ νεότητί του νὰ μὴ ἔπραξε καὶ ἀκολασίας. Ἀλλ' ἐν τῷ Κίμωνι τοὐλάχιστον τὰ ἐλαττώματά του οὐδέποτε ἔβλαπτον τὴν χρησιμότητά του ὡς πρὸς τὴν πατρίδα. διότι αἱ κατηγορίαι, τὰς ὁποίας ἐκίνησαν κατ' αὐτοῦ, ἦσαν, σταθερῶς πέποιθα περὶ τούτου, ψευδεῖς καὶ ἀβάσιμοι. Ἦτο πλουσιώτερος ἢ ὥστε νὰ ἀναγκάζηται νὰ δωροδοκῆται· καὶ μολονότι ὁ Περικλῆς ἐπωφελήθη ἀπὸ τῶν κατηγοριῶν ἐκείνων, αὐτὸς ὅμως πάλιν τὰς κατέστρεψεν, ἐπειδὴ πιθανῶς καὶ αὐτὸς ἐφρόνει, ὅτι ἦσαν ἀβάσιμοι.

« Ἀλλὰ τοὺς φίλους τοῦ Κίμωνος, διὰ τί εἶπες ὅτι τοὺς ἐζήλωσας διὰ τὴν εὐμοιρίαν των; »

« Πῶς; » ἀνέκραξεν ὁ γηραιὸς στρατιώτης, ἀνανεωθείς καὶ ἐνθουσιῶν ὑπὸ τῶν ἀναμνήσεων, « δὲν ἤκουσες ποτὲ νὰ διηγῶνται περὶ τῆς ἐν Τανάγρᾳ μάχης; Δὲν ἤμην εἰσέτι γνώριμος μὲ τὸν Κίμωνα, ἀλλ' ὅμως ἐνθυμοῦμαι εἰσέτι, ὡς νὰ ἦτο χθὲς, τὸ ἀρειμάνιόν του σχῆμα, ὅταν ἐνδεδυμένος τὴν πανοπλίαν του διῆλθε πλησίον μου, λαμβάνων τὴν θέσιν του πρὸ τῆς εἰς μάχην παρατάξεως ἐν ταῖς τάξεσι τῶν στρατιωτῶν τῆς φυλῆς αὐτοῦ. Αἱ ἐν Ἀθήναις ἀρχαί . . . . καὶ νομίζω, ὅτι ὁ Περικλῆς συμμετεῖχε τοῦ πράγματος . . . εἶχον διατάξει τοὺς στρατηγοὺς, νὰ μὴ τὸν παραδεχθῶσιν, ἐλθόντα· διότι μὲ ὅλον τὸν φθόνον των ἐγίνωσκον καλῶς τὸν ἄνδρα καὶ ἤξευρον, ὅτι

δὲν θὰ ἔλειπεν ἀπὸ δεινοῦ κινδύνου, ἅμα ἐπρόκειτο περὶ ὑπερασπίσεως τῆς πατρίδος του. Εἶχον ἀναμνησθῆ τί ἔπραξεν ἄλλοτε καὶ ὁ Ἀριστείδης, καὶ οἱ ἀσύνετοι δὲν ἔστεργον νὰ σωθῶσιν οὕτω καὶ δευτέραν φοράν. Ὁ Κίμων ἠκροάσθη σιγῶν τὸ διάταγμα τῆς Κυβερνήσεως, εἶτα δὲ κατεπράϋνε τὸν θόρυβον τῶν ἐπευφημιῶν, διότι φαντάσθητι πόσον ἀγαλλιῶντες τὸν ὑπεδέχθημεν . . . μεθ' ὃ προσεκάλεσε περὶ ἑαυτὸν τοὺς ἰδιαιτέρους φίλους του, καὶ ἐκδυθεὶς κατέθεσε τὴν πανοπλίαν του. Νὰ ἤκουες τοὺς θρήνους καὶ κλαυθμοὺς τῶν ὁπλιτῶν, βλεπόντων τὸ θέαμα τοῦτο! Δὲν ἠδυνήθημεν νὰ ἀκούσωμεν τί ἔλεγεν, ἀλλ' ἀπῆλθεν ἄοπλος, οἱ δὲ φίλοι αὐτοῦ συνέλεξαν τὴν πανοπλίαν του καὶ ἔφερον αὐτὴν ἐνώπιον τῆς παρατάξεώς των ὡς καθηγεμόνα στρατηγὸν καὶ ἰθύντορα. Εἶπον, ὅτι τοὺς παρήγγειλε, διὰ τῆς *διαγωγῆς των* νὰ δείξωσι *τίς* ἦτο *ὁ σκοπός του* . . . καὶ οὕτως ἔπραξαν. Ἐκ τῶν γενναίων τούτων ἀνδρῶν, Λυσίκλεις, . . . ἦσαν ἑκατὸν . . . οὐδεὶς ἐπέζησε μετὰ τὴν μάχην ἐκείνην, ὅτε δὲ μετέπειτα ἐπεσκέφθημεν τὸ πεδίον τῆς μάχης, ἔκειτο ἡ πανοπλία τοῦ Κίμωνος τεθαμμένη ὑπὸ ἓξ σειρὰς νεκρῶν πτωμάτων τῶν ἑαυτοῦ φίλων! Ὦ! τὸν ἔνδοξον θάνατον! καὶ ἔκλαυσα, ὅταν εἶδον τὸ θέαμα ἐκεῖνο, ἀναλογισθεὶς ὅτι δὲν ἦμην ἱκανῶς γνώριμός του, ὅπως συγκαταταχθῶ καὶ ἐγὼ εἰς τὸν εὐγενῆ ἐκεῖνον λόχον.» Καὶ τὴν στιγμὴν δὲ ἐκείνην κατέῤῥεον πάλιν θαλερὰ δάκρυα ἐπὶ τῶν παρειῶν τοῦ γηραιοῦ στρατιώτου, ἐνῷ ὁ Λυσικλῆς, μὴ δυνάμενος νὰ ὑπερνικήσῃ τὴν συγκίνησίν του, ῥιφθεὶς εἰς τὸ ςῆθος αὐτοῦ, ἔκλαιε μὲ λυγμοὺς ἐνδομύχους, διότι ἡ εὐαίσθητος καρδία αὐτοῦ συνεκινήθη σφοδρῶς, καὶ ἠσθάνετο ὁπόσον θὰ ἦτο γλυκὺς ὁ ὑπὲρ τῶν προσώπων, τὰ ὁποῖα ἀγαπᾷ τις, θάνατος. Οὕτω δὲ ὁ γηραιός τε καὶ ὁ νεανίσκος εὑρέθησαν στενῶς συνδεδεμένοι ἐν ἑνὶ καὶ καὶ τῷ αὐτῷ αἰσθήματι τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, λησμονήσαντες διαφορὰν ἐτῶν τε καὶ συνηθειῶν καὶ ἐπιμαρτυροῦντες, εἰς τὸ πεῖσμα τῶν διεφθαρμένων καρδιῶν, αἵτινες πολλάκις λησμονοῦσι, πολλῷ συχνότερα δὲ ἑκουσίως ἀρνοῦνται, ὅτι ὁ ἄνθρωπος δὲν ἐπλάσθη διὰ τὸν κόσμον τοῦτον, καὶ οὐδέποτε εἶναι εὐδαιμονέστερος, οὐδέποτε μεγαλειότερος, εἰμὴ ὅταν ἐγκαταλιμπάνῃ τὸν κόσμον τοῦτον, τὸν φθαρτὸν καὶ πρόσκαιρον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Λ'.

ΤΟ ΣΤΡΟΥΘΙΟΝ.

Ἐντὸς πενιχρῶς εὐτρεπισμένου δωματίου σμικρᾶς οἰκίας σκοτεινῆς ῥύμης τῆς πόλεως Ἀθηνῶν, ἐκάθητο κοράσιον καὶ ἠσπάζετο τὸ ςρουθίον του. Ἐπὶ τῆς τραπέζης ἔκειτο κιθάρα, πολυτελεστέρας κατασκευῆς ἀφ' ὅσον ἐδικαίου ἡ πρόσοψις τῆς πενιχρᾶς κατοικίας· ἄνθη δέ τινα ἐν φιάλῃ τινὶ διέδιδον τὴν εὐωδίαν αὐτῶν εἰς τὸν θάλαμον τοῦτον, ὅστις οὐδὲν ἕτερον σχεδὸν ἐμπεριεῖχε θέλγητρον, εἰμὴ τὴν ἐρασμιότητα τῆς ἐν αὐτῷ ἐνοικούσης, τῆς ὁποίας τὸ εὔμηκες καὶ περικαλλὲς σῶμα, οἱ λεπτοφυεῖς συνάμα καὶ εὐτραφεῖς βραχίονες καὶ τὸ εὐειδὲς πρόσωπον τοσοῦτον κατέθελγον τοὺς ὁρῶντας, ὥστε οὐδεὶς ἠδύνατο νὰ τὴν ἴδῃ καὶ νὰ μὴ αἰσθανθῇ σφοδρὸν πόθον νὰ τὴν βλέπῃ καὶ πάλιν καὶ πολλάκις καὶ πάντοτε.

Γραῖά τις γυνὴ ἐκάθητο νήθουσα εἰς γωνίαν τινὰ τοῦ θαλάμου τούτου, ἀνυψοῦσα ἐνίοτε τοὺς ὀφθαλμούς της, ψιθυρίζουσα καθ' ἑαυτὴν λόγους τινὰς καὶ σείουσα τὴν κεφαλήν, ὡς νὰ μὴ ἦσαν τῆς πλήρους ἀρεσκείας της τὰ περὶ ἑαυτὴν γινόμενα. Καὶ ὅμως ἡ νέα αὐτῆς δεσποσύνη εἶχε τοσοῦτον προσηλωμένην σύμπασαν τὴν προσοχήν της ἐπὶ τοῦ πτερωτοῦ αὐτῆς ἐρωμένου, ὥστε οὐδόλως προσεῖχεν εἰς τὴν γραῖαν· δοῦσα δὲ τροφὴν εἰς τὸ φίλτατόν της πτηνόν, ἔθηκεν αὐτὸ ἐπὶ τῶν δακτύλων αὐτῆς, ἀνέῤῥιψεν αὐτὸ πρὸς ἐλευθέραν πτῆσιν ἐν τῷ ἀέρι, καὶ ἔψαλε φαιδρὰ, καὶ μὲ φωνὴν ἐξαισίου ἡδονῆς καὶ ἐρασμιότητος τὰ ἑξῆς.

Πέταξ' ὡραῖόν μου πουλί, ἁπλωσε τὰ πτερά σου,
Δὲν σ' ἐμποδίζει πιὰ κανείς, λύθησαν τὰ δεσμά σου·
Εἰς τοὺς ἀέρας ὑψωθὲν ψάλλε τὰ ᾄσματά σου!

Ναὶ! ἀκωλύτως ὡς τὸ φῶς, καὶ ἐλαφρῶς ὡς αὔρα,
Ὅπου σ' ἀρέζει πέταξε, λησμόνησε ἐκείνην,
Ἣν ἤδη ἐγκατέλιπες στοῦ πόθου σου τὴν λαύρα.

Ναὶ! πέταξον ἐλεύθερα! . . . Ἀλλ' ὅταν τὸ σκοτάδι,
Ὅταν χειμῶνες κι' ἀστραπαὶ, χιόνι καὶ χαλάζι
Κι ὁ κεραυνὸς ὁ τρομερὸς τὸ ᾄσμά σου τρομάζῃ,

SISMANOGLIO MEGARO

Τότε πουλί μ' ἀγαπητὸ θυμήθητι τὰ πρῶτα,
Καὶ δράμε νὰ ἀναπαυθῇς εἰς τὰς θερμὰς ἀγκάλας
Ἐκείνης, ὁποῦ ἄφησες στοῦ πόθου σου τὰς λαύρας.

Ναί! ἄπιστε πλανῆτά μου, μὴ συσταλῇς νὰ δράμῃς
Ν' ἀναπαυθῇς στὸ στῆθός μου, ποῦ σ'ἀγαπᾷ ἀδόλως,
Ποῦ καίουσιν αἱ φλόγες σου καὶ βασανίζ' ὁ πόθος.

Ἐλθὲ, πετῶν ἐλεύθερα καὶ κούφως ὡς ἡ αὔρα,
Γιατὶ καρδίαν πιὸ πιστὴν ἀδύνατον νὰ εὕρῃς
Ἐκείνης, ἣν κατέλιπες στοῦ πόθου σου τὴν λαύρα.

Ὡς νὰ ἐνόει τὸ πτηνὸν τοὺς πρὸς αὐτὸ ἀποτεινομένους λόγους, ἐπέτασεν ἅπαξ καὶ δὶς καὶ τρίτον εἰς τὴν πέριξ ἀτμοσφαίραν, ἀλλ' αἴφνης ἐπιστρέψαν ἐκρύβη εἰς τοὺς κόλπους τοῦ κορασίου. Ἀλλ' ἡ κόρη, ὡς ἀθῶον νήπιον ἐκμαγευμένη ὑπὸ τῆς ἡδονῆς τῆς παιδιᾶς καὶ τοῦ ἅσματος, ἐπανελάμβανε τὸ αὐτὸ ᾆσμα, διαποικίλλουσα αὐτὸ μὲ θελκτηρίους στροφὰς, μὲ παντοίας ἐκφράσεις, ἐπιμαρτυρούσας ὅτι ἡ ἀοιδὸς ἠρίστευεν ἐν τῇ ἑαυτῆς τέχνῃ.

« Κατήντησες κενόφρων καὶ ἀσύνετος φαντασιοκόπος, παιδάκι μου! » εἶπε τέλος πάντων ἡ γραῖα γυνὴ, ἀνίκανος νὰ συνέχῃ πλέον τὴν ἔκρηξιν τῆς ἀγανακτήσεώς της· « Σὺ, ἤτις ἠδύνασο να ζῇς ὡς ἡγεμονὶς τῆς Περσίας, κάθησαι εἰς εὐτελὲς σμικρὸν δωμάτιον καὶ ᾄδεις ἀποτεινομένη πρὸς τὸ στρουθίον σου, ὡσανεὶ ἦτο ἀνήρ. Μολονότι ὁ Κλέων, εἰς ἀνταμοιβὴν πολλῷ σμικροτέρου κόπου, θὰ ἐκάλυπτε τὴν τράπεζάν σου μὲ χρυσίον, ἀντὶ δὲ νὰ κατοικῶμεν εἰς τὸν πενιχρὸν καὶ παράβυστον καὶ ἀπόκεντρον τοῦτον οἰκίσκον, καὶ νὰ τρεφώμεθα μὲ φακῆν, ἠδυνάμεθα νὰ τρώγωμεν καὶ νὰ πίνωμεν ὡς βασίλισσαι. »

« Ἐβαρέθης τὴν παρ' ἐμοὶ ὑπηρεσίαν σου, ὦ Μύρτι; » εἶπεν ἡ Γλυκέρα· διότι οὐδεμία ἄλλη ἦ αὐτὴ ἦτο τὸ φαιδρῶς ᾄδον κοράσιον. « Ἐὰν οὕτως ἦναι, δὲν σὲ ἐμποδίζω, ἂν θέλῃς νὰ παραιτηθῇς τῆς ὑπηρεσίας ταύτης. »

« Ὄχι!, ἐτράνευσες εἰς τὰς ἀγκάλας μου, καὶ δὲν δύναμαι νὰ χωρισθῶ ἀπὸ σοῦ· λυποῦμαι ὅμως διὰ τὴν μωρίαν σου. Εἰς τί θὰ σὲ χρησιμεύσουν ὅλαι ἐκεῖναι αἱ φλυαρίαι, τὰς ὁποίας διδάσκει ἐκεῖνος ὁ παληόγηρος; Μὰ τὴν ἀλήθειαν, ὅταν σὲ συνοδεύω παρ' αὐτῷ, οὐδὲ λέξιν καταλαμβάνω ἐκ τῶν λεγομένων του· καὶ μολονότι καὶ πολλοὶ εὐγενεῖς νεανίσκοι εὑρίσκονται ἐκεῖ παρόντες, πάντες αὐτὸν κυττάζουσι, καὶ ὄχι σέ. Καὶ λοιπὸν κάθησαι ἐνταῦθα .... τὸ ὡραιότατον ἐν Ἀθήναις κοράσιον, καὶ ἡ ἀρίστη κιθαρῳδὸς, καὶ φθείρεις

τὸν καιρόν σου, τσακίζουσα τὸν νοῦν σου, μελετῶσα διδασκαλίας περὶ ἀκατανοήτου Ὄντος, καὶ παίζουσα ὡς μωρὰ μὲ τὸ ζρουθίον σου. »

« Ἀλλ' εἶμαι εὐτυχὴς, Μύρτι, εὐτυχεστάτη! » καὶ ἤρχισεν ἐκ νέου τὸ ἐράσμιον αὐτῆς ᾆσμα.

« Ναὶ, ναί. διότι βλέπεις, νομίζω, ἐνίοτε τὸν νέον, ὅστις σὲ ἐμάγευσεν, ὑπάγουσα εἰς τὴν δι[illegible]ν, ὡς τὴν ὀνομάζεις. Ἀλλὰ τί τὸ ὄφελος; οὔτε οἰκίαν, οὔτε χρήματα σοῦ δίδει, καὶ ἀφοῦ καταδαπανήσῃς ὅσα εἶχες, ὅταν σὲ ἐκυρίευσεν αὔτη ἡ παραξενία, τί θὰ ἀπογείνῃς; »

« Θὰ γνέθω ... Ἀλλὰ δὲν βλέπεις! ὁ μικρός μου ἐδῶ Ἀρίφρων δὲν θέλει νὰ χωρισθῇ ἀπ' ἐμοῦ, μολονότι ἑκάστην πρωΐαν τὸν ἀπολύω, ὁ δὲ ὁμώνυμός του μὲ προσβλέπει τοσοῦτον φιλοφρόνως! Ὤ, θὰ τὸν ἀπολαύσω πάλιν, μάλιστα, θὰ τὸν ἀπολαύσω, ἀφοῦ πρῶτον μάθω νὰ ἦμαι ἀξία αὐτοῦ. »

« Ἰδιότροπος κόρη! Εἶσαι μὲν πολλὰ νέα, ἀλλ' ἔπρεπε νὰ γνωρίζῃς καλήτερα τὸν κόσμον. Τί δύνασαι νὰ ἐλπίσῃς; Δὲν εἶσαι πολῖτις Ἀθηναία, ὅθεν καὶ δὲν θὰ σὲ νυμφευθῇ· καὶ, καθὼς ἀκούω, δὲν εἶναι ἱκανῶς πλούσιος, ὥστε νὰ σὲ διατηρῇ ὡς ἐρωμένην του. »

« Ἂς μὴ πράξῃ οὔτε τὸ ἓν οὔτε τὸ ἄλλο· μοὶ ἀρκεῖ τὸ νὰ τὸν βλέπω, νὰ ἀκούω τὴν φωνήν του, καὶ ἔπειτα εἰς τὴν κατοικίαν μου νὰ συλλογίζωμαι περὶ αὐτοῦ. Δός μοι τὴν ἠλακάτην σου! Ὁ μικρός μου φίλτατος Ἀρίφρων θὰ καθήσει ἐπὶ τῆς κόμης μου, καὶ ἐγὼ θὰ ψάλλω δι' αὐτὸν, γνέθωντας. » Καὶ νέαν δὲ πάλιν ἤχησεν ἡ ἐρασμία, ἡ θελξικάρδιος φωνή της.

Μὴ μ' ἀναφέρῃς θησαυροὺς, μὴ πολυτίμους λίθους,
Οὓς βάναυσος θησαύρισε κι' ἀναίσθητος καρδία!
Τὸν ἔρωτα τὸν ἀκραιφνῆ δὲν πώλησε κἀμμία!

Ὁ Κροῖσος φάνη πάμπτωχος, κι' ὡς ἀσθενὲς παιδίον
Ὁ τρομερὸς κατακτητὴς εὑρέθη στὸ ζυγίον,
Στὴν ἄλλην ὅταν πλάστιγγα ὁ ἄδολος ἦν ἔρως.

Μὴ λίθων εἶν' ἀντάξια ὁ νοῦς καὶ ἡ καρδία,
Τὸ πνεῦμα καὶ τὸ αἴσθημα, ποῦ δύναμις ἡ θεία
Στὴν τοῦ ἀνθρώπου στάλαξεν ἀθάνατον οὐσία;

Ἐξ οὐρανῶν ἀνέλαμψε, καὶ οὐρανοὺς ἀξίζει,
Καὶ βασιλέων στέμματα ἔρως ἀντισταθμίζει,
Ἔρως ὁποῦ προσφέρεται, δῶρον ὡς χάρις θείας!

SISMANOGLIO MEGARO

« Ἀνῆσυχον, ἀνάγωγον στρουθίον! διὰ τί τσιμπᾷς καὶ λοζιάζεις τὸ ἔριόν μου; Θὰ σὲ πάρω αὔριον μαζύ μου εἰς τὸ διδασκαλεῖον τοῦ Ἀναξαγόρου, διὰ νὰ διορθωθῇς. » Καὶ πάλιν, ἔψαλλε πάλιν, καὶ τὸ μικρὸν στρουθίον ἐμιμεῖτο αὐτήν, καὶ ἔβαλλεν εἰς πολλὴν κούρασιν τὸν σμικρόν του πνεύμονα, ὡς νὰ ἐπόθει νὰ ὑπερνικήσῃ τὴν ἐρασμίαν φωνὴν τῆς δεσποίνης του. « Ἀλλ' ἤδη, Μύρτι μου, ὕπαγε καὶ βράσον τὴν φακῆν, διότι τὸ ᾆσμά μου μὲ ἔκαμε νὰ πεινάσω. »

Ὅτε ἡ γραῖα ἐξῆλθε τοῦ θαλάμου, ἡ ἠλακάτη ἀφέθη, ἡ κόρη ἤρχισε πάλιν τὸ ᾆσμά της καὶ τὴν μὲ τὸ στρουθίον παιδιάν της, ἡ δὲ θελξικάρδιος φωνή της τοσοῦτον τρανῶς ἠκούετο δι' ὅλης τῆς ἀγυιᾶς, ὥστε οἱ διαβάται ἐνεπλέκοντο ὡς εἰς δίκτυον, καὶ ἵσταντο ἀκίνητοι, ἀκροαζόμενοι.

Εἷς ἐκ τῶν βραδύτατα διαμεινάντων, ἐφαίνετο ὡς ἐκ μαγευτικῆς καὶ ἀκαταμαχήτου δυνάμεως προσδεδεμένος ἀλύτοις δεσμοῖς εἰς ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν χῶρον, καὶ ἤκουε καὶ κατέπινε μὲ σχεδὸν δακρύοντας ὀφθαλμοὺς τοὺς συγκινητικοὺς ἐκείνους τόνους. Τέλος πάντων, ὡσανεὶ ὠθούμενος ὑπὸ κραταιᾶς ἀποφάσεως, προσῆλθε βιαίῳ τῷ βήματι πρὸς τὸν οἰκίσκον, ἐξ οὗ ἐξήρχοντο οἱ τόνοι οὗτοι. Οὐδεὶς ὑπῆρχε θυρωρὸς, ὅπως κωλύσῃ αὐτὸν τοῦ εἰσελθεῖν εἰς τὴν πενιχρὰν κατοικίαν. Μίαν δὲ μετέπειτα στιγμὴν ἵστατο εἰσελθὼν εἰς τὸν θάλαμον τῆς Γλυκέρας, ἐστραμμένα ἐχούσης τὰ νῶτα πρὸς τὴν εἴσοδον, μὴ αἰσθανθείσης τὴν παρουσίαν αὐτοῦ. Ἦτο ὁ προσελθὼν, Ἀρίφρων ὁ υἱὸς τοῦ Ἀρχίππου, ὅστις οὐδέποτε εἶχεν ἀκούσει τὴν ἐρασμίαν ταύτην φωνὴν, οὐδέποτε εἶχεν ἰδεῖ τὸ θελκτικὸν τοῦτο πρόσωπον, χωρὶς ἐν τοῖς ἐνδομύχοις τῆς καρδίας αὐτοῦ νὰ σεισθῇ. Καὶ ὅμως μέχρι τοῦδε σταθερὸς καὶ ἀκλόνητος, μακρὰν αὐτῆς συνεῖχεν ἑαυτὸν, ἐπιτρέψας τὴν περικαλλῆ ἀοιδὸν εἰς τὴν διδασκαλίαν τοῦ φιλοσόφου. Μόνον δὲ τυχαία τις συγκυρία ἔφερεν αὐτὸν νὰ διαβῇ ἀπὸ τῆς ῥύμης ἐκείνης, καὶ ἡ σταθερότης αὐτοῦ διελύθη ὡς ἰσὸς ἀράχνης, ἐξητμίσθη ὡς κοῦφος ἀτμὸς, ἀκούσαντος τοὺς λόγους τῆς ἀοιδοῦ καὶ τοὺς συνοδεύοντας τὸ ᾆσμα γλυκυτάτους, θελξικαρδίους τόνους. Μὲ βλέμμα ταχὺ παρετήρησε τὴν ἀναμφισβήτητον πενιχρότητα τοῦ οἰκήματος, ὅλως ἀντίθετον τῆς πολυτελείας, τῆς τρυφῆς, ἐν ᾗ πρότερον τὴν εἶχεν ἰδεῖ. Ἐπείσθη λοιπὸν περὶ τῆς εἰλικρινείας της, καὶ ἠσθάνετο . . . (ὅτι καὶ εἰς αὐτὸν ἐφαίνετο ἀνεξήγητον· διότι ἦν τοῦτο ἀλλοῖόν τι καὶ ἄγνωστον μέχρι τοῦδε αἴσθημα) . . . εἶδός τι σεβασμοῦ πρὸς σταθερότητα χαρακτῆρος, δυνηθέντος νὰ προσφέρῃ οὕτωσὶ δὴ μεγάλην θυσίαν· σεβασμοῦ, ὅστις ἀνυψοῦτο καὶ μέχρι φιλίας, οἵαν θὰ ἠσθάνετο ἐπὶ σταθερᾷ καὶ ἡρωϊκῇ βουλήσει καὶ συμμαθητοῦ του, συνηνωμένης ὅμως μὲ ἐγκαρδιώτερόν τι αἴσθημα, τὸ

ὁποῖον διήγειρεν ἐν αὐτῷ τὸ κάλλος τῆς μορφῆς αὐτῆς καὶ ἡ εὐφυΐα. Ἵστατο λοιπὸν σιγῶν καὶ ἀκίνητος. Τὸ στρουθίον ὅμως, αἰσθανθὲν τὴν παρουσίαν τοῦ ξένου, κατέπαυσε τὸ ἑαυτοῦ ᾆσμα, ἔῤῥηξε κραυγὴν τρόμου, ἀναγκάσασαν τὴν Γλυκέραν νὰ στραφῇ ὅπως ἴδῃ τί τὸ ἐμποιῆσαν τὸν τρόμον τοῦτον εἰς τὸ φίλτατον αὐτῆς στρουθίον . . . Αἰφνίδιον, βαθὺ ἐρύθημα κατέφλεξε τὰς παρειάς της, ἔβαλε πραεῖαν κραυγὴν ἀγαλλιάσεως καὶ θάμβους, ὅτε τὸ βλέμμα αὐτῆς ἐπεστρίχθη ἐπὶ τοῦ ἀνελπίστου θεάματος.

Ὁ Ἀρίφρων βῆμα προέβη ἓν, ἔῤῥιψε καὶ δεύτερον βλέμμα ἀπανταχόσε τοῦ θαλάμου, καὶ εἶπε ταῦτα.

« Αὕτη εἶναι ἡ τωρινή σου κατοικία, Γλυκέρα; Ὢ, εἶναι πενιχρά. »

« Εἶναι ἀρίστη δι' ἐμὲ, ζῶ εὐχάριτα ἐν αὐτῇ· » ἀπήντησεν ἡ κιθαρῳδὸς, τηροῦσα χαμαὶ προσηλωμένους τοὺς ὀφθαλμοὺς, ὅπως μὴ καταπροδώσῃ τὴν συγκίνησιν ἑαυτῆς.

« Καὶ ὁ πενιχρὸς οὗτος θάλαμος, τὸ στρουθίον σου καὶ αἱ διδασκαλίαι τοῦ Ἀναξαγόρου ἐξαρκοῦσι πρὸς εὐτυχίαν σου; »

« Καὶ διὰ τί ὄχι; θὰ ἤμην ἀναξία μαθήτρια τοῦ ἀρίστου ἐκείνου ἀνδρὸς, ἂν δὲν μοὶ ἤρκουν ταῦτα. »

« Καὶ οὗτος εἶναι λοιπὸν ὁ σημερινός σου βίος; » ἠρώτησε πάλιν, βλέπων πρὸς τὴν ἠλακάτην καὶ τὰ ἔρια, τὰ παρερριμμένα ἐν τῷ θαλάμῳ.

« Ναὶ, ἡ ἀγαθή μου Μύρτις νήθει, καὶ ἐγὼ τὴν βοηθῶ. Ἐλπίζω ὅτι, προβαίνοντος τοῦ καιροῦ, θέλω ἀποκτήσει πλειοτέραν ἐπιδεξιότητα εἰς τὸ νήθειν. Εἶχον ἀνατραφῇ κακῶς, » ἐπρόσθεσε, « καὶ ἤδη ἀρχίζω νέον βίον, καὶ ὡς ἐλπίζω, χρηστότερον. »

Ὁ Ἀρίφρων τὴν ἐκύτταζε μὲ βλέμμα, ἐκφράζον καὶ θαυμασμὸν καὶ οἶκτον συνάμα. Οὕτωσὶ νέα, οὕτωσὶ ὡραία, καὶ ὅμως ἀρκουμένη εἰς τὸ νὰ ζῇ ἀπὸ τῆς ἐργασίας τῶν χειρῶν της! Καὶ ὅμως αἱ χεῖρες αὗται ἦσαν τρυφερώτεραι, παρὰ ὥστε νὰ ἦναι πλασμέναι δι' ἐργασίαν. Εἰς μάτην ἐπροσπάθει νὰ ἐπικαλῆται εἰς βοήθειάν του τὴν φιλοσοφίαν του· τὸ ἐνώπιόν του περικαλλὲς κοράσιον πάντα τὰ θεωρήματα αὐτῆς ὡς πορφύλυγας διέλυε. Ἔλαβε λοιπὸν τὴν κιθάραν ἀπὸ τῆς τραπέζης, καὶ εἶπε φίλα φρονῶν.

« Γλυκέρα! πολλὴν ἤδη ὥραν ἔψαλες χάριν τοῦ στρουθίου σου· θέλεις νὰ ψάλῃς ὀλίγον καὶ χάριν ἐμοῦ; »

« Χάριν τοῦ στρουθίου μου! Τίς σοὶ τὸ εἶπε; »

« Ἤμην εἷς ἐξ ἐκείνων, οἵτινες ἵσταντο ἐν τῇ ὁδῷ, ὅπως ἀκροασθῶσι τοὺς γλυκεῖς τόνους τοῦ θερξικαρδίου ᾄσματός σου. Καταθελγόμενος δὲ ἐν τῷ ἀκούειν τὴν μελιῤῥύτον σου φωνὴν, ἠσθάνθην τὴν

SISMANOGLIO MEGARO

ἐπιθυμίαν νὰ ἀκούσω αὐτὴν ἐκ τοῦ πλησιέστερον. Καὶ διὰ τοῦτο παρουσιάσθην ἐνώπιόν σου. »

Μὲ πυριφλεγεῖς παρειὰς ἔλαβεν ἡ Γλυκέρα τὴν κιθάραν.

« Τί ἄσω σοι; » ἠρώτησεν· « Ὀφείλω σοι μεγάλα καὶ... καὶ... ἐπεθύμουν νὰ ἠδυνάμην νὰ παράσχω σοι μείζω ἡδονὴν παρὰ τὸ σμικρὸν τοῦτο ὑπηρέτημα. »

« Ἄσόν μοι καὶ πάλιν τὸ ᾆσμα, τὸ ὁποῖον μὲ κατέθελξε διαβαίνοντα. Τοιαῦτα ᾄσματα δὲν συνείθιζες νὰ ψάλλῃς πρότερον. Πόθεν ἠρύσθης τὰς ἐννοίας ταύτας; »

« Ἐκ τῆς καρδίας μου, » εἶπεν ἡ ὡραία κιθαρῳδὸς, στυλώσασα καὶ πάλιν χαμαὶ τοὺς ὀφθαλμούς της, μὴ δυναμένη νὰ ἀνθέξῃ εἰς τὸ βλέμμα του. Εἶτα δὲ φαιδροτέρα προσέθηκεν· « Ἤθελα γνωρίζει ἀτελῶς τὴν τέχνην μου, ἐὰν, τοῦ καιροῦ καλοῦντος, δὲν ἠδυνάμην νὰ εὑρίσκω μόνη μου τὰς καταλλήλους φράσεις πρὸς τὸ μέλος μου. »

Ἔπειτα δὲ, ἁρμόσασα τὴν κιθάραν της, ἔψαλε μὲ συγκινητικωτάτην ἔμφασιν τοὺς στίχους, τοὺς ὁποίους ἀνωτέρω εἴδομεν.

Ὁ Ἀρίφρων δὲν ἐσήκονεν ἀπ' αὐτῆς τὰ βλέμματά του, ἐνόσῳ ἔψαλλε· τοσοῦτον κατέθελγον αὐτὸν ἡ καλλονὴ καὶ οἱ τόνοι της. Καὶ ἡ δυστυχὴς δὲ Γλυκέρα ἐπελάθετο τῆς φιλοσοφίας της, καὶ ἔπλεεν εἰς ὠκεανὸν ἡδονῆς καὶ ἐλπίδων, ἐνῷ ἐκεῖνος ἵστατο κλίνων ἐπ' αὐτῆς, καὶ μετὰ βαθείας δὲ συγκινήσεως εἶπε· « Μακάριος ὁ ἀνὴρ, εἰς ὃν ποτὲ θέλεις προσφέρει τὴν καρδίαν σου, ὦ Γλυκέρα! Ἀπολαύων αὐτῆς ἔσται ὁ πλουσιώτατος τῶν ἀνθρώπων. »

« Πιστεύεις σὺ τοῦτο; » ἀνέκραξεν ἐκείνη, ἀνυψοῦσα πρὸς αὐτὸν τοὺς μεγάλους μελαμψοὺς ὀφθαλμούς της, ὡσανεὶ ἐπεθύμει νὰ ἐμβαθύνῃ εἰς τὰ κρύφια μυστήρια τῆς καρδίας του.

« Ναὶ, οὕτω πιστεύω! Ἐὰν τοιοῦτον ἐβίωσας βίον ἀφ' ἧς ὥρας σὲ ὡδήγησα ἐνώπιον τοῦ Ἀναξαγόρου, ἡ ψυχή σου εἶναι ἀνεκτίμητον κειμήλιον. »

Μέγα καὶ θαλερὸν δάκρυ κατέῤῥευσεν ἐπὶ τῶν παρειῶν τῆς δυστυχοῦς κιθαρῳδοῦ, τὸ δὲ σμικρόν της ῥουθίον, τὸ ὁποῖον εἶχε μάθει νὰ συμπεραίνῃ ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν της τοὺς ἐνδομύχους τῆς δεσποίνης του ῥοχασμοὺς, προσέπτη πάλιν ἐπὶ τοὺς ὤμους αὐτῆς, καὶ εἰσέδυσεν εἰς τοὺς κόλπους της, ὡσανεὶ ἐζήτει τὴν φωλεάν του. Ὁ Ἀρίφρων ἔσπευσε νὰ ἀνακαλέσῃ τὸν λόγον, τὸν οὕτωσὶ πληγώσαντα αὐτήν.

« Συγχώρησόν μοι, Γλυκέρα, *φιλτάτη* Γλυκέρα, » ἐπανέλαβε μὲ φωνὴν μᾶλλον συγκεκινημένην· « δὲν ἐπροτιθέμην νὰ σοὶ ἀποτείνω μομφήν! »

Ἀλλ' ἡ χαρὰ ἔχει καὶ αὐτὴ τὰ δάκρυά της, ὡς καὶ τὸ ἄλγος· εἰς δὲ τὴν ἔκρηξιν ταύτην τοῦ φίλτρου του ἔκρυψε τὸ πρόσωπόν της εἰς τὰς δύο της χεῖρας καὶ ἔκλαιεν· ἐνῷ ὁ Ἀρίφρων, ἐπιλαθόμενος ἁπασῶν τῶν πρώην προθέσεών του, περιεπτύξατο αὐτὴν διὰ τῶν βραχιόνων αὐτοῦ, καὶ εἶπε σιγανῇ τῇ φωνῇ.

« Γλυκέρα! τὴν καρδίαν, ἣν μόνον νὰ δώσῃ τις δύναται, μοὶ τὴν δίδεις; »

« Περιπαθὴς περίπτυξις, αὕτη ὑπῆρξεν ἡ μόνη τὸ πρῶτον ἀπάντησις τῆς δυστυχοῦς κόρης. Εἶτα δὲ ἀντηλλάγησαν οἱ τῆς πίστεως ἐκεῖνοι ὅρκοι, οἵτινες ἐν τῷ τόπῳ ἐκείνῳ, ὅπου οἱ γάμοι οὐδὲν ἦσαν πλέον εἰμὴ ἡ νομιμοποίησις τῶν τέκνων, τοσοῦτον συνεχῶς κατεῖχον τὴν θέσιν νομίμων συζεύξεων, ὥστε ἦτο λίαν δυσχερὲς νὰ ἀποκαλέσῃ τις μὲ ὀλιγώτερον τίμιον ὄνομα δεσμὸν, ὅστις οὐδὲν ἧττον ἐτηρεῖτο πιστῶς, πολλάκις δὲ καὶ μείζονος εὐδαιμονίας καθίστατο πρόξενος τοῦ διὰ τῶν νόμων καθηγιασμένου γάμου, καθ' ὅσον ὁ τελευταῖος οὗτος ἐξ ἀνάγκης ἐξήρτητο μᾶλλον ἀπὸ τῆς τυχαίας γεννήσεως ἢ ἀπὸ τῆς προσωπικῆς ἀξίας.

« Καὶ δι' ἐμὲ λοιπὸν, φιλτάτη κόρη, » εἶπεν ὁ Ἀρίφρων σφίγγων αὐτὴν πάλιν εἰς τὰς ἀγκάλας του, « ἐπροτίμησας πενίαν καὶ κακοπάθειαν, ἐνῷ σοὶ προσεμειδία πλοῦτος καὶ τρυφή; Ἔχεις δίκαιον· ὁ ἀληθὴς ἔρως κεῖται ὑψηλότερα καὶ βαθύτερα, ὥστε αἱ χαμερπεῖς ψυχαὶ δὲν δύνανται νὰ τὸν κατανοήσωσιν. Ἴσως δὲ καὶ δὲν θὰ ἠδυνάμην νὰ σὲ ἀγαπήσω πρὸ ἑνὸς ἔτους τοσοῦτον φλογερῶς, ὥσπερ ἤδη, διότι καὶ ἐγὼ εἶχον παρασυρθῇ ἀπὸ τὸν τοὺς πάντας καθέλκοντα χείμαῤῥον. »

Τὴν στιγμὴν ταύτην ἐπέστρεψεν ἡ γραῖα Μύρτις, φέρουσα ἀνὰ χεῖράς της τὸ σκεῦος, τὸ περιέχον τὴν φακῆν, ἣν εἶχε βράσει ἐν τῇ οἰκίᾳ ἑνὸς τῶν γειτόνων· διότι ἡ οἰκονομία αὕτη ὑπῆρχεν ἤδη ἀναγκαία εἰς τὴν δυστυχῆ Γλυκέραν. Ἡ ὡραία κιθαρῳδὸς προσεκάλεσε μειδιῶσα τὸν ἐραστήν της νὰ συμμετάσχῃ τοῦ γεύματός της. Ἀλλ' ὁ Ἀρίφρων προσέβλεψεν ἐπ' αὐτὴν μονονουχὶ κλαίων καὶ εἶπεν·

« Εἰς τοιαύτην τροφὴν ἠρκέσθης, ὦ Γλυκέρα; »

« Δὲν εἴχομεν καλήτερόν τι, μὰ τοὺς θεούς! » ἀπήντησεν ἡ γραῖα, καὶ πρὶν ἢ δυνηθῇ ἡ Γλυκέρα νὰ ἀπαντήσῃ. « Τὸ παιδάκι μου ἀπὸ πρωΐας μέχρις ἑσπέρας ἔψαλλεν ὡς στρουθίον, χωρὶς καλητέραν τροφὴν ἐκείνης, τὴν ὁποίαν ῥίπτουσιν εἰς τὰς ὄρνιθας· καὶ ὅμως εἰκοσάκις προσῆλθε πρός με ὁ οἰκονόμος τοῦ Κλέωνος, κομίζων πλήρη χρυσίου βαλάντια· ἀλλ' εἰς μάτην, ὤφειλε νὰ τὰ λάβῃ ὀπίσω. Ἔψαλλε μόνον διὰ τὸν μικρόν της Ἀρίφρονα, ὅπως ὀνομάζει τὸ μικρὸν ἐκεῖνο στρουθίον της, καὶ ἐτσάκιζε τὸν νοῦν της μελετῶσα τὰ ἄχρηστα ἐ-

SISMANOGLIO MEGARO

κεῖνα πράγματα, ὅσα μανθάνει ἀπὸ ἐκεῖνον τὸν παληόγερον, τὸν ὁποῖον ὀνομάζουσι φιλόσοφον, καὶ δὲν φροντίζει διόλου οὔτε τί μέλλει νὰ φάγῃ, οὔτε τί μέλλει νὰ πίῃ. »

« Τὸ στρουθίον σου ὀνομάζεται Ἀρίφρων, Γλυκέρα; » ἠρώτησεν ὁ νεανίσκος μειδιῶν.

« Μάλιστα, προέβλεπον, ὅταν τὸν ὠνόμαζα οὕτω καὶ ἤρχιζε νὰ μὲ ἀγαπᾷ, ὅτι τέλος πάντων θὰ μοὶ συμβῇ τι ἀγαθὸν, καὶ δὲν ἠπατήθην! » Καὶ πάλιν περιέλαβε τὸν ἐραστήν της μὲ τοὺς βραχίονάς της, καὶ ἔκρυψε τὸ πρόσωπόν της εἰς τὸ στῆθος αὐτοῦ.

« Διὰ τί, Μύρτι, δὲν ἦλθες εἰς ἐμὲ, νὰ μοῦ εἰπῇς ὅλα ταῦτα; » εἶπεν ὁ Ἀρίφρων. Ἡ γραῖα γυνὴ ἐβράδυνε νὰ ἀπαντήσῃ· διότι καλῶς ἐγίνωσκεν, ὅτι, ἐὰν ἡ πειθὼ αὐτῆς ἠδύνατο νὰ κατορθώσῃ τι, τὸ χρυσίον τοῦ Κλέωνος δὲν θὰ ἀπεπέμπετο· ἀλλ' ἡ Γλυκέρα ἀπήντησεν ἀντ' αὐτῆς.

« Δὲν εἶχε τὴν ἄδειαν· ἀπὸ τοῦ οἴκτου σου δὲν ἐπεθύμουν νὰ ἀπολαύσω, ὅ,τι μόνον ἀπὸ τοῦ ἔρωτός σου ἠδυνάμην νὰ δεχθῶ. Ἔμαθα νὰ ἦμαι ὑπερήφανος, Ἀρίφρων, καὶ ὅταν ἀπεφάσισα νὰ ἀκολουθήσω τὰς διδασκαλίας τοῦ Ἀναξαγόρου, ἀπεφάσισα συγχρόνως καὶ νὰ δοκιμάσω τὰς δυνάμεις μου, καὶ νὰ ἴδω, ἂν ὄντως ἠδυνάμην νὰ ζήσω ἄνευ τοῦ πλούτου, εἰς τὸν ὁποῖον εἶχον συνειθίσει. Μῆνες παρῆλθον ὁλόκληροι, πρὶν ἢ ἡ ἀπόπειρά μου αὕτη ἐπιτύχῃ ἐντελῶς, καὶ ἤδη δὲ πρόωρα ἀφίχθης· ἐπεθύμουν νὰ ἐβεβαιούμην πλειότερον, ὅτι εἶμαι ἀνταξία σοῦ. »

« Εἰς τοῦτο ὅμως δὲν συμφωνῶ ἐγὼ ἐντελῶς. » ἀπήντησεν ὁ μαθητὴς τοῦ Ἀναξαγόρου, φιλῶν τρυφερώτατα τὸ ὡραῖον μέτωπον τῆς προλαλησάσης. « Ἀλλὰ καὶ ὑποτεθέντος ὅτι ἀφίχθην λίαν πρόωρα ὡς πρὸς σὲ, δὲν ἀφίχθην ὅμως ἱκανῶς ἐγκαίρως ὡς πρὸς ἐμέ. Ὕπαγε μετὰ τῆς δεσποίνης σου, Μύρτι, καὶ ζήτησε καλητέραν κατοικίαν· καὶ στοχάσου, Γλυκέρα! » ἐπρόσθεσε λέγων σιγανῇ τῇ φωνῇ πρὸς τὸ εὐτυχὲς κοράσιον « ὅτι θέλει εἶσθαι καὶ ἐμὴ κατοικία. Ὅθεν ὀφείλει νὰ ἦναι οὐχὶ ἀναξία τοῦ ἔρωτος. Θὰ ἔλθω πάλιν σήμερον πρὸς τὸ ἑσπέρας, καὶ ἡ Μύρτις θὰ μὲ ὁδηγήσει εἰς τὴν νέαν σου κατοικίαν. » Ταῦτα εἰπὼν καὶ περιπτυξάμενος καὶ πάλιν αὐτὴν τρυφερῶς, ἀπῆλθε, καταλιπὼν τὴν νέαν κιθαρῳδὸν εἰς μέθην χαρᾶς, ἥντινα εὐχερέστερον δύναταί τις νὰ κατανοήσῃ παρὰ νὰ περιγράψῃ.

Ἡ νὺξ εὗρε τὴν ὡραίαν Κορινθίαν ἐνοικοῦσαν μικρὸν μὲν ἀλλ' εὐπρεπῶς εὐτρεπισμένον καὶ ὡραῖον οἰκίσκον, ἔχοντα καὶ κομψὸν κῆπον ἐκ τοῦ ὄπισθεν μέρους. Ἐνῷ δὲ ἡ γηραιὰ Μύρτις ἐνησχολεῖτο εἰς τὴν ἑτοιμασίαν κρειττονος ὀπωσοῦν δείπνου, παρὰ τὸ μέχρι τοῦδε σύνηθές των ἔδεσμα τῆς φακῆς, περιεδιάβαζον ἡ Γλυκέρα καὶ ὁ Ἀ-

ρίφρων ὑπὸ τὸ φῶς τῆς σελήνης ἐν τῷ κηπαρίῳ των, ἀπολαύοντες τῆς ζωογόνου καὶ εὐώδους αὔρας, καὶ προσβλέποντες πρὸς τὸν ἀπαστράπτοντα καὶ ἔναστρον οὐρανὸν, καὶ συνδιαλεγόμενοι περὶ τῶν διδασκαλιῶν, τὰς ὁποίας εἶχον ἀκούσει παρὰ τοῦ Ἀναξαγόρου. Ἐὰν ὁ εἷς ἐλησμόνει τι, ὁ ἕτερος τὸ ἀνεπλήρου· ἐπεχείρουν δὲ ἀμφότεροι τοὺς αὐτοὺς ὑπολογισμοὺς καὶ ἐδοκίμαζον γελῶντες τίς θὰ ὑπερβῇ τὸν ἕτερον· συνδιελέγοντο περὶ τοῦ ἀοράτου καὶ τοῦ ἀπείρου, περὶ τῆς ὕλης καὶ περὶ τοῦ πνεύματος, καὶ ἀμφοτέρων ἡ διάνοια ἐφαίνετο ὡς ἐνισχυθεῖσα ὑπὸ τῆς συναισθήσεως τῆς εὐδαιμονίας των. Διότι ὁ Ἀρίφρων ἐνέτυχεν ἤδη ὅ,τι ἐπόθει . . . τὴν χάριν καὶ τὴν εὐαισθησίαν γυναικὸς, συνηνωμένην μετὰ πεφωτισμένου πνεύματος ἀνδρός.

Διότι λίαν ἀηδὴς ἦτο τότε ἐν Ἀθήναις ἡ μετὰ τῶν συνήθων γυναικῶν συνδιάλεξις, μηδεμίαν γνῶσιν ἐχουσῶν ἐπιστημῶν ἢ φιλοσοφίας. Ἀπὸ τῆς ἠλιθιότητος τῆς μητρός του καὶ τῆς τραχύτητος τῶν συνομιλήκων του, πρώτην ἤδη φορὰν ὁ μαθητευόμενος τοῦ Ἀναξαγόρου μετέβαινεν εἰς συναναστροφὴν εὐπαιδεύτου καὶ πνευματωδεστάτης γυναικὸς, ὅθεν καὶ εὕρισκεν ἐν αὐτῇ πνευματικὰ θέλγητρα, ὑπέρτερα πάσης ἄλλης ἡδονῆς, καὶ μᾶλλον αὐτὸν ἐκμαγεύοντα παντὸς σωματικοῦ κάλλους.

Ἐκεῖ, ὅπου ἡ διάζευξις εἶναι εὐχερὴς καὶ συχνὴ, ὁ γάμος ἀποβάλλει μέγα μέρος τῆς ἱερότητός του, καίτοι ὁ νόμος διατηρεῖ αὐτόν. Ὅπου δὲ γυναῖκες, ὡς ἡ Λαῒς καὶ ἡ Φρύνη, ἐπεδείκνυον τὰ κάλλη των δημοσίᾳ, ἐξασκοῦσαι ἀνέτως τὸ ἑαυτῶν ἐπάγγελμα, μηδόλως κωλυόμεναι οὔτε ὑπὸ τῆς θρησκείας, οὔτε ὑπὸ τῆς δημοσίας γνώμης, ἡ ἑταίρα, ἥτις ἔδιδεν εἰς ἕνα μόνον τὴν καρδίαν της, οὐδενὸς ἑτέρου ἐστερεῖτο πλὴν τοῦ τυχαίου δώρου τῆς γεννήσεως, ὅπως ἀποβῇ ἐρῶσα καὶ πιστὴ σύνευνος. Διὰ ταῦτα τοσοῦτον σμικρὰ ἦτο ἐν Ἀθήναις ἡ διαφορὰ μεταξὺ συζύγου καὶ ἐρωμένης, ὥστε οἱ σπουδαιότατοι καὶ ἀγαθώτατοι, τοιοῦτόν τινα συνάπτοντες δεσμὸν, οὐδεμίαν σχεδὸν ἑτέραν ἠσθάνοντο τύψιν συνειδότος, εἰμὴ ὅτι δὲν ἐξεπλήρουν τὸ πρὸς τὴν πατρίδα καθῆκον, καθ' ὅσον τὰ ἐκ τοιούτων γάμων τέκνα δὲν ἠδύναντο νὰ ὦσι πολῖται Ἀθηναῖοι.

Ὁ περὶ τούτου νόμος πολλάκις καὶ πολλαχῶς παρεβαίνετο, πρὶν ἢ ὁ Περικλῆς ἀναλάβῃ τὰς ἡνίας τοῦ Κράτους, ξέναι δὲ γυναῖκες οὕτωσὶ δὴ πολλαὶ εἶχον συνέλθει εἰς γάμου κοινωνίαν μετὰ πολιτῶν Ἀθηναίων, ὥστε ὁ Περικλῆς, ὅπως ἐλαττώσῃ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀπὸ τοῦ δημοσίου θησαυροῦ ἀπολαμβανόντων συντάξεις πολιτῶν, ἀνεκάλεσε πάλιν εἰς τὸ πρῶτον αὐτοῦ κῦρος τὸν παραμεληθέντα τοῦτον νόμον. Ἕνεκα δὲ τούτου χιλιάδες ἀτόμων, γεννηθέντων ἐκ τοιούτων γάμων, ἀπέβαλον τὰ πολιτικά των δικαιώματα, καὶ ἔκτοτε σπα-

SISMANOGLIO MEGARO

νιώτεραι ἐγένοντο αἱ μετὰ ἀλλοδαπῶν γυναικῶν συζεύξεις. Ὅσαι δὲ ἀλλοδαπαὶ ἠρῶντο Ἀθηναίου τινὸς νεανίσκου, ἦσαν ἠναγκασμέναι ἢ νὰ ἀπαρνῶνται τὸν ἔρωτά των, ἢ νὰ ἀρκῶνται εἰς μόνον τὸ τῆς τιμῆς καὶ πίστεως αἴσθημα τοῦ ἐρωμένου των, ἐλλείποντος παντὸς ἄλλου ὑποχρεοῦντος αὐτὸν δεσμοῦ.

Παραβαλλόμενος δὲ πρὸς ἐκείνους, τοὺς ὁποίους εἶχεν ἴδει ἡ Γλυκέρα εἰς τὰ συμπόσια, ὅπου πρότερον ἐξήσκει τὸ τῆς κιθαρῳδοῦ ἐπάγγελμά της, ὁ Ἀρίφρων ὡμοίαζεν ὡς θεός τις μεταξὺ Σατύρων. Ἀποπτύσασα λοιπὸν τὰ βαρύτιμα δῶρα καὶ τὴν τρυφήν, τὴν ὁποίαν τῇ προσέφερεν ὁ βάναυσος Κλέων, καὶ θυσιάσασα πᾶσαν πολυτέλειαν, ἐν ᾗ ἠδύνατο νὰ διαβιώσῃ ἐξασκοῦσα δημοσίᾳ τὸ τῆς κιθαρῳδοῦ ἐπάγγελμα, ὅπως ἀφοσιωθῇ εἰς χρηστὸν νέον, μηδὲν ἕτερον αὐτῇ χορηγοῦντα πλὴν τῆς λιτῆς διατροφῆς, προσέφερε πλούτη καὶ ἀναπαύσεις ὁλοκαύτωμα εἰς γενναιότερόν τι αἴσθημα, καὶ ἀπέβη ἐνάρετος γυνή, καίτοι διὰ πολλοὺς λόγους εἰς ἑτέραν τινὰ ἐποχὴν καὶ ἄλλην ἐπικράτειαν, ἡ συνένωσις αὕτη δικαίως ἤθελε στηλιτευθῇ ὡς ἀπαισία καὶ ἀσύγγνωστος. Τοσοῦτον ἄρα σπανιώτατα δυνάμεθα νὰ κρίνωμεν ὀρθῶς ἀπὸ ἐξωτερικῶν τινων σημείων περὶ τῆς καρδίας καὶ τῶν φρονημάτων τοῦ πλησίον μας! Εὐτυχῶς ὅμως διὰ τὴν ἀνθρωπότητα, ὑπάρχει δικαιοκρίτης ὀφθαλμὸς, διορῶν τὰ ὑποκρυπτόμενα ὑπὸ τὰ ἐξωτερικὰ ἐπικαλύμματα, ἐτάζων καρδίας καὶ νεφροὺς, καὶ διαγινώσκων ἐν τοῖς ἐνδομύχοις τῶν ἀνθρωπίνων καρδιῶν τὰ γνήσια αἰσθήματα καὶ φρονήματα καὶ τῶν κρινόντων καὶ τῶν κρινομένων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΑ'.

ΔΕΚΑ ΤΑΛΑΝΤΑ ΚΑΛΩΣ ΔΑΠΑΝΗΘΕΝΤΑ.

Ἐνῷ ὁ Λεώστρατος εὕρισκεν εὐάρεστον ἀνάπαυλαν ἀπὸ τοῦ Ἀθηναϊκοῦ θορύβου ἐν τῇ ἡσυχίᾳ τοῦ ἀγροτικοῦ βίου, πάντη διάφοροί τινες σκηναὶ συνετάρασσον τοὺς περὶ τὰ πολιτικὰ σπουδάζοντας κατοίκους τῆς πολυταράχου ἐκείνης πόλεως. Οἱ ἀκούραστοι τοῦ Περικλέους ἐχθροὶ κατέβαλλον ἤδη ἁπάσας αὐτῶν τὰς προσπαθείας, ἡ εἰς τὴν ἀριστοκρατικὴν δὲ φατρίαν προσθήκη τοῦ Κλέωνος περιεποίησεν αὐτῇ πολλὴν παρὰ τῷ ὄχλῳ ὑπόληψιν, ἀφ' ἧς οἱ εὐπατρίδαι ἐπωφελήθησαν ἐπιδεξίως. Καὶ ὅμως τὸ πολὺ πλῆθος τῶν νεωτέρων εὐπατριδῶν ἀπεῖχε τοῦ ἀγῶνος, καὶ ἄφινε τὰς ἀντιμαχομένας φατρίας ἐλευθέρας εἰς τὴν πάλην· καὶ εἰς τὰς κατωτέρας δὲ τάξεις τοῦ λαοῦ ὁ Περικλῆς πολλὴν εἰσέτι ἀπήλαυε τὴν εὔνοιαν, εἰ καὶ κατὰ πολὺ εἶχεν ἐλαττωθῇ αὕτη, παραβαλλομένη πρὸς τὴν δημοτικότητα ἧς ἀπήλαυε κατ' ἀρχαιοτέραν ἐποχὴν, ὅτε πρὸ μηνῶν τινων ἦν εἰς τὸν κολοφῶνά του ὁ ἐνθουσιασμὸς, τὸν ὁποῖον εἶχον διεγείρει αἱ κατὰ τὴν Εὔβοιαν νίκαι αὐτοῦ. Καὶ ὅμως τὰ Μέγαρα δὲν εἶχον εἰσέτι ὑποστῇ τὴν προσήκουσαν τιμωρίαν, εἰς οὐδένα δὲ ἕτερον ἠδύνατο ὁ τῶν Ἀθηναίων δῆμος νὰ ἐμπιστευθῇ τὸ ἔργον τοῦτο μὲ πλειοτέραν ἐπιτυχίας προσδοκίαν, ὅσον εἰς τὸν Περικλέα αὐτόν. Οὕτω λοιπὸν αἱ γνῶμαι καὶ αἱ διαθέσεις ἐταλαντεύοντο καὶ ἦσαν ἀμφιῤῥεπεῖς, ὥστε οἱ τοῦ Περικλέους ἀντίπαλοι ἠδύναντο εὐλόγως νὰ κατηγορηθῶσιν, ὡς λίαν ἐπαρθέντες διὰ τὰς προσωρινὰς, τυχαίας καὶ σχεδὸν μηδενὸς λόγου ἀξίας ἐπιτυχίας των.

Ὁ Δρακοντίδης εἶχεν ἤδη εἰσαγγείλει εἰς τοὺς Λογιστὰς, ὅτι σκοπεῖ νὰ ἀπαιτήσῃ ἐκτενεστέρας πληροφορίας ἐπὶ τοῦ τοσοῦτον παραξένου ἐκείνου κονδυλίου τῶν λογαριασμῶν τοῦ Περικλέους. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ Περικλῆς, λαβὼν γνῶσιν τοῦ πράγματος τούτου, ἀπεποιήθη νὰ ἐξηγηθῇ λεπτομερέστερον περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου, τὸ ζήτημα ἐπαρουσιάσθη εἰς τὴν συνέλευσιν τοῦ λαοῦ, ὅπως εἴθιστο ἐπὶ πάσης σπουδαίας ὑποθέσεως.

Ὁ Περικλῆς οὐδὲν ὅλως ἀπήντα πρὸς τὴν κατηγορίαν ταύτην. Ἐν

SISMANOGLIO MEGARO

ἀκαταμαχήτῳ γαλήνῃ ψυχῆς ἐμειδία ἐπὶ ταῖς φωνασκίαις τῶν ἀντιπάλων του καὶ ἐτήρει βαθεῖαν σιγήν. Μεθ' ὃ ὁ Δρακοντίδης ἐπρότεινε, νὰ προσκληθῇ νὰ παρουσιάσῃ πλήρη ἔκθεσιν περὶ τῆς διαχειρίσεως τῶν δημοσίων χρημάτων εἰς γενικὴν συνέλευσιν τοῦ λαοῦ, ὅς τις νὰ ἐκφέρῃ τὴν ἀπόφασίν του ὡς ἀνώτατος δικαστὴς ἐπὶ πραγμάτων τοιαύτης φύσεως· ἀλλὰ καὶ αὕτη ἡ ἐκκεντρικὴ ὅλως καὶ βιαία πρότασις εὐχερέστατα κατεναυάγησε. Διότι οὕτωσὶ δὴ τοῖς πᾶσι καταφανὴς παρέκβασις ἀπὸ τῆς νομίμου ὁδοῦ ἦν τὸ προτεινόμενον, ὥστε, μολονότι ὁ Θουκυδίδης κατέβαλε πᾶσαν δυνατὴν προσπάθειαν, ὅπως ἡ πρότασις αὕτη τοῦ Δρακοντίδου ἐγκριθῇ, Ἄγνων, ὁ τοῦ Νικίου, ἀνὴρ ὅστις συνήθως οὔτε ἐδημηγόρει οὔτε δὲ ἀξιολόγως ἀνεμιγνύετο εἰς πολιτικὰς συζητήσεις, ἀντέστη προθυμότατα κατ' αὐτῆς. Ἦν δὲ ὁ ἀνὴρ οὗτος μέσης ἡλικίας, πλουσιώτατος καὶ τοῖς πᾶσι σεβαστὸς, ἐν δὲ τῇ ἀφελείᾳ τῶν δημηγοριῶν του ἐνέκειτό τι ἐφελκύον ταθερῶς τὴν προσοχὴν παντὸς ἀκροωμένου αὐτόν. Ἦτο δὲ πρὸς τούτοις κατάδηλον, ὅτι ἐν τοῖς λόγοις αὐτοῦ δὲν ἐθήρευε ῥητορικὴν δόξαν, ἀλλ' ἠρκεῖτο εἰς τὸ νὰ φωτίζῃ τὰς διανοίας τῶν ἀκροατῶν του.

« Ἔχω πολλὴν περιουσίαν, ὦ Ἀθηναῖοι, » εἶπεν, « ὡς ἔστι πᾶσιν ὑμῖν γνωστὸν, καὶ ὅμως αἰσθάνομαι ὅτι εἰμὶ ἀπαραιτήτως ἠναγκασμένος νὰ ζητῶ ἀκριβεῖς λογαριασμοὺς παρὰ τοῦ ἐπιστάτου μου, τὸν ὁποῖον ἔχω εἰς τὴν πόλιν καὶ εἰς τοὺς ἀγρούς μου. Ὅταν ὅμως ἀρχίζω τὴν ἐξέτασιν τῶν λογαριασμῶν του, ἐκλέγω συνήθως καιρὸν ἀργίας καὶ ἀνέσεως, καθ' ὃν δὲν ὑποπτεύω νὰ περισπασθῇ ἡ προσοχή μου ὑπὸ ἄλλων σπουδαίων μου ὑποθέσεων, καὶ τοῦτο διὰ νὰ ἔχω τὸν προσήκοντα καιρὸν νὰ ἐπιθεωρήσω τὸ ἓν μετὰ τὸ ἕτερον ἅπαντα τὰ κονδύλια τῶν λογαριασμῶν του, καὶ νὰ ἀντιπαραβάλω αὐτὰ πρὸς τὰς ἀποδείξεις καὶ δικαιολογίας των, ἐφ' ὅσον εἰσέτι τὰ πράγματα εἶναι ὁλοσχερῶς νεαρὰ εἰς τὴν μνήμην μου. Νομίζω δὲ ὅτι οὗτος εἶναι ὁ ἄριστος τρόπος τοῦ θεωρεῖν λογαριασμούς. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ κατὰ τὴν θεσμοθεσίαν, ἥτις παρ' ἡμῖν ἰσχύει, ὡρισμένοι τινὲς ἄρχοντες, δυνάμενοι νὰ ἐπασχολῶνται ἐν ἀνέσει εἰς τὸ ὑπούργημα τοῦτο, ἐκλέγονται ὑπὸ τῶν πολιτῶν, ἵνα ἐξετάζωσι τοὺς περὶ τῆς διαχειρίσεως τῶν δημοσίων χρημάτων λογαριασμοὺς, καὶ εἰς τὰς ἀποφάσεις τούτων ἀπονέμομεν πλήρη ἐμπιστοσύνην. Ἐν περιπτώσει δὲ μόνον, καθ' ἣν ἤθελεν ἀνακαλυφθῇ ἀπάτη τις ἢ σφετερισμὸς, τὸ πρᾶγμα ὑποβάλλεται εἰς τὴν ὑμετέραν κρίσιν, ὅπως ἀποφασίσητε τὰ δέοντα, οἱ δὲ καθεστῶτες ἡμῶν νόμοι ὥρισαν ἀκριβῶς τὰ περὶ τῆς διαδικασίας ταύτης. Τὸ δικαστήριον τῶν Ἡλιαστῶν δικάζει περὶ τῶν τοιούτων, οἱ δὲ Λογισταὶ δικαιοῦνται νὰ παρουσιάσωσιν εἰς τὸ ῥηθὲν δικαστήριον μαρτυρίαν πρὸς ὑποστήριξιν τῆς τοιαύτης κατηγορίας

καὶ ἀγωγῆς. Ἐὰν ὅμως ἐπεχείρει τις νὰ προτείνῃ τὴν εἰς γενικὴν τοῦ δήμου συνέλευσιν ἐξέτασιν τῆς ὅλης ἐκθέσεως τῶν λογαριασμῶν, δὲν ἠξεύρω πότε θὰ ἐτελείονεν ἡ τοιαύτη ἐξέτασις. Διότι πρῶτον μὲν ὅσοι ἔχουσι καὶ ἄλλας ὑποθέσεις, δὲν δύνανται νὰ ἀσχολῶνται εἰς τοιαύτην πολύπονον ἔρευναν καθ' οἱανδήποτε ἡμέραν, καὶ ἂν δὲ ὑπετίθετο ὅτι ἠδύναντο, πάλιν τοιαύτη ἐξέτασις ἤθελε προβαίνει λίαν βραδέως, ἐπειδὴ φυσικῷ τῷ λόγῳ ἕκαστος τῶν ἐν τῇ γενικῇ ταύτῃ τοῦ λαοῦ συνελεύσει ἐκκλησιαζόντων θὰ ἤθελεν ἰδίοις ὄμμασι νὰ πληροφορηθῇ πρότερον καὶ πεισθῇ περὶ τῶν πραγμάτων, πρὶν ἢ δώσῃ τὴν ψῆφόν του κατὰ τοὺς νόμους. Ἐὰν λοιπὸν τοιαύτη τις πρότασις ἐνεκρίνετο ἐν γένει περὶ πάντων, δὲν βλέπω, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἑτέραν δι' ὑμᾶς σωτηρίαν, εἰμὴ τὸ νὰ προσφέρητε τοῦ λοιποῦ θυσίας καὶ εὐχὰς εἰς τοὺς θεοὺς, ὅπως εὐδοκήσωσι νὰ ἐπεκτείνωσι τὴν ζωὴν τῶν μεγάλων τούτων κακούργων μέχρι τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν ἤθελεν εἶσθαι δυνατὸν νὰ κατορθωθῇ ἡ ἐξέλεγξις τῶν κακουργιῶν των. Διότι ἡ τοιαύτη ἐξέτασις βεβαίως δὲν θὰ ἀπεπερατοῦτο εἰς μιᾶς ἀνθρωπίνης γενεᾶς βίον. »

Ἄσβεστος γέλως ἐπέστεψε τὴν προσλαλιὰν ταύτην, διότι οἱ ἀγχίνοες Ἀθηναῖοι εὐθὺς συνῃσθάνθησαν τὸ ἄτοπον καὶ γελοῖον τῆς προτάσεως ἐκείνης. Τὸ βλέμμα δὲ τῆς ἐκπλήξεως καὶ τοῦ θάμβους, τὸ ὁποῖον ὁ Ἄγνων ἀπηύθυνε πρὸς τὴν συνέλευσιν, εἴτε εἰλικρινῶς εἴτε καὶ καθ' ὑπόκρισιν, ὡσανεὶ ἤθελε νὰ εἴπῃ, ὅτι διόλου δὲν γνωρίζει νὰ εἰπέ τι, δυνάμενον νὰ διεγείρῃ τοιαύτην φαιδρότητα εἰς τοὺς ἀκροατάς του, ἀντὶ νὰ καταπαύσῃ τὸν γέλωτα, νέαν ἔδιδε τροφὴν εἰς αὐτόν. Πολλοὶ δὲ καὶ ποικίλοι ἀστεϊσμοὶ διέτρεχον τὰς τάξεις τοῦ ἐκκλησιάζοντος δήμου τῶν Ἀθηναίων, ὑπολογιζομένων τινῶν, ὁπόσον ἄραγε μακρὸς ὤφειλε νὰ ἦναι ὁ βίος πολλῶν ἐπὶ σφετερισμοῖς καὶ καταχρήσεσιν ἐπὶ τῶν δημοσίων χρημάτων καταδικασθέντων τὸ πάλαι ἀνδρῶν, ἐὰν ἔκτοτε ἤθελεν ἐγκριθῇ πρότασίς τις, οἵα ἡ τοῦ Δρακοντίδου.

Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Θουκυδίδης ἐμειδίασε, καὶ εἶπεν εἰς τὸ οὖς τοῦ Δρακοντίδου, ὅτι οὗτος ὁ Ἄγνων εἶναι ἐπικίνδυνος ἀντίπαλος, ἕνεκα τῆς ἀφελοῦς ἀλλὰ δραστικῆς εὐγλωττίας του.

« Ἡ ἀντικειμένη ἡμῶν φατρία, » ἐπρόσθεσεν, « ἐνισχύεται ὁσημέραι μὲ ὅλας τὰς προφυλάξεις καὶ τοὺς ἀγῶνάς μας. Ὁ Ἄγνων εἶναι ἄνθρωπος μεγάλης ὑπολήψεως ἐν τῇ πόλει· δὲν ἐπίστευον ὅτι θὰ προστεθῇ εἰς τὴν ἐναντίαν ἡμῶν φατρίαν. Τὸ χείριστον ὅμως πάντων εἶναι, ὅτι ἔχει δίκαιον. Αὕτη εἶναι ἡ μόνη νόμιμος ὁδὸς, καὶ ὁ Γλύκων ἔπραξε μεγίστην ἀνοησίαν. Οἱ νεανίσκοι οὗτοι εἰσδύουσι μέχρι

SISMANOGLIO MEGARO

λαιμοῦ εἰς πᾶν ἕλος, καὶ προσκαλοῦσιν ἔπειτα ἡμᾶς τοὺς γηραιοὺς νὰ τοὺς ἐξάξωμεν ἐκεῖθεν. »

« Ἀλλὰ κατηγορία ἐπὶ σφετερισμῷ δημοσίων χρημάτων . . . »

« Δὲν θὰ ὠφέλει τίποτε, νομίζω. Διότι εἶναι λίαν εὔκολον νὰ συμπεράνῃ τις, ποῦ ἐξωδεύθησαν τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος ποσά. »

Τὴν στιγμὴν ταύτην ἐκραύγαζον, ζητοῦντες νὰ ὁμιλήσῃ ὁ Περικλῆς. Ὁ λαὸς ἐπεθύμει νὰ ἀκούσῃ τὸν εὐνοούμενόν του ῥήτορα· ὅτε δὲ εἶδον τὸν Γλύκωνα προσιόντα εἰς τὸ βῆμα, ἐκραύγαζον ἅπαντες, ἀπαιτοῦντες νὰ καταβῇ, καὶ πάλιν ἀντήχει ὁ πέριξ ἀὴρ ἀπὸ τῶν κραυγῶν· « Ὁ Περικλῆς! ὁ Περικλῆς νὰ δημηγορήσῃ! »

Μετὰ οὕτωσὶ γενικὴν πρόσκλησιν ἠγέρθη ὁ ῥήτωρ, καὶ ἀναβὰς εἰς τὸ βῆμα περιέβλεπε πανταχόσε μὲ ἐσταυρωμένας χεῖρας. Τέλος δὲ πάντων εἶπεν· « Ἀθηναῖοι! μὲ ἐκαλέσατε. Λοιπόν, τί ζητεῖτε παρ' ἐμοῦ; »

Σιγὴ καὶ ἀπορία κατέσχε τὸ πλῆθος, ὅπερ, καίτοι προσκαλέσαν αὐτόν, δὲν εἶχεν ἄντως σκεφθῇ περὶ τίνος κυρίως ἐπιθυμεῖ νὰ ἀκούσῃ δημηγοροῦντα αὐτόν· ὅθεν καὶ ἐπί τινας στιγμὰς οὐδὲν ἕτερον ἠκούετο μεταξὺ τοῦ λαοῦ εἰμὴ συγκεχυμένος τις θροῦς πολλῶν συνάμα ψιθυρισμῶν, χωρὶς κυρίως νὰ ἐκδηλωθῇ ὡρισμένον τι. Ὁ Περικλῆς ἵστατο ἐπὶ τοῦ βήματος ἄκραν τηρῶν σιγήν. Τέλος πάντων ὅμως δύο ἢ τρεῖς φωναὶ ἀνέκραξαν· « Τὰ δέκα τάλαντα... τί ἔγειναν; »

« Ἀθηναῖοι! » ἔκραξεν ὁ Περικλῆς, περιτυλισσόμενος σφιγκτότερα μὲ τὴν χλαμύδα του, ὡς νὰ ἡτοιμάζετο νὰ καταβῇ ἀπὸ τοῦ βήματος. « Ἐὰν δὲν ἔχητε νὰ μὲ ἐρωτήσητε ἄλλο τι, ἀναχωρῶ. Τὰ δέκα ἐκεῖνα τάλαντα ἐξωδεύθησαν εἰς τὸ δέον· πλειότερον δὲν ἔχω νὰ σᾶς εἴπω τι. Εἶναι ἀνάγκη νὰ λέγῃ τις μὲ σαφεῖς λέξεις πρὸς ἄνδρας Ἀθηναίους, ὅ,τι πᾶς τις εὐχερῶς δύναται νὰ ἐννοήσῃ ἀφ' ἑαυτοῦ; »

Ἡ εἰς τὴν ἀγχίνοιαν τῶν ἀπότασις αὕτη ἐπῆλθεν εἰς ἁρμοδιωτάτην ὥραν· ἦν δὲ λίαν σύντομος, καὶ ἐπροφέρθη οὕτωσὶ δὴ ἀπροσδοκήτως, ὥστε οἱ γεννάδαι τοῦ Κλέωνος κράκται δὲν ἐπρόλαβον νὰ τὴν κατακαλύψωσι διὰ τῶν κραυγῶν. Ἄλλως τε δὲ καὶ πάντες ἐγίνωσκον, ὅτι οἱ Λακεδαιμόνιοι δὲν ἀπεχώρουν ποτὲ ἀπὸ τῆς Ἀττικῆς, πρὶν ἢ μεγάλας ἐπιφέρωσι ζημίας καὶ βλάβας εἰς τὰ δένδρα καὶ τοὺς ἀγροὺς τῆς τῶν Ἀθηναίων πόλεως, καὶ ὅμως οὐδεὶς ἠγνόει, ὅτι τὸ παρελθὸν ἔτος παρ' ἐλπίδα αἴφνης ἀπεχώρησαν οἴκαδε, χωρὶς νὰ βλάψωσί τι τὴν Ἀττικὴν γῆν. . . ὅθεν καὶ διὰ μιᾶς ἅπαν τὸ ἀκρατήριον ἐνδομύχως πεισθὲν περὶ τῆς ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ συμφέροντος σενετῆς χρήσεως τῶν δέκα ταλάντων, ἀνεβόησε· « Μηδεὶς πλέον τολμήσῃ νὰ ἐρωτήσῃ τὸν Περικλέα περὶ τῶν δέκα τούτων ταλάντων! » Ὁ ῥήτωρ ἐμειδίασεν, ἔνευσε τὴν κεφαλὴν πρὸς ἀσπασμόν, καὶ κατέβη βραδέως τὰς βαθμίδας τοῦ βήματος.

Ὁ Γλύκων καὶ πάλιν ἠγέρθη καὶ ἐπεχείρησε νὰ δημηγορήσῃ· τὸ πᾶν ὅμως εἶχε διασαφηνισθῇ, ὅθεν καὶ εἰς μάτην ἐπροσπάθει νὰ τύχῃ ἀκροάσεως. Μητρόδωρος, ὁ ὁπλοποιός, ὅστις δὲν ἔλειπεν ἀπὸ μηδεμιᾶς συνελεύσεως τοῦ λαοῦ, ὡς τῆς ἐργασίας αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἐκεῖ ἐγκρινομένων ἐξαρτωμένης, εἶχε φωνὴν ἀνάλογον τοῦ Ἡρακλείου ἀναστήματός του, καὶ ὅταν ἄλλοι τινὲς δὲν ἐξήρκουν νὰ συναποτελέσωσι τὸν ἀπαιτούμενον θόρυβον, προσέθετεν αὐτὸς τὴν φωνήν του, καὶ τότε ἠκούετο ὠρυγμὸς οὕτωσὶ δὴ κραταιός, ὥστε οὐδενὸς ἄλλου ἀνθρώπου φωνητικὸν ὄργανον ἠδύνατο νὰ ἐλπίσῃ νὰ τὸν ὑπερβῇ. Ἀφοῦ δὲ ἐπί τινας στιγμὰς διήρκεσεν ὁ ὠρυγμὸς οὗτος, καθ' ὃν καιρὸν ὁ Περικλῆς ἵστατο μὲ τὸν ἕνα πόδα ἐπὶ τῆς λιθίνης ἕδρας, ζηρίζων τὸν βραχίονά του ἐπὶ τοῦ ἀνυψωμένου γόνατός του, μὲ βλέμμα οὕτωσὶ δὴ ἀτάραχον καὶ ἀκίνητον, ὡσανεὶ οὐδόλως ἐνδιεφέρετο εἰς τὸ προκείμενον ζήτημα, ὁ κῆρυξ τῇ διαταγῇ τοῦ προέδρου ἠρώτησε τὸν λαὸν « Ἂν Περικλῆς ὁ Ξανθίππου πρέπῃ νὰ ἐναχθῇ ὑπὸ τῶν Λογιστῶν; » Ὀλίγαι μόνον χεῖρες ἀνυψώθησαν, ἀλλ' εὐθὺς πάλιν ἐγένοντο ἀφανεῖς, διότι οἱ παριστάμενοι ἐν τῷ ἅμα τὰς κατεβίβαζον. Ὅθεν ὁ πρόεδρος ἀνεκήρυξεν, ὅτι εἰς τὴν ἐρώτησιν ἀπήντησεν ὁ λαὸς ἀποφατικῶς, καὶ ἡ συνέλευσις διελύθη.

Οἱ δύο κορυφαῖοι τῶν ἀντιπάλων φατριῶν προσέβλεπον ἀλλήλους, ἐνῷ τὸ πλῆθος ἀπεσύρετο, ἀλλ' ὡς συνήθως οὐδένα ἀντήλλαξαν ἀσπασμὸν πρὸς ἀλλήλους. Ὁ ἀγὼν ἐτελεῖτο ἤδη πράγματι περὶ ζωῆς καὶ θανάτου, ὡς τὸ εἶχε προειπεῖ ὁ Περικλῆς, καὶ ὅπως ὁσημέραι καθίστατο σαφέστερον. Εἰς τὰς ἐπευφημίας τοῦ λαοῦ, δι' ὧν τὸν ὑπεδεξιώθησαν ἀναστάντα ὅπως ἀναχωρήσῃ ἀπὸ τῆς Πνυκὸς, ἀπήντησεν ὁ υἱὸς τοῦ Ξανθίππου μὲ μειδιῶν βλέμμα, ἐξ οὗ κατεφαίνετο συγχρόνως, καὶ ὅτι πολλῶν φυσιογνωμίαι τῷ ἦσαν γνωσταί! Τοῦτο ὅμως ἦν καὶ τὸ μόνον δεῖγμα, ὅτι ἐνθυμεῖτο τί συνέβη. Ἄλλως δὲ ἐπανῆλθεν εἰς τὰς συνήθεις αὐτοῦ καθημερινὰς ἀσχολίας μὲ τὴν γαλήνην ἀνθρώπου, ὅστις τοσαῦτα ὑπερενίκησε προσκόμματα, ὥστε σχεδὸν οὐδόλως πλέον ἀνησυχεῖ περὶ τῆς ἐπιτυχίας τοῦ σκοπουμένου του. Ἀλλ' οἱ ἀρχηγοὶ τῆς πολεμίας φατρίας, βλέποντες ματαιουμένην τὴν ἐσχάτην ἐλπίδα των ὅπως τὸν κρημνίσωσι τῆς ἀρχῆς διὰ τῶν συνήθων μέσων, συνῆλθον εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Διοπείθους, ἵνα συσκεφθῶσιν ἐκεῖ τίνι τρόπῳ νὰ ἐπωφεληθῶσιν ἀπὸ τοῦ νεωστὶ ἐγκριθέντος νόμου πρὸς τὸ ἀπολαῦσαι τοῦ ποθουμένου αὐτῶν.

Ἀφοῦ ὑπερεπήδησε τὸ πρόσκομμα τῆς παρουσιάσεως τῶν λογαριασμῶν του, ὁ μέγας παλιτικὸς οἰακοστρόφος τῆς πόλεως Ἀθηνῶν

SISMANOGLIO MEGARO

ἠδύνατο ἤδη νὰ ἀφοσιώσῃ ὅλην αὐτοῦ τὴν προσοχὴν εἰς τὰς ἰδιαιτέρας ὑποθέσεις τῆς ἀρχῆς του· ὅθεν παρελθόντος ἤδη τοῦ θέρους, ἐξέδωκε πρόσκλησιν πρὸς τοὺς πολίτας Ἀθηνῶν νὰ προσέλθωσιν εἰς τὰ στρατιωτικὰ γυμνάσματα. Ἦτο δὲ ἡ συνήθης ἐποχὴ, καθ' ἣν ἐγίνοντο αἱ εἰς τὴν γῆν τῶν πολεμίων ἐκστρατεῖαι· ὤφειλον δὲ νὰ τιμωρηθῶσιν ἤδη τὰ Μέγαρα, ὅπως εἶχεν ἀποφασισθῇ, ὡς προϊδομεν, ἐν μιᾷ τῶν κατὰ τὸ ἔαρ γενομένων συνελεύσεων τοῦ λαοῦ. Μόλον ὅτι δὲ ὁ Περικλῆς δὲν ἦτο ἐπιρρεπὴς πρὸς ὀργὴν, ἦτο ὅμως αὐστηρὸς ἐν τῇ τιμωρίᾳ τῶν περὶ τὸ δημόσιον ὕβρεων, ἡ δὲ ἀγνωμοσύνη, τὴν ὁποίαν ἡ σμικρὰ τῶν Μεγαρέων πόλις ἔδειξε διὰ τῆς ἀδικαιολογήτου ἐφόδου κατὰ τῶν Ἀθηναίων φρουρῶν, οἵτινες ἔκπαλαι τὴν εἶχον προστατεύσει κατὰ ἰσχυρῶν πολεμίων, ἐνεποίησεν αὐτῷ πόθον αὐστηρᾶς ἐκδικήσεως. Ἦτο δὲ καὶ ἀπαραίτητον τοιοῦτόν τι αὐστηρὸν μέτρον, ὅπως γείνῃ καταφανὲς καὶ εἰς τὰς ἄλλας ἀπὸ τῶν Ἀθηνῶν ἐξαρτωμένας πόλεις, ὅτι ἀποινητὶ οὐδεὶς ἀδικεῖ τὸν δῆμον τῶν Ἀθηναίων. Ὁμολογητέον δὲ ὅτι τὴν φορὰν ταύτην εἰς τὰ πολιτικὰ αἴτια προσετίθεντο καὶ προσωπικοὶ λόγοι· καθ' ὅσον δὲν εἶχε λησμονηθῇ καὶ ἡ κατὰ τῶν μαθητριῶν τῆς Ἀσπασίας ἀποτολμηθεῖσα βιαιοπραγία, ἀπὸ τῆς ἀξιολόγου δὲ στρατιωτικῆς δυνάμεως, ἣν εἶχον ἐξοπλίσει πρὸς τὴν ἐπιδρομὴν ταύτην, ἐφαίνετο ὅτι ὁ στρατηγὸς ἐπρονόησεν ὅπως ματαιώσῃ πᾶσαν ἀπόπειραν τῶν Πελοποννησίων πρὸς τὸ νὰ βοηθήσωσι τοὺς Μεγαρεῖς, ἐὰν τῷ ὄντι ἐπεχειρεῖτο τοιοῦτόν τι.

Οὐδέποτε ἄλλοτε εἶχεν ἴδει ὁ κόσμος ἐν στρατιωτικῷ γυμνασίῳ ἀξιολογώτερον ὁπλιτῶν σῶμα, καὶ ἐν συναισθήματι δεδικαιολογημένης ὑπερηφανείας, ἀποκρούοντι πᾶσαν ἔννοιαν ζηλοφθονίας καὶ ἐπικειμένου κινδύνου, διέτρεχεν ὁ Περικλῆς τὰς στρατιωτικὰς σειρὰς καὶ ἤκουε τὰς ἐνθουσιώδεις ἀνευφημίας, δι' ὧν οἱ ὁπλῖται τὸν ἠσπάζοντο παριόντα, καὶ τῷ παρεῖχον τὴν βεβαιότητα ὅτι στρατηγεῖ ἀνδρῶν, οἵτινες οὐδέποτε ἤθελον ἀποδειλιάσει ἀπ' οὐδενὸς κινδύνου, ὅπως διασώζωσι τὸ κλέος τῶν Ἀθηναϊκῶν ὅπλων.

Ἡ πρώτη ἡμέρα παρῆλθε πρὸς τὴν ἀναγκαίαν διάταξιν τοῦ στρατοῦ, ὃν ὁ στρατηγὸς διεῖλεν εἰς δύο σώματα, ἐξ ὧν τοῦ μὲν ἑνὸς τὴν στρατηγίαν ἀνέλαβεν αὐτὸς, τοῦ δὲ ἑτέρου ἐνεπιστεύθη εἰς τὴν διοίκησιν τοῦ Μενίππου. Ἅπαντες δὲ διετάχθησαν νὰ παρασκευασθῶσι κατὰ πάντα, ὅπως ἐν πλήρει πανοπλίᾳ δυνηθῶσι νὰ ἐκστρατεύσωσι τὴν πρωΐαν τῆς ἐπιούσης. Ὄρθρου δὲ βαθέως τῆς ἐπιούσης παρουσιάσθη ὁ στρατηγὸς ἐν λαμπρᾷ πανοπλίᾳ ἐν τῷ μέσῳ τῶν ὁπλιτῶν του, ἔχων πλησίον αὐτοῦ καὶ τὸν Ξάνθιππον, τὸν πρεσβύτερόν του υἱὸν, ἤδη πρῶτον εἰσελθόντα εἰς τὴν πρὸς στρατείαν ἀπαιτουμένην ἡλικίαν καὶ ἤδη πρῶτον ἐκστρατεύοντα. Ὁ πατὴρ παρουσίασε τὸν υἱόν του εἰς τοὺς συστρατιώτας του ἐν ὑψηλόφρονι φρονήματι ἀνθρώπου, ὅστις προσφέρει τῇ πατρίδι αὐτοῦ πρόμαχον καὶ ὑπερασπιστὴν, ἐν τῷ ὁποίῳ εὔχεται νὰ ἴδῃ ἀνανεουμένους τοὺς χρόνους τῆς νεότητός του, ὅταν αὐτοῦ τοῦ ἰδίου ἡ χεὶρ ἤθελε καταντήσει ἀσθενὴς ἕνεκα τοῦ γήρως, καὶ ὅστις αἰσθάνεται πλειοτέραν ἔπαρσιν ἐπὶ τοῖς τροπαίοις τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ἢ ἐπὶ τοῖς ἰδίοις ἑαυτοῦ θριάμβοις. Καὶ ὅμως πένθος τι ἐνεφαίνετο ἐν τῷ τόνῳ τῆς φωνῆς του, ὅτε ἐξέφραζε τὴν ἐλπίδα καὶ τὰς προσδοκίας καὶ τὰς εὐχάς του, ἵνα νέος τις ποτὲ Ξάνθιππος, ἀντάξιος τοῦ ἀοιδίμου πάππου αὐτοῦ, ὁδηγήσῃ αὐτοὺς ποτὲ εἰς νέας νίκας, νέους θριάμβους, διότι φεῦ! ὁ χαρακτὴρ τοῦ πρωτοτόκου υἱοῦ του οὐδὲν παρίστα βέβαιον σημεῖον πρὸς ἐγγύησιν ὅτι αἱ ἐλπίδες αὗται ἤθελον πραγματοποιηθῆ. Ἐκεῖνοι δὲ, οἵτινες παρετήρησαν ἐκ τοῦ πλησίον τὰ ὡραῖα τῆς φυσιογνωμίας χαρακτηριστικὰ τοῦ νεανίσκου, ἀνεκάλυψαν καὶ εἰς αὐτὰς τὰς στιγμὰς τοῦ νεανικοῦ καὶ σφριγῶντος ἐνθουσιασμοῦ του πλειοτέραν περιφρόνησιν καὶ ἔπαρσιν, παρὰ ἐνδόμυχον ἀγαλλίασιν εὐαισθήτου καρδίας, ἐκτιμώσης ἀνταξίως τὰς θορυβώδεις ἀνευφημίας, δι' ὧν τὸν ὑπεδέχοντο οἱ ἐγγεγραμμένοι ἐν ἐκστρατείαις ἐμπειροπόλεμοι καὶ ἀρειμάνιοι ὁπλῖται, αὐτὸν τὸν υἱὸν τοῦ μεγάλου καὶ σεβαστοῦ στρατηγοῦ των ὡς τὸν μέλλοντα κληρονόμον τῶν σπανίων αὐτοῦ προτερημάτων καὶ τοῦ ἀφάτου κλέους του. Ἐνώπιον τῆς ψυχρότητος τοῦ βλέμματος τοῦ υἱοῦ τῆς Ἱππαρήτης κατεσίγων φεῦ! καὶ αὐταὶ αἱ ἀνευφημίαι τῶν ὅσοι ἵσταντο παρὰ τὸ πλευρὸν τοῦ νεανίου, οὐχὶ ὀλίγοι δὲ ὁπλῖται ἐψιθύρισαν πρὸς τὸ οὖς τοῦ πλησίον συμπαρατεταγμένου συστρατιώτου των, ὅτι φαίνεται ὁ νέος Ξάνθιππος οὐδόλως ἀγαπῶν τοὺς στρατιώτας, ὡς μηδὲν πλέον ὄντας ἢ ἁπλοῦς πολίτας, καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὁ ἐν τῇ παρατάξει γείτων ἀπήντα πρὸς τὸν συστρατιώτην του, ὅτι ὁ παῖς δὲν θέλει ὁμοιάσει τὸν πατέρα του.

« Οἱ τῆς ἀρχαίας ἐποχῆς οὗτοι στρατηγοί, » ἔλεγεν ὁ νέος Ξάνθιππος πρός τινα τῶν νεωτέρων συστρατιωτῶν του, οἵτινες ὡσαύτως ἤδη τὸ πρῶτον ἐξεστράτευον, « φέρονται μὲ ὑπερβάλλουσαν φιλοφροσύνην πρὸς τοὺς στρατιώτας. Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ πατήρ μου προσπαθεῖ νὰ τοὺς εὐχαριστήσῃ ἐν πᾶσι. Δὲν παρετήρησες πῶς ἐχαιρέτα καὶ τὸν κοινότατον στρατιώτην ἐν τῇ παρατάξει, ὡσανεὶ ἦσαν ἀρχαῖοι φίλοι; Εἰς τὴν θέσιν του θὰ ἐφρόντιζον μᾶλλον νὰ μὲ φοβῶνται οἱ στρατιῶταί μου. » Ὁ νεανίσκος, πρὸς τὸν ὁποῖον ὡμίλει ὁ Ξάνθιππος, ἐμειδία καὶ ἐπευφήμει εἰς τοὺς λόγους τοῦ υἱοῦ τῆς Ἱππαρήτης.

Ὁ στρατὸς ἐτέθη εἰς κίνησιν· αἱ ζωοτροφίαι δὲ, τὰς ὁποίας ἔκα-

στος στρατιώτης ὤφειλε νὰ λάβῃ μεθ' ἑαυτοῦ, ἐξήρκουν ὅπως διατραφῶσιν, ὅτε κατέπαυσαν τὴν πορείαν των ἵνα γευματίσωσιν. Ἀτσεῖσμοὶ δὲ καὶ φαιδροὶ γέλωτες ἠκούοντο πανταχόθεν εἰς τὰς τάξεις τῶν στρατιωτῶν τοῦ Περικλέους, ὅτε στρατοπεδεύσαντες ἔπινον ἐκ τοῦ καθαροῦ ῥεύματος τοῦ ῥύακος, ὅστις ἐξέβαλλε τὸ ἑαυτοῦ ὕδωρ εἰς τὴν κοίτην τοῦ Κηφισσοῦ, ἀναλογιζόμενοι συγχρόνως τὰ πλούσια λάφυρα, ἅπερ τοὺς περιέμενον εἰσβαλόντας ἅπαξ εἰς τὴν γῆν τῶν Μεγάρων.

« Οἱ ἄθλιοι! ἐφόνευσαν τὸν ἀδελφόν μου, » ἔλεγεν ὁ εἷς « ἀνάνδρως καὶ οὐχὶ ὡς γενναῖοι στρατιῶται ἐν παρατάξει κεκηρυγμένου πολέμου. Διετρυπήθη ἐκ τῶν ὄπισθεν, ἐνῷ εἶχεν ἐστραμμένην τὴν προσοχήν του ἀλλαχόσε, καὶ μάλιστα ὑπὸ ἀνθρώπου, παρὰ τῷ ὁποίῳ ἐφιλοξενεῖτο. Ὁρκίζομαι εἰς ὅλους τοὺς θεοὺς καὶ πάσας τὰς θεὰς, ἀρκεῖ μόνον νὰ τύχω τὸν ἀνόσιον ἐμπρός μου, καὶ θέλω τὸν διδάξει νὰ σέβηται ἄλλοτε τὰ ἱερὰ τῆς φιλίας καθήκοντα! »

« Διὰ τί νὰ μὴ κάμωμεν καὶ τοὺς Μεγαρεῖς ὅ,τι ἐκάμαμεν πέρυσι τοὺς Ἑστιαιεῖς; » ἔκραξεν ἄλλος. « Οὕτω δὲν θὰ εἴχομεν εἰς τὰ σύνορά μας κανένα ἐχθρὸν, εἶναι δὲ ἐντροπὴ νὰ φοβώμεθα ἀπὸ τοὺς Πελοποννησίους! »

« Ἔχεις δίκαιον, ἔχεις δίκαιον! μὲ τὸν στόλον μας δυνάμεθα νὰ ἀντισταθῶμεν ἐναντίον ὅλου τοῦ κόσμου, » ἔλεγε τρίτος τις. « Ἦτο εὔκολον ἤδη εἰς ἡμᾶς νὰ καθυποτάξωμεν τὴν Αἴγυπτον, ἀρκεῖ νὰ τὸ ἀπεφασίζομεν. »

« Βεβαίως, νὴ τὸν Δία! Πλὴν τὸ 'δικό μου τὸ 'μάτι εἶναι εἰς τὴν Σικελίαν. Τί τόπος! τί ἐπιχείρησις ἀξία τοῦ Περικλέους! »

« Καὶ δὲν ἀπέχει, ὡς λέγουσιν, εἰμὴ ὀλίγα μόνον στάδια ἀπὸ τῆς Ἐτρουρίας. Ὦ! ἀφοῦ ἅπαξ κυριεύσωμεν τὴν Σικελίαν, 'δικοί μας μὲ πολλὰ ὀλίγον κόπον θὰ ἦσαν ἅπαντες οἱ πέριξ παράλιοι τόποι. »

« Καλὰ, καλὰ, » εἶπε γηραιός τις ὁπλίτης, ὅστις μονονουχὶ εἶχεν ὑπερβῆ τὰ στρατεύσιμα τῆς ἡλικίας του ἔτη, « τοιαῦτα ὡραῖα ὀνειροπολήματα ἁρμόζουσιν εἰς σᾶς, ἐμὲ ὅμως ἀρκεῖ μικρόν τι ὑποζύγιον καὶ ζεῦγος βοῶν πρὸς τὸ παρὸν, τὴν Αἴγυπτον δὲ καὶ Σικελίαν ἀφίνω κληρονομίαν εἰς τοὺς ἀπογόνους μου. Νὰ λαφυραγωγήσωμεν ἤδη φορτία τινὰ σίτου ἀπὸ τοὺς ἀνησύχους τούτους γείτονάς μας Μεγαρεῖς, αὐτὸ θὰ ἦναι προτιμητότερον παρὰ ὅλον τὸν τυρὸν τῆς Σικελίας. »

Ἡ γῆ τῶν Μεγάρων τοσοῦτον ἦν πλησιόχωρος, ὥστε ὁ Ἀθηναϊκὸς στρατὸς ἐντὸς ὀλίγου ὑπερέβη τὰ μεθόρια, καὶ εἰσέβαλε φαιδρὸς καὶ χρηστὰς τρέφων ἐλπίδας εὐχερῶν θριάμβων καὶ πλουσίων λαφύρων. Οἱ κάτοικοι τῶν ἀγρῶν εἶχον καταφύγει εἰς τὰς ὀχυρὰς πόλεις, μαθόντες προηγουμένως τοὺς ἐξοπλισμοὺς τῶν Ἀθηναίων, καὶ μηδόλως ἀμφιβάλλοντες, ὅτι ταῦτα πάντα παρεσκευάζοντο κατ' αὐτῶν. Εἶχον δὲ σκευοφορήσει εἰς τὰ φρούρια καὶ ὅσα ἠδυνήθησαν κινητά των πράγματα. Ὁ κύριος ὅμως πλοῦτος λαοῦ ἀσχολουμένου εἰς τὴν γεωργίαν, σῖτος, ἀγέλαι βοῶν καὶ ποίμνια προβάτων, ἦσαν εἰσέτι ἐσκορπισμένα τῇδε κἀκεῖσε ἐν τῇ Μεγαρικῇ, καὶ οἱ Ἀθηναῖοι πλούσια ἀπῆγον ἐξ αὐτῶν λάφυρα. Ἅμαξαι φορτωμέναι, ποίμνια μυκώμενα, ἐλαυνόμενα ὑπὸ ἐνόπλων ἀνδρῶν, καὶ ὁ ἐκ τῶν λεηλατουμένων ἐπαύλεων καὶ χωρίων ἀναβαίνων καπνὸς, κατεμαρτύρουν, ὅτι δεινῶς παρωργισμένοι καὶ ἐκδίκησιν ποθοῦντες πολέμιοι εἰσέβαλον εἰς τὴν χώραν.

Καὶ ὅμως ὁ Περικλῆς συνεῖχεν ἐν τάξει τὸ κύριον σῶμα τοῦ στρατοῦ, ὅπως, χρείας καλούσης, προστατεύσῃ τοὺς λαφυραγωγοῦντας. Ὁσημέραι δὲ ἡ τῆς χώρας καταστροφὴ συνεπληροῦτο. Οἱ Μεγαρεῖς ἀπὸ τῶν τειχῶν τῶν ὀχυρῶν πόλεών των ἐγίνοντο θεαταὶ τῆς καταστροφῆς τῶν χωρίων των, διότι ἡ εἰσβαλοῦσα δύναμις τῶν Ἀθηναίων ἦτο λίαν φοβερὰ, καὶ οὐδόλως ἤλπιζον οἱ Μεγαρεῖς νὰ δυνηθῶσι νὰ τὴν ἀποδιώξωσι μὲ μόνας τὰς ἀσθενεῖς αὐτῶν δυνάμεις. Ὅθεν ἡ δῄωσις καὶ λαφυραγωγία προέβαινον ἀκωλύτως. Κατὰ τὰ τότε ἐπικρατοῦντα ἔθιμα, εἰσβολὴ πολεμίων, μὴ φονευόντων, μηδὲ αἰχμαλωτιζόντων τοὺς κατοίκους, ἐνομίζετο δικαιότατον καὶ μηδόλως σκληρὸν μέτρον. Ὥστε καὶ αὐτὸς ὁ Περικλῆς, ὁ πεφωτισμένος τρόφιμος τῆς φιλοσοφίας, ἐθεώρει τὴν δῄωσιν καὶ καταστροφὴν τῆς πολεμίας γῆς ὡς ἀναγκαίαν συνέπειαν τοῦ πολέμου, ἴσως δὲ καὶ ἐφρόνει ὅτι, ἀφοῦ ἅπαξ ἀντεῖπε κατὰ τοῦ μέτρου τῆς καθ' ἕκαστον ἔτος εἰσβολῆς, εἶναι καλὸν καὶ συμφέρον νὰ παράσχῃ τοῖς Μεγαρεῦσι διὰ μιᾶς δίδαγμά τι, τὸ ὁποῖον εὐχερῶς νὰ μὴ δύνανται νὰ λησμονήσωσι. Καὶ πραγματικῶς *δὲν τὸ ἐλησμόνησαν!*... Ὅθεν εἶναι καλὸν καὶ ἔθνη καὶ ἰδιῶται νὰ διδαχθῶσιν ἀπὸ τῆς ἐμπειρίας, ἣν δύνανται καὶ ἄθνη καὶ ἰδιῶται νὰ διδαχθῶσιν ἀπὸ τῆς ἐμπειρίας, ἣν δύνανται νὰ ἀποκτήσωσιν ἐκ τῶν συμβάντων ἀρχαιοτέρων ἐποχῶν, ὅτι ἡ ἐκδίκησις εἶναι δίστομος μάχαιρα, τῆς ὁποίας ἡ χρῆσις ἀπαγορεύεται ὑπὸ τῆς συνέσεως εἰς τὰς ἀδεξίους χεῖρας τῶν ἀνθρώπων.... Διότι οἱ θρῆνοι τῶν Μεγαρέων συνεκίνησαν τέλος πάντων τὴν Πελοποννησιακὴν συμμαχίαν, τεσσαράκοντα δὲ ἔτη μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν δικαίως, ὡς ἐνόμιζον, παρωργισμένων Ἀθηναίων ἐκτελεσθεῖσαν ταύτην κατα τῶν Μεγαρέων σκληρὰν ἐκδίκησιν δι' ὕβριν, ἥτις ὅμως ὁμολογουμένως ἦν οὐχ ἧττον σκληροτάτη καὶ ἀφόρητος, ἠσθάνθησαν οἱ Ἀθ μετὰ βραδείας καὶ ἀνωφελοῦς μεταμελείας, ὅτι τὸ μόνον ὄφελος ὁποῖον ἐκέρδησαν ἀληθῶς κατὰ τὴν εἰσβολὴν ταύτην, ἦτο ἡ παρα τοῖς Μεγαρεῦσιν αὐτοῖς διατηρηθεῖσα ἀνάμνησις τῆς μετριοπαθείας,

SISMANOGLIO MEGARO

τὴν ὁποίαν καὶ ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ἀπέδειξεν ὁ μέγας αὐτῶν στρατηγὸς Περικλῆς, συνέχων ἐντὸς ὅσον ἠδύνατο στενοτέρων ὁρίων τὰς ἀγρίας ὁρμὰς τῶν διψώντων ἐκδίκησιν στρατιωτῶν του. Δὲν κατέστρεφεν ὁ Περικλῆς οὐδ' ἔκαμνεν ἀναστάτους τὰς ὑποτασσομένας πόλεις, δὲν ἀπῆγεν εἰς αἰχμαλωσίαν τοὺς ἡττωμένους, καὶ χάρις εἰς τὴν μετριοπάθειάν του ταύτην, ἐφείσθησαν καὶ οἱ Σπαρτιᾶται τῆς τῶν Ἀθηνῶν πόλεως, ὅτε ἐλεεινῶς ἠναγκάσθη νὰ προσπέσῃ εἰς τοὺς πόδας καὶ τὸ ἔλεος τῶν τροπαιοφόρων Λακεδαιμονίων, στρατηγουμένων ὑπὸ τοῦ Λυσάνδρου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΒ'.

Ο ΑΡΕΙΟΣ ΠΑΓΟΣ.

Μόλις ὁ κατὰ τῶν ἐχθρῶν τῆς πατρίδος ἐκστρατεύσας στρατὸς δὲν ἐφαίνετο πλέον ἀπὸ τῶν τειχῶν τοῦ ἄστεος, καὶ ὁ Θουκυδίδης μετὰ τοῦ Διοπείθους ἐνεφανίσθησαν εἰς τὴν *Στοὰν τοῦ βασιλέως*, ὅπως παρουσιάσωσιν ἐνώπιον τοῦ Ἄρχοντος *Βασιλέως* γραφὴν κατὰ Φειδίου τοῦ υἱοῦ τοῦ Χαρμίδου· γραφὴν, κατηγοροῦσαν τὸν σεβάσμιον ἀγαλματοποιὸν ἐπὶ ἐγκλήματι ἀσεβείας, καὶ διαφθορᾶς τῶν ἠθῶν τῆς νεολαίας ἑκατέρων τῶν φύλων, καὶ προσπαθείας πρὸς τὸ ἐγκαταστῆσαι τυραννοκρατίαν ἐν Ἀθήναις, ὡς ἐξεικονίσαντος τὸ ὁμοιότυπον τοῦ Περικλέους σχῆμα ἐπὶ τῆς ἀσπίδος τῆς Μεγάλης Παλλάδος.

Δὲν ἔτρεφε δὲ πολλὴν εὔνοιαν πρὸς τοὺς φίλους τοῦ Περικλέους τὸ δικαστήριον τοῦ Ἀρείου Πάγου, εἰς τοῦ ὁποίου τὴν δικαιοδοσίαν ἀπέκειτο ἡ προκαταρτικὴ διεξαγωγὴ τοιούτων διαδικασιῶν. Διότι κοινῶς ἐπιστεύετο ὅτι καί τοι ὁ Ἐφιάλτης πρῶτος ἐκίνησε τὸ πρᾶγμα, κυρίως ὅμως διὰ τῆς ἐπιρροῆς τοῦ Περικλέους εἶχεν ἐλαττωθῇ ἡ δύναμις τοῦ δικαστηρίου τούτου, ἀποδοθεισῶν εἰς τὸ δημοτικώτερον δικαστήριον τῶν Ἡλιαζῶν πολλῶν δικῶν, τὰς ὁποίας καὶ αὐτὰς πρότερον ἔκρινεν ὁ Ἄρειος Πάγος. Ἦν δὲ ὁ Ἄρειος Πάγος, ἐκ τοῦ τρόπου τῆς συγκροτήσεώς του, συντηρητικὸν σῶμα. Οἱ Ἀρειοπαγῖται διωρίζοντο ἐκ τῶν Ἀρχόντων, χειροτονουμένων εἰς ἰσόβια μέλη τοῦ Ἀρείου Πάγου, μετὰ τὴν ἀρχοντίαν των. Ἄρχοντες δὲ ἐχειροτονοῦντο συνήθως οἱ εὐπατρίδαι, οἱ πλούσιοι καὶ προβεβηκότες τὴν ἡλικίαν. Τοιοῦτοι λοιπὸν ἄνθρωποι ἀποστρέφονται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὸ πνεῦμα τοῦ νεωτερισμοῦ, ὡς δυνάμενοι νὰ ζημιωθῶσι μεγάλως κατὰ συνέπειαν μεταβολῆς τινος, ἐνῷ τοὐναντίον εἰσὶ λίαν εὐχαριστημένοι εἰς τὴν θέσιν των, τὰ πάντα δὲ λίαν ἀγαθὰ εὑρίσκοντες παρ' ἑαυτοῖς δὲν δύνανται οὐδὲ νὰ ἐννοήσωσι κἂν, τίνι τρόπῳ ἄλλοι τινὲς δυνατὸν νὰ ἦναι τῆς ἰδέας, ὅτι ἡ ἐνεστῶσα κατάστασις τῶν πραγμάτων δὲν εἶναι ἀρίστη. Ὅθεν καὶ οἱ Ἀρειοπαγῖται ἦσαν οἱ πρῶτοι καὶ προθυμότατοι ὑπερασπισταὶ τῶν ἀρχαίων θεσμῶν καὶ τῶν ἀρχαίων ἐθῶν. Συνέχεον δὲ εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν φατρίαν φιλοσοφοῦντάς τε καὶ

SISMANOGLIO MEGARO

δημοκρατικοὺς, διότι ἀμφότεροι οὐδὲν ἄλλο ἐπεζήτουν εἰμὴ τὴν πραγματοποίησιν μεταρρυθμίσεων, τεινουσῶν εἰς τὸ νὰ κλονήσωσι τὴν ἐνεστῶσαν τῆς πολιτείας κατάστασιν. Ὅταν πολιτικός τις ἐπιχείρει νὰ ἐπαυξήσῃ καὶ τὸ ἐλάχιστον τὴν ἐπιρροὴν καὶ τοῦ εὐτελεστάτου πολίτου, ἔπρατε τοῦτο, οὕτως ἐφρόνουν . . . καὶ ἴσως δικαίως . . . μόνον καὶ μόνον, ὅπως ἐγκαταστηθῇ αὐτὸς ἀνώτατος ἄρχων διὰ τῆς καταπιέσεως τῶν προνομιούχων οἰκογενειῶν. Ὅταν φιλόσοφός τις ἠγωνίζετο νὰ ἐγκαθιδρύσῃ καὶ ἐπεκτείνῃ τὸ κράτος καὶ τὴν κυριαρχίαν τοῦ πνεύματος, ἐπ' αὐτῷ τούτῳ ἔπραττεν οὕτως, ὅπως δηλαδὴ ἀντιποιηθῇ καὶ ὑπὲρ τῆς εὐφυΐας ἐκεῖνα τὰ προνόμια, ὅσα μέχρι τοῦδε ἀπενέμοντο μόνον εἰς τὸν πλοῦτον καὶ εἰς τὴν καταγωγήν, οὕτω δὲ κατορθώσῃ μεταβολήν τινα τοῦ πολιτεύματος, μηδόλως συμφέρουσαν εἰς ἐκείνους, οἵτινες μέχρι τοῦδε εἶχον τὸ κράτος ὡς ἀποκλειστικὸν ἑαυτῶν δικαίωμα, καὶ μάλιστα ἐν μέρει ὡς προνόμιον ἐκ τῆς παρὰ θεῶν καὶ ἡμιθέων καταγωγῆς των δικαιότατα αὐτοῖς καὶ μόνοις δυνάμενον νὰ ἀπονεμηθῇ. Ἦτο δὲ πασιφανὲς, ὅτι τὸ δικαίωμα τοῦτο ἐκ βάθρων καὶ κατὰ κράτος ἀνετρέπετο, ἐὰν τὰ τῶν φιλοσόφων διδάγματα ἐπρεσβεύοντο ὑπὸ πάντων, ὅτι δηλονότι ἡ θεότης ὑπάρχει μία μόνη καὶ ἀπροσπέλαστος, καὶ ἑπομένως ἐλευθέρα παντὸς πάθους καὶ πάσης ἀσθενείας τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως.

Εἰς τοιούτους ἄνδρας λοιπὸν οἱ τοῦ Περικλέους ὀπαδοὶ καὶ συμφατριασταὶ ἦσαν ἐκ βάθους καρδίας μισητοί. Αὐτὸς δὲ ὁ Περικλῆς ἐνομίζετο ὡς ἐνδομύχως τὰ μάλιστα συγκαταινῶν καὶ ἐπιποθῶν τοὺς νεωτερισμοὺς, τοὺς ὁποίους ἐπεδίωκον δημαγωγοί τε καὶ φιλόσοφοι. Τὸ κράτος αὐτοῦ ἐθεμελιοῦτο ἐπὶ τῆς τοῦ λαοῦ ἀγάπης, τὰ δὲ ὑπ' αὐτοῦ λαμβανόμενα μέτρα ἦσαν μέτρα ἀνδρὸς, ὅστις ἐν τῇ ἐγκαταστάσει τῶν Ἀρχῶν μᾶλλον ἀπέβλεπε πρὸς τὴν ἀξίαν καὶ εὐφυΐαν τῶν προσώπων ἢ πρὸς τὴν εὐγενῆ αὐτῶν καταγωγήν. Καὶ ἡ συναναστροφή του δὲ ἦτο μᾶλλον μετὰ πεπαιδευμένων ἢ μετὰ εὐγενῶν, ἡ δὲ γνωστὴ αὐτοῦ στενὴ σχέσις μετὰ ἑτερόχθονος γυναικὸς, ἥτις ἐν μηδεμιᾷ εὐκαιρίᾳ παρημέλει τὸ νὰ ἀποκατασταίνῃ γελοίαν καὶ νὰ καταδεικνύῃ ἐν τῇ πλήρει αὐτῆς γυμνότητι τὴν δεισιδαιμονίαν τοῦ ὄχλου, κατεμαρτύρει ὅτι αἱ τοιαῦται ἀποτρόπαιοι ἰδέαι δὲν δυσηρέστουν αὐτὸν ὅσον ἔπρεπε. Τὸ ἄλλοτε λοιπὸν τοσοῦτον ἰσχυρὸν καὶ παντοδύναμον τῶν Ἀρειοπαγιτῶν δικαστήριον ἀρίστην ἐνόμισεν εὐκαιρίαν τὴν παρουσιασθεῖσαν κατὰ τοῦ Φειδίου γραφὴν, ὅπως ἀποδείξῃ εἰς τὸν παράτολμον τοῦτον πολιτικὸν, ἴσως δὲ καὶ μέλλοντα κυρίαρχον τῆς τῶν Ἀθηνῶν πόλεως, ὅτι ἡ εὔνοιά του δὲν ἐξαρκεῖ ὅπως ἀπαλλάξῃ τοὺς φίλους του ἀπὸ καταδιώξεων, αἵτινες πιθανῶς ἤθελον, προϊόντος τοῦ χρόνου, ἀποταθῇ καὶ κατ' αὐτοῦ τοῦ ἰδίου. Ὁ

Θουκυδίδης καὶ ὁ Διοπείθης εἶχον μεγάλην ἐπιρροὴν παρὰ τῷ λαῷ· ἑπομένως ἡ ὑπ' αὐτῶν παρουσιασθεῖσα γραφὴ ἐγένετο ἀσμένως δεκτὴ, καὶ ὁ Φειδίας πρὸς μεγίστην ἔκπληξίν του προσεκλήθη νὰ ἀπολογηθῇ καὶ ἀποδείξῃ τὴν ἀθωότητά του.

Ἀλλὰ τὸ κατηγορητήριον ἔγγραφον εἶχεν οὕτωσι συνταχθῇ, ὥστε δὲν ἐπέτρεπε τοιαύτην τινὰ ἀπόδειξιν, καθ' ὅσον ὑπῆρχεν ἀναντίρρητος καὶ ὑπὸ μηδενὸς ἀρνουμένη ἡ ὁμοιότης τοῦ ἐν τῇ ἀσπίδι ἐξεικονισμένου ὁμοιώματος πρὸς αὐτὸν τὸν Περικλέα. Ἀπῃτεῖτο δὲ νὰ αἰσθανώμεθα ὅ,τι ἠσθάνετο τότε ὁ μέγας ἀγαλματοποιὸς, ἵνα μὴ θαυμάσωμεν, διὰ τί ἄρα ὁ ἔνδοξος ἐκεῖνος καλλιτέχνης οὐδ' ἀπεπειράθη κἂν νὰ δικαιολογηθῇ τούτου ἕνεκα. Διότι πῶς ἠδύνατο νὰ καταστρέψῃ αὐτὸς ἑαυτοῦ τὸ κλέος; Ἔγκλημά του ἦν αὐτὸ ἐκεῖνο, ὅπερ καὶ τὴν μεγίστην τῷ περιεποίει δόξαν! διότι μολονότι οἱ χαρακτῆρες τοῦ προσώπου τοῦ ἀγαλματίου δὲν ἦσαν ἐντελῶς ὁρατοὶ, ὡς καλυπτόμενοι ὑπὸ τῆς ἀνατεταμένης ἀσπιδοφόρου χειρὸς, ὁ μέγας ὅμως ἀριστοτέχνης οὕτωσὶ δὴ τέλειον εἶχεν ἐξεικονίσει τὸ σύμπαν σχῆμα καὶ τὴν στάσιν τοῦ περικλεοῦς φίλου του, ὥστε ὁ θεατὴς ἔβλεπεν αὐτὸν σχεδὸν ζῶντα καὶ ἀναπνέοντα ἐν τῷ προκειμένῳ εἰς τοὺς ὀφθαλμούς του ἀγάλματι τῆς Παλλάδος, ἐνῷ ὁ προσεκτικὸς παρατηρητὴς ἐσυμπέραινεν ὅτι ἤδη δὰ θέλει καταβιβασθῇ πάλιν ἡ ἀναταθεῖσα ἀσπιδοφόρος χεὶρ καὶ θέλει ἀποκαλύψει εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ προσβλέποντος τοὺς εὐγενεῖς χαρακτῆρας τοῦ προσώπου, τοῦ ὁποίου τὴν θέαν παρεκώλυε.

Περιφρόνησιν δὲ μάλιστα κατεμαρτύρουν τὸ σχῆμα καὶ ὁ τόνος τῆς φωνῆς καὶ τὸ πνεῦμα τῆς ἀπαντήσεως τοῦ γηραιοῦ ἀριστοτέχνου, ἀπαντῶντος εἰς τὴν ἐρώτησιν, ἂν ἄρα δύναται νὰ ἀρνηθῇ ὅσα τοῦ κατηγοροῦσι.

« Οὐχί ! » εἶπε· « τὰ εὐγενέστατα τῶν ἔργων ὀφείλουσι νὰ ἐξεργάζωνται πρὸς τὰ εὐγενέστατα τῶν προτύπων· τίς δὲ ἕτερος ἢ ὁ Περικλῆς μόνος ἠδύνατο νὰ χρησιμεύσῃ ὡς πρότυπον τῆς ἐργασίας τοῦ γλυφάνου, τὸ ὁποῖον φέρει ἡ χεὶρ τοῦ Φειδίου; »

« Εἶσαι ὑπὲρ τὸ δέον τολμηρὸς, γηραιέ μου, » εἶπεν εἷς τῶν παρόντων.

« Εἶναι τὸ παντοτεινὸν πταῖσμα τῆς ἀθωότητος, » ἀπήντησεν ἱλαρῶς ὁ ἀγαλματοποιός· « τὸ μεγαλήτερόν μου ἔγκλημα εἶναι ὅτι ἐννοῶ τὴν τέχνην μου καλήτερα τῶν κατηγόρων μου. Μόνον ἄνθρωποι, μηδεμίαν ἔχοντες γνῶσιν τῆς φύσεως τῆς ἀγαλματοποιητικῆς τέχνης, δύνανται νὰ θεωρήσωσι τοῦτο ὡς ἔγκλημα. »

Τούτων οὕτως ἐχόντων οὐδεμία ἐναπελείπετο ἀμφιβολία, ὅτι ἡ δίκη ἔμελλε νὰ παραπεμφθῇ εἰς τὸ ποινικὸν δικαστήριον, καὶ οὕτω

προσδιωρίσθη ἡ δικάσιμος ἡμέρα. Ὁ κατηγορούμενος ἠδύνατο νὰ καταφύγῃ εἰς πολλὰ μέσα ὑπεκφυγῆς καὶ ἀναβολῆς· ἀλλ' ἐνόμισεν, ὅτι τοῦτο ἤθελε καταπροδώσει σημεῖόν τι φόβου, ἁρμόζοντος εἰς μόνον τὸν ἔνοχον, ὅθεν καὶ ἐπέτρεψε τοῖς κατηγόροις αὐτοῦ νὰ προσδιορίσωσιν οἱανδήποτε καὶ ὅσον ἂν θέλωσι ταχεῖαν προθεσμίαν· οὗτοι δὲ, εἰς οὓς τὰ μάλιστα ἐνδιέφερε τὸ νὰ ἀποπερατωθῇ ἡ δίκη ἐν ἀπουσίᾳ τοῦ στρατηγοῦ, τηλικαύτην κατέδειξαν ἐπίσπευσιν καὶ σπουδὴν, ὥστε συνετός τις καὶ δίκαιος παρατηρητὴς εὐχερῶς ἠδύνατο νὰ κατανοήσῃ τοὺς μυσαροὺς σκοπούς των. Ἀλλ' ὁ Φειδίας, ἐνδιαβιώσας μόνον ἐν τῇ χώρᾳ τοῦ ἰδανικοῦ τῆς φαντασίας αὐτοῦ κόσμου, οὐδόλως ἐγίνωσκε τὸν πραγματικὸν τοῦτον κόσμον, ἐν τῇ σμικρότητι, τῇ ἰδιοτελείᾳ καὶ τῇ περιωρισμένῃ στενῇ σφαίρᾳ τῶν διανοημάτων του. Διότι ἐν ἁπάσαις ταῖς ἐποχαῖς οἱ περὶ τέχνην τινὰ διαπρέψαντες ὑπῆρξαν παροιμιώδεις διὰ τὴν ἀπειρίαν των καὶ ἐπ' αὐτῶν τῶν συνηθεστάτων στοιχείων τῆς βιωτικῆς ἐπιστήμης, ὁ δὲ υἱὸς τοῦ Χαρμίδου ἦτον αὐτὴ ἡ τέχνη, αὐτὴ ἡ καλλιτεχνία.

Ἡλιασταὶ δὲ ἐξελέγοντο διὰ κλήρου ἐξ ἐκείνων τῶν πολιτῶν, οἵτινες εἶχον προθυμοποιηθῆ νὰ ὑπηρετήσωσιν ὡς δικασταὶ ἐν οἱῳδήποτε δικαστηρίῳ· ἐπειδὴ δὲ δικασταὶ ἠδύναντο νὰ ἐκλεχθῶσιν ἐξ ἁπασῶν τῶν τάξεων τῶν πολιτῶν, συνέβαινε νὰ ὑπηρετῶσιν ὡς τοιοῦτοι πολῖται ἐκ τῶν κατωτάτων ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τάξεων, διότι ὡς ἐκ τοῦ ἀπαιτουμένου πολλοῦ πλήθους τῶν δικαστῶν ἡ πλειονοψηφία ἐν δικαστηρίῳ οὕτωσὶ συγκροτουμένῳ ἐνυπῆρχεν εἰς τὸ μέγα πλῆθος τῶν ἐλευθέρων πολιτῶν ἐν Ἀθήναις, ἐνῷ αἱ τῶν εὐγενῶν τάξεις, θηρεύουσαι τὴν ἰδίαν ἑαυτῶν ἀνάπαυσιν καὶ μεταχειριζόμεναι μόνον ὡς ὄργανα, χρείας καλούσης, τὰ πάθη τοῦ ὄχλου, σπανίως ὑπηρέτουν καὶ μόνον ἐν τοῖς κακουργοδικείοις. Εἰς οὕτωσὶ δὲ συγκροτούμενον πάλιν δικαστήριον, συχνάκις μέγιστον ἔγκλημα τοῦ κατηγορουμένου ὑπῆρχε τὸ διαπρέπειν ἐν οἱῳδήποτε ἀντικειμένῳ· διότι δυστυχῶς συχνότατα ἐγκατοικεῖ φθόνος ἐν ταῖς ψυχαῖς τῶν πενήτων καὶ ἀπαιδεύτων, σμικρὰ δὲ καὶ χαμερπὴς ψυχὴ ἐνασμενίζεται ἐν τῇ ταπεινώσει τοῦ μεγαλείου. Οὕτω δὲ ἡ ἀριστοκρατικὴ φατρία, ἐγκαλοῦσα τὸν Φειδίαν, ἐπαιρόμενον ἐπὶ τῇ τέχνῃ αὐτοῦ, ἐνώπιον δικαστῶν, τοὺς ὁποίους αὐτὸς κατεφρόνει ἐνδομύχως, ἠσθάνετο ἐντελῶς τὸν μέγαν κίνδυνον, ὃν διέτρεχεν ὁ σεβάσμιος ἀριστοτέχνης, ἅμα δὲ ὁρισθείσης τῆς ἡμέρας, καθ' ἣν ἔμελλε νὰ τὸν δικάσωσιν, ἦσαν βεβαιόταται οἱ κατήγοροί του καὶ ὅτι ἀφεύκτως θὰ κατεδικάζετο.

Οἱ περὶ τὰ πολιτικὰ ἀσχολούμενοι οὐδέποτε διεκρίθησαν ἐπὶ εὐσυνειδησίᾳ. Ἑκάστη φατρία τοσοῦτον πολὺ εὐαρεστεῖται διὰ πᾶσαν

νίκην, τὴν ὁποίαν κερδαίνει κατ' ἀντιπάλου τινὸς, ὥστε οὐδέποτε φροντίζει πολὺ περὶ τῶν πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ θριάμβου της τούτου λαμβανομένων μέτρων. Διότι ὅταν πολλοὶ συνάμα ἄνθρωποι ἐπιδιώκωσιν ἓν καὶ τὸ αὐτὸ τέρμα, ἡ ἥσυχος σκέψις, ἡ δυναμένη νὰ σταθμίσῃ ἐν τῇ πλάστιγγι τῆς συνειδήσεως τὰ μέτρα ταῦτα, δεσμεύεται καὶ ὅλως καταπνίγεται. Οἱ πλεῖστοι οὐδόλως σκέπτονται· καὶ ὅσοι δὲ ἀκούουσι τὴν φωνὴν τῆς συνειδήσεώς των, λέγουσαν πρὸς αὐτοὺς « Ἐζύγισα, καὶ δὲν ἐπαναπαύομαι » παρηγοροῦνται λέγοντες « Οἱ φίλοι μου τὰ ἐνέκρινον καὶ κἄτι θὰ ἠξεύρωσι καὶ αὐτοί. » Ὅλοι δὲ οἱ φατριασταὶ μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἔχουσι σταθερὰν πεποίθησιν, ὅτι ἡ συντήρησις τῶν κομματικῶν συμφερόντων, ὡς προοδοποιοῦσα τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ ἀγαθοῦ, τὸ ὁποῖον δῆθεν ἐπιδιώκουσι καὶ ὅπερ δύνανται νὰ προκύψῃ τέλος πάντων, ἐξαρκεῖ ὅπως δικαιολογήσῃ πολλὰς ἀδικίας καὶ μέγιστα δεινά. Μόνον δὲ ὁ ἱλαρῶς καὶ ἐν γαλήνῃ ψυχῆς ἀπαθοῦς κρίνων τὰ πράγματα θαυμάζει, τίνι τρόπῳ οἱ ἄνθρωποι δύνανταί ποτε νὰ ὦσι τοσοῦτον δὴ παράφρονες, ὥστε νὰ φαντάζωνται, ὅτι ἡ χεὶρ των δύναται νὰ ᾖ ἱκανῶς κραταιὰ, ὥστε νὰ συγκλείσῃ πάλιν τοὺς ἅπαξ κατασραφέντας φραγμούς. Ἀλλ' οὕτω τρέχει ὁ κόσμος οὗτος, ἐνῷ ὁ αἰώνιος ὀφθαλμὸς ἐφορᾷ αὐτὸν, καὶ ἐπιστατεῖ τοὺς μεγάλους τροχοὺς τοῦ ἠθικοῦ κόσμου ἐν τῇ ἀεικινησίᾳ αὐτῶν, καὶ, (ἐὰν ἐπιτρέπηται νὰ μεταχειρισθῶμεν περὶ τοῦ αἰωνίου Ὄντος φράσεις εἰλημμένας ἐκ τῶν ἀνθρωπίνων αἰσθημάτων), μὲ περιφρόνησιν ἢ οἶκτον θεωρεῖ τὰς ἀσθενεῖς προσπαθείας τῶν ἀραχνῶν, αἵτινες ἐξυφαίνουσι τὰ ἀνίσχυρα αὐτῶν δίκτυα, δι' ὧν ἐλπίζουσι νὰ κωλύσωσι τὴν φορὰν τοῦ σύμπαντος. Ἡ αἰωνία κίνησις τοῦ μεγάλου τούτου ὅλου συνεπάγει τὴν ἐποχὴν καὶ γεννᾷ τὸν ἄνδρα ἑκάστης ἐποχῆς, τὸ ἐλεεινὸν ὕφασμα διασπᾶται καὶ τὸ ἐξυφαῖνον ἔντομον κατασυντρίβεται. Οὕτω κατεστράφησαν τὰ τῆς Περσίας πλούτη· οὕτω κατεκρημνίσθη ἐν τοῖς μεταγενεστέροις καιροῖς τὸ σιδηροῦν Κράτος τῆς κοσμοκράτορος Ῥώμης, ἐκ δὲ τῶν ἐρειπίων ἀνέλαμψε κρείττων τις κατάστασις τῶν πραγμάτων τοῦ κόσμου. Ἀλλ' οἱ τροχοὶ εἰσέτι κινοῦνται, καὶ ἡ αὐτὴ αἰώνιος καὶ ἀπειροτέλειος δύναμις ἐφορᾷ τὴν πορείαν τοῦ σύμπαντος, ἔστιν ὅτε δὲ ἀποκαλύπτει τὸν πέπλον, ὅστις κατακρύπτει τὰ ἐλατήρια τῆς μηχανῆς τῶν βουλήσεών της, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοὶ ἄνδρες διαβλέπουσι τότε τὰ μέλλοντα συμβῆναι. Οἱ ἄνθρωποι οὗτοι ἀγωνίζονται νὰ ἐξυψωθῶσιν εἰς τὰ ὕψη τῶν μελλουσῶν γενεῶν· ὅθεν καὶ παρεννοοῦνται ἢ καὶ μισοῦνται ὑπὸ τῶν συγχρόνων. Ὅταν δὲ ἔλθῃ τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, ὅπερ ἐκεῖνοι εἶχον προΐδει καὶ ἐν ᾧ διεβίουν ἐκ προκαταβολῆς, τότε οἱ κοινοὶ τῶν ἀνθρώπων θαυμάζουσι καὶ σέβονται τοὺς μεγάλους νόας τοῦ παρελ-

SISMANOGLIO MEGARO

θόντος (οἵτινες εἶχον διΐδει διὰ τοῦ ἀποκαλυφθέντος ἐκείνου πέπλου τὴν μέλλουσαν τῶν πραγμάτων ἀκμὴν) καὶ ἀποδίδουσι σχεδὸν θείας τιμὰς, καὶ ἀποκαλοῦσι θείους ἐκείνους, τοὺς ὁποίους οἱ σύγχρονοί των περιεφρόνουν ὡς παράφρονας. Καὶ ὅμως οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων δὲν σωφρονίζονται· ἑκάστη μὲν ἐποχὴ ἔχει τοὺς νόας της, ὅσοι διορῶσι διὰ τοῦ ὑποκρύπτοντος τὰς μελλούσας τῆς ἀνθρωπότητος προόδους πέπλου, ἀποκαλυπτομένου εἰς τοὺς πεφωτισμένους αὐτῶν ὀφθαλμούς. Ἐκβακχευόμενοι ὑπὸ τῶν θελγήτρων τῆς καλλονῆς τῶν μελλουσῶν τούτων προόδων, ἀγωνίζονται προθύμως καὶ νὰ πραγματοποιήσωσι τὰς προόδους ταύτας ἐπὶ τοῦ παρόντος· ἀλλ' ἑκάστη ἐποχὴ θυσιάζει τοὺς νόας τούτους ἐλεεινῶς εἰς τὸν βωμὸν τῶν ἐρριζωμένων προλήψεων, ἢ τοὐλάχιστον προσπαθεῖ νὰ τοὺς θυσιάσῃ. Πότε τὰ πράγματα τοῦ κόσμου τούτου θέλουσι παύσει τοῦ νὰ ἦναι τοιαῦτα; Ἡ εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην ἀπάντησις εἰσέτι δὲν ἀπεκαλύφθη ἡμῖν, ὑποκρυπτομένη ὑπὸ τὸν τὰς μελλούσας προόδους τῆς ἀνθρωπότητος ἐπικαλύπτοντα πέπλον.

Ὅτε ὁ Περικλῆς ἐξῆλθεν ἀρχηγῶν τῆς κατὰ τῶν Μεγαρέων ἐκστρατείας, προέβλεπε τὸν κίνδυνον εἰς ὃν μένουσιν ἐκτεθειμένοι οἱ φίλοι του, ὅθεν καὶ παρήγγειλεν αὐστηρότατα τὸν πιστὸν αὐτοῦ οἰκονόμον Εὐάγγελον, ὅπως ἀποπέμψῃ πρὸς αὐτὸν, ἀσφαλῶς καὶ τὴν ταχίστην, πᾶσαν οἱανδήποτε ἐπιστολὴν, ἣν ἤθελε τῷ ἀπευθύνει οἱοσδήποτε ἐκ τῶν φίλων καὶ ὀπαδῶν του. Ἦν δὲ ἑβδόμη ἡμέρα ἀπὸ τῆς ἐξ Ἀθηνῶν ἐξόδου, ὁ ὑπ' αὐτοῦ ἀρχηγούμενος στρατὸς ἦν ἐν ὅπλοις παρατεταγμένος, αὐτὸς δὲ διένεμε τὰς διαταγάς του εἰς τοὺς ἀρχηγοὺς τῶν διαφόρων ταγμάτων, ὅτε, ὑπηρέτης τις ἐκ τῆς οἰκίας αὐτοῦ, κεκοπιακὼς καὶ μόλις ἀναπνέων, ἐνεφανίσθη κατάδηλος ὢν ὅτι εἶχε διατρέξει μακρότατον δρόμον ἐν ἐλαχίστῳ χρονικῷ διαστήματι.

Ὁ Περικλῆς εἶχεν ἀναγνωρίσει αὐτὸν μακρόθεν, καὶ μολονότι ἐμβεβυθισμένος εἰς τὰς στρατηγικάς του φροντίδας ἐσυμπέρανε τὸν σκοπὸν τῆς ἀποστολῆς. « Ἰδοὺ μᾶς ἔρχεται ἀπεσταλμένος τις ἐξ Ἀθηνῶν » εἶπε πρὸς τοὺς ὑπαξιωματικούς του « λάβετε τὴν καλωσύνην νὰ μοὶ τὸν προσαγάγητε ἅμα ἐλθόντα. » Ἐνῷ δὲ εἷς ἐκ τῶν νεωτέρων ὑπαξιωματικῶν ἀπῆλθεν ὅπως ἐκτελέσῃ τὴν διαταγὴν τοῦ στρατηγοῦ, ὁ υἱὸς τοῦ Ξανθίππου ἔρριψε βλέμμα τι πρὸς τὸν Μένιππον, ὑπεμφαῖνον ὁπόθεν τοὺς ἀπειλεῖ ὁ κίνδυνος.

Ὁ δοῦλος προσελθὼν ἐνεχείρισε τῷ κυρίῳ του, μετὰ ὑποκλινοῦς σχήματος, φάκελόν τινα, ὃν εἶχε κεκρυμμένον ὑπὸ τὴν χλαῖνάν του.

Ὁ στρατηγὸς ἀπεσύρθη ὀλίγον ἀπὸ τοῦ ὁμίλου τῶν ἀξιωματικῶν, ἀπέκοψε βιαίως τὴν περὶ τὸν φάκελον τῶν γραμμάτων ταινίαν καὶ ἀνέγνωσε τὸ ὄνομα *Ἀσπασία*. Ἐπὶ στιγμὴν μίαν, ἀλλὰ μόνον ἐπὶ

μίαν στιγμὴν, ἠσθάνθη τὴν καρδίαν αὐτοῦ διαφλεγομένην. Μόνη ἆρά γε ἐρωτική τις ἀνυπομονησία ὑπηγόρευσε τὴν ἐπιστολὴν ταύτην; Δὲν ἤργησε νὰ βεβαιωθῇ περὶ τῆς στιγμιαίας αὐτοῦ ταύτης ἀπάτης, διότι ἡ συνήθης ἐπιγραφὴ « Ἀσπασία Περικλεῖ χαίρειν » ἀπεκάλυψεν αὐτῷ, ὅτι ἠδίκησεν ἑαυτόν τε καὶ αὐτὴν, νομίσας καὶ ἐπὶ μίαν μόνην στιγμὴν ἐρωτικὴν ἦν ἔφερεν ἀνὰ χεῖρας ἐπιστολὴν, ἐνῷ οὕτωσὶ δὴ σπανιώτατα μέχρι τοῦδε ἀνεφάνη μεταξὺ αὐτοῦ καὶ αὐτῆς κἀμμία ἐκ τῶν συνήθων ἀδυναμιῶν τῆς ἀνθρωπίνου φύσεως. Πῶς νὰ μὴ τῷ ἐπέλθῃ εὐθὺς κατὰ νοῦν ὅπερ ἄριστα ἐγίνωσκεν, ὅτι δηλαδὴ ἡ Ἀσπασία οὐδέποτε ἤθελε γράψει ἐπιστολὴν πρὸς αὐτὸν, ἐὰν δὲν ἠναγκάζετο πρὸς τοῦτο ὑπὸ σπουδαίας ὑποθέσεως! Καὶ μήπως, ἐὰν ἐπαλήθευεν ὁ πρῶτος αὐτοῦ στιγμιαῖος ἐκεῖνος στοχασμὸς, δὲν ἤθελεν ἡ Ἀσπασία ἀπολέσει μέγα τι μέρος τῆς ἀξιοπρεπείας ἐκείνης, ἥτις τοσοῦτον λαμπρὸν ἐπροκάλει τὸν πρὸς αὐτὴν σεβασμόν του!

« Οἱ φόβοι σου δὲν ἦσαν ἀβάσιμοι » ἔγραφεν αὕτη· « ὁ σεβαστὸς ἡμῶν φίλος Φειδίας ὡρίσθη νὰ πέσῃ θῦμα τοῦ νέου νόμου. Εἰσήχθη γραφὴ κατ' αὐτοῦ, καὶ ἡ δίκη αὐτοῦ ἐπισπεύδεται μετὰ πολλοῦ ζήλου. Πέποιθεν ἐκεῖνος πλειότερον ἐπὶ τῇ ἀθωότητι αὐτοῦ, παρ' ὅσον ἐγὼ ἐπὶ τῷ φιλοδικαίῳ τοῦ δικαστηρίου, ἐνώπιον τοῦ ὁποίου θέλει παρουσιασθῇ ὡς μὴ ζητήσας ἀναβολήν. Ἔπραξα ὅ,τι ἠδυνήθην ὑπὲρ αὐτοῦ, συντάξασα τὴν ἀπολογίαν του, ἣν μέλλει νὰ ἀπευθύνῃ πρὸς τοὺς δικαστὰς αὐτοῦ. Ἀλλ' ὅμως λίαν φοβοῦμαι περὶ τῆς ἐπιτυχίας ἡμῶν. Μολονότι ἡ κατηγορία τοσοῦτον εἶναι παράλογος, ὥστε αὐτὸς ὁ κατηγορούμενος γελᾷ ἐπ' αὐτῇ, οἱ δὲ φίλοι σου δὲν ἐπιθυμοῦσιν ἵνα τὸ δημόσιόν σου καθῆκον παρίδῃς ὑπὲρ αὐτοῦ, ὁμολογοῦμεν ὅμως ὅτι ἡ ἀπουσία σου κατὰ τὰς ἐνεστώσας περιστάσεις εἶναι ἱκανῶς λυπηρά! Ἀφ' ἑτέρου δὲ καὶ ἡ καταστροφὴ χώρας ἀπροστατεύτου δὲν εἶναι ἀξία τοῦ ἀνδρὸς, ὅστις ἤδη ἀσχολεῖται περὶ αὐτήν. »

Ὅταν ὁ Περικλῆς ἐπανῆλθε μεταξὺ τῆς ὁμηγύρεως τῶν ἀξιωματικῶν του, πᾶσα συγκίνησις εἶχεν ἐκλίπει ἀπὸ τοῦ προσώπου του, ἔδωκε δὲ τὰς ἑαυτοῦ διαταγὰς μὲ τὴν συνήθη ἀταραξίαν καὶ γαλήνην· ἀλλ' ἐφαίνετο, ὅτι αἱ διατάξεις αὐτοῦ κατεμαρτύρουν τὴν πρόθεσιν ἐπανακάμψεως τοῦ στρατοῦ. Μόνον εἰς τὸν Μένιππον ἐνεπιστεύθη ὁ στρατηγὸς τὴν ἀληθῆ αἰτίαν τῆς ἐπανόδου. Καὶ ὅμως καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἐσυμπέραναν, ὅτι ὁ ἐξ Ἀθηνῶν ἄγγελος ἔφερε δυσαρέστους εἰδήσεις· τοσοῦτον δὲ ἠγαπᾶτο ὑπὸ παντὸς τοῦ στρατοῦ ὁ ἔνδοξος στρατηγὸς, ὥστε οἱ ἐν ὅπλοις ἐγγεγραμμένοι ὁπλῖται ἐπανήρχοντο, καταρώμενοι ἐνδομύχως τοὺς ἀνάνδρους τοῦ Περικλέους ἐχθρούς.

SISMANOGLIO MEGARO

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΓ'.

Ο ΧΕΙΡΩΝΑΞ ΣΥΖΗΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΑ.

Ὁ Λεώστρατος ὑπερευχαριστεῖτο ἐν τῇ κατὰ τοὺς ἀγροὺς συναναστροφῇ μετὰ τοῦ ἀρχαίου φίλου του καὶ τοῦ νέου εὐνοουμένου του Λυσικλέους, ὥστε εἰς μάτην οὗτος προσεδόκα κατὰ πᾶσαν πρωΐαν νὰ ἀκούσῃ τὴν πρόσκλησίν του ὅπως τὸν συνοδεύσῃ εἰς Ἀθήνας. Ὁ στρατιώτης καὶ πολιτικὸς ἀνὴρ ἤντλει ἀνάπαυσιν ἐκ τῆς ἡσυχίας τοῦ ἀγροτικοῦ βίου, ὥστε καὶ ἐπὶ καιρόν τινα πολλὴν εὐφροσύνην τῷ ἐπροξένει ὁ βίος οὗτος, ὁ νεοφανὴς καὶ ἑπομένως λίαν εὐάρεσος αὐτῷ. Ἀφοῦ ὅμως κατέμαθε τὸ πιθανὸν εἰσόδημα ἁπάντων τῶν ἀγρῶν καὶ τῶν βοῶν αὐτοῦ, καὶ ἐδιδάχθη τοὺς διαφόρους τρόπους τῆς καλλιεργείας καὶ τὰ παντοῖα αὐτῶν ὠφελήματα, ὅταν ὁ ἐπιστάτης τῶν δούλων ἤρξατο νὰ μηκύνῃ τοὺς λόγους, καταγγέλλων αὐτῷ τὰ πταίσματά των, καθ' ἑκάστην δὲ ἡ αὐτὴ ἐπανήρχετο μονοτονία, ἤρξατο ὁ γηραιὸς στρατιώτης νὰ ἐνοχλῆται, παραπονούμενος ὅτι ὁ ἀὴρ τῆς ἐξοχῆς τὸν κατήντησεν ἀδρανῆ καὶ φυγόπονον.

« Καὶ πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ μὴ ἐνοχλῆται ἐκ τῆς μονοτονίας τῶν ἀγροτικῶν ἀσχολιῶν ἄνθρωπος, ὅστις ἐσυνείθισεν εἰς τὴν ποικιλίαν τῶν ἐν Ἀθήναις ἐντυπώσεων; » εἶπεν ὁ Λυσικλῆς. « Σπανίως ὑπάγω εἰς τὸ ἄστυ, ἀλλ' ὅταν ὑπάγω, νομίζω ὅτι ἐκεῖ πᾶς τις ἐκὼν ἀέκων οὐδὲ στιγμὴν μίαν δύναται νὰ διαμείνῃ ἄεργος καὶ εἰς ἀπραξίαν. Ἅμα εἰσέλθῃ τις εἰς τὴν πόλιν, βλέπει τοὺς πάντας συνωθουμένους πρὸς τὴν Ἀγοράν. Μόλις δὲ ἐμφανισθῇ ἐκεῖ, καὶ ἐπιπίπτοντες οἱ τοξόται Σκύθαι ὠθοῦσι τὸν λαὸν πρὸς τὴν Πνύκα. Ὑπάγει τις λοιπὸν εἰς τὴν Πνύκα, ἐκεῖ δὲ τὰ πάντα εἰς κίνησιν, καὶ ἀνευφημίαι ἢ θόρυβοι πληροῦσι τὴν πέριξ ἀτμοσφαῖραν, καθ' ὅσον ῥήτωρ τις εὐαρεστεῖ εἰς τὸ ἀκροατήριον ἢ τοὐναντίον. Ἐάν τις ὀλίγον παραμερίσῃ ἀπὸ τῆς Πνυκὸς, ὀφείλει νὰ προσέξῃ πολὺ μὴ καταπατηθῇ ὑπὸ τῶν φορτηγῶν ἁμαξῶν, ἐφ' ὧν κομίζονται οἱ διὰ τὰς ἐν τῇ Ἀκροπόλει οἰκοδομὰς ἀναγκαιοῦντες λίθοι. Ἀφοῦ δὲ διέλθῃ καὶ τοῦτον τὸν κίνδυνον, ἐμπίπτει περαιτέρω εἰς σμῆνος μαθητῶν, ἀπολυομένων ἐκ τῶν διδασκαλείων καὶ συζητούντων ὅσα ἤκουσαν παρὰ τοῦ διδασκάλου διὰ τοσοῦτον ζήλου, ὥστε σχεδὸν κρημνίζουσι διὰ τῶν ὠθημάτων των τοὺς ἡσύχους διαβάτας. Ὅστις λοιπὸν ἅπαξ ἐσυνείθισε νὰ ζῇ εἰς τοιοῦτον θορυβώδη κόσμον, εἶναι ἆρά γε δυνατὸν νὰ εὐαρεστηθῇ ὑπὸ τῆς ἀγροτικῆς σιγῆς, τὴν ὁποίαν διακόπτουσι μόνον οἱ μυκηθμοὶ βοῶν τε καὶ αἰγῶν; »

» Ἔχεις δίκαιον, υἱέ μου, » εἶπεν ὁ Μνήσαρχος, « καὶ εὐχαριστῶ τοὺς θεοὺς ὅτι ἀπηλλάγην τοιούτου βίου. Διὰ τί ὅμως ἆρά γε καὶ ὁ ἐνταῦθα φίλος μας νὰ μὴ δυνηθῇ νὰ ἀγαπήσῃ ἐπίσης, ὅσον καὶ ἐγὼ, τὴν ἡσυχίαν τοῦ ἀγροτικοῦ βίου; »

« Διότι αἰσθάνεται πλῆξιν, πάτερ μου! Δὲν εἶναι οὕτω, βέλτιστε Λεώστρατε; Δὲν εἶναι ἡ ἐξοχὴ μονότονος, συγκρινομένη μὲ τὸν συνήθη βίον σου; »

Ὁ Λεώστρατος ἐμειδίασε.

« Πιθανῶς, οὕτως ἔχει τὸ πρᾶγμα, » εἶπε· « καὶ, » ἐπρόσθεσε σιγανῇ τῇ φωνῇ πρὸς τὸ οὖς τοῦ Λυσικλέους, « ἴσως καὶ σὺ αὐτὸς φρονεῖς τὸ αὐτό. »

Ὁ Λυσικλῆς ἠρυθρίασε, καὶ ἐχαμήλωσε τοὺς ὀφθαλμούς. Διότι ὄντως ἀηδὴς τῷ ἐφαίνετο ὁ ἀγροτικὸς βίος, ἀφ' ἧς ὥρας διῆλθε τὴν ἑσπέραν ἐκείνην ἐν τῷ οἴκῳ τῆς Ἀσπασίας, καὶ μολοντοῦτο σπανιώτατα ἠδύνατο νὰ εὕρῃ εὔλογόν τινα πρόφασιν, ὅπως ἐπισκεφθῇ τὰς Ἀθήνας. Ταχέως ὅμως ὑπερενίκησε τὴν στενοχωρίαν του, ἀνύψωσε τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ ἔχων αὐτοὺς προσηλωμένους ἐπὶ τοῦ Λεωστράτου, ἀπήντησε· « Βεβαίως, ὁσάκις ἀναλογίζομαι ὁποῖα ἆρα πράγματα δυνατὸν νὰ συνέβησαν ἐν τοσούτῳ ἐν Ἀθήναις. »

« Ὦ, πολλὰ δυστυχήματα δὲν ἐλπίζω νὰ ἠκολούθησαν. Ἔσο βέβαιος, ὅτι, ὅταν ὁ Περικλῆς κατέγραψεν ἐν τοῖς λογαριασμοῖς του τὸ ποσὸν ἐκεῖνο, δὲν εἶχε σκοπὸν νὰ ἐξηγηθῇ σαφέστερον ἐπὶ τούτου, ὅθεν καὶ ἤδη οὐδέποτε θέλει πράξει τοῦτο. Αἱ δὲ Ἀθῆναι δὲν χάνονται, διότι ὁ Λεώστρατος ἀφοσιοῦται εἰς τὴν διασκέδασίν του. Ἀλλ' ἡσύχασε, νεανίσκε μου, ἂς μὴ σὲ παροξύνω πλειότερον. Αὔριον θὰ ὑπάγωμεν τέλος πάντων εἰς τὸ ἄστυ, καὶ μανθάνομεν τί ἔτρεξεν. Ὁ Περικλῆς εἶναι ἐπιδέξιος στρατηγὸς καὶ συνετὸς ἄνθρωπος, καὶ δὲν ἠμπορῶ νὰ ἐννοήσω, πῶς εἶναι δυνατὸν, εἰς τὰς παρούσας μάλιστα περιστάσεις, νὰ μὴ αἰσθανθῶσι τὴν ἀνάγκην του. Δὲν θὰ ἔβλαπτεν ὅμως νὰ ἐρρίπτομεν προσεκτικόν τι βλέμμα πρὸς τοὺς νεανίας ἐκείνους, οἵτινες λέγουσιν ὅτι εἶναι ἀρχηγοὶ . . . νὴ τοὺς θεούς! . . . δὲν ἠξεύρω τί ὄνομα δύναταί τις νὰ δώσῃ εἰς φατρίαν, τῆς ὁποίας εἷς τῶν ἀρχηγῶν εἶναι Κλέων, ὁ υἱὸς τοῦ γηραιοῦ βυρσοδέψου Κλεαινέτου. »

« Πῶς! τοῦ Κλεαινέτου, ὅστις συνήθως ἠγόραζε τὰ δέρματα παρ'

ἐμοῦ; » εἶπεν ὁ Μνήσαρχος. « Ἐνθυμοῦμαι λίαν καλῶς, ὅτι ἐνίοτε, ἐρχόμενος πρός με, εἶχε καὶ ἠλίθιόν τι παιδίον παρ' ἑαυτῷ. Αὐτὸς φαίνεται θὰ ἦτο ὁ Κλέων. »

« Ὁ ἴδιος! ἀλλ' ἤδη δίδει συμπόσια καὶ τρέφει Κορινθίας κιθαρῳδοὺς, καὶ περιφέρεται ἀλαζονικῶς εἰς τὴν πόλιν, ἐσεμμένος μὲ ῥόδα, ὡς νὰ ἦτο τὸ πρῶτον ὑποκείμενον τῶν Ἀθηνῶν. Καὶ μὰ τὴν ἀλήθειαν ὀγλίγωρα καὶ θὰ τὸ κατορθώσει, μοὶ φαίνεται, νὰ ἦναι τὸ μεγαλήτερον ἐν Ἀθήναις ὑποκείμενον, διότι ἂν ἐξακολουθῇ τὸν ἴδιον βίον, δὲν θέλει ἀργήσει νὰ γείνῃ οὕτω παχὺς καὶ πεφυσιωμένος ὡς καὶ Δρομέας ὁ παράσιτος. Ἀλλ' ἤδη σᾶς εὔχομαι τὴν καλὴν νύκτα, διότι, τέλος πάντων, νυστάζω. Αὔριον δὲ τὸ πρωΐ, Αυσίκλεις, πρὶν ἡ ἀνατείλῃ ὁ ἥλιος, διευθυνόμεθα δι' Ἀθήνας, ἐὰν δὲν σὲ δυσαρεστῇ. Τῷ δίδεις τὴν ἄδειαν, Μνήσαρχε; Δὲν βλάπτει νὰ μάθῃ ὀλίγα καὶ ἐκ τῶν καθηκόντων τοῦ πολίτου τῶν Ἀθηνῶν. »

« Δὲν ἐπεθύμουν νὰ λάβῃ κλίσιν πρὸς τὸν ἐν τῇ πόλει βίον, » εἶπεν ὁ προνοητικὸς πατήρ· « διότι οἱ ἐν τῇ πόλει διαβιοῦντες ἠξεύρουσι νὰ ἐξοδεύωσι μᾶλλον τὰ χρήματα, παρὰ νὰ τὰ ἀποκτῶσιν. Ἀφοῦ ὅμως θὰ ἦναι μαζύ σου, ἀρχαῖέ μου φίλε, ἀμεριμνῶ. Αυσίκλεις, νὰ τῷ ὑπακούῃς, ὡς ἐμοὶ αὐτῷ· καὶ μὴ διατρίψῃς μακρὸν χρόνον ἐν Ἀθήναις, διότι ὅσα ἤδη ἀκούω περὶ τοῦ ἄστεος, δὲν μοὶ ἀρέσκουσι. »

Τὴν πρωΐαν τῆς ἐπιούσης, ὁ Λεώστρατος καὶ ὁ νέος φίλος του εἰσήρχοντο εἰς Ἀθήνας διὰ τῆς πύλης τῶν Ἀχαρνῶν ὁμοῦ μετὰ τῶν πρώτων πορευομένων εἰς τὴν ἀγορὰν, τῆς ὁποίας οὔσης λίαν πλησίον, διευθύνθησαν ἐκεῖσε, ἀκολουθοῦντες τοὺς εἰς ταύτην ἰόντας.

« Ἐὰν ἐπιθυμῇς νὰ μάθῃς νέα, » ἐψιθύρισεν ὁ ϛρατιωτικὸς εἰς τὸ οὖς τοῦ Αυσικλέους, ὅταν ἔφθασαν εἰς τὴν ἀγορὰν, « εἶναι ἀρίστη ἤδη εὐκαιρία, διότι ἰδοὺ ἐκεῖ βλέπω τὸν στιβαρὸν ὁπλοποιὸν, ὅστις ἀντεπροσώπευε τὸν λαὸν, ὡς ῥήτωρ, τὴν τελευταίαν φορὰν ὁποῦ ἤμην εἰς τὴν Πνύκα. Τὸν γνωρίζω δὲ λίαν καλῶς, διότι εἶναι ὁ ἐπιδεξιώτερος ὁπλοποιὸς ἁπάσης τῆς τῶν Ἀθηναίων πόλεως. Ἔ! φίλε Μητρόδωρε, τί ἐμαγειρεύσατε σεῖς ἐνταῦθα εἰς τὴν πόλιν, ἀφότου ἐγὼ ἀνεχώρησα διὰ τὴν ἐξοχήν; »

Ὁ Μητρόδωρος τὸν ἐπλησίασε μὲ ἀσπασμὸν, τηροῦντα τὸν μέσον ὅρον μεταξὺ οἰκειότητος καὶ σεβασμοῦ, διότι ἀνὴρ ὅπλων, ἦτο πάντοτε μέγα ὑποκείμενον εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ ὁπλοποιοῦ.

« Εὐγενέστατε, » εἶπε, « τολμῶ νὰ ἐρωτήσω ποῦ διέτριβες καὶ θέλεις νὰ μάθῃς παρ' ἐμοῦ τὰ νέα; »

« Ἔπινα αἰγὸς γάλα μετὰ τοῦ νεανίσκου τούτου, τὸν ὁποῖον βλέπεις ἐνταῦθα παρόντα, καὶ ἐξέταζα διὰ νὰ μάθω πόσον μὲ ἀπατᾷ

ὁ ἐπιστάτης τῶν ἀγρῶν μου. Σὺ δὲ, Μητρόδωρε, ἐκαθάρισες πολλὰς περικεφαλαίας; »

« Ἡράκλεις! . . . Καὶ δὲν ἤκουσας, ὅτι ὁ Περικλῆς ἐξεστράτευσε κατὰ τῶν Μεγάρων; Νομίζω ὅτι τὴν ὥραν ταύτην πολὺ μετανοοῦσιν ἐκεῖ, διότι μᾶς ἐπροκάλεσαν. Καὶ εἶχον μὲν νομίσει ἐπί τινα καιρὸν, ὅτι ὁ στρατηγός μας ἔχει ἐδῶ τοσαύτας σφῆκας περιβομβούσας καὶ κεντώσας αὐτὸν, ὥστε θὰ ἀρκεσθῇ εἰς τὸ νὰ προϛατεύῃ τὰ ἐν Ἀθήναις συμφέροντά του, καὶ δὲν θὰ εὕρῃ καιρὸν νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῶν ἐξωτερικῶν πολεμίων μας, ἀλλ' εἶναι ἀπαράμιλλος ἄνθρωπος, καὶ ἐξεστράτευσεν ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ οὕτωσὶ δὴ ἐξαίρετον ὁπλιτῶν τάγμα, ὥστε ἐχόρευεν ὑπ' ἀγαλλιάσεως ἡ καρδία ἡμῶν ἁπάντων, ὅταν τοὺς ἐβλέπομεν. »

« Τί λέγεις! τί λέγεις! . . . Αυσίκλεις, φίλε μου, εἶχες δίκαιον· διετρίψαμεν ὑπὲρ τὸ δέον ἐν Ἀχαρναῖς. Τί δὲ ἔπραξαν ἐν τοσούτῳ αἱ σφῆκες, κράτιστε Μητρόδωρε; »

« Μὴ τὸ ἐκλάβῃς διὰ προσβολὴν, εὐγενέστατε, » εἶπεν ὁ ὁπλοποιὸς, ἐνθυμηθεὶς ἤδη ὅτι ὁ Λεώστρατος ἦν φίλος τοῦ Θουκυδίδου. « Εἶσαι πολλῷ κρειττόνων φρονημάτων, ἢ ἐκεῖνοι οἱ νεανίαι, οἵτινες ἤδη μᾶς παρουσιάσθησαν ὡς ἀρχηγοὶ καὶ δημαγωγοὶ, μολονότι ἠξεύρουσι καλήτερα νὰ μεταχειρίζωνται δοχεῖον μύρων ἢ θώρακα. Ἦσο φίλος τοῦ Κίμωνος, καὶ ἐκεῖνος ἠγάπα . . . θέλω νὰ εἴπω, » ἐπρόσθεσε μὲ στενοχωρίαν τινὰ, ἀναμνησθεὶς ὅτι ὁ λαὸς εἶχεν ἐξορίσει καὶ τὸν Κίμωνα, « βεβαίως δὲν θὰ ἔπραττεν ὅ,τι πράττουσιν ἤδη μερικοὶ, λεγόμενοι φίλοι του. »

« Δὲν ἀπατᾶσαι κρίνων οὕτω, Μητρόδωρε. Ἦτο τίμιος καὶ συνετὸς ἀνὴρ καὶ ἀρκετὰ φιλόφρων, ὥστε ἠγάπα τὸν λαὸν, καὶ ἂν ποτὲ ἠναγκάζετο ἔστιν ὅτε νὰ τὸν χαλιναγωγῇ. »

« Μάλιστα, αὐθέντα, ἦτο εὐπροσήγορος καὶ φιλόφρων ἀνὴρ, καὶ τὸν ἐνθυμοῦμαι. Ἤμην εἰσέτι μειράκιον, ὅτε οἱ δοῦλοί του ἔφερον εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦ πατρός μου τὴν πανοπλίαν του πρὸς ἐπιδιόρθωσιν. Ἦτο δὲ τοῦτο μετὰ τὴν ἀπὸ τῆς ἐξορίας ἀνάκλησίν του. Καὶ τὴν πανοπλίαν ἐκείνην τὴν εἶδες καὶ σὺ βεβαίως, γηραιέ μου ὁπλαρχηγὲ, διότι μόνη της, ἐν ἀπουσίᾳ τοῦ φοροῦντος αὐτὴν, ἐπολέμησεν εἰς τὴν ἐν Τανάγρᾳ μάχην. Πολὺ καλὰ τὸν ἐθυμοῦμαι εἰσέτι, διότι ἱστάμην εἰς τὸ πλευρὸν τοῦ πατρός μου καὶ ἔβλεπον ἀσκαρδαμυκτὶ τὸ εὐγενὲς πρόσωπόν του. Μολονότι ὀπωσοῦν γεγηρακὼς, ἦν ὅμως εἰσέτι ὡραῖος ἀνήρ. Ἡ κόμη αὐτοῦ κατέῤῥεεν εἰς τοὺς ὤμους του δαψιλὴς καὶ δασεῖα, μὲ μόλις παρηλλαγμένον ὑπὸ τῆς ἡλικίας χρῶμα. Ἐδείκνεν, ὅτι θὰ ζήσῃ πολὺν ἀκόμη καιρὸν, ἀλλ' οἱ θεοὶ ἄλλως ἠθέλησαν. Λοιπὸν, ἤθελα νὰ εἰπῶ, ἱστάμην εἰς τὸ πλευρὸν τοῦ πατρός

μου, καὶ ἄριστα ἐνθυμοῦμαι ὅταν εἶπε· « Στρεψίων, ἐξομάλυνον διὰ τοῦ σφυρίου τὰ ἐξογκώματα, ἀλλὰ μὴ τὰ λειάνης. » Ἔρρεον δὲ κατὰ τῶν παρειῶν του θαλερὰ δάκρυα, καὶ ἡ φωνή του ἔτρεμε προσθέτοντος· « Τὰς ἐπ' αὐτῶν κηλῖδας τοῦ αἵματος, ἐμοῦ μόνου ἐστὶ καθῆκον νὰ ἀποπλύνω. » Ἤμην τότε ἀμαθὲς μειράκιον, καὶ ἠρώτησα, μετὰ τὴν ἀναχώρησίν του, διὰ τί ἆρά γε ἀνὴρ, οὕτωσὶ μέγας, ἰσχυρὸς καὶ πλούσιος, ἠδύνατο νὰ κλαίῃ, καὶ ὁ πατήρ μου μοὶ εἶπεν, ὅτι ὀφείλω νὰ ἐνθυμῶμαι δι' ὅλης μου τῆς ζωῆς, ὅτι εἶδον Κίμωνα τὸν υἱὸν τοῦ Μιλτιάδου θρηνοῦντα ἐπὶ τῷ θανάτῳ ἀνδρῶν γενναίων. »

Τοῦ ὁπλαρχηγοῦ τὰ χείλη ἔτρεμον, καὶ ἡ φωνή του κατεπρόδιδε βαθυτάτην συγκίνησιν, ὅτε εἶπε· « Μητρόδωρε! ἔπραξας καλῶς καὶ δὲν τὸ ἐλησμόνησας. Ἀλλὰ τί ἔπραξαν δὰ ἐν τοσούτῳ οἱ νεανίαι μας; ἐπρόσθεσε μετά τινα παῦσιν.

« Ἠξεύρεις βεβαίως, αὐθέντα, ὅτι ὑπεβλήθησαν εἰς τοὺς λογιστὰς οἱ λογαριασμοὶ τῆς τελευταίας ἐκστρατείας τοῦ λήξαντος πολέμου, καὶ ἐν αὐτοῖς εὑρίσκεται, φαίνεται, ἐγγεγραμμένον κονδύλιόν τι δαπάνης δέκα ταλάντων, χωρὶς νὰ πρόσκειται ἡ ἀναγκαία, κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Δρακοντίδου καί τινων ἄλλων νεανίσκων φίλων του, δικαιολογητικὴ ἀνάπτυξις. Ἐζήτησαν λοιπὸν ἐξήγησιν περὶ τούτου παρὰ τοῦ στρατηγοῦ, ὅστις δὲν ἠθέλησε νὰ ἱκανοποιήσῃ τὴν περιέργειάν των· καὶ νὴ Δία, ἔπραξεν ἄριστα! διότι καὶ ὁ ἀμαθέστατος ἐξ ἡμῶν δύναται κάλλιστα νὰ συμπεράνῃ, ποῦ ἐδαπανήθησαν τὰ δέκα ταῦτα τάλαντα, ἀλλὰ δὲν συμφέρει νὰ λέγηται τὸ πρᾶγμα τοῦτο δημοσίᾳ. Ἐπειδὴ λοιπὸν δὲν ἤθελε νὰ τοῖς ἀπαντήσῃ, ἐπρότειναν νὰ προσκληθῇ ἐνώπιον γενικῆς τοῦ λαοῦ συνελεύσεως, ὅπως ἀπολογηθῇ. Ἀλλὰ καὶ τότε ἐσίγα· πολλὰ ἐφλυάρησαν, καὶ ὅμως ἐκεῖνος ἐπέμενεν ἰσχυρογνωμόνως εἰς ὅ,τι ἅπαξ εἶχεν ἀποφασίσει, καὶ ἐπειδὴ τέλος πάντων δὲν ἤμεθα ἄνθρωποι νὰ μὴ καταλαμβάνωμεν διὰ ποίαν αἰτίαν δὲν ἐσύμφερε νὰ ὁμιλήσῃ, » ἐπρόσθεσεν ὁ ὁπλοποιὸς μὲ μυσηριώδη τόνον φωνῆς, « ἐνεκρίναμεν σχεδὸν παμψηφεὶ τὸ κονδύλιον τοῦτο, προσκληθέντες εἰς ψηφοφορίαν ὑπὸ τοῦ προέδρου, καὶ ἀπεφασίσαμεν νὰ μὴ γείνῃ πλέον μηδεμία ἐξέτασις ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου. »

« Ἐπράξατε ἄριστα! εἶσαι συνετὸς ἄνθρωπος, ὦ Μητρόδωρε. Καὶ τί ἔλεγον πρὸς ταῦτα οἱ νεανίαι μας; »

« Ὦ! αὐτοὶ ἐφλυάρουν τὰ μύρια, πράγματα, τὰ ὁποῖα ἐγὼ οὐδόλως πιστεύω· μολονότι πολλοὶ ὑπάρχουσιν οἱ πιστεύοντες αὐτά. Ἔλεγον δηλονότι, ὅτι ὁ ἡμέτερος στρατηγὸς ἐσαγηνεύθη ὑπὸ τῆς αἱρέσεως τῶν μὴ πιστευόντων θεοὺς, καὶ ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ βρίθει δογμάτων ἀθείας, τὰ ὁποῖα τῷ ἐνέπνευσεν ἡ Ἰωνὶς, ἥτις κατοικεῖ ἐκεῖ κάτω καὶ διδάσκει τὴν νεολαίαν. Μάλιστα δὲ ὁ Δρακοντίδης ἤθελε νὰ μᾶς πείσῃ, ὅτι καὶ τὰ δέκα ἐκεῖνα τάλαντα ἔρρευσαν εἰς τοὺς κόλπους τῆς γυναικὸς ἐκείνης, ἀλλ' ἐξ ἁπάντων τούτων ἐγὼ οὐδὲ λέξιν πιστεύω. »

« Τίμιε ἄνερ Μητρόδωρε, » ἔκραξεν ὁ Λυσικλῆς μετὰ ζήλου· « εὖγέ σου! Οἱ μῦθοι οὗτοι εἶναι ἁπλῆ ἐφεύρεσις, καρπὸς τοῦ φθόνου καὶ τοῦ μίσους. »

« Πολὺ πιθανῶς, τοὐλάχιστον τὸ πλεῖστον μέρος αὐτῶν. Ἀλλ' ὅπου πολὺ καπνίζει, ἐκεῖ βεβαίως θὰ ὑπάρχει καὶ ὀλίγον πῦρ. Καὶ λοιπὸν, καὶ ἐγὼ αὐτὸς ὑποπτεύω ὅτι ἡ εὐλάβεια τοῦ στρατηγοῦ δὲν θὰ ἦναι τόσον μεγάλη· ἀλλὰ νὰ εἴπωμεν καὶ τὴν ἀλήθειαν, ἐκ τῶν πολλῶν του ἐργασιῶν δὲν τῷ μένει καὶ πολὺς καιρὸς διὰ νὰ φροντίσῃ καὶ περὶ τῆς ἐκπληρώσεως τῶν θρησκευτικῶν του καθηκόντων. » Ταῦτα εἰπὼν ἐσράφη ὁ ὁπλοποιὸς ὅπως ἀναχωρήσῃ, ἀλλ' αἴφνης ἐνθυμηθείς τι, ἐπέστρεψε καὶ εἶπεν. « Ἀλλὰ, εὐγενέστατε, ἀφοῦ ἔλειπες ἱκανὸν καιρὸν ἐξ Ἀθηνῶν, δὲν ἔμαθες εἰσέτι, ὅτι χθὲς τὸ ἑσπέρας ὁ Φειδίας ἐφυλακίσθη. »

« Ὁ Φειδίας ἐφυλακίσθη; Καὶ ἡ αἰτία; »

« Τί νὰ σοὶ εἰπῶ! » εἶπεν ὁ Μητρόδωρος μὲ μικράν τινα στενοχωρίαν, ξυόμενος ὑπὸ τὸ οὖς· « οὐδ' ἐγὼ δύναμαι νὰ ἐννοήσω τὸ πρᾶγμα· τοῦτο μόνον ἠξεύρω, ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ ἀποτίσῃ τὴν ἐπιβληθεῖσαν αὐτῷ χρηματικὴν ποινήν. Τὸν εἶχον ἐνάξει ἐπὶ ἀσεβείᾳ, ὡς περιφρονήσαντα τὴν θρησκείαν διὰ τῆς ἐξεικονίσεως ἑαυτοῦ τε καὶ τοῦ Περικλέους ἐπὶ τῆς ἀσπίδος τῆς θεᾶς, ὡς αὐτοὶ καὶ οὐχὶ ἡ θεὰ νὰ ἦσαν οἱ προστατεύοντες τὴν τῶν Ἀθηναίων πόλιν. Τὸν κατηγόρουν δὲ προσέτι καὶ ὅτι προσφέρει τὴν οἰκίαν του πρὸς ἀτίμους ἐρωτικὰς δολοπλοκίας. Νὴ τοὺς θεούς! ὡραία αὕτη καὶ ἁρμόζουσα κατηγορία, προφερομένη ἀπὸ τῶν χειλέων τοῦ Γλύκωνος καὶ Ἑρμίππου! Ὅσον ἀφορᾷ τὸ ἕτερον, ἠμπορεῖ ἐν μέρει νὰ ἦναι ἀληθές. Καὶ ἐγὼ αὐτὸς ἐθαύμαζον πρότερον τὸ ἀξιοπρεπὲς καὶ τὴν ἐντελῆ ὁμοιότητα τῶν ἀγαλματίων, ἀλλ' ἤδη ἐσκέφθην ὡριμώτερον. Ἦτο βεβαίως τολμηρὰ πρᾶξις, καὶ ἀξία νὰ τιμωρηθῇ δι' ἐπιβολῆς χρηματικῆς ποινῆς, διὰ νὰ προσέχῃ τοῦ λοιποῦ καλήτερα. Καὶ ὅμως τὸν λυποῦμαι· διότι εἶναι ἐξαίρετος ἀγαλματοποιὸς, καὶ βεβαίως εἶναι ἀδύνατον νὰ ἦναι οὕτω δὴ ἀσεβὴς, ἀφοῦ κατασκευάζει τοσοῦτον ἐξαίρετα ἀγάλματα θεῶν. »

« Λοιπόν! λοιπόν! . . . Τοὺς τιμωροῦσι διὰ τὴν πίστιν των, » εἶπεν ὁ Λεώστρατος, ἀφοῦ ἀπῆλθεν ὁ ὁπλοποιός. « Εἶναι αὕτη μυσαρὰ πρᾶξις. Ἂς ὑπάγωμεν εἰς τὴν οἰκίαν μας νὰ προγευματίσωμεν ὀλίγον τι, καὶ ἔπειτα θὰ στοχασθῶ τί ὀφείλω νὰ πράξω. »

SISMANOGLIO MEGARO

Ὁ Θουκυδίδης, ὅστις οὐδόλως εὐχαριστεῖτο νὰ στερηθῇ ἡ φατρία του τὸν Λεώστρατον, τὸν εἶχε ζητήσει ἐν τῇ οἰκίᾳ του τὴν πρωΐαν τῆς ἐπιούσης μετὰ τὴν ἑσπέραν ἐκείνην, καθ' ἣν οὕτωσὶ δὴ παρωργισμένος εἶχεν ἐγκαταλίπει, ὡς προεἴπομεν, τὴν ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Θουκυδίδου συνελθοῦσαν συνέλευσιν τοῦ ἀριστοκρατικοῦ κόμματος. Μὴ εὑρὼν δὲ αὐτὸν εἰς τὴν οἰκίαν του, καὶ πολλάκις εἰς μάτην ἐπανελθὼν πρὸς ἀναζήτησίν του, εἶχε τελευταῖον παραγγείλει τοὺς δούλους του, νὰ τὸν εἰδοποιήσωσιν ἅμα ὁ κύριός των ἐπέστρεφεν. Ὁ Λεώστρατος λοιπὸν εἰδοποιηθεὶς περὶ τούτου, ἐπιθυμῶν καὶ ὁ ἴδιος νὰ ὁμιλήσῃ μετὰ τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς ἀριστοκρατικῆς φατρίας, τὸν προσεκάλεσε νὰ ἔλθῃ εἰς συνέντευξιν.

Ὁ Θουκυδίδης ἐνεφανίσθη μετ' ὀλίγον, καὶ ὁ Λεώστρατος τῷ ἐσύστησε τὸν φίλον του νεανίσκον. Ὁ υἱὸς τοῦ Μιλησίου παρετήρησεν αὐτὸν προσεκτικῶς καὶ εἶπε. « Νομίζω νὰ σὲ εἶδον καὶ ἄλλοτε, καλέ μου νεανίσκε. »

« Ἤμην καὶ ἄλλοτε ἐν Ἀθήναις, » ἀπήντησεν ὁ Λυσικλῆς, αἰσθανόμενος στενοχωρίαν τινά.

« Καλῶς, καὶ βλέπω εὐχαρίστως ὅτι συνηνώθης μετ' ἀνδρὸς, ἐφ' ᾧ καυχᾶται ἡ φατρία ἡμῶν. Χαίρω, βλέπων ἐν τοῖς συμφατριασταῖς ἡμῶν νεανίσκον, οὕτωσὶ λαμπρὰς παρέχοντα ἐλπίδας, » ἐπρόσθεσε στραφεὶς πρὸς τὸν Λεώστρατον.

« Δὲν εἶναι εἰσέτι βέβαιον, » εἶπεν ὁ γηραιὸς ὁπλαρχηγὸς, « διότι νὴ Δία, Θουκυδίδη, ὅσον καὶ ἂν σέβωμαι τὸν ἀοίδιμον γυναικάδελφόν σου, σὺ ὅμως εἰσέτι δὲν δικαιοῦσαι νὰ προσδοκᾷς τὴν σύμπραξίν μου. »

« Ἀλλὰ, ἀλλὰ, Λεώστρατε! μὴ ἦσαι τόσον ὀξύχολος. Ἤδη, ὅτε ὁ ἐρεθισμός σου ἔπαυσε, θέλεις ἀκούσει βεβαίως τὴν φωνὴν τῆς συνέσεως. Δὲν θὰ πιστεύσεις, πέποιθα, ὅτι ἐγὼ, ὁ φίλος καὶ γαμβρὸς τοῦ Κίμωνος, τοῦ ὁποίου ἅπας ὁ βίος ἦν ἀφωσιωμένος τῇ εὐκλείᾳ, συμμετέχω τῶν μυσαρῶν τούτων σκευωριῶν, αἵτινες μέχρι τοῦδε ἔβλαψαν μᾶλλον ἢ ὠφέλησαν τὴν ἡμετέραν φατρίαν. »

« Διὰ τί λοιπὸν τότε δὲν ἀπαγορεύεις τὰς τοιαύτας σκευωρίας; »

« Διότι, ὅστις θέλει νὰ ἔχῃ φατρίαν, ὀφείλει πάντοτε νὰ θυσιάζῃ μέρος τι τῶν ἀξιωμάτων αὐτοῦ. Ἄνευ δὲ φατρίας, δὲν δύναται νὰ κατορθώσῃ τι. Ἡμεῖς οἱ δύο, καὶ ἂν μυριάκις μόνοι ἀναβῶμεν εἰς τὸ βῆμα, διαμαρτυρόμενοι κατὰ τῶν ὑπὸ τοῦ Περικλέους ἀντιποιήσεων τῆς ἀνωτάτης Ἀρχῆς, οὐδὲν ὠφελοῦμεν. Καὶ ὁ Σόλων διεμαρτύρετο, καὶ ὅμως δὲν ἠδυνήθη νὰ κωλύσῃ τὸν Πεισίστρατον τοῦ νὰ ἐγκαθιδρύσῃ τὴν τυραννίαν. Τὸ αὐτὸ λοιπὸν θὰ ἐπάσχομεν καὶ ἡμεῖς ὡς πρὸς τὸν Περικλέα. Ἐὰν ὅμως τὸν κατασταχωρήσωμεν εἰς τὰς ἰδιαιτέρας του προσωπικὰς σχέσεις, δὲν θέλει τῷ μείνει καιρὸς νὰ ἐπιδιώκῃ τὴν πραγματοποίησιν τῶν πρὸς νεωτερισμὸν σχεδίων αὐτοῦ. Ἄλλως τε δὲ, καὶ ὅσον ἀσυνείδητοι καὶ ἂν ὦσί τινες τῶν ἡμετέρων φίλων, εἶναι τοὐλάχιστον μέλη τῶν πρωτίστων ἐν Ἀθήναις οἰκογενειῶν, καὶ μεγάλην ἔχουσιν ἐπιρροὴν ἔκ τε καταγωγῆς καὶ διὰ τοῦ πλούτου αὐτῶν. »

« Χμ! ἀμφιβάλλω πολύ. Καὶ παράδειγμα τοῦ λόγου μου ἔστω ὁ Γλύκων. »

« Μάλιστα, ὁ Γλύκων εἶναι ἄνθρωπος ἀκόλαστος, τὸ ἠξεύρω, καὶ προσέβαλέ ποτε καὶ τὸν ἐνταῦθα φίλον μας νεανίσκον, ἂν ἐνθυμῶμαι καλῶς· ἀλλ' ἐπὶ τοιούτων πραγμάτων εἶναι καλὸν νὰ ἠξεύρῃ τις νὰ συγχωρῇ καὶ νὰ λησμονῇ. Ἐὰν ὅμως ὁ Γλύκων διὰ τῶν ἀκολασιῶν του ἠλάττωσέ πως τὴν ἐπιρροήν του, ἐπενόησεν ὅμως, κατὰ ἴδια αὐτοῦ φρονήματα, μέτρα τινὰ, δι' ὧν ἀντεσταθμισε τὴν ζημίαν ταύτην. Τὴν ὥραν ταύτην μάλιστα καταγίνεται νὰ ἰδιοποιηθῇ τήν τε Ἱππαρήτην αὐτὴν καὶ τὴν περιουσίαν της, καὶ οὕτω διὰ μιᾶς μόνης πράξεως νὰ καταστήσῃ πέντε τὰ τὸν ἀντίπαλόν μας, πλουσιωτέραν δὲ καὶ ἰσχυροτέραν τὴν φατρίαν ἡμῶν. »

« Πῶς! ὁ Περικλῆς ἐχώρισε τὴν σύζυγόν του; »

« Μάλιστα, καὶ ὁ Γλύκων θέλει μετά τινας ἡμέρας τὴν λάβει σύζυγόν του. Ὁ ἄνθρωπος οὗτος τοσοῦτον εἶναι ἐφευρετικώτατος εἰς σχέδια, καὶ τοσοῦτον εὐτυχῶς πολλάκις τὰ ἐκτελεῖ, ὥστε ὀφείλομεν νὰ παραβλέπωμεν καί τινας παρεκτροπάς του. »

« Δὲν ἠμπορῶ νὰ χωνεύσω τὸν μωρὸν ἐκεῖνον ἄνθρωπον, σοὶ λέγω, » εἶπεν ὁ Λεώστρατος· « καὶ σὺ δὲ αὐτὸς, ἐλεύσεται ὥρα, ὅτε θέλεις μετανοήσει, διότι συνεμάχησες μετ' αὐτοῦ. Θέλεις νὰ σοὶ προείπω τὸ μέλλον σου, Θουκυδίδη; »

« Λοιπόν; »

« Σκάπτεις λάκκον διὰ σὲ αὐτὸν, καὶ ἅπαντες ἡμεῖς ὀφείλομεν νὰ προνοήσωμεν, μὴ συγκρημνισθῶμεν εἰς τὴν ἄβυσσον μετὰ σοῦ. Ἀντὶ νὰ συγκροτήσῃς πολιτικὴν πάλην μετὰ τοῦ Περικλέους, καὶ νὰ ἀντιπαραταχθῇς ὡς τίμιος ἀνὴρ, κατὰ πολιτικοῦ ἀντιπάλου, μεταβάλλεις τὸν ἀγῶνα εἰς καθαρὰν προσωπικὴν πάλην, τὴν ὁποίαν θέλει ἀναγκασθῇ τέλος πάντων νὰ ἀναδεχθῇ καὶ αὐτός. Λέγω σοι, ὅτι δὲν ἔπαυσεν ἔχων ὑπὲρ ἑαυτοῦ τὴν τοῦ λαοῦ ἀγάπην. ὅθεν εἰς μάτην ἀγωνίζεσθε νὰ τὸν ῥίψητε· τοῦτο μόνον θὰ κατορθώσετε, νὰ τὸν πληγώσητε δηλονότι οὕτωσὶ καιρίως, ὥστε τέλος πάντων νὰ σύρῃ καὶ αὐτὸς καθ' ὑμῶν τὸ ὁποῖον μέχρι τοῦδε εἰς τὴν θήκην του κρατεῖ ξίφος, καὶ τότε θέλετε ἴδει μὲ ὁποῖον γίγαντα ἐπαλαίετε. Καταβίβασέ τον, συμμαχῶν μετ' αὐτοῦ. »

SISMANOGLIO MEGARO

« Εἶναι ἀδύνατον· πολὺ μακρὰν προέβημεν ἤδη, ὥστε δὲν δυνάμεθα νὰ ὀπισθοδρομήσωμεν. Ὅσον τὸ κατ' ἐμὲ, ὑπεστήριζον πάντοτε, ὅτι πρέπει νὰ μεταχειρισθῶμεν κατ' αὐτοῦ μόνον τὸ μέτρον τοῦ ὀστρακισμοῦ. Ἀλλὰ δὲν ἠθέλησαν νὰ μὲ ἀκούσωσι, καὶ συγκατετέθην εἰς ἕτερα μέτρα, ἀφοῦ ἅπαξ δὲν ἠδυνήθην νὰ καταπείσω τὴν φατρίαν ἡμῶν εἰς τὸ νὰ ἐγκρίνῃ τὰ ἰδικά μου. »

« Λυσίκλεις, εἶχες δίκαιον! » ἐβόησεν ὁ γηραιὸς στρατιωτικὸς, ἀναπηδῶν ἀπὸ τῆς ἕδρας του. « Ὅστις βλέπει γινόμενον φόνον, καὶ ἀναχωρεῖ, εἰπὼν μόνον· « Εἶναι αἰσχρὰ πρᾶξις, δὲν δύναμαι νὰ τὴν ἐπιδοκιμάσω! » ἐκεῖνος ὄντως καθίσταται συνένοχος τοῦ ἐγκλήματος. Θουκυδίδη! ἤσουν ὁ τελευταῖος, πρὸς τὸν ὁποῖον ἠδυνάμην νὰ στηρίξω τὴν ἀγάπην μου ὡς φίλον καὶ συγγενῆ τοῦ Κίμωνος· ἀλλ' ἤδη βλέπω, ὅτι αἷμα τοῦ Κίμωνος δὲν ῥέει εἰς τὰς φλέβας σου. Ἡ ψυχρὰ αὕτη στάθμισις τῆς ἀξίας τοῦ ἀτίμου ἀνθρώπου εἶναι βδελυρὰ, κατὰ τὰ αἰσθήματά μου, καὶ προκαλεῖ πᾶσαν τὴν ἀποστροφήν μου. Τοῦ λοιποῦ δὲν εἴμεθα φίλοι! »

« Ἀλλὰ, ἀλλὰ, Λεώστρατε! Πάλιν βιάζεσαι, καὶ εἶσαι λίαν ὀξὺς εἰς τὰς ἀποφάσεις σου! Ὅταν σκεφθῇς μὲ πλειοτέραν γαλήνην ψυχῆς, θέλεις φρονήσει ἄλλως πως. »

« Θουκυδίδη! ὁ νεανίσκος οὗτος εἶναι μάρτυς μου, περὶ τοῦ ὡς πρὸς τὸ ἀντικείμενον τοῦτο ἀμεταθέτου τῆς γνώμης μου. Ἐὰν σήμερον τὴν πρωΐαν ἐπεθύμησα νὰ σὲ ἴδω, τὸ ἔπραξα μᾶλλον ὅπως σὲ κάμω προσεκτικὸν ἐπὶ τοῦ κινδύνου, εἰς ὃν ἐγκρημνίζεσθε σύ τε καὶ οἱ φίλοι σου, παρὰ ὅπως ἀποφασίσω νὰ σᾶς μιμηθῶ καὶ ἐγώ. Βλέπω τὴν ἄβυσσον καὶ ἀποσύρομαι· μοὶ ὑπαγορεύει δὲ τοῦτο ὁ κοινὸς ἀνθρώπινος νοῦς καὶ ἡ συνήθης σύνεσις. Καὶ ὅταν ὑπὲρ τῶν συμφερόντων τῆς πατρίδος μου θέσω τὴν ἐπιῤῥοήν μου ἐπὶ τῆς ἀντικειμένης τῇ ὑμετέρᾳ πλάστιγγος, ἐνθυμήθητι ὅτι οὐδὲν πλέον ἔπραξα, εἰμὴ ὅ,τι καὶ εἰς σὲ αὐτὸν συνεβούλευσα νὰ πράξῃς. Σοὶ λέγω καὶ δεύτερον· Ἄφες τὸν Γλύκωνα καὶ τὸν Ἕρμιππον καὶ τὸν Δρακοντίδην καὶ τὸν Κλέωνα νὰ πίνωσι, νὰ ψεύδωνται, καὶ νὰ πράττωσιν ὅσα καὶ ἂν βούλωνται αἰσχρὰ καὶ ἀνόσια, τῶν ὁποίων τὰ ἐπίχειρα δὲν θέλουσι τοῖς λείψει. Σὺ ὅμως καὶ ἐγὼ, καὶ πάντες ὅσοι διεσώσαμεν ἔτι ἐν ἑαυτοῖς καὶ τὸν ὀλίγιστον πρὸς ἡμᾶς ἑαυτοὺς σεβασμὸν, καὶ τὴν ἐλαχίστην αἰδὼ, ἄγωμεν πρὸς τὸν Περικλέα, ἅμα ἐπιστρέψαντα, καὶ εἴπωμεν αὐτῷ. « Αἰσχυνόμεθα ἐπὶ τοῖς πραχθεῖσι, καὶ τοῦ λοιποῦ θέλομεν σὲ ὑποστηρίζει, ἐνόσῳ ἀγαπᾷς τὰς Ἀθήνας, ἀλλ' ὄχι περαιτέρω. » Οἱ ἀσπονδότεροι τῶν ἐχθρῶν του ὁμολογοῦσιν, ὅτι εἶναι συνετὸς, μεγαλόψυχος ἀνὴρ, μὲ χεῖρας ἁγνὰς ἀπὸ παρανόμου κέρδους, μὲ βίον ἀκηλίδωτον ἀπὸ πάσης κακίας. Παρ' ἀνδρὶ τοιούτῳ εὐγενὲς

πολίτευμα εἶναι δεσμὸς ἀδιάλυτος. Διέμεινε πιστὸς πρὸς τὸν Κίμωνα· τὸ αὐτὸ θὰ ἔπραττε καὶ πρὸς ἡμᾶς. »

Ὁ Θουκυδίδης ἐσκέπτετο, ἐδίσταζε, καὶ τέλος πάντων εἶπε· « Ὁ καιρὸς παρῆλθεν, ὅτε τοιοῦτον βῆμα ἠδύνατο νὰ ἦναι χρήσιμον· ὁ κῦβος ἐῤῥίφθη, ἡ πάλη ἤρξατο, πρέπει νὰ ἐγκαρτερήσωμεν μέχρι τέλους. »

« Καὶ νὰ κατασυντριφθῆτε, ὅταν ἀποδῶσιν ὑμῖν κατὰ τὰ ἔργα ὑμῶν! » εἶπεν ὁ Λεώστρατος· « Λοιπὸν ὑγίαινε! »

SISMANOGLIO MEGARO

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΔ'.

ΓΑΜΟΣ.

Ὀλίγαι εἶχον παρέλθει ἑσπέραι ἀπὸ τῆς συνδιαλέξεως, ἣν ἀνεκοινώσαμεν τοῖς ἀναγνώσταις ἡμῶν ἐν τῷ προηγουμένῳ κεφαλαίῳ, ὅτε φαιδρός τις θίασος, ἐξελθὼν ἀπὸ πύλης τινὸς περιεστεμμένης μὲ ἀνθοδέσμας καὶ λαμπρῶς φωταγωγημένης, εἰσῆλθε μὲν εἰς τὴν ὁδὸν τῶν Ἑρμῶν, διηυθύνθη δὲ πρὸς τὸν Κεραμεικὸν, σειομένων δαδῶν καὶ λαμπάδων, διασπειρομένων ἀνθέων καὶ ἀδομένων γαμηλίων ᾀσμάτων. Κατόπιν δὲ τοῦ θιάσου τούτου, ἐντὸς ὀχήματος, ἑλκομένου ὑπὸ τεσσάρων λαμπρῶς συμπαρεσκευασμένων λευκῶν ἵππων, λαμπρὰς καὶ πλουσίας ἐνδεδυμένοι στολὰς, καὶ ἀπαστράπτοντες χρυσοῖς κοσμήμασι καὶ πολυτίμοις λίθοις, καὶ ἐπεστεμμένοι στεφάνοις ἀνθέων, ἐν δὲ τῇ διόδῳ αὐτῶν πληροῦντες τὸν πέριξ ἀέρα εὐωδίας πολυτίμων μύρων, ἐπωχοῦντο ὁ νυμφίος καὶ ἡ νύμφη. Καὶ δὲν ἦσαν μὲν ἐν τῇ πρώτῃ ἀκμῇ τῆς νεότητός των, ἀλλ' εἰσέτι ζωγράφος ἢ ἀγαλματοποιὸς ἀνὴρ ἤθελεν ὁμολογήσει, ὅτι ἦν δυσχερέστατον νὰ ἀνεύρῃ τις τελειότερα πρότυπα ἀνδρικοῦ κάλλους καὶ γυναικείας καλλονῆς. Ὁ φίλος, ὁ παρακαθήμενος εἰς τὸ ἕτερον πλευρὸν τῆς νύμφης καὶ παριστάνων τὸ πρόσωπον τοῦ παρανύμφου, ἦν πεπροικισμένος μὲ πολλῷ ὀλιγώτερα φυσικὰ χαρίσματα, χορευταὶ δὲ καὶ μουσικοὶ, οἵτινες συνώδευον τὴν ἅμαξαν, διασκεδάζοντες τοὺς νεονύμφους καὶ ἐπευχόμενοι αὐτοῖς στερέωσιν καὶ πάντα τὰ ἑφετὰ, πολλὰς σκωπτικὰς ἐπρόφερον παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς μορφῆς τοῦ Ἑρμίππου, ὅστις κατεῖχεν ἐν τῷ ὀχήματι τὴν τρίτην ταύτην θέσιν.

Ἀλλ' ἐν τῷ μέσῳ τῆς ταραχώδους ταύτης φαιδρότητος ἀνεκάλυπτέ τις, ὁσάκις τὸ φῶς τῶν λαμπάδων ἔπιπτεν ἐπὶ τῶν προσωπικῶν χαρακτήρων τῶν νεονύμφων, ἐπὶ μὲν τοῦ νυμφίου κατηφῆ τινα ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖ; αὐτοῦ ἔκφρασιν, ἐπὶ δὲ τῆς νύμφης ἀδιαφορίαν τινὰ καὶ ἀπάθειαν, ὡσανεὶ οὐδόλως εὔφραινον αὐτὴν τὰ περὶ ἑαυτὴν γινόμενα, καὶ οἱονεὶ οὐδόλως ἐνδιέφερεν αὐτὴν ἡ εἰς τὴν ὁποίαν ἤδη μετεφέρετο κατάστασις. Ὅτε κατέβη εἰς τὴν ἐν τῷ Κεραμεικῷ κειμένην τοῦ συζύγου της οἰκίαν, κατάπλεων φώτων τε καὶ ἀνθέων, καὶ προσομοιάζουσαν μᾶλλον πρὸς οὐράνια δώματα παρὰ πρὸς ἐπίγειον κατοικίαν, ἀπετείναζε μὲ σχῆμα δυσαρεσκείας ἀφ' ἑαυτῆς τὰς ὁποίας κατὰ τὴν εἴσοδον αὐτῆς εἰς τὴν συζυγικὴν οἰκίαν ἔβραινον ἐπ' αὐτὴν κατὰ τὸ ἔθος ὀπώρας, ἐκφράζουσα μόνον τὴν παρατήρησιν, ὅτι διὰ τούτων διαφθείρονται τὰ κοσμήματα αὐτῆς καὶ ἡ κόμμωσις.

Ἐντὸς δὲ αὐτῆς τῆς οἰκίας ἠκούοντο ἦχοι μουσικῆς καὶ τόνοι εὐθυμίας ἐξάγγελοι. Δοῦλοι λαμπρῶς ἐνδεδυμένοι ἔσπευδον τῇδε κἀκεῖσε, ὁ ἄγρυπνος ἐπιστάτης τῆς οἰκίας διένεμεν αὐτοῖς διαταγὰς, ὁ θυρωρὸς παρετήρει μετὰ πολλῆς προσοχῆς τοὺς προσερχομένους ξένους, καὶ τὰ πάντα προανήγγελλον ὅτι προευτρεπίζεται λαμπρά τις καὶ πολυτελὴς πανήγυρις. Ἄσματα καὶ μουσικοὶ ἦχοι ἀντήχουν ἁπανταχόθεν, δοῦλοι ἐκάθηντο μεταξὺ σωρῶν ῥόδων καὶ μυρσινῶν, πλέκοντες νεαροὺς στεφάνους πρὸς χρῆσιν τῶν προσκεκλημένων, πλουσίως δὲ ἐστολισμέναι θεραπαινίδες ἔφερον ἀργυρᾶ σκεύη πλήρη μύρων, διασπείρουσαι εὐωδίας ἁπανταχόσε ὅποι καὶ ἂν διευθύνοντο, ἐνῷ ἔξωθεν τῆς οἰκίας καὶ ἐν τῇ ἀγυιᾷ οἱ ἄνθρωποι διεσκέδαζον, καίοντες τὸν ἄξονα τῆς νυμφαγωγοῦ ἁμάξης, ὅστις κατ' ἔθος ὤφειλε νὰ καῇ, ὅπως μὴ βεβηλωθῇ πλέον δι' ἄλλης χρήσεως, καὶ ὡς σημεῖον ἰσοβίου τοῦ λοιποῦ συμβιώσεως, καὶ τὸν ὁποῖον ἐπὶ τούτῳ οἱ δοῦλοι ἀποζεύξαντες ἀπὸ τοῦ ὀχήματος εἶχον παραδώσει εἰς τοὺς πρὸ τῆς πύλης τῆς οἰκίας παρισταμένους φιλοθεάμονας.

Μεταξὺ τοῦ πανηγυρίζοντος τούτου ὁμίλου οὐδόλως σχεδὸν παρετηρήθησαν ἀνὴρ ὁπωσοῦν προβεβηκὼς τὴν ἡλικίαν, εὐγενὴς τὴν ὄψιν, καὶ νεανίσκος ἐν τῇ πλήρει ἀκμῇ τοῦ νεανικοῦ κάλλους, διαβαίνοντες πλησίον τῆς οἰκίας ταύτης.

« Ἰδοὺ εἰσήλασεν » εἶπεν ὁ γεροντότερος τῶν δύο τούτων διαβατῶν, « ἡ Ἱππαρήτη εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ συζύγου της. Νομίζω δὲ ὅτι ἡ παράταξις αὕτη ἐγένετο μόνον, ὅπως χορηγήσωσιν εἰς τὸν πρώην αὐτῆς σύζυγον τὴν εὐχαρίστησιν, τοῦ νὰ βεβαιωθῇ ὅτι ἀνεπιστρεπτὶ ἐχωρίσθη ἀπ' αὐτῆς, καὶ ταῦτα κατ' αὐτὴν ἐκείνην τὴν στιγμὴν τῆς ἐπανόδου του ἀπὸ τῆς εὐτυχοῦς εἰς τὴν Μεγαρικὴν γῆν ἐκστρατείας του. Ἄριστα δὲ τὸ ἐσκέφθησαν. Ἤδη δὲ, ἂς ἐπικαλῶνται ὅσον καὶ ἂν θέλωσι τοὺς θεοὺς τοὺς προστάτας τῶν εὐτυχῶν γάμων, οὐδεὶς θεὸς, οὐδὲ θεὰ, ἐξαιρουμένης ἴσως τῆς Ἄτης, ἔσται ἡ ἐφέστιος αὐτῶν θεότης. Τὴν παρετήρησας καλῶς, ὦ Λυσίκλεις; » Ἀλλ' ὁ Λυσικλῆς τοσοῦτον ἦν ἐμβεβυθισμένος εἰς τὰς ἰδιαιτέρας του σκέψεις, ὥστε μόλις ἤκουσε τὴν προσλαλιὰν ταύτην. « Ἆ! ἀ! νεανίσκε μου! ἴσως συλλογίζεσαι τὴν ἐποχὴν, ὅτε καὶ σὺ θέλεις ὁδηγήσει νύμφην εἰς τὸν οἰκόν σου; »

« Φεῦ, οὐδέποτε! » εἶπε κατηφὴς ὁ Λυσικλῆς, καὶ σχεδὸν ἀγνοῶν τί ἔλεγε. « Ἡ γῆ δὲν ἔχει σύζυγον δι' ἐμέ· μόνον ἐν ταῖς σκηναῖς τῶν μακάρων, ὅπου ὑπάρχουσι λελυμένα πάνθ' ὅσα δεσμὰ μᾶς συνέχουσι πρὸς τὴν γῆν ταύτην, καὶ ἔνθα τὸ πνεῦμα ἁγνὸν ἀνίπταται πρὸς τὸ συγγενὲς αὐτῷ στοιχεῖον, μόνον ἐκεῖ δύναμαι νὰ ἐλπίσω... » Τὸ βλέμμα ἐκπλήξεως, ὅπερ ὁ φίλος αὐτοῦ ἀπεύθυνε πρὸς αὐτὸν, ἐκώλυσεν αὐτὸν αἴφνης τοῦ νὰ προχωρήσῃ περαιτέρω, οὕτως δὲ βαθὺ ἐρύθημα κατεκάλυψε τὰς παρειάς του, ὥστε ὁ Λεώστρατος ἀφεύκτως θὰ ἐνόει μέρος τοῦ μυστικοῦ του, ἐὰν τὸ ὠχρὸν τῶν λαμπάδων φῶς δὲν ἤθελεν ἀλλοιώσει τὸ καταπροδοτικὸν ἐρύθημα.

« Πῶς! φαντασιοκόπε νέε! Οὐδὲν ὑπάρχει ἐπὶ γῆς ἱκανῶς καλὸν διὰ σέ; Μήπως θέλεις νὰ ἀντιποιηθῇς τὸ πρόσωπον τοῦ Ἐνδυμίωνος καὶ νὰ μᾶς καταβιβάσῃς διὰ γοητείας τινὸς αὐτὴν τὴν θεὰν Ἄρτεμιν ἀπὸ τοῦ ἀκτινοβόλου κέντρου της; »

« Ἡ Ἄρτεμις δὲν ἔχει πλέον καρδίαν νὰ μοὶ προσφέρῃ » εἶπεν ὁ Λυσικλῆς, βιάζων ἑαυτὸν νὰ ἀναλάβῃ ἱλαρώτερόν τινα τόνον φωνῆς· « Εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀπευθυνθῶ πρὸς ἕτερόν τινα ἀστέρα, μηκέτι συγκαταβάντα εἴς τινα θνητόν. »

« Ἴλεοι εἴησάν σοι οἱ θεοὶ, νεανίσκε μου! Ἔκαμα ἄριστα νὰ σὲ φέρω εἰς Ἀθήνας. Ἂν πολὺν εἰσέτι καιρὸν διέτριβες εἰς τοὺς ἀγροὺς πλησίον τῶν βοῶν, μὰ τὴν ἀλήθειαν, ἠδύνασο νὰ παραφρονήσῃς. Ἀλλ' ἄγε! ἱκανῶς ἐθεωρήσαμεν, ἂς ἐκτελέσωμεν ἤδη τὴν πρόθεσίν μας. Ἐκ τῆς χαρᾶς του, ὅτι διὰ παντὸς ἀπηλλάγη τῆς Ἱππαρήτης, ὁ Περικλῆς θὰ ἐλησμόνησε πᾶσαν ἔχθραν. »

Ἐπιστραφέντες διευθύνθησαν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ στρατηγοῦ· ἀλλ' ὅταν ἔφθασαν, ἔμαθον ὅτι δὲν εἶναι ἐν τῇ οἰκίᾳ του.

« Ἡ οἰκία τῆς Ἀσπασίας εἶναι ἀνοικτὴ τὴν ἑσπέραν ταύτην εἰς τοὺς φίλους της » ἐπρόσθεσεν ὁ θυρωρὸς, « καὶ ὁ Κύριός μου θέλει δειπνήσει ἐκεῖ. »

« Ἆχᾶ! τῆς Ἀσπασίας! » ἐψιθύρισεν ὁ Λεώστρατος εἰς τὸ οὖς τοῦ συντροφεύοντος αὐτόν. « Ἰδοὺ πιθανῶς ἡ αἰτία τοῦ διαζυγίου, καὶ ὅμως ὁ Θουκυδίδης εἶναι τῆς γνώμης, ὅτι τὸ πρᾶγμα εἶναι ἐπιδεξιόν τι κατόρθωμα τοῦ Γλύκωνος! Τί ποιητέον ἤδη, νεανίσκε μου; Ἐπιθυμῶ νὰ μὲ ὁδηγήσῃς σὺ περὶ τοῦ πρακτέου. »

« Ἐὰν ἡ οἰκία τῆς Ἀσπασίας εἶναι ἀνοικτὴ εἰς ἅπαντας τοὺς γνωρίμους αὐτῆς, δὲν θέλεις νὰ τὴν ἀκροασθῇς ἅπαξ τοὐλάχιστον; »

« Ἀλλὰ περὶ τίνος διδάσκει; Περὶ τοῦ νήθειν καὶ ὑφαίνειν; Εἰς τὴν ἡλικίαν ὁποῦ εὑρίσκομαι νομίζω ὅτι ὀλίγον ἠδυνάμην νὰ κερδήσω ἀπὸ τῆς συνδιαλέξεως μὲ γυναῖκα. »

« Ὄχι, ὄχι, ἀγαθὲ Λεώστρατε· ἡ Ἀσπασία δὲν εἶναι γυνὴ ἐξ ἐκείνων, τὰς ὁποίας γινώσκεις. Οἱ σοφώτατοι δύνανται νὰ ἐπωφεληθῶσιν ἀπὸ τῶν μετ' αὐτῆς συνδιαλέξεων. »

« Πῶς; Λοιπὸν ἀληθεύει, ὅπερ λέγουσιν, ὅτι ὁ Περικλῆς ἀρύεται τὰς ἑαυτοῦ δημηγορίας ἀπ' αὐτῆς; Ἐνόμιζον, ὅτι λέγουσι ταῦτα μόνον ὅπως τὸν σατυρίσωσι. »

« Δὲν γνωρίζω· τοῦτο ὅμως ἠξεύρω, ὅτι αὐτὴ ἀπολαύει τῆς ἐμπιστοσύνης αὐτοῦ » εἶπεν ὁ Λυσικλῆς· « καὶ... » ἐπρόσθεσε μετὰ δισταγμοῦ καὶ βραδέως, ὡσανεὶ τὸ λεχθησόμενον νὰ συνεκίνει αὐτὸν λυπηρῶς, « ἀξίζει τὴν ἐμπιστοσύνην ταύτην. »

« Καὶ ἐγὼ σὲ ἐνόμιζον πρωτόπειρον τῶν Ἀθηνῶν! Ἀυσίκλεις! Ἀυσίκλεις! εἶσαι μικρὸς ὑποκριτής. »

« Κράτιστε Λεώστρατε, μὴ ἔχῃς οὕτω κακὴν ἰδέαν περὶ ἐμοῦ. Τυχαία τις συγκυρία μὲ ἔφερεν εἰς τὴν Ἀγοράν, κατ' αὐτὴν ἐκείνην τὴν ἡμέραν, ὅτε ὁ Μένων διὰ τῶν μυσαρῶν του συκοφαντιῶν ἠρέθιζε τὸν λαόν. Ἠσθάνθην ἐνδομύχως ὅτι τὸ πλάσμα τοῦτο ἦν παχυλὸν ψεῦδος καὶ, μολονότι μηδεμίαν ἔχων γνωριμίαν, ἔσπευσα νὰ εἰδοποιήσω περὶ τούτου τὴν. . . τὴν. . . συκοφαντουμένην Κυρίαν. Ἐνέτυχον ἐκεῖ τὸν Περικλέα. Ἐγνώριζον δὲ αὐτὸν ἐξ ὄψεως, ἀκροασθεὶς αὐτοῦ δημηγοροῦντος περὶ τοῦ Μεγαρικοῦ ζητήματος. . . τῷ διηγήθην τὰ ὅσα εἶδον καὶ ἤκουσα, καὶ. . . καὶ. . . συνεδείπνησα τὸ ἑσπέρας μετ' αὐτοῦ καὶ πολλῶν ἄλλων. »

« Λοιπὸν, λοιπόν! νέε πολιτικέ μου! » διέκοψεν αὐτὸν ὁ Λεώστρατος, γελῶν. « Ἡ οὐσία λοιπὸν τοῦ πράγματος εἶναι, ὅτι εἶσαι ἐν ἐκ τῶν δολωμάτων τοῦ Περικλέους καὶ συνέλαβες γηραιάν τινα χῆνα, ἀνεπαισθήτως καὶ χωρὶς νὰ συλλάβῃ τὴν παραμικρὰν ὑπόνοιαν. Ὄχι! ὄχι! δὲν θέλω ἀπολογίας! οὕτως ἔχει τὸ πρᾶγμα! Ὁπωσδήποτε, ἡ γηραιὰ χὴν ἀφέθη προθύμως νὰ πιασθῇ, καὶ ἀφοῦ ἔχω μαζύ μου οὕτω καλὴν σύστασιν, ἄγωμεν! »

« Ἀλλ' ἀγαθὲ, κράτιστε Λεώστρατε! μὴ νομίσῃς ὅτι ἐζήτουν νὰ σὲ ἀπατήσω. Ὁ Περικλῆς δὲν ἔχει οὐδεμίαν ἄλλην σχέσιν μετ' ἐμοῦ. Ἤμην τὴν ἑσπέραν ἐκείνην ὄντως λίαν εὐτυχὴς, ἀλλ' εἰς οὐδὲν ἄλλο τὸν ὑπηρέτησα. »

« Ἠστεϊζόμην, νεανίσκε μου, ὁμιλήσας ὡς ὡμίλησα· ὅθεν εἰς μάτην μὴ ταράττησαι! Ἐκεῖνο ὅμως ὁποῦ βλέπω ἤδη καλῶς εἶναι, ὅτι ἐμάγευσε καὶ σὲ, ὡς καὶ πάντας τοὺς ἄλλους ὅσοι τὸν πλησιάζουσι. Καὶ κατὰ τοῦτο μόνον ἔχει δίκαιον ὁ Θουκυδίδης, ὅτι συναναστρεφόμενός τις αὐτὸν διατρέχει μέγαν κίνδυνον νὰ λησμονήσῃ χάριν τοῦ ὑποκειμένου του τὴν πατρίδα αὐτήν. »

« Ἀλλὰ » ἠρώτησεν ὁ Λυσικλῆς, « εἶναι δὰ βέβαιον, ὅτι ἔχει κακοὺς σκοπούς; »

« Ὄχι, » ἀπήντησεν ὁ γηραιὸς στρατιωτικὸς, « τοῦτο δὲν εἶναι ἀληθές· καὶ διὰ τοῦτο πιστεύω, ὅτι ὁ γηραιός μου φίλος ἔχει ἄδικον, καταναγκάζων αὐτὸν μόνος του εἰς τὸ νὰ ἀντιποιηθῇ τῆς ἀνωτάτης ἀρχῆς, καὶ ἐὰν οὐδέποτε πρότερον εἶχε φαντασθῇ τοιοῦτόν τι. Τούτου ἕνεκα, νεανίσκε μου, καὶ οὐχὶ, ὡς πρότερον ἀστεϊζόμενος εἶπον, πεισθεὶς ὑπὸ σοῦ, ζητῶ ἤδη νὰ τὸν ἐνταμώσω. Πῶς; αὕτη εἶναι ἡ οἰκία; »

« Μάλιστα! » εἶπεν ὁ Λυσικλῆς καὶ ἔκρουσε τὴν θύραν. Μόλις δὲ ἐνεφανίσθη, καὶ ὁ θυρωρὸς τῷ ἔκαμε σχῆμα ὑποκλίσεως.

« Ἔχομεν τὴν ἄδειαν νὰ εἰσέλθωμεν; » ἠρώτησεν ὁ νεανίσκος.

« Ἡ δέσποινά μου μὲ διέταξε, νὰ μὴ ἀρνηθῶ μηδέποτε εἰς τὸν υἱὸν τοῦ Μνησάρχου τὴν εἴσοδον » εἶπεν ὁ ἄνθρωπος, ποιήσας καὶ δεύτερον σχῆμα βαθείας ὑποκλίσεως. . . καὶ πᾶς φίλος σου, εὐγενέστατε, θέλει τύχει, δὲν ἀμφιβάλλω, ἀρίστης ὑποδεξιώσεως. »

Ὁ Λεώστρατος προσέβλεψε, μειδιῶν, τὸν φίλον του νεανίσκον· ἀλλ' ὁ Λυσικλῆς ἐκωλύετο ὑπὸ τῆς βαθείας συγκινήσεώς του, καὶ μηδὲν ἀπαντήσας προηγεῖτο σιωπῶν. Ἴσως δὲ οὐδ' ἐννόει σαφῶς τὸ αἴσθημα, ὑφ' οὗ ἡ καρδία του σφοδρότερον ἔπαλλε, καὶ ὁ νοῦς του ἐσκοτίζετο. Ἴσως ἀπέδιδε τὴν κατάστασίν του ταύτην εἰς μόνην τὴν περιέργειαν, ἥτις τὸν ἐκυρίευεν οὕτωσὶ κραταιῶς, ὅπως πληροφορηθῇ δηλονότι ποῖον ἦν τὸ ἀπόκρυφον αἴτιον, ὅπερ ἔῤῥιψε τὴν Ἱππαρήτην εἰς τὰς ἀγκάλας ἑτέρου τινὸς, καὶ ἀπέδωκεν εἰς τὸν Περικλέα τὴν πλήρη ἐλευθερίαν του. Ἐν ἐνὶ λόγῳ, ὅπως δήποτε καὶ ἂν εἶχε τὸ πρᾶγμα, ὁ νέος εἶχεν ἀπολέσει σχεδὸν τὴν δύναμιν τοῦ λέγειν, καὶ ὁ Λεώστρατος, ὅστις δὲν ἦτο ἀρκετὰ ὀξύνους, ὥστε νὰ ἀνακαλύπτῃ τὰ λεπτοφυέστερα καὶ βαθέως ὑποκρυπτόμενα αἰσθήματα τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας, τὸν παρηκολούθει ὡσαύτως, χωρὶς περαιτέρω τινὸς παρατηρήσεως. Ἄλλως τε καὶ πολλὴν εἶχον ἐμποιήσει τὴν ἐντύπωσιν εἰς τὴν διάνοιάν του τὰ παράδοξα περιστατικὰ, ἅπερ ἐπροκάλεσαν τὴν ἐνταῦθα ἄφιξίν του.

Οἱ νέοι οὗτοι ξένοι ἀπευθύνθησαν ἀμέσως πρὸς τὴν αἴθουσαν, ἣν καὶ ἄλλοτε περιεγράψαμεν. Ὅταν ἔφθασαν εἰς τὴν εἴσοδον τῆς αἰθούσης, καὶ ὁ Λεώστρατος αὐτὸς διέμενεν ἐκστατικὸς διὰ τὸ εἰς τοὺς ὀφθαλμούς του παρασταθὲν μαγευτικὸν θέαμα. Ἡ τῶν ἀνθέων εὐωδία, ἡ ἱλαρὰ λάμψις τῶν ἐπικεκαλυμμένων λύχνων, ἡ ψυχαγωγὸς δρόσος τῆς ἀναπηδητικῆς πηγῆς, οἱ ἄνωθεν πρὸς τὰ ἔσω σπινθηροβολοῦντες καὶ ἀπαστράπτοντες ἀστέρες τοῦ στερεώματος, παρίστανον ἤδη οὕτωσὶ δὴ θελκτήριον ὅλον, καταγοητεῦον τὰς αἰσθήσεις. Ἐκτὸς δὲ τούτων ἔβλεπέ τις ἐκεῖ συνηθροισμένους καὶ τὸ μέγιστον μέρος τῆς λαμπρᾶς τῶν Ἀθηνῶν νεολαίας, ἐν τῷ μέσῳ δὲ τούτων

ἁπάντων, θελκτικωτέρα ἔτι καὶ λαμπροτέρα, καθ' ὅσον ἡ στιγμιαία συγκίνησίς της κατέφλεγε μὲν αὐτῆς τὰς παρειὰς, ἀποκαθίστανε δὲ σπινθηροβόλα τὰ βλέμματα, ἵστατο ἡ ἔξοχος γυνὴ, ἐκβρύουσα πᾶσαν τὴν φλόγα τῆς συγκινητικωτάτης εὐγλωττίας της ἐν τόνοις, οἵτινες, διασώζοντες πλήρη τὰ θέλγητρα φωνῆς γυναικείας, εἶχον καὶ ἰσχύν τινα καὶ ῥώμην, ἣν τινα μόνον ἡ μεγαλοφυΐα χορηγεῖ, καὶ ἥτις εὐγλωττία ἐνεποίει μεγίστην τινὰ καὶ παράδοξον ἔκπληξιν, εἰς ὥτα ἀνδρῶν ἀποτεινομένη, οἵτινες εἶχον παιδιόθεν συνειθισθῆ νὰ μὴ ἀκούωσιν ἑτέρους φθόγγους γυναικείας φωνῆς, εἰμὴ τὸ στρυφνὸν ὕφος τῆς οἰκοδεσποίνης καὶ τὴν τραχεῖαν ἀδολεσχίαν τῶν θεραπαινίδων της.

Μὲ συγκρατουμένην ἀναπνοὴν, ὅπως μὴ ἀπολέσωσι μηδὲ λέξιν ἀπὸ τῆς ἀξιολόγου διδασκαλίας, ἐσταμάτησαν ἀμφότεροι ὅπου εὑρέθησαν καὶ ἠκροάζοντο μετὰ πλείστης προσοχῆς τὴν ῥήτορα, ἐξακολουθήσασαν τὸν λόγον της διὰ τῶν ἑφεξῆς·

« Καὶ τί ἐκέρδησαν αἱ Ἀθῆναι ἀπὸ τῶν φατριῶν, αἵτινες διασπαράσσουσι τὴν πόλιν ταύτην, καὶ εἰς τὰς ὁποίας ἀπὸ ἑκατονταετηρίδος εἰς ἑκατονταετηρίδα ὑπηρέτουν οἱ πάντες μὲ τὴν τυφλὴν ἐκείνην λατρείαν, ἣν ἡ δεισιδαιμονία ἀπαιδεύτου ὄχλου προσφέρει πρὸς δυσειδές τι εἴδωλον; τί, λέγω, ἐκέρδησαν ἕτερον εἰμὴ τὸ νὰ παριστάνωσιν εἰς τὸν κόσμον ἐν μεγαλειοτέρῳ μέτρῳ νέον τι ἀπεικόνισμα τῶν διδύμων ἐκείνων Θηβαίων ἀδελφῶν, τοῦ Ἐτεοκλέους λέγω καὶ Πολυνείκους, τῶν ὁποίων οὐδέτερος ἠδύνατο νὰ ὑποφέρῃ τὸ μεγαλεῖον τοῦ ἑτέρου ἀδελφοῦ του; Πολλοὺς καὶ εὐγενεῖς γεννήσασαι ἄνδρας, δυσαρέστως ὑπέφερον αἱ Ἀθῆναι τὴν προστασίαν αὐτῶν, καὶ μετ' ἀγνωμοσύνης, δυναμένης ν' ἀντισταθμηθῇ μὲ μωρίαν, ἐξώρισαν καὶ κατέστρεψαν αἱ Ἀθῆναι πλειοτέρους μεγάλους ἄνδρας, παρ' ὅσους οἱαδήποτέ τις ἑτέρα πόλις ἠδυνήθη νὰ ἔχῃ μεταξὺ τῶν πολιτῶν της, καὶ μολονοτοῦτο ὁ παράφρων οὗτος λαὸς ὁσημέραι ἐπιζητεῖ νέα θύματα. Ὅταν ὁ ὁδοιπόρος περιηγῆται τὴν πεδιάδα τοῦ Μαραθῶνος καὶ ἐρωτᾷ μὲ ποίας τιμὰς καὶ στεφάνους ἀντημείφθη ὁ ἀνὴρ, ὁ ταπεινώσας τὴν ὀφρῦν τῆς Περσίας καὶ ἐλευθερώσας τὴν ἑαυτοῦ πατρίδα ἀπὸ τοῦ ζυγοῦ τοῦ τυράννου, ὅστις εἶχεν ἐπανέλθει συνοδευόμενος ὑπὸ ἀλλοφύλου στρατοῦ ὅπως καθεσθῇ ἐπὶ θρόνου ὑποτελοῦς, τότε, ὦ Ἀθηναῖοι, δείξατε εἰς τὸν περιηγητὴν τοῦτον τὸ βάραθρον. Ὅταν δὲ ἐρωτᾷ, ποῦ κεῖται τὸ μνημεῖον, τὸ ἐμπερικλεῖον τὴν κόνιν τοῦ Θεμιστολέους, δείξατέ το καὶ εἴπατε, ὅτι τὰ ὀστᾶ αὐτοῦ κρυφίως εἰσήχθησαν ἐκ τῆς γῆς, εἰς ἣν εἶχε καταφύγει, ὅπως λυτρωθῇ τῆς θανατικῆς ποινῆς, εἰς ἣν τὸν κατεδίκασεν ὁ λαὸς, τὸν ὁποῖον αὐτὸς ἔσωσεν. Ὅταν δὲ ἐρωτᾷ, ὁποῖα βραβεῖα ἀπενεμήθησαν εἰς τοὺς

SISMONDO MEGARO

ἄνδρας ἐκείνους, οἵτινες διὰ τῆς τιμιότητος καὶ εὐσταθείας των ἀνύψωσαν τὰς Ἀθήνας εἰς τὸ ὕψος τῆς δυνάμεως, ἔνθα ἤδη εὑρίσκεται, δύνασθε πάλιν νὰ ἀπαντήσητε, ὅτι καὶ αὐτοὶ ἐξωρίσθησαν. Ὅταν δὲ αἱ μετέπειτα γενεαὶ θεωρῶσι τὴν λαμπρότητα καὶ τὴν μεγαλοπρέπειαν τῶν οἰκοδομῶν τῆς Ἀκροπόλεως καὶ ἐρωτῶσι, τίς ἦν ὁ θεόπνευστος ἐκεῖνος ἀνὴρ, ὁ μεταδοὺς τὸ ἑαυτοῦ πνεῦμα καὶ τὴν ἰδέαν τὴν μεγάλην ἐγγλύψας ἐπὶ τοῦ μαρμάρου, ὥστε ὁ ψυχρὸς καὶ ἀναίσθητος λίθος φαίνεται ὡς ἔμψυχος καὶ ζῶν ἐν θείᾳ γαλήνῃ, θέλει κηρύττει ἡ ἱστορία, ὅτι ὁ ἀνὴρ οὗτος ἦτο Ἀθηναῖος, ἀλλ' ὥσπερ καὶ πάντες οἱ ἄλλοι Ἀθηναῖοι, ὅσοι ἀπετόλμησαν νὰ γείνωσι μεγάλοι ἄνδρες, ἐφθονήθη ὑπὸ τῶν συμπολιτῶν του καὶ ἐβλήθη εἰς τὸ δεσμωτήριον! Ναί! ὁ Μαραθὼν θέλει ἀνακηρύττει εἰς τοὺς ἀπωτάτω χρόνους τοὺς θριάμβους τοῦ Μιλτιάδου, ἡ Σαλαμὶς θέλει ἀνακαλεῖ ἀείποτε τὸ τοῦ Θεμιστοκλέους ὄνομα· ὁ δὲ Κίμων ἐνεκόλλαψε μὲ ἀνεξαλείπτους χαρακτῆρας τὸ ἴδιον ἑαυτοῦ κλέος ἐπὶ τοῦ Εὐρυμέδοντος· ἡ δικαιοσύνη τοῦ Ἀριστείδου θέλει ἐξυμνεῖσθαι, ἐφ' ὅσον καὶ ἂν ἡ ἀνθρωπίνη φύσις τιμᾷ τὴν ἀρετὴν, καὶ τὸ γλύφνον τοῦ Φειδίου εἰργάσθη διὰ τὰς ἀπωτάτω γενεάς. Οἱ ἄνδρες οὗτοι ἀνήγειραν ἑαυτοῖς ἀθάνατα μνημεῖα τοῦ κλέους των· ἀλλὰ τί θέλουσι λέγει οἱ ἄνθρωποι τῶν ἀπωτάτω γενεῶν περὶ τοῦ Ἀθηναϊκοῦ λαοῦ; Ἡ φωνὴ, ἥτις καὶ ἤδη νουθετοῦσα ἀκούεται, ἠμπορεῖ νὰ κατασιγασθῇ· ἀλλ' οἱ μεταγενέστεροι θέλουσι δικάσει, καὶ ἐκφράσει ἐλευθέρως τὴν κρίσιν των, καὶ ἴσως, δεικνύοντες τὰ ἐρείπια τῆς ἤδη λαμπρᾶς καὶ ἀνθηρᾶς πόλεως, θέλουσι λέγει: « Ἤξιζεν ἡ πόλις αὕτη νὰ πάθῃ ὅ,τι ἔπαθε! »

Ἐπί τινας στιγμὰς, ἀφοῦ ἡ ὡραία ῥήτωρ κατέπαυσε τὸν λόγον αὐτῆς, ἐπεκράτει βαθεῖα σιγή· μεθ' ὃ διηγέρθη ψιθυρισμὸς, καὶ ὁ Λεώστρατος, ἐπιθεὶς τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπὶ τῶν ὤμων τοῦ πλησίον του ὡς ἐκστατικοῦ παρισταμένου Λυσικλέους, εἶπε σιγανῇ τῇ φωνῇ « Νεανίσκε, μοὶ ἔλεγες, ὅτι αὕτη δὲν εἶναι γυνὴ, ἀλλὰ δὲν μοὶ εἶπες ὅτι εἶναι αὐτὴ ἡ θεά. Ἐὰν ἡ Παλλὰς καταβαίνῃ ποτὲ εἰς τὴν γῆν, τὴν εἶδον καὶ τὴν ἤκουσα τὴν ἑσπέραν ταύτην! »

Αἱ παρειαὶ τοῦ νεανίσκου διεφλέγοντο ὑπὸ ἀγαλλιάσεως, ὅτε εἶδε τὸ ἴδιον ἑαυτοῦ αἴσθημα δικαιολογούμενον οὕτω διὰ τῆς ἐντυπώσεως, τὴν ὁποίαν ἡ ὡραία Ἰωνὶς προήγαγεν ἐπὶ τὴν προβεβηκυῖαν ἡλικίαν τοῦ ἀρχαίου στρατιωτικοῦ· καὶ ὅμως μόλις ἠδύνατο νὰ καταπνίξῃ ἐλαφρόν τινα στεναγμὸν, ὅτε εἶδε τὴν θεὰν ἐπαναλαμβάνουσαν τὸ γυναικεῖον σχῆμα, ὅταν ἡ ἐρασμία ῥήτωρ ἐπιστηρίξασα τὰ νῶτα αὐτῆς ἐπὶ τοῦ ἀνακλιντηρίου της προσέβλεψε μὲ μειδίαμα εὐχαριστήσεως πρὸς τὸν Περικλέα, ὅστις ἵστατο πλησίον της καὶ ὅστις ἤδη ἔκλινε τὴν κεφαλήν του πρὸς αὐτὴν μὲ βλέμμα καὶ σχῆμα, ἐκφράζοντα σαφῶς τὴν συναίσθησιν τοῦ πρὸς αὐτὴν θαυμασμοῦ. Ἀλλ' ἡ τῶν ἀκροατῶν ὁμήγυρις ἤρξατο διαλυομένη, καὶ ὅτε ἡ συνώθησις ἠλαττώθη, ἐπλησίασαν ὅ τε ὁπλαρχηγὸς καὶ ὁ νεανίσκος εἰς τὴν ἕδραν τῆς Ἀσπασίας.

Ὁ Περικλῆς παρετήρησεν αὐτοὺς πρῶτος, καὶ, ἁψάμενος τῶν ὤμων τῆς Ἀσπασίας, ὅπως ἐφελκύσῃ τὴν προσοχήν της, ἐδείκνυε πρὸς τὸ μέρος, ὅπου ἵσταντο. Τὸ βλέμμα της διέκρινε πάραυτα τὸν Λυσικλέα, καὶ μὲ μειδίαμα εὐφροσύνου ἀναγνωρίσεως, ἐγερθεῖσα ἔσπευσεν εἰς προϋπάντησίν του. Ὁ Λεώστρατος δὲν τῇ ἦτο γνωστὸς, καὶ μετὰ ἐρασμίου ἀσπασμοῦ ἠρώτησεν αὐτὸν, ἐὰν ἦναι ὁ πατήρ του καὶ ἦλθε νὰ ἴδῃ ὁπόσον αὐτὴ ἐνθυμεῖται τὰς ἐκδουλεύσεις τοῦ υἱοῦ του. « Οἱ φίλοι μου δειπνοῦσι ἀπόψε παρ' ἐμοὶ » ἐπρόσθεσε, « καὶ ὀφείλετε νὰ τιμήσητε καὶ ἡμεῖς τὸ δεῖπνόν μου. » Καὶ ταῦτα εἰποῦσα ἔλαβεν ἑκάτερον ἀπὸ τῆς χειρὸς, ὅπως ἐπανακάμψωσι πρὸς τὸ μέρος, ὅπου ἐκάθητο ὁ Περικλῆς.

« Κυρία, » εἶπεν ὁ Λεώστρατος μὲ ἔκφρασιν σεβασμοῦ, ὁποῖον οὐδέποτε πρότερον εἶχεν αἰσθανθῆ πρὸς γυναῖκα, « ὀφείλω νὰ ζηλεύω τὸν Μνήσαρχον, διότι εἶμαι μόνον φίλος αὐτοῦ. »

« Καὶ ὁ φίλος αὐτοῦ μοὶ εἶναι ἐπίσης εὐπρόσδεκτος. Ἔλθετε, ὅπως παρουσιάσω ἀμφοτέρους ὑμᾶς εἰς τὸν Περικλέα, μολονότι ὁμολογητέον ὅτι αὐτὸς πρῶτος σᾶς παρετήρησε καὶ μὲ ἔπεμψε πρὸς ὑμᾶς. »

Ὁ Λυσικλῆς ἀνεστέναξεν. « Αὐτὸς τὴν ἔπεμψεν, » εἶπε καθ' ἑαυτόν· « λοιπόν! τί ἠδύνατο νὰ πράξῃ περισσότερον! » καὶ μὲ ἱλαρὰν μελαγχολίαν, συνηνωμένην μὲ εὐγενῆ ὑπερηφάνειαν ἐπὶ τῇ χαλιναγωγήσει ἑαυτοῦ, ἐπροχώρησεν. Ὁ Περικλῆς προσῆλθεν εἰς προϋπάντησίν του καὶ ἔδραξε φιλοφρόνως τὴν χεῖρά του.

« Χαίρω, ὅτι μᾶς ξαναεπισκέπτεσαι, φίλε μου νεανίσκε! » εἶπε. Μεθ' ὃ προσηλώσας τὸ διαπεραστικόν του βλέμμα ἐπὶ τὸν φίλον τοῦ Κίμωνος ἐξηκολούθησε λέγων, « Λεώστρατε! Συνηντήσαμεν ἀλλήλους ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης, ὅπου συνήθως συνδέουσιν οἱ στρατιωτικοὶ τὰς φιλίας· ὅμως, » ἐξηκολούθησε λέγων μὲ τὸν εἰλικρινῆ καὶ σχεδὸν ἐγκάρδιον τόνον τῆς φωνῆς, ὅστις τοσοῦτον τὸν ἐβοήθει εἰς τὸ νὰ καθυποδουλόνῃ καρδίας, ὅταν ἠξίου νὰ τὸν μεταχειρισθῇ, « σπανίως συνηντήθημεν, ἀφοῦ καὶ αἱ Ἀθῆναι διῃρέθησαν εἰς δύο στρατόπεδα, ἀρχαῖέ μου συναγωνιστά! »

« Καὶ δι' αὐτὸ τοῦτο ἦλθον καὶ ἐγὼ νὰ σὲ ἐνταμώσω ἤδη· » εἶπεν ὁ Λεώστρατος μειδιῶν· « διότι, Κυρία, θέλεις μοὶ συγχωρήσει, ἐὰν ἀρχαῖος στρατιωτικὸς, ὅστις δὲν σὲ εἶχεν ἴδει πρότερον, ἐρχό-

SISMANOGLIO MEGARO

μενος ἐνταῦθα εἶχεν ἐν πρώτοις κατὰ νοῦν τὸν Περικλέα. Ἀλλὰ, νὴ Δία! Ἤκουσα ἀπόψε ἱκανὰ, ὥστε νὰ μεταβάλω γνώμην. »

« Μέχρι τοῦδε ἐνόμιζες βεβαίως τὰς γυναῖκας εἶδός τι λαφύρων, τὰ ὁποῖα μετὰ τὴν ἅλωσιν πόλεώς τινος πωλοῦνται ἐπικερδῶς, » εἶπεν ἡ Ἀσπασία μὲ στιγμιαῖον τινὰ ὀργῆς ἐρεθισμὸν, περιστέψαντα τὰ μειδιῶντα χείλη της· « ὅτι δὲ ἔχουσι πιθανῶς αὗται καὶ ψυχὴν ὅπως αἰσθάνωνται, ὥσπερ καὶ σῶμα ἵνα αἰχμαλωτίζωνται, τὸ ἐνόμιζες ἴσως παράδοξον καὶ ὅλως ἀλλότριον τῆς συνήθους τῶν πραγμάτων καταστάσεως. Ἀλλ' ἀποβλέπουσα εἰς τὸ ἐνεστὼς δύναμαι ἄριστα νὰ συγχωρήσω τὸ παρελθόν. Φαίνεται ὅτι εἷς τοὐλάχιστον Ἀθηναῖος προθύμως κλίνει εἰς τὸ νὰ λησμονήσῃ τὴν φατρίαν. »

« Κυρία! ηὐχόμην νὰ ἦτο παρὼν ἐνταῦθα τὴν ἑσπέραν ταύτην ὁ Θουκυδίδης, καὶ νομίζω ὅτι ἤθελε λησμονήσει καὶ αὐτὸς τὴν φατρίαν. Μὲ ἐδίδαξες μάθημα, τὸ ὁποῖον ἐνόσῳ ζῶ δὲν θέλω λησμονήσει. Καὶ διὰ τί ἆρά γε, » ἐξηκολούθησε λέγων, ἐστραμμένος πρὸς τὸν Περικλέα, « νὰ βραδύνω ἐπὶ πλέον νὰ ὁμολογήσω τὸ αἴτιον, τὸ ὁποῖον μὲ ἔφερε κυρίως ἐνταῦθα, καὶ εἰς τὸ ὁποῖον ἐγὼ τώρα ἐστηρίχθην πλέον παρὰ ἄλλοτε; Περίκλεις! ἐγνώρισες ἐκ τῆς πείρας, τί θέλει νὰ εἴπῃ τὸ νὰ ἐνεργῇ τις μετά τινος φατρίας. Ἠξεύρεις ὁπόσον εἶναι δύσκολον τὸ νὰ τὴν ἐγκαταλίπῃ τις. Ἂς μὴ κατηγορήσωμεν λοιπὸν ἐκείνους, οἵτινες ἐμμένουσιν εἰσέτι εἰς τὰς προκαταλήψεις των. Ἀλλ' ἐπίτρεψόν μοι νὰ σοὶ εἴπω, ὅτι ὅσον τὸ κατ' ἐμὲ, αἰσχύνομαι νὰ ἔχω ἐπὶ πλέον συγκοινωνίαν μετ' ἐκείνων, οἵτινες δὲν γινώσκουσι καλήτερόν τι μέσον πρὸς καταπολέμησιν τοῦ ἀντιπάλου των, παρὰ τὴν συκοφαντίαν. Ἐὰν θέλῃς νὰ ἐξακολουθῇς νὰ μένῃς ὁποῖος ἦσο, ὅτε ὁ Κίμων σοὶ ἔτεινε τὴν δεξιὰν, ἰδοὺ ἡ χείρ μου! »

« Οὗτοι εἶναι λόγοι, ὁποίους ὡμίλει ὁ Κίμων! » εἶπεν ὁ Περικλῆς, δραξάμενος ζωηρῶς τὴν προταθεῖσαν χεῖρα, καὶ θλίβων αὐτὴν ἐγκαρδίως. « Ὑπῆρξε καιρὸς, » ἐπρόσθεσε μετά τινος πικρίας, « καθ' ὃν ἤλπισα τοιοῦτόν τι καὶ παρὰ τοῦ Θουκυδίδου αὐτοῦ· ἀλλ' ἤδη ὁ καιρὸς ἐκεῖνος παρῆλθε. »

« Ἴσως οὐχί, » εἶπεν ὁ Λεώστρατος· « ἐγγίζει ἡ ὥρα, καθ' ἣν θέλει ἀναγκασθῇ νὰ τὰ χαλάσῃ ὅλως διόλου μετά τινων ἐκ τῶν συμφατριαστῶν του. »

« Ἀλλ' ἔπραξεν ἱκανὰ, ὥστε νὰ μὴ δύναμαι ἐν μηδεμιᾷ περιπτώσει νὰ τὸν παραλάβω συμφατριαστήν μου, » ἀπήντησεν ὁ υἱὸς τοῦ Ξανθίππου μετὰ καυχήσεως. « Οὐδέποτε μεταχειρίζομαι ἐπιόρκους ψευδομάρτυρας, καὶ οὐδέποτε δύναμαι νὰ ἀποκαλέσω φίλον μου ἄνθρωπον, ὅστις ἔπραξε τοῦτο. Λεώστρατε, ὑπῆρξες ἀείποτε τίμιος ἄνθρωπος, εἰλικρινὴς, ἀτρόμητος στρατιώτης· τοιοῦτον ἄνδρα δύναμαι νὰ σφίγξω εἰς τὴν καρδίαν μου, καὶ πέποιθα ὅτι, ἂν ἠδύνασο νὰ ἀναγνώσῃς εἰς τὰ βαθύτατα τῆς καρδίας μου, οὐδέποτε ἤθελες εὕρει τι ἐν αὐτῇ, δυνάμενον νὰ σὲ δυσαρεστήσῃ. Ἀλλ' ἰδού! οἱ ἡμέτεροι φίλοι εἰσῆλθον εἰς τὸ ἑστιατόριον· ἂς τοὺς ἀκολουθήσωμεν καὶ δείξωμεν αὐτοῖς τὸν συνεταῖρον τοῦ Κίμωνος, ὅστις, μιμούμενος ἐκεῖνον, εἶναι πρόθυμος νὰ συμπράττῃ ὡς φίλος μετὰ παντὸς ἀγαπῶντος τὴν πατρίδα, χωρὶς νὰ ἐξετάζῃ εἰς ποίαν ἀνήκει φατρίαν. »

SISMANOGLIO MEGARO

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΕ'.

ΤΟ ΔΕΣΜΩΤΗΡΙΟΝ.

Πρωΐαν τινὰ, μετὰ ὀλίγων ἡμερῶν παρέλευσιν ἀπὸ τῆς συνδιαλέξεως, ἣν ἐν τῷ προηγουμένῳ κεφαλαίῳ εἰς τοὺς ἀναγνώστας ἡμῶν διεκοινώσαμεν, εἶδεν ἡ πόλις τοῦ Κέκροπος τὸν μύρων ἀποπνέοντα Γλύκωνα, συνοδευόμενον ὑπὸ δούλου, φέροντος μικρόν τι σκεῦος, ἀπευθυνόμενον πρὸς τὸ ἐργαστήριον τοῦ πλακουντοποιοῦ Δικαίου. Μόλις δὲ ἀφίχθη ἐκεῖ, καὶ, πρὸς μέγαν θαυμασμὸν καὶ ἀνεκλάλητον ἀγαλλίασιν τοῦ μικροσώμου πλακουντοποιοῦ, ἐζήτησε νὰ ἴδῃ αὐτὸν τὸν περιβόητον ἐπὶ πλακουντοποιΐᾳ ἀριστοτέχνην. Μετὰ πολλὰς καὶ βαθείας ὑποκλίσεις, πλησιάσας ὁ κατάλευκος ὑπὸ τοῦ ἀλεύρου πλακουντοποιὸς, ἠρώτα δι' ὀγκωδεσάτων θωπευτικῶν ἐκφράσεων τί ἐπιθυμεῖ ὁ εὐγενέστατος εὐπατρίδης· ἀλλ' ὁ Γλύκων, διακόψας τὸν λόγον του μετ' ἀνυπομονησίας, ἀφοῦ προσκαλέσας τὸν δοῦλόν του ἔλαβεν ἀπὸ τῶν χειρῶν αὐτοῦ τὸ σκεῦος, εἶπεν αὐτῷ.

« Τὴν ὥραν ταύτην ἔλαβον ὀλίγον μέλι ἀρίστης ποιότητος ἐκ Σικελίας· ἔχει ἀρίστην εὐωδίαν, καὶ μοὶ εἶπον, ὅτι δι' αὐτοῦ δύνανται νὰ κατασκευασθῶσιν οἱ ἄριστοι πλακοῦντες τῆς οἰκουμένης. Ἐπειδὴ λοιπὸν σὺ εἶσαι ἐπιτήδειος πλακουντοποιὸς, τὸ ἔφερα εἰς σὲ, ὅπως μοὶ κατασκευάσῃς δι' αὐτοῦ πλακοῦντας διὰ τὸ σημερινὸν ἑσπερινὸν συμπόσιόν μου. Καὶ ἐπροτίμων ἀληθῶς νὰ τὸ εἶχον εἰς τὴν ἐποχὴν τῶν γάμων μου, ἀλλ' ἐπειδὴ μᾶς ἔφθασεν ἀργὰ, ἂς τὸ γευθῶσιν οἱ φίλοι μου τώρα κἂν. Δὲν θέλω δὲ νὰ μοῦ λείψῃ τὸ παραμικρὸν ἐξ αὐτοῦ, ὅθεν καὶ δὲν τὸ ἐνεπιστεύθην εἰς τὸν δοῦλόν μου διὰ νὰ σοὶ τὸ φέρῃ, ἀλλ' ἦλθον καὶ ἐγὼ αὐτός. Ὅθεν, Δικαῖε, ἀνασκουμβώσου καὶ τελείωσε τοὺς πλακοῦντάς μου ὀγλίγωρα· μὴ λυπηθῇς δὲ διόλου τὰ ἀναγκαῖα καρυκεύματα· ἅμα δὲ τελειώσωσιν οἱ πλακοῦντές μου, ὁ δοῦλός μου θὰ τοὺς λάβῃ καὶ θὰ τοὺς φέρῃ εἰς τὴν οἰκίαν μου. »

« Εὐγενέστατε! τὸ ἔχω διὰ μεγάλην μου τιμήν . . . » ἔκραξεν ὁ μικρόσωμος πλακουντοποιὸς, λαβὼν τὸ σκεῦος καὶ βλέπων τὸ ἐν αὐτῷ μέλι· « Ἐξαίρετον μέλι! Τῇ ἀληθείᾳ, εἶναι ὡς ἀνθόγαλα! Ἐντὸς μιᾶς

ὥρας, εὐγενέστατε, οἱ πλακοῦντές σου εἶναι ἕτοιμοι, καὶ θέλεις ἰδεῖ ὅτι δὲν ἠπατήθης, ἀπευθυνθεὶς πρός με. »

« Ναὶ, ναὶ, τὸ ἠξεύρω, εἶσαι ἄξιος τεχνίτης. Ὁ Ἕρμιππος μοὶ διηγήθη πολλάκις περὶ σοῦ, καὶ τοῦ λοιποῦ θέλω σοὶ πέμπει πλειοτέρας παραγγελίας παρὰ μέχρι τοῦδε, καθ' ὅσον τοῦ λοιποῦ θὰ χρειάζωμαι πολλοὺς πλακοῦντας καὶ διὰ τὸν γυναικωνίτην μου. Διότι ἐπιθυμῶ, ἡ Ἱππαρήτη νὰ μείνῃ κατὰ πάντα εὐχαριστημένη ἀπὸ τὴν ἐλευθεριότητά μου. »

« Εὐγενέστατε, θέλω στέλλει εἰς τὴν εὐγενεστάτην Ἱππαρήτην τὰ ἐκλεκτότερα πλακούντια, ἀφ' ὅσα κατασκευάζει τὸ ἐργαστήριόν μου. »

« Μάλιστα, μάλιστα· διόλου δὲν ἀμφιβάλλω· ἀλλ' ἄρχισε τὴν ἐργασίαν σου! Μὴ φοβηθῇς, μήπως σοῦ κλέψω τὴν τέχνην σου. Διασκεδάζω, βλέπων σε νὰ ἐργάζησαι, καὶ αἰσθάνομαι ἀκόμη σήμερον τὸ πρωΐ τὴν χθεσινὴν διασκέδασιν. Εἶμαι πολὺ κεκοπιακώς· δός μοι μίαν ἔδραν. Θὰ δοκιμάσω τὰ πλακούντιά σου, διὰ νὰ μάθω νὰ κρίνω περὶ αὐτῶν μὲ ἴσην σοφίαν μὲ ὅσην καὶ ὁ Ἕρμιππος. » Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἐξηπλώθη ἐπί τινος ἔδρας καὶ ἐχασμᾶτο. « Δὲν εἶναι τοῦτο τῆς καινοπρεπείας; »

« Εὐγενέστατε, ὑποκριτὴς τοῦ θεάτρου δὲν ἠδύνατο νὰ μιμηθῇ καλήτερα τὸν Ἕρμιππον, χᾶ! χᾶ! χᾶ! » Καὶ ὁ μικρόσωμος πλακουντοποιὸς ἐγέλα μεγαλωστὶ, καθὼς συνειθίζουσιν ἄνθρωποι κατωτέρων τάξεων, ὅταν οἱ εὐγενεῖς καὶ μεγάλοι κύριοι, ἐνώπιον τῶν ὁποίων παρουσιάζονται, εὐδοκήσωσι νὰ εἴπωσι κἀνένα ἐπιτυχῆ καὶ ἀγχίνουν ἀστεϊσμόν. « Εἶναι μεγάλη εὐχαρίστησις τὸ νὰ ἐργάζηταί τις δι' αὐθέντην τοσοῦτον καλοκἀγαθον! » Εἶπε, καὶ ἐζύμονε μὲ διπλάσιον ζῆλον τὸν πλακοῦντά του.

« Εὖγε, Δικαῖέ μου! ἀλλ' ἅπαντες οἱ πλακοῦντές σου ἐδῶ εἶναι τοσοῦτον ἐκλεκτοὶ, ὥστε δυσκολεύομαι πολὺ νὰ διαλέξω. Τὸ καλήτερον εἶναι νὰ τοὺς πάρω ὅλους. Ἔ! δοῦλε! » ἔκραξεν, « ὕπαγε καὶ φέρε ἐκ τῆς οἰκίας μέγα καλάθιον· ὅλοι οἱ ἐν τῇ οἰκίᾳ μου ἂς χαρῶσι σήμερον τὰ προϊόντα τῆς τέχνης σου. »

« Εὐγενέστατε! Τοῦτο θὰ εἰπῇ νὰ ἦναί τις ἀληθὴς προστάτης τῶν τεχνῶν. Εἶναι μὲν ἀληθὲς, ὅτι οὐδεὶς ὑπάρχει καθ' ἅπασαν τὴν Ἑλλάδα ὅμοιός μου εἰς τὴν πλακουντοποιΐαν· ἀλλ' οὐδ' ὁ Ἕρμιππος μοὶ ἀπέδωκέ ποτε πλήρη δικαιοσύνην, οἵαν σὺ τώρα. Τῇ ἀληθείᾳ, μεγίστη ἡδονὴ εἶναι νὰ ὑπηρετῇ τις οὕτω μεγαλοφυεῖς ἀνθρώπους. »

« Γνωρίζει ὅμως καὶ ἡ γυνή σου, Δικαῖε, τὴν πλακουντοποιΐκην, ὅσον καὶ σύ; »

« Ὦ, πολὺ ἀπέχει, εὐγενέστατε! » ἀνεβόησεν ὁ πλακουντοποιὸς, εἰς οὐχὶ ὀλίγην ἐμπεσὼν ἀνησυχίαν, ἀκούσας ἐρωτῶντα περὶ τῆς γυ-

SISMANOGLIO MEGARO

νικός του ἄνδρα διαβόητον ἐπὶ ἀκολασίᾳ· « αὐτὴ εἶναι πτωχὸν εὐτελὲς πλάσμα, ὅπως αἱ γυναῖκες τῶν κατωτέρων τάξεων, καὶ δὲν ἔχει κἀμμίαν γνῶσιν τῶν ἀνωτέρων τεχνῶν. »

« Δὲν ἦτο εἰς τὸ δῶμα τὴν μεγάλην λιτανείαν τῶν Διονυσίων; Νομίζω, ὅτι τὴν εἶδον. » εἶπεν ὁ Γλύκων χαιρεκάκως, παρατηρήσας τὴν στενοχωρίαν τοῦ δυστυχοῦς πλακουντοποιοῦ.

« Εἶησαν ἡμῖν ἵλεοι οἱ θεοί! Καὶ ποῦ δὲν ἀναβαίνουσιν αἱ γυναῖκες καὶ αἱ γάται; Κατηραμένα πλάσματα! »

« Μὴ δὰ, μὴ δὰ, ἐξαίρετέ μου τεχνῖτα, μὴ μοῦ χαλᾷς τὰ πλακούντιά μου εἰς τὸν θυμόν σου ἐπάνω. Ἀλλ' ἰδοὺ ὅποῦ ἔγειναν! . . . τέσσαρα, πέντε, ἓξ, ἑπτὰ, ὀκτώ! Βάλετα πάλιν εἰς τὸ σκεῦος καὶ στειλέ τα διὰ τοῦ ὑπηρέτου μου εἰς τὴν οἰκίαν μου, ὅταν ἐπιστρέψῃ· εἰπέ του ὅμως ὅτι τὰ ἐμέτρησα, καὶ ἀλλοίμονον εἰς τὰ κόκκαλά του, ἂν καὶ ἓν μόνον ἐγγίξῃ. Ἡ, καλήτερα! Σφράγισε τὸ σκεῦος μὲ τὴν σφραγῖδά σου, καὶ εἰπὲ αὐτῷ, νὰ μοὶ τὸ παραδώσῃ καλῶς σφραγισμένον. »

« Εὐγενέστατε, τὰ πάντα γενήσονται κατὰ τὴν διαταγήν σου. »

« Καὶ πέμψον μοι συγχρόνως καὶ τὸν λογαριασμόν σου, καὶ αὔριον θέλεις ἔχει τὰ χρήματά σου. » Ταῦτα εἰπὼν ἐξῆλθεν ὁ Γλύκων ἀταράχως ἐκ τοῦ ἐργαστηρίου, καὶ ἐξηκολούθησε τὸν περίπατόν του.

« Ἐξαίρετος ἀγοραστής » εἶπεν ὁ πλακουντοποιὸς, « ἀλλ' ἡ σύζυγός μου ἦτο καλὰ νὰ ἐκύτταζε τὴν δουλειά της καὶ νὰ μὴ ἀφήνηται νὰ τὴν βλέπουν τοιοῦτοι παραλυμένοι. Ναὶ! αὐτὰ τὰ Διονύσια εἶναι ὁ ὄλεθρος τῶν γυναικῶν μας. Ὀφείλουσι, λέγεται, νὰ κρατῶσι δᾷδας διὰ νὰ φέγγωσιν εἰς τὴν διαβαίνουσαν λιτανείαν· ἀλλ' ἐγὼ νομίζω ὅτι τοῦτο πράττουσι μᾶλλον, ἵνα οἱ ἄνθρωποι τὰς θεωρῶσι καλήτερα. » Τοιαῦτα ὑποτονθορίζων ἐξηκολούθει ὁ Δικαῖος νὰ ἐργάζηται.

Ἐνῷ ὁ Γλύκων διεσκέδαζε τοιουτοτρόπως, ὅλως ἀλλοία τις σκηνὴ παρίστατο ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ. Ἐκεῖ, ὅπου ὁ Μιλτιάδης εἶχε τελευτήσει, ἐκάθητο ἤδη ὁ ἀξιοσέβαστος Φειδίας μετὰ τοῦ υἱοῦ του, ὅστις εἶχεν ἐπιμόνως ζητήσει καὶ λάβει τὴν ἄδειαν νὰ περιποιῆται καὶ νὰ συνοδεύῃ τὸν πατέρα του ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ, πρὸς τὸν ὁποῖον ἔλεγε λόγους χρηστῶν ἐλπίδων, μὲ τὰς ὁποίας δὲν ἐσυμβιβάζετο ὅμως ἡ ὠχρὰ καὶ φιλάσθενος ὄψις του, ἡ καταμαρτυροῦσα αὐτοῦ πολυμερίμνους ἡμέρας καὶ νύκτας ὅλας δεινῆς ἀϋπνίας.

« Ὁ Περικλῆς μοὶ παρήγγειλε νὰ σὲ διαβεβαιώσω. » εἶπεν ὁ Χαρμίδης, « ὅτι ἐν συνελεύσει τοῦ λαοῦ θέλει προτείνει τὴν ἀπελευθέρωσίν σου· ἀφ' ὅσα δὲ μοὶ εἶπεν ὁ Λεώστρατος, τὸν ὁποῖον ἀπήντησα εἰς τοῦ Περικλέους, πέποιθα ὅτι ὀλίγην μόνην ἀντίστασιν θέλει εὕρει

ἡ πρότασις αὕτη. Νομίζω, ὅτι ὁ στρατηγὸς θέλει ἔλθει ἀπόψε νὰ σὲ ἰδῇ, μοὶ εἶπε δ' ἐντοσούτῳ νὰ σὲ εἴπω, νὰ μὴ ἔχῃς κανένα φόβον, διότι εἶναι ἱκανῶς ἰσχυρὸς, ὅπως σὲ προστατεύσῃ. »

« Φροντίζει μόνον δι' ἐμέ, » εἶπεν ὁ Φειδίας μὲ μελαγχολικὸν μειδίαμα, « ἀλλὰ θὰ ἠμπορέσει ἆρά γε νὰ ὑπερασπισθῇ τὸν ἴδιον ἑαυτόν του; Τὰ βέλη κατ' αὐτοῦ, φοβοῦμαι, διευθύνονται· καὶ ὅπως τὸ ἕλκος τοῦ καρκίνου βαθυνδὸν εἰσδύει μέχρι τῆς καρδίας, οὕτω καὶ οἱ ἐχθροὶ αὐτοῦ τὸν προσβάλλουσι, πιτρώσκοντες πρῶτον τοὺς μᾶλλον ἀσημάντους τῶν φίλων του· ἀλλὰ τὸ δηλητήριον θέλει ἀποβαίνει τοσοῦτον μᾶλλον δραστικώτερον, ὅσῳ μᾶλλον πλησιάζει εἰς τὰ εὐγενέστερα μέλη. Ἐγὼ δὲν σημαίνω πολὺ, ὥστε νὰ πέσω θῦμα, αἱ δὲ παράλογοι κατηγορίαι, τὰς ὁποίας ἀπεύθυναν κατ' ἐμοῦ, μοὶ φαίνονται ὅτι ἐπενοήθησαν μᾶλλαν, ὅπως γείνῃ δι' αὐτῶν καταφανὲς ὅτι δύνανται νὰ προσβάλωσιν αὐτὸν ἀτιμωρητὶ, παρὰ ὅπως βλάψωσιν ἐμὲ οὐσιωδῶς. Ἀλλ' ἕτερον εἶναι τὸ τραῦμα, τὸ ὁποῖον δύναται νὰ τὸν καταβάλῃ, καὶ διὰ τοῦτο τρέμω, ἀναλογιζόμενος τὸν κίνδυνον, ὃν διατρέχει ἡ ὡραία ἡμῶν φίλη. »

« Πῶς; ἡ Ἀσπασία; Λέγεις νὰ τολμήσωσιν . . . »

« Μάλιστα· αὐτή τε καὶ ὁ Ἀναξαγόρας κινδυνεύουσιν ὡς ἐκ τοῦ νέου τούτου νόμου, καὶ δὲν ἀμφιβάλλω, ὅτι κυρίως κατ' αὐτῶν ἐπροτάθη. Διότι οὐδεὶς ἄλλος ἐδίδαξε νέον τι σύστημα ἀστρονομικὸν, ἐξαιρουμένου κατά τι τοῦ Μέτωνος, ὅστις καὶ αὐτὸς εἶναι ἐκ τῶν ἐπιμελεστέρων μαθητῶν τοῦ Ἀναξαγόρου, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνος περιορίζεται μᾶλλον εἰς τὸ πρακτικὸν μέρος, καὶ ὀλίγον φροντίζει περὶ τῶν καθαρῶν θεωρημάτων τῆς ἐπιστήμης. »

«Καὶ ὅμως, πόσῳ εὐγενέστερον καὶ πολυτιμότερον εἶναι τὸ θεωρητικὸν τοῦτο μέρος τῆς ἐπιστήμης! Ὅταν ὁ Ἀναξαγόρας ἀνίπταται εἰς τὴν μεταξὺ τῶν ἀστέρων περιήγησίν του, νομίζω ὅτι ἡ ψυχή μου συνανίπταται ἐκεῖσε καὶ ὅτι μεταξὺ τῶν ἀστέρων μέλλει νὰ ἴδῃ τὸ ἀθάνατον καὶ παντέλειον Ὄν, τὸ διέπον τὰ σύμπαντα. Ἐὰν ἡ δεισιδαιμονία τῶν Ἀθηναίων ἀπαιτῇ θῦμα, πάτερ μου, ἂς λάβῃ ἐμὲ, διότι εἶμαι διάπυρος ὀπαδὸς τοῦ ἀρίστου διδασκάλου μου. »

« Διατήρησε τὸν ἑαυτόν σου πρὸς κρείττονας σκοποὺς, υἱέ μου! Ἄφες τὸν ἀπαίδευτον ὄχλον εἰς τὴν μωρὰν δεισιδαιμονίαν του, καὶ σιώπησον μέχρις οὗ παρέλθῃ ἡ καταιγίς. Θὰ ἔβαλλες εἰς κίνδυνον σέ τε καὶ ἐμὲ, ἐὰν ἐπεχείρεις ἤδη νὰ παρουσιασθῇς εὐτόλμως μὲ τὰς δοξασίας σου. »

« Διὰ σὲ, πάτερ, δύναμαι νὰ σιωπήσω· δι' ἐμὲ ὅμως, οὐδέποτε ἤθελον τὸ πράξει. Ἀλλὰ δὲν εἶχον δίκαιον, ὅταν ἔλεγον, ὅτι δὲν εἶναι καλὸν νὰ εὐχαριστῶμεν τὰς ὀρέξεις τοῦ ὄχλου δι' ὁρατῶν ὁμοιω-

SISMANOGLIO MEGARO

μάτων τῆς θεότητος; Σήμερον καταδιώκεσαι δι' αὐτὸ ἐκεῖνο τὸ ἔργον, δι' ὃ ἐπευφημεῖσο πρό τινων μηνῶν ὑφ' ἁπάσης τῆς τῶν Ἀθηναίων πόλεως. Ἐὰν δὲν τὸ ἐξειργάζεσο, θὰ ἦσο ἤδη ἐλεύθερος. »

« Ἴσως· ἀλλ' ἐὰν δὲν ἐξειργαζόμην τοῦτο καὶ ἕτερα παρόμοια ἔργα, τὸ ὄνομά μου θὰ ἔμενεν ἐπίσης ἄγνωστον, ὅσον καὶ τὸ τοῦ πάππου σου. Ὄχι, ὄχι, υἱέ μου! Ὅταν ἔχωμεν ἱκανὴν φιλοδοξίαν, ὥστε νὰ ἐπιθυμῶμεν νὰ γείνωμεν περίφημοι, ὀφείλομεν νὰ ἔχωμεν καὶ ἱκανὸν θάρρος, νὰ ὑποφέρωμεν τὰς συνεπείας τοῦ φθόνου, τὸν ὁποῖον διεγείρομεν. Διότι, ὅσοι δὲν δύνανται νὰ μᾶς φθάσωσι, θέλουσιν ἀγωνισθῆ νὰ μᾶς καταστρέψωσιν. Ἀλλ' ἤδη, υἱέ μου, ἐπίστρεψε εἰς τὴν οἰκίαν καὶ εἰπὲ εἰς τὸν διάσημον φίλον μας, ὅτι τὸν ὑπερευγνωμονῶ διὰ τὴν καλωσύνην του. Βάλε ἐδῶ τὸν πηλὸν, τὸν ὁποῖον μοὶ ἔφερες· θὰ ἐνασχοληθῶ νὰ κάμω τὸ πρότυπον τοῦ συμπλέγματος, τὸ ὁποῖον ἠξεύρεις. »

Ὁ ἀξιοσέβαστος γέρων ἤρξατο νὰ ἐργάζηται, οὕτωσι ἀταράχως, ὡς νὰ ἦτο εἰς τὴν ἰδίαν του οἰκίαν. Ὁ Χαρμίδης ἐδίσταζε νὰ ἀναχωρήσῃ· ἀναλογισθεὶς ὅμως, ὅτι δύναται νὰ ὠφελήσῃ τὸν πατέρα του πολὺ περισσότερον, προτρέπων τοὺς φίλους του νὰ κατορθώσωσι τὴν ἀπελευθέρωσίν του, παρὰ συνοδεύων αὐτὸν ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ, περιεπτύξατο αὐτὸν μὲ δακρύοντας ὀφθαλμοὺς, καὶ ἀποχωρισθεὶς ἀπ' αὐτοῦ ἔδραμε πρὸς τοὺς φίλους, ἀφ' ὧν ἤλπιζε τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ πατρός του. Ὁ δὲ καθειργμένος τεχνίτης ταχέως ἐλησμόνησε τὴν εἰς ἣν εὑρίσκετο ἐλεεινὴν κατάστασιν, διότι ὁ πηλὸς, ὃν ἐκράτει εἰς χεῖρας, ταχέως ἀνελάμβανεν ὑπὸ τὴν πνοὴν τοῦ πλαστουργικοῦ του πνεύματος θαυμασίαν μορφὴν καὶ ἐξαίσιον κάλλος. »

Ἐν τοσούτῳ ὅμως καὶ ὁ Περικλῆς δὲν εἶχεν ἀμελήσει. Πολὺ δὲ συνέτεινεν αὐτῷ ἡ προσέλευσις τοῦ Λεωστράτου, ὅστις, ὡς τοῖς πᾶσι γνωστὸς φίλος τοῦ Κίμωνος, εὐχερῶς κατώρθωσε νὰ ἑλκύσῃ πρὸς τὸ μέρος του ἱκανὴν καὶ ἰσχυρὰν μερίδα μεταξὺ τῶν μετριοφρονεστέρων τῆς ἀριστοκρατικῆς φατρίας, καὶ οὕτως ἀπεφάσισε νὰ ὑπερασπίσῃ τὸν μέγαν ἀρισοτέχνην, τοῦ ὁποίου τὰ ἔργα εἶχον ἐφελκύσει ἐπὶ τὰς Ἀθήνας τὸν θαυμασμὸν σύμπαντος τοῦ πολιτισμένου κόσμου. Ὁ υἱὸς τοῦ Ξανθίππου ἐχάρη πολὺ διὰ τὰς ἐπιτυχίας τῶν προσπαθειῶν τοῦ Λεωστράτου, καὶ ἠθέλησεν αὐτὸς πρῶτος νὰ ἀναγγείλῃ εἰς τὸν ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ σεβάσμιον γέροντα τὴν προσεγγίζουσαν ἀπελευθέρωσίν του. Ὅθεν καὶ ὀψίας ἤδη οὔσης ἐνεφανίσθη πρὸ τῆς πύλης τοῦ δεσμωτηρίου.

Ἡ ὑπόληψίς του, ὑποβοηθοῦντος καὶ μικροῦ τινος χρηματικοῦ δώρου, ἤνοιξεν αὐτῷ ταχέως τὰς πύλας τοῦ δεσμωτηρίου, ὁ δὲ δεσμοφύλαξ ὡδήγησεν αὐτὸν φιλοφρόνως εἰς τὴν εἱρκτὴν τοῦ Φειδίου, ἥτις,

διὰ τῆς προμηθείας τοῦ υἱοῦ του Χαρμίδου ἱκανῶς εὐτρεπισθεῖσα, δὲν ἐνεποίει τὴν φρίκην ἐκείνην, ἣν συνήθως προκαλοῦσι τὰ δεσμωτήρια ὅλου τοῦ κόσμου. Ἐπὶ τῆς τραπέζης ἔκειντο εἰσέτι τὰ λείψανα τοῦ πρὸ μικροῦ ἀποπερατωθέντος δείπνου, εἰς τὸ πλευρὸν δὲ τοῦ ἀριστοτέχνου ἵστατο τὸ ἱκανῶς ἤδη προχωρῆσαν πρότυπον, τὸ ὁποῖον ἐπεδιόρθου ὑπὸ τὸ φῶς τοῦ λύχνου.

« Πάντοτε εἰς ἐργασίαν, Φειδία! » εἶπεν ὁ Περικλῆς, εἰσελθών. « Τὸ πνεῦμά σου, κατάπλεων ἰδεῶν κάλλους, εἶναι δῶρον θεῖον. Δὲν καταβάλλουσιν αὐτὸ οὔτε φρικαλέοι τόποι, οὔτε δειναὶ περιςάσεις, »

« Μάλιστα, » ἀπήντησεν ὁ γηραιὸς, ἀταράχως ὑπομειδιῶν. « Οἱ ποιηταὶ ἐκθειάζουσι τὸν χρυσοῦν αἰῶνα, καθ' ὃν ἡ γῆ προσέφερε τοῖς ἀνθρώποις ἀπόνως ἅπαντα τὰ χρειώδη. Καὶ ὅμως ἡ καρδία μου οὐδέποτε ἐπεπόθησε νὰ ἐπανέλθω εἰς τὸν χρυσοῦν ἐκεῖνον αἰῶνα. Ἐπροτιμοῦσα πάντοτε τὸν σιδηροῦν αἰῶνα, ἀσχολούμενος μὲ τὸ σφυρίον εἰς τὸ τέμνειν τοὺς λίθους καὶ μὲ τὸ γλύφανόν μου εἰς τὸ χορηγεῖν αὐτοῖς μορφὴν καὶ εἶδος. Διότι, νὰ ἦμαι εἷς ἐξ ἐκείνων τῶν ἀνθρώπων τοῦ χρυσοῦ αἰῶνος, θὰ ἦτο τὸ αὐτὸ καὶ ὡς νὰ ἦμαι ταῦρος, βόσκων ἀνέτως καὶ κυλιόμενος τρυφηλῶς εἰς τὰς δαψιλεῖς βοσκὰς τῶν λειβαδίων. »

« Ἔχεις δίκαιον! Ἡ εὐδαιμονία τοῦ ἀνθρώπου δὲν συνίσταται εἰς τὴν ζωώδη ἀπόλαυσιν. Ἐπεθύμουν ὅμως νὰ ἠδυνάμην νὰ πείσω πλειότερον τοὺς ἀνθρώπους περὶ τῆς πολυτίμου ταύτης ἀληθείας! Ἀλλὰ μολονότι ἡ κτηνώδης ἀπόλαυσις οὐδεμιᾶς μετέχει ἀξίας, ἡ ἐλευθερία ὅμως μᾶς εἶναι ἱκανῶς πολύτιμος, καὶ ἔρχομαι ἤδη νὰ σοὶ ἀναγγείλω τὴν πεποίθησίν μου, ὅτι μετά τινας ἡμέρας ἐξέρχεσαι τοῦ δεσμωτηρίου σου. Αἱ Ἀθῆναι δὲν πρέπει νὰ σὲ στερηθῶσι, καὶ τὸ πρότυπον, τὸ ὁποῖον ἐξειργάσθης ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ σου, ὀφείλει νὰ κοσμήσῃ, ἐξεργασθὲν εἰς μάρμαρον, αὐτὴν τὴν εἴσοδον τῶν Προπυλαίων. »

« Ἴσως, ἀλλ' εἶμαι γέρων ἤδη, καὶ αἰσθάνομαι τὸν ἑαυτόν μου, ἀγνοῶ διὰ ποίαν αἰτίαν, λίαν ἀδιάθετον τὴν ἑσπέραν ταύτην. Ὁ καύσων, φαίνεται, μὲ κατέβαλε. »

« Ἐκουράσθης ἀπὸ τὴν ὑπέρμετρον ἐργασίαν, ἀγαθέ μου φίλε. Ἴδε πόσον ἐπροχώρησεν ἤδη τὸ πρότυπόν σου! Κατακλίνθητι ἐπὶ τῆς κλίνης σου· θέλω καθεσθῆ πλησίον σου. »

« Μὲ ἐπεριποιήθης ὡς υἱὸς τὸν πατέρα, καλὲ κἀγαθὲ Περίκλεις, » εἶπεν ὁ γηραιὸς πατὴρ, πεισθεὶς εἰς τὴν συμβουλὴν τοῦ φίλου του, καὶ ἐξαπλωθεὶς εἰς τὴν κλίνην του. « Ὅταν ἔλθῃ ὁ καιρὸς νὰ κλείσω διὰ παντὸς τοὺς ὀφθαλμούς μου, διὰ κἀνὲν ἄλλο δὲν θέλω λυπεῖσθαι τοσοῦτον, ὅσον διότι χωρίζομαι ἀπὸ σοῦ, κράτισε ἀνδρῶν Περίκλεις! Ἀλλὰ τὰ νέφη ἐπισωρεύονται καὶ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς σου. »

SISMANOGLIO MEGARO

« Διαλυθήσονται. Οἱ συνετοὶ καὶ οἱ μετριόφρονες συναθροίζονται πέριξ ἐμοῦ, καὶ θέλομεν καταβάλει τέλος πάντων τὴν ἀγέλην τῶν κακῶς φρονούντων. Ἀφ' ἧς ὥρας ὁ Λεώστρατος προσῆλθέ μοι, αἰσθάνομαι ὅτι ἐσμὲν ἀσφαλέστεροι, ἀφ' ὅσον ἤλπιζον. »

« Λοιπὸν τῷ ὄντι ὁ Λεώστρατος ἐγένετο εἷς ἐκ τῶν φίλων σου; »

« Μάλιστα, ἦλθε μόνος του εἰς ἀπάντησίν μου, ὅπερ ὤφειλε νὰ πράξῃ καὶ πᾶς ἄλλος τίμιος ἄνθρωπος, καὶ ἀπέπτυσε τὰς πράξεις καὶ τὴν πορείαν φατρίας, ἣν νομίζει τοῦ λοιποῦ ἀναξίαν τῆς συμπράξεώς του. Χάρις κατὰ μέγιστον μέρος εἰς τὰς προσπαθείας αὐτοῦ πέποιθα ἤδη σταθερῶς, ὅτι ἐντὸς ὀλίγου θέλεις ἀπαλλαγῆ τοῦ δεσμωτηρίου σου. Αἱ Ἀθῆναι δὲν ἐχάθησαν εἰσέτι· διότι εἰσέτι ἀριθμοῦμεν ἱκανὸν ἀριθμὸν τιμίων ἀνδρῶν εἰς τὰς τάξεις ἡμῶν, καὶ θὰ ἐπιζήσω, ἐλπίζω, νὰ ἴδω ὅτι ἡ πατρίς μου εἶναι ἡ ἰσχυροτέρα μεταξὺ τῶν ἰσχυρῶν... Ἀλλ' αἰσθάνεσαι πόνους, Φειδία; »

« Ναὶ, αἰσθάνομαι ἐμαυτὸν δεινῶς νοσοῦντα... Ἔχεις δίκαιον... Φαίνεται νὰ εἰργάσθην πάρα πολὺ τὴν σήμερον! » Ἐλαφρός τις σπασμὸς συνέστειλε τὰ μέλη αὐτοῦ. « Ἀλλ' ὅμως, ἐλπίζω, θὰ παρέλθῃ ὀγλίγωρα· μὴ ἀνησυχῇς περὶ τούτου! »

Μὲ φιλοστοργίαν εὐαισθήτου υἱοῦ περιέθαλπεν ὁ Περικλῆς τὸν γηραιὸν ἄνδρα. Ἔτριβε τὰ μέλη καὶ τοὺς κροτάφους του, καὶ ἔκραξε μὲ φωνὴν ἐπιτάττοντος, εἰς τὴν ὁποίαν ὀλίγιστοι ἐτόλμων νὰ παρακούσωσι, τὸν δεσμοφύλακα, διατάσσων αὐτὸν νὰ ἀνοίξῃ τὴν θύραν, ὅπως εἰσέλθῃ νεαρὸς ἀὴρ, καὶ νὰ προμηθευθῇ ἀρωματικὸν οἶνον, ὅπως ἀναζωογονήσωσι τὸν ἀδύνατον τοῦ νοσοῦντος σφυγμὸν, μονονουχὶ παύοντα ἤδη τοῦ πάλλειν· διέταξε δὲ νὰ προσκαλέσωσι καὶ τὸν νέον Χαρμίδην.

« Φοβοῦμαι, ὅτι τοῦτο εἶναι παράβασις τῶν καθηκόντων μου, εὐγενέστατε, » εἶπεν ὁ δεσμοφύλαξ.

« Ἐγὼ ἀπολογοῦμαι διὰ τοῦτο! δὲν κατήντησα εἰσέτι τοσοῦτον ἀνίσχυρος, ὥστε νὰ καταδικασθῶ νὰ ἀφήσω τοὺς φίλους μου θνήσκοντας ἄνευ ἀντιλήψεως. Ἴπαγε! ἐγὼ αὐτὸς θέλω τὸν περιθάλψει!» Καὶ μὲ ζῆλον ἐγκαρδίου φίλτρου ἐπεδαψίλευεν αὐτῷ τρυφερωτάτας περιθάλψεις.

Ὁ γηραιὸς ἀνὴρ ἐμειδίασεν ἀσθενῶς, αἰσθανθεὶς τὸν περιπτυσσόμενον τὸ σῶμά του βραχίονα τοῦ ἐνδόξου φίλου του, προσπαθοῦντος νὰ τὸν ἀνεγείρῃ, ἔθηκε τὴν ἑαυτοῦ δεξιὰν ἐπὶ τὴν τοῦ Περικλέους, καὶ ἔθλιψεν αὐτὴν τρυφερῶς. « Τίς δύναται νὰ μὲ μεμφθῇ ὅτι σὲ ἀγαπῶ; » εἶπεν, ἐνῷ ἠγωνίζετο νὰ ἀνασηκωθῇ, ὅπως ἴδῃ μίαν εἰσέτι φορὰν τοὺς χαρακτῆρας τοῦ προσώπου, τὸ ὁποῖον οὐδέποτε εἶχε προσβλέψει ἄλλως πως πρὸς αὐτὸν, εἰμὴ ἐν φιλίᾳ. Ἀλλ' ἡ κεφαλή

του κατέπεσε βαρεῖα ἐπὶ τὸ στῆθος τοῦ φίλου του, καὶ ἡ φωνὴ αὐτοῦ εἶχε τραχύν τινα καὶ ἠλλοιωμένον ἦχον.

« Φειδία! φίλτατε ἀρχαῖε φίλε μου! » εἶπεν ὁ Περικλῆς, ἰδὼν τὴν αἰφνιδίαν μεταβολήν. « Νοσεῖς βαρεῖαν νόσον. Ἔχει ἡ καρδία σου κἀνένα πόθον, τὸν ὁποῖον δύναμαι νὰ ἐκπληρώσω; Μὴ βραδύνῃς νὰ μοὶ τὸν ἐκφράσῃς! »

« Δὲν ἄφησες κἀνένα ἀνεκπλήρωτον, καλὲ κἀγαθὲ Περίκλεις, ἀλλ' ὁ υἱός μου... »

« Ὁ Χαρμίδης; Τώρα θὰ ἦναι ἐδῶ. Ἔσο ἀμέριμνος περὶ αὐτοῦ, ἐφ' ὅσον ἐγὼ εἶμαι ἐν τοῖς ζῶσι. »

Ὁ Φειδίας ἔθλιψε καὶ δεύτερον τὴν στηρίζουσαν αὐτὸν χεῖρα. « Εἶναι νέος, » εἶπε μετὰ πόνου ὁ γηραιὸς ἀνήρ· « ἀλλ' ἔχει καρδίαν... ἤτις... ἤτις... » Οἱ ὀφθαλμοί του ἔκλεισαν, καὶ ἐπὶ στιγμὴν μίαν ἐφάνη ὅτι ἀπώλεσε πάσας του τὰς αἰσθήσεις· ἀλλ' ὀγλίγωρα ἤνοιξαν πάλιν οἱ ὀφθαλμοί του, καὶ μετὰ πολλῆς στενοχωρίας, ὡς νὰ κατέβαλλε καὶ τὰς τελευταίας του δυνάμεις, ἀνέκραξεν· « Ὁ Παρθενὼν... τὸ ὄνομά μου... »

« Ὅπου ἡ χεὶρ τοῦ Φειδίου εἰργάσθη, δὲν θέλει λησμονηθῇ τὸ ὄνομά του· ἀλλὰ καὶ ταῦτο ἐμὴ ἔστω φροντίς. Ἔχεις ἰδιαίτερόν τινα πόθον ὑπὲρ τοῦ υἱοῦ σου; »

« Δὲν εἶναι... φιλόδοξος... κάμε τον... εὐτυχῆ... αὐτὸς... αὐτὸς... » καὶ πάλιν ἔκλεισαν οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ γηραιοῦ ἀνδρὸς ἐν τῇ ἀπονάρκωσει τῆς ἐγγιζούσης καταστροφῆς.

Τὴν στιγμὴν ταύτην ἐρρίφθη ὁ Χαρμίδης, ἀπνευστὶ, ἔντρομος εἰς τὸ δωμάτιον, καὶ πεσὼν εἰς τὰ γόνατα ἐνώπιον τοῦ πατρός του, ἔλουε τὴν χεῖρά του τοῖς δάκρυσιν αὐτοῦ.

Ὁ Φειδίας ἤνοιξε τοὺς ὀφθαλμούς του, ἐπίασε μὲ ἀσθενῆ προσπάθειαν τὴν χεῖρα τοῦ Περικλέους, καὶ ἔθηκεν αὐτὴν ἐπὶ τὴν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ.

« Σὲ ἐννοῶ, » εἶπεν ὁ διάσημος αὐτοῦ φίλος, καὶ ἐπίεσε τὰ χείλη του ἐπὶ τὸ ψυχρὸν μέτωπον τοῦ θνήσκοντος. « Ὁ Χαρμίδης τοῦ λοιποῦ εἶναι ἰδικός μου υἱός. »

« Χαρὰ εἰς ἐμέ! » εἶπεν ὁ πατὴρ μὲ ἀσθενῆ φωνήν. Αὕτη δὲ ἦν ἡ ἐσχάτη αὐτοῦ ὁμιλία, διότι μολονότι ἐλαφρός τις σπασμὸς ἔδειξε καὶ πάλιν, ὅτι ἡ ζωὴ δὲν εἶχεν ἐντελῶς ἔτι ἐκλίπει ἀπὸ τοῦ σώματος τοῦ ἀριστοτέχνου, πᾶσα ὅμως αἰσθητικὴ δύναμις εἶχεν ἀποπτῇ ἀπὸ τοῦ σώματός του, ὥστε υἱὸς καὶ φίλος τοῦ τεθνεῶτος ἵσταντο μόνον ἄφωνοι θεαταὶ ἐπί τινας εἰσέτι στιγμὰς τῆς τελευταίας ἐπιθανατίου ἀγωνίας τῆς φύσεως. Καὶ ἡ ἀγωνία αὕτη παρῆλθε... σπασμὸς ἀσθενὴς, καὶ ὑπάκωφος κραυγὴ, καὶ τὰ μέλη τοῦ νεκροῦ σώ-

SISMANOGLIO MEGARO

ματος τοῦ Φειδίου κατέπεσον βαρέα ἐπὶ τῶν στηριζουσῶν αὐτὰ χειρῶν, καὶ ἡ πένθιμος τοῦ θανάτου ἐπῆλθε σιγή. Τὸ ἄλγος τοῦ Περικλέους δὲν ἦτο κατώτερον ἐκείνου, ὅπερ ᾐσθάνετο ὁ ὀρφανισθεὶς υἱός· ἀλλ' ἡ πρωΐα ἤγγιζε, καὶ μετ' αὐτῆς ἐφίσταντο τὰ καθήκοντα τοῦ πολιτικοῦ ἀνδρός. Ἔλαβε λοιπὸν φιλικῶς τὸν Χαρμίδην ἀπὸ τῆς χειρὸς, καὶ τὸν παρεκάλεσε νὰ ἐπιτρέψῃ εἰς αὐτὸν νὰ φροντίσῃ, ὅπως ἡ κηδεία τοῦ πατρός του γείνῃ μετὰ πάσης τῆς προσηκούσης εἰς τὴν μνήμην αὐτοῦ τιμῆς, μεθ' ὃ ἠρώτησεν αὐτόν.

« Ἦτο νοσῶν, ὅτε τὸν ἐπεσκέφθης τὸ τελευταῖον; Δὲν δύναμαι νὰ ἐννοήσω τὴν αἰτίαν τοῦ αἰφνηδίου τούτου καὶ δεινοῦ νοσήματος. »

« Τὸν ἄφησα ὑγιαίνοντα καὶ φαιδρὸν, » ἀπήντησεν ὁ Χαρμίδης, « καὶ ἔπεμψα αὐτῷ κατὰ ζήτησίν του τὸ δεῖπνόν του διὰ τοῦ ἡμετέρου δούλου. » Ἔῤῥιψε βλέμμα ἐπὶ τῆς τραπέζης. « Τί εἶναι τοῦτο; Οἱ ἀρωματικοὶ οὗτοι πλακοῦντες δὲν ἦσαν μεταξὺ τῶν ἐδεσμάτων, τὰ ὁποῖα τῷ ἔπεμψα ἐγώ. »

. . . Τοῦ Περικλέους ὁ ὀφθαλμὸς ἤστραψεν ὑπ' ὀργῆς ὑπὸ τὰς συσταλείσας ὀφρῦς του.

« Χᾶ! τώρα λοιπὸν ἐννοῶ τὸ πᾶν! » ἀνεβόησε. « Τοῦτο λοιπὸν ἦτο τὸ συμπεφωνημένον ἔγκλημα, τὸ ὁποῖον ἀπεσόβησε τὸν Λεώστρατον ἀπὸ τῶν προτέρων φίλων του. » Ἐκάλεσεν ἐπιτακτικῶς τὸν δεσμοφύλακα, καὶ ἠρώτησεν αὐτὸν, ποῦ εὗρε τὰ πλακούντια ἐκεῖνα.

« Ἐκόμισεν αὐτὰ δοῦλός τις, μικρὸν πρὸ τῶν ἄλλων ἐδεσμάτων. »

« Δοῦλός τις; Παρὰ τίνος εἶπεν ὅτι τῷ πέμπονται; »

« Παρὰ τῶν φίλων του, εἶπεν ὁ κομίσας αὐτὰ παῖς. »

« Ἀρκεῖ! Πέμψον τινὰ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Λεωστράτου νὰ τὸν προσκαλέσῃ δίχ' ἀναβολῆς ἐνταῦθα. » Ἐκαθέσθη παρὰ τὴν τράπεζαν καὶ περιέμενεν ἐν βαθείᾳ σιγῇ τὴν ἄφιξιν τοῦ φίλου τοῦ Κίμωνος.

Δὲν περιέμενεν ὅμως πολλὴν ὥραν· ἐπειδὴ ὁ Λεώστρατος, ἐξαφνισθεὶς ὑπὸ τῆς προσκλήσεως, ἔσπευσε νὰ ὑπακούσῃ. Ὁ Περικλῆς ἤκουσε τὸν κρότον τῶν βημάτων αὐτοῦ προσερχομένου, καὶ ἠγέρθη, ἐνῷ ἐκεῖνος εἰσήρχετο.

« Λεώστρατε! » εἶπε μετὰ σοβαρότητος· « πρὸ μικροῦ μοὶ ἔτεινας τὴν δεξιάν σου εἰς ἐχέγγυον ὅτι ἐγκατέλιπες φατρίαν, μεθ' ἧς ἄνθρωποι τίμιοι δὲν δύνανται πλέον νὰ συμπράττωσι· διὰ τί δὲν ἐπροχώρεις βῆμα ἔτι ἕν, καὶ δὲν μὲ ἐπρότρεψες νὰ προφυλάττωμαι ἀπὸ τῆς μυσαρᾶς σκευωρίας, δι' ἧς ἀπεξέρησαν τὰς Ἀθήνας ἑνὸς τῶν ἐνδοξοτάτων αὐτῆς ἀνδρῶν, καὶ, ἂν δὲν ἀπατῶμαι, μόνον διότι ἦν ἐμὸς φίλος; Ἀλλ' εἰπέ μοι, » ἐπρόσθεσεν, ἐνῷ ἡ βροντώδης αὐτοῦ φωνὴ ἔτρεμεν ὑπὸ τῆς συγκινήσεως, « εἰπέ μοι ἤδη, ὅτε δὲν εἶναι μὲν δυνατὸν νὰ κωλύσωμεν τὸ δυστύχημα τοῦτο, ὑπάρχει ὅμως εἰ-

φέτι καιρὸς, ὅπως τὸ ἐκδικηθῶμεν· ποία ὑπῆρξεν ἡ καθαυτὸ αἰτία τῆς μετὰ τοῦ Θουκυδίδου δυσαρεσκείας σου; »

« Καὶ ἡ αἰτία, ὅτι ἀνακρίνομαι οὕτω; » ἠρώτησεν ὁ Λεώστρατος, νομίζων προσβαλλόμενον ἑαυτόν.

« Ἐπειδὴ, » ἀπήντησεν ὁ Περικλῆς, παραμερίσας ὅπως ἴδῃ ὁ Λεώστρατος τὴν κλίνην τοῦ τεθνεῶτος, « ἐκεῖ κεῖται ὁ νεκρὸς τοῦ Φειδίου! »

« Θεοὶ παντοδύναμοι! . . . εἶναι δυνατόν! . . . πῶς συνέβη τοῦτο; »

« Δὲν δύνασαι νὰ τὸ ἐννοήσῃς; »

« Νὴ Δία, ὄχι! . . . Ἤκουσα μὲν νὰ προφέρωσι δεσμωτήριον . . . ἀλλὰ . . . φόνον . . . οὐδ' εἰς τὸν νοῦν μου ἠδύνατό ποτε νὰ ἔλθῃ τοιαύτη ὑπόνοια. »

« Εἶσαι τίμιος ἄνθρωπος, καὶ σὲ πιστεύω. Ἀλλ' ἤδη ὀφείλομεν νὰ ζητήσωμεν δικαιοσύνην. Ἰδοὺ τὰ λείψανα τοῦ δείπνου, τὸν ὁποῖον ἐδείπνησεν ὕστατον. Μέρος αὐτοῦ ἐπέμφθη αὐτῷ παρὰ τοῦ υἱοῦ του, μέρος δὲ, κατὰ τὴν διαβεβαίωσιν τοῦ δεσμοφύλακος, ἐκομίσθη ὑπὸ δούλου τινὸς, παρὰ τίνος; ἀγνοεῖ. Ἔ, ἄνθρωπε! φέρε ἐδῶ κύνα, καὶ δός τῳ νὰ φάγῃ ἕνα ἐκ τῶν πλακούντων τούτων. . . . Λεώστρατε, θέλεις εἶσαι μάρτυς τοῦ γεγονότος. »

Τὸ ζῶον προσήχθη, ὁ πλακοῦς τῷ προσεφέρθη, ἀμφότεροι δὲ, σιγῶντες, ἐπερίμενον νὰ ἴδωσι τὸ ἀποβησόμενον. Ἐντὸς ὀλίγου ὁ κύων ἔῤῥηξεν ὠρυγμὸν, ἐκλονίσθη, καὶ ἔπεσε χαμαὶ ἄπνους.

« Λεώστρατε! » εἶπεν ὁ Περικλῆς, προσηλῶν τὸ διαπεραστικόν του βλέμμα ἐπὶ τὸ πρόσωπον τοῦ γηραιοῦ φίλου τοῦ Κίμωνος, « ἐπείσθης; »

« Ἐπείσθην; » ἀνέκραξεν ὁ Λεώστρατος, ἐπὶ τοῦ προσώπου τοῦ ὁποίου ἦν καταδήλως ἐξεικονισμένη ἡ ἐγκάρδιος αὐτοῦ φρίκη καὶ ἀποσροφή· « Ἐπείσθην; Νὴ τοὺς ὑποχθονίους θεούς! Τὸ πρᾶγμα τοῦτο κράζει ἐκδίκησιν. Καὶ ἀδελφός μου ἂν ἦτο ὁ τὴν μυσαρὰν ταύτην πρᾶξιν ἐκτελέσας, δὲν ἤθελα τὸν ὑπερασπισθῆ . . . Φόνος! . . . καὶ οὕτω βδελυρὸς φόνος! Ὢ, εἴθε νὰ ἀπέθνησκον ἐγὼ αὐτὸς, ὅπως μὴ ἐπιζήσω νὰ ἴδω τοιοῦτον αἶσχος τῆς φατρίας τοῦ Κίμωνος! »

« Λοιπὸν ὕπαγε, καὶ εἰσάγαγε εἰς τὸ δικαστήριον ἱκετηρίαν, ζητῶν δικαιοσύνην δι' ὃ εἶδες ἀνοσιούργημα. Ὁ δεσμοφύλαξ εἶναι πιθανὸν νὰ ἐδωροδοκήθη, καὶ ὀφείλει νὰ ὑποβληθῇ εἰς αὐστηροτέραν ἀνάκρισιν. »

Ἔῤῥιψεν ἔτι βλέμμα ἐν ἐπὶ τὸν νεκρὸν τοῦ Φειδίου, ἐκάλυψε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ διὰ τῶν ἄκρων τῆς χλαμύδος του, καὶ ἐξέναζεν ἐκ βαθέων καὶ ἐκ περιλύπου καρδίας. Ἀλλὰ μίαν μόνην στιγμὴν διήρκεσε τὸ ἄφωνον αὐτοῦ τοῦτο ἄλγος. Μετ' οὐ πολὺ δὲ, ἀναλαβὼν τὸ σπουδαῖον αὐτοῦ σχῆμα, ἐξῆλθε τοῦ δεσμωτηρίου, σύννους μὲν καὶ

SISMANOGLIO MEGARO

σοβαρὸς, διὰ μηδενὸς ὅμως ἐξωτερικοῦ σημείου καταπροδιδοὺς τὴν συγκίνησίν του, ὅπερ ἤθελεν εἶσθαι ἀσυμβίβαστον πρὸς τὴν ὑψηλόφρονα ἐκείνην αὐτεξουσιότητα, τὴν ὁποίαν ἀείποτε ἐξήσκει ἐφ' ἑαυτοῦ. Ἐπεμελεῖτο, ὡς σύνηθες, τῶν ἑαυτοῦ ἔργων, καὶ ἂν ἡ καρδία αὐτοῦ ἐθλίβετο, ἡ θλῖψις αὐτῆς ἦτο ἐνδόμυχος καὶ κρυφία.

Τὸ ἑσπέρας ὁ Γλύκων καὶ ὁ Ἕρμιππος ἐκάθηντο ἀμφότεροι, ἔχοντες ἐνώπιόν των φιάλας πλήρεις Χίου οἴνου, ἐξ οὗ ἔπινον ἀφθόνως. Ὅταν ὁ οἰνοφόρος ἀσκὸς ἐκενώθη, οἱ δὲ ὀφθαλμοί των ἐσκοτίσθησαν, καὶ ἡ γλῶσσά των ἤρχιζε νὰ ἐμπλέκηται, ἐστηρίχθη ὁ Γλύκων ἐπὶ τοὺς ὤμους τοῦ φίλου του καὶ ἐψέλλισε.

« Δὲν σοὶ εἶχον εἰπεῖ, ὅτι οἱ ἄνθρωποι ἀποθνήσκουσιν ἐνίοτε ἐν τοῖς δεσμωτηρίοις;... Τὰ κοράσια τῆς Ἀσπασίας μὲ προσέβαλον... ἀπέθανον!... ὁ Φειδίας μὲ προσέβαλεν... ἀπέθανε!... ἡ Ἀσπασία μὲ προσέβαλε... εἰσέτι δὲν ἀπέθανε! »

« Ναὶ, ναί! » εἶπεν ὁ Ἕρμιππος χαίνων· « εἶναι ἀληθέστατον! » Καὶ ἔπεσεν ἐπὶ τοῦ ποτηρίου του καὶ ἐρογχάλιζε.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΣΤ'.

ΦΗΜΑΙ.

Ἡ ἐνώπιον τοῦ Ἄρχοντος βασιλέως κατατεθεῖσα ἀγωγὴ κατὰ τοῦ ἐγκλήματος, τοῦ ἀποτολμηθέντος ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ, μεγίστην ἐνεποίησεν εἰς τὴν πόλιν τοῦ Κέκροπος ταραχήν. Οὐδεὶς ἐγίνωσκε τίνα νὰ ὑποπτευθῇ, καὶ ἕκαστος ἐφοβεῖτο ἀπὸ τοῦ γείτονός του. Ὁ δεσμοφύλαξ ὑπεβλήθη εἰς αὐστηρὰν ἀνάκρισιν, ἀλλ' οὐδέν τι πλέον ἠδύναντο νὰ ἐξάξωσι παρ' αὐτοῦ, εἰμὴ ὅτι εἰς τὸ λυκαυγὲς τῆς νυκτὸς, ὅτε δυσχερῶς διακρίνονται οἱ χαρακτῆρες τοῦ προσώπου, δοῦλός τις, ἀλλοδαπὸς, ὡς ἐδόκει, καὶ πιθανῶς Ἀσιανὸς, μὴ γινώσκων εἰσέτι ἱκανῶς τὴν Ἑλληνικὴν, εἶχε φέρει τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ἔδεσμα, λέγων· « Οἱ φίλοι τοῦ δεσμώτου, ἐπιθυμοῦντες νὰ τῷ κατασήσωσιν ὅσον τὸ δυνατὸν ἐλαφροτέραν τὴν κάθειρξιν, πέμπουσιν αὐτῷ πρὸς δεῖπνον τὸ ἔδεσμα τοῦτο. » Ὅτε ὅμως ἀνεκρίθη καὶ αὐστηρότερον ὁ δεσμοφύλαξ, ὡμολόγησε τέλος πάντων ὅτι συγχρόνως τῷ ἐδόθη καὶ χρηματικόν τι δῶρον, ὅπως ἐγχειρίσῃ τῷ δεσμώτῃ τὸ πεμπόμενον αὐτῷ ἔδεσμα· τὸ ποσὸν ὅμως, ὅπερ τῷ ἐδώρησαν, δὲν ἦν μέγα, καὶ ἐπέμενε λέγων πάντοτε τὰ αὐτὰ, χωρὶς νὰ εὑρεθῇ ποτε ψευδόμενος ἢ παραλλάσσων εἰς τὰς ἀπαντήσεις του, μὲ ὅσην ἐπιδεξιότητα καὶ ἂν τὸν ἠρώτων οἱ ἀνακρίνοντες ποικίλα καὶ παντοίως ὅπως τὸν συλλάβωσι ψευδόμενον· ὥστε ἡ ἀνάκρισις ἐπείσθη τέλος πάντων περὶ τῆς ἀληθείας τῆς καταθέσεως τοῦ δεσμοφύλακος. Ἀλλὰ τίς ἦτο ὁ δοῦλος ἐκεῖνος; Δὲν τὸν εἶχεν ἴδει ἄλλοτε ὁ δεσμοφύλαξ, καὶ αἱ Ἀθῆναι ἦσαν πλήρεις δούλων Ἀσιανῶν, κατ' ἔτος πλείστων προσαγομένων ἐκεῖθεν, οἵτινες πάντες φυσικῷ τῷ λόγῳ δὲν ἐγίνωσκον εἰσέτι ἱκανῶς τὴν Ἑλληνικήν. Τὸ ἐν Ἀθήναις συνειθιζόμενον μέτρον πρὸς ἐκβίασιν ἐξομολογήσεων, καθ' ὃ ὑπεβάλλοντο εἰς τὰ βασανιστήρια οἱ δοῦλοι ἐκείνων, καθ' ὧν ὑπῆρχέ τις ὑπόνοια, δὲν ἠδύνατο νὰ βληθῇ ἤδη εἰς πρᾶξιν, καθ' ὅσον κατ' οὐδενὸς ὑπῆρχε δικαιολογουμένη τις ὑπόνοια, παρὰ δὲ τῶν δούλων αὐτῶν ἦτο ἀδύνατον νὰ ἐλπίσῃ τις ἀποκάλυψίν τινα, καθ' ὅσον αἱ μαρτυρίαι αὐτῶν ἠδύναντο νὰ πιστευθῶσι μόνον ὑπὸ τὰ βασανιστήρια. Διὰ δὲ τοῦτο ἐνδιεφέροντο οἱ δοῦ-

SISMANOGLIO MEGARO

λοι νὰ κρύπτωσι τὰ ἐγκλήματα τῶν δεσποτῶν αὐτῶν, ὅσον ἀποτρόπαια καὶ ἂν ἦσαν τὰ ἐγκλήματα ταῦτα.

Οὕτω λοιπὸν ὁ περὶ μαρτυρίας τῶν δούλων οὗτος νόμος, καθ' ὃν οἱ δοῦλοι ἠδύναντο νὰ ἐπιβεβαιῶσι τὰς μαρτυρίας των μόνον ὑπὸ τὰ βασανιστήρια, εἶχε πλάγιον ἀποτέλεσμα τὴν ἀτιμωρησίαν τοῦ ἐγκλήματος, καὶ οὕτως ἦτο μέγιστον δεινὸν εἰς πολιτείας, αἵτινες εἶχον πλῆθος δούλων, ὅπως αἱ ἀρχαῖαι Ἀθῆναι. Διότι ὁ κακὸς εἶχεν ἀείποτε προχείρους τοὺς συνεργοὺς τῶν κακουργημάτων του, εἰς τοὺς ὁποίους αὐτὸς ἠδύνατο κατ' ἀρέσκειαν νὰ ἐπιβάλλῃ οἱασδήποτε ἤθελε σωματικὰς ποινάς, ἐνῷ τὰ δικαστήρια δὲν ἠδύναντο εὐχερῶς νὰ ἀνακαλύψωσι τὰ κακουργήματα, καθ' ὅσον ὁ νόμος ἐπέβαλλεν ἀμέσως κατὰ τοῦ μαρτυρήσοντος περὶ μεγάλου τινὸς ἐγκλήματος βαρυτέραν ποινὴν ἐκείνης, ἣν ὑφίστατο αὐτὸς ὁ κακουργήσας τὸ ἔγκλημα. Οὕτω δὲ ἐπὶ φόνων, γινομένων διὰ δηλητηριάσεως ἢ ἄλλου τινὸς θανατηφόρου ὀργάνου, σπανίως ἀνεκαλύπτετο ὁ ἔνοχος, ἂν τὸ ἔγκλημα δὲν ἐγίνετο εἰς τὸ φῶς τῆς ἡμέρας, καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ μαρτυρηθῇ ὑπὸ πολιτῶν. Ὁ Ἐφιάλτης ἐδολοφονήθη, καὶ διέμεινε μυστήριον τίς ἆρα νὰ ἐνήργησε τὸν φόνον του· ὡσαύτως δὲ καὶ ἤδη τὸν θάνατον τοῦ Φειδίου ἐπεκάλυπτε μυστηριώδης καὶ ἀδιάσπαστος πέπλος.

Μετὰ διήμερον ἔρευναν, ἀνακριθέντος παντὸς, δυναμένου νὰ ἀποκαλύψῃ τι, οὐδὲν ἀνεκαλύφθη, δυνάμενον νὰ ἐνοχοποιήσῃ τινά. Ὅσῳ δὲ ὀλιγώτερον διεσαφηνίζετο τὸ πρᾶγμα, τοσούτῳ μᾶλλον ἐλεύθερον ἀφίετο τὸ στάδιον εἰς τὰς ἀπροσδιορίστους καὶ ἀδικαιολογήτους ὑπονοίας. Ἡ ἀριστοκρατικὴ φατρία καθίστατο τοσούτῳ μᾶλλον ἀσυνείδητος, καθ' ὅσον ἡ διεφθαρμένη αὐτῆς μερὶς ἐλάμβανε τὴν ὑπεροχὴν, ἀποσυρομένων τῶν μετριοφρόνων. Εἰς τοσοῦτον δὲ ἀναισχυντίας παρεξετράπη ἡ μερὶς αὕτη, ὥστε δὲν ἠσχύνετο νὰ κατηγορῇ αὐτὸν τὸν Περικλέα ὡς φονέα τοῦ φίλου του. Αὐτὸς, ἔλεγον, ἦτο παρὼν ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ εἰς τὰς ὑστάτας στιγμὰς τοῦ βίου τοῦ διασήμου ἀριστοτέχνου. Τί παράξενον, ἂν αὐτὸς ἦν ὁ προσενεγκὼν ὑπὸ τὴν χλαμύδα του τὸ θανατηφόρον ἔδεσμα, καὶ διδάξας διὰ δωροδοκημάτων τὸν δεσμοφύλακα νὰ μαρτυρήσῃ παραλόγους αἰτιάσεις δούλου ἀγνώστου καὶ ἀλλοδαποῦ; Ἐδράξατο δὲ τῆς εὐκαιρίας ταύτης ὁ πανουργότατος, ἔλεγον, ἀνὴρ, ὅπως ἐρεθίζῃ τὸν λαὸν κατὰ τῆς ἀντιπάλου φατρίας, ἥτις εἶναι κάρφος ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ, ὡς ματαιοῦσα τὰ πρὸς μοναρχίαν σχέδιά του. Τίς ἠξεύρει, ἔλεγον πρὸς τούτοις, ἐὰν αὐτὸς δὲν ἦτο ὁ διαπράξας καὶ τὸν φόνον τοῦ Ἐφιάλτου, καὶ εἶτα ἐπιχειρήσας νὰ ῥίψῃ τὴν ὑποψίαν εἰς τοὺς ἐναντίους του; Ὁ Θουκυδίδης μάλιστα μετὰ στόμφου ἀνέφερεν, ὅτι τὸ καθ' ἑαυτὸν τολμηρότερον,... δὲν ἀμφιβάλλει δὲ, ἔλεγεν, ὅτι ἔχει κατὰ τοῦτο

συμφώνους καὶ ἅπαντας τοὺς πολιτικούς του φίλους..., ἀπέδιδε τὰς μεγίστας τιμὰς εἰς τὴν μεγαλοφυΐαν τοῦ ἀοιδίμου ἀριστοτέχνου, τοῦ δοξάσαντος τὰς Ἀθήνας, ὥστε οὐδέποτε θὰ συγκατετίθετο εἰς τοιοῦτον ἔγκλημα, δι' οὗ αἱ Ἀθῆναι θὰ ἐστεροῦντο τοιοῦτον διάσημον ἄνδρα. Μάλιστα δὲ, ὡς δύναται νὰ μαρτυρήσῃ, ἔλεγε, καὶ αὐτὸς ὁ Λεώστρατος, ἐν τῇ γενομένῃ ἐν τῇ οἰκίᾳ του συνδιασκέψει τῆς φατρίας, αὐτὸς ἐπέμενεν ὥστε ὁ Φειδίας νὰ μὴ πάθῃ τι κατὰ τὴν πάλην τῶν δύο φατριῶν, πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον ἠναγκάσθησαν νὰ τῷ ὑποσχεθῶσιν ἅπαντες οἱ συμφατριασταί του. Τὸ ἀληθὲς τῆς διαβεβαιώσεως ταύτης τοῦ Θουκυδίδου ἐπεμαρτύρει ἐν μέρει καὶ αὐτὸς ὁ Λεώστρατος, καί τοι μετ' ἀποστροφῆς καὶ ἀγανακτήσεως πᾶσαν ἀποπτύων ὑπόνοιαν συμμετοχῆς τοῦ Περικλέους εἰς τὸ ἀποτρόπαιον ἔγκλημα . . . Ἀλλ' ὅταν ὁ Λεώστρατος ἔλεγε ταῦτα, ὁ σεμνὸς Θουκυδίδης ἔσειε τὴν κεφαλὴν, ὡς οἰκτείρων τὴν ἀγαθότητα τοῦ ἀρχαίου στρατιωτικοῦ, μηδόλως κατανοοῦντος τὴν δολιότητα τοῦ Περικλέους.

Τρεῖς καὶ τέσσαρες ἡμέραι παρῆλθον ἐν τῷ ἐρεθισμῷ, ὃν ἐπροκάλουν αἱ παντοῖαι αὗται ὑπόνοιαι καὶ οἱ φαντασιώδεις συμπερασμοί. Πᾶσα γωνία τῶν Ἀθηνῶν ἦτο πλήρης ζηλωτῶν ἀδολέσχων, ἐξ ὧν οἱ μὲν ἔκλινον πρὸς ταύτην οἱ δὲ πρὸς ἐκείνην τὴν φατρίαν, οἱ πάντες δὲ τοσούτῳ προθυμότεροι ἦσαν εἰς διαφόρους συμπερασμοὺς, ὅσῳ ὀλιγώτερον ὑπῆρχε δυνατὸν νὰ ἐξαχθῇ βέβαιόν τι συμπέρασμα περὶ τοῦ ἀληθοῦς ἐνόχου. Τέλος πάντων, ἀφοῦ ἐῤῥέθησαν ἅπαντα, ὅσα ἠδύναντο νὰ ῥηθῶσιν, ἀφοῦ ἐγένοντο ἅπασαι αἱ δυναταὶ ὑποθέσεις, ἀδιάφορον ἂν πιθαναὶ ἢ ἀπίθανοι, (διότι ὁ εὐερέθιστος καὶ πνευματώδης ἐκεῖνος δῆμος τῶν Ἀθηναίων ἠρέσκετο νὰ ἐπινοῇ καὶ φαντάζηται ποικίλα), ἐκόπασεν ὁ ἐρεθισμὸς, καὶ οἱ φίλοι τοῦ τεθνεῶτος ἠδύναντο ἤδη ἐν ἡσυχίᾳ καὶ σιγῇ νὰ θρηνῶσι τὴν ἀπώλειαν ἀνδρὸς, οἷον εἰσέτι δὲν ἀπήλαυσεν ἕτερον ὁ κόσμος.

Καὶ ὅμως καὶ ἡ πικρὰ αὕτη ἡσυχία ὀλίγον διήρκεσε. Μόλις ὁ λαὸς ἐπεδόθη πάλιν εἰς τὰς καθημερινάς του ἐργασίας, οἱ δὲ ἐν τῇ ἀγορᾷ ἀδόλεσχοι ἤρξαντο νὰ ἐκλέγωσιν ὡς ἀντικείμενον τῆς συνομιλίας των τὰς τιμὰς τῶν ὀπωρῶν, τοῦ μέλιτος, τῶν βοῶν καὶ αἰγῶν, καὶ ἰδοὺ προσεφέρθη αὐτοῖς νέα ὕλη πρὸς συζητήσεις καὶ ἐρεθισμούς. Καὶ οὕτως εἰς τὰς γωνίας τῶν ἀγυιῶν, εἰς τὰς στοὰς καὶ τὰ ἐργαστήρια, μία ἦν πάλιν κοινὴ ἁπάντων συνδιάλεξις, ἡ ἀγγελία, ὅτι Κλέων ὁ Κλεαινέτου, δυνάμει τοῦ νεωστὶ ἐγκριθέντος νόμου, ἐνάγει τὸν Ἀναξαγόραν, κατηγορῶν αὐτοῦ ἀσέβειαν περὶ τοὺς θεοὺς, ὡς διδάσκοντος ἀσεβῆ καὶ παράδοξα δόγματα περὶ τῶν οὐρανίων σωμάτων.

Ὀψὲ τῆς ἡμέρας, ἐν τῇ συνοικίᾳ τῶν ὁπλοποιῶν, εἶχε συναθροισθῇ

SISMANOGLIO MEGARO

πολὺ πλῆθος χειρωνάκτων, καὶ πολλὰ πρόσωπα, κατάμαυρα ὑπὸ τῆς καθημερινῆς ἐργασίας των ἐν τοῖς ἐργαστηρίοις τῶν ὅπλων, ἐφαίνοντο ἤδη διὰ πολλοῦ ζήλου συζητοῦντα τὸ νέον τῆς ἡμέρας. Μεταξὺ τῶν χειρωνάκτων τούτων εἶχον ἀναμιχθῇ καὶ ἄνδρες τῶν ἀνωτέρων τάξεων τοῦ λαοῦ, ὡς ἐμαρτύρουν αἱ εὐωδίαι τῶν ἐνδυμάτων των, ὡς νὰ ἀνθημιλλῶντο κατὰ τῆς δυσωδίας τῶν στενωπῶν ἐκείνων, τῶν διαφλεγομένων ὑπὸ τοῦ ἡλίου, καὶ πεπληρωμένων ὑπὸ πολλοῦ πλήθους ἀνίπτων καὶ ἀνυποδήτων ἐργατῶν, ἐνδεδυμένων μάλλινα ἢ δερμάτινα ἐνδύματα, ἐξ ὧν τὰ πρῶτα σπανίως ἔπεσαν εἰς χεῖρας κναφέως, καὶ τὰ δεύτερα ἀπὸ τῆς κατασκευῆς των μέχρι τῆς τελείας ἀποσυνθέσεώς των εἶχον ἐπισωρευμένον ἐφ' ἑαυτῶν πάντα ῥύπον, ὃν ὁ παντοδύναμος χρόνος εἶχεν ἐπιδαψιλεύσει εἰς αὐτά. Τέλος πάντων ὅμως τὴν γενικὴν ἐπέσυρον προσοχὴν δύο τινὰ ἄτομα, ἐξ ὧν ὁ μὲν ἦν λαχανοπώλης, ἔχων πρὸ τῶν ποδῶν του κατακείμενον καλάθιόν τι, ἐμπεριέχον ὀλίγα τινὰ ἡμιμαρανθέντα κάρδαμα, λείψανα τοῦ ἡμερησίου ἐμπορεύματός του, καὶ ἐπιστηριζόμενος διὰ τῆς ῥάχεως εἰς τὸν τοῖχον, τὰς χεῖρας ἐπὶ τοῦ στήθους ἔχων ἐσταυρωμένας· ὁ δὲ ἕτερος ἦν βυρσοδέψης, δεινῶς ἀπόζων ἀπὸ τοῦ ἀντικειμένου τῆς ἐργασίας του, τὰς ἀνίπτους χεῖρας ἔχων ἐσταυρωμένας εἰς τὰ νῶτα, καὶ ἱστάμενος ἀπέναντι τοῦ λαχανοπώλου, καὶ κατάδηλον ποιῶν διὰ τῆς ὄψεως καὶ τῆς ἀναιδείας τῶν βλεμμάτων του ὅτι αἰσθάνεται ἐν ἑαυτῷ τὴν δύναμιν τοῦ νὰ ὑποστηρίζῃ τὴν γνώμην καὶ τὰς δοξασίας του, καὶ ἐν περιπτώσει, καθ' ἣν αὗται πολὺ ἀπεῖχον τοῦ νὰ ἦναι εὔλογοι καὶ βάσιμοι.

« Σοὶ λέγω, Δημοχάρη, » ἔλεγεν ὁ λαχανοπώλης, « ἡ κατηγορία αὕτη εἶναι οὐδέν τι πλέον, εἰμὴ καθαρὰ συνέπεια τῆς δυσαρεσκείας τοῦ φίλου σου Κλέωνος. Ποῦ τὸν μέλει αὐτὸν διὰ τοὺς θεούς, εἰμὴ ὅταν μόνον μεθύῃ εἰς τὴν ἑορτὴν τῶν Διονυσίων; Ἐπειδὴ ὅμως καὶ ἡ μέθη του αὐτὴ εἶναι πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον καθημερινῶς πράττει, παύει καὶ αὕτη τοῦ νὰ ἦναι ἀπόδειξις τῆς εὐσεβείας του. Ὅσον δὲ ἀφορᾷ θυσίας καὶ ἄλλας προσφορὰς ἐκ μέρους του πρὸς τοὺς θεούς, τίς ποτε ἤκουσε τοιοῦτόν τι περὶ αὐτοῦ; »

« Ἐγὼ ὅμως σοὶ λέγω, » ἐβόα ὁ βυρσοδέψης μὲ ἠχηρὰν καὶ ὀξεῖαν φωνήν, « ὡς εἶναι τοῖς πᾶσι γνωστόν, ὅτι ὁ μέγας Φοῖβος προλέγει τὰ πάντα, ὅτι ὅλος ὁ κόσμος τρέχει καὶ ἐρωτᾷ τὸ ἐν Δελφοῖς μαντεῖον. Πῶς λοιπὸν ἠδύναντο νὰ συμβαίνωσι ταῦτα πάντα, ἐὰν ὅσα λέγει ὁ Ἀναξαγόρας δὲν ἦσαν ἀναιδέστατα ψεύδη; Ὅθεν σὲ βεβαιῶ, ὅτι διὰ τὰ ψεύδη ταῦτα εἶναι ἄξιος θανάτου. Τί μέλει ἐμὲ, ἂν ὁ Κλέων ἔχῃ αἰτίαν νὰ ἦναι παρωργισμένος κατ' αὐτοῦ ἢ ὄχι; Ἀρκεῖ ὅτι ὁ Κλέων εἶναι ὄντως ἀγαθὸς ἄνθρωπος καὶ φίλος τοῦ λαοῦ,

καὶ ἔχει πάντοτε ἀνοικτὴν τὴν χεῖρά του πρὸς ἐκείνους, ὅσοι τὸν ἐχρησίμευσαν εἰς κἀνὲν πρᾶγμα. »

« Μάλιστα, μάλιστα! πολλὰ ἀνοικτὴν, ὅταν μάλιστα πρόκειται περὶ ὡραίας τινὸς κόρης » εἶπεν ὁ λαχανοπώλης σιγανωτέρᾳ τῇ φωνῇ.

« Περὶ τίνος πρόκειται, Τερψίων; » ἔκραξε στιβαρός τις ἀνὴρ, κατάμαυρος ἐκ τῶν ἐν τῷ χαλκείῳ του ἐργασιῶν, καὶ ἤδη διασχίζων τὸ πλῆθος ὅπως ἔλθῃ πλησίον τοῦ λαχανοπώλου· « τί εἶπες πρὸ ὀλίγου; »

« Εἶπον » ἀπήντησεν ὁ λαχανοπώλης, ὅτι « ὁ Κλέων ἐκινήθη νὰ ἐνάξῃ τὸν Ἀναξαγόραν ἐνώπιον τῶν δικαστηρίων, μόνον ἕνεκα τῆς κατ' αὐτοῦ δυσαρεσκείας του. Ναὶ, νὴ Δία! ἠξεύρω τὰ πάντα! »

« Καὶ τί ἠξεύρεις λοιπόν; »

« Ἔ δὰ, ἠξεύρω ὅτι ἔγειναν ἐκτὸς ἑαυτοῦ, διότι ἡ ὡραία Γλυκέρα, ἡ κιθαρῳδὸς, δὲν θέλει νὰ ἀκούσῃ περὶ αὐτοῦ. Ποσάκις ἀπήντησεν εἰς τὸ ἐργαστήριόν μου τὴν γραῖαν Μύρτιν, ἥτις παριστάνει τὸ πρόσωπον τῆς μητρός της, καὶ τῆς ἐπρόσφερε βαλάντια πλήρη χρυσοῦ καὶ πολυτίμων λίθων καὶ διάφορα ἄλλα κοσμήματα καὶ δῶρα, ἡ δὲ γραῖα τῷ ὑπέσχετο νὰ βάλῃ ὅλα τὰ δυνατά της νὰ πείσῃ τὸ κοράσιον νὰ τὸν δεχθῇ, ἀλλ' ὅμως ἐστάθη ὅλως ἀδύνατον νὰ νοστιμευθῇ τὸ πιθηκοπρόσωπον τοῦ ἄρχοντος βυρσοδέψου. Πόσαις φοραῖς ἡ γραῖα Μύρτις παρεπονεῖτο εἰς ἐμὲ, ὅτι ἡ τρελλὴ κόρη ἐκείνη δὲν θέλει οὐδὲ νὰ ἀκούσῃ τὸ ὄνομα τοῦ Κλέωνος. Τέλος πάντων διὰ μιᾶς ἡ Γλυκέρα ἄφησε τὴν οἰκίαν της, καὶ ἐνοικίασε πενιχρόν τι δωμάτιον καὶ ἔζη πτωχικὰ, ὡς ἡμεῖς, μὲ φακῆν καὶ ἄλλα ὄσπρια, τὰ ὁποῖα ἡ Μύρτις ἤρχετο καὶ ἠγόραζε παρ' ἐμοῦ, χύνουσα πικρὰ δάκρυα, ὅτι ἡ τρόφιμός της ἐμαγεύθη ἀπὸ τὸν μάγον ἐκεῖνον τὸν Ἀναξαγόραν, καὶ δὲν θέλει πλέον νὰ ἀκούσῃ κἂν τὰς συνετὰς συμβουλὰς τῆς τροφοῦ αὐτῆς. Ὁ Κλέων ἤρχετο καὶ ἀνεχωροῦσε, καὶ πάλιν ἤρχετο καὶ ἀνεχωροῦσε, καὶ ἡ παμπόνηρος Μύρτις ἐτρύφα ἀπὸ τῶν χρημάτων τοῦ Κλέωνος, ἐνῷ ἡ ὡραία Γλυκέρα ἔπινεν ὕδωρ καὶ ἔτρωγε φακῆν, καὶ δὲν ἤθελεν οὐδὲ ὀβολὸν νὰ ἐγγίζῃ ἀπὸ τῶν χρημάτων τοῦ Κλέωνος, οὐδὲ παρ' ἄλλου τινὸς νὰ δεχθῇ χρήματα, καθὼς δύναμαι νὰ μαρτυρήσω ἐγὼ, ὅστις βλέπω κάλλιστα τὴν κατοικίαν της ἀπὸ τὸ ἐργαστήριόν μου. Ταῦτα πάντα ἦσαν ἀποτέλεσμα τῶν διδασκαλιῶν τοῦ γέροντος φιλοσόφου, τὸν ὁποῖον ἐπεσκέπτετο πᾶσαν πρωΐαν, συνοδευομένη ὑπὸ τῆς Μύρτιδος, καὶ φέρουσα σκέπην ἐπὶ τοῦ προσώπου της ὥς τις Ἑστιὰς παρθένος. Δὲν ἐφαίνετο δὲ οὐδαμοῦ ἀλλοῦ, ἀλλ' ἐκάθητο εἰς τὸ δωμάτιόν της καὶ ἔψαλλε, καὶ διεσκέδαζεν ὡς ἄκακον βρέφος μὲ μικρόν τι στρουθίον. »

« Παράξενος ἱστορία αὕτη, ὦ Τερψίων. »

« Ἴσως, ἀλλ' οὐχ ἧττον εἶναι ἀληθεστάτη. Σὲ βεβαιῶ, Μητρόδωρε, ὅτι ἡ κόρη αὕτη ζῇ ἤδη ὡς ἄκακον καὶ ἀθῶον παιδίον, ὥστε καὶ αὐτὴ ἡ Μύρτις, ὅσον καὶ ἂν ἔβαλεν ὅλα τὰ δυνατά της νὰ τὴν πείσῃ νὰ μὴ ἀποβάλλῃ τὴν τύχην της, δὲν ἠδυνήθη νὰ τὴν καταφέρῃ νὰ ξαναΐδῃ τὸν Κλέωνα, ἀφότου εὑρεθεῖσα ἅπαξ ἐν συμποσίῳ τινί, δοθέντι ἐν τῇ οἰκίᾳ του, ἔφυγεν ἐκεῖθεν, δυσαρεστηθεῖσα ἕνεκα τῆς ἀσήμου διαγωγῆς τινῶν ἐκ τῶν συνδαιτυμόνων. Τοῦτο λοιπόν, σὲ βεβαιῶ, εἶναι ἡ ἀληθὴς καὶ μόνη αἰτία τοῦ μίσους, τὸ ὁποῖον ὁ Κλέων τρέφει κατὰ τοῦ Ἀναξαγόρου. »

« Καὶ ἐγὼ σὲ βεβαιῶ » ἀνεβόησεν ὁ Δημοχάρης μετὰ πείσματος, χωρὶς νὰ ταραχθῇ ἀπὸ τῆς θέσεώς του, « ὅτι ὁ Ἀναξαγόρας εἶναι ἄξιος θανάτου, διότι γίνεται αἴτιος νὰ περιφρονῆται ὁ μέγας Φοῖβος. »

« Μάλιστα » εἶπεν ἀνήρ τις, εὐπρεπῶς ἐνδεδυμένος « διδάσκει δὲ προσέτι, ὅτι ἡ Ἄρτεμις, δεικνύουσα ἡμῖν μόνον τὸ πρόσωπόν της καὶ κατακρύπτουσα ὑπ' αἰσχύνης τὸ ἕτερόν της σῶμα, οὐδὲν εἶναι ἕτερον εἰμὴ σῶμά τι μὲ ὄρη καὶ δάση, ὥσπερ καὶ ἡ ἡμετέρα γῆ. Δύναται νὰ ὑπάρξῃ μεγαλήτερος παραλογισμός; Ὡς νὰ ἤμεθα ὅλως δὰ ἀναίσθητοι. Δὲν ὑπάρχει λοιπὸν καμμία ἀμφιβολία, ὅτι εἶναι ὅλως διόλου ἄθεος, καὶ διὰ τοῦτο διαδίδει τοιαῦτα ἀνόητα δόγματα. »

Δέκα δὲ καὶ δεκαπέντε φωναὶ ἠκούσθησαν συγχρόνως· « Ὥσπερ καὶ ἡ ἡμετέρα γῆ; »

« Νόστιμος ἀστεϊσμός! »

« Μὲ ὄρη καὶ δάση; »

« Πῶς; »

« Δὲν θὰ ἀργήσει νὰ ἴδῃ ἐκεῖ περιφερομένους καὶ λέοντας. »

« Καὶ » ἤρχισε πάλιν νὰ λέγῃ ὁ εὐπρεπῶς ἐνδεδυμένος ἀνήρ. « ὁ Περικλῆς ὑπῆρξε μαθητής του καὶ πολλοὶ δὲ ἕτεροι ἐκτὸς τοῦ Περικλέους, ὥστε ἴδετε, πόσον ἀναγκαῖος ἦτο ὁ νόμος, τὸν ὁποῖον πρὸ ὀλίγου ἐνεκρίνατε· διότι χωρὶς αὐτὸν, ἡ ἀσέβεια ἤθελεν ὑπερπλεονάσει· ἐνῷ τώρα ἐντὸς ὀλίγου δυνάμεθα νὰ ἐκριζώσωμεν τὸ δένδρον τῆς ἀθεΐας, ἀπὸ τοὺς καρποὺς τοῦ ὁποίου πολλοὶ τρώγοντες διεφθείροντο. »

« Καὶ ἕνεκα τούτου εἴχομεν σιτοδείαν καὶ ἀκρίβειαν εἰς ὅλα τὰ πράγματα » ἔλεγεν ὁ εἷς.

« Καὶ δὲν ἦσαν ἐργασίαι! » ἔκραζεν ὁ ἄλλος.

« Καὶ τὴν ἐπὶ τοῦ παρελθόντος ἔτους εἰσβολὴν τῶν Σπαρτιατῶν, ποῦ τὴν ἀφήνεις! » ἀνεβόησε τρίτος τις.

« Καὶ τὴν Εὐβοϊκὴν ἐπανάστασιν! » ἔκραξαν πέντε ἓξ στόματα συγχρόνως.

« Νὰ σοὶ εἰπῶ, εὐγενέστατε, » ἔκραξεν ὁ Μητρόδωρος τραχέως

εἰς τὸ οὖς τοῦ εὐπρεπῶς ἐνδεδυμένου ῥήτορος· « νομίζω νὰ σὲ γνωρίζω. Ὅτε ὁ νέος Λυσικλῆς, ὁ τοῦ Μνησάρχου, τὸ παρελθὸν ἔτος, ἀνεγίνωσκεν εἰς ἐπήκοον πάντων τὸ κατὰ τῶν Μεγαρέων προβούλευμα, σοῦ ἐπῆλθεν ἡ ἰδέα, νομίζω, νὰ πολιτευθῇς πρὸς αὐτὸν μὲ τρόπον, ὅστις δυσηρέστησεν ὅλους ἡμᾶς. Ἴσως δὲ ἐνθυμεῖσαι καὶ ὅτι ἐγὼ ἐτοποθετήθην ὄπισθεν τοῦ νέου, νομίσας ὅτι εἶναι ἀδύνατος νὰ ἀντισταθῇ κατὰ μᾶλλον προβεβηκότος τὴν ἡλικίαν καὶ ῥωμαλεοτέρου ἀνδρός. Νὴ τὸν Ἥφαιστον! Πιστεύω ὅτι εἶσαι φίλος τοῦ Κλέωνος, ἴσως δὲ προσέβαλε καὶ τὰ ἰδικά σου συμφέροντα ὁ Ἀναξαγόρας, ὡς τὰ τοῦ Κλέωνος. . . Χᾶ! χᾶ! χᾶ! » καὶ ὁ ὁπλοποιὸς ἤρξατο κραταιὸν καὶ ἄσβεστον γέλωτα, τὸν ὁποῖον ἐμιμήθησαν καὶ οἱ πλεῖστοι τῶν ἐκεῖ συνηθροισμένων ἐργατῶν, καθ' ὅσον ὁ γνωστὸς ἐπὶ ἀκολασίᾳ χαρακτὴρ τοῦ Γλύκωνος καθίστα λίαν πιθανὴν τοιαύτην τινὰ αἰτίαν τῆς κατὰ τοῦ φιλοσόφου καταφορᾶς του.

« Ἀνάθεμα τὰ δυσώδη καὶ ῥυπαρὰ ταῦτα καθάρματα! » ἔλεγε μετ' ἀγανακτήσεως ἀποσυρόμενος ὁ Γλύκων. « Ὁ Περικλῆς εὗρεν ἐνταῦθα ἐξαίρετα ὄργανα καὶ στηρίγματα τῶν σκοπῶν του. »

Ὁ Μητρόδωρος ἐγέλα καὶ πάλιν πρανῇ τῇ φωνῇ, βλέπων ἀποσυρομένους ἐκ τῆς ὁμηγύρεως τὸν εὐγενῶς ἐνδεδυμένον μετὰ τοῦ συνοδεύοντος αὐτὸν, εἶτα δὲ στραφεὶς πρὸς τὸν λαχανοπώλην, ἠρώτησεν αὐτόν.

« Τί τρέχει, Τερψίων, ψεύδη μᾶς διηγήθη τὸ κάθαρμα ἐκεῖνο, ἢ τῷ ὄντι ἐνυπάρχει τι ἀληθὲς ἀπὸ ὅσα λέγουσι κατὰ τοῦ Ἀναξαγόρου; Μὲ βεβαιοῦσιν, ὅτι ὀλίγη μόνον εὐσέβεια ἐπικρατεῖ παρά τισιν ἐκ τῶν μεγιστάνων μας. Ὅτι τὰ θύματα εἶναι πολλάκις ἄθλια καὶ ἰσχνὰ, τοῦτο καὶ ἐγὼ τὸ εἶδον ἰδίοις μου ὀφθαλμοῖς, καὶ βεβαίως τοιούτων θυμάτων ἡ κνίσσα δὲν δύναται νὰ ἦναι ἀρέστη τοῖς θεοῖς. διότι δὲν ἔχουσι πάχος, καὶ τὸ πάχος τῶν σπλάγχνων ἀγαπᾷ, ὡς γινώσκετε πάντες, ὑπὲρ πᾶν ἄλλο ὁ πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε Ζεύς. καὶ μὰ τὴν ἀλήθειαν ἔχει πολὺ δίκαιον· αὐτὸ ἀγαπῶ καὶ ἐγώ. »

« Ναὶ, ναὶ, » εἶπεν ὁ Δημοχάρης μὲ τὸ αὐτὸ ὡς πρότερον πεῖσμα « θὰ ὁμολογήσετε καὶ σεῖς ὅτι ἔχω δίκαιον. Ὁ Ἀναξαγόρας εἶναι ἄξιος θανάτου, διότι αἱ θυσίαι ἔχασαν τὴν πρώτην λαμπρότητά των. Ὁ πατήρ μου διηγεῖτο πολλάκις ὁποῖα λαμπρὰ πιμήματα κρεῶν διενέμοντο εἰς πάντας ἐκ τῶν θυμάτων, τὰ ὁποῖα ἐπρόσφερον τότε τοῖς θεοῖς οἱ ἐκ τοῦ πολέμου ἐπανιόντες στρατηγοὶ, εὐχαριστήρια διὰ τὴν κατὰ συνέπειαν τοῦ τάγματός των δωρηθεῖσαν αὐτοῖς νίκην. Ἀλλ' ὁ Περικλῆς σας σήμερον, τὸν ὁποῖον τοσοῦτον ἐκθειάζετε, καὶ πεντήκοντα τρόπαια ἂν ζήσῃ, τίποτε δὲν ὠφελούμεθα ἡμεῖς, διότι ποτὲ

SISMANOGLIO MEGARO

δὲν κάμνει τάγματα εἰς τοὺς θεοὺς, νὰ ἀξιωθῶμεν καὶ ἡμεῖς ταπά τι κρέατος κἂν ἀπὸ τὰ θύματά του. Ὅτε τὸ παρελθὸν ἔτος ἐπέστρεψε νικηφόρος ἐξ Εὐβοίας, τί ἀπελαύσαμεν; Τὰ πράσινα φύλλα, δι' ὧν ἦσαν ἐπεστεμμέναι αἱ τριήρεις; »

« Ἀληθέστατα! οὕτως εἶχε τὸ πρᾶγμα! » ἔκραξαν δώδεκα ἕως δεκαπέντε στόματα συνάμα. « Καὶ νομίζεις, ὅτι αἰτία τούτων εἶναι ὁ Ἀναξαγόρας; »

« Ἀναντιῤῥήτως, καὶ τούτου ἕνεκα εἶναι ἄξιος θανάτου, ὡς προεῖπον. »

« Καλά, » εἶπε κρεοπώλης τις, μέχρι τοῦδε ἱστάμενος μεταξὺ τοῦ πλήθους καὶ ἤδη ἑλκόμενος ὑπὸ τῆς ὀσμῆς, ἣν ἐξέπνει ὁ Δημοχάρης, ὅπως αἱ μυῖαι καὶ οἱ κάνθαροι ἀναζητοῦσι τὴν εὐάρεστον εἰς αὐτὰ τὰ ἔντομα ὀσμὴν, « ἐὰν ὄντως τὸ πρᾶγμα ἔχῃ οὕτω, συμφωνῶ καὶ ἐγὼ μαζύ σου. Ἐὰν ὅλος ὁ κόσμος ἀπεφάσιζε νὰ τρέφηται μὲ κάρδαμα, μὲ φακὴν καὶ μὲ ὄσπρια, ὡς οὗτοι οἱ Ἀναξαγορισταὶ, ὁ ἐν Ἀθήναις βίος θὰ ἦτο ἀφόρητος. »

« Φακαῖ καὶ κάρδαμα εἶναι τροφὴ ἐπισημοτέρων ἀνθρώπων, παρὰ σὲ, » ἔκραξεν ὁ λαχανοπώλης, μεγάλως παροργισθείς. « Ἐπώλησα κάμποσα καλάθια πλήρη καρδάμων εἰς τὸν οἰκονόμον τοῦ Περικλέους, καὶ, ὡς λέγουσι, τὰ χορταρικὰ ὀξύνουσι τὸν νοῦν. Τί ὠφέλησέ ποτε ὁ Δρομέας τὰς Ἀθήνας, ὁ μηδέποτε τρώγων φακῆν καὶ κάρδαμα; »

« Ναὶ, καὶ ἐγὼ οὕτω λέγω! » εἶπεν ὁ Μητρόδωρος, ἀναλαβὼν προθύμως τὸν λόγον τοῦ λαχανοπώλου. « Ἀνὴρ, μέλλων νὰ φορῇ καλῶς τὴν πανοπλίαν του, δὲν πρέπει νὰ ἦναι παχύς. Νὴ τὸν Ἡρακλέα! ἐὰν οἱ ὁπλῖταί μας φουσκώσωσι τόσον τὸ σῶμά των, ὡς τὸ τοῦ Δρομέα καὶ τὸ τοῦ Ἐρμίππου, δὲν θὰ ἠδύναντο νὰ ἀντισταθῶσί ποτε κατὰ τῶν Σπαρτιατῶν. Οἱ Σπαρτιᾶται εἶναι ἄνδρες, ἔχοντες γερὰ κόκκαλα καὶ σκληραγωγημένον σῶμα, καὶ θὰ ἐλυπούμην πολὺ ἂν ἀνὴρ Ἀθηναῖος, ἀνθαμιλλώμενος εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦ δρόμου πρὸς Σπαρτιάτην, ἐναπελείπετο ἀσθμαίνων καὶ μὴ δυνάμενος ὑπὸ πάχους νὰ τὸν φθάσῃ. Ὁ Περικλῆς γινώσκει τί ἀποκαθιστᾷ τὸν στρατιώτην ἐπιδέξιον καὶ χρήσιμον, ὅθεν καὶ πρῶτος δίδει τὸ χρηστὸν πρὸς τοῦτο παράδειγμα. Μολονότι ἔγεινεν ἤδη ὀλίγον τι πλατύτερος τοὺς ὤμους, θὰ τῷ προσήρμοζεν ὅμως ἄριστα εἰσέτι ἡ πανοπλία, τὴν ὁποίαν ἐφόρει κατὰ τὴν πρώτην αὐτοῦ ἐκστρατείαν. Ὢ, ἐκεῖνο εἶναι σῶμα ἀνδρὸς χρησίμου πρὸς πόλεμον! Ὅλος μυῶνες, οὐδὲν πάχος, οὐχὶ βαρὺς, ὡς οἱ ἀθληταὶ ἡμῶν, οἵτινες εἰς ὀλίγα ἔτη ἀποθνήσκουσιν ἐκ τῆς πολυφαγίας, ἀλλὰ εὐμήκης καὶ ῥωμαλέος συγχρόνως, ἐλαφρὸς,

ἱκανὸς νὰ διανύσῃ δρόμον εἴκοσι σταδίων χωρὶς ἀναπαύλης, καὶ χωρὶς νὰ μὴ δύναται νὰ ἀναπνεύσῃ ἀφοῦ τὸν διανύσῃ. Ἐπόθουν νὰ ἤξευρον, τίς ἦτο ὁ διδάσκαλός του εἰς πάντα ταῦτα! »

« Σοὶ λέγω, εἶναι ἄξιος θανάτου! » εἶπε πάλιν ὁ Δημοχάρης.

« Τί; τί; Ὁ Περικλῆς ἄξιος θανάτου; » ἀνεβόησεν ἅπαν τὸ σμῆνος τῶν παρεστώτων, ἐπιπίπτον κατὰ τοῦ βυρσοδέψου. « Μὴ τολμήσῃ κἀνεὶς νὰ ἐγγίξῃ μίαν μόνην τρίχα τῆς κεφαλῆς του! Ὁ Περικλῆς! Ζήτω καὶ πάλιν ζήτω ὁ Περικλῆς! . . . ὁ θριαμβεύσας κατὰ τῶν Εὐβοέων! ὁ σωφρονίσας τοὺς Μεγαρεῖς! » Καὶ ὁ Δημοχάρης ὤφειλε νὰ ἐνθυμῆται ὡς μέγα εὐτύχημά του, ὅτι, χάρις εἰς τοὺς ταχυδρόμους πόδας του, ἔγεινε ταχέως ἄφαντος ἐκ τῆς συνοικίας τῶν ὁπλοποιῶν.

SISMANOGLIO MEGARO

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΖ΄.

ΤΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟΝ.

Ἡ τῆς τοῦ Φειδίου κηδείας τελετὴ εἶχεν ἤδη ἐκτελεσθῆ, καὶ ὁ υἱός του Χαρμίδης εἶχε θέσει τὸν νεκρικὸν στέφανον ἐπὶ τῆς πολιᾶς κόμης τῆς σεβασμίας κεφαλῆς τοῦ ἀριστοτέχνου, στέφανον πάντῃ ἀλλοῖον ἐκείνου, μὲ τὸν ὁποῖον πρὸ ὀλίγων μόλις μηνῶν εἶχεν ἐπιςέψει αὐτὴν ὁ ἀλαλάζων καὶ ἀνευφημῶν συμπάσης τῆς πόλεως Ἀθηνῶν δῆμος! . . . Ἀλλ' ὅτε ἐνεχειρίσθη εἰς τὸν νέον Χαρμίδην καὶ ὁ συνήθης ὀβολὸς καὶ ὁ πλακοῦς, ὅπως θέσῃ αὐτὸν εἰς τὸ στόμα τοῦ νεκροῦ, δὲν ἠδυνήθη νὰ ὑποκρύψῃ τὸν ὁποῖον ἠσθάνετο βδελυγμὸν κατὰ τῆς δεισιδαίμονος ταύτης συνηθείας. Πρὸς ἔκπληξιν πολλῶν ἐκ τῶν περιεστώτων ἔῤῥιψεν ἀμφότερα ταῦτα ἀφ' ἑαυτοῦ, ἐκφράζων τρανῶς τὴν ἀποστροφήν του, ταχέως δὲ διεθρυλλήθη ὅτι οἱ μαθηταὶ τοῦ Ἀναξαγόρου, εἰς τοὺς ὁποίους συγκατελέγετο καὶ ὁ Χαρμίδης, δὲν ἐσέβοντο θεούς, οὐδ' ἐπίστευον εἰς μέλλοντα βίον. Τὸ περιστατικὸν τοῦτο συνετέλεσεν οὐχὶ ὀλίγον εἰς τὸ νὰ παράσχῃ νέα ὅπλα εἰς τοὺς ἐχθροὺς τοῦ φιλοσόφου, οἵτινες συνέλεγον ἐπιμελέστατα καὶ διέδιδον μετὰ ζήλου πᾶσαν φήμην, τείνουσαν νὰ παροξύνῃ τὸν λαόν. Καὶ πάλιν δὲ αἱ Ἀθῆναι ἦσαν τὸ θέατρον φατριαστικῆς πάλης, ἀπανταχοῦ δὲ παρετηροῦντο σωροὶ πολλῶν ἀνθρώπων, συνδιαλεγομένων περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου, ἕκαστος δὲ τῶν εἰς τὰς συνδιαλέξεις ταύτας λαμβανόντων μέρος ἐφιλοτιμεῖτο νὰ προσθέσῃ νέας καὶ ὀλεθριωτέρας φήμας εἰς τὰς τέως διαθρυλλουμένας.

Εἰς τὰς τοιούτου εἴδους φήμας προσετέθη ταχέως καὶ ἑτέρα τις, ὅτι δηλονότι ὁ Χαρμίδης, ἐπὶ τῆς ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ διατριβῆς τοῦ πατρός του, ἠσθάνθη σφοδρὸν ἔρωτα πρὸς τὴν Χλόην, τὴν θυγατέρα τοῦ Μενίππου, καὶ μίαν ἐκ τῶν μαθητριῶν τῆς Ἀσπασίας, ἥτις συλλέγει νέα κοράσια εἰς τὴν οἰκίαν της ὅπως χορηγῇ νέαν καθ' ἑκάστην τροφὴν εἰς τὰς συχνῶς μεταβαλλομένας ὀρέξεις τοῦ μεγάλου ἀνδρός, ὅστις τοσοῦτον συνεχῶς ἐπισκέπτεται αὐτήν. Εἰς τοιαύτην λοιπὸν συναναστροφὴν ἐθήλασεν, ἔλεγον, καὶ ὁ νέος Χαρμίδης τὴν ἀσεβῆ

περιφρόνησιν πρὸς τὰ πατροπαράδοτα θρησκευτικὰ ἔθιμα τῶν συμπολιτῶν του.

Τὰ γυμνάσια ἢ αἱ παλαῖστραι ἦσαν οἱ συνήθεις τόποι, ἐν οἷς ἠδολέσχουν περὶ τούτων. Ὅθεν μιᾷ τῶν ἡμερῶν πλεῖστοι ἐκ τῶν εὐγενῶν ἀέργων ἀνθρώπων ἦσαν συνηθροισμένοι ἐν τῷ Λυκείῳ, τὸ μὲν ὅπως κατὰ τὸ σύνηθες θεῶνται τὰ γυμνάσματα τῶν ἐκεῖ συνηθροισμένων νεανίσκων, τὸ κάλλος τῶν ὁποίων, καὶ παρὰ σοβαροῖς καὶ σπουδαίοις ἀνδράσι, καθίστατο ἀντικείμενον τῆς συνδιαλέξεως, τὸ δὲ ὅπως συνδιαλέγωνται περὶ τῆς ἐνεστώσης καταστάσεως τῶν πολιτικῶν πραγμάτων μετ' ἐκείνων, τοὺς ὁποίους ἦσαν βέβαιοι ὅτι ἤθελον ἀπαντήσει ἐπὶ τῶν παρακειμένων ἑδρῶν, τῶν προσδιωρισμένων εἰς τοὺς φίλους τῶν εἰς τὸ κατάστημα τοῦτο φοιτώντων καὶ εἰς τὴν γυμναστικὴν ἐξασκουμένων νεανίσκων. Διότι τὰ γυμνάσια ἦσαν δημόσια καταστήματα, ἐφορευόμενα ὑπὸ δημοσίων ὑπαλλήλων, ὀφειλόντων νὰ προσέχωσι μήπως φοιτᾷ τις ἐν αὐτοῖς ἐξ ἐκείνων, τῶν ὁποίων ὁ ὕποπτος χαρακτὴρ ἠδύνατο νὰ ἐπηρεάσῃ ἐπιβλαβῶς εἰς τὰ ἤθη τῶν προσήβων νεανίσκων· προφύλαξις, ἥτις σχεδὸν οὐδὲν ὠφέλει, ἀφοῦ ἡ διαφθορὰ τῶν ἠθῶν ἤρξατο διαδιδομένη ὁσημέραι πλειότερον μεταξὺ τῶν ἀνωτέρων τάξεων τῆς κοινωνίας, ἀλλ' ἥτις τοῦτο τοὐλάχιστον ἐπέφερε τὸ καλόν, ὅτι ἡ κοινὴ καὶ ἀπροκάλυπτος καὶ πάνδημος κακοήθεια δὲν ἐπετρέπετο νὰ παρεισδύσῃ. Διότι καὶ ἐν Ἀθήναις συνέβαινεν ὅ,τι καὶ ἀπανταχοῦ ἄλλου ἀκολουθεῖ· δηλονότε τὸ ἀπεχθὲς τῆς κακοηθείας ἐκαλύπτετο καὶ ἐξηφανίζετο ὑπὸ πλούσιον καὶ πολυτελὲς περικάλυμμα. Ὅθεν, εἰ καὶ δὲν ἐπετρέπετο ἡ εἰς τὰς παλαίστρας καὶ τὰ γυμνάσια εἴσοδος ἀνθρώπων, οἷος ὁ Δρομέας καὶ οἱ περὶ αὐτὸν, ἐφοίτων ὅμως εἰς αὐτὰ ἐντίμως καὶ ἀκωλύτως, καὶ καθ' ἑκάστην, ὁ Ἕρμιππος, ὁ Γλύκων, ὁ Δρακοντίδης καὶ οἱ φίλοι των. Καὶ τὴν πρωΐαν δὲ ταύτην, ἧς ἀνεμνήσθημεν ἀνωτέρω, ἐπανεπαύετο ὡς συνήθως ἐξηπλωμένος εἰς ἀνακλιντήριόν τι, κείμενον πλησίον τοῦ χώρου, ὅπου οἱ νεανίσκοι ἐγυμνοῦντο, ὁ κωμῳδοποιὸς Ἕρμιππος, ὅπως ἢ εἰς κατάλληλον θέσιν νὰ διαλέγηται περὶ τοῦ ποικίλου τῶν σχηματισμῶν καὶ μορφῶν κάλλους, ἀποτείνων ἐπικριτικὰ βλέμματα ἐπὶ τὰ γυμνὰ τῶν νεανίσκων σώματα. Σπανίως δὲ μόνον ἀνεζωπυροῦντο οἱ ἐκ τῆς φιλοποσίας ἅπασαν αὐτῶν τὴν ζωηρότητα ἀπολέσαντες ὀφθαλμοί του, ὅτε ἔβλεπεν ἐξαιρέτως ὡραῖόν τινα νεανίσκον, προσιόντα ὅπως γυμνωθῇ.

« Τίς οὗτος; » εἶπεν ὁ ἀκόλαστος ἀνὴρ πρὸς τὸν πλησίον του παρακαθήμενον, ὅτε ἐξόχου τινὸς καλλονῆς νέος, ὀλίγον τι πρεσβύτερος τῶν ἄλλων γυμναζομένων νεανίσκων, διήρχετο ἐκεῖθεν ὅπως συμμετάσχῃ τῶν γυμνασμάτων· « δὲν τὸν εἶδον ἄλλοτε. »

SISMANOGLIO MEGARO

« Εἶναι ὁ Λυσικλῆς, ὁ υἱὸς τοῦ Μνησάρχου » ἀπήντησεν ὁ ἕτερος· « τὰ παιδικὰ τοῦ Λεωστράτου, ὅστις τὸν ἔφερεν ἐσχάτως μεθ' ἑαυτοῦ ἐκ τῶν ἀγρῶν. »

« Χᾶ, χᾶ! Καὶ ὁ Λεώστρατος ἀνήκει εἰς τοὺς φρονοῦντας, ὅτι περικαλλὴς νεανίσκος εἶναι εὐάρεστος συναναστροφή; Ναὶ ἔχει δίκαιον! οὐδὲν ἕτερον συντελεῖ τοσοῦτον πρὸς τὸ νὰ διάγῃ τις τὸν καιρόν του εὐαρέστως. Ὁμολογητέον ὅμως, ὅτι οἱ πατέρες δὲν φρονοῦσιν οὕτω. Ἀλλ' ὅμως τώρα καταλαμβάνω· ἔμαθες ὅτι καὶ ὁ Περικλῆς ἔλαβεν ἐν τῇ οἰκίᾳ του τὸν υἱὸν τοῦ Φειδίου Χαρμίδην; »

« Πῶς; ἔπαυσεν ὁ μέγας ἀνὴρ τοῦ νὰ ἀγαπᾷ τὴν Ἀσπασίαν; »

« Ὤ! ἀπὸ πολλῆς τὴν εἶχε βαρεθῆ· ἀλλ' ἡ πανοῦργος ἤξευρε νὰ διατηρῇ εἰς τὴν οἰκίαν της τηλικαύτην συλλογὴν καλλονῶν, ὥστε νὰ ἱκανοποιῇ τὰς ποικίλας ὀρέξεις τοῦ προστάτου της, χωρὶς οὗτος νὰ ἀναγκάζηται νὰ τρέχῃ ἀλλαχόσε. Καὶ ὁ Φειδίας δὲ ἔπραττε τὸ αὐτό· μόνον δὲ ἐσχάτως, νομίζω, ὁ γηραιὸς εἶχε δείξει ὅτι δὲν εὐαρεστεῖται πλέον εἰς τὰ τοιαῦτα. Διότι, καθὼς προεῖπον, οἱ πατέρες δὲν κλείουσι πάντοτε καὶ μέχρι τέλους τοὺς ὀφθαλμούς. δὲν εἶναι οὕτως, Εὔπολι! »

« Προκοπὴν νὰ μὴ ἴδωσιν οἱ πατέρες, ὅσοι φαντάζονται νὰ γείνωσιν ἀναμορφωταὶ τῶν ἠθῶν! Νὰ τοὺς εὕρῃ τὸ τέλος τοῦ Φειδίου! »

« Κάλλιστα! κάλλιστα! » εἶπεν ὁ Ἕρμιππος χασμώμενος· « εἶναι ἀναιδεῖς καὶ ὀχληρότατοι ἄνθρωποι. Ἐγὼ δὲν ἐχάρηκα τὸν κόσμον, παρὰ ἀφοῦ ὁ πατήρ μου ἀπέθανε. »

« Καὶ εἰς ποίαν στάσιν εὑρίσκεται ἡ ὑπόθεσις τῆς κατὰ τοῦ Ἀναξαγόρου κατηγορίας; . . . Χᾶ! βλέπεις τὸν παῖδα ἐκεῖνον; . . . ὁσημέρᾳ γίνεται ὡραιότερος. »

« Ναὶ, εἶναι ὁ νέος Λυσίας· καὶ ἐκεῖ κάθηται ὁ μέγιστος τῶν θαυμαστῶν του Εὔφημος. . . . Ἀλλὰ μὲ ἠρώτησες περὶ τῆς ὑποθέσεως τοῦ Ἀναξαγόρου. Λέγουσιν, ὅτι αὐτὸς ὁ ἰσχυρὸς τῆς ἡμέρας θέλει ἀναλάβει τὴν ὑπεράσπισίν του, ὅταν τὸ πρᾶγμα προταθῇ εἰς τὴν διὰ ψηφηφορίας ἀπόφασιν τοῦ δικαστηρίου. »

« Τῷ ὄντι; Νομίζω, ὅτι ὁ Περικλῆς δὲν συνειθίζει νὰ συνηγορῇ ἐν τοῖς δικαστηρίοις. »

« Ὄχι, ἀλλ' ἤδη ἤρχισε νὰ αἰσθάνηται, ὅτι καὶ ὁ ἴδιος μέγαν διατρέχει κίνδυνον. Ὅταν ἐπιτρέψῃ νὰ τιμωρηθῶσι πάντες οἱ φίλοι του, ὁ εἷς μετὰ τὸν ἕτερον, ἠδύνατο νὰ πεισθῇ ὁ λαὸς ὅτι δὲν εἶναι δὰ τοσοῦτον παντοδύναμος, ὅσον θέλει νὰ φαίνηται. Ἀλλ' ἡμεῖς ἔχομεν κατὰ νοῦν νὰ μὴ τὸν ἀφήσωμεν νὰ ἡσυχάσῃ. Προτίθεμαι νὰ εἰσαγάγω κατηγορίαν κατὰ τῆς Ἀσπασίας. Μάλιστα δὲ καὶ τὴν συνέταξα ἤδη, ἀλλ' ὤκνευσα νὰ τὴν παρουσιάσω σήμερον. »

« Κατὰ τῆς Ἀσπασίας; Ποία τις δὲ εἶναι ἡ κατηγορία; »

« Τί ἄλλο, εἰμὴ τὸ στερεότυπον, Ἀσέβεια· καὶ ὅμως θέλω ἐπιπροσθέσει καὶ ἑτέραν κατηγορίαν, διαφθορὰν τῶν ἀνηλίκων κορασίων καὶ διατήρησιν ἑταιρῶν ἐν τῇ οἰκίᾳ της πρὸς κόρεσιν τῶν ἀκολάστων ὀρέξεων τοῦ ἰσχυροῦ προστάτου αὐτῆς. Ἄχ! » εἶπε μὲ τρανὸν χάσμημα, « μοῦ ἠρέθισε τὸν ὑπὲρ χρηστότητος τῶν ἠθῶν ζῆλόν μου! » Καὶ πάλιν ἐχασμᾶτο.

« Τὸ ἔγκλημα ὀφείλει τῷ ὄντι νὰ ἦναι μέγιστον, ἀφοῦ ἠρέθισε τὸν *ἰδικόν σου* ὑπὲρ χρηστότητος τῶν ἠθῶν ζῆλον, ὦ Ἕρμιππε, » εἶπε νέος τις ὄπισθέν των, ἀκούσας τοὺς τελευταίους λόγους. « Ἐνόμιζα αὐτὸν οὕτω βαθέως κοιμώμενον, ὥστε μηδὲν νὰ ἰσχύῃ νὰ τὸν ἐξυπνίσῃ· πιθανῶς ὅμως, τὸ τρανόν σου χάσμημα εἶναι τὸ τεκμήριον τῆς ἐξεγέρσεως τοῦ ζήλου σου τούτου. »

« Ἔχεις δίκαιον· δὲν ἀρνοῦμαι ὅτι ὀλίγον ὕπνωττεν· ἀλλ' ἀναλογίσθητι καὶ τὸ ἔγκλημα. Δὲν εἶναι διὰ νὰ ἐξυπνήσωσι καὶ οἱ νεκροὶ τὸ νὰ ἀποκαθιστάνῃ ἐγκυμονούσας ὅλας τὰς ὡραίας κόρας τῶν Ἀθηνῶν ὁ Περικλῆς οὗτος; Συλλογίσθητι μόνον σὺ αὐτὸς τὸ πρᾶγμα, ὦ Γλαύκων. »

« Ὁ κίνδυνος οὗτος δὲν ἀποβλέπει ἐμὲ, » εἶπεν ὁ ὡραῖος Γλαύκων μὲ αὐτάρεσκον μειδίαμα· « φρόντιζε διὰ τὸν ἑαυτόν σου, Ἕρμιππε. »

Οἱ περιιστάμενοι νεανίσκοι προσέβλεψαν ἐπὶ τὸ δυσειδὲς καὶ οἰνόφλυκτον πρόσωπον τοῦ κωμῳδοποιοῦ, καὶ ἐγέλων, ὡς καὶ ὁ Γλαύκων.

« Ναὶ, ναὶ, δὲν τολμᾶτε νὰ κενώσητε οὐδὲ ἓν ποτήριον οἴνου, διότι φοβεῖσθε μήπως πάθῃ τὸ κάλλος τοῦ προσώπου σας, » ἀπήντησεν ὁ Ἕρμιππος, προσβλέπων πρὸς τὸ ἱκανῶς δύσμορφον πρόσωπον τοῦ υἱοῦ τοῦ Σωφρονίσκου, ὅστις καὶ αὐτὸς παρεκάθητο θεατὴς μετὰ τοῦ φίλου του Κρίτωνος.

« Βεβαίως. Σὺ μὲ ἀπεσόβησας ἀπὸ τοῦ οἰνοφόρου ἀσκοῦ, ὅπως τὰ ἐπὶ τῶν ὀπωροφόρων δένδρων τιθέμενα ἀνδρείκελα φόβητρα ἀποσοβοῦσι τὰ πτηνά, πολύτιμέ μου Ἕρμιππε, » ἀπήντησεν ὁ Γλαύκων. « Πολλὰ ποτήρια Χίου οἴνου ἐξημιώθην, ἰδών σε, ἀνδρῶν ἄριστε! »

« Ὤ! ὤ! » τρανὸν πάλιν χάσμημα καὶ σφοδρὸν ξηροτάνυσμα ἦτο ἡ ἀπάντησις, τῆς ὁποίας ἠξίωσεν ὁ ποιητὴς τὸν ἐμπαίζοντα αὐτὸν ἀντίπαλον. Εἶτα δὲ εἶπεν, ἀποτεινόμενος πρὸς τὸν Εὔπολιν, ἱκανῶς ὅμως τρανῇ τῇ φωνῇ, ὅπως ἀκουσθῇ. « Εἶναι λίαν προβεβηκὼς τὴν ἡλικίαν, ὥστε δὲν δύναται πλέον νὰ χρησιμεύσῃ εἰς τίποτε. »

« Ὁ ἄνθρωπος οὗτος δὲν εἶναι ἄξιος τῆς προσοχῆς, ἣν παρ' ἀξίαν τῷ ἀποδίδομεν, » εἶπεν ὁ Κρίτων, ἀναχωρῶν μετὰ τῶν φίλων του. « Ἐὰν ὅλοι οἱ ἄνδρες τὸν ὡμοίαζον, δὲν θὰ ἠπόρουν διὰ τὴν ἐνεζῶσαν κατάστασιν τῶν πραγμάτων· τὸ ὅτι ὅμως πολλοὶ εἶναι δυνατὸν

νὰ νομίζωσιν ἄξιον θανάτου τὸν Ἀναξαγόραν, ἐνῷ τοιοῦτοι ἄνθρωποι ἀπαλλάττονται ἀτιμώρητοι καὶ ἀνενόχλητοι, τοῦτο δὰ διόλου δὲν δύναμαι νὰ κατανοήσω. Ἂν καταντήσω ποτὲ ἄθεος, θὰ γείνει τοῦτο βεβαίως μόνον καὶ μόνον, διότι βλέπω τὰ τοιαῦτα. »

« Ἀλλ' εἶναι ἆρά γε ὁ θάνατος ὄντως τὸ μέγιστον τῶν κακῶν; » ἠρώτησεν ὁ Σωκράτης.

« Βεβαιότατα, βεβαιότατα! » εἶπον πολλοὶ συγχρόνως.

« Πολλάκις ἐσκέφθην περὶ τούτου, καὶ ὅμως δὲν ἠδυνήθην νὰ πεισθῶ ἐντελῶς περὶ αὐτοῦ, » εἶπεν ὁ νέος ἀγαλματοποιός. « Εἰπέ μοι λοιπὸν . . . διότι ἴσως σὺ δύνασαι νὰ μὲ φωτίσῃς περὶ τούτου . . . διὰ τί εἶναι ὁ θάνατος τόσον μέγα κακόν; »

« Διότι θνήσκοντες στερούμεθα ὅλας τὰς ἡδονὰς τοῦ βίου, » εἶπεν εἷς τῶν παρισταμένων.

« Καλῶς· ἀλλ' ὁ πατήρ σου, Ἀνδρόνικε, ὅστις ἀπὸ τριῶν ἤδη ἐτῶν εἶναι τυφλὸς, ποίας ἡδονὰς ἔχει; »

« Τὸ νὰ ἔχῃ ὁλόγυρά του τὰ τέκνα του καὶ νὰ συνομιλῇ μετ' αὐτῶν. »

« Ἀλλὰ τὰ παιδία του δὲν δύνανται νὰ ἦναι πάντοτε ὁλόγυρά του. Ὅταν λοιπὸν δὲν τὰ ἔχῃ πλησίον του, τότε εἶναι βεβαίως ἔρημος καὶ κατηφής; »

« Οὕτω νομίζω. »

« Τυφλὸν ὅμως κτῆνος τρώγει καὶ εὐχαριστεῖται. »

« Ναὶ, ἀλλὰ τὸ κτῆνος δὲν ἔχει λογικὸν, ὥστε νὰ ἐπιθυμῇ καὶ διὰ τὸ λογικόν του ἡδονάς. »

« Ἀρκεῖται ἆρά γε καὶ εὐχαριστεῖται πάντοτε ὁ νοῦς εἰς μόνην τὴν ζωήν; Ἐγὼ τοὐλάχιστον αἰσθάνομαι πάντοτε πόθον τινὰ καὶ τάσιν πρός τι, ἄγνωστόν μοι, τὸ ὁποῖον ὅμως οὐδόλως δύναται νὰ μοὶ χορηγήσῃ ἡ ζωή. Ὅθεν φαίνεται, ὅτι μᾶλλον ἐπιποθοῦμεν ζωὴν, παρὰ ζῶμεν, ἀφοῦ ἡ τὴν ὁποίαν ζῶμεν ζωὴ δὲν μᾶς ἐξαρκεῖ. »

Τινὲς τῶν ἀκροωμένων ἤρξαντο νὰ σκέπτωνται.

« Πιστεύεις λοιπὸν, ὥσπερ καὶ ὁ Ἀναξαγόρας, » εἶπεν ὁ Γλαύκων, « ὅτι ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ζῇ τι, προωρισμένον νὰ ἐπιζήσῃ καὶ μετὰ τὸ σῶμα, καὶ τὸ ὁποῖον ἀπὸ τοῦδε ἐπιπαθεῖ ἑτέραν τινὰ εὐδαιμονίαν. Ἴσως τοῦτο εἶναι. »

« Καὶ εἶναι λοιπὸν ὁ θάνατος κακόν τι; Θὰ τὸν ἐθεώρει ὡς τοιοῦτον ὁ Ἀναξαγόρας; »

« Ἴσως οὐχὶ, διότι ὅταν ὁμιλῇ περὶ τοιούτων πραγμάτων, τὸ πρόσωπόν του λαμβάνει ἔκφρασιν, ὁμοίαν μὲ ἔκστασιν. Ἀλλὰ δι' ἡμᾶς τοὐλάχιστον εἶναι πολὺ δεινὸν νὰ στερηθῶμεν τοὺς ὁποίους ἀγαπῶμεν φίλους. »

« Μάλιστα, ἐὰν δὲν ἠλπίζομεν νὰ τοὺς ξαναίδωμεν. Ἐὰν ὅμως ὄντως ὑπάρχῃ μέλλουσα κατάστασις, εἰς τὴν ὁποίαν οἱ σοφοὶ καὶ οἱ ἀγαθοὶ θέλουσι πάλιν συναντηθῆ καὶ ἀπολαύει ζωῆς, τὴν ὁποίαν ἐνταῦθα μόνον ἐπιποθοῦμεν, ὁ ἀπὸ τῶν φίλων χωρισμὸς ὁμοιάζει ὀλιγοχρόνιον ἀποχαιρετισμὸν, καθ' ὃν οἱ χωριζόμενοι ὑπόσχονται ἀλλήλοις νὰ συναντηθῶσιν εἰς τὸ τέλος τῆς ὁδοιπορίας των ἐν λαμπρῷ καὶ διαρκεῖ συμποσίῳ. »

« Εἶσαι τώρα νέος καὶ ῥωμαλέος, ὦ Σώκρατες, » εἶπεν ἕτερός τις, « ὅθεν καὶ εὐχερῶς λαλεῖς περὶ θανάτου· ὅταν ὅμως ὄντως σοὶ πλησιάσῃ ὁ θάνατος, δὲν θέλεις τὸν προσβλέπει οὕτω θαῤῥαλέως κατὰ πρόσωπον. »

« Ἴσως· φρονῶ ὅμως, ὅτι ἐκεῖνος, ὅστις ζῇ, ὅπως προσήκει εἰς ἄνθρωπον, ὀλίγας αἰτίας δύναται νὰ ἔχῃ ὅπως φοβῆται τὸν θάνατον. Διότι ὅταν τις διῆλθε μακρὰν ἡμέραν ἀσχολούμενος εἰς ἐργασίαν, ἡ ἀνάπαυσις εἶναι γλυκεῖα, καὶ πολλῷ γλυκυτέρα, ὅταν συναισθανώμεθα, ὅτι διὰ τῆς ἐπιμελείας μας ἀπεκτήσαμεν δικαίωμά τι πρὸς τὴν ἀνάπαυσιν. Ἐὰν δὲν μᾶς περιμένῃ ἐγρήγορσίς τις ἀπὸ τοῦ τελευταίου τούτου ὕπνου, τοῦ λεγομένου θανάτου, τοὐλάχιστον ἡ τελευταία στιγμὴ τῆς ζωῆς μας ἔσται εὐφρόσυνος, ἀναλογιζομένων ὅσα ἐπράξαμεν. Ἀλλ' ἐὰν μᾶς περιμένῃ ἐγρήγορσις, » εἶπεν, ἀποτεινόμενος πρὸς τὸν φίλον του, « δύνασαι ἆρά γε τότε, Κρίτων, νὰ νομίζῃς δυστυχῆ μὲν τὸν Ἀναξαγόραν, εὐτυχῆ δὲ τὸν Ἑρμιππον; »

« Ἐὰν τὸ πρᾶγμα ἔχῃ οὕτω, καλῶς· » εἶπεν ὁ Κρίτων, διστάζων, μετά τινα παῦσιν. « Ἐπεθύμουν ὅμως νὰ εἴχομεν κάποιαν βεβαιότητα περὶ τούτου. Δυνατὸν νὰ *αἰσθάνωμαι* ὅλα ταῦτα, ἀλλ' ἂν μέλλω καὶ νὰ τὰ πραγματοποιήσω, χρήζω ἀποδείξεώς τινος. Διότι ἡ φαντασία ἡμῶν οὕτωσὶ δὴ εὐχερῶς ἐξαπατᾶται ὑπ' ἐκείνων, τὰ ὁποῖα ἐπιποθοῦμεν. »

« Νομίζω ὅμως, ὅτι δὲν λανθάνομαι λέγων, ὅτι ἡ φανταστικὴ ἡμῶν δύναμις δὲν ἀπομακρύνεται ἀπ' ἐκείνων, τὰ ὁποῖα γινώσκομεν. Οὕτω, παραδείγματος χάριν, δύνασαί ποτε νὰ φαντασθῇς, ὅσον καὶ ἂν τὸ ἐπιθυμῇς, πρᾶγμά τι, τὸ ὁποῖον οὔτε εἶδες, οὔτε ἤκουσας; Καὶ αὐτὴ ἡ γλῶσσα ἡμῶν δὲν μᾶς ἐξαρκεῖ, ὅταν θέλωμεν νὰ λαλήσωμεν περί τινος, τὸ ὁποῖον ποτὲ δὲν ἐφαντάσθησαν ἐκεῖνοι, οἵτινες ἐσχημάτισαν τὴν γλῶσσαν ταύτην. »

« Ναὶ μάλιστα, ἀλλὰ τί ἕπεται ἐκ τούτου; »

« Ἐὰν ἔχωμεν λέξεις καὶ φανταστικὴν δύναμιν, ὅπως φανταζώμεθα ζωὴν, ἀνόμοιον τῆς παρούσης, ἐξ ἀνάγκης οἱ τὴν γλῶσσαν ταύτην σχηματίσαντες, καὶ ἡμεῖς οἱ μεταχειριζόμενοι αὐτὴν ὅπως ἐκφράζωμεν ὅ,τι φανταζόμεθα, ὀφείλομεν ἔχειν γνῶσίν τινα ἐκείνου,

SISMANOGLIO MEGARO

περὶ τοῦ ὁποίου λαλοῦμεν, καὶ τὸ ὁποῖον ἐπιποθοῦμεν. Τίς ἤθελεν ἐπιθυμήσει νὰ πλεύσῃ εἰς Αἴγιναν, ἐὰν δὲν ἔβλεπε τὰ ὄρη της μακρόθεν, ἢ δὲν ἤκουεν ἕτερόν τινα λαλοῦντα περὶ αὐτῶν, ἢ δὲν εἶχε διατρίψει ἄλλοτε ἐκεῖ; Ἐὰν τοιοῦτόν τι δὲν ὑπῆρχεν, ἡ Αἴγινα ὡς πρὸς αὐτὸν ἤθελεν εἶσθαι ὡς νὰ μὴ ὑπάρχῃ. Τὸ ὀστρακόδερμον, ὅταν τὸ θέτωμεν εἰς τὸ αὐτίον μας, λαλεῖ τὴν γλῶσσαν τοῦ Ὠκεανοῦ, ἐν τῷ ὁποίῳ ἐγεννήθη, ἐνῷ ὁ λίθος εἶναι βωβὸς καὶ ἄφωνος. »

« Καὶ σὺ, Σώκρατες, εἶσαι βεβαίως τὸ θαλάσσιον τοῦτο ὀστρακόδερμον, » εἶπεν ὁ Κρίτων, « διότι ἀναντιῤῥήτως ἐν τῇ ψυχῇ σου ἔγκειται ἀνάμνησίς τις ἐκείνου τοῦ κρείττονος βίου, περὶ τοῦ ὁποίου πρὸ ὀλίγου ἐλάλεις. Θέλω προσπαθήσει νὰ ἴδω, ἂν θὰ δυνηθῶ νὰ ἀνεύρω καὶ ἐν τῇ ἐμῇ ψυχῇ ὅμοιόν τι. Ἀλλ' ὁ καλὸς ἡμῶν φίλος Ἀναξαγόρας . . . τὸν ὁποῖον ἐξ ὁλοκλήρου ἐλησμονήσαμεν, ἐμβυθισθέντες εἰς τὴν συζήτησίν μας,.... δὲν θέλει ἆρά γε δημηγορήσει πρὸς ἀπολογίαν του; »

« Πρὸ ὀλίγου ἤκουσα τὸν Ἕρμιππον, λέγοντα, ὅτι ὁ Περικλῆς θὰ ἀναλάβῃ τὴν ὑπεράσπισίν του, » εἶπεν ὁ Γλαύκων. « Ἐὰν ἦναι δυνατὸν νὰ σωθῇ παρά τινος, μόνος ὁ Περικλῆς δύναται νὰ τὸν σώσῃ. »

« Ὁ νόμος δι' αὐτὸν κυρίως συνετάχθη » εἶπεν ὁ Ἀνδρόνικος, « καὶ αὐτὸς ὁ Περικλῆς δὲν θὰ δυνηθῇ νὰ ἐπινοήσῃ τι πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ νόμου τούτου. Ἄλλως, δὲν θὰ τὸν ἄφηνε νὰ ἐγκριθῇ. »

« Ἡ ἔγκρισίς του κατωρθώθη διὰ πανουργίας. Ἄνθρωποι, οἵτινες ἦσαν παρόντες, μοὶ εἶπον, ὅτι ἡ ψηφοφορία ἐγένετο ὑπὸ τὸ κράτος θορύβου, δι' ὃν δὲν ἠδύνατο νὰ ἀκουσθῇ οὐδενὸς ἀνθρώπου φωνή. Λέγεται ὅτι ἡ ὄψις τοῦ Περικλέους ἦτο κατηφὴς, ὡς χειμὼν, ὅταν ὁ ἀριθμὸς τῶν ψήφων ἀνεκηρύχθη. »

« Ἤκουσας περὶ τῆς γελοίας κατὰ τοῦ Πυριλάμπους κατηγορίας; » ἠρώτησεν ἕτερος. Μοὶ διηγοῦντο χθὲς ὡς βεβαιότατον, ὅτι τὰ παγώνια καὶ τὰ λοιπὰ σπάνια πτηνὰ, τὰ ὁποῖα διατηρεῖ ἐν τῷ εἰς τὸ Φάληρον ἀγροκηπίῳ του, δὲν εἶναί τι ἕτερον εἰμὴ δολώματα διὰ τὰς γυναῖκας, τὰς ὁποίας ἑλκύει ἐκεῖσε διὰ τὰς ἀκολάστους ὀρέξεις τοῦ προστάτου του. Κατὰ τοὺς λόγους τοῦ ἀνθρώπου, ὅστις μοὶ διηγεῖτο ταῦτα, οὐδ' αὐτὸς ὁ Ζεὺς ἔπλεξε τοσαύτας ἐρωτικὰς δολοπλοκίας, ὅσας ὁ Περικλῆς, καὶ ὁ Ἡρακλῆς δὲ αὐτὸς ἂν ἦτο, θὰ ἐστενοχωρεῖτο πολὺ ἂν ἔμελλε νὰ εὐχαριστήσῃ ἁπάσας τὰς ἐρωμένας του. »

« Μάλιστα, » εἶπεν ὁ Γλαύκων, « πρῶτον τὰ ἔπαιζε, λέγουσι, μὲ τὴν σύζυγον τοῦ Μενίππου καὶ ἤδη βεβαιοῦσι τὸ αὐτὸ καὶ περὶ τῆς θυγατρὸς τοῦ Μενίππου, τοῦ ὡραίου ἐκείνου κορασίου, τὸ ὁποῖον παρακάθηται πάντοτε πλησίον τῆς Ἀσπασίας, ὅταν διδάσκῃ. Θεοὶ ἐπουράνιοι! Ἔπρεπε νὰ ἔχω ἴσας κεφαλὰς, ὅσας καὶ ὁ Κέρβερος, ἐν

ἑκάστῃ δὲ ἓξ στόματα, ὅπως δυνηθῶ νὰ ἀναφέρω ἁπάσας τὰς ἤδη διαθρυλλουμένας φήμας. Τὸ νοστιμώτερον ὅμως καὶ παραδοξότερον ἁπάντων εἶναι ὅτι αὐτοὶ ἐκεῖνοι οἱ ἄνθρωποι, οἵτινες τοσοῦτον δὴ ἤδη ἐνθουσιάσθησαν ὑπὲρ τῆς συντηρήσεως τῶν χρηστῶν ἠθῶν, εἶναι οἱ ἀσελγέστατοι ἐν τῇ πόλει τῶν Ἀθηνῶν. Εἶναι διὰ νὰ ξεκαρδίζηταί τις ἀπὸ τὰ γέλοια, νὰ βλέπῃ τί πρόσωπον κάμνει ὁ Ἕρμιππος, ὅταν κατηγορῇ τὸν Περικλέα ἐπὶ ἀκολασίᾳ. »

« Καὶ πῶς φέρεται ὁ μέγας μας ἀπέναντι τούτων ἁπάντων; »

« Ὅπως συνήθως. Διατελεῖ ψυχρὸς καὶ ἀνεξερεύνητος, ὡς ἡ χιὼν ἐπὶ τῆς ἀκροτάτης κορυφῆς τῶν ὑψηλοτέρων ὀρέων. Ἤκουσας πῶς διέταξε τὸν δοῦλόν του, νὰ συνοδεύσῃ διὰ τοῦ λύχνου μέχρι τῆς κατοικίας του τὸν ἄνθρωπον ἐκεῖνον, ὅστις τὸν παρηκολούθει δι' ὅλης τῆς ἡμέρας ὑβρίζων; Ἀπὸ δὲ τοῦ συμβάντος τούτου ἔλαβεν ἀφορμὴν ὁ ἰσχυρὸς καὶ εὐερέθιστος ἡμῶν δῆμος νὰ ἐκραγῇ εἰς ἄσβεστον γέλωτα. »

« Χᾶ, τοιαῦται εἶναι πᾶσαι αἱ πράξεις του! Ἡ μεγάλη του κεφαλὴ θέλει καταβάλει τέλος πάντων πάντας τοὺς πολεμίους αὐτοῦ. »

« Ἴσως! Ἀλλὰ φοβοῦμαι, ὅτι εὗρον τέλος πάντων τὸ μέρος ὅπου δύναται νὰ πληγωθῇ. Δὲν ἤκουσας τὸν Ἕρμιππον λέγοντα, ὅτι σκοπεῖ νὰ ἐνάξῃ καὶ τὴν Ἀσπασίαν, ὡς παραβαίνουσαν τὰς διατάξεις τοῦ νέου νόμου; »

« Τὴν Ἀσπασίαν; τὴν ὡραίαν Μιλησίαν, λέγεις; »

« Ναὶ, αὐτὴν τὴν ἰδίαν. Ὁ Ἕρμιππος τῇ ἐπισωρεύει ἁπάσας τὰς δυνατὰς ὑβριστικὰς ἐπωνυμίας, βεβαιοῖ ἐνόρκως ὅτι εἶναι προαγωγὸς, καὶ Κύριος οἶδε, τί εἰσέτι· ἀλλ' ὁ σκοπός των εἶναι νὰ τὴν καταδικάσωσιν εἰς θάνατον. Ἅπασαι δὲ αἱ κατ' αὐτῆς κατηγορίαι των τοσοῦτον εἰσὶν ἀντιφατικαὶ πρὸς ἀλλήλας, ὥστε νομίζω, ὅτι τὸ πλεῖστον αὐτῶν μέρος εἶναι καθαρὰ ψεύδη. Οὐδεμία τῶν μαθητριῶν αὐτῆς δύναται νὰ ἐξισωθῇ κατὰ τὸ κάλλος μὲ ἐκείνην, ὥστε τίς θὰ ἐπεθύμει νὰ ῥίψῃ τὸ βλέμμα του ἐπὶ τὰ κοράσια, ἐὰν μόνον δύναται νὰ ἴδῃ ἐκείνην καὶ νὰ συνδιαλεχθῇ μετ' αὐτῆς; Τὸ χείριστον δι' αὐτὴν ἐξ ἁπάντων τούτων εἶναι, ὅτι οἱ κατήγοροί της πιθανῶς δύνανται νὰ ἀποδείξωσιν ἓν τοὐλάχιστον μέρος τῶν κατηγοριῶν των, διότι καὶ ἐγὼ πιστεύω, ὅτι οἱ θεοὶ δὲν ἐπλούτησαν ἀπὸ τὰς θυσίας καὶ τὰ δῶρά της, καθὼς οὐδ' ἀπὸ τὰ ἰδικά μας. Ὅ,τι ὅμως μέχρι τοῦδε εἶδον καὶ ἤκουσα παρ' αὐτῆς, μὲ πείθει, ὅτι δὲν θέλει συγκαταβῇ οὔτε εἰς ἱκεσίας, οὔτε εἰς ὑπόκρισιν. Νὴ τοὺς Θεούς! εἶναι εὐγενὲς πλάσμα! καὶ εἶναι εὐτυχία της, ὅτι ὁ γέρων Ζεὺς δὲν εἶναι πλέον οὕτω θερμουργὸς τὴν σήμερον, ὅπως τὸ πάλαι, διότι ἄλλως ἡ Ἥρα θὰ ἐτήκετο πάλιν ὑπὸ δεινῆς ζηλοτυπίας. Ἀλλὰ τὸ γεροντοπαλήκα-

SISMANOGLIO MEGARO

ρόν μας ἐσχάτως ἡσύχασε πλέον, καὶ νομίζω, ὅτι ἤδη ἡ Ἥρα καὶ αὐτὸς συζῶσιν ἐν πλήρει ἁρμονίᾳ. Εἶναι πολὺς ἤδη καιρὸς, ὁποῦ οὐδεὶς ἐξ ἡμῶν ἀπήλαυσε τῆς τιμῆς νὰ γενεαλογηθῇ ἀπὸ τὸν γεροπάππον τὸν θεῶν. »

« Σιωπή! σιωπή! ἂν ἐξακολουθῇς νὰ ὁμιλῇς οὕτως, ἔρχεται καὶ ἡ ἰδική σου σειρὰ, νὰ σὲ ἐνάξωσιν εἰς τὸ δικαστήριον. »

« Μὴ φοβῆσαι! τοῖς εἶμαι γνωστὸς ὡς ἀφιλοπράγμων νεανίσκος, ὥστε δὲν μὲ νομίζουσιν ἐπικίνδυνον. Καὶ πιστεύεις ὅτι εἰλικρινῶς ὁ Ἑρμιππος καὶ οἱ συνεταῖροί του θυσιάζουσι καὶ ἕνα μόνον ὀβολὸν ὑπὲρ τῆς τιμῆς τῶν Ὀλυμπίων θεῶν; Τοῦτο εἶναι μόνον εὐλογοφανὴς πρόφασις διὰ νὰ ἐκτελέσωσι τοὺς ἰδιοτελεῖς σκοπούς των, διὰ νὰ θριαμβεύσωσιν εἰς τὴν πάλην τοῦ παπλώματος. »

« Ἀπορῶ μόνον, πῶς ὁ Θουκυδίδης καταδέχεται νὰ συνεργῇ εἰς τοιαῦτα πράγματα· » εἶπεν ὁ Κρίτων. « Καταδρομὴ γυναικὸς εἶναι ἀναξία αὐτοῦ, ὁ δὲ φιλόσοφος ἀνὴρ εἶναι γενικὸν κτῆμα ἁπάσης τῆς ἀνθρωπότητος. »

« Διὰ τοῦτο καὶ οὐδένα ἔχει ἰδιαίτερον φίλον του. Τὸ νὰ ἦναί τις πολίτης ὅλου τοῦ κόσμου πολλὰ ὀλίγον ὠφελεῖ τὸν ἄνθρωπον ἐν καιρῷ κινδύνου· ὅσον δὲ περὶ γυναικῶν, σύμφημι, ὅτι ὀλίγην τιμὴν περιποιεῖ τὸ νὰ τὰς πολεμῇ τις, ἐνόσῳ τὰ δυσυχῆ ταῦτα πλάσματα διάγουσι τὴν ζωήν των, ἀσχολούμενα εἰς τὸν ἱστὸν καὶ τὴν ἠλακάτην. Θὰ ἦτο τὸ αὐτὸ καὶ ὡς νὰ ἐκυνήγα τις χοιρίδια, τὰ ὁποῖα οὐδὲν ἄλλο δύνανται νὰ πράξωσιν εἰμὴ γρυλλίζοντα νὰ φεύγωσι. Γυνὴ ὅμως, ὡς ἡ Ἀσπασία! Νὴ Δία! ἂν δὲν ἦτο τοσοῦτον ὡραία, ὥστε σχεδὸν πλησιάζω καὶ ἐγὼ αὐτὸς νὰ τὴν ἐρωτευθῶ, ἤθελε κριθῆ ὑπ' ἐμοῦ ἀντάξιος παλαιστὴς καὶ ἀντίπαλός μου. Ὑπόθες, ὅτι ἔρχεται εἰς τὴν Πνύκα καὶ δημηγορεῖ πρὸς τὸν λαὸν, καὶ τότε βλέπομεν, ἂν ἦναι ἀξιοκαταφρόνητος ἐχθρὸς καὶ ἀντίπαλος. »

« Βεβαίως, εἶχον ἄδικον! Ἡ εὐγλωττία τῆς Ἀσπασίας εὐλόγως εἶναι φόβητρον τῶν κακῶν ἀνθρώπων, ὅθεν καὶ εὐχερέστερον καταναῶ τὴν πρὸς αὐτὴν ἔχθραν τοῦ Ἑρμίππου παρὰ τὴν τοῦ Θουκυδίδου. Ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου, ὅστις ζῇ μεταξὺ λύκων, μανθάνει νὰ ὠρύηται ὡς λύκος. Χαίρω ὅτι οὐδέποτε ἀνεμίχθην εἰς πολιτικὰς φατρίας, διότι δὲν ἔχω τὸ ἰδικόν σου ἐλαφρὸν καὶ ἱλαρὸν φυσικὸν, ὦ Γλαύκων, καὶ παρ' ἐμοὶ πᾶν ὅ,τι θὰ ἔπραττον, θὰ ἦτο μὲ ὅλα τὰ σωζά μου καὶ ἐκ βάθους σπουδαιολογούσης καρδίας. »

« Δὲν εἶναι καλὸν τοῦτο τὸ ἰδίωμα, δὲν εἶναι καλὸν, φίλε μου Κρίτων! Γέλα διὰ τὰς μωρίας των, ὅπως καὶ ἐγώ! Οὗτος εἶναι ὁ μόνος τρόπος νὰ ζήσῃ τις καλῶς καὶ ἡσύχως· καὶ ὅμως δύναται νὰ ἐπέλθῃ καιρὸς, ὅτε δὲν ὠφελεῖ οὔτε τὸ γελᾶν οὔτε τὸ κλαίειν· καὶ ὁ

καιρὸς οὗτος ἦλθεν ἤδη. Μάλιστα, ἄνοιξε καλῶς τοὺς ὀφθαλμούς σου καὶ παρατήρησέ με μετὰ προσοχῆς. Εἰς μάτην δὲν ἐφοίτων εἰς ἅπαντα τὰ συμπόσιά των, καὶ ἤκουον τοὺς λόγους τῶν διαφόρων φατριῶν. Ὁ ἀπροκατάληπτος παρατηρητὴς κρίνει πάντοτε ἐπιτυχέστερον περὶ τῆς μάχης. Ἤδη, λέγω ὑμῖν, ὅτι οὔτε σὺ Κρίτων, οὔτε σὺ, Ἀνδρόνικε, οὔτε κανεὶς ἐξ ἡμῶν πρέπει νὰ σταυρώσῃ τὰς χεῖράς του καὶ νὰ μένῃ ἀπράγμων. Αἰώνιον αἶσχος θὰ μᾶς ἐκάλυπτε ἐνώπιον τῶν ὀφθαλμῶν τῆς οἰκουμένης ἁπάσης, ἐὰν ἀφήνομεν τὰ πράγματα νὰ τρέχωσιν ὅπως τρέχουσιν. Ὁ Φειδίας ἐδηλητηριάσθη! Ἡ Ἀσπασία καὶ ὁ Ἀναξαγόρας ἀπάγονται εἰς θάνατον! Ἔχω σταθερὰν ἀπόφασιν νὰ γείνω διὰ μιᾶς πολιτικὸς καὶ νὰ δοκιμάσω, τί δύναμαι νὰ συντελέσω πρὸς σωτηρίαν της· διότι, κατὰ τὸ ῥητὸν τοῦ νόμου, εἶναι ἔνοχος, δὲν δύναταί τις νὰ ἀρνηθῇ! »

« Φοβοῦμαι, ὅτι τὰ πάντα εἶναι εἰς μάτην. Ἡ ἐπιῤῥοὴ τοῦ Περικλέους φαίνεται ἐγγίζουσα εἰς τὸ τέλος της, καὶ ἦτο ὁ μόνος δυνάμενος νὰ ἀντιστῇ εἰς τὸν χείμαῤῥον τῆς ἀσυνεσίας τοῦ λαοῦ. Μεταξὺ φίλων δύναμαι βεβαίως νὰ ἐκφρασθῶ οὕτω. Διατί δὲν ἐγκαταλιμπάνει τὰς Ἀθήνας; »

« Διότι, εἰς τὸ πεῖσμα ἁπάντων, ὅσα λέγει ὁ φίλος μου Ἑρμιππος, ἔχει αὐτὴ καὶ πνεῦμα καὶ καρδίαν. Ἐκεῖνο μὲν τὸ διατηρεῖ ἐλεύθερον, καὶ δύναται νὰ κάμῃ οἷαν θέλει αὐτοῦ χρῆσιν· ταύτην ὅμως δὲν ὁρίζει πλέον, ἂν δὲν λανθάνωμαι, διότι τῇ τὴν ὑπέκλεψαν, ἢ σχεδὸν τοιοῦτόν τι, καὶ μάλιστα ὁ ὑποκλέψας αὐτὴν εἶναι ὁ Περικλῆς, ὅστις ἔχει πάντα τὰ ἀγαθὰ προτερήματα, ὅπως ἦ ἄξιος αὐτῆς. Καὶ ὅ,τι εἶδον τὴν ἑσπέραν ἐκείνην, καθ' ἣν ἐδίδαξε τὸ τελευταῖόν της λαμπρὸν μάθημα, μὲ δικαιόνει νὰ ὑποθέτω, ὅτι εἰς τὴν κατάκτησιν ταύτην ὁ Περικλῆς ἀποδίδει καὶ πλειοτέραν ἀξίαν, παρὰ εἰς τοὺς ἐν τῇ Εὐβοϊκῇ ἐκστρατείᾳ θριάμβους του. Καὶ μὰ τὴν ἀλήθειαν δὲν ἔχει ἄδικον! » ἐπρόσθεσε μὲ ὑπόκρυφον στεναγμὸν, « διότι ὅ,τι καὶ ἂν εἴπωσιν, εἶναι ἀναντιῤῥήτως τὸ ἀξιολογώτερον πλάσμα, ἀφ' ὅσα ποτὲ εὔφραναν ὀφθαλμὸν ἀνδρός! »

SISMANOGLIO MEGARO

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΗ'.

Ο ΕΥΠΑΤΡΙΔΗΣ.

Ὁ Γλαύκων, ἀποχωρισθεὶς ἀπὸ τῶν φίλων του, ἐπανήρχετο οἴκαδε· ἀλλ' ἡ συνήθης αὐτῷ ἀμεριμνησία τὸν εἶχεν ἐγκαταλίπει. Περιεπλανᾶτο δὲ ὡς ἄνθρωπος, οὕτωσὶ δὴ ἐμβεβυθισμένος εἰς διαλογισμούς, ὥστε ἠγνόει ποῦ φέρουσιν αὐτὸν οἱ πόδες αὐτοῦ. Πλούσιος καὶ ἐν ἀργίᾳ διαβιῶν, διετέλει μέχρι τοῦδε ὀλίγον μὲν ἀσχολούμενος περὶ τὴν φιλοσοφίαν, τὸ δὲ πλεῖστον ἐν τρυφῇ καὶ μαλθακότητι διάγων. Ἡ εὐφυὴς εὐτραπελία αὐτοῦ καθίστανεν αὐτὸν εὐάρεστον σύντροφον εἰς τὰς ἑσπερινὰς διασκεδάσεις, τὰς ὁποίας ἐζωογόνει διὰ τῆς παρουσίας του, μολονότι δὲ εἶχεν ἤδη παρέλθει παρ' αὐτῷ ἡ πρώτη τῆς νεότητος ἀκμή, εἶχεν ὅμως εἰσέτι ἱκανὰ θέλγητρα, ὅπως εὑρίσκῃ εἰσέτι μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων τούτων, οἵτινες ἐλάτρευον σχεδὸν τὸ κάλλος, ἱκανοὺς θαυμαστάς.

Ὅτε ὁ Ἀναξαγόρας ἐκλείσθη ὡς διδάσκαλος τοῦ Περικλέους, κατέστη κοινὴ συνήθεια καὶ εἶδος καινοπρεπείας τὸ φοιτᾶν εἰς τὰς διδασκαλίας αὐτοῦ· οὐδεὶς δὲ ἐν Ἀθήναις ὑπῆρχε, καὶ μικρὸν ἀντιποιούμενος ἐπισημότητός τινος, ὅστις νὰ μὴ ἠκροάσθη τοῦ φιλοσόφου τῶν Κλαζομενῶν. Ἡ τῶν εὐπατριδῶν νεολαία συνωθεῖτο εἰς τὰς διδασκαλίας αὐτοῦ καὶ ἠκροάζετο ἱκανὰ παρ' αὐτοῦ, ὅπως δύναται δι' εὐφυῶν σαρκασμῶν κατὰ τῆς δημώδους δεισιδαιμονίας νὰ ἐπιδείξῃ εὐφυΐαν καὶ ἀγχίνοιαν, ἢ νὰ ἐμβάλῃ εἰς ἔκπληξιν ἀλλοδαπόν τινα διὰ καινοφανῶν τινων ἀστρονομικῶν ἢ φυσικῶν γνώσεων. Ὅτε ὅμως ὁ φιλόσοφος ἤρξατο νὰ ὁμιλῇ ὑπὲρ τῆς ἀγνότητος τῶν ἠθῶν καὶ ὑπὲρ τῆς ὀλιγωρίας τοῦ πλούτου καὶ τῆς ἐπιρροῆς, τότε οἱ εὐγενεῖς νεανίσκοι ἐγέλων καὶ ἐπανελάμβανον τοὺς περὶ τῆς ἀλώπεκος καὶ τῶν σταφυλῶν Αἰσωπείους μύθους. Μὲ ὅλον τοῦτο αἱ διδασκαλίαι αὐτοῦ εἶχον ἐπιφέρει τῷ ὄντι τὰς συνεπείας, ἃς ἐλεεινολόγει τὸ νομοσχέδιον τοῦ Διοπείθους· διότι ἡ δεισιδαιμονία κατεβάλλετο ὑπὸ τῶν ὁσημέραι διαδιδομένων φώτων, τὰ δὲ μέλη τῆς νέας γενεᾶς ἔσκωπτον καὶ περιεφρόνουν τὰ ἔθιμα τῆς δημώδους λατρείας, εἰ καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον οὐδὲν εἶχον νὰ ἀντικαταστήσωσι κρεῖττον. Εἶναι δὲ ἡ κατάστασις αὕτη συνήθης τις φάσις τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος, ὅταν ἀνανήφῃ ἀπὸ τοῦ σκότους δεισιδαίμονος λατρείας· διότι, κατὰ τὴν σοφὴν παρατήρησιν καὶ μεταγενεστέρου τινὸς φιλοσόφου, καὶ ἐν τῇ δεισιδαιμονίᾳ αὐτῇ καὶ μάλιστα παρὰ τοῖς πρώτοις διασπῶσι τοὺς φραγμοὺς τῶν προλήψεων, ἔγκειταί τι σπουδαῖός τις χαρακτήρ, οὕτωσὶ δὴ κυριεύων τῶν πνευμάτων, ὥστε δὲν αἰσθάνονται τὸ κενὸν, τὸ ὁποῖον προκύπτει ἐκ τῆς καταργήσεως τῶν πεπαλαιωμένων προλήψεων. Τὸ αἴσθημα δὲ τοῦτο ἀνατέλλει μόλις εἰς τὴν ἀκόλουθον γενεάν, τὴν γεννωμένην ὑπὸ τὰ ἐρείπια τῆς παρελθούσης ἐποχῆς. Καὶ ὅμως τὰ ἐρείπια ταῦτα τοσοῦτον δὴ ἀγρίως κεῖνται κατερριμμένα, ὥστε ὑπάρχει δυσχερέστατον ἐπιχείρημα ἡ ἔναρξις τῆς ἀνοικοδομήσεώς των, μὲ ὅλον ὅτι εἶναι κατάδηλος καὶ κατεπείγουσα ἡ ἀνάγκη αὐτῆς.

Ὁ Γλαύκων καὶ κατὰ τοῦτο, ὥσπερ καὶ κατὰ τὰ ἄλλα, ἦτο τὸ πιστὸν ἀπεικόνισμα τοῦ πνεύματος τῆς ἐποχῆς του. Ὁ νοῦς αὐτοῦ τοσοῦτον εἶχε κατακυριευθῆ ὑπὸ τῆς ἀπιστίας, ὥστε ἤδη ὅτε εἶχεν ἴδει ὅτι αἱ ἀπηρχαιωμέναι προλήψεις ἤθελον νὰ καταπολεμήσωσι διὰ ποινῶν καὶ οὐχὶ δι' ἐνθουσιασμοῦ τοὺς κήρυκας τῆς φιλοσοφικῆς ἀληθείας, ἠσθάνθη ἄκραν ἀγανάκτησιν κατὰ τῆς ἀποπείρας ταύτης τοῦ νὰ δεσμεύσωσι τὸ ἐταστικὸν πνεῦμα. Ἦτο δὲ τοῦτο, εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, περιορισμός τις τῆς Ἀθηναϊκῆς ἐλευθερίας, καὶ ὁ νέος εὐπατρίδης τοσούτῳ πικρότερον συνησθάνετο τὸν περιορισμὸν τοῦτον, καθ' ὅσον διὰ τῶν κραυγῶν τοῦ ὄχλου κατηναγκάζετο εἰς αὐτὸν ὁ κυρίαρχος τῶν Ἀθηναίων δῆμος, ὁ καὶ ἄλλως ὁσημέραι μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἀπαλλοτριούμενος πρὸς τὰς ἀνωτέρας τῶν εὐγενῶν τάξεις. Καὶ ὅμως ὁμολογητέον ὅτι τὸ πνεῦμα αὐτοῦ, τὸ ὁποῖον ἦκιστα ἦν συνειθισμένον νὰ ἐμμένῃ εἰς τὰ ἅπαξ δόξαντα, καὶ διατελῇ προβαῖνον συνεπῶς εἰς τὴν ἅπαξ ἐγκριθεῖσαν πορείαν, καὶ ἐκ τούτου δὲν θὰ παρωξύνετο, ἐὰν δὲν προσετίθετο καὶ τὸ κράτος ἑτέρου τινὸς αἰσθήματος.

Ἐν Ἀθήναις, μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, εἶχον γνωρίσει τὸ γυναικεῖον φῦλον, μόνον ὡς κάτοχον δύο ἰδιοτήτων, δηλονότι ἤτοι ὡς πράγματι ἢ δυνάμει μητέρας τῶν Ἀθηναίων πολιτῶν, ἢ ὡς συνεργοὺς καὶ ὄργανα ἀκολασιῶν τε καὶ τρυφῆς εἰς πόλιν, ἥτις συγκατελέγετο μεταξὺ τῶν τρυφηλοτέρων τῆς ἀρχαίας Εὐρώπης. Εἰς οὐδενὸς Ἀθηναίου τὸν νοῦν εἶχεν ἐπέλθει, ὅτι ἦτο δὰ δυνατὸν, γυνή τις νὰ ὑπάρξῃ ἀντικείμενον σεβασμοῦ ἢ φιλίας ἀνδρός. Αἱ ἄρισται δὲ σύζυγοι ἦσαν ἀπαίδευτοι ὑπηρέτριαι τῆς οἰκίας, γινώσκουσαι μόνον τὸ νὰ συντηρῶσιν ἢ νὰ ἐπαυξάνωσι τὴν περιουσίαν τοῦ ἀνδρός· αἱ δὲ χείριστα οὐδεμιᾶς χρῄζουσιν ἀκριβεστέρας περιγραφῆς, ὡς ἱκανῶς ἤδη γενόμεναι ἡμῖν γνωσταί.

Συνειθισμένοι νὰ θεωρῶσι τὰς γυναῖκας μόνον ὑπ' αὐτὴν τὴν ὄψιν, ἐνόμισαν οἱ Ἀθηναῖοι τὴν Ἀσπασίαν, ὅτε τὸ πρῶτον ἦλθεν εἰς τὴν πόλιν αὐτῶν, φιλάρεσκόν τινα καὶ ἰδιοτελῆ ἑταίραν ἐξ Ἰωνίας, δι' οὐδὲν ἕτερον διαφέρουσαν τῶν ἄλλων, εἰμὴ διότι ἀπήτει μείζονα ἀνταμοιβὴν, καὶ εἰς τὰς διδασκαλίας αὐτῆς ἐφοίτα ἡ ἐκ τῆς φήμης τοῦ κάλλους αὐτῆς ἑλκυομένη νεολαία μᾶλλον διὰ τὰ θέλγητρα τοῦ προσώπου της παρὰ ὅπως ἐπεκτείνωσι τὰς γνώσεις αὐτῶν. Ὅταν ὅμως οἱ νέοι εὐπατρίδαι συνεῖδον, ὅτι ἅπασαι αἱ πρὸς στενοτέρας σχέσεις ἀπόπειραί των ἀπετύγχανον, καὶ ὅτι οἱ ξένοι καὶ οἱ προσκεκλημένοι τῆς Ἀσπασίας ἦσαν μόνον διάσημοι πολιτικοὶ, ἢ ἄνδρες διαπρέποντες ἐπὶ αὐστηρότητι ἠθῶν, ἤρξατο τέλος πάντων, μετὰ πολλὰ σκώμματα περὶ τῆς παραδόξου ἐκλογῆς ἐραστῶν της, νὰ ἐπικρατῇ ἡ ἀλήθεια τῶν πραγμάτων, ὥστε μὲ ὅλας τὰς ἐκ ζηλοτυπίας καὶ φθόνου προκυπτούσας συκοφαντίας, αἵτινες ἀείποτε εὐχερέσατα διαδίδονται καὶ πιστεύονται εἰς τὰς μεγάλας πόλεις, ὡμολόγουν πολλοὶ, ὅτι τὸ κράτος τῆς εὐγλωττίας της καὶ ἡ ἰδιάζουσα ῥώμη τοῦ πνεύματός της ἐδικαιολόγουν ἀρκούντως τὰς ἐπισκέψεις τοῦ Περικλέους καὶ ἑτέρων φίλων, τῶν ὁποίων τὸ γῆρας καὶ ὁ ἀξιότιμος χαρακτὴρ δὲν ἐπέτρεπον ἀλλοίαν τινὰ ὑπόθεσιν πρὸς ἐξήγησιν τῶν ἐπισκέψεων τούτων.

Καὶ ὁ Γλαύκων λοιπὸν ὑπῆρξεν, ὥσπερ καὶ οἱ ἄλλοι συνομήλικές του εὐπατρίδαι, εἷς ἐκ τῶν φοιτητῶν τοῦ διδασκαλείου τῆς Ἀσπασίας· ὥσπερ δὲ καὶ οἱ ἄλλοι συνάδελφοί του, εἶχεν αἰσθανθῇ καὶ αὐτὸς τὴν κραταιὰν ἐπενέργειαν καλλονῆς, σπανίας καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Ἑλλάδι. Καὶ μόνη δὲ ἡ διάπυρος αὐτῆς εὐγλωττία, καὶ ἂν δὲν ἐπεστηρίζετο ὑπὸ οὕτωσὶ δὴ θελκτικοῦ προσώπου, ἤθελεν ὑποδουλώσει τὰς καρδίας ἁπάντων. Ἀλλὰ δὲν παρῆλθε πολὺς καιρὸς, καὶ οἱ εἰς τὰς διδασκαλίας αὐτῆς φοιτῶντες νέοι εὐπατρίδαι ἐπείσθησαν, ὅτι ἡ Ἀσπασία ἦν ἤτοι λίαν σώφρων, ἤτοι λίαν ὑψηλόφρων, ὥστε οὐδεμίαν ἄλλην παρεδέχετο παρ' αὐτῶν λατρείαν, εἰμὴ τὰς δημοσίας ἐπιδοκιμασίας των. Καὶ ὁ Γλαύκων ἠγάπα τοσοῦτον δὴ πολὺ τὴν ἡσυχίαν του, ὥστε οὐδόλως ἠξίου νὰ χάνῃ τὸν καιρόν του, ἐπιδιώκων τὴν ἀποτείνει τὰ βλέμματά του ὁ Περικλῆς μετὰ ἰδιάζοντος σεβασμοῦ. πόλαυσιν καλλονῆς, πρὸς τὴν ὁποίαν, ὡς ταχέως ἐγνώσθη, εἶχεν ἀ-

Πρὸς τὸν Περικλέα δὲ οὐδεὶς ἀπετόλμα νὰ ἀντιπαραταχθῇ, καὶ οὕτως ἡ Ἀσπασία ἀπηλλάγη τάχιστα ὀχληρῶν ἐρωτικῶν διαβεβαιώσεων, ὁποῖαι πρότερον συχνότατα τῇ ἀπετείνοντο.

Ὅτε ὅμως ὁ Γλαύκων ἤκουσε περὶ τῆς κατηγορίας, ἥτις ἀριδήλως ἀπετείνετο κατ' αὐτῆς τῆς ζωῆς της, ἐνθυμήθη τὰ αἰσθήματα θαυμασμοῦ, ἅπερ τῷ εἶχεν ἐμποιήσει κατ' ἀρχὰς ἡ θέα τῆς ἀμωμήτου

καλλονῆς της, καὶ εἰς τὰ ὁποῖα προσετέθη καὶ ὁ διακεκριμένος σεβασμὸς, τὸν ὁποῖον ᾐσθάνετο πρὸς χαρακτῆρα, οὕτωσὶ δὴ ἀκατάληπτον εἰς Ἀθηναῖον ἄνδρα, καὶ δι' αὐτὴν μάλιστα τὴν ἀκαταληψίαν του δοκοῦντα ὅτι ἐμπεριεῖχέ τι θεῖον καὶ ὑπερφυές. Ἀνθρώπινος ἔρως σπανίως ἀποτολμᾷ νὰ ἀποταθῇ πρὸς ὑποκείμενον, παρισάνον ἀπροσπέλαστον τελειότητα, ἀλλ' ἀπαιτεῖται νὰ κατανοήσῃ ἀσθένειάν τινα καὶ σημεῖον θνητότητος ἐν τῷ ὑποκειμένῳ τούτῳ, πρὶν ἡ προσεγγίσῃ εἰς αὐτὸ διὰ συναισθήσεως συμπαθείας. Ὁ Γλαύκων ἐλάτρευσε τὴν Ἀσπασίαν ὡς ἀστέρα τινὰ ἐπουράνιον· ἀλλ' ὅταν αἱ τοῦ γηΐνου τούτου βίου μεταβολαὶ ἤρχιζον νὰ τὴν προσπελάζωσιν, ὅτε ἠπείλει αὐτὴν μέγας κίνδυνος, καὶ αὐτὸς ὁ θάνατος, διηγέρθη ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ τρυφερά τις μέριμνα ὑπὲρ τῆς ἀξιεράστου καὶ ἀπὸ παντὸς πραγματικοῦ ἐλαττώματος τοσοῦτον δὴ ἀπηλλαγμένης γυναικὸς, καὶ τὸ αἴσθημα τοῦτο, τὸ τοσοῦτον καινοφανὲς καὶ μηδόλως ὁμοιάζον πρὸς ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἦν συνειθισμένος νὰ ἀποκαλῇ ἔρωτα, εἰς πολλὴν ἐνέβαλλεν αὐτὸν ἀπορίαν. Ἠσθάνετο ἐν ἑαυτῷ τὸν πόθον τοῦ νὰ ὑπερασπίσῃ αὐτὴν, ἐφοβεῖτο μήπως ὁ Περικλῆς, μὲ ὅλην αὐτοῦ τὴν πολιτικὴν σύνεσιν, ἐγκαταλίπῃ αὐτὴν εἰς τὸ εἱμαρμένον της, ὅπως διὰ τούτου ἔτι μᾶλλον στηρίξῃ τὴν ἰδίαν ἑαυτοῦ ἐπιῤῥοὴν, καὶ τοῦτο ἀναλογιζόμενος μονονουχὶ ᾐσθάνετο, ὅτι ὤφειλε νὰ φονεύσῃ αὐτὸν τὴν αὐτὴν ἐκείνην ἡμέραν, καθ' ἣν ἡ Ἀσπασία ἤθελεν ἀπαχθῆ εἰς θάνατον. Ἀλλ' ἔπειτα ἀνεμιμνήσκετο πάλιν, ὅπερ συνήθως εἰς τοιαύτας περιστάσεις συμβαίνει, ὅτι καὶ ἂν ὁ Περικλῆς τὴν ἐγκατελίμπανε, τοῦτο οὐδόλως δικαιοῖ ἑτέρους τινὰς νὰ τὸν μιμηθῶσι, καὶ δι' αἰφνιδίου συγκινήσεως ἀνεβόησε τέλος τρανῇ τῇ φωνῇ· « Τοὐλάχιστον ἐγὼ δὲν θὰ τὴν ἐγκαταλίπω! » Καὶ στραφεὶς ἀπευθύνθη πρὸς τὴν οἰκίαν αὐτῆς.

Ἀλλὰ καὶ πάλιν ὁ Ἀθηναῖος εὐπατρίδης εὑρέθη ἀπορῶν. Ἐπίσκεψις ἀνδρὸς πρὸς γυναῖκα, εἰς τὰ ἴδια αὐτῆς δώματα, ἐκηλίδονε τὸν χαρακτῆρά της. Καὶ αὐτὴ ἡ ἀπόπειρα τοιαύτης τινὸς ἐπισκέψεως ἦτο προσβολὴ, κατὰ τὰ Ἀθηναϊκὰ ἔθιμα εἰς πόλιν, ὅπου αἱ γυναῖκες διεβίουν ἐπίσης σχεδὸν αὐστηρῶς ἐγκεκλεισμέναι ὅσον καὶ εἰς τοὺς γυναικωνίτας τῶν Ἀσιανῶν. Ἀλλ' ὅμως ἦτο γνωστὸν, ὅτι ἡ Ἀσπασία ἐδέχετο ἄνδρας τινὰς ἐπισκεπτομένους αὐτὴν, καὶ ἡ ὑπόθεσις, ἕνεκα τῆς ὁποίας ἔμελλε νὰ τὴν ἐπισκεφθῇ, οὔτε ἀναβολὴν ἐπεδέχετο, οὔτε διὰ τῆς μεσολαβήσεως ἑτέρου τινὸς προσώπου ἠδύνατο νὰ ἐκτελεσθῇ. Εἰς τοιαύτας ἐμβεβυθισμένος σκέψεις ἀφίχθη εἰς τὴν οἰκίαν αὐτῆς, ἔκρουσε μετά τινα δισταγμὸν τὴν θύραν, καὶ ὁ θυρωρὸς ἐπέτρεψεν αὐτῷ τὴν εἴσοδον. Εἶπεν, ὅτι ἦλθε διὰ κατεπείγουσαν ὑπόθεσιν, καὶ

SISMANOGLIO MEGARO

εἰσήχθη εἰς τὴν αἴθουσαν, ἐν ᾗ συνήθως ἡ Μιλησία ὑπεδέχετο τὰς μαθητρίας αὐτῆς.

Ἦτο δὲ μόνη τὴν ὥραν ἐκείνην. Ἐκάθητο πλησίον τραπέζης, ἐφ' ἧς ἦσαν καταγεγραμμένα διάφορα μαθηματικὰ σχήματα· εἶχε δὲ ἐπεστηριγμένην τὴν ἑαυτῆς κεφαλὴν ἐπὶ τοῦ ἑνὸς βραχίονός της, ἐνῷ διὰ τῆς ἑτέρας χειρὸς ἔπαιζεν ἀμελῶς μὲ τὴν κιμωλίαν, τὴν ὁποίαν εἶχε μεταχειρισθῆ πρὸ ὀλίγου εἰς τὸν σχηματισμὸν τῶν μαθηματικῶν σχημάτων, καὶ ἦτο καταφανὲς ὅτι τὴν ὥραν ἐκείνην ἐβρέμβαζεν ἐμβυθισμένη εἰς σκέψεις ἐπὶ τῶν σχημάτων ἐκείνων. Εἰσελθόντος τοῦ Γλαύκωνος ἐξαφνίσθη, ἀνύψωσε τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ ὁ Γλαύκων ἐνόμισεν ὅτι παρετήρησεν εἰς τοὺς χαρακτῆρας τοῦ προσώπου της ἔκπληξίν τινα καὶ οἱονεὶ ἀπορίαν, ὡς ξένον τι πρόσωπον θεωρούσης. Τὸ οὐχὶ εὐάρεστον αἴσθημα, ὅπερ ἐνεποιήθη αὐτῷ ὑπὸ τοῦ περιςατικοῦ τούτου, παρέσχεν αὐτῷ θάρρος ὅπως λαλήσῃ. Προέβη λοιπὸν βήματά τινα ἐγγυτέρω, καὶ ἠρώτησεν, ἂν ἐπιτρέπηται εἰς ἄνδρα, ὅστις εἰλικρινῶς ἐπιθυμεῖ τὸ καλόν της, καί τοι ὀλίγον μόνον ὑπ' αὐτῆς γνωριζόμενος, νὰ τὴν ἐνοχλήσῃ.

« Ἠξεύρω, » ἐπρόσθεσεν, « ὅτι διὰ τῆς ἐμφανίσεώς μου παραβαίνω τοὺς νόμους τῆς ἐθιμοταξίας· ἀλλὰ παρακαλῶ νὰ μὴ παρεξηγηθῇ τοῦτο πρὸς βλάβην μου. »

« Ἡμεῖς, οἱ τῆς φιλοσοφίας διδάσκαλοι, » εἶπεν ἡ Ἀσπασία μειδιῶσα, « ὀλίγιστα τηροῦμεν τὴν ἐθιμοταξίαν ταύτην· ὅθεν ἐπίτρεψόν μοι, χωρὶς σχοινοτενῶν προοιμιάσεων, νὰ ἀκούσω, πρὸς τί χρήζεις τῆς ἐμῆς ἀντιλήψεως. »

« Οὐχὶ ὡς ἀντιλήψεως χρήζων παρουσιάσθην ἐνταῦθα, » ἀπήντησεν ὁ Γλαύκων, « εἰ καὶ, νὴ Δία! λίαν εἰσέτι χρήζω χρηστῆς διδασκαλίας, ἀλλ' ὅπως τὴν ἐμὴν προτείνω ἀντίληψιν. » Διεκοίνωσε τότε τὸ ὄνομά του, καὶ εἶτα ἐξηκολούθησεν ὡς ἐφεξῆς. « Τὴν ὥραν ταύτην ἤκουσά τι, τὸ ὁποῖον Σὺ διὰ τὴν ἰδίαν Σου σωτηρίαν εἶναι ἀνάγκη νὰ μὴ ἀγνοῇς, καὶ ἦλθον νὰ σοὶ τὸ διακοινώτω αὐτοπροσώπως, ὅπως συγχρόνως σὲ διαβεβαιώσω, ὅτι οὐδένα εἰλικρινέςερον... » ἐδίσταζε νὰ προχωρήσῃ... « ὅτι οὐδεὶς ἐπιθυμεῖ ζωηρότερον ἐμοῦ νὰ δυνηθῇ νὰ σοὶ χρησιμεύσῃ. Ἤμην τὴν πρωΐαν τῆς σήμερον ἐν τῇ συνοδίᾳ τοῦ Ἑρμίππου... γνωρίζεις πιθανῶς τὸν χαρακτῆρά του... καὶ τὸν ἤκουσα νὰ λέγῃ, ὅτι συνέταξε κατηγορίαν κατὰ σοῦ ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ νέου νόμου τοῦ Διοπείθους, τὴν ὁποίαν αὔριον θέλει ἐγχειρίσει εἰς τὸν Ἄρχοντα Βασιλέα. Ἀσπασία! ὁ νόμος οὗτος, ὅσον καὶ ἂν ὑπάρχῃς εὔγλωττος, ὡραία, καὶ μὲ πλεῖστα προτερήματα πεπροικισμένη, δὲν σοὶ ἀφίνει οὐδεμίαν ἐλπίδα σωτηρίας· ἀλλ' εἰσέτι εἶναι

καιρός. Ἡ κατηγορία δὲν ἐπεδόθη εἰσέτι, δύνασαι λοιπὸν νὰ ἀναχωρήσῃς, χωρὶς διὰ τούτου νὰ ὁμολογήσῃς σεαυτὴν ἔνοχον. »

« Καλὲ κἀγαθὲ Γλαύκων, δέξαι τὴν ἔκφρασιν τῆς εὐγνωμοσύνης μου. Ἡ ἀγγελία, ἣν μοὶ φέρεις, δὲν μὲ ἐξαφνίζει· τοὐναντίον μάλιστα ἠπόρουν, διὰ τί μέχρι τοῦδε ἐφείσθησάν μου. »

« Τότε λοιπὸν, » εἶπε, καὶ ἀκτὶς ἀγαλλιάσεως ἀνέλαμψεν εἰς τὸ βλέμμα του, « εἶσαι παρεσκευασμένη νὰ φύγῃς. Τόσῳ τὸ καλήτερον!... δύναμαι νὰ σοὶ χρησιμεύσω πρός τι; »

« Νὰ φύγω; οὐδέποτε! Ἐὰν ἔπραττον τοῦτο, θὰ κατεδίκαζον οὕτως αὐτὴ ἐμαυτήν. »

« Ἀλλ' εἰς τὰς Ἀθήνας μας ταύτας, ὅπου τὸ διαθρυλλούμενον τοσοῦτον ἰσχύει, ἠδύνατο... ὄχι, ἀφεύκτως ἡ διαμονή σου θέλει ἐμβάλει εἰς κίνδυνον τὴν ζωήν σου. Σύγγνωθί μοι διὰ τὴν ἐλευθεροστομίαν μου, ἀλλὰ... » καὶ πάλιν ἐδίσταζε νὰ προχωρήσῃ, « ὁ σὸς... ὁ σὸς *μαθητὴς* Περικλῆς, ὅσον καὶ ἂν ἀπολαύῃ τῆς εὐνοίας τοῦ δήμου, φοβοῦμαι, ὅτι θέλει εἶσθαι λίαν ἀπησχολημένος ἐκ τῶν πολιτικῶν του φροντίδων, παρὰ ὥστε νὰ δύναται νὰ σὲ ὑποστηρίξῃ ἱκανῶς. Οἱ ἐχθροί σου εἶναι βέβαιοι περὶ τούτου... »

« Ἀλλ' ὅταν ἀξιότιμοι ἄνδρες, ὡς σὺ, ἀπέχωσιν ἀπὸ τῆς καταδιώξεως τῶν ἀθώων, τί ἰσχύει νὰ κατορθώσῃ αἰσχρὰ φατρία; »

« Τὸ πᾶν, ἐν τῇ στιγμῇ τοῦ κοινοῦ ἐρεθισμοῦ. Δύνασαι νὰ ἐκτελέσῃς τὰς ὑποθέσεις σου πολλῷ ἴσως ἐπιτυχέστερον ἀπὸ τῆς Ἰωνίας. Ὁ ἡμέτερος δῆμος ἔχει ἀκριβῶς τὸ φυσικὸν ἰδίωμα τῆς γαλῆς· τιτρώσκει καὶ ὅταν τις τὸν θωπεύῃ ἐπὶ μακρὸν, καὶ ἐνίοτε καὶ ἡ χρηστὴ πρόθεσις δὲν μᾶς ἐξασφαλίζει ἀπὸ τῶν ὀνύχων του. Πίστευσόν μοι, Ἀσπασία! εἶδον καὶ ἤκουσα, ὥσπερ καὶ ἅπασα ἡ τῶν Ἀθηνῶν πόλις, ὅτι ὁ Περικλῆς ἀφωσιώθη εἰς σὲ, ὅπως εἰς οὐδένα ἕτερον ἄλλοτε· ἀλλ' εἶναι φιλόδοξος... εἶναι πολιτικὸς ἀνὴρ, καὶ δὲν θὰ θελήσει ἕνεκα τῆς σῆς σωτηρίας νὰ διακυβεύσῃ τὴν ἐπιρροήν του, καὶ νὰ φέρῃ εἰς ἀναστάτωσιν τὰς Ἀθήνας. Ἀλλὰ, καὶ ἐὰν τὸ ἔκαμνε, δὲν θὰ ἐπετύγχανε τὸ ποθούμενον. Δὲν θέλω νὰ ὑποκριθῶ ἀρετὴν, τὴν ὁποίαν δὲν δύναμαι νὰ ἀντιποιηθῶ· δὲν λέγω, ὅτι ἂν ἦσο ἄλλοία τις, ἢ ὁποία ὄντως εἶσαι, θὰ ἐνδιεφερόμην ἀκριβῶς ἐπίσης ὑπὲρ τοῦ μέλλοντός σου· λέγω ὅμως, ὅτι θὰ σὲ ὑπηρέτουν ἀείποτε ὡς ἀδελφὸς, καὶ ἐὰν εἰσέτι προσέφερες σεαυτὴν εἰς ἕτερον. Δὲν εἶμαι Ἑρμιππος, καὶ δύναμαι νὰ σοὶ ἀποδώσω δικαιοσύνην. Γινώσκω καλῶς, ὅτι εἰς ἕνα μόνον δύνασαι νὰ προσφέρῃς σεαυτήν· ἀλλ' εἰμὶ πλούσιος. Δυνάμεθα νὰ ναυλωσωμεν πλοῖον ἐν τῷ λιμένι· ἢ τὸ ὄχημά μου καὶ οἱ δοῦλοι ἔστωσαν εἰς τὰς διαταγάς σου. Δὲν θὰ ἐζήτουν νὰ σὲ συνοδεύσω ἐν τῷ ὀχήματι, » ἐπρόσθεσε μειδιῶν, « ὡς ὁ μᾶλλον ἐμοῦ

SISMANOGLIO MEGARO

εὐνοούμενός σου φίλος· ἐξαιτοῦμαι μόνον τὴν ἄδειαν νὰ σὲ φέρω εἰς ἀσφαλὲς μέρος. Ὁ σκοπὸς τῆς φατρίας εἶναι μόνον νὰ δείξωσιν εἰς τὸν λαὸν, ὅτι ὁ Περικλῆς δὲν ἔχει τὴν δύναμιν νὰ προστατεύῃ ἐντελῶς τοὺς φίλους του. Ἡ ἐκουσία ἀποχώρησίς σου ἤθελε τοῖς ἀρκέσει.»

« Καλὲ κἀγαθὲ Γλαύκων! » εἶπεν ἡ Ἀσπασία, καὶ αἱ παρειαί της ἐκαλύπτοντο μὲ ζωηρότερον ἐρύθημα ὡς ἐκ τῆς σιγμιαίας συγκινήσεώς της. « Μοὶ ἀρκεῖ ὅ,τι εἶπες ἤδη. Ἐὰν ἡ ἀποχώρησίς μου μέλλῃ νὰ ἐξασθενίσῃ τὴν ἐπιρροὴν τοῦ Περικλέους, καὶ νὰ προοδοποιήσῃ εἰς τοὺς ἐχθρούς του τὸ στάδιον, ὅπως ἐπιπέσωσι κατ' αὐτοῦ ὡς τοῦ τελευταίου καὶ ἐνδοξοτάτου θύματός των, μένω, οἱονδήποτε καὶ ἂν διατρέχω κίνδυνον. Εἶσαι ἱκανῶς μεγαλόψυχος, ὥστε νὰ κατανοήσῃς τὸ αἴσθημά μου· καὶ δὲν θὰ μὲ ἐνόμιζες ἀξίαν σωτηρίας, ἐὰν ἔστεργον νὰ ἐξαγοράσω τὴν ἰδίαν ἐμαυτῆς ἀσφάλειαν, καταπροδίδουσα ἐκεῖνον, ὅστις . . . διὰ τί νὰ μὴ τὸ ὁμολογήσω ἤδη; . . . δὲν θὰ ἐδίσταζε νὰ θυσιάσῃ ἑαυτὸν ὑπὲρ ἐμοῦ. . . . »

« Ἔχεις δίκαιον, ἔχεις δίκαιον! Ἤμην ἀνόητος! » Ἐσιώπησεν ἐπὶ μικρὸν, εἶτα δὲ ἐπρόσθεσε μὲ ὕφος ἀνθρώπου, σκεφθέντος καὶ ἀποφασίσαντος. « Ἀλλ' ἔστω! ἔπρεπε νὰ προΐδω ὅτι τοιαύτη θὰ ἦτο ἡ ἀπόφασίς σου· ἀλλ' ἐνθυμοῦ τοὐλάχιστον, μεγαλόψυχε γύναι, ὅτι ἔχεις *φίλον* » ἐπρόφερε μὲ ἰδιάζουσαν ἔμφασιν τὴν λέξιν ταύτην . . . « ὅστις, ὅσον καὶ ἂν ὑπῆρξε μέχρι τοῦδε φυγόπονος καὶ ἀπράγμων, καὶ ὅσον ὀλίγα καὶ ἂν ἤκουσας περὶ αὐτοῦ ἀγαθὰ, θέλει τὸ νομίσει εὐδαιμονίαν του, νὰ σοὶ σταθῇ χρήσιμος. »

« Καὶ διὰ τί νὰ μὴ μοὶ χορηγήσῃς τὴν εὐχαρίστησιν νὰ ἀκούω ἀγαθὰ περὶ ἐκείνου, ὅστις μοὶ προσέφερεν ἄριστον δεῖγμα ἐκείνου, ὅπερ ἠδύνατο νὰ ἦναι, ἂν ἤθελε; »

« Θὰ σοὶ ἐπροξένει τοῦτο εὐχαρίστησιν, ὦ Ἀσπασία; » εἶπεν ὁ εὐπατρίδης, προσβλέψας πρὸς αὐτὴν μειδιῶν. « Πρόσεξε! εὑρισκόμεθα εἰς ἐπικίνδυνον θέσιν. »

« Καὶ ποῖος κίνδυνος ἠδύνατο νὰ προκύψῃ ἐκ τοῦ ὅτι προτρέπω εὐπατρίδην Ἀθηναῖον νὰ ἦναι ὅπερ δύνανται καὶ ὀφείλουσι νὰ ἦναι οἱ εὐπατρίδαι τῶν Ἀθηνῶν; Πολλὰ ὀλίγον ἐξετίμησας σεαυτὸν, καλὲ κἀγαθὲ Γλαύκων. Λέγω σοι οὐδέν τι πλέον, εἰμὴ ὅ,τι ἠδύνασο νὰ ἦσαι. »

« Ὄχι, ὄχι! ἠδυνάμην μὲν νὰ γείνω ὅ,τι καὶ ἂν ἐπεχείρεις νὰ μὲ ἀποκαταστήσῃς· ἀλλὰ δὲν δύναμαι νὰ ἀφιερωθῶ εἰς τὴν καθοδηγίαν σου. Διότι, ἐὰν τοῦτο ἐγίνετο, θὰ ἠλαττοῦτο, ὦ Ἀσπασία, ἡ πρός με ὑπόληψίς σου, ἧς ἤδη ἀπολαύω· διότι ἠδυνάμην νὰ ἐμπέσω εἰς πειρασμὸν καὶ νὰ ἐπιθυμήσω βραβεῖόν τι, ὁσάκις ἤθελον ἐκμανθάνει καλῶς τὸ μάθημά μου. Τῆς φιλίας σου δύναμαι νὰ καταζῶ ἄξιος μόνον,

ὅταν σὲ βλέπω ὅσον τὸ δυνατὸν σπανίως. Ἀλλ' εἰπὲ πρὸς τὸν Περικλέα . . . καὶ, ἀπαιτεῖται μεγαλητέρα ἀρετὴ, παρ' ὅσην ἴσως νομίζεις, διὰ νὰ προφέρω τὸ ὄνομά του οὕτως ἡσύχως καὶ μετὰ τὴν ῥητὴν ὁμολογίαν σου . . . ὅτι ἐὰν δύναμαί τι νὰ τῷ χρησιμεύσω διὰ τῆς ἐπιῤῥοῆς μου εἰς τὴν ὁσονούπω παροῦσαν ταύτην ὑπόθεσιν, δὲν ἀπαιτεῖται ἄλλο τι, εἰμὴ νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν σύμπραξίν μου. Ἤδη Ἀσπασία, εἶμαι ἄξιος μικρᾶς ἀνταμοιβῆς ἀντὶ τούτων ἁπάντων » . . . καὶ δραξάμενος τῆς χειρὸς αὐτῆς ἐπίεσεν εὐτὴν εἰς τὰ χείλη του .... « ἀλλ' ἤδη ἂς ἀναχωρήσω, ὅπως μὴ διαφθείρω τὸ πᾶν διὰ μειζόνων ἀπαιτήσεων. » Ἐστράφη λοιπὸν πρὸς τὴν θύραν, ἀλλ' ἐκεῖ ἐσταμάτησεν, ἔστρεψε τὸ βλέμμα του πρὸς τὰ ὄπισθεν καὶ εἶπε μὲ ἐλαφρῶς συγκεκινημένην φωνήν. « Θὰ ἐμπιστευθῇς εἰς ἐμὲ, δὲν εἶναι οὕτω; »

« Καλὲ κἀγαθὲ Γλαύκων, σὲ ἐμπιστεύομαι. »

« Καὶ θὰ ἐπικαλεσθῇς τὴν σύμπραξίν μου; »

« Ὅταν ἡ ἀνάγκη τὸ καλέσῃ, ναί. »

« Λοιπὸν ὑγίαινε! » Ἀποχωρῶν δὲ εἶπε καθ' ἑαυτὸν « Ἐπεθύμουν νὰ ἤμην Περικλῆς! » Μεθ' ὃ ἀνέπνευσεν ἐκ βαθέων, ὡς νὰ ἤθελε νὰ ἀνακουφίσῃ τὸ ἑαυτοῦ στῆθος ἀπὸ δεινοῦ βάρους, καὶ ἐπρόσθεσεν. « Ἡ γυνὴ αὕτη ἠδύνατο νὰ συμπαρασύρῃ ἄνδρα τινὰ δι' ὅλης τῆς οἰκουμένης. »

Ἡ ψυχικὴ κατάστασις, ἐν ᾗ εὑρίσκετο ὁ Γλαύκων, δὲν ἐπεδέχετο γαληνιαίαν σκέψιν. Ἀφοῦ λοιπὸν ἀνέῤῥηξε στεναγμὸν, ὁμοιάζοντα θρῆνον, ἔστρεψε τὰ βήματά του πρὸς τὴν ἀγορὰν, ὅπου ἦν βέβαιος νὰ εὕρῃ ἀέργους, κατατρίβοντας τὸν καιρόν των εἰς ματαίας συνδιαλέξεις· διότι, ἀναχωρήσαντος τοῦ πολλοῦ πλήθους τῶν ἐκ τῶν ἀγρῶν συῤῥευσάντων πωλητῶν, τὰ πέριξ τῆς Ἀγορᾶς κείμενα ἐργαστήρια τῶν μυροπωλῶν ἐπληροῦντο ὑπὸ τῶν ἀέργων τῆς πόλεως τοῦ Κέκροπος.

Ταχέως δὲ ἤκουσε τὸ ὄνομά του, προφερόμενον ὑπὸ στίφους τινὸς νεανίσκων, συνηθροισμένων ὑποκάτω στοᾶς τινος.

« Τί νέον ἔχομεν σήμερον, ὦ Γλαύκων; »

« Πόθεν ἔρχεσαι; »

« Ποῦ ὑπάγεις; »

« Ἔρχεσαι νὰ συνδειπνήσωμεν ἀπόψε; »

Αὗται καὶ παρόμοιαι ἄλλαι ἐρωτήσεις τῷ ἀπευθύνοντο μία κατόπιν τῆς ἄλλης.

« Εἶχον ἀναλάβει τὸ νὰ ἀποπειραθῶ τί δύναμαι ἄρα νὰ κατορθώσω ἐν πάλῃ τινὶ πρὸς τὸν γηραιὸν Χρόνον, ὅστις ἔχει σήμερον τὴν κακὴν πρόθεσιν νὰ μὲ ἐνοχλῇ ὑπέρ ποτε ἄλλοτε· καὶ ἐπειδὴ καὶ ὑμεῖς αὐτοὶ ἀνελάβετε τὸν αὐτὸν, ὡς νομίζω, ἀγῶνα, οὐδὲν προτι-

SISMANOGLIO MEGARO

μητότερον τοῦ νὰ συνενωθῶ μαζύ σας. Ποῦ θὰ δειπνήσετε τὴν ἑσπέραν ταύτην; »

« Παρὰ τῷ Σπευσίππῳ ἐν Πειραιεῖ. Μᾶς ὑπεσχέθη νωποὺς θαλασσίους ἰχθῦς. »

« Ὄχι, νὴ Δία! Ὀφείλω νὰ ἀναζητήσω τὸν ἀντίπαλόν μου ἐχθρὸν πλησιέστερόν που ἐνταῦθα. Εἶμαι σήμερον λίαν ἐκνηρός, παρὰ ὥστε νὰ ἀναλάβω περίπατον μέχρι τοῦ Πειραιῶς. »

« Ἀλλὰ τί ἔχεις κατὰ νοῦν, ὦ Γλαύκων; Ἔχεις ἴσως ὠόν τι, ἐφ' οὗ κάθησαι ἐπωάζων, ὥστε φοβεῖσαι νὰ ἐγκαταλίπῃς ἐπὶ πολὺ τὴν νεοττιάν σου; »

« Ὄχι· εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι ἐπί τινα μὲν καιρὸν ἐπώαζον ὠόν τι τρελλῶν· ἀλλ' οἱ νεοσσοί μου εἶναι ἤδη ἐξησφαλισμένοι, καὶ παρέχουσι χρηστοτάτας ἐλπίδας, ὅτι καὶ χωρὶς ἐμοῦ δύνανται νὰ διαπρέψωσιν ἄριστα. »

Ἄσβεστος γέλως ἐξερράγη παρ' ἐκείνων, ὅσοι δὲν ὑπέθεσαν ὅτι ὑπαινίττεται αὐτοὺς ὁ ἀστεϊσμὸς οὗτος τοῦ Γλαύκωνος, ὁ δὲ Ἀρίφρων, ὁ τοῦ Ἀρχίππου, ὅστις καὶ αὐτὸς ἦτο εἷς ἐκ τῶν ἐκεῖ συνηθροισμένων νεανίσκων, ἀνέκραξεν ἐκ τοῦ ὄπισθεν τῶν νεανίσκων, προσβλέπων πρὸς τὸν Γλαύκωνα. « Οἱ νεοσσοὶ οὗτοι αὐξάνουσι καὶ πληθύνονται ἄριστα καὶ ἄνευ τῆς σῆς φροντίδος, φίλε μου Γλαύκων. »

« Οὐχί· ἀγαπῶ ὑπὲρ πᾶν ἄλλο τὴν ὕπαρξίν μου. Ἀφότου ὁ Διοπείθης εἰσήγαγε τὸν γνωστὸν νόμον του, δὲν ἐπιτρέπεται ἡμῖν ἕτερόν τι, εἰμὴ νὰ παριστάνωμεν πρόσωπα τρελλῶν. Οἱ τρελλοὶ αὐξάνουσι καὶ πληθύνονται τάχιστα ὡς τὰ στρουθία· νεοσσιὰ ὅμως συνετῶν ἀνθρώπων ἀπαιτεῖ μακροχρονιωτέραν ἐπώασιν, καὶ ἔχει μέγιστον δίκαιον, ἐπιβάλλων θανατικὴν ποινὴν εἰς τὴν τοιαύτην ἀπόπειραν. Διότι αἱ Ἀθῆναι θὰ κατήντων ἔρημοι τῶν ἐνοικούντων, ἐὰν ἐπετρέπετο μόνον τὸ λογικὸν νὰ χορηγῇ τὸ δικαίωμα τοῦ πολίτου. »

« Ἀλλὰ τί ὀφείλομεν νὰ πράξωμεν, ἐὰν τὸ λογικὸν ἀναλάβῃ τὰς ἡνίας τοῦ Κράτους; »

« Ὦ! ῥίπτομεν αὐτὸ εἰς τὸ βάραθρον, καὶ ἀπαλλαττόμεθα τῆς ἐνοχλήσεως. Ἀρίφρων, θὰ συνοδεύσεις τὰ στρουθία εἰς τὸν Πειραιᾶ; »

« Ὄχι, ἔχω τὴν νεοσσιάν μου οἴκαδε. »

« Ὦ ἄφες την καὶ μίαν φορὰν μόνην, καὶ ἐλθὲ νὰ συνδειπνήσωμεν. Θὰ συνομιλήσωμεν περὶ τοῦ νέου νόμου, ὃν ὀφείλομεν νὰ νομοθετήσωμεν περὶ τοῦ Κλέωνος καὶ τοῦ Ἑρμίππου. »

« Περὶ τοῦ νέου νόμου; Πῶς; . . . Τί εἶναι τοῦτο πάλιν; » ἔκραξαν πολλοὶ συγχρόνως.

« Βέβαια! » ἀπήντησεν ὁ Γλαύκων μὲ σαρκαστικὴν σπουδαιολογίαν « ἔμαθον ὅτι θὰ χειροτονήσωσι τὸν Κλέωνα καὶ τὸν Ἑρμιππον

ἐφόρους ἐπὶ τῶν δημοσίων χρηστῶν ἠθῶν. Βλέπεις, βέλτιστέ μου Ἀρίφρων, ὅτι τοῦτο σὲ ἀφορᾷ. »

« Ναὶ, ἀλλὰ τοῦτο εἶναι νέα αἰτία νὰ μὴ ἐγκαταλίπω τὴν φωλεάν μου. Ἐλθὲ, ὅπως συνδειπνήσῃς μετ' ἐμοῦ καὶ ἀκούσῃς ᾄδουσαν τὴν ἀηδόνα μου. »

« Εἶεν! αἱ ἀηδόνες εἶναι ὁδοιπορικὰ πτηνά· ὅθεν εἶναι καλὸν νὰ τὰ ἀκούωμεν, ἐφ' ὅσον δυνάμεθα. »

Ἄσβεστος πάλιν γέλως ἐπηκολούθησε τὸν νέον τοῦτον εὐφυᾶ ἀστεϊσμὸν, καὶ οἱ νεανίσκοι ἐπέμενον ἀπαιτοῦντες νὰ λάβωσι μαζύ των τὸν εὐτράπελον τοῦτον σατυριστήν· ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνος οὐχ ἧττον ἐπέμενεν ἀρνούμενος ἰσχυρογνωμόνως. Μετὰ δὲ περίπατόν τινα εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Ἰλισσοῦ, ἡ συνοδία διελύθη, ὅπως ἕκαστοι ἀπέλθωσιν εἰς τὸ προορισθὲν μέρος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΘ.

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΝ ΤΗΣ ΗΛΙΑΙΑΣ.

Ἐπέστη τέλος ἡ ἡμέρα, καθ' ἣν ἔμελλε νὰ κριθῇ ἡ τύχη τοῦ Ἀναξαγόρου, καὶ ἑπομένως, ὑπό τινα ἔποψιν, καὶ αὐτῆς τῆς τῶν Ἀθηνῶν πόλεως· διότι οἱ πάντες συνῃσθάνοντο, ὅτι τὰ ἐγκλήματα, ἐφ' οἷς κατηγορεῖτο ὁ φιλόσοφος, ἠδύναντο νὰ ἀποδοθῶσι καὶ εἰς τὸν μέγαν αὐτοῦ μαθητήν. Ἐὰν λοιπὸν ἐκεῖνος κατεδικάζετο, μόλις ὑπῆρχε δυνατὸν νὰ διατηρηθῇ καὶ ὁ Περικλῆς ἐν τῇ θέσει του. Ὅθεν ἐκ τῆς καταδίκης τοῦ ἀξιοσεβάστου ἐκείνου ἀνδρὸς ἐξηρτῶντο αἱ ἐλπίδες τῆς ἀριστοκρατικῆς φατρίας, καὶ οὐδὲν παρημέλησεν αὐτὴ μέσον, ὅπως καταστήσῃ βεβαιοτέραν τὴν καταδίκην του.

Τοιούτου εἴδους δίκαι ἀνῆκον ἄλλοτε εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Ἀρείου Πάγου· ἀφότου ὅμως ὁ Ἐφιάλτης κατώρθωσε νὰ ἐπιψηφισθῇ ὁ ὑπ' αὐτοῦ προταθεὶς νόμος περὶ ἀλλοίας τινὸς διανομῆς τῶν δικῶν εἰς τὰ διάφορα δικαστήρια, αἱ κατηγορίαι, ἡ περὶ τῶν ὁποίων κρίσις λίαν ἐνδιέφερε τὴν πολιτείαν, ἐδικάζοντο ὑπὸ τοῦ δημοκρατικώτερον συγκεκροτημένου δικαστηρίου τῆς Ἡλιαίας, εἰς ὃ ἐξελέγοντο οἱ παρεδρεύοντες δικασταὶ ἐξ ἁπασῶν τῶν τάξεων τοῦ λαοῦ ἀδιακρίτως, λαμβάνοντες καὶ μικράν τινα ἀποζημίωσιν ἐκ τοῦ δημοσίου διὰ τὴν ἀναβολήν, ἣν ὑφίσταντο αἱ ἰδιαίτεραι αὐτῶν ὑποθέσεις κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν δικαστικῶν ἔργων των. Τὰ συνιστῶντα τὸ δικαστήριον τοῦτο μέλη ἦσαν πολυάριθμα, συμποσούμενα συνήθως εἰς πολλὰς ἑκατοντάδας, καὶ αἱ ἐργασίαι αὐτῶν ἦσαν διαφόρων εἰδῶν. Πρῶτον μὲν ἠκροάζοντο τοὺς μάρτυρας καὶ ἔκρινον περὶ τῆς ἀξιοπιστίας τῶν μαρτυριῶν, ἔπειτα δὲ, ἀφοῦ ὁ κατηγορούμενος εὑρίσκετο ἔνοχος, προσδιώριζον τὴν ποινὴν διὰ πλειονοψηφίας. Πολλάκις ἡ πλειονοψηφία αὕτη ἦτο σμικροτάτη· οὕτω, λόγου χάριν, ὀλίγα ἔτη μετὰ τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος ἐποχήν, κατεγνώσθη θανατικὴ ποινὴ διὰ πλειονοψηφίας ἓξ μόνων ψήφων, μὲ ὅλον ὅτι ἦσαν 556 οἱ ψηφοφορήσαντες.

Εἰς σπουδαίας περιπτώσεις οὐχὶ σπανίως προσεκαλοῦντο καὶ οἱ δικασταὶ τῶν κατωτέρων δικαστηρίων ὡς πάρεδροι τῶν Ἡλιαστῶν, ὥστε ὁ ἀριθμὸς τῶν δικαστῶν ἀνέβαινε καὶ εἰς χιλιάδας. Διότι, ὅταν

εἰς δίκην τινὰ ἐνόμιζον ὅτι διακυβεύονται τὰ μέγιστα συμφέροντα, ἐφρόνουν ὅτι διὰ τῆς ἐπαυξήσεως ταύτης τοῦ ἀριθμοῦ τῶν δικαστῶν καθίστατο ὀλιγώτερον κατορθωτὴ ἐπηρέασις ἐκ μέρους τῶν φατριῶν ἡ δωροδοκία. Καὶ ὁμολογητέον, ὅτι ἐὰν τὰ παρωργισμένα πάθη ὁλοκλήρου λαοῦ δὲν συνετέλουν ἐνίοτε εἰς τὸ νὰ ὑπερισχύωσιν ἀδικώτεραι ἀποφάσεις καὶ ἐκείνων, τὰς ὁποίας ἠδύναντο νὰ ἐκδώσωσιν οἱ χείριστοι τῶν δικαστῶν, τὸ μέτρον τοῦτο τῆς πολλαπλασιάσεώς των θὰ ἦτο βεβαίως καταλληλότατον πρὸς ἐπιτυχίαν ἀμερολήπτου ἀπονομῆς τῆς δικαιοσύνης. Δυστυχῶς ὅμως, παρέδωκεν ἡμῖν ἡ ἱστορία πολλοτάτας περιπτώσεις, καθ' ἃς ὁ δῆμος τῶν Ἀθηναίων διὰ παρδήμου ὁμολογίας του ἐξέφρασε τὴν βραδεῖαν καὶ ἀνωφελῆ μεταμέλειάν του ἐπὶ καταδίκαις, εἰς ἃς εἶχε παρεκτραπῆ ὡς ἐκ τοῦ στιγμιαίου ἐρεθισμοῦ του, τοῦτο δὲ ἀποδεικνύει ἱκανῶς, ὅτι αὐτὸ μάλιστα τὸ μέγα πλῆθος τῶν δικαζόντων ἐνέβαλλεν εἰς μεγίστους κινδύνους τὴν ἀθωότητα· διότι, τοσοῦτον πολυπληθὲς δικαστήριον συναπετέλει οὕτωσὶ δὴ μέγα καὶ ἐπίσημον τμῆμα τῶν Ἀθηναίων πολιτῶν, ὥστε οὐδόλως ἐπενήργει ἐπ' αὐτὸ ἡ σωφρονιστικὴ ἐκείνη δύναμις, ἥτις ἀποκαλεῖται. . . κοινὴ γνώμη. Διότι, ἐὰν μόνοι αὐτοὶ δὲν ἀπεδοκίμαζον τὰς ἑαυτῶν ἀποφάσεις, τίς ἕτερος ἠδύνατο νὰ ζητήσῃ παρ' αὐτῶν λόγον ἢ νὰ καταδικάσῃ τὰς πράξεις των;

Ὡς πολύπειρος καὶ ὀξύνους δικανικὸς καὶ ἔμπειρος τῶν νομικῶν, ὁ Θουκυδίδης εἶχε προτείνει διὰ τὴν τοῦ Ἀναξαγόρου δίκην τὴν εἰς ἓν ἕνωσιν τῶν διαφόρων δικαστηρίων. Διότι τὸ ἔγκλημα, ὅπερ ἀπέδιδεν ἡ κατηγορία εἰς τὸν φιλόσοφον, ἦτο βδελυκτὸν πρὸ πάντων εἰς τὰς κατωτέρας τάξεις τοῦ ὄχλου, ὅθεν ὅσον πλειότεροι ἦσαν οἱ ψηφοφορήσοντες, τοσούτῳ βεβαιοτέρα θὰ ἦτο καὶ ἡ ἐλπὶς τῆς καταδίκης αὐτοῦ. Οἱ φίλοι τοῦ φιλοσόφου ἔβλεπον μετὰ λύπης, πόσον ἀρίστως εἶχον ἐπινοηθῆ τὰ τῆς ἀντιπάλου φατρίας μέτρα, ἵνα ὁ φιλόσοφος ἐμπέσῃ εἰς φοβερώτατον κίνδυνον.

Ἡμέρας ὑποφωσκούσης συνηθροίσθησαν οἱ δικασταί, εὐθὺς δὲ μετὰ τοῦτο ἐφάνη ὁ Ἀναξαγόρας, ὠχρὸς τὴν ὄψιν ὡς ἔκ τινος μόλις καταλιπόντος αὐτὸν νοσήματος, ἄλλως ὅμως μὲ πρόσωπον πάντῃ γαληνιαῖον καὶ ἀξιοπρεπέστατον, ὁποῖον διετηρήθη, καὶ δι' ἁπάσης τῆς διαδικασίας, προσερχόμενος εἰς τὴν θέσιν τοῦ κατηγορουμένου, συνωδευμένος ὑπὸ πολλοῦ πλήθους τῶν φίλων αὐτοῦ. Ἁπάντων ὅμως τῶν Ἀθηναίων τὰ βλέμματα ἐπὶ ἕνα μόνον ἦσαν προσηλωμένα, διότι, μεταξὺ τῶν συνοδευόντων τὸν φιλόσοφον φίλων αὐτοῦ ἦτο καὶ ὁ Περικλῆς. Ὁ κατὰ βάθος γινώσκων τὸν Περικλέα, βλέπων αὐτὸν ἤδη, ἠδύνατο νὰ κατανοήσῃ, ἐν μὲν τῷ βλέμματι αὐτοῦ, τῷ πλήρει αὐστηρᾶς γαλήνης, ἀντανάκλασίν τινα ἐνδομύχου μερίμνης, ἐν

δὲ ταῖς ὀπωσοῦν κοιλωθείσαις αὐτοῦ παρειαῖς, τὰ σημεῖα παρελθόντος νοσήματος· ἀλλὰ τὸ μέγιστον μέρος τῶν παρατηρητῶν δὲν ἀνεκάλυπτεν ἐν τῷ βλέμματι καὶ τῇ καταςάσει αὐτοῦ οὐδὲν σημεῖον, καταπροδίδον, ὅτι ἤδη ἠλείφετο εἰς ἀγῶνα, ἐν ᾧ ἔμελλε πιθανῶς νὰ ἀγωνισθῇ ὑπὲρ τῆς ζωῆς αὐτῆς, ἐν πάσῃ ὅμως περιπτώσει περὶ πράγματος καὶ πολυτιμοτέρου τῆς ζωῆς αὐτῆς. Εἰς τὸ πλευρὸν αὐτοῦ παρίσταντο ὁ Λεώστρατος καὶ ὁ Γλαύκων, ὁ τραχὺς στρατιωτικὸς καὶ ὁ τρυφερὸς φιλήδονος, συνηνωμένοι τὴν στιγμὴν ταύτην εἰς ἓν διὰ τοῦ συνδέσμου ἀξιεπαίνου καὶ σεβασμίου αἰσθήματος. Ὄπισθεν αὐτῶν ἵστατο Ἀρίφρων, ὁ τοῦ Ἀρχίππου, Ἀρίστων, ὁ νέος Λυσικλῆς καὶ ἕτεροι μαθηταὶ τοῦ κατηγορουμένου, ἐν ἑνὶ λόγῳ ἡ νεολαία τῶν ἐπισημοτέρων οἰκογενειῶν τῆς Κεκροπίας. Ἐκαθέσθησαν λοιπὸν οὗτοι, ὁ δὲ Κλέων καὶ ὁ Θουκυδίδης κατέλαβον τὰς ἕδρας τῶν κατηγόρων, καὶ οἱ δικασταὶ ἤρξαντο τὰς προκαταρκτικὰς ἐργασίας τῆς δίκης, ὁρκισθέντες πρότερον τὸν συνήθη ὅρκον, νὰ δικάσωσι δηλονότι κατὰ τοὺς καθεστῶτας νόμους καὶ τὰ ψηφίσματα τοῦ λαοῦ καὶ τῆς Βουλῆς τῶν πεντακοσίων. Τούτου δὲ γενομένου, παρεδόθη αὐτοῖς ἡ κλεψύδρα, τὸ προσδιορίζον τὸν καιρὸν, ἐφ' ὅσον ἐδικαιοῦντο νὰ δημηγορήσωσιν οἱ ἑκατέρωθεν συνήγοροι, χρονόμετρον.

Ὁ Κλέων, ἐκτιμήσας ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ἀκριβέστερον τὰς ἑαυτοῦ δυνάμεις, ἀφ' ὅσον ἦτο συνειθισμένος νὰ πράττῃ τοῦτο, ὡς συναισθανόμενος μάλιστα τὴν ἀπειρίαν του ὡς πρὸς τοὺς δικαστικοὺς τύπους, ἄφησε τὸν Θουκυδίδην νὰ δημηγορήσῃ πρότερον, ὁ δὲ ἀνέβη, μετά τινας προηγηθείσας παρατηρήσεις ὡς πρὸς τοὺς διαφόρους τρόπους τῆς διαδικασίας, τὸ βῆμα τοῦ ῥήτορος, καὶ θεὶς ἐνώπιόν του τὴν κλεψύδραν ἤρξατο τῆς κατηγορίας. Εἶπεν, ὅτι εἰς μάτην ἤθελέ τις ἀρνηθῆ, ὅτι οἱ ἄνθρωποι κατήντησαν ὑπὸ πολλὰς ἐπόψεις ἀπρόθυμοι καὶ ἀδιάφοροι ἐν τῇ πρὸς τοὺς θεοὺς λατρείᾳ, αἱ θυσίαι τῶν ἰδιωτῶν κατέστησαν σπανιώτεραι καὶ πενιχρότεραι, καὶ αὐταὶ δὲ αἱ δημόσιαι θυσίαι, τὰς ὁποίας ἡ πόλις προσφέρει τοῖς θεοῖς, δὲν γίνονται πλέον οὕτωσὶ ἀξιοπρεπῶς, καθ' ὅσον τὰ θύματα ἀγοράζονται παρὰ τῶν πωλούντων εὐθηνότερα αὐτὰ, χωρὶς νὰ ἐκλέγωνται τὰ ἄριστα τῶν κτηνῶν, ὅπως ὦσιν ἀντάξια τῶν θεῶν, εἰς τιμὴν τῶν ὁποίων προσφέρονται. Ἀφοῦ τοὺς λόγους του τούτους ἤκουσαν μετὰ σημείων ἐπιδοκιμασίας οἱ δικασταὶ, ὁ Θουκυδίδης ἐξηκολούθησε τὸν λόγον αὐτοῦ ὡς ἑφεξῆς.

« Βλέπω, ὅτι εἶσθε τῆς αὐτῆς μὲ ἐμὲ γνώμης, ὦ Ἀθηναῖοι! Τὸ νόημα εἶναι γνωστὸν, καὶ ὁσημέραι λαμβάνει ἐπίτασιν, ὅπως δὲ καταπολεμήσητε τὰς ἐπιβλαβεῖς αὐτοῦ συνεπείας πρός τε τὴν πόλιν καὶ τὸν δῆμον τῶν Ἀθηναίων, ἐπεκυρώσατε πρὸ μικροῦ νόμον, τιμωροῦντα τοὺς παραιτίους τῆς τοιαύτης ἀθείας. Ἐνάγομεν λοιπὸν σήμερον ἐνώπιον ὑμῶν τὸν κατηγορούμενον τοῦτον, ὡς τὸν πρωτουργὸν καὶ κυριώτερον διασπορέα τοῦ νοσήματος τούτου, τὸ ὁποῖον αὐτὸς ἐπροκάλεσε δι' ὀλεθρίων συζητήσεων περὶ ἀντικειμένων, τὰ ὁποῖα δὲν ὑπάγονται εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ ἀνθρωπίνου λογικοῦ. Μολονότι δὲ, μετὰ τὴν ἐπιψήφισιν τοῦ νόμου τοῦ Διοπείθους, κατέστη οὗτος ὀλίγον προσεκτικώτερος, δυνάμεθα ὅμως εἰσέτι νὰ ἀποδείξωμεν, ὅτι ἐξακολουθεῖ πρεσβεύων τὰς αὐτὰς ἐπικινδύνους ταύτας δοξασίας, καὶ ὅτι, καί τοι ἔπαυσε τοῦ νὰ διδάσκῃ καὶ ἤδη ὡς πρότερον αὐτὰς δημοσίᾳ, ἐξακολουθεῖ ὅμως καὶ πάλιν κατηχῶν κρύφα εἰς αὐτὰς τινὰς ἐκ τῶν φοιτητῶν του. Ἀναξαγόρα! ἰδοὺ ἀποτείνω πρός σε δημοσίᾳ τὴν ἐρώτησιν, ἂν ὅσα κατηγορῶ σου εἶναι ψευδῆ; ἐρωτῶ σε, δὲν ἐδίδαξας ὅτι αἱ ἐκλείψεις τῆς σελήνης, αἵτινες ὑπὸ τῶν ἡμετέρων προγόνων ἔκπαλαι ἐνομίζοντο δείγματα τῆς θείας ὀργῆς, οὐδὲν δῆθεν ἕτερόν εἰσιν εἰμὴ ἀποτέλεσμα, ἐκπροκύπτον ἐκ φυσικῶν αἰτιῶν, καὶ ὅτι τὸ φῶς τοῦ θείου τῆς Ἑκάτης δίσκου οὐδὲν ἔστιν ἕτερον εἰμὴ ἀντανάκλασις τοῦ ἡλιακοῦ φωτὸς, ἀντιδιδομένη ὑπὸ γηΐνου ἀκραιφνῶς ὄγκου; Ἀθηναῖοι, βλέπω ὑμᾶς φρίττοντας εἰς τοὺς τοιούτους λόγους μου· καὶ ὅμως, ἀκούσατε! »

Ἐσιώπησεν, ὁ δὲ Ἀναξαγόρας ἀπήντησε πρὸς τὴν πρόσκλησιν ταύτην μετὰ ζήλου·

« Ναὶ, οὕτως ἐδίδαξα! Δὲν δύναμαι νὰ ἀπαρνηθῶ ἐπιστημονικὴν ἀλήθειαν! »

« Ἀποτρόπαιε, βλάσφημε ἄνερ! » ἔκραξεν ὁ Κλέων, « δὲν ἐδίδαξας, ὅτι τὰ ὄργια τῆς λατρείας τῆς Ἀφροδίτης καὶ τὰ Διονύσια εἰσὶν αἶσχος τῆς τῶν Ἀθηνῶν πόλεως; »

« Ἐδίδαξα » ἀπήντησεν ὁ Ἀναξαγόρας μεθ' ὑπαινιγμοῦ, « ὅτι ἀκολασία καὶ μέθη εἰσὶν αἶσχος. Ἐὰν τοῦτο ἦναι ἔγκλημα, ὦ δικασταὶ, ὁμολογῶ ἐμαυτὸν ἔνοχον. »

Μειδίαμα, τὸ ὁποῖον σχεδὸν ἀπέβη γέλως, διεδόθη μεταξὺ τῶν δικαστῶν, οἵτινες καλῶς ἐγίνωσκον τὸν χαρακτῆρα τοῦ Κλέωνος· ἀλλ' ὁ Θουκυδίδης, καλῶς γινώσκων ὁπόσον ἔβλαπτεν ἡ εὐδιαθεσία, ἣν ἀείποτε διήγειρεν εὐφυής τις ἀπάντησις παρὰ τῷ πνευματώδει ἐκείνῳ λαῷ, ἔσπευσε νὰ ἀναλάβῃ τὰς αὐστηρὰς ἐκφράσεις τῆς κατηγορίας του.

« Ἀναξαγόρα! » εἶπε πάλιν, ἀναλαβὼν τὸν λόγον του· « δὲν ἐδίδαξας προσέτι, ὅτι ὁ τὰ πάντα ζωογονῶν ἥλιος οὐδέν ἐστιν ἕτερον εἰμὴ λίθινος ὄγκος, περικυκλωμένος ὑπὸ πυρὸς, καὶ ἐξ οὗ τμῆμά τι κατέπεσε, κατὰ τὴν γνώμην σου, ἐσχάτως ἐν Αἰγὸς ποταμοῖς; »

« Ναὶ, ἐδίδαξα καὶ τοῦτο » εἶπεν ὁ φιλόσοφος, ἀτάραχος. « Ὅταν

λίθοι πίπτωσιν ἐκ τῆς ἀτμοσφαίρας, ὁ περὶ τὰς ἐπιστήμας ἀσχολούμενος ἀνὴρ ἀναζητεῖ τὴν ἀφ' ἧς ἐπήγασαν οὗτοι ἀρχήν· ἀλλ' ὑπόθεσις ἁπλῆ. . . διότι οὐδὲν ἔστιν αὕτη πλέον. . . . δὲν ἔπρεπε νὰ θεωρῆται ἔγκλημα, καὶ μάλιστα ὅτε ἡ ὑπόθεσις αὕτη ἐγένετο πρὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ ἐγκριθέντος νόμου, ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ ὁποίου δικάζομαι σήμερον »

« Ἀθηναῖοι! » ἔκραξεν ὁ Θουκυδίδης· « τοῦτο εἶναι μόνον ὑπεκφυγὴ καὶ ἀβάσιμος πρόφασις. Διότι δύναμαι νὰ ἀποδείξω, ὅτι τὰ πράγματα ταῦτα καὶ νῦν εἰσέτι διδάσκονται ὑπ' αὐτοῦ. Κλεόβουλε! πρόβηθι! »

Εἰς τὴν πρόσκλησιν ταύτην προέβη ὁ τὸν Ὀλυμπιόδωρον ξενίσας γνωστὸς ἡμῖν ἀνὴρ εἰς τὴν διὰ τοὺς μάρτυρας προσδιωρισμένην θέσιν.

« Κλεόβουλε! εἶπεν ὁ Θουκυδίδης, « ἤκουσάς ποτε ἰδίοις σου ὠσὶν τὸν Ἀναξαγόραν διδάσκοντα τὰ δόγματα, περὶ ὧν πρὸ ὀλίγου ἠρώτησα αὐτόν; »

« Μάλιστα. »

« Εἰς τίνα εὐκαιρίαν; »

« Περευρέθην εἰς διδασκαλίαν του τινὰ, γενομένην δημοσίᾳ ἐν τῇ οἰκίᾳ του, συνοδεύων ἐκεῖσε ξένον τινὰ Ἐφέσιον, ὅστις ἐπεθύμει νὰ ἴδῃ καὶ ἀκούσῃ τὰ ἀξιοπερίεργα τῆς πόλεως Ἀθηνῶν. »

Ὁ Περικλῆς ἐψιθύρισε λέξεις τινὰς εἰς τὸ ὠτίον τοῦ φίλου του, καὶ ὁ Ἀναξαγόρας ἠρώτησε τρανῇ τῇ φωνῇ·

« Εἰς ποίαν ἐποχὴν συνέβη τοῦτο; »

« Ἀρχὰς τοῦ ἔαρος. »

« Δὲν ἤκουσας τὰς δοξασίας ταύτας καὶ εἰς ἄλλην τινὰ εὐκαιρίαν; » ἠρώτησεν ὁ Θουκυδίδης.

« Ἔπειτα ἐπῆγα καὶ πάλιν ἐκεῖσε εἰς μεταγενεστέραν ἐποχὴν μετὰ τοῦ αὐτοῦ πάλιν ξένου μου Ὀλυμπιοδώρου· ἀλλ' ἡ τότε διδασκαλία του δὲν ἀπέβλεπε τὴν ἀστρονομίαν. »

« Ποῖον ἦτο τὸ ἀντικείμενον τῆς δευτέρας ταύτης διδασκαλίας του, εἰς ἣν παρευρέθης; »

« Ἐλάλει περὶ τῆς πλάσεως τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ σύμπαντος, καὶ ἐσυμπέρανεν ἐκ τῆς ἑνότητος τῆς ἁπανταχοῦ ἐπικρατούσης διανοίας, ὅτι τὸ σύμπαν ἐπλάσθη ὑφ' ἑνὸς μόνου πνεύματος, καὶ οὐχὶ ὑπὸ πολλῶν θεῶν. »

« Ἀθηναῖοι! Ἰδοὺ ἠκούσατε τὴν μαρτυρίαν αὐτοῦ! » ἀνεβόησεν ὁ Θουκυδίδης, « Ἅπαντες οἱ μεγάλοι ἡμῶν Θεοὶ καταστρέφονται διὰ μιᾶς! »

Γογγυσμὸς ἠκούσθη μεταξὺ τῶν δικαστῶν· ἀλλὰ μετά τινα μικρὰν παῦσιν, διαρκούσης τῆς ὁποίας ἔπαυσεν ὁ γογγυσμὸς οὗτος, ἐπανέλαβε πάλιν τὰς ἐρωτήσεις του ὁ κατήγορος.

« Ἔχεις διδόμενα νὰ πιστεύῃς, ὅτι αἱ διδασκαλίαι αὗται ἐδιδάσκοντο ὑπὸ τοῦ κατηγορουμένου καὶ μετὰ τὴν ἐπιψήφισιν τοῦ νόμου τοῦ Διοπείθους; »

« Μάλιστα. Ὁ Ὀλυμπιόδωρος ἐξενίζετο παρ' ἐμοὶ, καὶ μολονότι δὲν τὸν συνώδευον αὐτοπροσώπως ἐκεῖσε, γινώσκω ὅμως, ὅτι ἐπεσκέπτετο κρυφίως τὸν Ἀναξαγόραν μέχρι τῆς ἀναχωρήσεώς του, συμβάσης πρὸ τεσσάρων ἑβδομάδων. Ἐκ τῶν συνδιαλέξεών του, ἐπιστρέφοντος ἐκ τῶν ἐπισκέψεών του, ἐσυμπέραινα ὅτι ἡ διδασκαλία ἐξηκολουθεῖ οὖσα ἡ αὐτὴ, οἵα ἦν καὶ ὅτε ἐγὼ ἤμην εἷς ἐκ τῶν ἀκροατῶν. »

« Ἀναξαγόρα, εἶναι ἀληθὲς, ὅτι ἡ κατ' ἰδίαν διδασκαλία, ἣν ἐδίδασκες τὸν Ὀλυμπιόδωρον, ὑπῆρχε τοιαύτη; »

« Μεταξὺ τοῦ μεγάλου πλήθους τῶν μαθητῶν, τοὺς ὁποίους ἐδίδαξα » ἀπήντησεν ὁ φιλόσοφος, « εἶναι λίαν δυσχερὲς, νὰ ἀναμνησθῶ διὰ τίνων λέξεων τοὺς ἐδίδασκον, ὅ,τι καὶ ἂν τοὺς ἐδίδασκον. Προσκάλεσον αὐτούς, ὅπως μαρτυρήσωσι τί τοὺς ἐδίδασκον. »

« Δευτέρα πάλιν αὕτη ὑπεκφυγή! » ἀνεβόησεν ὁ Θουκυδίδης, ἀποτεινόμενος πρὸς τοὺς δικαστάς. « Γινώσκει ἐξαίρετα, ὅτι οἱ μαθηταί του τοσοῦτον εἰσὶ τετυφλωμένοι ἐκ τῆς γοητείας του, ὥστε δὲν δυνάμεθα νὰ ἐπικαλεσθῶμεν κατ' αὐτοῦ τὴν μαρτυρίαν αὐτῶν. Δὲν εἶναι τοῦτο καταφανέστατον καὶ ἐκ τοῦ πλήθους τῶν ἀνδρῶν, ἀνδρῶν διασήμων διά τε τὸ ἀξίωμα καὶ τὴν γέννησίν των, τοῦ περιστοιχίζοντος αὐτόν; Δὲν δύναμαι νὰ ἀποδείξω τὰ πράγματα ἐκ τῆς μαρτυρίας τῶν μαθητῶν του, γινώσκει ἄριστα τοῦτο· μὴ δυνάμενος δὲ καὶ νὰ ἀρνηθῇ ὅσα τοῦ κατηγοροῦμεν, ζητεῖ νὰ ὑπεκφύγῃ. Δικασταὶ, δὲν δύναται νὰ ἀντείπῃ οὐδὲ μέχρι κεραίας εἰς τὴν κατάθεσιν τοῦ Κλεοβούλου, ἀνδρὸς, τοῦ ὁποίου τὸ ἀξίωμα καὶ ὁ χαρακτὴρ καθιστάνουσιν αὐτὸν ἀνώτερον ἁπάσης ὑπονοίας· μέρος δὲ τῶν ὑφ' ἡμῶν κατηγορουμένων αὐτοῦ αὐτὸς ἤδη ὡμολόγησε. Ἤδη δὲ προσκαλῶ καὶ ἕτερον μάρτυρα. Δημοχάρη! » Ὁ βυρσοδέψης ἐπαρουσιάσθη. « Τί γινώσκεις περὶ τῶν διδασκαλιῶν τοῦ Ἀναξαγόρου; Παρευρέθης εἰς τὰ μαθήματά του; »

« Μάλιστα, διδάσκει ὅτι ὁ ἥλιος εἶναι λίθος, ἡ δὲ σελήνη γῆϊνος ὄγκος, καὶ ἕνεκα τῆς βλασφημίας του ταύτης ἄξιος θανάτου ἐστί! »

« Ἀγαθὲ ἄνθρωπε, ἠδύνασο νὰ ἐννοήσῃς τὰ μαθήματά μου; » ἠρώτησεν ὁ Ἀναξαγόρας ἐν γαλήνῃ.

« Ὄχι, οἱ θεοὶ νὰ μὲ φυλάξωσιν! Ὅλους τοὺς θησαυροὺς τῶν Ἀθηνῶν νὰ μοὶ ἐχάριζον, δὲν ἔστεργον νὰ καταντήσω ἔνοχος τούτου! »

Ὁ Γλαύκων, καί τινες φίλοι του, ἀνεκάγχασαν· καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Θουκυδίδης καὶ ἄκων ἐμειδίασεν, ἀλλ' εὐθὺς πάλιν ἀνέλαβε τὸ σοβαρόν του σχῆμα.

« Βλέπετε, Ἀθηναῖοι, » ἐξηκολούθησε λέγων, « ἡ ἀποςροφὴ, τὴν ὁποίαν ἐνεποίησαν αἱ βλάσφημοι αὗται κενοδοξίαι εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ τιμίου τούτου ἀνθρώπου εἶναι τοσοῦτον μεγάλη, ὥστε δὲν στέργει οὐδὲ νὰ ἔλθῃ εἰς λεπτομερεστέραν περὶ τούτων συνδιάλεξιν. Μιμηθῆτε αὐτόν! Σᾶς ἐξορκίζω εἰς τὴν ἀγάπην, ἣν τρέφετε ὑπὲρ τῆς σωτηρίας ταύτης τῆς πόλεως, καὶ ὑπὲρ τῆς ὑγιείας τῶν πολιτῶν αὐτῆς, νὰ καθαρίσητε τὴν πόλιν ταύτην ἀπὸ τῶν ἀσεβῶν τούτων ἀνθρώπων, οἵτινες, ἀπαρνούμενοι τὴν ὀφειλομένην εἰς τοὺς θεοὺς λατρείαν, συνεπάγουσιν ἀναγκαίως τὴν καταστροφὴν ἐπὶ τὴν χώραν ἡμῶν. Λιμὸς καὶ λοιμὸς εἶναι αἱ μάστιγες, δι' ὧν οἱ ἀθάνατοι οὐρανίωνες ἐκδηλοῦσι τὴν ὀργὴν αὐτῶν κατὰ τῶν υἱῶν τῆς ἀσεβείας. Ἀνεχόμενοι καὶ τοῦ λοιποῦ νὰ διαδίδωνται τοιαῦται διδασκαλίαι ἐν Ἀθήναις, καὶ δι' αὐτῶν νὰ διαφθείρηται ἡ νεολαία, θέλομεν μετ' οὔπολυ χρειασθῆ νέον Ἐπιμενίδη, πρὸς ἁγνισμὸν τῆς ἡμετέρας πόλεως. Εἶναι εὐτυχία μας, ὅτι εἰσέτι εὑρίσκονται καὶ ἐν τοιούτοις καιροῖς σήμερον ὀλίγοι τινὲς θεοφοβούμενοι ἄνδρες, προτρέποντες ὑμᾶς εἰς πρόληψιν τοῦ δυστυχήματος τούτου. Ἀναξαγόρα, ἔχεις νὰ εἴπῃς τι πρὸς ἀπολογίαν σου; »

« Ἐπιφορτίζω μὲ αὐτὴν ἐπιτηδειότερον ῥήτορα. Ἔπασχον πολὺ ἐσχάτως, ὥστε δὲν δύναμαι νὰ λαλήσω ἀρκούντως τρανῇ τῇ φωνῇ, ὅπως οἱ λόγοι μου ὦσιν ἀκουστοὶ εἰς οὕτω πολυπληθῆ δημήγυριν. »

Ταῦτα εἰπόντος αὐτοῦ, προέβη ὁ Περικλῆς. Ὁ Θουκυδίδης ἐξεδήλωσε σαφῶς τὴν ἐπὶ τούτῳ δυσαρέσκειάν του, καὶ εἶπε σιγανῇ τῇ φωνῇ πρὸς τοὺς περὶ αὐτόν.

« Τὸ πρᾶγμα ἔχει οὕτως, ὡς μοὶ τὸ παρέστησαν. Ὁ Περικλῆς ἀναλαμβάνει τὸν ἀγῶνα ὡς ἴδιόν του. Θὰ ἱδρώσωμεν. »

Λόγοι δὲν δύνανται νὰ παραστήσωσι τὴν κεραυνοβόλον περιφρόνησιν, ἥτις ἐξήςραπτεν ἐκ τοῦ βλέμματος, τὸ ὁποῖον ὁ υἱὸς τοῦ Ξανθίππου ἔῤῥιψεν ἐπὶ τὸν ἀντίπαλον, καταβαίνοντα ἀπὸ τοῦ βήματος. Ὁ Θουκυδίδης συντετάρακται, καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Κλέων ἠσθάνθη ἐπὶ μίαν στιγμὴν ὑπὸ ἀπορίας συνεχόμενον ἑαυτὸν, καὶ ἐδίσταζεν ἂν πραγματικῶς δύναται νὰ ἀντισταθμίσῃ τὸν Περικλέα, ὅπως ἐνίοτε ἐπίστευεν. Ἀλλὰ μετ' οὔπολυ, πᾶν ἄλλο αἴσθημα κατεπνίγη ὑπὸ τῆς καρδιαλγοῦς περιεργείας, ποῖον ἄρα εἶδος ἀπολογίας θὰ ἐπεχείρει ὁ υἱὸς τοῦ Ξανθίππου.

Ὁ ῥήτωρ ἵστατο ἐπί τινα στιγμὴν ἐπὶ τοῦ βήματος, χωρὶς νὰ ἀποταθῇ πρὸς τοὺς δικαστὰς, καὶ περιέφερε τὸ ὀξυδερκές του βλέμμα

διὰ τῶν σειρῶν τῶν παρεστώτων, ὡς ἀναζητῶν γνωστόν τι αὐτῷ πρόσωπον· καὶ ἦν ὡσανεὶ ἡ ἔρευνα αὐτοῦ ἔσχεν εὐάρεστόν τι ἀποτέλεσμα, διότι τὸ μέτωπον αὐτοῦ ἐφαιδρύνθη ὁπωσοῦν, ὅτε κατὰ τὴν συνήθειάν του περιεκάλυψε τὸν βραχίονά του διὰ τῆς χλαμύδος, καὶ ἤρξατο οὕτωσὶ νὰ λαλῇ διὰ τῆς συνήθους αὐτῷ ἰσχυρᾶς καὶ εὐήχου φωνῆς.

« Ἀθηναῖοι! » εἶπε· « Παρίσταμαι σήμερον ἐνώπιόν σας ἐν νέῳ τινὶ σχήματι. Μόλις αἰσθάνομαι ὅτι εἶμαι ὑμέτερος στρατηγὸς, διότι οἱ κατ' ἐμοῦ ἀντιστρατευόμενοι δὲν εἶναι πολιτικοὶ ἀντίζηλοι· αἱ προσβολαί των ἀποτείνονται κατὰ τοῦ ἰδιωτικοῦ μου προσώπου, καὶ βλέπετε σήμερον ἐν ἐμοὶ οὐδέν τι πλέον ἢ ἄνδρα, συνηγοροῦντα ὑπὲρ τοῦ φίλου του καὶ ἐξαιτούμενον παρὰ τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων, νὰ μὴ ταράξῃ τὴν τοσούτων ἐτῶν φιλικῆς ὁμιλίας ἕξιν διὰ τῆς ἐπεμβάσεώς του. Ὀφείλω δὲ νὰ ἐνάρξωμαι τοῦ λόγου μου διὰ τῆς παρακλήσεως, ὅπως εὐδοκήσητε νὰ ἀναμνησθῆτε, ὅτι ὁ καταδικάζων τὸν ἄνδρα νόμος ἐθεσπίσθη μόλις ἐσχάτως, καὶ ἑπομένως εἶναι λίαν νέος, μήπω καθιερωθεὶς ὑπὸ μακρᾶς πείρας τῆς χρησιμότητος αὐτοῦ, καὶ μόλις συμφωνῶν πρὸς τὸ πνεῦμα ἐκεῖνο τῆς ἐλευθερίας, ἐφ' ᾧ ἐκαυχᾶτο μέχρι τοῦδε ἡ ἡμετέρα πόλις· τοὐναντίον δὲ μάλιστα, ὁ νόμος οὗτος τείνει νὰ κωλύσῃ τὴν πρόοδον τῆς ἐπιστήμης, καὶ νὰ ἀποστερήσῃ τὴν πόλιν τῶν Ἀθηναίων τῆς ὠφελείας, ἣν ἀπήλαυεν ἀπὸ τῆς ἐμφιλοχωρήσεως μεγάλων ἀνδρῶν ἐκ πάσης Ἑλληνικῆς γῆς, οἵτινες προσήρχοντο ἐνταῦθα προσάγοντες τοὺς καρποὺς τῆς διανοίας των πρὸς λαὸν, ὅστις ὑπῆρχεν ἱκανὸς νὰ ἐκτιμᾷ αὐτούς. Ἀθηναῖοι! ὁ πρῶτος ἀνὴρ, τὸν ὁποῖον κατέβαλεν ὁ νόμος οὗτος, ὑπῆρξεν ὁ Φειδίας... ἀνὴρ, τοῦ ὁποίου ἡ μεγαλοφυΐα ἐξήπλωσε τὸ κλέος τῶν Ἀθηνῶν ἐπὶ σύμπασαν τὴν Ἑλλάδα. Καὶ ποῖον ἦτο τὸ ἔγκλημά του; Ὅσον ἠδυνήθην νὰ ἐξιχνιάσω, τὸ ἔγκλημά του συνίστατο εἰς τοῦτο, ὅτι ὤφειλε δηλονότι νὰ κάμῃ καλητέραν, κατὰ τὴν γνώμην τῶν κατηγόρων του, ἐκλογὴν τοῦ προτύπου, τὸ ὁποῖον μετεχειρίσθη εἰς τὸ ἀπεικόνισμα ἑνὸς ὁπλίτου. Μόνον δὲ ἕνεκα τῆς διαφορᾶς ταύτης τῆς γνώμης μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ δικαστηρίου κατεδικάσθη! Θέλει ἄρά γε ἀποτολμήσει καὶ πάλιν ἕτερός τις τεχνίτης νὰ ἀκολουθήσῃ προθύμως τὰς ἐμπνεύσεις τῆς μεγαλοφυΐας του, ὅταν βλέπῃ ἑαυτὸν ἀπειλούμενον διὰ τοιούτων ποινῶν; Δὲν θέλει ἄρά γε ὁ ἀγαλματοποιὸς, ὁ ζωγράφος, προτιμήσει νὰ μεταναστεύσῃ ἀλλαχόσε, ὅπως ἀνεύρῃ ἐκεῖ προστάτας τῶν ὡραίων τεχνῶν, οἵτινες νὰ ὦσι συγκαταβατικώτεροι; Καὶ οὕτω λοιπὸν θὰ μεγαλύνωμεν τὰς Ἀθήνας; Δεύτερον ἤδη ἐφαρμόζομεν τὸν νόμον τοῦτον, καὶ κατὰ τίνος πάλιν ἐπιστρατεύει ὁ νόμος οὗτος; Κατὰ ἐγκληματίου; Οὐχὶ, ἀλλὰ κατ' ἀνδρὸς, τοῦ ὁποίου

ἡ ἀγνότης τοῦ βίου καὶ τῶν ἠθῶν, ἡ ἄπειρος ἐπιστημονικὴ παιδεία καὶ ἡ βαθεῖα ἔρευνα τῆς θείας φύσεως ἤξιζον μᾶλλον νὰ τῷ ἀνεγερθῇ ἀνδριὰς ὑπὸ τοῦ λαοῦ, τὸν ὁποῖον ἐτίμησε διὰ τῆς παρουσίας του, παρὰ νὰ τῷ ἐπιβληθῇ ποινή, διότι προήχθη εἰς ἀνωτέραν βαθμίδα διανοητικῆς ἀναπτύξεως παρὰ τοὺς κοινοὺς τῶν ἀνθρώπων. »

« Διδάσκων ὁ Ἀναξαγόρας περὶ τῆς αἰτίας τῶν ἐκλείψεων, ἐπανέλαβε μόνον τὸ δόγμα τοῦ Θάλητος, τοῦ φίλου τοῦ Σόλωνος. Ἀλλ' ὁ Σόλων, ὅστις ἐφλέγετο ὑπὸ ἴσου πόθου ἐπιστημονικῶν γνώσεων, ὅσον καὶ ὁ Θαλῆς, οὐδόλως ἐφρόνει ἐπικίνδυνον τὴν διάδοσιν τῆς ἀληθοῦς αἰτίας τοῦ φαινομένου τούτου, οὐδ' ἔτρεμε νὰ συμμετέχῃ τῶν ὑπολογισμῶν, δι' ὧν ὁ φυσικὸς οὗτος νόμος τοσοῦτον ἀκριβῶς ἐγνώσθη, ὥστε ὑπῆρχε δυνατὸν νὰ προλέγωσι τὴν ὥραν, καθ' ἣν ἡ ἔκλειψις θέλει συμβῆ. Ἀθηναῖοι! ἔκτοτε ἡ πόλις ἡμῶν ἀπέβη μεγάλη καὶ ἰσχυρά, καὶ οὐδεὶς θεὸς ἐτιμώρησε τὰς Ἀθήνας, διὰ τὸν λόγον ὅτι ὁ νομοθέτης αὐτῶν συμμετεῖχε τῶν φυσικῶν ἐρευνῶν τοῦ σοφοῦ τῆς Μιλήτου· καὶ ὁ Θαλῆς ἐτελεύτησε τὸν βίον, τιμώμενος καὶ θαυμαζόμενος ὑπό τε τῆς ἑαυτοῦ καὶ ἑτέρων πόλεων. Ἐὰν ἤδη ἐπεσκέπτετο τὰς Ἀθήνας Θαλῆς ὁ Μιλήσιος, θὰ τὸν κατεδικάζετε εἰς θάνατον κατὰ συνέπειαν τοῦ νόμου τοῦ Διοπείθους; »

« Ὁ Θαλῆς οὐδέποτε ἐδίδαξεν, ὅτι ὁ ἥλιος εἶναι λίθος! » εἶπεν ὁ Θουκυδίδης, διακόπτων αὐτόν.

« Τοῦτο δὲν δύναται νὰ ἀποδειχθῇ ἀκριβῶς, » ἀπήντησεν ὁ Περικλῆς, « διότι οἱ Πέρσαι ἐγίνωσκον τὴν τέχνην τοῦ καταστρέφειν, εἰ καὶ δὲν ἠπίσταντο νὰ διατηρῶσι τὰς κατακτήσεις των· τέχναι δὲ καὶ ἐπιστῆμαι ἐτάφησαν ἐπὶ ἱκανὸν χρόνον ὑπὸ τὰ ἐρείπια, τὰ μαρτυροῦντα τὴν πάροδον αὐτῶν. Ἤρξαντο αὗται νὰ ἀνεγείρωσι τὴν κεφαλὴν αὐτῶν ἐξανιστάμεναι ἀπὸ τῶν ἐρειπίων. Θέλουσιν αἱ Ἀθῆναι ἀποδειχθῆ βαρβαρώτεραι καὶ τοῦ Ξέρξου, ἐξοστρακίζουσαι αὐτάς; Ἀθηναῖοι! ὑπῆρξε καιρὸς, ὅτε Σατράπης τῆς Περσίας ἠρώτα ποῦ κεῖνται αἱ Ἀθῆναι, ἡ πόλις ἥτις.... αἰσχύνομαι ὀφείλων νὰ τὸ εἴπω.... ἔπεμπε πρὸς αὐτὸν πρέσβεις, ἐξαιτουμένη ἐπικουρίαν. Ἀλλ' ἤδη . . . εἶναι ἀνάγκη νὰ σᾶς διασαφηνίσω ἐγὼ τὴν διαφοράν; Οὐχὶ τὸ πλῆθος ἡμῶν, διότι ἐσμὲν ὀλίγιστοι· οὐχὶ ἡ ῥώμη ἡμῶν, διότι τέλος πάντων οὐδὲν εἴμεθά τι πλέον ἢ ἄνθρωποι· ἀλλ' αἱ ἐπιστῆμαι μᾶς ἀνύψωσαν εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ ἐνεστῶτος ἡμῶν κράτους καὶ μεγαλείου. Ἐὰν τὰ πλοῖα ἡμῶν ναυπηγῶνται κάλλιον, τὰ ὅπλα ἡμῶν κατασκευάζωνται στερεώτερα, καὶ αἱ ἡμέτεραι μηχαναὶ διεγείρωσι τὸν θαυμασμὸν τῶν ἡμετέρων πολεμίων, ταῦτα πάντα ὀφείλομεν εἰς ἄνδρας, οἷος ὁ Ἀναξαγόρας. Μὴ τοὺς ἀποσοβῆτε ἀπὸ τῶν ἡμετέρων ἀκτῶν διὰ δικαστικῆς ἀποφάσεως, ἥτις θέλει ἀντηχήσει καθ' ἅπασαν τὴν

Ἑλλάδα. Δείξατε μᾶλλον διὰ τῆς ἀθωώσεως τοῦ σεβασμίου καὶ πολυτίμου τούτου ἀνδρὸς, ὅτι ὁ τῶν Ἀθηναίων λαὸς οὐδόλως ἐπαύσατο προστατεύων καὶ ἤδη ὡς πρότερον τὰς τέχνας καὶ ἐπιστήμας, καὶ ὅτι ὑμεῖς, παρὰ νὰ καταδικάσητε ἄνδρα, οὕτωσὶ δὴ ὑφ' ἁπάσας τὰς ἐπόψεις ἀξιοσέβαστον, δύνασθε νὰ παρίδητε ἢ νὰ μετριάσητε τὴν αὐστηρότητα νόμου, τοῦ ὁποίου τὴν ἐπικύρωσιν ἀφήρπασαν ἀφ' ὑμῶν διὰ θωπευμάτων καὶ διαφόρων προφάσεων, ὑφ' ὧν ἐξαπατηθέντες δὲν συνίδετε τὰς ἀληθεῖς αὐτοῦ συνεπείας· νόμου, ὅστις ἐπεψηφίσθη ἐν τῷ μέσῳ δεινοῦ κρότου καὶ θορύβου, μὴ ἐπιτρέποντος νὰ ἀκουσθῇ ἡ φωνὴ τῆς γαληνιαίας καὶ ἀταράχου σκέψεως. Ὁ ὑμέτερος στρατηγὸς καθικετεύει ὑμᾶς, νὰ μὴ θυσιάσητε τὸν φιλόσοφον. Περικλῆς, ὁ τρόφιμος τοῦ Ἀναξαγόρου, σᾶς καθικετεύει, ὑπὲρ ἑαυτοῦ, νὰ τῷ χαρίσητε τὴν ζωὴν τοῦ διδασκάλου, τοῦ φίλου του! »

Τὸ προσεκτικὸν βλέμμα τοῦ Θουκυδίδου εἶχε παρατηρήσει τὴν ἐντύπωσιν, τὴν ὁποίαν ἡ δημηγορία αὕτη εἶχεν ἐμποιήσει ἐπὶ τοὺς δικαστάς· καὶ ὅτε ὁ πρόεδρος διέταξε τὸν κήρυκα νὰ καλέσῃ τοὺς δικαστὰς εἰς τὴν ψηφηφορίαν, ἔπαλλε σφοδρῶς καὶ ἡ καρδία αὐτὴ τοῦ ἐγγηράσαντος πολιτικοῦ ἀνδρὸς, ὅτε εἷς κατόπιν τοῦ ἑτέρου οἱ δικασταὶ ἀπευθύνοντο πρὸς τὸν βωμὸν, καὶ ἐκεῖθεν λαμβάνοντες τοὺς κυάμους, ἔῤῥιπτον αὐτοὺς εἰς τὴν κάλπην τῆς καταδίκης ἢ τῆς ἀθωώσεως. Ἀπὸ τῆς τύχης τοῦ Ἀναξαγόρου ἐξήρτητο ἡ ζωὴ καὶ αἱ ἐλπίδες τῶν μαθητῶν του· καὶ ἀφ' ἑνὸς μὲν, ἐὰν οἱ κατήγοροί του δὲν κατώρθονον τὴν καταδίκην του, ἔμελλον αὐτοὶ νὰ ὑποστῶσι ποινὰς· ἀφ' ἑτέρου δὲ, ἐὰν ὁ φιλόσοφος ἐκηρύττετο ἔνοχος, μόλις ὑπῆρχε δυνατὸν νὰ μὴ συγκρημνισθῇ μαζύ του καὶ ὁ μαθητὴς καὶ συνήγορός του.

Διὰ τοὺς ἄνδρας τῶν ὅπλων, οἵτινες εἶχον συνειθίσει νὰ προσβλέπωσι κατὰ πρόσωπον τὸν θάνατον ἀτρόμητοι ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης· διὰ τοὺς μαθητὰς τῆς φιλοσοφίας, ἥτις ἐδίδασκε τὸν ἄνθρωπον νὰ μὴ φοβῆται τὸν θάνατον, τοιαύτη σκηνὴ τοῦ μεγάλου δράματος τῆς ζωῆς ἦν πάντως λίαν σπουδαία καὶ σοβαρά. Ἀλλ' ὅμως, οὐδόλως ἠδύνατο νὰ καταβάλλῃ ἐξ ὁλοκλήρου αὐτούς. Πόθεν λοιπὸν προήρχετο ὁ σπασμωδικὸς ἐκεῖνος θρῆνος, ὁ ἀριδήλως ἀκουόμενος ἐν τῇ βαθείᾳ ταύτῃ σιγῇ; Ἀπάντων οἱ ὀφθαλμοὶ ἐστράφησαν πρὸς τὴν δημήγυριν τῶν περιστοιχούντων τὸν Ἀναξαγόραν φίλων· ἀλλ' οὐδεὶς ἠδύνατο νὰ εἴπῃ, τίς ἦν ὁ τρυφερὸς ἐκεῖνος νεανίσκος, ὅστις μὲ τὸ πρόσωπόν του κεκαλυμμένον ὑπὸ τὰς πτυχὰς τῆς χλαμύδος του, ἐφαίνετο ὅλως ἐμβεβυθισμένος εἰς τὸ ἄλγος του. Ὁ φιλόσοφος εἶδε πέριξ αὐτοῦ, καὶ ὅτε κατενόησεν ὁπόθεν ἐξερ�ῥήγνυντο οἱ θρῆνοι οὗτοι, προσῆλθε πλησίον τοῦ θρηνοῦντος μειρακίου, ἔθηκε πράως τὴν χεῖρά του ἐπὶ τοὺς ὤμους τοῦ ὀλολύζοντος, καὶ εἶπε σιγανῇ τῇ φωνῇ:

« Ἂν ὑπῆρξας εἷς ἐκ τῶν ἀκροατῶν μου, ἀγαθὲ νεανίσκε, νίκησον τὸ ἄλγος σου. Ἡ τοῦ θανάτου χεὶρ ἐπίκειται ἐφ' ἁπάντων τῶν θνητῶν. Διὰ τί λοιπὸν ἆρά γε ἐγὼ νὰ νομίζωμαι μᾶλλον ἀξιολύπητος τῶν ἄλλων ἁπάντων; »

Χωρὶς νὰ ἀποκαλύψῃ τὸ πρόσωπόν του, ἔσυρεν ὁ παῖς τὴν χεῖρα τοῦ Ἀναξαγόρου ὑπὸ τὰς πτυχὰς τῆς χλαμύδος του, ἐπίεσεν αὐτὴν περιπαθῶς εἰς τὰ χείλη του καὶ εἶπε μετὰ διακοπτομένης καὶ σχεδὸν καταπνιγομένης καὶ ὑποκώφου φωνῆς· « Πάτερ! ὑπακούω! » καὶ τὸ πᾶν ἠρέμει πάλιν.

Ἤδη δὲ οἱ δικασταὶ εἶχον ῥίψει τὰς ψήφους των, καὶ ὁ πρόεδρος ἀνέστη ἀπὸ τῆς ἕδρας του, ἐπλησίασεν εἰς τὸν βωμὸν, καὶ διέταξε τοὺς ἐπὶ τούτου ἐπιτετραμμένους ὑπαλλήλους, νὰ ἀνοίξωσι τὰς κάλπας καὶ νὰ μετρήσωσι τὰς ψήφους, ἐνῷ ἐκράτει τὴν βακτηρίαν αὐτοῦ ὑπεράνω τῶν ἤδη μετρηθέντων κυάμων, ὅπως κωλύῃ πᾶσαν πλάνην ἢ ἀπάτην. Ἵστατο δὲ, φρουρῶν μετὰ σοβαρότητος καὶ σπουδαίας ὄψεως τὰς χεῖρας τῶν ἀριθμούντων. Βαθεῖα ἐπεκράτει σιγὴ, ὥςε σαφῶς ἠκούετο καθ' ἅπαν τὸ δικαστήριον ὁ σιγανὸς κρότος τῶν κυάμων, πιπτόντων ἑνὸς μετὰ τὸν ἕτερον ἐπὶ τοῦ λίθου.

Ἤδη δὲ εἶχεν ἀποπερατωθῇ ἡ ἀρίθμησις, ὁ πρόεδρος ἔλαβε τὸν κηρωτὸν πίνακα, καὶ ἐνῷ ἁπάντων οἱ ὀφθαλμοὶ μετ' ἀνυπομονησίας ἐπακολουθοῦσι τὴν πρόοδον τῆς χειρός του, ἑλκυούσης μακρὰν γραμμὴν εἰς τὸ προκύπτον ποσὸν, ἀνακράζει·

« Ὁ κατηγορούμενος κηρύττεται
διὰ πλειονοψηφίας δύο ψήφων
ἔνοχος! »

Ὀξεῖα κραυγὴ ἐπηκολούθησεν εἰς τοὺς λόγους τρύτους, καὶ ὁ ἄγνωστος νεανίσκος κατέπεσεν ὡσεὶ ἄπνους χαμαί.

Ὁ Περικλῆς προσῆλθε μετὰ φιλόφρονος φίλτρου πρὸς τὸ χωρίον ἐκεῖνο· ἀλλ' ὁ Ἀρίφρων, παριστάμενος ἐκεῖ πλησίον, εἶχεν ἤδη δεχθῇ εἰς τὰς ἀγκάλας του τὸν λειποθυμήσαντα νεανίσκον, καὶ ἡ εἰς τὰ ὄπισθεν πεσοῦσα χλαμὺς ἀπεκάλυψε πρόσωπον, οὕτωσὶ δὴ θελκτικὸν, ὥστε οἱ ἰδόντες καὶ αὐτοῦ τοῦ Ἀναξαγόρου ἐπελάθοντο ἐπὶ μίαν στιγμήν. Ὁ φιλόσοφος εἶδε τοὺς ὠχροὺς χαρακτῆρας τοῦ προσώπου τοῦ νεανίσκου καὶ ἀνεγνώρισεν αὐτούς. Ὅ,τι ἡ ἰδία ἑαυτοῦ συμφορὰ δὲν ἠδυνήθη νὰ τῷ ἁφαρπάσῃ, ἐξέθλιψεν ἤδη ἀπ' αὐτοῦ ἡ συμπάθεια. Μὲ δάκρυον, καταπεσὸν ἐπὶ τῆς ὠχρᾶς παρειᾶς, ἔκλινε τὴν κεφαλήν του πρὸς τὸν νεανίσκον καὶ εἶπε· « Δυστυχὲς τέκνον! ὁ κόσμος οὗτος εἶναι λίαν τραχὺς διὰ σέ! » Εἶτα δὲ ἐπίεσε διὰ τῆς χειρὸς αὐτοῦ τὸν βραχίονα τοῦ Ἀρίφρονος καὶ εἶπε μὲ πραεῖαν φωνήν·

« Μὴ τὴν ἐγκαταλίπῃς! αὕτη εἶναι ἡ πρὸς σὲ διαθήκη μου! »

« Οὐδέποτε! » ἀπήντησεν ὁ Ἀρίφρων.

Ἦτο ἡ Γλυκέρα. . . .

Ἐν τοσούτῳ δὲ κατ' ἔθος προσεκλήθη ὁ ἔνοχος νὰ ὀνομάσῃ τὴν ποινὴν, τῆς ὁποίας ἐνόμιζεν ἑαυτὸν ἄξιον ἕνεκα τοῦ ἐγκλήματος δι' ὅπερ κατεδικάσθη. Ἦν δὲ τοῦτο παράδοξόν τι ἔθος, ὅπερ καὶ εἰς σπουδαιοτάτας περιπτώσεις ἐπέβαλεν ἐπὶ ὅλον τὸ πρᾶγμα τοῦτο πέπλον τινὰ τοῦ γελοίου.

Ὁ Περικλῆς, καὶ πάλιν ἠγέρθη.

« Ἀθηναῖοι! » εἶπε· « κατὰ τὸ ῥητὸν τοῦ νόμου καὶ τὸν ὑμέτερον ὅρκον ἡ ἐκδηλωθεῖσα ἀπόφασίς σας ὑπῆρχεν ἴσως ἀναπόφευκτος! οὐχὶ ὅμως καὶ ἡ ποινὴ, τὴν ὁποίαν οἱ κατήγοροι προσέθηκαν εἰς τὸ κατηγορητήριόν των ἔγγραφον. Ἤδη λοιπὸν ἐπέστη ἡ στιγμὴ, καθ' ἣν ὑμεῖς χωρὶς νὰ παραβῆτε τὸν ὅρκον σας, χωρὶς νὰ ἐπηρεάσητε τὸ συμφέρον τῆς πόλεως οὔτε ὑπὸ πολιτικὴν οὔτε ὑπὸ θρησκευτικὴν ἔποψιν, δύνασθε νὰ ἀφοσιωθῆτε εἰς τὰς ἐμπνεύσεις τοῦ αἰσθήματός σας. Χαρίσατέ μοι τὴν ζωὴν τοῦ φίλου μου! Προσεκλήθη νὰ ὁρίσῃ μόνος του τὴν ποινὴν, καὶ ἐπεφόρτισεν εἰς ἐμὲ τὴν φροντίδα ταύτην. Λοιπὸν λέγω ὑμῖν, Τιμωρήσατε ἐμὲ, οὐχὶ ὅμως αὐτόν! Ἐξορίσατέ τον μακρὰν τῶν Ἀθηνῶν, ἂν θέλητε· οὐδεὶς τόπος ὑπάρχει ἐπὶ γῆς, ὅστις δὲν θὰ νομίσει τιμήν του τὸ νὰ διατρίβῃ ἐκεῖ ὁ Ἀναξαγόρας· ἐγὼ μόνον θέλω ζημιωθῆ ἀπὸ τῆς στερήσεώς του. Ἐπιβάλετε αὐτῷ χρηματικὴν ποινὴν, ἐὰν τὸ εὑρίσκητε κατάλληλον· ἡ περιουσία μου θέλει χρησιμεύσει εἰς ἀπότισιν τοῦ ἐπιβληθησομένου ποσοῦ· καὶ ἐπειδὴ ἅπασα αὕτη ἡ δίκη, ὥσπερ ἄριστα γινώσκω, ἀπευθύνετο μᾶλλον κατ' ἐμοῦ αὐτοῦ παρὰ κατὰ τοῦ ἀθώου τούτου ἀνδρὸς, βεβαίως οἱ ἐχθροί μου θέλουσιν εὐχαριστηθῆ ὑπὸ ἀποφάσεως, ἡ ὁποία θέλει ἐπιβαρύνει οὕτωσὶ δεινῶς ἐμέ. Ἀλλὰ, Ἀθηναῖοι, μὴ δεσμωτήριον! Μὴ ἐπιτρέψητε νὰ διηγῶνται αἱ μεταγενέστεραι γενεαὶ, ὅτι ἐν Ἀθήναις δεσμωτήριον καὶ θάνατος ἦσαν ταὐτόσημοι ποιναί. Μέχρις οὗ ἡ ζωὴ τοῦ δεσμίου ἐξασφαλισθῇ ἀπὸ ἀφανῶν ἐχθρῶν, Ἀθηναῖοι δεσμωτήριον, μηδέποτε! »

« Περίκλεις, ὁ ὑπαινιγμὸς οὗτος εἶναι ἀνάρμοστος! » ἔκραξεν ὁ Θουκυδίδης παροργισθείς. « Ὁ θάνατος τοῦ Φειδίου εἶναι συμφορὰ, διὰ τὴν ὁποίαν θρηνῶ. Ἀλλὰ βεβαίως ἠδυνάμην νὰ περιμένω, ὅτι θέλουσιν ἐπωφεληθῆ ἀπὸ τούτου, ὅπως προσβάλωσιν ἡμᾶς. »

Ὁ Περικλῆς ἔῤῥιψε σιγῶν περιφρονητικὸν βλέμμα ἐπ' αὐτὸν, καὶ εἶτα ἐπανέλαβε.

« Δικασταὶ, Ἀθηναῖοι! Σᾶς ἐξορκίζω εἰς ὅλους τοὺς θεούς! μὴ δεσμωτήριον! »

« Ἄνθρωπος, τὸν ὁποῖον ὁ νόμος κρίνει ἄξιον θανάτου, δὲν δικαιοῦται δὰ νὰ φοβῆται τοσοῦτον τὸ δεσμωτήριον, » εἶπεν ὁ Κλέων μὲ κακεντρεχῆ γέλωτα. « Τί κατατρίβομεν τὸν καιρόν μας μὲ ματαίας ἱκεσίας; Καλέσατε τοὺς δικαστὰς νὰ ψηφοφορήσωσι! »

« Οἱ λόγοι μου ἀπετείνοντο πρὸς καρδίας ἐκ σαρκὸς καὶ αἵματος, οὐχὶ ἐκ *βύρσης*. » εἶπεν ὁ Περικλῆς. « Καλέσατε τοὺς δικαστὰς νὰ ψηφοφορήσωσι! Δὲν θέλουσι καταδικάσει ἀθῶον ἄνθρωπον εἰς θάνατον! »

« Ἤδη ζηλεύω τὸν Περικλέα! » ἐψιθύρισεν ὁ Γλαύκων πρὸς τὸν Ἀρίστωνα. « Ἔγδαρε τὸν βυρσοδέψην. Ἴδε, πόσον χορεύουσι σχεδὸν ὑπὸ τῆς χαρᾶς οἱ ἄνιπτοι ἐκεῖνοι τοῦ ὄχλου ἄνθρωποι. Μὰ τὴν ζωήν μου! ὁ εἷς μόνος οὗτος λόγος ἐκέρδησε τὴν νίκην! »

« Ἐπεθύμουν νὰ ἠδυνάμην νὰ τὸ ἐλπίσω· ἀλλὰ τὰ πράγματα μοὶ φαίνονται λίαν δεινά. »

Ὁ κῆρυξ ἐπρότεινεν ἤδη τὸ ζήτημα, ἂν ὁ Ἀναξαγόρας ἦναι ἄξιος θανάτου, καὶ τὸ δεύτερον ἤδη αἱ ἐνδιαφερόμεναι φατρίαι ἐπερίμενον μὲ βαθεῖαν σιγὴν καὶ καταπνιγομένην ἀναπνοὴν τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ψηφοφορίας. Καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ δικασταὶ, μὴ ἠξεύροντες ὁποία θέλει ἐξέλθει ἀπὸ τῆς κάλπης ἡ ἀπόφασίς των, ἔτεινον τὰς κεφαλὰς καὶ ἐπερίμενον ἀνυπομόνως νὰ ἀκούσωσι τὸν πρόεδρόν των κηρύττοντα τὸ ἀποτέλεσμα. Ὁ Περικλῆς ἵστατο πλησίον τοῦ Ἀναξαγόρου, κρατῶν ὑπερηφάνως ἀνεγηγερμένην τὴν κεφαλὴν, καὶ ἀτάραχος, μὲ συνεσφιγμένην ὡς πάντοτε περὶ τὸ σῶμα τὴν χλαμύδα· ἀλλ' ἐκ τῶν σφοδρότερον ἑλκομένων πτυχῶν αὐτῆς προσεκτικός τις παρατηρητὴς ἠδύνατο νὰ κατανοήσῃ, ὅτι ἡ ὑπὸ τὴν χλαμύδα χεὶρ ἐκράτει αὐτὴν μὲ σχεδὸν σπασμώδη ὁρμήν. Καὶ ὁ ὀφθαλμὸς δὲ αὐτοῦ, ὅστις ἀπήστραπτεν ὑπὸ τὰς συνωφρυωμένας ὀφρῦς του, ἐμπεριεῖχεν ὀργίλον πῦρ, διαψεῦδον τὴν ἐπίπλαστον καὶ ἐξωτερικῶς μόνον φαινομένην γαλήνην.

Μετὰ στιγμὴν μίαν ἀνύψωσεν ὁ πρόεδρος τὴν βακτηρίαν του, ἀπεσύρθη βήματά τινα ἀπὸ τοῦ βωμοῦ καὶ ἔκραξεν·

« Ὁ κατηγορούμενος ἀπαλλάττεται
τῆς
θανατικῆς ποινῆς! »

Τότε, ἀπανταχόθεν ἐξερράγη χείμαρρος ἀγαλλιάσεως καὶ συγχαρητηρίων προσρήσεων. Φίλοι συνωθοῦντο περὶ τὸν Ἀναξαγόραν, καὶ ἐν ἀντιθέσει τῶν ἐνεστώτων αἰσθημάτων των πρὸς ἐκεῖνα τῆς προηγηθείσης στιγμῆς, ἐλησμόνουν ὅτι κατεγνώσθη αὐτοῦ ἐξορία, καὶ ὅτι αἱ διδασκαλίαι τῆς σοφίας, αἵτινες ἀπέρρεον ἀπὸ τῶν χειλέων τοῦ

μεγίστου φιλοσόφου τῆς Ἰωνικῆς Σχολῆς δὲν ἔμελλον νὰ ἀκουσθῶσι πλέον ἐν Ἀθήναις. Καὶ αὐτῶν δὲ τῶν δικαστῶν οἱ πλείους συγκινηθέντες ὑπὸ τῆς ἀταραξίας αὐτοῦ, ἐχαίροντο ἀνακαλύπτοντες ἤδη ὅτι τῷ εἶχον δωρήσει τὴν ζωὴν καὶ ἐσυγχώρουν διὰ τὸν ἄνθρωπον τὰ ὑποτιθέμενα ἐγκλήματα τοῦ φιλοσόφου. Καὶ οὕτως λοιπὸν συνέβη, ὥστε ὁ Περικλῆς καὶ ὁ Ἀναξαγόρας, ὅτε ἐξήρχοντο τοῦ δικαστηρίου, εἰ καὶ ὁ μὲν ἐξ ἡμισείας μόνον ἀθωωθεὶς, ὁ δὲ ἕτερος οὐχ ἧττον ἔνοχος ὢν καὶ μόλις δυνάμενος νὰ κληθῇ θριαμβεύσας συνήγορός του, συνωδεύθησαν μέχρι τῆς κατοικίας των ὑπὸ ἐπευφημιῶν καὶ συγχαρητηρίων προσρήσεων τοῦ ἀσταθοῦς καὶ εὐμεταβλήτου τῶν Ἀθηναίων λαοῦ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Μ'.

Ο ΑΠΟΧΩΡΙΣΜΟΣ.

Ἦτο νύξ. Αἱ τελευταῖαι χρυσαῖ ἀκτῖνες τοῦ μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου λυκαυγοῦς εἶχον ἐκλείψει καὶ αἱ ἀπώτεραι κορυφαὶ τοῦ Ὑμηττοῦ, μετὰ τῶν πλησιεστέρων τῆς Ἀκροπόλεως βράχων, ἀνυψοῦντο ὡς σκιεροὶ κολοσσοὶ πρὸς τὸν ἀνέφελον καὶ εὔδιον οὐρανόν, τὸν ὁποῖον μυριάδες ἀστέρων δι' ἀπαστραπτουσῶν ἐφώτιζον ἀκτίνων. Καὶ ὅμως εἰσέτι διήρκει μυριόφωνος θροῦς κατὰ τὰς πολυανθρωποτέρας συνοικίας καὶ ἀγυιὰς τῆς Κεκροπίας, καὶ τῆδε κἀκεῖσε, ὑπὸ τὸ φῶς λαμπάδων, φερομένων ὑπὸ δούλων, ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ὁποίων ἐσυμπεραίνετο ὁ βαθμὸς καὶ ἡ ἐπισημότης τῶν προσώπων, τὰ ὁποῖα συνώδευον, ἔβλεπέ τις παντοῖα σχήματα καὶ ὁμάδας ἀνδρῶν, διαβαινόντων τὰς ἀγυιάς. Ἔστιν ὅτε δὲ καὶ ὑπὸ τὸ πενιχρὸν φῶς μικρᾶς λυχνίας, μονονουχὶ τοσαύτην μόνον διαδιδούσης λάμψιν, ὅση ἤρκει νὰ παρασταίνῃ ζοφερώτερον τὸ περιζ σκότος, χειρῶνάξ τις ἐβάδιζεν οἴκαδε, σταματῶν ἔστιν ὅτε, ὅπως ἀκροάζηται τόνους εὐθυμίαν ἐξαγγέλλοντας, καὶ ἐκφερομένους ἀπὸ τῆς πύλης μεγάρου τινὸς, ἀνοιγομένης μὲν πρὸς ὑποδοχὴν προσκεκλημένου τινὸς, συνοδευομένου ὑπὸ πέντε καὶ ἓξ λαμπάδων καὶ ὑπὸ ἰσαρίθμων δούλων, φερόντων τὰς λαμπάδας ταύτας, εὐθὺς δὲ μετὰ τὴν εἴσοδον τοῦ προσκεκλημένου κλειομένης πάλιν, καὶ καταλιμπανούσης τοὺς ἔξωθεν τυχόντας περιέργους εἰς στιγμιαίαν ἀμαύρωσιν τῶν ὀφθαλμῶν ὡς ἐκ τοῦ πολλοῦ ἔσωθεν ἐξορμήσαντος φωτὸς, ὑφ' οὗ οἱ ἔξωθεν τῆς οἰκίας ἀποκλειόμενοι αἴφνης διαβάται καθίσταντο ἐπὶ πολὺ σχεδὸν ἀνίκανοι ὅπως προβαίνωσιν ἀπροσκρούστως διὰ τῶν ἀνωμάλων καὶ μὴ καλῶς λιθοστρώτων ἀγυιῶν τῆς Κεκροπίας, ἐν αἷς ἀκανονίστως προεξέχουσαι καὶ ὑπερκρεμάμεναι οἰκίαι καθίστανον τὴν παρ' αὐτὰς διάβασιν καὶ ζοφερὰν καὶ ἐπικίνδυνον, ἐκτὸς ὅπου ὁ λύχνος ἐργαστηρίου, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἐπωλοῦντο τρόφιμα ἢ ποτὰ, ἐφώτιζε δι' ἀμυδροῦ φωτὸς τὴν περιζ ζοφερὰν ἀτμόσφαιραν. Ὅσῳ δὲ προέβαινεν ἡ νύξ, τοσούτῳ σιγηλότεραι καθίσταντο αἱ ἀγυιαί. Ἠκούοντο καὶ μακρόθεν αἱ ὑλακαὶ τῶν κυνῶν, αἱ ὀλολυγαὶ τῶν γαλῶν, ἐνίοτε δὲ καὶ ἐξετινάσσετο

εἰσέτι ἀπό τινος μὲ ἀνθοδέσμας περιεστεμμένου πυλῶνος θορυβώδης ἀλαλαγμὸς καὶ γέλως, καταμαρτυροῦντες ὅτι οἱ φιλήδονοι εὐπατρίδαι ἑώρταζον τὰ νυκτερινά των ὄργια.

Ἕνα τῶν πυλώνων τούτων ἔκρουσε γραῖά τις γυνὴ, ἐνδεδυμένη τὸ πενιχρὸν ἔνδυμα δούλης, καὶ ὅτε ὁ θυρωρὸς, προσβλέψας πρὸς αὐτὴν μὲ ἀλαζονικὸν βλέμμα, ἔμελλε νὰ τῇ κλείσῃ κατάμουτρα τὴν πύλην, αὕτη, ἐγχειρίσασα αὐτῷ δακτύλιόν τινα, εἶπε·

« Δεῖξε τὸν δακτύλιον τοῦτον εἰς τὸν Κλέωνα· καὶ θέλει ἐνθυμηθῆ, πότε καὶ ποῦ τὸν ἔδωκε. Ἀλλ' ἄκουσε καλῶς, ὀφείλεις νὰ μοὶ τὸν ἐπιστρέψῃς. Εἰπὲ αὐτῷ, ἂν ἐπιθυμῇ νὰ μάθῃ ὅ,τι πολὺ θὰ τὸν εὐχαρίστει, ἐὰν τὸ ἐμάνθανε, νὰ καταβῇ ἀμέσως καὶ νὰ συνομιλήσῃ μαζύ μου. »

« Ἄ! » εἶπεν ὁ θυρωρὸς, « ἐνόησα. Εἶναι περιττὸν νὰ μοὶ δώσῃς τὸν δακτύλιον, διότι καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἀμέσως ἔρχεται, ὅταν προσκαλῆται διὰ τοιαύτην ὑπόθεσιν. Περίμενε! Στέλλω νὰ τὸν κράξωσι! »

Ἔτι λαλοῦντος, ἀντήχησεν ἐκ τῶν ἐνδοτέρων θαλάμων τῆς οἰκίας θορυβώδης γέλως, καὶ ἤχοι μουσικῶν ὀργάνων, διὰ τῶν θορυβωδῶν κραυγῶν βακχικῶν θιάσων διήκοντες, θελκτήριοι προσέβαλλον τὰς ἀκοὰς τῶν μακρόθεν ἀκροωμένων.

« Θὰ εἶναι ἤδη καταμεθυσμένος » ἐψιθύρισε καθ' ἑαυτὴν ἡ γραῖα, « καὶ θὰ μείνω μὲ τὸν κόπον μου. »

Ἀλλὰ συγχρόνως ἠκούσθη φωνή τις ἐρωτῶντος « Ποῦ εἶναι; » καὶ ἐκ τῶν ἐσωτερικῶν θαλάμων ἐξῆλθεν ὁ οἰκοδεσπότης, καταπόρφυρος ἐκ τοῦ ἀφθόνως καταποθέντος οἴνου, ἐνῷ ἡ χλαμύς του ἐσύρετο χαλαρῶς κυματιζομένη ἐπὶ τῶν ὤμων του, τὰ δὲ ῥόδα, δι' ὧν εἶχεν ἐπεστεμμένην τὴν κεφαλήν του, ἐπεκρέμαντο ἤδη συγκεχυμένως ἀπὸ τῆς κόμης αὐτοῦ.

« Χέ! δοῦλε! Λάβε τὴν δᾳδά σου καὶ φέγγε μου νὰ ἴδω τὸ πρόσωπόν της! » ἔκραξε πρὸς τινα δοῦλον, προβαίνων πλησιέστερα πρὸς τὸ γύναιον.

« Εἶναι κακόμουτρος γραῖα, εὐγενέστατε αὐθέντα! » εἶπεν ὁ δοῦλος μὲ σκωπτικὸν γέλωτα· « δὲν ἀξίζει τὸν κόπον νὰ φέξῃ κανείς. »

« Χᾶ! χᾶ! χᾶ! Εἶσαι ἄξιον παλληκάρι. Εὔθυμος, ὅπως καὶ ὁ αὐθέντης σου! Πλησίασε, γραῖδιον, καὶ εἰπέ μοι τί ἐπιθυμεῖς. »

« Εὐγενέστατε » εἶπε τὸ γραῖδιον, « δὲν ἐνθυμεῖσαι πλέον τὴν Μύρτιν; »

« Μύρτιν; πῶς; ἐκείνην, ἥτις τοσάκις μὲ ἠπάτησεν, ὑπέσχετο τὰ πάντα, ἐλάμβανε τὰ χρήματά μου καὶ δὲν κατώρθωνε τίποτε; Αἰσχρὸν, μιαρὸν γραῖδιον, μοῦ ἔρχεται ἐπιθυμία νὰ βάλω νὰ σὲ μαστιγώσωσι. »

« Εὐγενέστατε, δὲν ἦτο τὸ σφάλμα ἰδικόν μου, ἀφοῦ ἡ κόρη δὲν ἤθελε νὰ ἀκούσῃ. Αἱ ὡραῖαι εἶναι πάντοτε ἰσχυρογνώμονες, ἀλλ' ἤδη θὰ κατορθώσω τὸ πᾶν! »

« Πῶς; σὺ γραΐδιον! Τί λέγεις; »

« Εἶναι κουροῦνα ἀπὸ τὸ μεθύσι » ἐψιθύρισε καθ' ἑαυτὴν ἡ γραῖα· εἶτα δὲ, ἀποτεινομένη πρὸς τὸν Κλέωνα, ἐξηκολούθησε τὸν λόγον της, ὡς ἐφεξῆς. « Ἀπόψε ἡ Γλυκέρα ἐξῆλθεν, ὅπως ἀποχαιρετήσῃ τὸν παληόγερον, τὸν ὁποῖον ἐξώρισες ἀπὸ τὰς Ἀθήνας. Λέγουσιν, ὅτι αὔριον ἤδη τὸ πρωῒ θὰ ἀναχωρήσῃ, καὶ ἡ Γλυκέρα συνδειπνεῖ παρ' αὐτῷ ἀπόψε μετ' ἄλλων πολλῶν. Εἰς τὴν ἐπιστροφήν της ἐκεῖθεν θὰ συνοδεύηται ὑπ' ἐμοῦ μόνης καὶ τὸ πολὺ δύο μόνον δούλων, καὶ ἂν θέλῃς νὰ ἐπιπέσῃς καθ' ἡμῶν, ἔχων μαζύ σου δούλους τινὰς, δύνασαι νὰ μᾶς ἁρπάσῃς καὶ τὰς δύο. Τί μοὶ δίδεις δι' αὐτὴν τὴν ἐκδούλευσίν μου; »

« Χᾶ, ὡραία μου Γλυκέρα, λοιπὸν τέλος πάντων! Ἔλα νὰ σὲ ἐναγκαλισθῶ διὰ τὴν εἴδησιν ταύτην, γραΐδιόν μου, θὰ ἦσαι πιὰ ἡ θεά μου! Πλὴν ποῦ θὰ τὴν εὕρω; »

« Τί μοῦ δίδεις, νὰ σοῦ τὸ εἰπῶ;

« Ἀχόρταγε! λάμια! Μιὰ ἀγκαλιὰ ξυλιαῖς, ἂν δὲν μοῦ τὸ εἰπῇς. »

« Ὄχι, διὰ ξυλιαῖς δὲν ἐκοπίασα νὰ ἔλθω ἕως ἐδῶ. » εἶπεν ἡ γραῖα, ἀναχωροῦσα « Ἂν ἡ εἴδησίς μου δὲν ἀξίζῃ τίποτε περισσότερον, τὴν κρατῶ διὰ λογαριασμόν μου. »

« Παληοπανούκλα! μεῖνε, σοῦ λέγω! Εὐχαριστεῖσαι εἰς τοῦτο.. » καὶ τῇ ἔδωκε πολύτιμον δακτυλίδιον . . . « ἕως οὗ νὰ σοῦ τὸ ἀνταλλάξω μὲ βαλάντιον πλῆρες δαρεικῶν; »

« Μάλιστα. Εἶναι εἰς μίαν ἀπὸ τὰς οἰκίας τὰς πλησίον τῆς πύλης Διοχάριτος· πάρε τὸν δρόμον σου ἀπὸ τὸν ναὸν τῆς Ἀρτέμιδος Ἀριστοβούλης, καὶ ἀφεύκτως θὰ τὴν ἀπαντήσεις. Ἀλλ' ἤδη ἐγὼ πρέπει νὰ τρέξω πάλιν εἰς τὴν οἰκίαν μας. Ἂν ἀπόψε δὲν ἀπολαύσῃς ἐν τῇ οἰκίᾳ σου τὴν ὡραίαν Γλυκέραν, τὸ σφάλμα θὲ νὰ ἦναι ἰδικόν σου, καὶ ὄχι ἰδικόν μου! »

« Χᾶ! χᾶ! ὡραιοτάτη μου Γλυκέρα! Ναί! ναί! Πύλη Διοχάρους... ποῖον ναὸν εἶπες, γραΐδιον;»

Ἡ γραῖα ἐπανέλαβε τὰς ὁδηγίας της, καὶ ὁ Κλέων ἐπέστρεψε, κλονιζόμενος, πρὸς τοὺς συντρόφους του, ὠρυόμενος εἰς ὅλον τὸν δρόμον του τὸ ὄνομα *Γλυκέρα*.

« Ἀλλὰ, Κλέων! Τί ἔπαθες; » ἔκραξεν ὁ Εὔπολις, ὢν εἷς ἐκ τῶν συμμεθυόντων. « Τί ἔπιες ἔξω; » ἐβόησαν συγχρόνως καὶ πολλοὶ ἕτεροι συνδαιτυμόνες.

« Μιὰ παληόγραια! »

« Ἔπιες μιὰ παληόγραια; Μὲ τὰ σωστά σου! τότε διόλου δὲν θαυμάζω ὅτι ἔχασες τὸ λογικόν σου. » εἶπεν ὁ Εὔπολις.

« Ποίαν γεῦσιν εἶχε, Κλέων; » ἠρώτησεν ὁ Ἕρμιππος, μὲ διακεκομμένον χάσμημα.

« Θὰ ἐβρώμα ἀπὸ σκόροδον· » ἀνεβόησεν ὁ Δίφιλος.

« Πίε ποτήριον Χίου οἴνου διὰ νὰ καταπίῃς τὴν παληόγραιαν, ἀλλέως δὲν καταβαίνει· » ἀνεβόησεν ὁ Χειροφῶν. « Διότι τῇ ἀληθείᾳ, τοῦτο εἶναι ἐργασία, ὁποῦ ἀπαιτεῖ ῥώμην Ἡρακλέους, ὅθεν σοῦ χρειάζεται ὀλίγον δυναμωτικὸν τοῦ στομάχου. »

« Ἀκούσατε, φίλοι μου! » εἶπεν ὁ Κλέων, εὐθὺς ὁποῦ εὗρε καιρὸν νὰ ὁμιλήσῃ, « ἔχω κατὰ νοῦν νὰ ἐκτελέσω ἐπιχείρησίν τινα, εἰς τὴν ὁποίαν ἠμπορεῖτε νὰ συμμεθέξητε ὅλοι σας, ἂν δὲν μοῦ ἀρνῆσθε τὴν παρουσίαν σας. »

« Τί, νὰ καταπίῃς καὶ ἄλλαις παληόγραιαις; » εἶπεν ὁ Ἕρμιππος. « Ἔχε με παρῃτημένον! »

« Ἀνοησίαις! Καὶ ποιὸς σᾶς ἀνέφερε παληόγραις; . . . ἦτο μία παληόγρηα, σᾶς λέγω . . . »

« Νά τα, πάλιν! *Ἦτο* μία παληόγρηα! » ἐφώναξαν συνάμα ἅπαντες οἱ παρόντες.

« Εἶσθε ὅλοι τρελλοὶ καὶ μεθυσμένοι. . . μεθυσμένοι, λέγω» ἐφώναξεν ὁ Κλέων μετ' ὀργῆς. σᾶς ἀναγγέλλω ὅμως, ὅτι ὁ Ἀναξαγόρας ἐμίσθωσε τὴν ὡραιοτάτην κιθαρῳδὸν τῶν Ἀθηνῶν διὰ τὸ ἀποψινὸν τοῦ ἀποχωρισμοῦ συμπόσιόν του, καὶ ἐπειδὴ ἀποστρέφομαι τὸ μονοπωλεῖον, σᾶς προτείνω νὰ ὑπάγωμεν καὶ νὰ τὴν φέρωμεν ἐδῶ, διὰ νὰ μᾶς τραγωδήσῃ! »

« Εὖγε! ὑπέρευγε, Κλέων! ὁδηγήσέ μας. Θὰ ἁρπάσωμεν τὸ κοράσιον, ἔστω καὶ μόνον διὰ νὰ κάμωμεν τὸν παληόγηρον νὰ σκάσῃ. Τὸν χρειάζεται καὶ κιθαρῳδὸς διὰ τὸ δεῖπνόν του. Νὰ τὸν δείξωμεν, πόσα πίδια βάζει ὁ σάκκος! » ἐφώναξεν ὁ Δίφιλος. « Σήκου, Ἕρμιππε! Ἐβυθίσθης πάλιν εἰς τὸν εὐλογημένον τὸν ὕπνον σου! Ἂς ὑπάγωμεν! »

« Ὄχι, ὄχι, φέρετέ την, ἔπειτα βλέπω, ἂν ἀξίζῃ τίποτε. Ἐν τοσούτῳ ὅμως παίρνω ἕνα μικρὸν ὕπνον. »

« Ἀφήσατέ τον, κύριοι! » εἶπεν ὁ Κλέων· « δὲν ἀξίζει νὰ τὸν ἔχωμεν μαζύ μας! Ἐλᾶτε μαζύ μου! χᾶ, χᾶ, εὐμορφότατή μου, ὡραιότατή μου Γλυκέρα! Θὰ τὴν βάλω νὰ μᾶς τραγωδήσῃ κἀνὲν ἀπὸ τὰ ὡραιότερά της τραγούδια, ἅμα τὴν φέρωμεν ἐνταῦθα. »

« Ναί, ναί, ζήτω! . . . ἡ εὐμορφοῦλα Γλυκέρα! » ἔκραξαν ὡς ὠρυόμενοι οἱ φίλοι, καὶ ἡτοιμάσθησαν μετὰ σπουδῆς, ὅπως ἀκολουθήσωσι τὸν ξενίζοντα αὐτοὺς Κλέωνα, ὅστις διέταξε τοὺς δούλους;

του, νὰ λάβωσι δᾶδας διὰ νὰ τοὺς φέγγωσι, καὶ ἔπειτα ἔλαβε τὸν δρόμον, ὃν τῷ εἶχε διαγράψει ἡ Μύρτις.

Ἐν τοσούτῳ δὲ, ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Ἀναξαγόρου παριστάνετο ἀλλοία τις σκηνή. Ἡ πρωΐα τῆς ἐπιούσης εἶχε προσδιορισθῆ διὰ τὴν ἐξ Ἀθηνῶν ἀναχώρησίν του, καί τινες ἐκ τῶν στενοτέρων φίλων του διέτριβον τὴν ἑσπέραν ἐκείνην παρ' αὐτῷ, ἵνα γευθῶσι διὰ τελευταίαν φορὰν τοῦ μέλιτος τῆς θείας εὐγλωττίας του, δι' ἧς αὐτὸς ὑπὲρ πάντα προγενέστερόν τινα φιλόσοφον ἀνέπτυσσε τὰ ἄδυτα τοῦ ἀνθρωπίνου νοὸς, καὶ μάλιστα δι' οὕτω κραταιᾶς καὶ ἀκαταμαχήτου πειθοῦς, ὥστε ἐκ βάθρων ἔσειε τὰ θεμέλια τοῦ τῆς δεισιδαιμονίας θρόνου. Εἰς τὴν εὐκαιρίαν ταύτην, τὴν τελευταίαν ἴσως, καθ' ἣν ἠδύνατο νὰ λαλήσῃ πρὸς αὐτοὺς, ὁ Ἀναξαγόρας διέτριψε μὲ ἐνδόμυχον ζῆλον εἰς τὰς μεγάλας ἀληθείας, δι' ὧν ἡ Σχολὴ αὐτοῦ ὑπερεῖχεν ἁπασῶν τῶν ἄλλων φιλοσοφικῶν Σχολῶν, καὶ ἠρύετο λόγους παραμυθητικοὺς ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ, οἵτινες ἦσαν κατηφεῖς διὰ τὸν ἀπ' αὐτοῦ ἀποχωρισμὸν, ἐκ τῆς ἑνότητος τοῦ μεγάλου ἐκείνου Πνεύματος, τὸ ὁποῖον, διῆκον δι' ἁπάντων τῶν ὄντων, χωρὶς νὰ συγχέηται μετ' αὐτῶν, συνέχει καὶ κυβερνᾷ τὰ σύμπαντα.

« Τί σημαίνει, εἶπεν, ἂν ἀπὸ Λαμψάκου ἢ ἀπὸ Ἀθηνῶν ἀποδημήσω ἐκ τοῦ κόσμου τούτου; Ἡ ψυχὴ δύναται ἐξ ἀμφοτέρων τούτων τῶν πόλεων μὲ ἴσην εὐχέρειαν νὰ εὕρῃ τὴν ἀληθῆ αὐτῆς πατρίδα, καὶ ἤδη ἐπέρανα μέγα μέρος τῆς ἐμῆς ὁδοιπορίας, ὥστε δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ βραδύνῃ πολὺ ὁ καιρὸς, ὅτε ὀφείλω νὰ ἐπανακάμψω εἰς τὴν ἀληθῆ πατρίδα μου. »

« Ἀλλ' αὕτη ἡ πατρὶς » ἠρώτησεν ὁ Χαρμίδης, ὅστις εἶχε παρακαθήσει παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ, « ποῦ εἶναι; τί εἶναι; Ἡ καρδία λυπεῖται, ἐμμένουσα εἰς τὴν ἀβεβαιότητα, ὅταν δὲ βλέπω πρὸς τὰ πρόσω, θεωρῶ μυστηριώδη τινὰ πέπλον, τὸν ὁποῖον δὲν δύναμαι νὰ διοπτεύσω. »

« Ἀλλ' ἐγὼ δὲν βλέπω *πρὸς τὰ πρόσω*, ἀγαπητέ μου Χαρμίδη, ἀλλ' ἀποτείνω τοὺς ὀφθαλμούς μου *πρὸς τὰ ἄνω*, καὶ βλέπω τὸ κράτος καὶ τὴν σοφίαν καὶ τὴν ἀγαθότητα, συνηνωμένα ἐν ἑνὶ παντοδυνάμῳ Ὄντι, ἐνώπιον τοῦ ὁποίου ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἔντομον· ζῶ καὶ ἀναπνέω ἐν τῇ ἐλπίδι, ὅτι ὁ ΝΟΥΣ, ὅστις μᾶς ἔπλασε, θέλει διατηρήσει καὶ ὑποδεχθῆ ἐκείνους, οἵτινες δὲν ἐβεβήλωσαν τὸν ἐμπιστευθέντα αὐτοῖς ἱερὸν σπινθῆρα. Εἶναι ἀδύνατον νὰ παραβάλωμεν τὸν ἑαυτόν μας πρὸς τὰ ζῶα, χωρὶς νὰ κατανοήσωμεν ὅτι ζῇ τι ἐν ἡμῖν, τὸ ὁποῖον εἶναι πλέον τι παρὰ ζωώδης βίος, Ὄν τι, τὸ ὁποῖον ἀναζητεῖ εὐγενεστέρας ἡδονὰς καὶ ἐπιποθεῖ νὰ ἀνυψωθῇ εἰς ἑτέρους κόσμους, ὅπως ἀπολαύσῃ τῆς γνώσεως, ἥτις φειδωλῶς μόνον ἐχορηγήθη ἡμῖν ἐν τῷ παρόντι. Ἐὰν ἡ ἀπόῤῥοια αὕτη τοῦ θείου Νοὸς ἀπολαύῃ τῆς προσηκούσης περιθάλψεως, καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐν τῷ γηΐνῳ τούτῳ σώματι καθειρξεώς της διατρέφηται μὲ τὴν αὐτῇ προσήκουσαν τροφὴν, καθίσταται ἰσχυροτέρα, καὶ κραταιοτέρα, καθ' ὅσον μᾶλλον καταστρέφονται οἱ φραγμοὶ τοῦ δεσμωτηρίου της, καὶ μέλλει, ὡς ἐκ τῆς φύσεως αὐτῆς, νὰ ἀναπετάσῃ πάλιν πρὸς τὰ ἄνω διὰ νὰ συνενωθῇ μετὰ τῆς πρώτης καὶ ἀρχικῆς αἰτίας. Ὅταν ὅμως τοὐναντίον μιαίνηται καὶ ἐξασθενίζηται διὰ τῶν παθῶν καὶ ἐλαττωμάτων τῆς ζωώδους φύσεως, ἀποβάλλει τὴν ἀναγκαίαν αὐτῇ δύναμιν πρὸς τὸ ἀναπτῆναι, καὶ καταδικάζεται εἰς τὸ νὰ ἕρπῃ ἀτίμως ὑπὸ τὰ γήϊνα, τῶν ὁποίων μόνων ἡ ἀπόλαυσις παρέχει αὐτῇ ἡδονήν. Ὁ Πυθαγόρας ἐδογμάτισεν, ὅτι τοιαῦται ψυχαὶ ἀποστέλλονται πάλιν ὑπὸ γηΐνους μορφὰς, ἵνα καὶ δευτέραν ὑποστῶσι δοκιμασίαν. Περὶ τούτου δὲν θέλω λαλήσει, ἀφοῦ ὑπάρχει συντομωτέρα ὁδός· διότι ὁ ἀφιχθεὶς μέχρι τοῦ σημείου τοῦ ἀγαπᾷν τὸ ἀγαθὸν, αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ, χωρὶς νὰ ἀποβλέπῃ εἰς τὰ ἐξ αὐτοῦ προκύπτοντα γήϊνα ἀγαθὰ, ἓν μόνον εἰσέτι βῆμα ὀφείλει νὰ τολμήσῃ. . . τὸ ἀνάγον αὐτὸν ἀπὸ τῆς γῆς εἰς τὸν οὐρανόν. Ὁ Νοῦς, ὁ πλάσας τὸν ἄνθρωπον κάτοχον τοσούτων προτερημάτων, δὲν ἔπλασεν αὐτὸν ἐπὶ ματαίῳ τοιοῦτον. Ὁ ἄνθρωπος κέκτηται ἰδιότητας, αἵτινες μόνον εἰς ἀνωτέραν τινὰ ὑπάρξεως σφαῖραν δύνανται νὰ ἀναπτυχθῶσι· καὶ ἐὰν ὁ κόσμος δὲν εἶναι ἁπλοῦν παίγνιον τυφλῆς τύχης, ὁ ἄνθρωπος εἶναι προωρισμένος διὰ τὴν ἀνάπτυξιν ταύτην. »

« Τὸ λογικόν μου κατανοεῖ τοῦτο, » εἶπεν ὁ Χαρμίδης περίλυπος, « καὶ ἐγὼ αὐτὸς προσπαθῶ νὰ καθησυχάσω ἐμαυτὸν διὰ τῶν λόγων τούτων· ἀλλ' ὅταν ἡ καρδία μου ἀπαιτῇ βεβαιότητα. . . ὅταν ἀναλογίζωμαι τοὺς νεκροὺς καὶ ἐρωτῶ ἐμαυτὸν, ἂν ἄρα θέλομέν ποτε τοὺς ξαναΐδει. . . τότε αἰσθάνομαι κενόν τι, ὅπερ δὲν δύναμαι νὰ ἀναπληρώσω. Ὅταν ἀκροάζωμαί σου, αἰσθάνομαι ἐπαναπαυμένον τὸν ἑαυτόν μου· ὅταν ὅμως εἰσέλθω εἰς τὴν ἔρημόν μου οἰκίαν καὶ εὕρω τὰ πάντα σιγῶντα, ἐνθυμοῦμαι τὴν φωνὴν, ἥτις ἐνεστάλαζε παραμυθίαν καὶ χαρὰν εἰς τὴν καρδίαν μου, καὶ » . . . ἐσφόγγισε μὲ τὴν χεῖρά του τοὺς ὀφθαλμούς του. . . « τὰ πάντα μοὶ φαίνονται κατηφῆ καὶ ἔρημα! Ποῦ θὰ εὕρω παραμυθίαν, ὅταν σὺ ἀπέλθῃς; »

« Ἀναζήτησον αὐτὴν ἐν τῇ ἐργασίᾳ, υἱέ μου· αἱ τρίβοι τῆς ἐπιστήμης εἶναι πηγαὶ παραμυθίας καὶ ἀναπαύσεως. »

« Ἄνευ σοῦ καὶ ἐν ταύταις δὲν θέλω εὕρει τὴν παραμυθίαν καὶ τὴν ἀνάπαυσιν. Ἐβαρέθην τὰς Ἀθήνας, ... ἐπίτρεψόν μοι νὰ σὲ ἀκολουθήσω. »

Ὁ Ἀναξαγόρας προσέβλεψε πρὸς αὐτὸν μὲ φιλικώτατον μειδίαμα,

ἀνέσυρεν ἐλαφρῶς τὴν κόμην ἀπὸ τοῦ μετώπου τοῦ νέου φίλου του, ὅστις μὲ περίλυπον ἀνέβλεψε πρὸς αὐτὸν βλέμμα, καὶ εἶπεν·

« Ἐὰν ὁ Περικλῆς σὲ ἐγκαταλίπῃ, ἐλθὲ πρός με· ἀλλὰ μὴ τῷ ἀπαρνηθῇς ἤδη τὴν χαρὰν τοῦ νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν ὑπόσχεσιν, ἣν ἔδωκε τῷ θνήσκοντι πατρί σου. Αὐτὸς θέλει προνοήσει βεβαίως, ὅπως ἡ οἰκία σου μηκέτι ᾖ ἔρημος. Ἄγε, Γλυκέρα, φίλτατόν μου τέκνον, λάβε τὴν κιθάραν σου καὶ εὔφρανον ἡμᾶς. Μᾶς κυριεύει λύπη, καὶ δὲν ἐπιθυμῶ, ἡ τελευταία ἑσπέρα, ἣν οἱ φίλοι μου διατρίβουσι μετ' ἐμοῦ, νὰ ἐγκαταλίπῃ παρ' αὐτοῖς ἀλλοίας παρὰ εὐφροσύνους ἀναμνήσεις. »

Ἡ Γλυκέρα ἔλαβε τὴν κιθάραν καὶ ἐπροσπάθει νὰ κρούσῃ αὐτὴν, καὶ τὴν συνοδεύσῃ μὲ τὸ ᾆσμά της· ἀλλ' ἡ καρδία αὐτῆς ἐθραύετο· διότι ὁ Ἀναξαγόρας ἐνομίζετο ὑπ' αὐτῆς πρωταίτιος τῆς εὐδαιμονίας της, καὶ προῃσθάνετο ἀνεξήγητόν τινα προαίσθησιν ἐν ἑαυτῇ, ὅτι ἡ εὐδαιμονία της θὰ ἔπαυεν εὐθὺς μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ φιλοσόφου, ὅστις ἐθεράπευσε τὰ ἀνίατα τραύματα τῆς καρδίας της. Ἅμα δὲ ὁ λυπηρὸς οὗτος στοχασμὸς τὴν ἐκυρίευεν, ἡ χεὶρ αὐτῆς οἱονεὶ ἀλογίστως καὶ ἄκουσα θρηνώδεις ἐξῆγεν ἀπὸ τῶν χορδῶν τὰς μελῳδίας, οὕτωσὶ δὴ γλυκείας συνάμα καὶ πενθίμους, ὡσανεὶ ἡ ψυχὴ αὐτῆς μετέδιδεν εἰς αὐτὰς ἅπαν αὐτῆς τὸ ἄλγος καὶ τὸ πένθος.

« Πάτερ » εἶπεν· « ἐγὼ αὐτὴ χρῄζω εὐφροσύνης, δὲν δύναμαι νὰ εὐφράνω ἑτέρους! »

Ἀλλ' αἴφνης ἔλαβε πάλιν τὴν κιθάραν, ἣν εἶχεν ἤδη καταθέσει, ὡς νὰ ᾐσθάνετο τὴν ἀνάγκην τοῦ νὰ ἐκδηλώσῃ καὶ διὰ λόγων τὰ αἰσθήματά της, καὶ ἔψαλε τὸ ἑξῆς ᾆσμάτιον.

Πῶς ᾄσω δὴ ἡ ἀθλία!
Πῶς δὲ προφέρω, ὦ φίλοι!
Χωρισμὸν τὴν πικρὰν λέξιν,
Τὴν πληροῦσαν ἡμᾶς λύπης!

Ἀλλὰ καὶ σιγῶσα ἡμῶν
Ἡ βαρυαλγὴς καρδία,
Μίαν δὴ ἔχει κἂν γλῶσσαν:
. . . . . Ἐῤῥάγη!

Καὶ εἰς κρουνοὺς ἐῤῥάγη δακρύων.

« Τέκνον μου » εἶπεν ὁ φιλόσοφος, « εἶμαι καὶ ἤμην ἀείποτε οὐδέν τι πλέον εἰμὴ ὄργανον ἐν τῇ χειρὶ ἀνωτέρου Ὄντος, ὅπως ἐκτελέσω τοὺς σκοποὺς αὐτοῦ. Εἰς τὸ Ὂν τοῦτο συνίστημι σέ τε καὶ

πάντας, οἵτινες μὲ ἀγαπῶσι, καὶ τοὺς ὁποίους ἐγὼ ὑπεραγαπῶ, ὥστε μοὶ εἶναι ἀδύνατον νὰ χωρισθῶ ἀπ' αὐτῶν ἄνευ συγκινήσεως. Ποθεινοτάτη ὑπῆρξέ μοι ἡ φιλία των, καὶ ἡ ἀνάμνησις τῆς φιλίας ταύτης ἔσεταί μοι ἐσαεὶ εὐφροσύνης παραίτιος, ὅποι καὶ ἂν ὦ. Οὐδὲ δύναμαι νὰ πιστεύσω ποτὲ, ὅτι οὕτωσὶ δὴ γλυκεῖα ἀνάμνησις ἔσται μοι ἀνωφελὴς καὶ ἐν ἐκείνῳ τῷ οὐρανῷ, ἐν ᾧ ἐλπίζω νὰ εὕρω πατρίδα. Μετὰ τῶν σοφῶν καὶ τῶν χρηστῶν ἀνδρῶν τῆς ἀρχαιότητος θέλουσι συνενωθῇ καὶ οἱ φίλοι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων, ὅτε οὐδεὶς πλέον χωρισμὸς θέλει διαταράττει τὴν συμβίωσιν ἡμῶν. » Μεθ' ὅ, προσκαλέσας παρ' ἑαυτῷ τὸν Ἀρίφρονα, εἶπεν αὐτῷ σιγανῇ τῇ φωνῇ· « Μέμνησο τῆς σῆς ὑποσχέσεως. Ἡ καρδία αὐτῆς εἶναι πολυτιμοτέρα χρυσίου καὶ πολυτίμων λίθων· καὶ ἐὰν τὴν θραύσῃς, ἔσῃ ἐπικατάρατος. »

« Ἀμερίμνει! » ἀπήντησεν ὁ νεανίσκος ἐπίσης σιγανῇ τῇ φωνῇ. « Τοὺς τελευταίους ὀλίγους μῆνας ᾐσθάνθην ἀνωτέραν εὐδαιμονίαν, παρὰ εἰς ἅπαντα τὸν προτοῦ βίον μου. Εἰς σὲ ὀφείλω τὴν εὐδαιμονίαν ταύτην, καὶ εὐγνωμονῶ σοι ἐκ καρδίας. Οὐδέποτε ἐπιλήσομαι τῆς ὑποσχέσεώς μου. »

« Καὶ ἤδη » ἔλαβε τὸν λόγον ὁ φιλόσοφος, « ἀνάγκη νὰ ἐκφωνήσωμεν τὸν λόγον. Χαίρετε ἅπαντες! Ὑγιαίνετε! Εἴθε νὰ ἦσθε ἀείποτε ἄξιοι τοῦ εὐδαιμονεῖν, καὶ εὐδαιμονοίητε! »

Καὶ μετὰ πολλὰς ἐγκαρδίους καὶ ἐπανειλημμένας περιπτύξεις ἀπεχαιρέτησε τρυφερώτατα ὁ σεβάσμιος ἀνὴρ τοὺς ἑαυτοῦ μαθητὰς, καὶ ἀπεσύρθη ὅπως ἀναπαυθῇ, ἵνα ἀντλήσῃ τὰς ἀναγκαίας δυνάμεις πρὸς τὴν ἀποδημίαν.

Αἱ παρὰ τὴν οἰκίαν τοῦ Ἀναξαγόρου ἀγυιαὶ ἦσαν σκοτειναὶ καὶ σιγηλαὶ, καὶ οἱ νέοι δὲν ᾐσθάνοντο κλίσιν νὰ διακόψωσι τὴν ἐπικρατοῦσαν σιγήν. Οἱ δοῦλοι ἤναψαν τὰς δᾳδάς των καὶ μὲ ἀφώνους δεξιώσεις ἀπεχωρίσθησαν οἱ φίλοι, ἀπευθυνθέντες, ἕκαστος εἰς τὰ ἴδια. Ἡ Γλυκέρα ἐστηρίχθη εἰς τὸν βραχίονα τῆς γηραιᾶς Μύρτιδος, ἐνῷ παρὰ τὸ ἕτερόν της πλευρὸν ἐβάδιζεν ὁ Ἀρίφρων. Οὕτως εἶχον προβῆ ἱκανῶς, ὅτε τόνοι βακχικοῦ θιάσου προσέβαλον τὰς ἀκοάς των.

« Εἶναι βεβαίως ὅμιλός τις ἐπιστρεφόντων ἐκ συμποσίου· » εἶπεν ὁ Ἀρίφρων, « ἐξ ἐκείνων, μεθ' ὧν συνδιητώμην ἄλλοτε καὶ ἐγὼ, ὅτε ἔζων ἀσύνετον βίον παραπλησίως τοῖς ἄλλοις. Ἴδε! καὶ δᾳδες προβαίνουσιν ἐκεῖθεν! ἐπιστρέφουσιν οἴκαδε, καὶ βεβαίως δὲν εἶναι κατάλληλος δι' ἡμᾶς συναναστροφή. Ἂς παρεκκλίνωμεν εἰς μίαν τῶν στενωπῶν τούτων, ὅπως ἀποφύγωμεν τὴν συνάντησίν των. »

Μόλις ὅμως ἐπρόφθασε νὰ εἴπῃ ταῦτα, καὶ εἶδεν ἑαυτὸν περιστοιχούμενον ὑπὸ στίφους οἰνοβαρῶν ἀνθρώπων. . . δούλων καὶ παρασί-

των. . . καὶ ἐνῷ τοὺς αὐθαδεστέρους ἀπωθῶν ἀφ' ἑαυτοῦ, ἠγωνίζετο νὰ ἀπαλλαχθῇ ἀπ' αὐτῶν, μηδὲν σχεδὸν δυνάμενος νὰ ἴδῃ ἕνεκα τοῦ πολλοῦ καὶ ὀξέος φωτὸς τῶν λαμπάδων, τὰς ὁποίας ἐπίτηδες ἔφερον οἱ κρατοῦντες ἔγγιστα τῶν ὀφθαλμῶν του, ἀπεχωρίσθη τῆς Γλυκέρας. Ἐκ τοῦ θορύβου τῶν ὠρυομένων φωνῶν ἤκουσε κραυγὴν καταπνιγομένην. Περιέβλεψεν ὀλόγυρά του, καὶ ἡ Γλυκέρα δὲν ἦτο πλέον εἰς τὸ πλευρόν του.

Μὲ ῥώμην μανιώδους ἔῤῥιψε χαμαὶ τοὺς δούλους, οἵτινες τὸν εἶχον περικυκλώσει, ἀποκλείοντες αὐτῷ τὸν δρόμον, καταβαλὼν εἰς γῆν καί τινας ἐκ τῶν κυρίων των, οἵτινες μόλις ἠδύναντο νὰ σταθῶσιν εἰς τοὺς πόδας των. Ἀλλ' εὐθὺς ἐσβέσθησαν αἱ δᾷδες, καὶ μολονότι ἐπί τινας στιγμὰς ἠδυνήθη νὰ ἐπακολουθήσῃ τὸν κρότον τῶν βημάτων ἀνδρῶν, δρομαίως ἀποδιδρασκόντων, ἀπώλεσεν ὅμως, ἐν τῇ ταραχῇ τῆς ἀγωνίας αὐτοῦ, πᾶν ἴχνος καὶ τοῦ κρότου τούτου. Ταχέως δὲ τοσοῦτον δὴ ἐπλανήθη εἰς τὸ παχυλὸν σκότος, ὥστε δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ ἀνεύρῃ τὸν δρόμον του διὰ τῶν κατὰ πᾶσαν διεύθυνσιν τεμνομένων διαφόρων ἀγυιῶν καὶ στενωπῶν. Ἀφρίζων ὑπὸ λύσσης, ἀπεπειράθη νὰ ζητήσῃ βοήθειαν παρὰ τῶν ἐνοικούντων εἰς τὰς πλησιοχώρους οἰκίας· ἀλλ' οὗτοι ἦσαν τοσοῦτον συνειθισμένοι εἰς τὰς ἀναιδεῖς καὶ ἀτόπους νυκτερινὰς κραυγὰς καὶ τὰ σκώμματα τῶν ἀκολάστων εὐπατριδῶν νεανίσκων, ὥστε οὐδεμίαν ἔδιδον προσοχὴν εἰς τὰς κραυγάς του, ἐξαιτουμένου φῶς καὶ βοήθειαν. Ἐν τῇ λύσσῃ τῆς ὀργῆς αὐτοῦ τοσοῦτον εἶχε περιπλανηθῇ, ὥστε ἐν τέλει οὐδόλως ἐγίνωσκε, πρὸς ποίαν νὰ στραφῇ διεύθυνσιν, καὶ μετὰ πολλοὺς καὶ ματαίους ἀγῶνας, ὅπως ἀνεύρῃ τὴν προσήκουσαν διέξοδον, ἠναγκάσθη νὰ ἀποφασίσῃ νὰ περιμένῃ, μέχρις οὗ κατὰ τύχην διέλθῃ ἐκεῖθεν ἕτερός τις ὅμιλος ἀνδρῶν, ἐπανακαμπτόντων οἴκαδε μετὰ λαμπάδων, ἵνα διὰ τῆς βοηθείας αὐτῶν ἀνεύρῃ τὴν κατοικίαν του. Κεκοπιακὼς καὶ περίλυπος, καθεσθεὶς ἐπὶ λίθου, ἐκάλυψε τὸ ἑαυτοῦ πρόσωπον διὰ τῶν χειρῶν του καὶ ἔκλαιεν ὡς μωρὸν παιδίον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΜΑ'.

ΟΙ ΟΙΝΟΒΑΡΕΙΣ.

Ὅτε ὁ Κλέων, ὅστις ἦν εἷς ἐξ ἐκείνων, τοὺς ὁποίους ὁ Ἀρίφρων, τρέχων ὅπως καταφθάσῃ τὴν Γλυκέραν, εἶχε καταβάλει χαμαί, ἐπανέλαβε τὰς αἰσθήσεις αὐτοῦ ἱκανῶς, ὥστε νὰ δυνηθῇ νὰ περιβλέψῃ περὶ ἑαυτόν, τὰ πάντα ἦσαν ζοφερὰ καὶ σιγηλά. Ἐκραύγαζεν, ἀλλ' οὐκ ἦν φωνὴ καὶ οὐκ ἦν ἀκρόασις· ἡ μόνη δὲ ἀπάντησις ἦτο βαθύς τις σεναγμός, ὃν ἀνέπεμψεν ὁ Δίφιλος, ὅστις εἶχε πάθει τὸ αὐτὸ πάθημα μὲ τὸν Κλέωνα, καὶ ἐπίσης εἰς μάτην ἠγωνίζετο νὰ ἀνεγερθῇ. Ὁ ψυχρὸς τῆς νυκτὸς ἀὴρ εἶχεν ἐπηρεάσει τοὺς οἰνοβαρεῖς τούτους, καὶ καταντήσει αὐτοὺς εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ αἰσθάνωνται καὶ ἄκοντες, ὅτι ὑπὲρ τὸ μέτρον εἶχον ἐκκενώσει τὰ ποτήρια. Καὶ ἐφ' ὅσον μὲν ἕκαστος ἠδύνατο νὰ στηρίζηται ἐπὶ τοῦ βραχίονος τοῦ δούλου του, ἐπανορθοῦντος τοὺς κλονιζομένους καὶ προσκόπτοντας πόδας του, τὸ πρᾶγμα δὲν ἦτο τοσοῦτον δεινόν· ὅταν ὅμως οἱ δοῦλοι, τρομάξαντες ἐκ τῶν λυσσωδῶν ἀπειλῶν τοῦ Ἀρίφρονος, σβέσαντες τὰς ὁποίας ἔφερον δᾷδας, ἀπέδρασαν, οὐδέτερος τῶν δύο τούτων οἰνοβαρῶν ἠδύνατο νὰ ἀνεύρῃ πάλιν τὸ κέντρον τῆς ἑαυτοῦ βαρύτητος, νὰ σταθῇ εἰς τοὺς πόδας του, καὶ πολλῷ ὀλιγώτερον νὰ εἴπῃ μετὰ βεβαιότητος ποῦ εὑρίσκεται ἤδη.

« Γέτα! » ἐκραύγαζεν ὁ Κλέων· « Γέτα, λέγω! . . . Κάθαρμα, ποῦ εἶσαι; . . . Πλησίασε! δός μοι τὴν χεῖρά σου, νὰ σηκωθῶ! » ἐξηκολούθησε λέγων, ἀποτεινόμενος πρός τινα τῶν ὑποβασταζόντων τὸν ναὸν στύλων, πλησίον τοῦ ὁποίου κατέκειτο, καὶ τὸν ὁποῖον ἐν τῇ συγχύσει τῶν αἰσθήσεών του ἐξελάμβανε διὰ ὑπηρέτην του, ἐνῷ μετὰ πολλοῦ κόπου ἐπροσπάθει νὰ στηριχθῇ ἐπὶ τῶν χειρῶν του. « Πῶς! δὲν θέλεις; . . . Δὲν ἠξεύρεις ποῖος εἶμαι; . . . Ἐγώ, ὁ Κλέων, ὁ υἱὸς τοῦ Κλεαινέτου! . . . » Καὶ ἐπειρᾶτο ἐκ νέου νὰ σταθῇ εἰς τοὺς πόδας του . . . « Ὦ, διὰ τί μὲ ἀπωθεῖς πάλιν κάτω, παληάνθρωπε; » ἐφώναξε, καταπεσὼν πάλιν βαρέως ἐπὶ νώτων . . . Θὰ λάβῃς τὰ ἐπίχειρά σου, κάθαρμα! »

« Κλέων, σοὶ λέγω! » εἶπε στενάζων ὁ Δίφιλος· « παραίτησε . . .

τὸ κάθαρμα . . . καὶ ἐλθὲ . . . καὶ . . . βοήθησέ μοι . . . δὲν . . . ἠμπορῶ . . . νὰ ἴδω . . . ποῦ . . . εἶμαι. »

« Νὰ χαθῇς, παληομεθύστακα! . . . Διὰ τί δὲν σηκόνεσαι καὶ δὲν ἀνοίγεις τοὺς ὀφθαλμούς σου διὰ νὰ ἰδῇς; . . . Ἄνοιξε! . . . ναὶ . . . ἄνοιξε τοὺς ὀφθαλμούς σου. »

« Δὲν ἠμπορῶ! . . . Φεῦ! φεῦ! Δὲν εὑρίσκεται καμμία εὐεργετικὴ ψυχὴ διὰ νὰ μᾶς βοηθήσῃ! »

« Βωβάσου, παληάνθρωπε! » εἶπεν ὁ Κλέων, ὅστις μὲ ὅλην τὴν μέθην του ἐνθυμήθη ἀμυδρῶς πως, ὅτι ἡ ἐπιχείρησίς των δὲν ὑπῆρχε διὰ τοσοῦτον ἔντιμος, ὥστε νὰ ἐπικαλεσθῶσι τὴν βοήθειαν τῶν κατοίκων. « Κυλίσου ἕως ἐδῶ, ἂν δὲν ἠμπορῇς νὰ σηκωθῇς! . . . Ὢ . . . πάλιν ἔπεσα! »

Τὴν στιγμὴν ταύτην ἐφάνησαν πολλαὶ δᾷδες, καὶ ὀλίγον κατόπιν νεανίσκος, τοῦ ὁποίου ἡ μεγάλη θεραπεία δούλων ἐμαρτύρει, ὅτι εἶναι ἐκ τῆς ἀνωτάτης τῶν εὐπατριδῶν τάξεως. Ἤρχοντο δὲ πρὸς τὸ μέρος, ὅπου ἔκειντο οἱ δύο οἰνοβαρεῖς.

« Τί θόρυβος εἶναι αὐτὸς, Κάρων; » εἶπεν ὁ νεανίσκος, ἀποταθεὶς πρός τινα τῶν δαδούχων του. « Ὕπαγε ἐκεῖ, καὶ ἴδε τί τρέχει! »

« Δὲν εἶναι ἄλλο τι, παρὰ δύο παλληκάρια, τὰ ὁποῖα παραμέθυσαν, ὥςε δὲν ἠμποροῦν νὰ σηκωθῶσιν εἰς τὰ πόδια των, καὶ ὁ ἕνας προσκαλεῖ τὸν ἄλλον διὰ νὰ τὸν βοηθήσῃ, » ἀπήντησεν ὁ δοῦλος γελῶν, ὅτε ἐπανέκαμψε παρὰ τῷ κυρίῳ αὐτοῦ.

« Καὶ ποῖοι ἆρά γε εἶναι; »

« Εἶναι ὁ Κλέων, ὁ Κλεαινέτου, » ἐφώναξεν ἕτερος τῶν δαδούχων, ὅστις καὶ αὐτὸς ἐκ περιεργείας εἶχε προσδράμει ἐκεῖσε.

« Ναὶ . . . ὁ Κλέων . . . ὁ Κλέων, ὁ υἱὸς τοῦ Κλεαινέτου! » ἔκραξεν ὁ κατὰ γῆς ἐξαπλωμένος βυρσοδέψης. « Δός μοι τὸ χέρι σου, καλὸν παλληκάρι μου! »

« Ὁ Κλέων . . . καὶ ποῖος ἄλλος; »

« Εὐγενέστατε, δὲν τὸν γνωρίζω· » εἶπεν ὁ δοῦλος.

Ὁ κύριός του ἐπλησίασε.

» Φέξε ἐδῶ, νὰ ἰδῶμεν! Πῶς, Δίφιλε . . . Σὺ εἶσαι! »

« Ναὶ, ἔτσι μὲ φαίνεται! » ἀπήντησεν οὗτος, καὶ ἀνύψωσε τοὺς ἡμικλείσους ὀφθαλμούς του πρὸς τὸν λαλοῦντα... « Δὲν εἶσαι ὁ Γλαύκων; »

« Βεβαιότατα! . . . Ποῖος ἄλλος θὰ εἶχε τόσην εὐσπλαγχνίαν νὰ σὲ σηκώσῃ; Καλά! Στηρίξατέ τον εἰς τοὺς πόδας του! . . . Στάσου ὀρθὸς, ἄνθρωπε! . . . Ἀλλ' εἰπέ μοι, δὲν ἔχεις κανένα δοῦλον μαζύ σου, διὰ νὰ σὲ ὑπάγῃ εἰς τὴν οἰκίαν σου; »

« Ὄχι . . . ἐκεῖνοι . . . τὰ . . . πρύ....πρύμνησαν. »

« Ἀμ' ὁ Κλέων; . . . καὶ αὐτοῦ οἱ δοῦλοι τὰ πρύμνησαν ὅλοι; »

« Ναὶ, ναί . . . ὅλοι τὰ πρύμνησαν . . . καὶ κιθαρῳδὸς . . . καὶ ὅλοι μαζύ. »

« Ποία κιθαρῳδός; Τί κακοκεφαλὴ εἴχετε πάλιν ἀπόψε εἰς τὸν νοῦν σας; »

« Ἄχ! » ἐφώναξεν ὁ Δίφιλος, ἀναζενάζων . . . « Κακοκεφαλή; . . . ἡ Γλυκέρα ἦτο . . . ἡ Γλυκέρα . . . ἡ κιθαρῳδὸς . . . σοῦ λέγω. »

« Πῶς; . . . ἡ Γλυκέρα . . . ἡ κιθαρῳδὸς Γλυκέρα; » ἔκραξεν ὁ Γλαύκων μετ' ἐκπλήξεως. « Τί σημαίνουσι ταῦτα; »

« Ἄ, ἀγαθέ μου φίλε! » εἶπεν ὁ Κλέων, μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ δούλου ἐρχόμενος ἤδη πλησίον τοῦ Γλαύκωνος, « ἐξαίρετέ μου φίλε! ἐπαίξαμεν ἀπόψε ἓν παιγνίδι . . . ὄχι, ἓν τοσοῦτον ἐξαίρετον παιγνίδι! χᾶ! χᾶ! χᾶ! Γλυκυτάτη Γλυκέρα! Ὤ, βοήθησέ με νὰ φθάσω εἰς τὴν οἰκίαν μου . . . θὰ ἦναι πλέον ἐκεῖ. »

Ὁ Γλαύκων, ὅςις, καί τοι ἐπανακάμπτων ἐκ συμποσίου, ἦν ὅμως νήφων, ἤρχισε νὰ ὑπονοῇ κακοήθη τινὰ σκευωρίαν. Ὅθεν ἀντὶ νὰ ἀποῤῥίψῃ τὰς ἀηδεστάτας φιλοφρονήσεις τοῦ οἰνοβαροῦς γνωρίμου του, ὅπως ἀφεύκτως θὰ ἔπραττεν, ἂν ἄλλως εἶχε τὸ πρᾶγμα, τῷ ἀντεπέδιδε φιλοφρονήσεις καὶ εἶπε γελῶν.

« Ναὶ, ναί! ἐξαίρετον παιγνίδι! Ἥρπασες τὴν κιθαρῳδὸν, ἔπεσες εἰς τὸ χανδάκι, καὶ τὴν ἄφησες νὰ σοῦ φύγῃ! Νὰ ἄνθρωπος, νὰ τὸν κράξω νὰ μὲ βοηθήσῃ, ὅταν χρειασθῶ καὶ ἐγὼ φίλον τινὰ νὰ μὲ συνδράμῃ εἰς κἀνὲν τοιοῦτον παιγνίδιον. »

» Ὢ, τὴν ἔχω βεβαίως εἰς τὴν ἐξουσίαν μου! » ἔκραξεν ὁ Κλέων μὲ θριαμβευτικὸν ὕφος. « Τὴν ἔχω βεβαίως εἰς τὴν ἐξουσίαν μου! »

« Δὲν πιστεύω οὐδὲ λέξιν ἀπὸ ὅλα ταῦτα! Ποῦ εἶναί την; »

« Εἰς τὸ σπῆτι, εἰς τὸ σπῆτι, σοῦ λέγω. »

« Εἰς τὸ σπῆτι; καὶ σὺ ἐκείτεσο ἐδῶ ἐξαπλωμένος; . . . Σοῦ λέγω, δὲν πιστεύω οὐδὲ λέξιν ἀπὸ ὅλα αὐτά! »

« Λοιπὸν ἔλα καὶ ἴδε ἰδίοις σου ὀφθαλμοῖς! . . . Σοῦ μετρῶ πεντήκοντα χρυσοῦς στατῆρας, ἐὰν δὲν ἦναι ἐκεῖ. »

« Ὡραιότατέ μου Κλέων . . . θὰ ἦτο πολὺ σκληρὸν νὰ χάσῃς διὰ μιᾶς καὶ τὴν ἐρωμένην σου καὶ τὰ χρήματά σου· διότι βεβαίως δὲν εἶναι ἐκεῖ . . . τοὐλάχιστον οὐχὶ ἑκουσίως . . . Ποῖος θὰ εὐχαριστεῖτο νὰ δραπετεύσῃ μαζύ σου, εἰς τὴν κατάσασιν, εἰς ἣν ἤδη εὑρίσκεσαι; »

« Ἑκουσίως; χᾶ! χᾶ! χᾶ! Καὶ ποῖος φροντίζει, ἂν τὸ ἔπραξεν ἑκουσίως; Ἄχ, φίλτατε φίλε, ὁποίαν χαρὰν αἰσθάνεταί τις, ὅταν λαμβάνῃ διὰ τῆς βίας ὑπερήφανόν τινα καλλονήν! » ἐφώναξεν ὁ Κλέων, ἀνανήψας ὀλίγον ἀπὸ τῆς μέθης του ἕνεκα τῶν τερπνῶν εἰκόνων, τὰς ὁποίας τῷ παρίστανεν ἡ φαντασία του.

« Μάλιστα, μάλιστα, ἠμπορεῖ νὰ ἦναι τοῦτο ἐξαίρετος διασκέ-

δασις... ἀναμφιβόλως! Ἀλλ' ἐπαναλαμβάνω, καυχᾶσαι διὰ κατόρθωμα, τὸ ὁποῖον δὲν εἶσαι ἱκανὸς νὰ πράξῃς. »

« Ἐγὼ δὲν εἶμαι ἱκανός!... Ἔρχου καὶ ἴδε!... ἔρχου καὶ ἴδε, φίλτατέ μου! Οὐδέποτε τὸ ἐγνώριζον, οὔτε σὺ τὸ ἔμαθες ποτὲ... διότι εἶμαι μυστικώτατος ἄνθρωπος... εἶμαι... οὐδέποτε ἐγνώρισας πόσον σὲ ἠγάπων. » Ταῦτα λέγων ἐπεστηρίχθη μετὰ τρυφερότητος ἐπὶ τῶν ὤμων τοῦ Γλαύκωνος.

« Ὄχι, βεβαίως, δὲν τὸ ἐγνώριζα, » εἶπεν ὁ Γλαύκων μὲ ἐλαφράν τινα φρίκην διὰ τὴν ὑπερβολικὴν ταύτην πλησίασιν. « Ἀλλ' ἀκριβέστατέ μου Κλέων, εἶσαι ἱκανῶς βαρὺς... ἐπίτρεψον, ἵνα εἷς τῶν δούλων μου μὲ συνδράμῃ εἰς τὸ εὐάρεστον ἔργον τῆς μετακομίσεώς σου εἰς τὴν οἰκίαν σου· διότι ἤδη, ὅτε ἠξεύρω, πόσον χαίρω τὴν ὑπόληψίν σου, δὲν ἔχω κατὰ νοῦν νὰ χωρισθῶ ἀπὸ σοῦ. »

« Ὦ, φίλτατέ μου φίλε, ὁπόση ἀγαθότης! » εἶπεν ὁ Κλέων ἐξακολουθῶν νὰ κλονίζηται. « Καὶ ἡ ἐρασμία Γλυκέρα! καὶ ταῦτα πάντα!... Χᾶ! χᾶ! χᾶ! »

Ἐνῷ ὁ Κλέων ἀνεκάγχαζεν, ἐστράφη ὁ Γλαύκων, ἐψιθύρισεν εἰς τὸ ὠτίον τοῦ τὰ μάλιστα εὐνοουμένου ἐκ τῶν δούλων του λέξεις τινὰς, διέταξεν ἔπειτα τοὺς δούλους του νὰ λάβωσιν εἰς τὸ μέσον των τὸν Δίφιλον καὶ τὸν Κλέωνα, καὶ διευθύνθη πρὸς τὴν οἰκίαν τοῦ Κλέωνος.

Οἱ δοῦλοι τοῦ Κλέωνος, πολλῷ μᾶλλον νήφοντες ἢ ὁ κύριός των, εἶχον δράμει μὲ μεγίστην ταχύτητα, ὅπως ἐκφύγωσιν ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ καταδιώκοντος αὐτοὺς Ἀρίφρονος, ὅτε μὲν βαστάζοντες, ὅτε δὲ ἕλκοντες κατόπιν των τὴν δυστυχῆ Γλυκέραν, μέχρις οὗ αὕτη, καὶ πρὶν ἢ φθάσωσιν εἰς τὸν πρὸς ὃν ὅρον, ὑπὸ τρόμου καὶ κόπου καταβληθεῖσα, ἔπεσεν ἀναισθητοῦσα εἰς τὰς ἀγκάλας των. Κυριευθέντες ὑπὸ τρόμου, καὶ φοβούμενοι τὴν ἐκδίκησιν τοῦ κυρίου των, ἐν περιπτώσει, καθ' ἣν ἤθελε τῇ συμβῇ δυστύχημά τι, ἐσάθησαν οὗτοι καὶ προσεκάλουν τὴν γραῖαν Μύρτιν πρὸς βοήθειαν τῆς δεσποίνης της· ἀλλ' ἡ γραῖα γυνὴ, ἐξαντληθεισῶν τῶν δυνάμεών της ἐκ τοῦ βιαίου δρόμου, δὲν ἠδύνατο νὰ προχωρήσῃ, ἀλλ' ἐσέναζε καὶ ἐθρήνει.

« Ὡραῖον πρᾶγμα ἐφορτώθημεν εἰς τὸν λαιμόν μας,! » εἶπεν ὁ Γέτας. « Αὔριον κινοῦσιν ἀγωγὴν ἐνώπιον τοῦ πολεμάρχου, ἡμεῖς δὲ ριπτόμεθα εἰς τὰ βασανιστήρια, ὅπως μαρτυρήσωμεν κατὰ τοῦ κυρίου μας. »

« Ὢ ὄχι, δὲν εἶναι παρὰ μία κιθαρῳδός· » ἀπήντησεν ἕτερος. « Ἄλλην δουλειὰν δὲν εἶχον οἱ Θεσμοθέται· θὰ σπάζωσι τὴν κεφαλήν των δι' ἕνα ἀστεϊσμόν! »

« Ἀνόητε!... δὲν εἶναι παρὰ μία κιθαρῳδός!... Εἶναι ἐλευθέρα πολῖτις, ἀπολαύουσα ἀλλοδαπῆς προστασίας, σοῦ λέγω, καὶ ὡς τοιαύτη ὑπάρχει ὑπὸ τὴν σκέπην τοῦ Πολεμάρχου. Προσέτι δὲ καὶ ὁ

Ἀρίφρων τοσοῦτον εἶναι μαγευμένος ὑπ' αὐτῆς, ὥστε ἐπροτίμα νὰ χάσῃ τὴν κεφαλήν του παρὰ αὐτήν. Καλήτερα τὸν εἶναι νὰ πληρώσῃ τὸ ἀντίτιμον πεντὲξ ἐξ ἡμῶν, παρὰ νὰ μὴ ἐκδικηθῇ. Ἐὰν ἤξευρα, ποίαν ἐπρόκειτο νὰ ἁρπάσωμεν, θὰ ἐπενοοῦσα τρόπον τινὰ ὑπεκφυγῆς, ὥστε νὰ μὴ ἤμαι παρὼν, καὶ ἂν ἦτο ἀνάγκη νὰ θραύσω τὸν πόδα μου, ὅπως μὴ ἀναγκασθῶ νὰ ἔλθω μαζύ σας. Μετὰ δύο ἡμέρας, οὐδὲν μέλος τοῦ σώματός μας θέλει εἶσθαι σῶον καὶ ὑγιές! » Καὶ ἤρχισε νὰ χύνῃ πικρὰ δάκρυα.

« Ὄχι, Γέτα! Γέτα! » ἔκραξαν οἱ ἄλλοι· « ἐπινόησον καλήτερα τρόπον τινὰ νὰ σωθῶμεν, καὶ μὴ θρηνολογῇς οὕτω! »

« Χοῦ! χοῦ! Πῶς δύναμαι νὰ συλλογισθῶ τι, ἐνόσῳ ἡ παληόγρηα ἐκείνη εὑρίσκεται ἐκεῖ, διὰ νὰ μᾶς ῥίψῃ εἰς τὸν ὄλεθρον; Χοῦ! χοῦ! »

« Στραγγουλίσατέ την! » ἐψιθύρισεν ὁ εἷς. « Κάνεὶς ἄνθρωπος δὲν θὰ τὴν ζητήσει, καὶ ἔπειτα... »

Ἀλλ' ὁ λόγος, τὸν ὁποῖον ἐψιθύρισαν περὶ αὐτῆς, ὅσον καὶ ἂν ἐπροφέρθη σιγανῇ τῇ φωνῇ, ἔφθασε μολαταῦτα εἰς τὸ ὠτίον τοῦ γραϊδίου. Περιμείνασα δὲ, μέχρις οὗ οἱ δοῦλοι τοσοῦτον δὴ ἐβυθίσθησαν εἰς τὴν συνδιάσκεψίν των, ὥστε ἠδύνατο νὰ τοὺς φύγῃ ἀνεπαισθήτως, ἔφυγεν ἐκεῖθεν μὲ ταχύτητα ἀνθρώπου, τρέχοντος ὅπως ἐξασφαλίσῃ τὴν ἀγαπητήν του ζωὴν ἀπὸ βεβαίου κινδύνου.

« Καλά! τώρα ἔφυγεν! » ἔκραξεν ὁ Γέτας. « Τώρα ἀναπνέω πάλιν ἀνετώτερα. Τὴν ἐβλέπετε, πῶς ἐκάθητο ἐκεῖ μὲ ἐσταυρωμένα σκέλη καὶ ἐγόγγυζε; Ἠσθανόμην ἐκλειπούσας ἀπάσας μου τὰς δυνάμεις... Τώρα ἔγεινα ὅλως διόλου ἄλλος ἄνθρωπος. »

« Λοιπὸν, τί θὰ κάμωμεν; »

« Ναὶ, στοχασθῆτε!... Τώρα αἰσθάνομαι πάλιν τὸν ἑαυτόν μου· ἀλλὰ δώσατε προσοχήν!... Δὲν ἀκούσατε κρότον;... Ἂν ὁ λυσσώδης Ἀρίφρων μᾶς ἔπιανε... »

« Ὄχι! ὄχι! Τὰ πάντα εἶναι ἥσυχα. » ἔκραξαν οἱ σύνδουλοί του· « Λοιπὸν, λέγε! »

« Ναὶ, στοχασθῆτε! Ὅλοι μας εἴμεθα διαλεκτὰ καὶ δυνατὰ παλληκάρια, καὶ εἰς τὸ τρέξιμον δὲν μᾶς φθάνει κανείς. Καὶ ἂν τὰ κατηραμένα βασανιστήρια δὲν μᾶς θραύσωσι τὰ κόκκαλά μας, ἀξίζομεν πάντοτε νὰ πωληθῶμεν δι' ἱκανὴν ποσότητα χρημάτων. Λοιπὸν ἂς δραπετεύσωμεν! Αἱ πύλαι τοῦ ἄστεος ἀνοίγονται βαθειὰ χαραγὴ διὰ τοὺς ἐξ ἀγρῶν προσερχομένους, καὶ πρὸ μεσημβρίας δυνάμεθα νὰ εὑρεθῶμεν εἰς Μεγαρικὴν γῆν. Ὁ Κλέων εἶναι τοσοῦτον πολὺ μεθυσμένος, ὥστε οὔτε θὰ μᾶς ἐνθυμηθῇ πρὸ μεσημβρίας. »

« Εἶσαι φρόνιμος ἄνθρωπος, Γέτα, καὶ ἔρχομαι μαζύ σου. Ὀλίγον θὰ ὠφεληθῶ, ἀποθνήσκων εἰς τὰ βασανιστήρια, ἐκ τῆς τιμῆς, τὴν

ὁποίαν θὰ μοῦ κάμει ὁ Κλέων, ζητῶν μέγα ποσὸν χρημάτων ὡς ἀντίτιμον ἐμοῦ. Εἶμαι τῆς γνώμης σου, ἂς δραπετεύσωμεν! »

« Καὶ ἐγὼ μαζύ σας!... Καὶ ἐγώ! » εἶπον καὶ δύο ἕτεροι. « Τί μᾶς μέλει, ἂν ὁ κύριός μας ἔχῃ μίαν κιθαρῳδὸν περισσότερον ἢ ὀλιγώτερον; Ἠμπορεῖ, σὰν θέλῃ, νὰ ἀγοράσῃ ἄλλην, ἢ καὶ αὐτὴν τὴν ἰδίαν νὰ ξαναβάλῃ στὰ νύχια του, ἂν ἠμπορῇ νὰ διαμείνῃ πολὺν καιρὸν νήφων. Νά! καταθέσατε τὸ κοράσιον εἰς τὴν γωνίαν ταύτην!... Ἂν ἀπέθανεν, αὔριον τὸ πρωῒ πρωῒ τὴν εὑρίσκουσιν... ἂν ὄχι, ἂς δραπετεύσῃ καὶ αὐτή, ὅταν συνέλθῃ, ὅπως ἔπραξε καὶ ἡ παληόγρηα. Οἱ θεοὶ νὰ μᾶς φυλάξωσιν ἀπὸ τὸ νὰ τὴν ἀπαντήσωμεν!»

« Δὲν εἶναι φόβος· ἐκείνη ἔτρεξεν ἐκεῖ πρὸς τὸν Πειραιᾶ, καὶ ἡμεῖς ὑπάγομεν ἀπ' ἐδῶ, » εἶπεν ὁ Γέτας. « Κάμετε γλήγωρα!... βλέπω φῶτα!... Θὰ μᾶς συλλάβωσιν ἂν μείνωμεν περισσότερον! »

Μετὰ πολλῆς σπουδῆς κατέθεσαν τὴν εἰσέτι ἀναισθητοῦσαν Γλυκέραν παρὰ τὸν τοῖχον οἰκίας τινὸς καὶ ἔφυγον δρομαίως.

Τὰ φῶτα, τὰ ὁποῖα ὁ Γέτας εἶχεν ἴδει πλησιάζοντα, ἐφέροντο ὑπὸ τῶν δούλων τοῦ Γλαύκωνος, ὅστις, ἀνυπόμονος νὰ μάθῃ τί συνέβη εἰς τὸ δυστυχὲς κοράσιον, δι' ὃ αὐτὸς, ἀπὸ τῆς ἑσπέρας καθ' ἣν συνεδείπνησε μετὰ τοῦ Ἀρίφρονος, ἐνδιεφέρετο ζωηρῶς, προσῆγε τὸν βυρσοδέψην καὶ τὸν ποιητὴν οἴκαδε μὲ ταχύτητα, ὅσην ἐπεδέχοντο οἱ ὑπὸ τῆς μέθης εἰσέτι κλονιζόμενοι πόδες των. Προηγεῖτο δὲ αὐτὸς ὀλίγον τι τῶν λαμπάδων, ὥστε ἐν τῷ φωτὶ αὐτῶν ἠδύνατο νὰ βλέπῃ πᾶν τὸ γινόμενον, χωρὶς νὰ σκοτίζωνται οἱ ὀφθαλμοί του ὑπὸ τῆς λάμψεώς των, καὶ μετ' ὀλίγον ἔφθασαν εἰς τὸ μέρος ὅπου ἦν ἡ Γλυκέρα, ἥτις τὴν στιγμὴν ἐκείνην, ἀναζωογονηθεῖσα μικρόν τι ἀπὸ τῆς ἐπὶ τῆς ψυχρᾶς γῆς ἀναπαύσεώς της, ἤρχιζε νὰ ἀνοίγῃ τοὺς ὀφθαλμούς της.

Ἡ λάμψις τῶν λαμπάδων ἀνενέωσε τὸν τρόμον της, καὶ ἐπροσπάθει νὰ ἀνεγερθῇ καὶ νὰ δραπετεύσῃ, ὅταν ὁ ὀφθαλμὸς τοῦ Γλαύκωνος παρετήρησεν αὐτὴν, καὶ ἡ χείρ του τὴν ἐμπόδισεν. Ἀνεβόησε δ' ὑπὸ χαρᾶς ὁ Γλαύκων, ὅτε τὴν ἀνεγνώρισε.

« Γλυκέρα! » εἶπε, νεύων πρὸς αὐτὴν καὶ τείνων αὐτῇ τὴν χεῖρά του, ὅπως ἐγερθῇ· « δυστυχὲς κοράσιον! σὺ εἶσαι! Εὐλογημένοι εἶησαν οἱ θεοί! οἵτινες ὅμως μέχρι τοῦδε οὐδέποτε μὲ εὐνόησαν πολύ! »

Τὸ ὠτίον τοῦ Κλέωνος ἤκουσε.

« Πῶς; » ἐβόησε καὶ ἐπάλαιε μὲ τὸν ἄγοντα αὐτὸν δοῦλον, ὅπως ἔλθῃ πλησιέστερον πρὸς τὸ μέρος ἐκεῖνο. « Πῶς; ἡ Γλυκέρα! ἡ φιλτάτη Γλυκέρα! »

Ἡ Γλυκέρα ἔρριξε κραυγὴν φρίκης καὶ συνεσφίγγετο πρὸς τὸν Γλαύκωνα, ἀνακράζουσα.

« Σῶσόν με! ὤ! σῶσόν με! »

« Μὴ φοβοῦ!... Τώρα εἶσαι εἰς ἀσφάλειαν... καὶ βεβαίως εἶσαι ἀσφαλὴς... οὖσα πλησίον μου! » εἶπεν ὁ εὐπατρίδης μὲ φιλικὸν ὕφος. « Τρέφω πρὸς τὸν Ἀρίφρονα φιλίαν, ἥτις δὲν μοὶ ἐπιτρέπει νὰ τῷ κλέψω τὴν ἀηδόνα του. »

« Κάθαρμα! τί μὲ ἐμποδίζεις; » ἐφώναζεν ὁ Κλέων, ὅστις εἰς μάτην εἰσέτι ἐπροσπάθει νὰ ἀπαλλαχθῇ τῶν χειρῶν τοῦ κρατοῦντος αὐτὸν δούλου. « Γλυκέρα! ζωή μου Γλυκέρα! χᾶ! χᾶ! χᾶ! »

« Τρυφερώτατέ μου φίλε! » εἶπεν ὁ Γλαύκων, τὴν μὲν μίαν τῶν χειρῶν αὐτοῦ περιβάλλων περὶ τὴν Γλυκέραν, πρὸς ὑποστήριξίν της, τὴν δὲ ἄλλην ἐκτείνων πρὸς τὸν Κλέωνα. « Μετ' ὀλίγας ἡμέρας θὰ παρουσιασθῶ νὰ σοῦ ζητήσω τοὺς πεντήκοντα ταλάντων χρυσοῦ. Ὕπαγε εἰς τὴν οἰκίαν σου καὶ ἔχε τους ἑτοίμους νὰ ἔλθω νὰ τοὺς πάρω. »

« Ἀλλὰ Γλυκέρα! ζωή μου Γλυκέρα!.... Πρέπει νὰ τὴν φέρῃς μαζύ σου, καὶ τότε θὰ διατάξω νὰ βάλωσιν ἐμπροστά σου ἀσκὸν πλήρη οἴνου καὶ νὰ εὐθυμήσῃς ὅπως καὶ ἐγώ. Ἀχᾶ, μμάτια μου Γλυκέρα! Θὰ μᾶς τραγῳδήσεις, νὰ σὲ ἀκούσωμεν, βασίλισσά μου, θεά μου! Φίλτατε Γλαύκων, φέρε την κοντά μου, νὰ τὴν φιλήσω!.... Ἄφησέ με, κάθαρμα, σοῦ λέγω! »

« Ἐκλαμπρότατε κύριε! » εἶπεν ὁ δοῦλος, κρατῶν αὐτὸν πάντοτε εἰς τὰς ἀγκάλας του. « Θὰ πέσεις! »

« Ἀνοησίαις! Γλυκέρα! μμάτια μου Γλυκέρα! »

« Ἀξιότιμέ μου Κλέων, » εἶπεν ὁ Γλαύκων, « ὕπαγε οἴκαδε! Εἶσαι δὰ ἐξ ἄλλου καὶ πάρα πολὺ μεθυσμένος διὰ νὰ κάμῃς τὸν ἐραστὴν, ἀκριβέστατέ μου φίλε! »

« Ὄχι, ὄχι!... Ἰδοὺ ἔγεινα καλά!... εἶμαι ἐξαίρετα! »

« Προχωρήσατε, παιδιά! » ἐφώναξεν ὁ Γλαύκων. » Πάρετέ τον δύο εἰς τὸ μέσον σας, ἂν δὲν θέλῃ νὰ προχωρήσῃ μὲ τὸν ἕνα. »

« Ἀλλὰ Γλαύκων! Γλαύκων! Γλυκέρα! »

Οἱ δοῦλοι τὸν ἀπῆγον βιαίως, καὶ μετ' ὀλίγον ἡ φωνὴ τοῦ Κλέωνος ἠκούετο μόνον μακρόθεν, κράζοντος « Γλαύκων! Γλυκέρα! »

« Τί ὅμως ἀπέγεινεν ἆρά γε ὁ Ἀρίφρων; » ἠρώτησεν ὁ Γλαύκων, ὅστις εἶχε κρατήσει παρ' ἑαυτῷ ἕνα μόνον δοῦλον μὲ μίαν δᾷδα, καὶ ἐκράτει εἰς τὰς ἀγκάλας του τὴν περίτρομον κόρην.

« Ἄχ, δὲν τὸ ἠξεύρω!... Φέρε με πρὸς αὐτόν!... Φέρε με πρὸς αὐτόν! »

« Θὰ ἦτο τοῦτο κάπως οὐχὶ τοσοῦτον δύσκολον, ἐὰν ἤξευρον ποῦ ἆρα νὰ εὑρίσκεται. Ἀλλ' ἂν τυχὸν περιπλανᾶται ἐδῶ ποι πλησίον, ἐλπίζω, ὅτι δύναται νὰ ὁδηγηθῇ νὰ μᾶς εὕρῃ ἀπὸ τοὺς ὠρυγμοὺς τοῦ Κλέωνος. Ἀλλ' ἐν τοσούτῳ... μὴ τρέμῃς δὰ τόσον· διότι τώρα

ἔσο βεβαία ὅτι δὲν ἔχεις κἀνένα φόβον. . . . Δι' ἀσφάλειάν σου πρέπει νὰ ἔλθῃς μαζύ μου, μέχρις οὗ μάθωμεν, ποῦ εἶναι ὁ Ἀρίφρων. Δὲν σοῦ ὁρκίζομαι εἰς τοὺς θεούς, διότι οἱ ἴδιοι εἶναι ἐπίορκοι ἀπατεῶνες, καὶ οὐδέποτε ἐδείχθησαν ἄξιοι ἐμπιστοσύνης, ὁσάκις ἐπρόκειτο περὶ ὡραίου κορασίου, ἀλλὰ σοῦ ὁρκίζομαι εἰς τὸν λόγον τῆς τιμῆς ἀνθρώπου τιμίου, καὶ ὅστις ἐλπίζει νὰ δειχθῇ τοῦ λοιποῦ καὶ τιμιώτερος ἀφ' ὅσον μέχρι τοῦδε ἦτο, καὶ ὅστις ἀποστρέφεται ἐκ καρδίας τὸν Κλέωνα, ὅσον ἀξίζει νὰ ἦναι βδελυκτὸς τοιοῦτος βάναυσος καὶ αἰσχρὸς βυρσοδέψης. Δὲν σοὶ ἀρκοῦν αἱ διαβεβαιώσεις αὗται; Τώρα λοιπὸν θὰ σὲ ὁδηγήσω εἰς τὴν οἰκίαν μου, θὰ σὲ ἐξασφαλίσω ἐκεῖ, καὶ δὲν θὰ σὲ ξαναίδω, πρὶν ἢ φέρω τὸν Ἀρίφρονα... ἆ! τώρα τοὐλάχιστον πρέπει νὰ μειδιάσῃς! »

Ὁ εὔθυμος καὶ φιλόφρων Γλαύκων τὴν κατετρόμαξε σχεδὸν ἐκ νέου διὰ τῆς πιέσεως τοῦ βραχίονός του, μὲ τὸν ὁποῖον πρὸς ὑποστήριξίν της τὴν ἐκράτει εἰσέτι περιβεβλημένην. Τρέμουσα ἐξέφρασεν αὐτῷ τὴν εὐγνωμοσύνην της, ἔρρηξεν ὅμως εὐθὺς μετὰ τοῦτο κραυγὴν ἀγαλλιάσεως, διότι τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἐξαίφνης προέβη εἰς ἀπάντησίν των ὁ Ἀρίφρων, ὅστις, ὅπως ὁ φίλος του εἶχε συμπεράνει, εἶχεν ἀκούσει τοὺς ὠρυγμοὺς τοῦ Κλέωνος, κραυγάζοντος τὸ ὄνομα τῆς Γλυκέρας ἐκ δὲ τούτων, ἀνανήψας ἐκ τῆς δυσθυμίας του, προσέδραμε πρὸς τὸ μέρος, ὅθεν ἠκούοντο αἱ κραυγαί. Τὸ δυστυχὲς κοράσιον ἐρρίφθη εἰς τὰς ἀγκάλας του, καὶ ἐπὶ μίαν στιγμὴν ἅπαντα εἶχον λησμονηθῆ.

Ὁ Γλαύκων ἵστατο σιγῶν πλησίον των καὶ προσέβλεπεν ἐπὶ τὸ εὐτυχὲς ζεῦγος, μέχρις οὗ αἴσθημά τι ὡς στεναγμὸς ἐκλόνισε τὸ στῆθός του . . . διότι αὐτὸς δὲν εἶχε τινὰ, ὅστις νὰ τὸν ἀσπασθῇ οὕτω! . . . Ἀλλὰ ταχέως ἀπέσεισε τὸ ἀσύνηθες τοῦτο πάθημα ἀφ' ἑαυτοῦ, καὶ θεὶς τὴν χεῖρά του ἐπὶ τοῦ ὤμου τοῦ Ἀρίφρονος εἶπε γελῶν, ὅτι ἤδη ὅμως ἀπαιτεῖ καὶ αὐτὸς ἀσπασμὸν παρ' αὐτοῦ, εἰς ἀνταμοιβὴν ὅτι τοῦ ἔπιασε πάλιν τὸ ἐκ τοῦ κλωβίου ἀποπτὰν στρουθίον του.

« Καὶ ἤδη, Γλυκέρα! ζωή μου Γλυκέρα! » ἐπρόσθεσεν, ἀπομιμούμενος σκωπτικῶς τὴν φωνὴν τοῦ Κλέωνος « ἤδη θὰ ἔλθητε σὺ καὶ ὁ Ἀρίφρων μαζὺ εἰς τὴν οἰκίαν μου, καὶ ἐγὼ θέλω κάμει σπονδὰς εἰς τὸν ἀγαθοδαίμονά μου Ἀσπασίαν, ἐπειδὴ ὑπῆρξεν ἡ αἰτία ὅτι σήμερον ἐπανακάμπτω νήφων εἰς τὴν οἰκίαν μου! »

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΜΒ'.

Η ΑΝΑΧΩΡΗΣΙΣ ΤΟΥ ΕΞΟΡΙΣΤΟΥ.

Ἠοῦς ἄρτι ὑπολαμπούσης ἵστατο τὸ ὄχημα τοῦ Περικλέους πρὸ τῆς οἰκίας τοῦ Ἀναξαγόρου. Διότι ὁ τὸ πηδάλιον τῆς τῶν Ἀθηνῶν πολιτείας διέπων ἀνὴρ ἐβουλήθη νὰ δείξῃ εἰς ἅπαντα τὸν κόσμον, ὅτι οὔτε αὐτὸς, οὔτε ὁ δῆμος ὁ τῶν Ἀθηναίων ἐν γένει ἐπεδοκίμαζον τὴν δικαστικὴν ἀπόφασιν, δυνάμει τῆς ὁποίας ὁ μέγας οὗτος φιλόσοφος ἀπεμακρύνετο ἀπὸ τοῦ θεάτρου τῆς μέχρι τοῦδε ἐνεργείας του. Ὅπως ἀφιχθῇ τις ἀπὸ τῆς ἀγυιᾶς, ἐν ᾗ κατῴκει ὁ Ἀναξαγόρας, εἰς τὴν πύλην τοῦ ἄστεος τὴν εἰς Πειραιᾶ ἄγουσαν, ὤφειλε νὰ διέλθῃ διὰ πάσης μονογουχὶ τῆς πόλεως Ἀθηνῶν, καὶ ὁ Περικλῆς ἠθέλησεν ἐπίτηδες ὥστε ἡ ἀναχώρησις τοῦ φιλοσόφου νὰ γείνῃ ὅσον τὸ δυνατὸν πανηγυρικὴ, καὶ εἰς τὸ φῶς τῆς ἡμέρας, ἵνα ἐπιδείξηται εἰς μὲν τοὺς πολίτας, ὅτι εἰσέτι ἔχει τὴν τόλμην νὰ καταφρονῇ τὴν ἀντίπαλόν του φατρίαν, ἥτις πρὸς ὥραν ἐφαίνετο ὑπερισχύσασα, εἰς δὲ τὴν ἀντίπαλόν του ταύτην φατρίαν, ὅτι εἰσέτι δὲν ἀπώλεσε τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ὑποστήριξιν τῶν συμπολιτῶν του.

Εἰς τὴν οἱονεὶ πανηγυρικὴν ταύτην πομπὴν, τὴν ὁποίαν ἔβλεπέ τις ἤδη διαβαίνουσαν τὰς ἀγυιὰς τῆς Κεκροπίας, παρετηρεῖτο σπανία τις καὶ οὐχὶ συνήθης πολυτέλεια. Διότι ὁ Περικλῆς, καί τοι εἰς ὅσα ἀπέβλεπον ἑαυτὸν ὡς ἰδιώτην, ἠγάπα ἄκραν ἀφέλειαν καὶ ἁπλότητα, ἐν τῇ ἐνεστώσῃ ὅμως περιστάσει ἦτο καταφανὲς, ὅτι οὐδὲν παρημέλησε, συντεῖνον ὅπως ἀφαιρέσῃ ἀπὸ τῆς ἀναχωρήσεως τοῦ φίλου του πᾶν ἴχνος αἰσχύνης, ὡσανεὶ τὸ πρᾶγμα τοῦτο ἦν ἐκδρομή τις πρὸς διασκέδασιν, καὶ οὐχὶ ἐξορία, καταγνωσθεῖσα ὑπὸ τῶν νόμων. Δοῦλοι ἐπεζοδρόμουν παρὰ τοὺς μεγαλοπρεπῶς συνεσκευασμένους ἵππους· ὑποζύγια σκευοφοροῦντα, ἐπηκολούθουν, τὰ δὲ ὀχήματα πολλῶν προσωπικῶν φίλων ἀμφοτέρων τῶν ἐνδόξων τούτων ἀνδρῶν ἐσχημάτιζον μακρὰν σειρὰν, ἐνῷ ἑλκόμενα διὰ τῶν μακρῶν στενωπῶν καὶ διακόπτοντα κατὰ πᾶσαν στιγμὴν τὰς σειρὰς τῶν φορτηγῶν ἀναρίων ἢ τὰς μεταβάσεις πῶν μὲ ξύλα φορτωμένων θυρωρῶν, ἐπέσυρον τὴν προσοχὴν τῶν χειρωνάκτων, οἵτινες τὴν ὥραν ἐκείνην ἀ-

νοίγοντες τὰς θύρας τῶν οἰκιῶν καὶ ἐργαστηρίων των ἤρχιζον τὰς καθημερινάς των ἐργασίας.

Τὰ μέγαρα τῶν εὐπατριδῶν, ἀποκεχωρισμένα ἀπὸ τῆς ἀγυιᾶς διὰ τοίχου, ἦσαν εἰσέτι σιγηλὰ, τῶν πλείστων ἐκ τῶν ἐνοικούντων ἀναπαυομένων εἰσέτι ὑπὸ καρηβαρίας οἰνοποσίας καὶ νυκτερινῶν διασκεδάσεων. Μόνον τῇδε κακεῖσε ἐφαίνετο ὀκνηρός τις δοῦλος, ἀνοίγων τὸν πρὸς τὴν ἀγυιὰν πυλῶνα, ὅπως εἰσαγάγῃ φορτίον τι ξύλων διὰ τὴν θέρμανσιν τῶν λουτρώνων· ἢ ἔστιν ὅτε ὁ τοῦ μεγάρου ἐπιστάτης, ἐξερχόμενος ἐν συνοδίᾳ δούλων φερόντων καλάθια, ὅπως ἐκ τῆς ἀγορᾶς προμηθευθῇ τὰ ἀναγκαῖα τρόφιμα· ἀλλ' οἱ πολῖται .... ὁ δῆμος, ὅπως ἐνεησμενίζοντο νὰ ἀποκαλῶσιν ἑαυτοὺς ἐν τῇ ὁλότητι ... εὑρίσκοντο πάντες σχεδὸν ἐκτὸς τῶν οἰκιῶν των ἐν ταῖς ἀγυιαῖς, καὶ πολλῶν τὰ βλέμματα ἀπευθύνοντο μετ' ἐκπλήξεως ἐπὶ τὸ ἐνώπιόν των ἀναπτυσσόμενον ἀσύνηθες τοῦτο θέαμα. διότι σπανίως καὶ αὐτοὶ οἱ πλουσιώτεροι τῶν Ἀθηναίων, οἱ πεντακοσιομέδιμνοι, ἐταξείδευον ἄλλως ἢ πεζοί. Θροῦς ἐρωτήσεων πολλῶν καὶ ποικίλων ἠκούετο μεταξὺ τοῦ λαοῦ τῆς Κεκροπίας, μέχρις οὗ ἐκεῖνο, ὅπερ κατ' ἀρχὰς ἐξεφράζετο μόνον ὡς ἀμφιβολία καὶ συμπερασμὸς, ἀνεκοινοῦτο ἤδη ὡς βέβαιον, καὶ διεθρυλλήθη διὰ τῶν ἀγυιῶν τοῦ ἄστεος, ὅτι ὁ Περικλῆς σκοπεῖ νὰ ἀναχωρήσῃ ἐξ Ἀθηνῶν, συναπερχόμενος εἰς ἐκουσίαν ἐξορίαν μετὰ τοῦ πρώην διδασκάλου του.

Ἡ λυπηρὰ ἐντύπωσις, τὴν ὁποίαν ἐπροξένησεν ἡ φήμη αὕτη, διεδόθη ὡς ἀστραπὴ δι' ὅλης τῆς πόλεως. Ἀπανταχοῦ, ἐξ ἁπασῶν τῶν στενωπῶν καὶ τῶν ἀγυιῶν, συνέρρεον οἱ κάτοικοι εἰς ἓν, καὶ σημεῖα σπουδαίας ἐπαναστάσεως καθίσαντο, ὅσαι στιγμαὶ, μᾶλλον κατάδηλα. Ὁ Μένιππος, ὑπολειφθεὶς ἐν τῇ ἐσχάτῃ τῶν ὀχημάτων σειρᾷ, ἀκούσας τὰς φήμας ταύτας, ἔσπευσε πρὸς τὸν στρατηγὸν, καὶ ἀνεκοίνωσεν αὐτῷ τὰς ὑπονοίας τοῦ λαοῦ. Καὶ ὁ Λεώστρατος δὲ, ὅστις συμμετέσχε τῆς πομπώδους ταύτης συνοδίας, τὸ μὲν ὅπως τιμήσῃ τὸν Ἀναξαγόραν, τὸν ὁποῖον ἐθεώρει ὡς ἄνδρα ἀδίκως κατατρεχθέντα, τὸ δὲ ἴσως καὶ ἐξ ὑπονοίας μὴ συμβῇ τι τοιοῦτον ἐπίφοβον σύμβαμα, οἷον καὶ πραγματικῶς ἤδη ἐπέκειτο, προσδραμὼν ἐποχούμενος ἔλεξε τάδε.

« Περίκλεις » εἶπεν ὁ φίλος τοῦ Κίμωνος, « ὅτε ἐπρότεινα εἰς τὸν Θουκυδίδην, νὰ μιμηθῇ τὸ παράδειγμά μου, καὶ νὰ ἐγκαταλίπῃ φατρίαν, τῆς ὁποίας ἡ διαγωγὴ θέλει ἐπιφέρει ἀφεύκτως αἶσχος ἐφ' ἡμᾶς, μοὶ εἶπεν, ὅτι ἡ φωνὴ δύο ἢ τριῶν τιμίων ἀνδρῶν δὲν θὰ κατώρθονέ τι κατὰ τῶν ἐμπνεύσεων τῆς φιλοδοξίας. Ἀλλ' ἐγὼ δὲν τὸν ἐπίστευσα, καὶ σοὶ ἔτεινα τὴν δεξιάν μου. . . . Ἀλλ' ἤδη. . . τί βλέπω ἐκεῖ! » . . . Καὶ ἔδειξε τὰ συῤῥέοντα πλήθη, ἀναμέσον τῶν

ὁποίων ἠκούοντο ἀπειλητικοὶ γογγυσμοί. . . . Νὴ τοὺς οὐρανίωνας! ἐὰν τοῦτο εἶναι προμελετημένον σχέδιον, συνετέλεσα εἰς προδοσίαν τῆς πατρίδος μου! »

Ταῦτα εἰπὼν, ἐκτύπα διὰ τοῦ γρόνθου τὸ μέτωπόν του, διότι ἐνῷ εἰσέτι ἐλάλει, τὸ εἰς τοὺς πολέμους ἐγγεγυμνασμένον βλέμμα του ἀνεγνώρισεν εἰς τὰ κινήματα τοῦ πλήθους ἀρειμάνιόν τι σχῆμα, καταδεικνύον, ὅτι μεταξὺ τοῦ λαοῦ ἦσαν πλεῖστοι, συνειθισμένοι νὰ φέρωσιν ὅπλα, καὶ πιθανῶς αὐτοὶ ἐκεῖνοι οἱ μαχηταὶ, τοὺς ὁποίους ὁ Περικλῆς πρὸ μικροῦ εἶχεν ὁδηγήσει εἰς νίκας καὶ θριάμβους.

Τὴν αὐτὴν περίπου στιγμὴν ἐξώρμησεν ἕτερόν τι, συμπεπυκνωμένον στίφος πολιτῶν ἐξ ἀγυιᾶς, διακοπτούσης ἐκείνην, ἥτις ἤδη ἦτο σχεδὸν πλήρης ὑπὸ τῆς ἀκολουθίας τοῦ Περικλέους, καὶ ἀπέκλειε τὴν δίοδον. Οἱ πλεῖστοι ἐξ αὐτῶν ἦσαν ὡπλισμένοι μὲ σφύρας, τινὲς δὲ καὶ μὲ δόρατα καὶ ξίφη, διότι οἱ ἄνδρες οὗτοι ἦσαν σιδηρουργοὶ καὶ ὁπλοποιοὶ, οἱ θερμότεροι ὀπαδοὶ τοῦ μεγάλου στρατηγοῦ. Ἁρπάσαντες οἱ ἄνδρες οὗτοι τὰ παρατυχόντα ἐν τοῖς ἐργαστηρίοις αὐτῶν ὅπλα, εἶχον ἐξορμήσει, χωρὶς ἀκριβῶς νὰ γνωρίζωσι τί πρέχει, ἀλλ' ἔχοντες σταθερὰν καὶ ἀκλόνητον ἀπόφασιν νὰ ὑποστηρίξωσιν ὅ,τι καὶ ἂν συνέβαινε, τὸν εὐνοούμενον τοῦ λαοῦ, τὸν δημοτικὸν ἄνδρα, ὅστις τοσάκις εἶχε καταθριαμβεύσει κατὰ τῶν ἐχθρῶν τῆς πόλεως Ἀθηνῶν. Ἀρχηγὸς αὐτῶν, μὲ ὅλην τὴν κεφαλὴν ὑπερέχων τῶν ἄλλων, καὶ μακρόθεν ἤδη καταφανὴς ὡς ἐκ τοῦ Ἡρακλείου του σώματος, ἐβάδιζεν ὁ Μητρόδωρος, ὁ κορυφαῖος τῶν ἐν Ἀθήναις ὁπλοποιῶν, πάλλων ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ σφύραν, τὴν ὁποίαν ὀλίγοι ὑπῆρχον ἱκανοὶ νὰ βαστάσωσι, προτρέπων τοὺς μετ' αὐτοῦ νὰ ἀποδείξωσιν εἰς τὸν στρατηγὸν, ὅτι ἐν πάσῃ ἀσφαλείᾳ δύναται νὰ διάγῃ μεταξὺ αὐτῶν. Ἤδη δὲ καὶ ἐν ἀπειλητικῷ σχήματι ἀνατεινάξας τὴν σφύραν του πρὸς τὰ ἄνω, ἐπρόφερε τρανῇ τῇ φωνῇ τὴν αἱμοχαρῆ εὐχὴν, νὰ εἶχε τὴν στιγμὴν ταύτην ὑπὸ τὰς χεῖρας αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν ἀνδρὸς, ἐξ ἐκείνων οἵτινες θὰ ἀπετόλμων νὰ φαντασθῶσιν ἀποδίωξιν τοῦ Περικλέους ἐξ Ἀθηνῶν· αἱ ἄγριαι δὲ καὶ βροντώδεις ἐπευφημίαι ἁπάντων τῶν περὶ αὐτὸν μελανοχρόων Κυκλώπων κατεμαρτύρουν σαφέστατα, ὅτι εἷς μόνος τοῦ Περικλέους λόγος ἤρκει, πρὸς συγκρότησιν κραταιᾶς δυνάμεως, ἱκανῆς νὰ καταστήσῃ τὸν ἀρχηγόν της κυρίαρχον τύραννον τῆς πόλεως Ἀθηνῶν.

Ἐπὶ μίαν στιγμὴν ὁ Περικλῆς δὲν ἀπήντησεν οὐδὲ λέξιν εἰς τοὺς ἐμπαθεῖς λόγους τοῦ Λεωστράτου. Συνεῖδεν ὁπόσον ἦν τὸ αὐτοῦ κράτος, καὶ ὁ πειρασμὸς, εἰς ὃν ἤδη ἐνέπιπτεν, ὑπῆρχε μονονουχὶ καὶ δι' οὕτω ἔξοχον πνεῦμα, οἷον ἦτο τὸ ἑαυτοῦ, λίαν θελκτικὸς καὶ ἐκμαγεύων. Εἷς ἤρκει παρ' αὐτοῦ λόγος, καὶ οἱ ἐχθροί του κατέκειν-

το ἐλεεινὰ πτώματα πρὸ τῶν ποδῶν του, ἡ Ἀσπασία ἐλυτροῦτο, αὐτὸς δὲ ἀνεβιβάζετο εἰς θέσιν, νὰ ἐκπληρώσῃ μὲν ἅπαντας τοὺς ἑαυτοῦ πόθους, νὰ καταστήσῃ δὲ τὰς Ἀθήνας διὰ συνετῆς κυβερνήσεως κυρίαρχον ἁπάσης τῆς Ἑλλάδος! Ἅπαν τὸ λαμπρὸν τοῦτο μέλλον ἦτο εἰς τὰς χεῖράς του, ἐὰν ἐπωφελεῖτο ἀπὸ τῆς ἐνεστώσης εὐκαιρίας. . . . τὴν ὁποίαν ἐὰν παρημέλει, τὸν περιέμενον κίνδυνοι, ἴσως δὲ καὶ αὐτὸς ὁ θάνατος. Ἀπαστράπτουσαι εἰκόνες κράτους, ἐκδικήσεως καὶ τρυφεροῦ καὶ ἐνδομύχου ἔρωτος παρίσταντο εἰς τὴν φαντασίαν του· ἡ καρδία αὐτοῦ ἔπαλλε σφοδρότερον καὶ ὁ ὀφθαλμός του ἐξήστραπτεν, ὅταν, ἱστάμενος ἐπέβλεπε πέριξ αὐτοῦ ἐπὶ τὰς ἑκατοντάδας στιβαρῶν βραχιόνων, τοὺς ὁποίους εἷς μόνος αὐτοῦ λόγος ἠδύνατο νὰ βάλῃ εἰς κίνησιν. Ἀλλὰ μίαν μόνην στιγμὴν τὸν ἀπησχόλησαν αἱ σκέψεις αὗται, εἶτα δὲ στραφεὶς πρὸς τὸν Λεώστρατον εἶπε·

« Διηγήθητι εἰς τὸν Θουκυδίδην ὅσα εἶδες, καὶ ἐρώτησέ τον ἔπειτα, ἂν αὐτὸς παρήτει τοιαύτην εὐκαιρίαν, προσφέρουσαν αὐτῷ τὴν δύναμιν νὰ καταστρέψῃ ἐμέ. Οἱ ἄνδρες ἐκεῖνοι ἕνα λόγον περιμένουσι παρ' ἐμοῦ, ὅπως μὲ ἀπαλλάξωσιν ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν μου· ἀλλ' ὁ λόγος οὗτος ποτὲ δὲν θὰ προφερθῇ. Οὐδείς ποτε πολίτης Ἀθηναῖος ἐπενθηφόρησεν ἐξ αἰτίας μου, καὶ οὐδέποτε θὰ συμβῇ τοιοῦτόν τι. Παραμέρισε, Μένιππε, θὰ ὁμιλήσω πρὸς τὸν λαόν. »

Μεθ' ὅ, ἐκπηδήσας μὲ ἐλαφρὸν ἅλμα ἐκ τοῦ ὀχήματος, ἐρρίφθη εἰς τὸ συμπεπυκνωμένον τοῦ λαοῦ πλῆθος.

Ὁ Λεώστρατος παρηκολούθει αὐτὸν ἐν συνοχῇ καρδίας διὰ τοῦ βλέμματος, ἐξανοίγοντα ἑαυτῷ δίοδον διὰ τῶν συμπεπυκνωμένων σειρῶν τοῦ περιεστῶτος πολυπληθοῦς λαοῦ πρὸς τὸ στίφος τῶν ὁπλοποιῶν. Διότι καὶ αὐτὴ ἡ διαβεβαίωσις, ἣν πρὸ ὀλίγου παρ' αὐτοῦ εἶχεν ἀκούσει, μόλις τὸν ἐπανέπαυε, νομίζοντα σχεδὸν ἀδύνατον, ἀνήρ τις, καὶ ταῦτα φιλόδοξος, νὰ ἀποῤῥίψῃ ἀφ' ἑαυτοῦ τοιαύτην εὐκαιρίαν, καὶ ἂν εἰσέτι ἤθελε παραδεχθῇ, πρᾶγμα ὅμως, περὶ οὗ εἰσέτι ἀμφιβάλλεν, ὅτι τὸ πᾶν τοῦτο δρᾶμα δὲν ἦτο συμπεφωνημένον τι προηγουμένως σχέδιον. Ἐφ' ὅσον δὲ ὁ Περικλῆς ἐχώρει βαθύτερον εἰς τὸ πλῆθος, συνωθοῦντο τὰ στίφη τοῦ λαοῦ πλησίον καὶ πέριξ αὐτοῦ, καὶ ἀπειλαὶ κατὰ τῶν ἐχθρῶν του, ἐπευφημίαι ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ προπετεῖς ἐρωτήσεις ἠκούοντο πανταχόθεν, μέχρις οὗ ὑπὸ τοῦ συγκεχυμένου θορύβου οὐδεὶς λόγος ἠκούετο πλέον σαφῶς καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ ἀκούσῃ τις μακρόθεν, τί ἄρα νὰ τοὺς ἐλάλει ὁ Περικλῆς. Τοῦτο μόνον ἔβλεπέ τις σαφῶς, ὅτι δηλονότι ἐκεῖνοι, πρὸς οὓς εἶχε λαλήσει, ἐγίνοντο πραότεροι, καὶ μολονότι δὲ πάντοτε εἰσέτι ἐφαίνοντο τὰ σημεῖα ζωηρᾶς συνδιαλέξεως, τὰ σχήματα τοῦ

ὄπισθεν τοῦ Περικλέους ἱσταμένου πλήθους καθίσταντο ὀλιγώτερον ζωηρὰ, καὶ αἱ φωναί των ἦττον ὀργίλαι παρὰ πρότερον. Τέλος πάντων ἀφίχθη εἰς τὸ ἐλεύθερον λαοῦ διάστημα, τὸ ὁποῖον ὁ Μητρόδωρος εἶχεν ἐξανοίξει διὰ τῆς αἰωρήσεως τῆς ὀγκώδους αὐτοῦ σφύρας, καὶ ἐπὶ μακρὸν διαρκῶν καὶ κατ' ἐπανάληψιν ἀντήχησεν ἀλαλαγμὸς ἐπευφημιῶν, ὅταν οἱ ῥωμαλέοι καὶ στιβαροὶ χειρώνακτες εἶδον ἐν τῷ μέσῳ των τὸ εἴδωλον τῆς λατρείας των. Ἐκεῖ ἵστατο, ὁ Ὀλύμπιος Περικλῆς, ἐν ἁπάσῃ τῇ μεγαλοπρεπεῖ αὐτοῦ καλλονῇ, πλησίον τοῦ ἀρχηγοῦ των! . . . Ἰδού! ἐπέθηκε τὴν μίαν του χεῖρα ἐπὶ τὸν τραχὺν καὶ μελαμψὸν βραχίονα τοῦ Ἡρακλείου ὁπλοποιοῦ καὶ λαλεῖ πρὸς αὐτὸν φιλόφρονάς τινας λόγους, διὰ τῆς ἄλλης ὅμως ἔδραξε συγχρόνως τὴν σφῦραν, τὴν ὁποίαν ὁ Μητρόδωρος ἔφερεν ὡς σημεῖον τοῦ ἀξιώματός του, καὶ μετὰ ῥώμης, προκαλεσάσης νέον ἀλαλαγμὸν ἐπευφημιῶν ἐκ μέρους τῶν Ἡφαίστων τῆς συνοικίας τῶν ὁπλοποιῶν, ἀπετείναξεν αὐτὴν ὡς ἀπωτάτω, ἐνῷ ἡ φωνή του ἐν πάσῃ τῇ βροντώδει ἐναργείᾳ αὐτῆς ἀκούεται, ὑπερνικῶσα τὸν χιλιόφωνον θόρυβον καὶ κραυγάζουσα τὴν σοβαρὰν πρόκλησιν· « Ἀθηναῖοι! Πολῖται! κάτω τὰ ὅπλα σας! »

Ὁ Λεώστρατος, ὅστις εἰσέτι ἐν ἐναγωνίῳ προσδοκίᾳ καὶ μονονουχὶ ἄπνους προσέβλεπεν ἐκεῖσε, ἤδη ἀνέπνευσεν ἐκ βαθέων καρδίας, ὕψωσε τὰς χεῖρας, μονονουχὶ ὡς εὐχόμενος τοῖς θεοῖς, καὶ ἔκραξε μεγαλοφώνως « Καλὲ κἀγαθὲ Περίκλεις! ἀξιότιμε, μεγάθυμε ἄνερ! »... καὶ σιγανωτέρᾳ τῇ φωνῇ προσέθηκεν· « Αἱ ἀραὶ ἁπάντων τῶν θεῶν εἴησαν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς μου, ἐὰν ἐν οἱᾳδήποτε περιπτώσει ἐγκαταλίπω τὸν ἄνδρα τοῦτον! διότι σήμερον ἤρατο ὁ ἀνὴρ οὗτος ὑπὲρ τῶν Ἀθηνῶν ἐνδοξοτέραν νίκην τῶν ἐν Εὐβοίᾳ θριάμβων του· » ἔπειτα δὲ στραφεὶς πρὸς τὸν ὄπισθέν του ἱστάμενον Λυσικλέα, εἶπε· « Μέμνησο τῆς ἡμέρας ταύτης, υἱέ μου! Δύνασαι νὰ ζήσῃς μακρότατον βίον, καὶ ὅμως νὰ μὴ ἀξιωθῇς νὰ ἴδῃς παραπλήσιόν τι ὧν σήμερον εἶδες. »

Τὸ ἐκστατικὸν πλῆθος ἀπεσύρθη, ἀκοῦσαν τὴν ἐπιτάττουσαν φωνὴν τοῦ μεγάλου ῥήτορος· καὶ ἐν τῇ ἤδη ἐπικρατησάσῃ βαθείᾳ σιγῇ, ἤχησεν ὁ τόνος τῆς μελωδικῆς καὶ συγχρόνως βροντώδους ἐκείνης φωνῆς, ὡς τὸ σοβαρὸν μέλος μουσικοῦ ὀργάνου. Οὐδέποτε ἄλλοτε εἶχε συναισθανθῇ ὁ Περικλῆς ἑαυτὸν μεγαλειότερον, οὐδέποτε ἄλλοτε εἶχε διαφλέξει τὴν καρδίαν αὐτοῦ βαθυτέρα συναίσθησις τῆς ἀθανάτου αὐτοῦ οὐσίας, ὅσον ἐν τῇ στιγμῇ ταύτῃ τῆς εὐγενοῦς αὐταπαρνήσεώς του, ἡ δὲ ἔκφρασις τῆς συνειδήσεώς του, ἔδιδεν εἰς τὸ πρόσωπόν του ὑπερφυές τι μεγαλεῖον, καὶ εἰς τὴν φωνήν του ἀκαταμάχητον πειθώ.

« Ἀθηναῖοι! Πολῖται! » εἶπεν, « ἐπανακάμψατε ἐν εἰρήνῃ εἰς τὰς οἰκίας σας! Ὁ ἀπόγονος τοῦ Κλεισθένους θὰ ἠρυθρία, ἐὰν ἔμελλε νὰ χρεωστῇ τὴν ἀσφάλειάν του εἰς ἔνοπλον δύναμιν. Εἶμαι πολίτης, ὡς ὑμεῖς, ὑποκείμενος εἰς τοὺς νόμους, ὥσπερ ὑμεῖς, καὶ οὐδέποτε θέλουσι καταπατηθῆ οἱ ἡμέτεροι θεσμοὶ ἑκουσίως μου. Ἐὰν ἔχω ἐχθροὺς, οἱ νόμοι θέλουσι μὲ προστατεύσει, ἀλλὰ ῥανὶς αἵματος οὐδέποτε θέλει ῥεύσει ἐμοῦ γε ἕνεκα. Μαρτύρομαι τοὺς Θεούς! συνοδεύω μόνον τὸν φίλον μου ἐν τιμῇ ἀπερχόμενον, ὅπως ἀναβάλω ὅσον τὸ δυνατὸν τὸ ἄλγος τοῦ χωρισμοῦ. Ἐπιστρέφω πάλιν πρὸς ὑμᾶς, ὅπως ζήσω ὑπὲρ ὑμῶν, ἢ, ἐὰν ἡ ἀνάγκη, ἀποθάνω, ἀλλὰ μόνον, ὅπως προσήκει εἰς σοφὸν ἄνδρα καὶ ἀγαθὸν πολίτην. Ἀγαπητοί μου φίλοι! » ἐξηκολούθησεν, ἀποτεινόμενος πρὸς τοὺς περὶ ἑαυτὸν ἑστῶτας, καὶ πολλοὺς ἐξ αὐτῶν ἰδίᾳ χαιρετῶν, « ἀπέλθετε οἴκαδε! μὴ δώσητε εἰς τοὺς ἐχθρούς μου αἰτίαν νὰ εἴπωσιν, ὅτι κατέστην ἐπικίνδυνος εἰς τὴν πολιτείαν. »

Πολλοὶ ἠσπάζοντο τὴν χεῖρά του· οὐχὶ ὀλίγοι δὲ καὶ τὰ κράσπεδα τῶν ἱματίων του, ἦσαν δὲ καί τινες δάκρυα χέοντες, χωρὶς νὰ ἠξεύρωσι διὰ τί· ἀλλ' ἡ ἐπανάστασις εἶχε κατευνασθῆ. Ὁ Μητρόδωρος ἔλαβε πάλιν ἀπὸ τῆς γῆς τὴν κολοσσαίαν σφύραν του καὶ ἀπῆλθε μετὰ τῶν συνεταίρων του· καὶ μετ' ὀλίγας στιγμὰς ἡ πρὸ μικροῦ εἰσέτι οὕτωσὶ δὴ πυκνῶς πεπληρωμένη ἀγυιὰ κατέστη σχεδὸν ἔρημος. Ὁ Περικλῆς περιέμεινεν ἱστάμενος, μέχρις οὗ εἶδεν, ὅτι τὸ πλῆθος διελύετο ἐν τάξει καὶ ἡσυχίᾳ· εἶτα δὲ ἐπανέκαμψεν ἐν ὑψηλόφρονι συνειδήσει τοῦ ἐκπληρωθέντος καθήκοντος πρὸς τοὺς φίλους του, οἵτινες ἀνέμενον αὐτόν. Ὁ Λεώστρατος εἶχεν ἐκπεζεύσει, καὶ ὅτε ὁ Περικλῆς ἐπλησίαζεν, ἔδραμεν ὁ ἀρχαῖος στρατιωτικὸς εἰς προϋπάντησίν του, καὶ τείνας αὐτῷ τὴν χεῖρα, εἶπε·

« Σύγγνωθί μοι, Περίκλεις, σὲ ἠδίκησα ἐπὶ μίαν στιγμὴν, κρίνας ἐσφαλμένως περὶ σοῦ· ἀλλ' ἤδη παρῆλθε. Νὴ τοὺς ἀθανάτους θεούς! Ἐπολιτεύθης ὡς τίμιος ἄνθρωπος καὶ χρηστὸς πολίτης, καὶ ἐφ' ὅσον ζῶ, θὰ σὲ σέβωμαι ἄκρον σεβασμὸν, ἕνεκα τῆς σημερινῆς σου διαγωγῆς. Εἶδον πολλῷ πλείονας ἐνιαυτοὺς παρὰ σὲ, καὶ τὸ αἷμά μου ὤφειλε νὰ ἦναι ψυχρότερον τοῦ ἰδικοῦ σου! καὶ ὅμως νὴ Δία! Ἂν ἤμουν εἰς τὴν σημερινὴν θέσιν σου, ἀμφιβάλλω, ἂν ἐξεπλήρονα ἐπίσης καλῶς τὸ καθῆκόν μου. »

« Ἐπειδὴ δὲν ἀπήλαυσας διδασκάλου, οἷος ὁ Ἀναξαγόρας· » εἶπεν ὁ Περικλῆς, ἀναβὰς πάλιν εἰς τὸ ὄχημα· « ἐὰν δὲν μὲ ἐστήριζον αἱ σοφαί του διδασκαλίαι, θὰ παρίστανα ἴσως σήμερον ἀλλοῖον πρόσωπον. Εὐγνωμοσύνη τῷ ἐξορίστῳ, διὰ τὴν εἰρήνην τῶν Ἀθηνῶν! »

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΜΓ'.

ΤΟ ΛΥΚΕΙΟΝ.

Ἡ χαρὰ τῆς ἀριστοκρατικῆς φατρίας ἐπὶ τῇ σμικρᾷ αὐτῶν νίκῃ κατὰ τῆς ἐπιῤῥοῆς τοῦ Περικλέους εἶχεν ἀμαυρωθῆ πως ἕνεκα τῶν συμβάντων κατὰ τὴν ἐξ Ἀθηνῶν ἀναχώρησιν τοῦ Ἀναξαγόρου. Πάντα, ὅσα διεδραματίσθησαν κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην, εἶχον καταδείξει σαφῶς, ὅτι εἰσέτι ζῇ εἰς τὰ στήθη τῶν πολιτῶν ἰσχυρὸν εὐνοίας αἴσθημα πρὸς τὸν υἱὸν τοῦ Ξανθίππου. Ὅθεν διαρκοῦντος τοῦ καιροῦ, ὅστις ἀναγκαίως ἀπητεῖτο νὰ παρέλθῃ ἀπὸ τῆς ἡμέρας ταύτης μέχρις ἐκείνης, ἥτις εἶχε προσδιορισθῆ πρὸς δίκην τῆς Ἀσπασίας, οἱ συμφατριασταὶ τοῦ Θουκυδίδου κατέβαλον πᾶσαν δυνατὴν αὐτοῖς προσπάθειαν, ὅπως κατασυκοφαντήσωσι τὴν κατηγορουμένην καὶ ἐρεθίσωσι τὸν λαὸν κατ' αὐτῆς διὰ τῶν βδελυρωτάτων αἰτιάσεων, τὰς ὁποίας ἐξέθετον δι' οὕτωσὶ ἀναισχύντων καὶ τετριμμένων ἐκφράσεων καὶ ὅμως συγχρόνως διὰ πολλῶν ἐνδείξεων παχυλοῦ ψεύδους, ὥστε εἰ καὶ σώζονται εἰσέτι παρὰ τοῖς Ἕλλησι συγγραφεῦσιν ὀλίγαι τινὲς ἐξ αὐτῶν, τὸ νὰ τὰς ἀναφέρωμεν ἐνταῦθα ἤθελεν εἶσθαι περιττὴ μόνον καὶ ἀνωφελὴς παράβασις τῶν νόμων τῆς εὐπρεπείας καὶ κοσμιότητος.

Ὁ Λεώστρατος, ὅστις ἤδη πολλῷ πλειότερον ἢ ἄλλοτε εἶχε στηριχθῆ ἐπὶ τῇ βεβαιότητι τῆς ἰδίας ἑαυτοῦ γνώμης περὶ τῶν πραγμάτων, καὶ ἀνησύχει ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῶν Ἀθηνῶν, δεινῶς διακυβευομένης διὰ τῆς πορείας, ἣν ἐβάδιζεν ἡ ἀριστοκρατικὴ φατρία, ἀνεζήτησε τὸν Θουκυδίδην ἐκ νέου, διὰ νὰ συνδιαλεχθῇ μετ' αὐτοῦ. Διὰ σοβαρῶν λόγων τῷ ἐξέθεσε τὸ αἴσχος, τὸ ὁποῖον ἀφεύκτως ἐπέσυρεν ἐφ' ἑαυτὸν ὁ γαμβρὸς τοῦ Κίμωνος, ἕνεκα τῶν τοιούτων καταπτύστων μέτρων, εἰς τὰ ὁποῖα κατέφευγεν, ὅπως καταβάλῃ τὸν ἀντίπαλόν του· τὸ ἀνωφελὲς τῆς τοιαύτης διαγωγῆς, ἀφοῦ ὁ ἀντίπαλος οὗτος ἀπεδείχθη τοσοῦτον ἄξιος τῆς ἐμπιστοσύνης ἁπάντων τῶν χρηστῶν ἀνθρώπων, καὶ τὸν προσωπικὸν κίνδυνον εἰς ὃν ἐξετίθετο, φερόμενος οὕτω πρὸς ἄνδρα, ἀπολαύοντα οὕτωσὶ δὴ λαμπρῶς τὴν εὔνοιαν τοῦ λαοῦ·

« Ὦ! τοῦτο εἶναι τὸ σύνηθες στρατήγημα ἁπάντων τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν» εἶπεν ὁ Θουκυδίδης. «Ὁ Περικλῆς δὲν θὰ ἦτο τώρα ἴσως εἰς θέσιν νὰ καμαρόνῃ τοσοῦτον, ὡς υἱὸς τοῦ νικητοῦ τῆς Μυκάλης, ἐὰν ὁ νικητὴς τῆς Μυκάλης δὲν ἔῤῥιπτε πρῶτον ἀπὸ τῆς θέσεώς του τὸν ἀντίπαλόν του νικητὴν τοῦ Μαραθῶνος. . . Καὶ δὲν ἐπολιτεύθη καὶ ὁ Περικλῆς αὐτὸς παρομοίως καὶ ὡς πρὸς αὐτὸν τὸν Κίμωνα; »

« Ἀλλ' ὁ Περικλῆς ὑπῆρξεν ἱκανῶς μεγαλόφρων, διὰ νὰ ἀναγνωρίσῃ τὸ σφάλμα του ὡς πρὸς τοῦτο, ὅθεν τοῦτο μᾶς ἐξαρκεῖ διὰ νὰ λησμονήσωμεν τὸ παρελθόν. Κἀνεὶς δὲν ἠδύνατο νὰ ἦναι εἰς θέσιν μᾶλλον σοῦ, διὰ νὰ γνωρίζῃ, ὅτι ὁ Κίμων ἐθεώρησεν ἐντελῶς ἀποχρώσας τὰς δοθείσας αὐτῷ δικαιολογίας. Ἄνθρωπος, ὅστις δὲν ἀποδειλιᾷ νὰ παραιτήσῃ σφαλερὰν καὶ ἄδικον πορείαν, καὶ νὰ ἀναγνωρίσῃ τὴν ὑπεροχὴν πολιτικοῦ ἀντιπάλου, εἶναι μέγας ἄνθρωπος. . . . καὶ σὺ, ὦ Θουκυδίδη, . . . ἔχεις εἰσέτι καιρὸν, ὅπως φανῇς τοιοῦτος.»

« Μάλιστα. . . ἠμπορῶ νὰ χρησιμεύσω ὡς ῥήτωρ, ἀφοσιούμενος δι' ἅπαντα τὸν μετέπειτα βίον μου εἰς ὑποστήριξιν τῶν μέτρων τοῦ Περικλέους, καὶ νὰ ἀρκῶμαι εἰς τὸ νὰ βλέπω τὸν Περικλέα, ἐὰν μὲν ταῦτα ἐπιτυγχάνωσιν, ἀντιποιούμενον ἅπασαν τὴν ἀπ' αὐτῶν δόξαν, ἐὰν δὲ ἀποτυγχάνωσιν, ἐπιφορτίζοντα εἰς ἐμὲ τὴν ἀδοξίαν τῆς ἀποτυχίας. . . . ὡραῖον καὶ ἔνδοξον στάδιον! »

« Ἀλλ' αἱ Ἀθῆναι; . . . δὲν σὲ μέλει λοιπὸν διόλου διὰ τὴν κοινὴν ἡμῶν τροφὸν καὶ μητέρα, τὴν πατρίδα; »

« Ἡ κοινὴ ἡμῶν τροφὸς καὶ μήτηρ, ἀγαπητέ μου φίλε, χαρίζει τὴν εὔνοιάν της εἰς τοὺς ἐπιτυγχάνοντας. Καλῶς θεωρουμένου τοῦ πράγματος εἶναι φιλάρεσκος ἑταίρα· καὶ ἀρκεῖ νὰ ἐπιτύχωμεν τὸν σκοπόν μας, καὶ θέλει εἶσθαι ἐπίσης εὐτυχὴς εἰς τὰς ἐμὰς ἀγκάλας, ὅσον καὶ εἰς τὰς τοῦ Περικλέους. »

« Θουκυδίδη! Θεός τις, χαλεπαίνων σοι δι' αἰτίαν τινὰ, σοῦ τυφλόνει τὸν νοῦν. Παρετήρησα τὴν πάλην τῆς τοῦ Περικλέους ψυχῆς... ἦτο κραταιὰ καὶ χαλεπὴ, καὶ ἐπὶ μίαν στιγμὴν ἐνόμισα ὅτι τὸ πᾶν τετέλεσται, καὶ ἡ τῶν Ἀθηνῶν αὐτονομία ἀπώλετο. Καὶ ὅμως ὁ ἀνὴρ ἐδείχθη τοσοῦτον γενναῖος καὶ φιλόπατρις! Ἐὰν ὅμως ἔδῃ διακυβευόμενον πολυτιμότερόν τι καὶ μᾶλλον τὴν καρδίαν αὐτοῦ κατανύγον ἐνδιαφέρον, ἐὰν τὸ κάλλος καὶ ἡ ἀρετὴ τῆς Ἀσπασίας διήγειρον τὴν συμπάθειαν τοῦ δήμου, . . . ἐὰν τότε. . . τρέμω ἀναλογιζόμενος τοῦτο. . . τῷ παρουσιασθῇ καὶ πάλιν ἡ αὐτὴ εὐκαιρία, . . . θέλει ἀράγε καὶ τότε δειχθῇ τοσοῦτον μετριοπαθὴς καὶ νικῶν τὸν ἑαυτόν του; »

« Μὴ φοβοῦ τίποτε! . . . Τὰ ἐγχειρίδια τοῦ Ἁρμοδίου καὶ τοῦ Ἀριστογείτονος δὲν ἐσκωρίασαν ἀκόμη τοσοῦτον, ὥστε νὰ μὴ ἦναι

δυνατὸν νὰ χρησιμεύσωσι καὶ πρὸς δευτέραν χρῆσιν. Ὅμως σὺ εἶσαι κατάσκοπος τοῦ ἐχθροῦ ἡμῶν, ὦ Λεώστρατε! Σὺ παρεδόθης πλέον ψυχῇ τε καὶ σώματι εἰς αὐτὸν, καὶ μεταξύ μας εἶναι ἀδύνατον τοῦ λοιποῦ νὰ ὑπάρξῃ φιλία. »

« Κατήντησαν λοιπὸν ὄντως τὰ πράγματα μέχρι τῆς ἀκμῆς ταύτης; » εἶπεν ὁ Λεώστρατος, περίλυπος. « Λοιπὸν! εἶεν! Δὲν ἐπίστευον, ὅτι θέλω ἀναγκασθῇ ποτὲ νὰ παραιτήσω τὴν φιλίαν τοῦ γαμβροῦ τοῦ Κίμωνος· ἀλλ' ὡς βλέπω, ἡ ἀνάγκη αὕτη ἐπέστη ἤδη. Ἀποχωριζόμεθα, Θουκυδίδη, ὅπως βαδίσωμεν, σὺ μὲν τοῦτον, ἐγὼ δὲ ἐκεῖνον τὸν δρόμον· ποῖος δὲ δρόμος φέρει εἰς καλήτερον πρᾶγμα, θέλει τὸ δείξει ὁ μέλλων χρόνος. ».

« Οὕτως ἔχει τὸ πρᾶγμα » εἶπεν ὁ Θουκυδίδης μὲ σαρκαστικὸν μειδίαμα. « Παρήτησας φατρίαν, ἐν ᾗ ἐσήμαινες κἄτι, ὅπως συνενωθῇς μετὰ φατρίας, ἐν ᾗ δὲν εἶσαι τίποτε, καὶ τὸ ὄνομά σου δὲν θέλει πλέον φημισθῆ. Ὁ Περικλῆς δὲν ὑποφέρει νὰ ἔχῃ πλησίον του φίλους, ἔχοντας ἀντιποιήσεις. Ὡς ὁ ἥλιος, ἐνασμενίζεται νὰ σκοτίζῃ καὶ αὐτὸς διὰ τῆς ἑαυτοῦ λάμψεως πᾶν ἕτερον ἀσθενέστεραν φῶς, ἐνῷ τοὐναντίον ἐγὼ, εἴτε ἡττηθεὶς εἴτε νικήσας, θέλω μνημονεύεσθαι ὡς ἀνὴρ, ὅστις ἀνέλαβον ἀγῶνα, τοῦ ὁποίου τὸ κλέος ἔσται μέγιστον διά τε τὸ δυσχερὲς τῆς πάλης καὶ διὰ τὰ μεγάλα καὶ εὐτυχῆ ἀποτελέσματά του, ἐν περιπτώσει ἐπιτυχίας τῶν σχεδίων μας. »

« Καὶ ὡς ἀνὴρ, ὑπερβὰς ἅπαντας τοὺς προγενεστέρους του ἐπὶ τῇ ἀσυνειδησίᾳ τῶν ἐν τῇ πάλῃ ταύτῃ μεταχειρισθέντων ὑπ' αὐτοῦ μέσων. Ἐὰν τοῦτο ἦναι κλέος, εἶμαι λίαν εὐχαριστημένος μὲ τὴν ἀδοξίαν μου »

« Ἔχεις δίκαιον νὰ ἦσαι εὐχαριστημένος μὲ τὴν μοῖράν σου, » ἀπεκρίθησεν ὁ Θουκυδίδης. Καὶ μὲ τοὺς πικροὺς τούτους λόγους ἀπεχωρίσθησαν οἱ πολλῶν ἐτῶν φίλοι, ὅπως μηδέποτε συναντηθῶσι τοῦ λοιποῦ ὡς φίλοι.

Ἐν τῷ ἐρεθισμῷ καὶ τῇ δυσαρεσκείᾳ του διὰ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς συνδιαλέξεώς του, ὁ Λεώστρατος, ἀποχωρισθεὶς ἀπὸ τοῦ Θουκυδίδου, ἀπευθύνθη πρὸς τὸ Λύκειον. Διότι ὁ Λυσικλῆς ἦτο ἐκεῖ, καὶ αὐτὸς δὲ ἐπόθει τὴν συνάντησιν ἀνθρώπου, πρὸς τὸν ὁποῖον νὰ δύναται νὰ ἀνακουφίσῃ τὴν καρδίαν του. Ἠσθάνετο, ὅτι ἡ ψυχή του ἠδύνατο νὰ εὕρῃ ἀνάπαυσιν μᾶλλον εἰς τὰς σκιώδεις δενδροστοιχίας τοῦ γυμνασίου, παρὰ εἰς τὰς πολυθορύβους τῆς πόλεως ἀγυιάς. Ἔστρεψε λοιπὸν τὰ νῶτα πρὸς τὴν Ἀκρόπολιν, καὶ μετ' οὐ πολὺ ἀφίχθη εἰς τὸ πρόστοον τοῦ Λυκείου, κειμένου πλησίον τῆς πύλης Διομείας.

Ἡ διδασκαλικὴ ἕδρα τοῦ Ἀναξαγόρου εἶχεν ἤδη πληρωθῇ δι' ἄλ-

λου καθηγητοῦ τῆς αὐτῆς Σχολῆς. Ὁ μαθητὴς αὐτοῦ Ἀρχέλαος ἐδίδασκεν ἤδη ἐν Ἀθήναις τὴν φιλοσοφίαν, ὅπου ἄλλοτε ὁ πνευματικὸς ἐκεῖνος φιλόσοφος διέδιδε τὰς ψυχοσωτηρίους αὐτοῦ διδασκαλίας μᾶλλον ὡς φίλος, ἢ ὡς καθηγητής. Ἀλλ' ὁ τοῦ Διοπείθους νόμος εἶχεν ἀλλοιώσει παντελῶς τὴν μορφὴν τῶν πραγμάτων, καὶ δεσμεύσει τὴν ἐλευθέραν ἔρευναν ἐν παντὶ ἐπιστημονικῷ κλάδῳ. Ὁ Ἀρχέλαος, μνημονεύων τῆς συμφορᾶς τοῦ διδασκάλου του, περιωρίζετο μόνον εἰς τὴν ξηρὰν διδασκαλίαν τῆς φυσικῆς, καὶ ἐκ τῶν ἐπιστημονικῶν του ἐρευνῶν δὲν ἐξῆγεν ἠθικὰ συμπεράσματα, τοὐλάχιστον δημοσία. Μετὰ πολλῆς σπουδαιολογίας διετείνετο, ὅτι πᾶσα διάκρισις μεταξὺ δικαίου καὶ ἀδίκου ἐκπηγάζει ἀπὸ τῶν νόμων, καὶ ὅτι πᾶν ὅ,τι οἱ νόμοι διατάττουσιν εἶναι δίκαιον καὶ τοὐναντίον, κατὰ τὸ περιβόητον ἀξίωμα· « Νόμῳ καλὸν, νόμῳ κακόν. » Ὅσον δὲ ἀπέβλεπεν ἰδίως τὸ τῆς φυσικῆς μάθημα, εἶχε τὴν ἐπιδεξιότητα νὰ περικαλύπτῃ διὰ τοσοῦτον ἀδιοράτου ζόφου τὰς δημοσίας αὐτοῦ διδασκαλίας, ὥστε οὐδόλως ἐφοβεῖτο μὴ ἐμπέσῃ εἰς τὸν κίνδυνον, εἰς ὃν εἶχεν ὑποκύψει ὁ Ἀναξαγόρας, διὰ τὴν σαφῆ καὶ ἐναργῆ διδασκαλίαν του. Καὶ ὅμως καὶ περὶ τοῦ Ἀρχελάου ὑπῆρχεν ὑπόνοια, ὅτι εἰς τὰς ἰδιαιτέρας διδασκαλίας του ἀλλοίως καὶ ἐλευθερώτερον ἐξεφράζετο.

Ὁπωσδήποτε ὅμως καὶ ἂν εἶχε τὸ πρᾶγμα, ὅσοι τὸν ἤκουον διδάσκοντα μετὰ πολλῆς τῆς σπουδαιότητος, ὅτι τὸ Πᾶν προέκυψεν ἐκ τοῦ Ἀπείρου, καὶ ὅτι τὸ Πᾶν ὡς Πᾶν ἀναγκαίως ὀφείλει νὰ ἦναι καὶ αὐτὸ τὸ Ἄπειρον, δὲν εὕρισκον ἐν τῇ ὀγκώδει ταύτῃ φράσει οὐδὲν ἀντικείμενον πρὸς τὰ κοινῶς παραδεδεγμένα, καὶ οὕτως ὁ Ἀρχέλαος ὡς σπία καθίστατο ἄμαχος καὶ ἀπρόσβλητος ἐν τῇ ἐπιτετηδευμένῃ ἀκαταληψίᾳ του. Διότι κἀνεὶς δὲν ἐφαντάζετο νὰ κινήσῃ ἀγωγὴν κατὰ δόγματος, τὸ ὁποῖον ἅμα ὁ ἀκούσας ἐξήρχετο τοῦ ἀκροατηρίου, οὐδὲν ἦν πλέον εἰμὴ ποικίλον ἀνάμιγμα ἀκαταλήπτων λέξεων. Ἀπήλαυσε μάλιστα καὶ δημοτικότητα, ἐπειδὴ αὐτὴ ἡ ἀκαταληψία τῶν ἐκφράσεών του ἐχρησίμευεν ἄριστα εἰς τοὺς ὅσοι εἶχον ἱκανῶς ἐξησκημένον τὸ μνημονικόν των ὥστε νὰ τὰς ἀπομνημονεύωσι, διὰ νὰ ἐπιδεικνύωσιν ἀγχίνοιαν, ἐμβάλλοντες εἰς ἀπορίαν τὸν ἀντιλέγοντα, καὶ πολλῷ μᾶλλον τοὺς μὴ ἀξιωθέντας νὰ φοιτήσωσιν εἰς τοιοῦτον σχολεῖον. Ὅθεν οὐδέποτε ἄλλοτε οἱ περίπατοι τοῦ Λυκείου εἶχον ἀντηχήσει τοσοῦτον ἀπὸ τῶν ζωηρῶν συζητήσεων τῆς νεολαίας, ὅσον ἤδη, ὅτε οἱ ἀκροαταὶ τοῦ Ἀρχελάου ἐπεδείκνυον τὴν ἀγχίνοιάν των, καταπολεμοῦντες ἢ ὑποστηρίζοντες ἐπιστημονικὰ δῆθεν δόγματα, τὰ ὁποῖα οὐδόλως ἐνόουν, οὔτε οἱ καταπολεμοῦντες, οὔτε οἱ ὑποστηρίζοντες. Ὅτε λοιπὸν ὁ Λεώστρατος εἰσῆλθεν εἰς τὰς δενδροστοιχίας τοῦ κήπου, εὗρεν ἀντὶ τῆς ἡσυχίας, ἣν ἐπεπόθει, δυσάρεστόν τινα σύγχυσιν ἰδεῶν ἐν ποικιλωτάτοις θεωρήμασιν, ἐν οἷς αἱ λέξεις «Πᾶν« καὶ «Ἄπειρον» ἐξετινάσσοντο καὶ ὑπὸ τούτων καὶ ὑπ' ἐκείνων μὲ γελοιωδεστάτην ταχύτητα καὶ ἀπερισκεψίαν.

Ῥιφθεὶς λοιπὸν ἐκ δυσαρεσκείας εἰς μίαν τῶν ἐκεῖσε ἑδρῶν, εἶπεν, ὅτι ὁ ὑπερβολικὸς καύσων δὲν ἐπιδέχεται τοσοῦτον σπουδαίας συζητήσεις, ὅθεν προέτρεπε καὶ τοὺς οὕτωσὶ δὴ θερμανθέντας ἐκ τῆς σπουδαιολογίας των ἐκείνους νεανίσκους νὰ τὸν μιμηθῶσι, καὶ νὰ ἀναβάλωσι δι' ἄλλην φορὰν τὰς ὑψηλὰς αὐτῶν συζητήσεις, προτιμῶντες ἤδη τὴν σιγήν.

« Ἀλλὰ, » ἀπήντησεν ὁ νεανίσκος, πρὸς ὃν ἀποτεινόμενος εἶχεν εἴπει ταῦτα ὁ Λεώστρατος, « Καύσων καὶ Ψύχος εἶναι μόνον σχετικαὶ ἰδέαι. Θερμότης εἶναι ἡ κινοῦσα δύναμις... Ψύχος, ἡ ἠρεμοῦσα. Ὅταν λοιπὸν σὺ κάθησαι ἐνταῦθα ἐπὶ τῆς ἕδρας ταύτης, δὲν εἶσαι πλέον θερμὸς, ἀλλὰ ψυχρός... καὶ, ἐπειδὴ ὁ ἀὴρ εἶναι ἐπίσης καὶ αὐτὸς ὃν ἠρεμοῦν, εἶναι πλάνη, νὰ τὸν ἀποκαλῶμεν θερμὸν, ἐπειδὴ τὸ αἴσθημα τοῦ καύσωνος δὲν προέρχεται ἐκ τοῦ ἀέρος, ἀλλ' ἀπὸ τῆς κινήσεως. »

« Νομίζω, ὅτι σὲ ἐνόησα. Θέλεις νὰ εἴπῃς, ὅτι, ἐπειδὴ ἐκαυσώθην περιπατήσας, θέλω δροσισθῆ καθήμενος καὶ ἠρεμῶν. Ἴσως ἔχεις δίκαιον, μολονότι δὲν ἐχρειάζεσο τοσαύτας λέξεις καὶ ποικιλίαν ἐκφράσεων, ὅπως πείσῃς με περὶ τούτου. »

« Ὄχι δά, Κύριε! Μάθε λοιπὸν, ὅτι ἤδη εἶσαι ψυχρὸς, καὶ ἐπειδὴ ἐν σοὶ συμβαίνει τοῦτο, ἔπεται φυσικῷ τῷ λόγῳ, ὅτι ἅπαντα τὰ θερμὰ σώματα ὀφείλουσι νὰ ἀπωθῶνται ὑπὸ σοῦ, ἐπειδὴ ἅπαν τὸ μυστήριον τοῦ Παντὸς ὑφίσταται εἰς τὴν ἀπώθησιν τοῦ Θερμοῦ ἀπὸ τοῦ Ψυχροῦ, ἐξ οὗ προκύπτει ἡ Κίνησις. »

« Τὸ ὁποῖον θέλει νὰ εἰπῇ ὅτι θὰ ἀναχωρήσεις καὶ θὰ μὲ ἀπαλλάξεις τῆς συναναστροφῆς σου. Ὅσον δὰ δι' αὐτὸ, θέλω σοὶ εὐγνωμονεῖ μεγάλως. »

« Ὄχι... δὲν ἀναχωρῶ ἀπὸ σοῦ, διότι θὰ ἦτο πρᾶξις τῆς βουλήσεως, ἀλλ' ἀποσύρομαι κατὰ τὸν νόμον τῆς φύσεως, ἥτις παρεδέχθη εἰς τὰ μέρη τοῦ Ἀπείρου τὸ εἶδος τοῦτο τοῦ προάγειν Κίνησιν. »

« Λεώστρατε! » εἶπε φωνή τις ἀνθρώπου ἱσταμένου ὄπισθέν του, « Δὲν εἶδες ποτὲ τὴν ἀπόδειξιν τοῦ θεωρήματος τούτου εἰς τὰς ἐκστρατείας σου; »

« Πῶς; » ἠρώτησεν ὁ στρατιωτικὸς, στρεφόμενος διὰ νὰ ἴδῃ τὸν λαλοῦντα, καὶ παρατηρήσας τὸ φαιδρὸν πρόσωπον τοῦ Γλαύκωνος μεταξὺ ὁμάδος τινὸς νεανίσκων. « Ἂν ἠμπορῇς νὰ ἐννοήσῃς τί λέγει, εἶσαι συνετώτερός μου. »

« Ὦ, παχυλὴ ἀμάθεια! » εἶπεν ὁ Γλαύκων μετ' αὐστηρότητος.

« Δὲν ἠξεύρεις ὅτι ὁ χάλυψ εἶναι ψυχρὸς, καὶ ὅτι, κατὰ τὸν νόμον τῆς φυσικῆς ἀντιδράσεως, ὅσοι κατὰ τύχην ἔρχονται εἰς συνάφειαν μετ' αὐτοῦ, θέλουσιν εὕρει τὴν Κίνησιν τοσούτῳ σφοδρὰν, ὥστε αὐτοὶ οἱ ἴδιοι μόνοι των ἀπομακρύνονται . . . ἡ ἔκφρασίς μου δὲν εἶναι ἱκανῶς ἐπιστημονικὴ . . . ὥστε ἀποκρούονται εἰς ἀπωτάτην ἀπόστασιν; Εἰς τὰς μάχας, τὰς ὁποίας συνεκρότησας, ἔσχες βεβαίως πλείστας εὐκαιρίας νὰ παρατηρήσῃς τὸν νόμον τοῦτον τῆς φύσεως, κατ' ἐξοχὴν ὅταν εἶχες ὑπὸ τὰς διαταγάς σου ὡς αὐτὸν τὸν φιλόσοφον. »

« Τῷ ὄντι, Γλαύκων! » εἶπεν ὁ Λεώστρατος γελῶν. « Ἀνέπτυξας ἄριστα, ὅπερ ἡ ἐμὴ ἁπλότης οὐδέποτε θὰ ἀνεκάλυπτεν. Οὕτω λοιπὸν, ἀγαπητέ μου νεανίσκε . . . »

Ἀλλ' ὁ σχολαστικὸς νεανίσκος, ὅστις ἐφοβήθη τοὺς εὐφυεῖς σαρκασμοὺς τοῦ Γλαύκωνος, εἶχεν ἤδη ἀποχωρήσει, ῥίπτων μακρόθεν βλέμμα περιφρονήσεως ἐπὶ τοὺς καταγελῶντας τῆς ὑψηλῆς σοφίας, τὴν ὁποίαν αὐτὸς νεωστὶ εἶχεν ἀντλήσει ἐν τῷ ἀκροατηρίῳ τοῦ φιλοσοφικοῦ μαθήματος.

« Ἤδη, Ἀρχέστρατε, » εἶπεν ὁ Γλαύκων πρός τινα τῶν συνεταίρων του, « ἐπειδὴ ὁ νέος μας καθηγητὴς μᾶς παρήτησεν, ἀναβαίνω ἐγὼ εἰς τὴν ἕδραν τοῦ καθηγητοῦ. Δύνασαι νὰ μοὶ εἴπῃς, τί εἶναι τὸ Πᾶν; »

« Ἐγὼ, ὄχι! . . . Σὺ ἔχεις ἴσως ἑτοίμην εἰς τὸν κόλπον σου κάμμίαν ἀπάντησιν, τὴν ὁποίαν ἐγὼ εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα δὲν θὰ ἐπενόουν. »

« Εἶσαι πλησιέστερα, ἀφ' ὅσον ἐλπίζεις, εἰς τὴν ἀλήθειαν. . . . Τὸ Πᾶν εἶναι . . . ἡ ἐκκένωσις τοῦ στομάχου τοῦ Κλέωνος, εἰς τὴν ὁποίαν τὸν ἐπέτυχον μίαν ἀπὸ τὰς προπαρελθούσας νύκτας κείμενον χαμαὶ, καὶ τοῦ ὁποίου ὁ στόμαχος εἶναι, νὴ τοὺς θεοὺς, ἄβυσσος. Χωρὶς τῆς βοηθείας ἐκείνου τοῦ ἀνθρώπου, οὐδέποτε θὰ ἤμουν εἰς θέσιν νὰ ἐννοήσω τὸν Ἀρχέλαον. »

« Καὶ τί εἶναι τὸ Ἄπειρον; » ἠρώτησεν ὁ Ἀρχέστρατος γελῶν.

« Καὶ ἐρωτᾷς ἀκόμη; . . . Ἡ ἀναίδειά του! . . . Πίστευες νὰ μὲ ὀνομάσῃ φίλτατόν του φίλον, καὶ νὰ ἐπιθέσῃ τὴν κατηραμένην καὶ ῥυπαρὰν του χεῖρα ἐπὶ τοῦ ὤμου μου; »

Ἄσβεστος γέλως ἐξερράγη ἐκ μέρους τῶν νεανίσκων, τοῦ ὁποίου συμμετέσχε καὶ ὁ Λεώστρατος, διότι ἦτο μεγάλη ἡ ἔλξις αὐτοῦ . . . καὶ ὡς γνήσιος Ἀθηναῖος, μηδέποτε ἀποκλίνων ἀπὸ εὐφυοῦς ἀστεϊσμοῦ, ἐλησμόνησεν ὁ γηραιὸς πολιτικὸς ἐπὶ καιρόν τινα ἁπάσας τὰς σκέψεις, τὰς κατατυραννούσας αὐτὸν, καὶ ἀπέβη εἷς τῶν φαιδροτέρων ἀκροατῶν τοῦ Γλαύκωνος, ὅστις μὲ πλείστας ὅσας εὐφυεῖς παρατηρήσεις καὶ μὲ γελοιωδεστάτην ἀπομίμησιν τῆς προσωπικότητος τοῦ Κλέωνος διηγεῖτο τὴν γελοίαν ἀπόπειραν τοῦ βυρσοδέψου, ἀποπειραθέντος νὰ ὑποκριθῇ τὸν ἐραστήν.

« Καὶ ὁ ἄνθρωπος οὗτος, » εἶπεν ὁ Γλαύκων, ἐξαπλούμενος ἐπὶ τοῦ ἀνακλιντηρίου, πλησίον τοῦ Λεωστράτου, ὡς νὰ εἶχε κουρασθῇ διηγούμενος τὰς ἱστορίας τοῦ Κλέωνος . . . « ὁ ἄνθρωπος οὗτος, λέγω, θὰ γείνῃ ὁ κυβερνήτης τῶν Ἀθηνῶν, ἅμα ἥττηθῇ ὁ Περικλῆς! »

« Αὐτὸς κυβερνήτης! Ποτὲ, ποτέ! Ἡ πτῶσίς μας δὲν εἶναι ἀκόμη τόσον ἐλεεινή! »

« Βεβαιότατα, » ἀπήντησεν ὁ Γλαύκων, « αὐτὸς ἔσται ὁ κυβερνήτης! Μήπως ἀπὸ τοῦδε δὲν σύρει τὸν Θουκυδίδην μεθ' ἑαυτοῦ εἰς πάντα ῥύπον, εἰς πᾶσαν ἀκαθαρσίαν, ὅταν καὶ ὅπως τῷ ἀρέσκει; Ἀλλ' ὅμως σήμερον ἔμαθον καὶ ἄλλο τι ἀπὸ τὸν Ἀρχέλαον. . . . Οἱ ἄνθρωποι γεννῶνται ὑπὸ τῆς δυνάμεως τῆς θερμότητος, κινούσης τὰ πηλά. Δὲν βλέπετε, παραδείγματος χάριν, ὅτι ὁ Κλέων προέκυψεν ἐκ τῶν ἀκαθαρσιῶν καὶ τῆς κόπρου τοῦ βυρσοδεψικοῦ λάκκου; Ὅταν δὲ ἐπικρατήσῃ ἡ νέα αὕτη πλάσις, ἡμεῖς οἱ τοῦ παλαιοῦ κόσμου ἄνθρωποι δὲν θὰ ἔχωμεν μηδεμίαν ἐλπίδα χρηστοτέρου μέλλοντος· διότι ἕκαστος νέος βῶλος πηλοῦ θέλει γεννᾷ νέον σωρὸν ὠρυομένων δημαγωγῶν, τοσοῦτον ταχέως, ὅσον γεννῶνται καὶ οἱ βάτραχοι εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Κηφισσοῦ. Ὁ Θουκυδίδης φαντάζεται, ὅτι ὑποσηρίζει τὴν ἀριστοκρατίαν, καὶ θὰ ἐμμένει ὁ ταλαίπωρος εἰς τὴν ἰδέαν του ταύτην, μέχρις οὗ μιᾷ τῶν ἡμερῶν νὰ ἀνακαλύψῃ, ὅτι σκεῦος περικαλλοῦς κατασκευῆς, ἐσχηματισμένον μετὰ εὐπρεπεστάτης φιλοκαλίας ὑπὸ τῶν ἀρίστων ἀγγειοπλαστῶν μας, εὑρίσκεται εἰς κακὴν καὶ ὀλεθρίαν συνοδίαν, ὅταν συνοδοιπορῇ μὲ μέγαν, ῥυπαρὸν λέβητα, τὸν ὁποῖον οὐδὲν δύναται νὰ καταστήσῃ ῥυπαρώτερον καὶ ἀηδέστερον ἀφ' ὅσον εἶναι ἤδη. Ὁ Κλέων στήριγμα τῆς ἀριστοκρατίας! τὸ ὠρυόμενον, μαινόμενον τοῦτο κτῆνος! . . . Κἀνεὶς ἐξ ἡμῶν δὲν εἶναι ἐνταῦθα, τοῦ ὁποίου τὸ δέρμα νὰ μὴν ἐπόθει ἐκ βαθέων καρδίας νὰ ἐγδάρῃ ὁ βυρσοδέψης οὗτος, διὰ νὰ κατασκευάσῃ ἐξ αὐτοῦ σκύτινα περιζώματα. »

« Εἶσαι τρελλούτσικος νεανίας, ὦ Γλαύκων, » εἶπεν ὁ Λεώστρατος, « ἀλλ' οἱ λόγοι σου εἶναι συνετώτατοι. Διότι ἀναντιῤῥήτως εἶναι ἀσυμβίβαστον ὅλως πρᾶγμα ἡ συνένωσις τοῦ εὐγενοῦς μετὰ τοῦ ἀγενοῦς, σπουδάζοντος νὰ ἀναβῇ εἰς τὴν τάξιν τῶν εὐγενῶν· διότι οἱ ἄνθρωποι, οἵτινες ἐπιθυμοῦσι νὰ ἀπολαύσωσί τι, εἰσὶν ἀεὶποτε δραστηριώτεροι ἐκείνων, οἵτινες ἐπιθυμοῦσι μόνον νὰ συντηρήσωσί τι, ὃ κέκτηνται, καὶ οἱ πρῶτοι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καταβάλλουσι τοὺς δευτέρους. »

« Τότε λοιπὸν μοὶ φαίνεται, ὅτι εἶναι ἄθλιον σχέδιον, τὸ νὰ θερ-

μαίνῃ τις ἐπὶ τοσοῦτον τὸν πηλὸν, μέχρις οὗ οἱ νεοσσοὶ ἐκλεπισθῶσιν, ὅτε δὲν μᾶς μένει ἄλλο τι νὰ πράξωμεν, εἰμὴ νὰ κλίνωμεν γόνυ λατρείας πρὸ τῶν ποδῶν τῶν ἰδίων μας δημιουργημάτων. Ὅταν οἱ εὐγενεῖς διχονοῶσιν, ὁ ὄχλος κερδαίνει πάντοτε, καὶ καταπαύει τὴν πάλην, ἐνιδρυόμενος αὐτὸς ἐπὶ τῆς ἀνωτάτης Ἀρχῆς. Εἶναι ἀναντίρρητον, ὅτι ὁ Περικλῆς καὶ διὰ τὰ προτερήματά του καὶ διὰ τὴν καταγωγήν του εἶναι προωρισμένος νὰ ἦναι ὁ ἀρχηγὸς τῶν εὐπατριδῶν· ἀλλ' αἱ συνεταὶ ἡμῶν κεφαλαὶ ἔθεσαν ἐξανάστροφα τὰ πράγματα, ὥστε ὁ υἱὸς τοῦ Ξανθίππου εἶναι ὁ ἀρχηγὸς τῶν δημοκρατικῶν, ὁ δὲ υἱὸς τοῦ Κλεαινέτου, ὁ βυρσοδέψης, σύρει κατόπιν του τὴν ἀριστοκρατίαν, ὡσανεὶ ἦτο οὐρά του. »

« Καὶ ποίαν θεραπείαν τοῦ νοσήματος τούτου θὰ ἐπρότεινες; » ἠρώτησεν ὁ Ἀρχέστρατος. « Διότι οἱ λόγοι σου κατὰ δυστυχίαν εἶναι ἀληθέστατοι, καὶ ὅσον τὸ κατ' ἐμὲ, δὲν ἐπιθυμῶ διόλου νὰ καταντήσω ὑπηρέτης τοῦ Κλέωνος, οὐρὰ τοῦ βυρσοδέψου. »

« Ὄχι, ἂς ὁμιλήσῃ ὁ Λεώστρατος. . . . Αὐτὸς βεβαίως ἐσχημάτισεν ἤδη τὴν ἀπόφασίν του, καὶ δύναται βεβαίως νὰ τὴν στηρίξῃ μὲ συνετὰ ἐπιχειρήματα. »

Οἱ νεανίσκοι συνωθοῦντο παρὰ τὸν φίλον τοῦ Κίμωνος, καὶ τὸν παρεκάλουν νὰ τοῖς κοινοποιήσῃ τὴν γνώμην του περὶ τῆς καταστάσεως τῶν πολιτικῶν πραγμάτων.

« Εἶμαι τῆς γνώμης τοῦ Γλαύκωνος, » εἶπεν ὁ Λεώστρατος. « Τάξις τις ἀνθρώπων σπεύδει νὰ ἀναβῇ ἐν τῇ πόλει, καὶ μὲ τὸν καιρὸν ἡ τάξις αὕτη θέλει ἐντελῶς ἀποβάλει πάντας ἡμᾶς τοὺς ἀνήκοντας εἰς ἄλλην Σχολὴν ἀπὸ τῶν πραγμάτων τῆς πόλεως . . . Σύγκειται δὲ ἡ τάξις αὕτη ἐκ θρασέων καὶ ἀναιδῶν ἀνθρώπων, οἵτινες διὰ τῆς ἰσχύος τῶν πνευμόνων των, ἐπίσης ἀναιδῶν ὅσον καὶ τὸ μέτωπόν των, κερδαίνοντες κατὰ μικρὸν τὴν εὔνοιαν τοῦ λαοῦ, θέλουσι δράξει εἰς χεῖράς των ἅπαν τὸ κράτος. Ὁ μόνος ἄνθρωπος, ὅστις δύναται νὰ καταβάλῃ τὸν θορυβοῦντα ταῦτον ὅμιλον, εἶναι ὁ Περικλῆς, τὸ δὲ ἀληθὲς συμφέρον ἡμῶν ἀπαιτεῖ, ὥστε αὐτὸς νὰ κατέχῃ τὴν φυσικὴν αὐτοῦ θέσιν, δηλαδὴ τὴν ἀρχηγίαν ἡμῶν, ὡς ἀντιπροσωπεύων μίαν ἐκ τῶν πρωτίστων οἰκογενειῶν τῆς πόλεως Ἀθηνῶν. Ἀντὶ δὲ τούτου τὸν ὤθησαν ὅπως ῥιφθῇ εἰς τὰς ἀγκάλας τῶν δημοκρατικῶν, διότι πρὸς ἰδίαν ἑαυτοῦ συντήρησιν ἀναγκάζεται νὰ θωπεύῃ τὸν δῆμον. Ἐὰν λοιπὸν ζητῆτε τὴν συμβουλήν μου, αὕτη συνίσταται εἰς τὸ νὰ μιμηθῆτε ἐμὲ, νὰ συμμαχήσητε μετ' αὐτοῦ, καὶ οὕτω νὰ τὸν ἑλκύσωμεν πάλιν πρὸς τὴν φατρίαν ἡμῶν. Οὐδέποτε ἡ φατρία ἡμῶν ἔπραξεν ἀφρονέστερον, εἰμὴ ὅτε εἰσῆλθεν εἰς τὴν ὁδὸν, τὴν ὁποίαν ἐσχάτως προείλετο. Ἀλλὰ καὶ τί ἠδύνατό τις νὰ ἐλπίσῃ χρησότερον,

ὅταν ὑποφέρωσιν ὡς κορυφαίους τῆς φατρίας ἀνθρώπους ὡς τὸν Ἕρμιππον, τὸν Δρακοντίδην καὶ τὸν Γλύκωνα; »

« Γλαύκων, τί λέγεις σὺ πρὸς ταῦτα; Ὁ Γλύκων καὶ ὁ Ἕρμιππος ἦσαν ἐκ τῶν ἀρίστων σου φίλων. »

« Ἐβούτησαν ἐσχάτως βαθύτατα εἰς τὰ πηλὰ τοῦ βυρσοδεψικοῦ χάνδακος! » εἶπεν ὁ Γλαύκων. « Ἀλλ' ἡμεῖς, φίλοι μοι, ἐλαλήσαμεν μέχρι τοῦδε μόνον περὶ τῶν ὅσα ἔπρεπε νὰ πράξωμεν· ἀλλὰ μᾶς μένει καὶ ἕτερόν τι μικρὸν ζήτημα, εἰς τὸ ὁποῖον ἐπίσης πρέπει νὰ ἐπιστήσητε τὴν προσοχήν σας . . . τί *δυνάμεθα* νὰ κατορθώσωμεν; . . . Ἀρχέστρατε, εἶσαι εὐγενοῦς καταγωγῆς καὶ ἔχεις ἱκανὸν πλοῦτον . . τὸ αὐτὸ δύναμαι νὰ εἴπω καὶ ἐγὼ περὶ ἐμαυτοῦ. Λοιπὸν, ἂς ἐπινοήσωμεν μεγαλουργόν τι σχέδιον, τὸ ὁποῖον δυνάμεθα νὰ πραγματοποιήσωμεν. »

« Ὢ! ὁποίαν βαρύτητα ἔχομεν ἡμεῖς εἰς πολιτικὰ πράγματα; »

« Οὐδεμίαν! . . . Δὲν ὑπάρχει σανδαλοποιὸς ἢ χαλκεὺς, ἅστις νὰ μὴ ἔχῃ μεγαλητέραν ἰσχὺν εἰς τὴν πολιτείαν ἀπὸ ἡμᾶς . . . Ἐπειδὴ δὲ τοιαύτη εἶναι ἡ κατάστασις τῶν πραγμάτων, ἰσάμεθα οὕτω μακρόθεν καὶ ἀνεχόμεθα δειλῶς τε καὶ αἰσχρῶς, ὥστε ὁ μόνος ἀνὴρ, ὁ ἔχων τῷ ὄντι ἐπιῤῥοὴν καὶ δυνάμενος νὰ μᾶς ὠφελήσῃ δι' αὐτῆς, ἐὰν μόνον ἠθέλομεν νὰ δειχθῶμεν ἄξιοι τούτου, νὰ βλέπῃ διακινδυνεύουσαν καὶ αὐτὴν του τὴν ζωὴν ἐκ μέρους συμμορίας αἰσχρῶν καὶ φαυλοβίων ἀνθρώπων, οἵτινες ἰδίᾳ καθ' ἑαυτοὺς οὐδέποτε θὰ ἐτόλμων νὰ ἀντιβλέψωσι πρὸς αὐτόν; Ἐντὸς ὀλίγου θέλει ἔλθει καὶ ἡ ἰδική μας σειρὰ, καὶ τὸ πταῖσμα θέλει εἶσθαι ἰδικόν μας. »

« Ἄϊ, Γλαύκων, τί ὑπῆρξεν αἰτία καὶ διὰ μιᾶς ἀνεφύης πολιτικός; »

« Καὶ ταῦτα, οὕτωσὶ συνετός; » εἶπεν ὁ Λεώστρατος, « διότι εἶναι ἀληθέστατα ὅσα λέγει. »

« Εὗρον ἐσχάτως τὴν σύνεσιν, τὴν ὁποίαν ὁ Θουκυδίδης ἀπέβαλεν ἀπὸ τῆς οἰκίας του, ἐπαιτοῦσαν εἰς τὸν δρόμον, καὶ τὴν ἐφιλοξένησα εἰς τὴν οἰκίαν μου. Ἔπραξα δὲ ἄριστα παρασχὼν αὐτῇ ἄσυλον, διότι ἄλλως θὰ τὴν ἐδηλητηρίαζεν ὁ Γλύκων. »

Ὁ Λεώστρατος προσέβλεψεν ἀσκαρδαμυκτί. « Τὴν ἐδηλητηρίαζε, λέγεις; Πῶς τοῦτο; »

« Ἐπειδὴ ἐκεῖνοι, τοὺς ὁποίους ὀργίζεται, ἀποθνήσκουσιν,... » οὕτω λέγει ὁ Ἕρμιππος εἰς τὸ μεθύσι του, καὶ τότε ὁμιλεῖ ἐνίοτε τὴν ἀλήθειαν... Ηὗρον δὲ, ὅτι ὁ Γλύκων καὶ ἡ σοφία ποτὲ δὲν ὑπῆρξαν φίλοι. Ἐσχάτως λοιπὸν κατήντησα ὀλίγον συνεσταλμένος ἀπέναντί του, διὰ νὰ μὴ ἤθελεν αἰσθανθῇ καὶ κατ' ἐμοῦ δυσαρέσκειάν τινα. »

« Εἰς ταῦτα πάντα ἔγκειται βαθυτέρα τις σημασία! » εἶπεν ὁ Λεώστρατος.

« Οὐδεμία ἄλλη εἰμὴ ἣν ἤκουσα παρ' αὐτοῦ τοῦ Ἑρμίππου. Σᾶς προσκαλῶ πάντας ἀπόψε νὰ συνδειπνήσωμεν εἰς τὴν οἰκίαν μου, καὶ νὰ συσκεφθῶμεν ὡριμώτερον ἐπὶ τῶν ἀντικειμένων τούτων, διότι τίς ἐπιθυμεῖ νὰ ἀνάψῃ πυρκαϊὰν εἰς τὴν οἰκίαν του; Τῇ ἀληθείᾳ δὲ, ἐγὼ ἀγαπῶ ἱκανῶς τὴν ἰδικήν μου οἰκίαν, ὥστε νὰ ἐπιθυμῶ νὰ ἐγκατοικῶ σταθερῶς ἐν αὐτῇ, ὅπερ ὅμως, ὁμολογητέον, δὲν θέλει μοὶ ἐπιτραπῇ, πρὶν παρέλθωσι δώδεκα μῆνες μετὰ τῆς Ἀσπα... Ὤ! τί φλυαρῶ; μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ Περικλέους, ἤθελον νὰ εἴπω. Θέλεις νὰ ἔλθῃς μαζύ μας, Λεώστρατε; Φέρε μαζύ σου καὶ τὸν νέον Λυσικλέα! »

« Καὶ νὰ ἀπεράσωμεν τὴν ἑσπέραν μας ἐν βαθείᾳ μέθῃ; »

« Ὄχι, ὄχι... δὲν θὰ ἔχωμεν ποτά.... Θὰ διατάξωμεν τοὺς δούλους νὰ μᾶς ἀφήσωσι μόνους καὶ θὰ συνομιλήσωμεν. Διότι ὄντως ἡ κατάστασις τῶν πραγμάτων εἶναι ἤδη τοιαύτη, ὥστε νὰ μᾶς διατηρῇ πάντας νήφοντας. »

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΜΔ'.

Η ΠΑΡΑΜΟΝΗ ΤΗΣ ΔΙΚΗΣ.

Ἦτο ἡ παραμονὴ τῆς διὰ τὴν δίκην τῆς Ἀσπασίας ὁρισθείσης ἡμέρας. Ἀνεπαύετο δὲ ἡ ὡραία Ἰωνὶς τὸ ἑσπέρας τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἐπὶ ἀνακλιντηρίου, ὑποκάτω μιᾶς τῶν στοῶν τῆς φαιδρᾶς ἐκείνης αἰθούσης, τὴν ὁποίαν ἡ φιλοκαλία της εἶχεν ἐπικοσμήσει μὲ πᾶν θέλγητρον, ὅπερ ἠδύνατο νὰ χορηγήσωσιν ἡ τέχνη καὶ ἡ φύσις. Ὁ θερμὸς τῆς Ἑλλάδος ἥλιος εἶχε προικίσει τὰ ἄνθη καὶ τὰς ὀπώρας, δι' ὧν ἦτο κεκοσμημένη ἡ αἴθουσα ἐκείνη, μὲ εὐωδίαν καὶ ζωηρὸν χρῶμα... αὐτὴ ἡ χεὶρ τοῦ Φειδίου εἶχεν ἐργασθῇ τὰ συμπλέγματα τῶν Ναϊάδων, τὰ ὁποῖα καὶ ὡς τεκμήριον φιλίας εἶχε προσφέρει αὐτῇ ὁ κλεινὸς ἀριστοτέχνης.... Ἀλλ' ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης δύο εἶχον παρέλθει ἐνιαυτοὶ, καὶ ἤδη... ὁ υἱὸς τοῦ Φειδίου ἐκάθητο πλησίον αὐτῆς καὶ ἔκλαιε διὰ τὸν πατέρα του.... αὐτὴ δὲ, ἡ τρυφερῶς ἀγαπηθεῖσα φίλη, ἐπερίμενε τὴν ἐπιοῦσαν νὰ ὑποστῇ δίκην περὶ ζωῆς καὶ περὶ θανάτου, ἴσως δὲ θὰ ἀπέβαινε, πρὶν ἢ παρέλθωσιν ἕτεραι τρεῖς ἡμέραι, ἐπίσης ψυχρὰ καὶ ἀναισθητοῦσα, ὡς τὰ ἀγαλμάτια, ἐφ' ἃ ἤδη προσέβλεπε.

« Παρῆν δὲ ἐκεῖ καὶ Χλόη ἡ τοῦ Μενίππου, τῆς ὁποίας ἡ πρὸς τὴν ὡραίαν διδάσκαλόν της ἀγάπη ἐξισοῦτο μὲ τὸν πρὸς αὐτὴν σεβασμόν της· ἀλλ' ἤδη διεσκέδαζεν ἀναδέουσα τὰ ἐπικρεμάμενα κλήματα τῆς κληματαριᾶς, ἥτις περιεπτύσσετο τὰς στήλας καὶ εἰς δαψιλῆ φυλλώματα περιεκύκλου τὰ ἐπιστύλια, διότι περίλυπος ἦν αὐτῆς ἡ καρδία, ἐπίτηδες δὲ εἶχεν ἐκλέξει τὴν ἀσχολίαν ταύτην, ὅπως μὴ γείνωνται καταφανῆ τὰ δάκρυά της, τὰ ὁποῖα ἐκ νέου, ἀδιαλείπτως, σιγηλῶς κατέῤῥεον ἐπὶ τῶν τρυφερῶν παρειῶν της, ὁσάκις ἀνελογίζετο τὴν ἐπιοῦσαν.

Ἡ Ἀσπασία μόνη ἠρέμει ἀτάραχος... ἴσως ὅμως ἡ ἔκφρασίς μας αὕτη εἶναι ἀκατάλληλος, διότι ἐπὶ τοῦ προσώπου της ἐπεκάθητο ἐμφαντικωτέρα καὶ ὑψηλοτέρα ἔκφρασις παρὰ τὸ σύνηθες, ὡσανεὶ ἡ ψυχὴ, προνοοῦσα τὴν ἀπὸ τῶν γηΐνων δεσμῶν ἀπολύτρωσίν της, νὰ ἀπεπειρᾶτο ἤδη τῶν πτερύγων αὐτῆς πρὸς μᾶλλον αἰθέριόν τινα

πτῆσιν . . . , ὡσανεὶ ἤδη νὰ ἠσθάνετο τὴν πνοὴν τῆς θεότητος, τὴν ἀναζωογονοῦσαν αὐτὴν ἀπὸ τῆς εἰς τὸ καταφέρεσθαι ῥοπῆς.

« Δὲν σὲ μέμφομαι διὰ τὸ πένθος σου, Χαρμίδη, » ἔλεγεν ἡ Μιλησία, ἐπιτιθεῖσα φιλικῶς τὴν χεῖρά της ἐπὶ τὴν τοῦ νεανίσκου, ὅστις τὸ πρόσωπόν του ἐπίεζεν ἐπὶ τοῦ βραχίονος τοῦ ἀνακλιντηρίου, ὅπως μὴ γείνωνται καταφανῆ τὰ δάκρυά του, ἅπερ δὲν ἠδύνατο νὰ κρατήσῃ, « ἀλλ' ἐπεθύμουν νὰ ἦτο μετριώτερον. Τὸ πένθος διὰ τοὺς φίλους, τοὺς ὁποίους ἀπεστερήθημεν, ἀποβαίνει ὑπερβολικὸν, ὅταν μᾶς ἀποκαθιστᾷ ἀνικάνους πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν καθημερινῶν καθηκόντων μας, ἢ μᾶς κωλύῃ τοῦ νὰ γείνωμεν ἄξιοι ἐκείνων, τῶν ὁποίων θρηνοῦμεν τὴν στέρησιν. Καὶ ὅμως, δὲν δυνάμεθα νὰ γείνωμεν ἄξιοι τῆς μετ' αὐτῶν καὶ πάλιν συνενώσεως, εἰμὴ ἐπακολουθοῦντες τοῖς ἴχνεσιν αὐτῶν καὶ ἐκπληροῦντες πιστῶς, ὥσπερ καὶ αὐτοὶ, τὰ ἡμέτερα καθήκοντα. »

« Ἀλλὰ, » εἶπεν ὁ Χαρμίδης κατηφὴς καὶ χωρὶς νὰ ἀνυψώσῃ τὴν κεφαλήν του, « ὅταν περιβλέπω περὶ ἐμαυτὸν καὶ ἴδω, πῶς πάντες οἱ τὰ μάλιστα ὄντες ἄξιοι τῆς εὐδαιμονίας, εἰσὶ καταδικασμένοι νὰ πάσχωσι, τότε φρονῶ, ὅτι θὰ ἦτο καλὸν, νὰ ἀπεσυρόμεθα εἰς ἔρημόν τινα καὶ ἀπόκεντρον γωνίαν τοῦ βίου, ἀρκούμενοι νὰ ἀπολαύωμεν τῶν συνήθων δώρων τῆς φύσεως, χωρὶς νὰ ἐπιποθῶμεν εὐγενέστερόν τι. Ἂν ἠρκεῖσο νὰ διάγῃς τὸν βίον σου ἐν οὕτωσὶ τερπνῷ κηπαρίῳ, οἷόν ἐστι τοῦτο, χωρὶς νὰ ἀποπειραθῇς βελτίωσιν τῶν συγχρόνων σου ἀνθρώπων, οὐδεὶς κίνδυνος θὰ ἐνέδρευεν εἰς τὰ διαβήματά σου. . . οὐδεὶς Ἕρμιππος θὰ ἐπεβουλεύετο τὴν ζωήν σου. »

« Βεβαίως, θὰ μοὶ ἐπετρέπετο τότε νὰ τρώγω τὰς σταφυλάς μου, νὰ πίνω τὸ διαυγὲς ὕδωρ τῆς ἀναβρυστικῆς μου πηγῆς. . . θὰ ἐκειτόμην ἐπὶ τοῦ ἀνακλιντηρίου μου καὶ θὰ ἀνέπνεον τὴν γλυκεῖαν εὐωδίαν τῶν ἀνθέων μου. . . καὶ περαιτέρω ; »

« Καὶ θὰ ἀπελάμβανες τὴν ἀγάπην τῶν φίλων σου, ἀνενοχλήτως ὑπὸ τοῦ φθόνου· » εἶπεν ὁ Χαρμίδης, ἀνυψῶν τοὺς ὀφθαλμούς του.

« Ἀλλ' ὁποία ἀγάπη θὰ ἦτο αὕτη ; Εὐχαριστεῖσαι, Χαρμίδη, ὅταν ἄνθρωποί τινες σὲ προσβλέπωσι, διότι ἔχεις εὐτραφῆ παρειὰν, ἢ μόνον διὰ τοῦτο ποθῶσι τὴν συναναστροφήν σου, διότι οἱ χαρακτῆρες τοῦ προσώπου σου καὶ ἡ μορφή σου ἔχουσί τι τέρπον τοὺς ὀφθαλμούς ; Τοιαύτη εἶναι ἡ τῶν φίλων ἀγάπη ; »

« Ὄχι, . . . σὺ ὅμως ἔχεις πλέον τι παρὰ ταῦτα, ἐφελκύον τὴν ἀγάπην. »

« Ἴσως! . . . Ἀλλ' ἂν ἔχω πλέον τι παρὰ ταῦτα, ἅπερ ὠνομάσαμεν πρότερον, τοῦτο τὸ ὀφείλω μόνον εἰς τὸ ὅτι δὲν ἠρκέσθην εἰς τὸν βίον, εἰς τὸν ὁποῖον ἡ ἀπειρία σου ἀποδίδει τηλικαύτην ἀξίαν.

Δύναμαι νὰ ἐφελκύσω εὔνοιαν, ἐπειδὴ εἶμαι ἀξία αὐτῆς· καὶ ἐξωτερικὴ συναίσθησις ἰσχυρᾶς ψυχῆς, μὴ καταβαλλομένης ὑπὸ ἐξωτερικῶν περιστάσεων, ἐμπεριέχει εὐδαιμονίαν, οἵαν δὲν δύναται νὰ χορηγήσωσιν αἱ τερπνόταται ἡδοναί. Βρῶσις καὶ πόσις προξενεῖ ἡμῖν ἐπί τινας μόνον στιγμὰς σωματικὴν ἡδονὴν, διότι ἀείποτε αἰσθανόμεθα καὶ πάλιν πεῖναν καὶ δίψαν, καὶ ὁ κοιλιόδουλος ἄνθρωπος αἰσθάνεται πλείστην ὅσην ἀηδίαν κατὰ τὸ ἀπὸ τοῦ ἑνὸς μέχρι τοῦ ἄλλου συμποσίου παρεμπίπτον χρονικὸν διάστημα. Ἐὰν ἤμεθα προωρισμένοι διὰ τοιοῦτον βίον, θὰ εἴχομεν τὴν ἰδιότητα τοῦ νὰ τρώγωμεν ἀδιαλείπτως ὡς οἱ ταῦροι καὶ αἱ αἶγες. Φοβοῦμαι, ὅτι κατὰ τὴν ὁποίαν ἐξέφρασα θεωρίαν, ὁ Δρομέας καὶ ὁ Κλιτοφῶν θὰ ἦσαν οἱ εὐδαιμονέστατοι καὶ τελειότατοι τῶν ἀνθρώπων. »

« Ἀσπασία, πῶς δύνασαι νὰ ἀστείζεσαι ἐν τοιούτῳ καιρῷ ; »

« Ἐπειδὴ ἰσχυρὰ ψυχὴ δὲν ὑπόκειται εἰς τὸ νὰ ἐμπίπτῃ εἰς ἀθυμίαν ἕνεκα προσωπικῶν κινδύνων, καὶ ἐπειδὴ αἰσθάνομαι, ὅτι, οἱονδήποτε καὶ ἂν μοὶ ἐπίκηται τὸ μέλλον, ἔσπειρα σπέρματα, τὰ ὁποῖα θέλουσι φέρει ἀγλαοὺς καρποὺς εἰς τὰς ἐπερχομένας γενεάς. Τὸ ἐνεστὼς σύστημα τῆς δεισιδαιμονίας καὶ ἀκολασίας δὲν δύναται νὰ ἦναι θεῖον· ὁμοιάζει ὀλέθριον παράσιτον φυτὸν, ἀναβλαστῆσαν ἐπὶ γῆς, δυναμένης νὰ φέρῃ κρείττονας καρπούς. Διὰ ταῦτα μέχρι τῆς ἐσχάτης στιγμῆς τοῦ βίου μου καύχημα καὶ ἀγαλλίασίς μου ἔσται ἡ ἀνάμνησις τοῦ ὅτι συνετέλεσά πως καὶ ἐγὼ εἰς ἐκρίζωσιν τοῦ ζιζανίου τούτου. Ὅσοι ἐπιχειροῦσι νὰ ὑπερπηδήσωσι τὴν σύγχρονόν των ἐποχὴν καὶ νὰ διαπρέψωσιν ὑπὲρ τοὺς συγχρόνους, ὀφείλουσι καὶ νὰ ὑπομένωσι παρεννοούμενοι. Οὔτε ἀπροσδόκητον ἐπῆλθέ μοι τοῦτο, οὔτε παρώργισέ με ὅτι καὶ ἐγὼ συμμετέχω τοῦ κοινοῦ τούτου εἱμαρμένου τῶν ἐνδόξων ἀνδρῶν. Ὑποφέρω δὲ τοῦτο ἐν γαλήνῃ ὡς ἀντάλλαγμα, τὸ ὁποῖον ὀφείλω νὰ προσφέρω ἀντὶ τῆς εὐφροσύνου συναισθήσεως, ὅτι προηγήθην τῆς συγχρόνου μου ἐποχῆς. Καὶ ἔπειτα, » ἐπρόσθεσε μὲ διαφλεγμένην παρειὰν καὶ λαμπρότερον ἀπαστράπτον βλέμμα, « εἰσὶ καί τινες ἐννοοῦντές με, ὅσον δὲ διὰ τὸν ὄχλον . . . τί μὲ μέλει δι' αὐτόν ; »

Ὁ Χαρμίδης ἐσιώπα. Ἤξευρε ποῖον ὑπαινίττετο, δὲν ἤθελεν ὅμως νὰ προφέρῃ τὸ ὄνομα· διότι οὐδεὶς ἄλλος ἠδύνατο νὰ γινώσκῃ ἀκριβέστερον τὴν φύσιν τοῦ δεσμοῦ, ὅστις ὑφίστατο μεταξὺ τῆς Ἀσπασίας καὶ τοῦ ἐνδόξου φίλου της. Ὅταν ὅμως ὁ Χαρμίδης εἶδεν, πόσον ἡ πνευματικὴ ἐκείνη συνομιλία ἠδύνατο νὰ φωτίζῃ καὶ τὰς ζοφερωτέρας τοῦ βίου ὥρας, ἠσθάνετο, ὅτι ἐκ τοῦ συνήθους ἐν Ἀθήναις δημοσίου βίου ἐλλείπει τι, ὅπερ ἡ ψυχὴ εἰς μάτην ἐπιποθεῖ νὰ

ἀπαντήσῃ ἐν αὐτῷ, ὥστε καὶ ἤρξατο ἐκφράζων τὴν ἰδέαν του ταύτην ὡς ἐφεξῆς.

« Δὲν σοῦ ἔτυχέ ποτε, ὦ Ἀσπασία, νὰ αἰσθανθῇς, » εἶπεν, « ὅτι ἔγκειταί τι τὰ μάλιστα δυσάρεστον ἐν τῇ ἡμετέρᾳ κοινωνικῇ καταστάσει; Νομίζω, ὅταν σὲ ἀκροάζωμαι, ὅτι ὑπάρχει πηγή τις εὐδαιμονίας διὰ τὸν ἄνθρωπον, ἐξ ἧς εἰσέτι οὐδόλως ἤντλησε· πνευματική τις σχέσις ζωῆς, ἀνταλλαγή τις εὐγενῶν στοχασμῶν, ἤτις, ἐὰν ἅπασαι αἱ γυναῖκες ὡμοίαζον σὲ .... καὶ τὰς μαθητρίας σου.... θὰ ἀνεπλήρου τὸ πικρὸν κενόν, τὸ ὁποῖον αἰσθανόμενοι ἅπαντες ἀγωνίζονται νὰ ἀναπληρώσωσι δι' ἀκολασιῶν καὶ ὀργίων. Δύναμαι μὲν νὰ ἐννοήσω Οὐρανίαν Ἀφροδίτην· διότι εἶναι ὡραῖον πλάσμα ἀγνῆς φαντασίας, εἰς τὸ ὁποῖον προθύμως συγκατατίθεται ἡ καρδία. »

« Μάλιστα, ἀλλ' αἱ Ἀθῆναι προσφέρουσι λατρείας εἰς τὴν Πάνδημον Ἀφροδίτην! . . Συγκαταλέγουσι τὸν Σόλωνα μεταξὺ τῶν σοφῶν, ἐγὼ ὅμως, νομίζω, ὅτι ἀπεδείχθη ἀνάξιος τῆς ἐπωνυμίας ταύτης, ἀφ' ἧς ὥρας εἰσήγαγε τὴν λατρείαν ταύτην. Δὲν ἔχεις ἄδικον, ὅταν λέγῃς, ὅτι ἔγκειταί τι ὅλως ὀλέθριον ἐν ταῖς κοινωνικαῖς σχέσεσιν ἐν Ἀθήναις. Τοῦτο δὲ ἐντεῦθεν κυρίως ἀποῤῥέει. Διότι διὰ τῆς καθιδρύσεως τοῦ βωμοῦ τούτου τῆς *Πανδήμου* ἐτέθη τὸ θεμέλιον πρὸς τὸν ἐφύβριστον ἐκεῖνον ὑλισμόν, πρὸς τὸν καθαρῶς σωματικὸν βίον, τὸν διακρίνοντα τὴν πόλιν ἡμῶν ἐκ πολλῶν ἄλλων πόλεων πρὸς αἰώνιον ἡμῶν αἶσχος. Ἀναλογίσθητι τὰς συνεπείας! Τὰ τέκνα δὲν δύνανται νὰ ἀπολαύσωσι διδασκαλίας τινὸς παρὰ τῆς μητρὸς, καί τοι ἡ φύσις αὐτὴν κυρίως προώρισε διδάσκαλον τοῦ βρέφους· διότι, ὅπου ἐπικρατεῖ τὸ τοιοῦτον σύστημα, αἱ γυναῖκες δὲν ἀπολαύουσι τῆς προσηκούσης τιμῆς, ὅπως ἐπιτρέπηται αὐταῖς νὰ χαίρωσι τὴν ἐλευθερίαν ἐκείνην, ἥτις ἀπαιτεῖται ὅπως συλλέξωσιν ἐμπειρίαν καὶ μορφώσωσι τὸν χαρακτῆρά των. Ἐγκεκλεισμέναι εἰς κλεῖθρα καὶ τείχη, ὡς τὰ μόνα κατάλληλα μέτρα, πρὸς ἀξασφάλισιν ἀρετῆς, τῆς ὁποίας δὲν τὰς νομίζουσι κατόχους ἐκ φύσεως, ἀποβαίνουσιν οὐδέν τι πλέον εἰμὴ βαδίζουσαι μηχαναί, ἀνίκανοι νὰ καθοδηγῶσιν ἑαυτὰς ἢ νὰ ἔχωσιν ἔγκτητον τῇ ἀληθείᾳ οἱανδήποτε ἀρετήν· διότι ἡ ἀρετὴ εἶναι αὐθύπαρκτος, οὐχὶ δὲ ἐμποιουμένη, ἐνεργὸς οὐχὶ πάσχουσα· δὲν εἶναι ἐνάρετος ἄνθρωπος ἐκεῖνος, ὅστις διὰ τοῦτο μόνον δὲν κλέπτει, διότι αἱ χεῖρές του εἶναι δεδεμέναι. Παρὰ δὲ τοῦ πατρὸς, τί μανθάνει καὶ παρὰ τούτου ὁ νεανίσκος; Καὶ ἐκεῖνος ἐθυσίασεν ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τῆς Πανδήμου, ὅθεν καὶ δὲν ἐπιπλήττει τὸν υἱόν του πρότερον, εἰμὴ ὅταν αἱ ἀπαιτήσεις του καταντήσωσι λίαν ἐνοχλητικαὶ τοῦ βαλαντίου του. Ἄρα δὲν μέμφεται τὴν κοινωνίαν, ἀλλὰ μόνον

τὰς συνεπείας της. Τίνι δὲ τρόπῳ καταρῶνται καὶ καταβλασφημοῦσι πᾶσαν ἀπόπειραν πρὸς ἐκρίζωσιν τοῦ μυσαροῦ τούτου συστήματος! Μᾶς ἀποκαλοῦσι δι' ἀποτροπαίων ἐπωνυμιῶν, φιλτάτη Χλόη,» εἶπε, προσκαλέσασα παρ' ἑαυτῇ τὸ περικαλλὲς κοράσιον, « καὶ ὅμως προτιμῶ νὰ σὲ βλέπω συνδέουσαν ἐκεῖ τὰ κλήματα τῆς ἀμπέλου, ἐνῷ ἔχεις κατὰ νοῦν τὸ μέγα πνεῦμα, τὸ πλάσαν σέ τε καὶ αὐτὰ, μὲ ὅλον τὸ ἐπὶ τῶν ὤμων σου ἐπιφορτισθὲν ἄχθος τῶν συκοφαντιῶν, παρὰ καθημένην ὄπισθεν ἠλακάτης μετὰ τῶν θεραπαινίδων σου, τρὶς δὲ ἢ τετράκις τοῦ ἔτους παρευρισκομένην εἰς οὕτωσὶ δὴ καλουμένην ἱεροπραξίας λιτανείαν. Εἰπέ μοι εἰλικρινῶς, νομίζεις ὅτι λίαν ἀκριβὰ ἠγόρασας τὴν ἐλευθερίαν σου; »

« Ὅσον ἀφορᾷ ἐμέ. . . ὄχι,» ἀπήντησεν ἡ Χλόη περίλυπος, «βεβαιότατα ὅμως, ὅταν ἀναλογίζωμαι, ὁποίαν πολλῷ τιμαλφεστέραν ἀξίαν ὀφείλομεν ἴσως νὰ ἀποτίσωμεν ὡς ἀντάλλαγμα τῆς ἐλευθερίας μου ταύτης. Διότι, ὁσάκις ἀναμιμνήσκωμαι τὴν ἐν τῷ γυναικωνίτῃ ἡμῶν ἐπισυμβᾶσάν μοι σκηνὴν κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν τῶν Διονυσίων, καὶ ἀναλογίζωμαι, ὅτι τοιοῦτον δὴ βίον ἤθελον διάγει, αἰσθάνομαι ἐν ἐμαυτῇ τὸ γλυκὺ καθῆκον νὰ λατρεύω ἐκείνην, ἥτις μὲ ἀπήλλαξε τοιούτου βίου. Ὢ, ἐάν ποτε ἠναγκαζόμην, νὰ ἐπαναλάμψω ἐκεῖσε, ἀφοῦ ἐσυνείθισα εἰς τὴν μετὰ σοῦ καὶ μετὰ τῶν φίλων σου ὁμιλίαν, ὁποίας αἰσθάνομαι βασάνους! Καὶ ὅμως, » ἐπρόσθεσε, « πόσον φίλαυτος εἶναι ὁ στοχασμὸς οὗτος· μοὶ φαίνεται δὲ, ὅτι καὶ ἐν τῇ ἡδονῇ, ἣν αἰσθανόμεθα εἰς πνευματώδη συναναστροφὴν, ἐνυπάρχει εἶδός τι πνευματικῆς ἀνυψώσεως. Ἔχω ἄδικον, ἐπιποθοῦσα τοσοῦτον τὴν τοιαύτην συναναστροφήν; »

« Βλέπεις, Χαρμίδη, » εἶπεν ἡ Ἀσπασία, ἀποταθεῖσα πρὸς τὸν υἱὸν τοῦ Φειδίου. « Ἔχεις δίκαιον. Καὶ αἱ γυναῖκες ἐπίσης ὡς καὶ οἱ ἄνδρες ἐπιποθοῦσι τὰς πνευματικὰς ἡδονὰς, καὶ ἀμφότερα τὰ φῦλα ἤθελον εἶσθαι εὐδαιμονέστερα ἐν τῇ ἀπολαύσει αὐτῶν. Ἐνταῦθα ὅμως, ἐν Ἀθήναις, ἀνθίσταται ἡ πλειονοψηφία ἀμφοτέρων τῶν φύλων κατὰ πάσης τελειοποιήσεως τοῦ κοινωνικοῦ συστήματος, καὶ καταδικάζει ἐκείνους, ὅσοι τείνουσι πρὸς τοῦτο, εἰς τὴν ἐξορίαν ἢ τὸν θάνατον. Ἐξορίαν ἢ θάνατον, ὀφείλομεν νὰ τὰ ὑποφέρωμεν ὅπως ἐξασφαλίσωμεν κρείττω μοῖραν εἰς ἐπερχομένην τινὰ γενεάν. »

« Ἀλλὰ, Κυρία, » εἶπεν ἡ Χλόη, « διὰ τί εἶναι ἀνάγκη νὰ καταστρέφωνται οἱ ἀγαθοὶ, ὅπως βελτιώσωσι τοὺς κακούς; Ἐὰν ἤμην ἐγὼ κυβερνήτωρ τοῦ κόσμου, θὰ κατέστηνον τοὺς ἀγαθοὺς ἀρκούντως μεγάλους καὶ ἰσχυροὺς, ὅπως ἀναγκάσω τοὺς κακοὺς νὰ ἐκλέξωσι κρείττονα βίον. »

« Ἀλλ' ἡ καταπίεσις καὶ καταδρομὴ θὰ ἐβελτίονεν ἄρά γε τοὺς

κακούς; Τοὐναντίον, νομίζω ὅτι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει οἱ ἀγαθοὶ θὰ ἐπέσυρον μόνον τὸν φθόνον καὶ θὰ ἐμισοῦντο, καὶ θὰ ἀπέρριπτον οἱ ἄνθρωποι τὸν ζυγὸν αὐτῶν, ἅμα τοῖς παρουσιάζετο κατάλληλός τις εὐκαιρία. Ἀλλ' ἡ θέα ἀνδρὸς ἀγαθοῦ, ὑπομένοντος ἀγογγύστως ἅπαντα τὰ τοῦ κόσμου τούτου δεινά, καὶ ἐνισχυομένου ὑπὸ τοῦ κράτους τῆς ἀγάπης αὐτοῦ πρὸς πᾶν, ὅ,τι ἐστὶ σεβαστὸν καὶ ἄξιον, διεγείρει τὸν θαυμασμὸν καὶ τὴν μίμησιν· διότι εἶναι κατα-φανὲς, ὅτι ἡ διαγωγὴ αὐτοῦ οὐδὲν δύναται νὰ τῷ περιποιήσῃ ὑλικὸν ὄφελος, ἀλλ' ἐμμένει εἰς τὴν τοιαύτην διαγωγὴν μόνον ἐξ ἐμφύτου αὐτῷ ἀγάπης τοῦ ἀγαθοῦ καὶ καλοῦ. Τοῦτο δὲ εἶναι ἀλάνθαστον τεκμήριον εὐγενοῦς ψυχῆς καὶ ἰσχυρᾶς θελήσεως, ἅπερ διεγείρουσι τὸν θαυμασμὸν τῶν ἀνθρώπων· ὅ,τι δὲ οἱ ἄνθρωποι θαυμάζουσι, τοῦτο καὶ μιμοῦνται τέλος πάντων. Οὕτω δὲ ἐν αὐτῇ τῇ ἀσθενείᾳ τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν ἔγκειται ἄρα ἡ ἰσχὺς αὐτῶν, ὅσοι δὲ πάσχουσιν εἰς τὴν ἡμετέραν ἐποχὴν, σπείρουσι σπόρον, ἐξ οὗ ἡ μέλλουσα γενεὰ θὰ θερίσει κρείττονας καρπούς. »

« Ἀλλ' εἶναι ἀνάγκη, σὺ, ὦ Κυρία, νὰ ὁρισθῇς ἵνα ῥιφθῇς ὡς ὁ τοιοῦτος πολύτιμος σπόρος; » εἶπεν ἡ Χλόη κατηφής. « Ἡ μετὰ σὲ ἐπερχομένη γενεὰ δὲν εἶναι ἀξία οὕτωσὶ μεγάλης τιμῆς. Μοὶ φαίνεται, ὅτι ἡ ζωὴ δὲν εἶναι ὅ,τι ὤφειλε νὰ ἦναι· ἔπρεπε νὰ ἐμπεριέχῃ κρεῖττόν τι ἐκείνων, ἅπερ εἶδον. Ὁμοιάζει ὁ βίος βαρύ τι ὄνειρον, ἀφ' οὗ ἐπιθυμῶ νὰ ἀνανήψω. Πόθεν προκύπτει ἡ σὴ ἀδιάλειπτος φαιδρότης καὶ εὐχαρίστησις; »

« Ἐκ τοῦ ὅτι ἀδιαλείπτως ἀσχολοῦμαι καὶ, ὡς νομίζω, εἰς ἐπωφελεῖς τῇ ἀνθρωπότητι ἀσχολίας. Νομίζω, ὅτι πᾶν ἀνθρώπινον ὂν ἔχει προορισμόν τινα ὅπως ἐκπληρώσῃ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, καὶ τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα ἐπλάσθη οὕτω πως μορφωμένον, ὥστε νὰ εὐδαιμονῇ, ἐφ' ὅσον ἐκπληροῖ τὸν προορισμὸν τοῦτον· νὰ ἀνησυχῇ δὲ καὶ νὰ μὴ εὐχαριστῆται, ὅταν κωλύηται αὐτοῦ. Ἐγὼ κατενόησα τὸν προορισμόν μου, καὶ ἀσχολοῦμαι μετὰ ζήλου περὶ τὴν ἐκπλήρωσίν του· διότι, ὅπως ἡ μέλισσα αἰσθάνεται ἰδιάζουσαν ἡδονὴν ἐν τῷ πλάσσειν καὶ συλλέγειν τὸν χυμὸν τοῦ μέλιτος, θὰ ἀπέθνησκε δὲ, ἐάν τις ἐκώλυεν αὐτὴν τούτου, οὕτω καὶ ὁ ἄνθρωπος ἀνευρίσκει, εὐθὺς, ὁποῦ ἄρξηται νὰ βαδίζῃ τὸν δρόμον, πρὸς ὃν εἶναι προωρισμένος, καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς μόχθοις καὶ ταῖς ταλαιπωρίαις, ἅπερ ὀφείλει νὰ ὑποστῇ ἐν τῇ πορείᾳ του ταύτῃ, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ θυσίᾳ τοῦ ἑαυτοῦ του τὴν εὐδαιμονίαν του, ἀρκεῖ μόνον διὰ τῆς αὐτοθυσίας του νὰ δύναται νὰ ἀπολαύσῃ τὸν μέγαν σκοπὸν, πρὸς ὃν εἶναι προωρισμένος νὰ συντελέσῃ ἐν τῷ βίῳ τούτῳ. Οὗτοι ὅμως οἱ προορισμοὶ εἶναι ποικίλοι, καὶ οὐδεὶς γινώσκει κατὰ τὴν εἰς τὸν κόσμον

τοῦτον γέννησίν του, ποῖος εἶναι ὁ ἑαυτοῦ προορισμὸς, εἰ καὶ δι' ἀνησυχίας καὶ ἐπιμονῆς ἀνεκπληρώτου ὁρμεμφύτου τάχιστα ἄρχεται νὰ τείνῃ πρὸς ἀνεύρεσιν τοῦ προορισμοῦ του. Ἐντεῦθεν δὲ προκύπτει πολλάκις μεταμέλεια καὶ δυσαρέσκεια, διότι πολλοὶ πλανῶνται εἰς ἀκατάλληλα στάδια, καὶ πείθονται τέλος πάντων, ἀφοῦ ἀπολέσωσιν εἰς μάτην πολύτιμον χρόνον, ὅτι ὀφείλουσι νὰ ἐπανακάμψωσιν ὅθεν ἀπεπλανήθησαν καὶ νὰ ἐνάρξωνται ἐκ νέου τὸ κατάλληλον δι' αὐτοὺς στάδιον. Κατὰ τὴν νεανικὴν δὲ μάλιστα ἡλικίαν, καθ' ἣν ὀφείλει νὰ γείνῃ ἡ τοῦ προορισμοῦ ἐκλογὴ, προκύπτει ἐκ τῆς ἀβεβαιότητος ταύτης πολλὴ ἀνησυχία. Ὅπως λοιπὸν σμικρυνθῇ ἡ τῆς ἐκλογῆς ταύτης περίοδος, ἀποσοβηθῇ ἡ ἀβεβαιότης καὶ ἀποφύγωμεν τὰς πλάνας καὶ τὰς ἀπάτας τῆς ἀπὸ τοῦ προορισμοῦ ἡμῶν παρεκκλίσεως, μᾶς παρουσιάζεται ἡ φιλοσοφία, ὅπως καθοδηγήσῃ ἡμᾶς πρὸς τὴν ἀληθῆ ἀφετηρίαν τοῦ προορισμοῦ μας. Τὸν ἐμὸν προορισμὸν μοὶ τὸν ἐδίδαξεν ὁ Ἀναξαγόρας, ἐγὼ δὲ ἐξεπλήρωσα αὐτὸν μετὰ ζήλου. Ἰδοὺ τὸ μυστήριον τῆς ἐμῆς γαλήνης καὶ εὐχαριστήσεως. »

« Καὶ ὁ ἐμὸς προορισμὸς, ὦ *Κυρία*; » ἠρώτησεν ἡ Χλόη.

« Σὲ ἀγαπῶ πλειότερον, παρ' ὅσον ἔπρεπεν, ὅπως δύνωμαι νὰ σοὶ καταδείξω ἀπὸ τοῦδε ἀταράχως καὶ ἀλανθάστως τὸν σὸν προορισμόν. Φοβοῦμαι μήπως ἀποπλανηθῶ καὶ σὲ ἐμβάλω εἰς κίνδυνον. Ἐπιθυμῶ, νὰ πιστεύσω ὅτι ὁ σὸς προορισμὸς εἶναι, νὰ ἐγχέῃς βάλσαμον παραμυθίας εἰς τετραυματισμένην καρδίαν, καὶ νὰ χορηγήσῃς καὶ ἀπολαύσῃς συγχρόνως τὴν ἁγνὴν καὶ πνευματικὴν ἐκείνην εὐδαιμονίαν, τὴν ὁποίαν δύο ἀνθρώπινα ὄντα, ἐννοούμενα ἀμοιβαίως, δύνανται οὕτωσὶ ἐνδομύχως νὰ αἰσθάνωνται καὶ νὰ ἀπολαύωσι. »

Ἡ Ἀσπασία προσέβλεψε μετ' ἐνδομύχου ἀγαλλιάσεως ἐπὶ τὴν διαφλεχθεῖσαν παρειὰν καὶ τὸ χαμαὶ προσηλωθὲν βλέμμα τῆς νέας φίλης της, ἔσυρεν αὐτὴν πρὸς ἑαυτὴν, καὶ εἶπεν αὐτῇ σιγανῇ τῇ φωνῇ εἰς τὸ οὖς.

« Ἐπέτυχα ὄντως τὸν σὸν πόθον; »

Εἶτα δὲ ἔλαβε τὴν χεῖρα τοῦ υἱοῦ τοῦ Φειδίου καὶ εἶπε· « Ἐνόησα καλῶς τοὺς πόθους σου, ἀγαπητέ μου Χαρμίδη; »

Πίεσις τῆς χειρὸς ἦτο ἡ μόνη ἀπάντησίς του. Ἡ Ἀσπασία ἔλαβεν ἔπειτα καὶ τὴν χεῖρα τῆς Χλόης, συνέδεσεν αὐτὰς πρὸς ἀλλήλας καὶ ἐπίεσεν αὐτὰς εἰς τὸ στῆθός της.

« Τοῦτο ἦτο ὁ φίλτατος τῆς καρδίας μου πόθος, » εἶπε, « καὶ ἐξεπληρώθη. Ὁποῖον δήποτε καὶ ἂν ἀποβῇ ἤδη τὸ μέλλον μου, σὺ, φίλτατόν μου κοράσιον, ἐξησφαλίσθης, καὶ τὰ κλεῖθρα τοῦ γυναικωνίτου δὲν θέλουσι ποτὲ σὲ ἐγκλείσει εἰς ἀναξίαν ὅλως σοῦ εἱρκτήν. »

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΜΕ'.

Η ΔΙΚΗ.

Διέλαμπεν ἡ ἡὼς, καὶ ἅπασα ἡ τῶν Ἀθηνῶν πόλις ἦν εἰς κίνησιν. Ἡ τελευταία πρᾶξις τοῦ μεγάλου πολιτικοῦ δράματος, ὅπερ παριστάνετο ἀπό τινος τῷ λαῷ, ἤρχιζεν ἤδη, ἀπὸ δὲ τῆς ἐπιτυχίας τῆς ἡμέρας ταύτης ἐξηρτῶντο τοσαῦτα μεγάλα συμφέροντα, ὥστε οὐδεὶς ἦν ὅστις νὰ μὴ ἐνδιεφέρετο εἰς τὴν ἔκβασιν τῆς ἡμέρας ταύτης. Ἀλλὰ καὶ ἡ φήμη τοῦ σπανίου κάλλους τῆς Ἀσπασίας καὶ τὰ διαθρυλλούμενα περὶ τῶν δεσμῶν, εἰς ἃ αὕτη ἐλέγετο ὅτι συνεῖχε τὸν μέγαν τῶν Ἀθηνῶν κυβερνήτην, ὅστις κατὰ πάντα τὰ ἄλλα τοσοῦτον ἦτο ὑπέρτερος πάσης ἀδυναμίας τῆς ἀνθρωπίνου φύσεως, ηὔξανε τὸν γενικὸν ἐρεθισμὸν, καὶ αἱ εἰς τὸ δικαστήριον ἄγουσαι ἀγυιαὶ πρωΐμως εἶχον πληρωθῆ ἀνθρώπων, ἐπιθυμούντων νὰ ἴδωσι τὴν γυναῖκα, τῆς ὁποίας τὸν θάνατον πολιτικοὶ, ἀντιποιούμενοι τῶν πρώτων ἐν τῇ πόλει θέσεων, ἠγοῦντο οὐσιωδῶς ἀπαιτούμενον ὑπὸ τοῦ δημοσίου συμφέροντος· τῆς ὁποίας ἡ διδασκαλία εἶχε σχηματίσει ῥήτορας· τῆς ὁποίας ἡ φιλοσοφία αὐτὰ δεινῶς ἔσειε τὰ θεμέλια τῆς δεισιδαιμονίας· τὴν ὁποίαν οὐδεὶς ἔβλεπεν ἄνευ συγκινήσεως, οὐδεὶς ἤκουε χωρὶς νὰ καταναγκασθῇ συγχρόνως νὰ φρονῇ ὅπερ καὶ αὐτὴ, καὶ ἦτις ἤδη ὤφειλε νὰ ἀπολογηθῇ διὰ τὸ ἔγκλημα, ὅτι ἔῤῥιψεν εἰς κίνδυνον τὴν πολιτείαν διὰ τοῦ κάλλους καὶ τῆς σοφίας της.

Πολλῶν ὀφθαλμοὶ ἐν Ἀθήναις εἶχον ἀγρυπνήσει δι' ὅλης ταύτης τῆς νυκτός· διότι, εἰ καὶ ἡ κατηγορουμένη, ἐν τῇ συναισθήσει τῆς μὴ ἐνοχῆς της, ἠδύνατο νὰ κοιμηθῇ τὸν γαλήνιον τῆς ἀθωότητος ὕπνον, πολλῶν ὅμως αἱ καρδίαι ἔπαλλον μετ' ἀγωνίας, ἀναλογιζομένων τὸν ἐπικείμενον αὐτῇ κίνδυνον, καὶ οὐχὶ ὀλίγοι ἐκαρδόκων μὲ ἱκανῶς μεγάλην ἀνησυχίαν τὴν ἀπόφασιν δίκης, ἐφ' ᾗ ἐπεςήριζε τὴν ἐσχάτην ἑαυτῆς ἐλπίδα ἡ τῶν ἐν Ἀθήναις ἀριςοκρατικῶν φατρία.

Ὁ Λεώστρατος, ὅστις μονονουχὶ ἀνεπαισθήτως καὶ ἐν ἀγνοίᾳ του εἶχε καταγοητευθῆ ὑπὸ τῆς μαγείας τῆς θαυμασίας ταύτης γυναικὸς, καὶ ὅστις εἶχε σταθερὰν ἀπόφασιν νὰ τῇ προσφέρῃ πᾶσαν δυνατὴν αὐτῷ ὑπεράσπισιν, ἠγέρθη λίαν ἐνωρὶς ἀπὸ τῆς κλίνης ὅπως πορευθῇ

εἰς τὴν οἰκίαν της καὶ συνενωθῇ μετὰ τῶν ἄλλων αὐτῆς φίλων, οἵτινες ἔμελλον νὰ τὴν συνοδεύσωσιν εἰς τὸ δικαστήριον. Ἔκραξε τὸν νέον φίλον του· ὅταν ὅμως τὸν εἶδε, προσέβλεψεν αὐτὸν μετ' ἐκπλήξεως. Τὸ ὠχρόν του πρόσωπον, οἱ ὑπὸ τῶν δακρύων ἐξωγκωμένοι ὀφθαλμοί του κατεμαρτύρουν, ὅτι δὲν διῆλθε τὴν νύκτα κοιμώμενος, ὥστε καὶ αὐτὸς ὁ γηραιὸς στρατιώτης ἤρξατο τέλος πάντων νὰ καταναοῇ, ὅτι οὐσιωδέστερόν τι, καὶ οὐχὶ ἁπλῶς πολιτικὸν ἐνδιαφέρον, εἶχε κατακυριεύσει δεινῶς τὴν καρδίαν του.

« Εἶσαι περίλυπος, υἱέ μου! » εἶπε. « Ὑπεσχέσθην νὰ σὲ ἐπιμεληθῶ ὡς πατήρ σου. Ἐλθὲ εἰς τὰς ἀγκάλας μου καὶ εἰπέ μοι, τί ἔχεις; »

Ὁ Λυσικλῆς ἐῤῥίφθη εἰς τὰς ἀγκάλας του καὶ ἐθρήνει γοερῶς, ὁ δὲ γηραιός του φίλος ἐπίεζεν αὐτὸν σιγῶν εἰς τὸ πατρικόν του στῆθος. Κατενόησεν ὅτι πᾶς λόγος εἶναι μάταιος, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ ψυχροῦ στρατιωτικοῦ δὲν ἐβράδυνον νὰ πλησθῶσι δακρύων, ὅταν συνεῖδε τὴν ἐνδόμυχον ἀγωνίαν τοῦ τρυφεροῦ αἰσθήματος τοῦ νεανίσκου, ἰσχυροτέρου παρὰ ὥςε νὰ δύναται νὰ κατευνασθῇ οὕτως εὐχερῶς.

« Λυσίκλεις, φίλτατέ μου νεανίσκε! » εἶπε τέλος πάντων μὲ τρέμουσαν φωνὴν, « ἔσο γενναῖος· ἄλλως καὶ ἐγὼ αὐτὸς θέλω ἀποβάλει πᾶν θάῤῥος. Ἡ Ἀσπασία δύναται νὰ σωθῇ, ἀλλ' ὄχι ὑπὲρ σοῦ, υἱέ μου. »

« Τὸ γνωρίζω, τὸ γνωρίζω! » εἶπεν ὁ νεανίσκος, ἀνυψῶν πρὸς τὸ φιλόστοργον καὶ συμπαθὲς πρόσωπον τοῦ γηραιοῦ στρατιωτικοῦ τοὺς εἰς τὰ δάκρυα εἰσέτι ἐγκολυμβῶντας ὀφθαλμούς του. « Μὴ φρονῇς τοσοῦτον ταπεινὰ περὶ ἐμοῦ, ὥστε νὰ πιστεύῃς, ὅτι τοῦτο εἶναι τὸ ἐμποιοῦν ἐμοὶ τὸ τὴν καρδίαν μου καταβιβρῶσκον ἄλγος. Ὢ! ἀρκεῖ μοι τὸ νὰ σωθῇ . . . καὶ . . . νὰ γνωρίζω ὅτι . . . εἶναι εὐτυχὴς, » ἐπρόσθεσε σταθερωτέρᾳ τῇ φωνῇ, « καὶ θέλω εἶσθαι εὐχαριςημένος. »

« Εἶσαι γενναιόφρων νεανίσκος, » εἶπεν ὁ Λεώστρατος, ἐναγκαλιζόμενος αὐτὸν καὶ πάλιν μετὰ φίλτρου. « Ἔσο γενναῖος, καὶ ἂς ἀγωνισθῶμεν νὰ τὴν σώσωμεν! »

Ἡτοιμάσθησαν ἔπειτα, ὅπως συνενωθῶσι μετὰ τῶν φίλων, οἵτινες ἔμελλον νὰ συναποτελέσωσι μέρος τῆς ὁμάδος ἐκλεκτῶν ἀνδρῶν, οἵτινες εἶχον ἀποφασίσει ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ νὰ ἀποδείξωσιν εἰς τὸν μέγαν αὐτῶν κυβερνήτορα, ὅτι οἱ εὐπατρίδαι τῶν Ἀθηνῶν δὲν τὸν παρήτησαν.

Μολονότι ὁ Περικλῆς, καθ' ὅσον ἀπέβλεπεν αὐτὸν προσωπικῶς, ἦτο ἀτρόμητος, ἔτρεμεν ὅμως ἤδη ὑπὲρ τῆς γυναικὸς, ἣν ἐλάτρευεν. Ὅτε δὲ ἤγγιζεν ἡ ὥρα, καθ' ἣν ἔμελλε νὰ ῥιφθῇ ὁ κῦβος, ἀπώλεσε τὴν συνήθη εἰς τὰς ἑαυτοῦ δυνάμεις πεποίθησιν, καὶ τὴν ἐκ ταύτης προκύπτουσαν ἀταραξίαν. Ὁ νόμος ἦτο σαφὴς, καὶ ἡ Ἀσπασία οὐδέποτε ἐπροσπάθησε νὰ ὑποκρύψῃ τὴν ἀποστροφὴν καὶ περιφρόνησίν της πρὸς

τὴν οὕτωσὶ δὴ λεγομένην θρησκείαν τῆς πόλεως Ἀθηνῶν. Ἑκατοντάδες μαρτύρων ἠδύναντο νὰ προσκληθῶσι, τῶν ὁποίων αἱ καταθέσεις ἀναποφεύκτως ἔμελλον νὰ τὴν ἐξελέγξωσιν ἔνοχον τοῦ ἐγκλήματος, τὸ ὁποῖον ὁ νόμος τοῦ Διοπείθους ἐτιμώρει μὲ θάνατον. Ὅσῳ δὲ ἐναργέστερον παρίσταντο εἰς τὸ πνεῦμά της τὸ μεγαλεῖον καὶ ἡ δεινότης τοῦ τὴν ζωὴν τῆς φιλτάτης του ἐπαπειλοῦντος κινδύνου, τοσούτῳ μᾶλλον κατηρᾶτο τὸν ἑαυτόν του ὡς τὸν πρωταίτιον τοῦ κινδύνου αὐτοῦ. Ἐγίνωσκεν, ὅτι ἡ γενναιοφροσύνη αὐτῆς οὐδέποτε θὰ συγκατετίθετο εἰς ἀπόδρασιν· ἐγίνωσκεν, ὅτι τὸ τάγμα του, ὅπερ ἔταξε, νὰ τὴν παρακολουθήσῃ δηλονότι εἰς τὴν ἐξορίαν, τῇ ἀπελίμπανε μίαν μόνην αἵρεσιν, μίαν μόνην ὁδόν· δηλονότι, νὰ τὸν συνεπαγάγῃ εἰς τὴν καταστροφήν, ἢ νὰ ἀναλάβῃ ἐφ' ἑαυτὴν πάντα κίνδυνον· καὶ ἠσθάνετο κραταιῶς καὶ ἀναμφιλέκτως, ποῖον ἐκ τῶν δύο θὰ ἐπροτίμα ψυχὴ γενναία, ὡς ἡ τῆς Ἀσπασίας. Τοὐλάχιστον ὅμως ὤφειλε νὰ τὴν γνωθετήσῃ, καὶ ἀντὶ πάσης τιμῆς καὶ θυσίας νὰ ἐξασφαλίσῃ αὐτήν. Ἀντὶ τούτου δὲ ὑπῆρξεν ἰδιοτελὴς καὶ φιλόδοξος, ἐπεστηρίχθη ὑπὲρ τὸ μέτρον ἐπὶ τῆς ἐπιῤῥοῆς του, καὶ ἤδη ἔβλεπεν ἐνώπιόν του τὰς φοβερὰς συνεπείας τοιαύτης διαγωγῆς.

Οὗτοι οἱ πικροὶ στοχασμοὶ κατεβασάνιζον τὸν ἔξοχον πολιτικὸν ἄνδρα, κυλιόμενον ἄϋπνον ἐν τῇ κλίνῃ του καὶ καραδοκοῦντα τὴν ἀνατολὴν τῆς ἠοῦς. Ὅταν δὲ αἱ πρῶται λυκαυγεῖς ἀκτῖνες τῆς πρωΐας ἤρχιζον νὰ διαλάμπωσιν, ἠγέρθη ἐκ τῆς κλίνης του, ἐξῆλθεν εἰς τὴν αὐλὴν τῆς οἰκίας του καὶ ἐπροσπάθει νὰ δροσίσῃ τὸ πυρετωδῶς ἐρεθισθὲν αἷμά του εἰς τὴν ψυχρὰν πρωϊνὴν αὔραν. Ἀλλ' ἤδη ἐπῆλθεν αὐτῷ γλυκύπικρός τις στοχασμός, διότι ἡ φρικαλέα αὕτη ἡμέρα ἦν καὶ ἡ τῶν ἀῤῥαβώνων του μετὰ τῆς εἰς τὴν ἑαυτοῦ καρδίαν φιλτάτης. Ὅτε, διαγνοὺς τὰς συνεπείας τοῦ νόμου τοῦ Διοπείθους, ὑπεσχέθη νὰ συγκοινωνήσῃ τοῦ μέλλοντος τῆς ποθεινοτάτης εἰς τὴν καρδίαν αὐτοῦ Ἀσπασίας, οἱονδήποτε καὶ ἂν ἤθελεν εἶσθαι τοῦτο, αὕτη συγκαταίνεσεν εἰς τοῦτο. Τὸ τάγμα των τοῦτο εἶχε γείνει ἐπὶ μάρτυρι τῷ παντοδυνάμῳ Ὄντι, τῷ συνέχοντι καὶ κυβερνῶντι τὰ σύμπαντα, καὶ ἦτο λοιπὸν ἰδική του, καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ τοὺς χωρίσῃ τι, οὔτε ἐν τῷ βίῳ, οὔτε ἐν τῷ θανάτῳ. Ἐνώπιον τοῦ στοχασμοῦ τούτου κατεσίγασε πᾶσα φιλοδοξία του καὶ ἐλησμόνησε καὶ αὐτὰς τὰς Ἀθήνας. Ἔκραξε τοὺς δούλους του, ἐνεδύθη μὲ ἀσυνήθη καλλωπισμὸν καὶ φιλοκαλίαν, ... διότι ἐπέστη δὴ ἡ ἡμέρα, καθ' ἣν ἔμελλε νὰ ὑποδεχθῇ ἐν τῇ ἑαυτοῦ οἰκίᾳ τὴν ἀγαπητήν του νύμφην! ... καὶ διευθύνθη πρὸς τὴν οἰκίαν αὐτῆς.

Ἡ Ἀσπασία εἶχεν ἤδη πρὸ πολλοῦ ἐγερθῇ, καὶ τὸν ὑπεδέχθη μετὰ τῆς συνήθους φαιδρότητος· ἀλλ' οἱ τεταραγμένοι τῆς φυσιογνωμίας του χαρακτῆρες, οἵτινες τοσοῦτον ἀπαισίως ἀντέκειντο εἰς τὸν εὐπρεπῆ αὐτοῦ καλλωπισμόν, ἐνέβαλον αὐτὴν εἰς μεγίστην ἀνησυχίαν.

« Πάσχεις, ὦ Περίκλεις, » ἐβόησε περίφοβος, δραξαμένη αὐτὸν τῆς χειρός. « Ἡ χείρ σου καίει, ἡ φυσιογνωμία σου εἶναι ἠλλοιωμένη, κατακλίνθητι μικρὸν ὅπως ἀναπαυθῇς! Εἶναι ἀκόμη ἐνωρὶς, καὶ θέλω παρακαθεσθῆ πλησίον σου. »

« Οὐχὶ, οὐχὶ, φιλτάτη! Δὲν χρῄζω ἀναπαύσεως! Ἐλησμόνησας, ὅτι ἠῤῥαβωνίσθημεν ἤδη; Ὕπαγε, ἐνδύθητι, ὅπως προσήκει εἰς τὴν νύμφην τοῦ Περικλέους. Ἦτο καταλληλότατον οἱ ἀῤῥαβῶνές μου νὰ γείνωσιν ὑπὸ τὰς βαθμίδας τοῦ ῥητορικοῦ βήματος, λοιπὸν οὕτω γενέσθω. »

« Ταῦτα εἰσὶν ἀναπλάσματα φαντασίας, ὀνειροπολήματα, πολύτιμέ μου φίλε! Ἐὰν τοῦτο δύναται νὰ σὲ εὐφράνῃ, θέλω ἐνδυθῆ ὡς ἐπιθυμεῖς· ἀλλὰ τοὐλάχιστον ἀναπαύθητι μικρόν. »

« Ὄχι, ἐπίτρεψόν μοι νὰ παρασταθῶ εἰς τὸν στολισμόν σου, » ἀπήντησε μὲ ὑπόπικρον μειδίαμα. « Ἰδοὺ τὸ βραχιόλιον τῆς μητρός μου, » ἐπρόσθεσε, σύρων ἀπὸ τοῦ κόλπου του πολύτιμόν τι ἀδαμαντοκόλλητον κόσμημα· « θὰ τὸ θέσω μόνος μου εἰς τὸν βραχίονά σου! Καὶ ὁ στέφανος ... ὁ νυμφικὸς στέφανος ... μὴ λείψῃ τι! Διότι μὰ τὸν θεόν! ἡ ἡμέρα αὕτη ἔσται ἡ τῶν ἀῤῥαβώνων μας, εἴτε ἐπὶ ζωὴν, εἴτε ἐπὶ θάνατον. Εἶσαι ἰδική μου, ὦ Ἀσπασία, ... διὰ τῆς ἰδίας σου ἐνόρκου ὑποσχέσεως εἶσαι ἰδική μου! Σπεῦσον! καὶ ἐπίτρεψόν μοι νὰ σοὶ ἐπιθέσω ἰδιοχείρως ἐπὶ τὸ μέτωπον τὸν στέφανον! Δὲν ἔχεις μητέρα, ἥτις νὰ πράξῃ τοῦτο ὑπὲρ σοῦ, ἀλλὰ, φιλτάτη, ἀπὸ τῆς ὥρας ταύτης, τὰ πάντα ἔσομαί σοι ἐγώ! »

Ἡ Ἀσπασία ἀνύψωσε τὰς χεῖράς της, διότι ἐν τῷ πεπλανημένῳ βλέμματί του, ἐν τῇ ἀσυμβιβάστῳ ἐμφιλοχωρήσει του καὶ λεπτομερεῖ προνοίᾳ του καὶ περὶ τῶν ἐλαχίστων ἀντικειμένων τῆς ἐνδυματοσίας της ἐν καιρῷ τοιούτῳ, ἐνυπῆρχέ τι εἰς μεγίστην αὐτὴν ἐμβάλλον ἀνησυχίαν, καὶ μονονουχὶ ἐμπνέουσαν αὐτῇ φόβον ὅτι τὸ κραταιὸν αὐτοῦ πνεῦμα συντετάρακται· ἀλλ' ἔσπευσε νὰ πράξῃ κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν του καὶ ἐπανέκαμψε ταχέως, ἐνδεδυμένη ὅπως ἐκεῖνος ἤθελε.

Ἀκίνητος εἶχε διαμείνει ἐκεῖνος ἐπὶ τῆς κλίνης, αὐτῆς ἀποχωρησάσης, αἰσθανόμενος μᾶλλον, ἢ ἀναλογιζόμενος τί ἠδύνατο νὰ ἐκδηλωθῇ κατὰ τὴν προκειμένην ἡμέραν· ὅταν ὅμως ἀπαστράπτουσα ἐκείνη, ἐν τῇ τελείᾳ αὐτῆς ἐνεφανίσθη πάλιν κλλονῇ, καλλονῇ ἐπαυξανομένῃ διὰ τῆς πολυτελοῦς στολῆς, ἐπέβλεψεν ἐπ' αὐτὴν ἐν ὑψηλοφροσύνῃ ἐρῶντος.

« Οὕτως ἔχει καλῶς! » εἶπεν. « Ὅσοι εἶναι ἀνίκανοι νὰ ἐκτιμήσωσι τὸν ἐσωτερικὸν ἀδάμαντα, θέλουσιν ἀπεικάσει τοὐλάχιστον, ὅτι

τοιοῦτος δακτύλιος δὲν κατεσκευάσθη ὅπως περιλάβῃ συνήθη μαρμάρινον λίθον. »

Μετέπειτα, ἐπίασε τὸν βραχίονά της, περιέβαλε περὶ αὐτὸν τὸ ψέλλιον, ἠσπάσθη τὸν βραχίονα, ἀφοῦ τῷ περιέθηκε πρῶτον τὸ βραχιόλιον, ἔλαβε ἔπειτα τὸν στέφανον ἐξ ἀνθέων, τὸν ὁποῖον αὐτὴ εἶχε θέσει ἐπὶ τῆς τραπέζης, ἐπέθηκεν αὐτὸν μετὰ μεγάλης προμηθείας, ὅπως τῇ σταθῇ οὕτως, ὥστε νὰ ἐπιδεικνύῃ ὡραιοτέραν τὴν φυσιογνωμίαν της, ἐπὶ τῶν δασέων καὶ μελαμψῶς ἀπαστραπτόντων πλοκάμων αὐτῆς, τὴν ἐνηγκαλίσθη, καὶ εἶπε μὲ φωνὴν διακεκομμένην ὑπὸ ἐνδομύχου συγκινήσεως.

« Ἀσπασία, φιλτάτη! Ὅτε ἐπέθηκά σοι ἐπὶ τὸ μέτωπον τὸν πρῶτον στέφανον, ἐγένετο κατ' ἐπιταγὴν τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων . . . ἦτο δὲ ἡ γλυκυτάτη ἀνταμοιβὴ τοῦ θριάμβου μου. Ὁ αὐτὸς δῆμος σὲ ἐκάλεσε πάλιν ἐνώπιόν του, καὶ πάλιν ἐπιθέτω σοι ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τὸν στέφανον . . . ἐπὶ τὸν νυμφικὸν θάλαμον . . . ἢ . . . ἐπὶ τὸν τάφον. Ἐνθυμεῖσαι τὴν ἡμέραν ἐκείνην, Ἀσπασία; ὅταν τὸ ἐρύθημά σου ἐπροκάλεσε νέον ἐπευφημιῶν ἀλαλαγμὸν ἐκ τῆς καρδίας τῶν Ἀθηνῶν, ἥτις μέχρι τοῦδε ἓν καὶ τὸ αὐτὸ μὲ ἐμὲ ἔτρεφεν αἴσθημα. Πόσον ὀλίγον ἐφανταζόμην τότε, ἐν τῇ εὐδαιμονίᾳ τῆς στιγμῆς ἐκείνης, ὅτι ἠδύνατό ποτε νὰ ἐπέλθῃ ἡ ἤδη ἐφεσῶσα περίπτωσις! »

Καὶ ἡ Ἀσπασία ἠσθάνθη δάκρυον, οὐχὶ τὸ ἰδικόν της, καταῤῥέον ἐπὶ τὴν παρειάν της.

« Καὶ ἡ καρδία τῶν Ἀθηνῶν θέλει εἶσθαι ἐσαεὶ μετὰ σοῦ, Περίκλεις μου! » εἶπεν ἡ γενναιόψυχος γυνὴ, ἥτις εἰς τὴν μελαγχολικὴν τρυφερότητα τῶν λόγων του ἔβλεπεν ἐξεικονιζομένην πάλιν τὴν σαθεράν του ἀπόφασιν, νὰ μὴ ἐπιζήσῃ μετὰ τὸν θάνατόν της. « Οἱαδήποτε καὶ ἂν ἤθελεν εἶσθαι ἡ ἔκβασις τῆς ἡμέρας ταύτης, δὲν θέλει εἶσθαι προϊὸν τῆς καρδίας, ἀλλὰ τῆς ἀποπλανήσεως τοῦ λαοῦ. Ὁ λαὸς οὗτος ἀγαπᾷ σε, ὦ Περίκλεις, καὶ ὀφείλεις νὰ ζήσῃς ὑπὲρ τοῦ λαοῦ τούτου. Μή μοι φθονήσῃς τὸν ὑψηλόφρονα στοχασμὸν, ὅτι διέσωσα τῇ πόλει τῶν Ἀθηναίων τὸν μέγιστον αὐτῆς ἄνδρα. »

« Λόγοι τοιοῦτοι καὶ τοιαῦτα αἰσθήματα εἶναι ἀντάξια τῆς φιλτ της μου, μεγαλοψύχου Ἀσπασίας! Ἀλλὰ, φιλτάτη, τί ἠδυνάμην νὰ γείνω ἄνευ σοῦ; Σὺ ἦσο ἡ δευτέρα μου, ἡ κρείττων μου ψυχή! ... Ὄχι, ἡμεῖς τοῦ λοιποῦ εἴμεθα Ἕν . . . Τοῦ λοιποῦ οὐδένα πλέον χωρισμόν. »

Ἡ ἐνδόμυχος αὕτη γαλήνη ἐμπεριεῖχε καὶ τρομερώτερόν τι ἀφ' ὅσον ἠδύνατο νὰ προαγγέλλῃ σφοδρὰ καὶ ἐμπαθὴς συγκίνησις, ὥστε ἡ Ἀσπασία ἠσθάνθη σχεδὸν ἀνακούφισίν τινα, ὅταν αἱ φωναὶ τῶν φίλων, οἵτινες κατὰ πρόσκλησιν τοῦ Περικλέους ἤρχοντο νὰ τὴν συνοδεύσωσιν εἰς τὸ δικαστήριον, ἠκούσθησαν, ἀναμιγνυόμεναι μὲ τὸν φκιδρὸν γέλωτα τοῦ Γλαύκωνος, τοῦ ὁποίου καὶ αὐτὸς ὁ τόνος ἐμπεριεῖχέ τι εὐφραῖνον τὴν καρδίαν. Ἡ θύρα ἠνοίχθη καὶ ὁ Περικλῆς εἶδε μετ' ἐκπλήξεως συνάμα καὶ χαρᾶς τὸ ἄνθος τῶν νέων εὐπατριδῶν τῆς πόλεως Ἀθηνῶν, συνελθόντας ὅπως ἐν τῇ προκειμένῃ εὐκαιρίᾳ ὑποστηρίξωσιν αὐτόν. Καὶ ἡ σήμερον ἡμέρα καθίστανεν αὐτῷ διπλασίως εὐκταῖον καὶ πολύτιμον τὸ τοιοῦτον θέαμα.

« Καλὲ κἀγαθὲ Περίκλεις! » εἶπεν ὁ Γλαύκων, προελθὼν, « εἰ καὶ δὲν ἔχομεν σφύρας, ἔχομεν ὅμως καρδίας. Αἰσχυνόμεθα ἐπὶ τῇ καταδρομῇ, ἣν ὤφειλες νὰ ὑποστῇς ἐκ μέρους ἀνδρῶν, τῶν ὁποίων τὴν διαγωγὴν ἡμεῖς δημοσίᾳ ἤδη κατακρίνομεν. Ἐπίτρεψον ἡμῖν νὰ σοὶ ὑπηρετήσωμεν ὡς ἀκόλουθοι ἐπὶ τῆς προκειμένης ὑποθέσεως. Αἱ καρδίαι τοῦ λαοῦ εἶναι ἤδη ἰδικαί σου, ἐπίτρεψον ἡμῖν νὰ προσθέσωμέν σοι εἰς αὐτὰς καὶ τὴν τῶν εὐπατριδῶν. »

Νεῦμα ἀφώνου ἀλλ' εὐγνώμονος ἐπιδοκιμασίας ἦτο πᾶν ὅ,τι ἡ ὑπερχειλίζουσα τοῦ Περικλέους καρδία ἠδύνατο νὰ προσφέρῃ τὴν ὥραν ταύτην. Τί ἔμελεν αὐτῷ ἤδη τῆς πολιτικῆς ἰσχύος καὶ ἐπιῤῥοῆς;.. Ὁ Γλαύκων ἀπετάθη μετέπειτα πρὸς τὴν Ἀσπασίαν, τῆς ὁποίας ὁ στολισμὸς εἰς ἀπορίαν ἐνέβαλεν αὐτόν.

« Οὕτω λοιπὸν ἐγένετο; » εἶπε σιγανῇ τῇ φωνῇ· « καλῶς! καλῶς! ἦτο ἐπόμενον, καὶ ἔπραξεν. . . ὅ,τι ἔπρεπεν. Ἀλλ' ὅταν ποτὲ, ὦ Ἀσπασία, ἀκούσῃς χρηστόν τι περὶ ἐμοῦ, μὴ μὲ λησμονήσῃς ἐντελῶς. . . » ἐσταμάτησε μίαν στιγμὴν καὶ ἔπειτα ἐπρόσθεσεν, . . . « Ἄνθρωπος, ὅστις σὲ ἠγάπα ἀρκούντως, ὥστε νὰ πράξῃ τὸ αὐτό. » Καὶ ἀπεσύρθη, πρὶν ἢ τῷ ἀπαντήσῃ ἐκείνη.

Ἡ συνοδία ἐτέθη εἰς κίνησιν. Οὐδέποτε ἀκολουθία τις συνώδευσε νύμφην τινὰ πρὸς τὰ μέγαρα τοῦ νυμφίου της λαμπροτέρα ἐκείνης, ἥτις συνώδευεν ἤδη τὴν μνηστευτὴν τοῦ Περικλέους πρὸς τὸ δικαστήριον τῆς Ἡλιαίας, ὅπως δικασθῇ ἐπὶ ἐγκλήματι, ἐφ' ᾧ αὐτη ἐκαυχᾶτο καὶ πολὺ ἀπεῖχε τοῦ νὰ ἀρνηθῇ αὐτὸ, πρὸς ἵλασμὸν ὅμως τοῦ ὁποίου ἴσως μετά τινας ὥρας θὰ ἀπητεῖτο αὐτὴ ἡ ζωή της, τοῦ νόμου θάνατον ἐπιβάλλοντος ποινὴν τοῦ ἐγκλήματος τούτου. Τὸ πᾶν παρωμοίαζε μᾶλλον θρίαμβον, παρὰ ἀκολουθίαν, συνοδεύουσαν κατηγορούμενον εἰς τὸ ποινικὸν δικαστήριον.

Ὅτε παρουσιάσθησαν ὑπὸ τὰς στοὰς τοῦ δικαστηρίου οἱ τὴν Ἀσπασίαν συνοδεύοντες, ὁ Ἕρμιππος, ἀναμέσον τοῦ Θουκυδίδου καὶ τοῦ Διοπείθους καθήμενος, εἶχεν ἤδη καταλάβει τὴν θέσιν αὐτοῦ εἰς τὰ ἀριστερὰ τοῦ βήματος, ὄπισθεν δὲ καὶ πλησίον αὐτῶν ἔβλεπέ τις πολλοὺς ἐκ τῶν κορυφαίων τῆς φατρίας. Ὁ Περικλῆς ὡδήγησε τὴν Ἀσπασίαν εἰς τὸ ἕτερον μέρος τοῦ βήματος, καὶ ἐξήγει αὐτῇ, μετὰ

τρυφερᾶς προμηθείας κλίνων ἐπὶ τῆς ἕδρας της, ἅπαντας τοὺς τύπους καὶ τὰς ἐθιμοταξίας τοῦ δικαστηρίου, λέγουσα αὐτῇ καὶ τὰ ὀνόματα τῶν προσώπων, ὅσα μέχρι τοῦδε δὲν ἐγίνωσκε καὶ ἦτο ἄξιον λόγου νὰ γνωρίσῃ. Ὁ Θουκυδίδης ἔῤῥιψε τὸ βλέμμα του πρὸς τὸν μέγαν ἀντίπαλόν του, καὶ εἶδε μετ' ἐκπλήξεως τὴν ἀλλοίωσιν τῆς φυσιογνωμίας του. . . ἦτο καταφανέστατον, τὸ βέλος ἦν ἐμπεπηγμένον ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ. Δὲν ἦτο πλέον ὁ Ὀλύμπιος Περικλῆς, ὅστις παρίστατο μέγα φρονῶν ἐπὶ τῇ δυνάμει αὐτοῦ καὶ μετὰ τόλμης προκαλῶν τὴν ἀντίπαλον φατρίαν· ὅλη αὐτοῦ ἡ ψυχὴ ἐφαίνετο ὡσανεὶ ἐῤῥάγη· ἡ ἀστραπὴ τοῦ βλέμματος εἶχεν ἐξαφανισθῆ· ἡ ὑπερήφανος αὐτοῦ στάσις εἶχε καταβληθῆ· καὶ οἱ δαψιλεῖς ἴουλοι, οἱ δι' ἀσυνήθους σήμερον συντεταγμένοι φροντίδος, ἐπεσκίαζον ἤδη οὕτωσὶ δὴ μαρανθὲν καὶ κοιλωθὲν μέτωπον, ὥστε ὡμοίαζε μᾶλλον φάσμα παρὰ ζῶντα.

« Καλῶς τὸν ἐτρώσαμεν τὴν φορὰν ταύτην! » παρετήρησεν ὁ Θουκυδίδης πρὸς τὸν Διοπείθη. « Δὲν ἐπίστευον, ὅτι θὰ ἐδεικνύετο οὕτως ἀσθενής. »

« Ναί, » ἀπήντησεν ὁ Διοπείθης, « ὁ νόμος μου θέλει μᾶς ἀπολυτρώσει, ἐλπίζω, ἀπὸ τῶν Πεισιστρατειδῶν, μολονότι, ὡς βλέπω, παρουσιάσθησαν σήμερον ὅ,τι πλεῖστοι. »

« Ἠὐχόμην νὰ ἦτο ἤδη ἀποπερατωμένον! » ἀπήντησεν ὁ φίλος αὐτοῦ. « Παρετήρησας πόσοι καὶ ὁποῖοι συνοδεύουσι σήμερον τὸν Περικλέα; Πῶς κατώρθωσε νὰ κερδήσῃ τοσαῦτα μέλη οἰκογενειῶν, τὰ ὁποῖα ἄλλοτε δὲν συνείθιζον νὰ παρουσιάζωνται ὡς ὀπαδοὶ καὶ ἀκόλουθοί του; Τοῦτο μὲ φοβίζει! Ἀλλὰ καὶ μεταξὺ τῶν δικαστῶν βλέπω πρόσωπα, μηδόλως ἀρέσκοντά μοι. Καὶ ἐὰν δὲ αὐτὸς ὁ Περικλῆς δὲν δυνηθῇ νὰ κατορθώσῃ τι, ἤκουσα ὅτι αὐτὴ αὕτη ἡ γυνὴ εἶναι εἰς κατάστασιν, νὰ διευθύνῃ ἄριστα τὴν ἀπολογίαν της. »

« Ναί, ἀλλ' ὁ νόμος εἶναι σαφής! Ὁ Ἀναξαγόρας μὲ ὅλην τὴν προστασίαν τοῦ ἰσχυροῦ φίλου του ἐξελέγχθη ἔνοχος. »

« Ὁπωσδήποτε, ὁ κῦβος ἐῤῥίφθη καὶ ὀφείλομεν νὰ ὑποφέρωμεν τὰς συνεπείας! »

Ἀφοῦ ἐξεπληρώθησαν οἱ συνήθεις τύποι, ὁ Ἕρμιππος, ὅστις ἀπὸ πολλῶν ἤδη ἡμερῶν δὲν εἶχε παρευρεθῆ εἰς κἀνὲν συμπόσιον, ὅπως προπαρασκευασθῇ διὰ τὴν εὐκαιρίαν ταύτην, ἀνέβη τὸ βῆμα καὶ ἤρξατο τὴν κατηγορίαν. Ἀνέφερεν ἁπάσας τὰς αἰτιάσεις, ἃς εἶχον ἀποτείνει καὶ κατὰ τοῦ Ἀναξαγόρου, ἀφορώσας ἀστρονομικὰ καὶ ἕτερα νέα δόγματα, καὶ ἐνεχείρισεν εἰς τοὺς ὑπαλλήλους τοῦ δικαστηρίου ποσόν τι χρημάτων, ὅπως καταθέσωσιν αὐτὸ ἐπὶ τοῦ βωμοῦ, ἀπαιτῶν νὰ ἀνακριθῇ διὰ βασανιστηρίων ὁ ἐπιστάτης τῆς οἰκίας τῆς

Ἀσπασίας, ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τῶν ἐν τῇ οἰκίᾳ τῆς οἰκοδεσποίνης του τελουμένων ὀργίων.

Τὴν πρότασιν ταύτην ἀκούσασα ἡ Ἀσπασία, ἀνέστη, ἔῤῥιψεν ὄπισθεν ἑαυτῆς τὴν σκέπην, ἥτις μέχρι τοῦδε περιεκάλυπτε τὸ πρόσωπόν της καὶ ἀνέκραξε μὲ παρειὰν διαφλεγομένην ὑπ' ἀγανακτήσεως:

« Δικασταί, τοῦτο ποτὲ δὲν θέλω τὸ δεχθῇ! Γινώσκω, ὅτι οὕτωσὶ πράττουσα βλάπτω τὸ συμφέρον μου· γινώσκω, ὅτι ὑμεῖς θέλετε μὲ ὑποθέσει ἔνοχον, ἀπαρνουμένην τὴν προσαγωγὴν τῆς μαρτυρίας ταύτης, καὶ ὅμως ἐμμένω εἰς τὴν ἄρνησίν μου. Ὁ ἀνὴρ, τὸν ὁποῖον ζητεῖς» ἐπρόσθεσεν, ἀποταθεῖσα πρὸς τὸν Ἕρμιππον, « μὲ ὑπηρέτησεν ὡς πιστὸς καὶ ἀγαθὸς ὑπηρέτης, καὶ ὀφείλει τις νὰ ἔχῃ ἐφύβριστον καρδίαν διὰ νὰ φαντασθῇ, ὅτι δύναμαι ποτὲ νὰ ἐξαγοράσω τὴν ἀσφάλειάν μου διὰ τῶν βασάνων ἀθώου ἀνθρώπου. Ἀλλ' ὄχι » ἐπρόσθεσεν, ἀνυψοῦσα τὸ περικαλλὲς ἀνάστημά της εἰς ὁλόκληρον τὸ μεγαλεῖον αὐτοῦ καὶ ἀποσύρουσα ἀπ' αὐτοῦ τὸ βλέμμα της μετὰ κραταιᾶς περιφρονήσεως· « ἠπατήθην, σὺ μοὶ ἀπέδωκας πλήρη δικαιοσύνην ἐν τοῖς ἐνδομύχοις τῆς καρδίας σου. Δικασταί, ἐγίνωσκεν ὅτι ἐγὼ θὰ ἀπέκρουον τὴν αἴτησίν του ταύτην, καὶ διὰ τοῦτο ἐπρότεινεν αὐτήν. »

« Δὲν εἶναι εὐγενὲς πλάσμα; » ἐψιθύρισεν ὁ Γλαύκων πρὸς τοὺς περὶ ἑαυτὸν εὐπατρίδας νεανίσκους. « Ἔχει δίκαιον ὁ Περικλῆς νὰ ἔχῃ οὕτωσὶ σύννουν καὶ κατηφὲς τὸ πρόσωπον, ἀλλὰ θὰ τὴν σώσωμεν. Δὲν πρέπει αἱ Ἀθῆναι νὰ καταῤῥυπωθῶσι καὶ μὲ τὸ αἶσχος, ὅτι ἐθυσίασαν τοιαύτην γυναῖκα. »

Ὁ Ἕρμιππος περιέβλεψε μειδιῶν πέριξ αὐτοῦ· διότι ᾐσθάνετο ὅτι ἐκέρδησε τὴν πρώτην νίκην, ἐπειδὴ ὁ κύριος, ὁ ἀρνούμενος τὸ νὰ ἐπιτρέψῃ νὰ ὑποβληθῇ εἰς τὰ βασανιστήρια ὁ δοῦλός του, διήγειρε πάντοτε ὑπόνοιαν, ὅτι ἔχει ἀποχρῶντας λόγους νὰ φοβῆται τὴν μαρτυρίαν του. Εἰς οὐδενὸς εἰσέτι εἶχεν ἐπέλθει τὸν νοῦν, ὅτι δύναται νὰ ἦναί τις φιλάνθρωπος καὶ πρὸς τοὺς δούλους αὐτοῦ, καὶ ἡ Ἀσπασία εἶχε δίκαιον, συμπεραίνουσα ὅτι διὰ τῆς ἀρνήσεώς της ταύτης ἐχειροτέρευε τὴν θέσιν της. Ὁ κατήγορός της δὲν ἐβράδυνε νὰ ἐφελκύσῃ τὴν προσοχὴν τῶν δικαστῶν ἐπὶ τῆς ὑπονοίας, ἣν τοιαύτη ἄρνησις ἐμπεριεῖχε· παρετήρησεν ὅτι μέγα μέρος τῆς κατηγορίας του ἐπιστηρίζεται ἐπὶ πράξεων τελουμένων ἐν τῇ οἰκίᾳ της, ὅτι οἱ συμμετέχοντες τῶν ἀξιοποίνων τούτων πράξεων, δι' αὐτὸ τοῦτο διότι εἰσὶ συνένοχοι, οὐδέποτε ἤθελον στέρξει νὰ παρουσιασθῶσιν ὡς μάρτυρες, καὶ ὅτι ἑπομένως μόνοι οἱ δοῦλοι ἦσαν οἱ μὴ ἐνδιαφερόμενοι μάρτυρες. Τὴν κατηγόρει μὲ ἐκφράσεις ἐπίτηδες εὐτελεστάτας καὶ ἐφυβρίστους. . . διότι ἤθελον διὰ τούτου καὶ νὰ ἐπιδηλητη-

ριάσωσιν ἔτι μᾶλλον τὸ ἐπιφερόμενον τραῦμα. . . ὡς διαφθείρασαν τὰ ἤθη τῆς πόλεως δι' ἀκολάστου βίου, ὡς δελεάσασαν ἐλευθέρας καὶ ἐπισήμους παρθένους εἰς τὴν οἰκίαν της, ὅπως δι' αὐτῶν κορέσῃ τὰς ἀκαθάρτους ὀρέξεις τοῦ ἰσχυροῦ αὐτῆς προστάτου, διὰ δὲ τούτων ἁπάντων ὑποσκάψασαν αὐτὰ τὰ θεμέλια τῆς χρηστοηθείας καὶ τῆς θρησκείας τῆς τῶν Ἀθηναίων πόλεως.

« Βλέπετε, δικασταί! » ἐπρόσθεσεν, ὅτι ἡ κατηγορία αὕτη ἐξ ἀνάγκης ἀποβαίνει ματαία καὶ οὐδὲν δύναται νὰ προκύψῃ ὄφελος ἐξ αὐτῆς, διὰ τὴν ἔλλειψιν μαρτυριῶν, ἀφοῦ ἐκείνους, τοὺς ὁποίους ἔχομεν νὰ φέρωμεν μάρτυρας τῶν ὀργίων τούτων, καὶ οἵτινες δύνανται νὰ μᾶς καταδείξωσι τὸν καιρὸν, τὸν τόπον καὶ τοὺς μετασχόντας τῶν ὀργίων τούτων, τοὺς ἀπαρνοῦνται εἰς τὸ δικαστήριον, ματαιοῦντες οὕτω αὐτὸν τὸν προορισμὸν τῶν δικαστηρίων εἰς ἀποκάλυψιν τῶν ἐνόχων. Ὑμέτερον εἶναι ἤδη καθῆκον νὰ δείξητε, ὅτι τοιαῦτα τεχνάσματα καὶ τρόποι ὑπεκφυγῆς δὲν ἐπιτυγχάνουσι παρ' ἡμῖν. Θέλω παρουσιάσει ἀξιοπίστους μάρτυρας τῆς ἀσεβείας τῶν λόγων της, ἐπειδὴ δὲ αἱ πράξεις παρακολουθοῦσι τοῖς λόγοις, καὶ εἶναι ἀνάλογοι τούτων, ζητῶ ἕνεκα τούτων ἁπάντων τὴν καταδίκην της. »

Μεθ' ὃ προσεκάλεσε μάρτυρας, οἵτινες κατέθεσαν ὅτι εἰς διαφόρους περιστάσεις ἤκουσαν τὴν Ἀσπασίαν νὰ διαλέγηται δι' ἐκφράσεων περιφρονητικῆς μομφῆς κατὰ τῶν θρησκευτικῶν λιτανειῶν καὶ τελετῶν τῆς πόλεως, καὶ ἀφοῦ οἱ δικασταὶ ἤκουσαν τὰς μαρτυρίας ταύτας, ἐξηκολούθητε τὸν λόγον του ὡς ἐφεξῆς.

« Ἤδη ἔχετε πληρεστάτην τὴν ἀπόδειξιν, ὦ δικασταὶ, ὅτι ἡ κατ' αὐτῆς κατηγορία μου ἐπιστηρίζεται εἰς ἀναμφίλεκτα πράγματα. Ὁ νόμος εἶναι σαφὴς, καὶ ὁ ὑμέτερος ὅρκος ὑποχρεοῖ ὑμᾶς νὰ δικάσητε κατὰ τοὺς νόμους. Μὴ στοχασθῆτε, τίς εἶναι ὁ ἤδη ἐνώπιόν σας ὡς παραβάτης τοῦ νόμου παριστάμενος· μὴ πλανήσωσιν ὑμᾶς οἱ ὀφθαλμοὶ ὑμῶν, καὶ ἕνεκα τοῦ κάλλους αὐτῆς ἐπιλάθησθε τῆς ἐνοχῆς αὐτῆς, ἀλλὰ στηρίξατε τὸ κράτος τοῦ δήμου δι' ἀποφάσεως, ἥτις μέλλει νὰ ἀποδείξῃ εἰς ἐκείνους τοὺς εὐπατρίδας» εἶπε δεικνύων πρὸς τοὺς συνοδεύσαντας τὴν Ἀσπασίαν, « οἵτινες ἤλπισαν ὅτι θὰ σᾶς καταπλήξωσι διὰ τῆς παρουσίας των, ὅτι καὶ αὐτοὶ, ὡς καὶ πάντες οἱ ἄλλοι, ὑπάγονται ὑπὸ τὴν αὐστηρότητα τῶν νόμων, καὶ ἂς μὴ ἐλπίσωσι νὰ ἀποπλανήσωσι διὰ τῆς αὐθαδείας των τὸ δικαστήριον ἀπὸ τοῦ προορισμοῦ του, ὅπως ἀπονέμῃ αὐστηρὰν τὴν δικαιοσύνην. »

« Σὲ εὐχαριστοῦμεν, φίλε Ἕρμιππε, » εἶπεν ὁ Γλαύκων σιγανῇ τῇ φωνῇ· « ὀψόμεθα τοῦτο ἐν τῷ προσήκοντι καιρῷ. » Ἀλλὰ δυσάρεστός τις γογγυσμὸς διηγέρθη ἐπὶ τῇ πονηρᾷ ταύτῃ προκλήσει μεταξὺ τῶν δικαστῶν, καὶ ὁ Γλαύκων ἐσιώπησε.

Ἤδη ἀνέστη ὁ Περικλῆς ἀπὸ τῆς μέχρι τοῦδε ἕδρας αὐτοῦ, εἰς ἣν ἐκάθητο ὄπισθεν τῆς Ἀσπασίας, καὶ προέβαινε βραδέως, ὅπως ἀναβῇ τὸ βῆμα, δημηγορήσων. Οὐδεὶς φθόγγος . . . οὐδεμία ἀναπνοὴ διέκοπτε τὴν βαθεῖαν σιγήν· οὕτωσὶ δὴ μεγίστη ἦν ἡ ἀνυπομονησία πάντων τῶν παρευρισκομένων νὰ ἀκούσωσι, τίνι τρόπῳ θέλει διευθύνει τὴν ἀπολογίαν. Ἀλλὰ πρὸς ἔκπληξιν πάντων ἵστατο σιγῶν. Ἐξηντλημένος ὑπὸ τῆς ἀγρυπνίας καὶ τῶν μεριμνῶν ᾐσθάνετο τὴν καρδίαν ἑαυτοῦ καὶ τοὺς κροτάφους πάλλοντα τρανῶς καὶ δεινῶς· ἀλλ' ἡ γαλήνη τοῦ πνεύματος, ἥτις τοσοῦτον τῷ ἦτο ἤδη ἀναγκαία, ὅπως ἐκτελέσῃ κραταιῶς τὸ προκείμενόν του καθῆκον, εἶχεν ἀποπτῆ ἀπ' αὐτοῦ, καὶ ἐν τῇ ἀγωνίᾳ τῆς συναισθήσεως, ὅτι ἡ ἰσχὺς τοῦ πνεύματός του τὸν ἐγκατέλιπεν, ἀκριβῶς τὴν στιγμὴν ἐκείνην, καθ' ἣν ἔχρῃζε μάλιστα αὐτῆς, ἐκάλυψεν ὁ ὑψηλόφρων ἀνὴρ διὰ τῆς χλαμύδος αὐτοῦ τὸ ἑαυτοῦ πρόσωπον καὶ . . . ἐρράγη εἰς δάκρυα.

Οἱ κατήγοροι ἀντήλλαξαν βλέμμα θριάμβου, ἀλλ' ὁ θρίαμβός των ἦν λίαν βραχυχρόνιος. Πότε ἐκοιμήθη βαθὺν ὕπνον ἡ Ἀθηναϊκὴ εὐαισθησία; Εἰς τὴν θέαν τῆς ἀσυνήθους ταύτης συγκινήσεως ΕΚΕΙΝΟΥ ὅστις μέχρι τοῦδε τοῖς εἶχεν ἀείποτε ἐμφανισθῆ ὡς ὁ θεὸς, τοῦ ὁποίου τὴν ἐπωνυμίαν οὕτωσὶ δὴ ἐνησμενίζοντο νὰ τῷ ἀποδίδωσιν, ἠγέρθησαν οἱ δικασταὶ θορυβοῦντες ἀπὸ τῶν ἑδρῶν των καὶ συνωθοῦντο περὶ τὸν βωμὸν, ἐνῷ Ἡράκλειός τις μορφὴ καὶ φωνὴ Στέντορος ἀνεβόα τοὺς ἐφεξῆς λόγους, ἐπαναληφθέντας προθύμως ὑφ' ἁπάντων τῶν παρεστώτων·

« Ἡ Ἀσπασία εἶναι ἀθῴα! Ἡ Ἀσπασία ἀπολύεται τῆς κατηγορίας! »

Ὁ Περικλῆς ἀνήγειρε τὴν κεφαλὴν, ὡσανεὶ ἄνθρωπος αἴφνης ἀνανήφων ἀπὸ τρομεροῦ ὀνείρου, καὶ σχεδὸν ἐσκοτοδινία καὶ ἐκλονίζετο ὑπὸ τοῦ αἰφνιδίως προσβαλόντος αὐτὸν ἀγαλλιάσεως αἰσθήματος. Διότι ἔβλεπε τὸν μελαμψὸν βραχίονα, ὅστις τοσοῦτον ἀρίστως ἀνετίνασσε τὴν σφῦραν, ἀνυψωμένον πρὸς αὐτὸν, ἐνῷ τὸ πλατύσχημον πρόσωπόν του διέλαμπεν ἐν θριαμβευτικῷ μειδιάματι, καὶ ἀνεγνώρισε Μητρόδωρον τὸν ὁπλοποιὸν, ἀπαντήσαντα πρὸς τὸ βλέμμα αὐτοῦ, τὸ ἐμφαῖνον εὐγνώμονα ἀναγνώρισιν, διὰ νέας κραυγῆς, « Ἡ Ἀσπασία εἶναι ἀθῴα, ἡ Ἀσπασία ἀπολύεται τῆς κατηγορίας! » καὶ οὐδὲν ἔβλεπε πλέον . . . διότι ἡ καρδία τῶν Ἀθηνῶν ἦν ἰδική του, καὶ ἡ Ἀσπασία ἔκειτο εἰς τὰς ἀγκάλας του.

Ἐν τοσούτῳ ἤνοιξεν ὁ Πρόεδρος τὰς κάλπας, καὶ ἤρξατο διὰ τὸν τύπον νὰ ἀριθμῇ τὰς ψήφους· ἀλλὰ ταχέως ἔλαβε τὸ πινάκιον, ἔσυρε βραχεῖάν τινα γραμμὴν ἐπὶ τοῦ κηρώματος, καὶ ἀνεβόησε τρανῇ τῇ φωνῇ, ὅτι ἡ κατηγορουμένη ἠθωώθη παμψηφί. Οὐδεμία ὅλως μέλαινα ψῆφος εὑρέθη ἐν τῇ κάλπῃ τῆς καταδίκης.

« Οὕτω! » εἶπεν ὁ Θουκυδίδης· « τετέλεσται, καὶ ὁ Δεώστρατος εἶχε δίκαιον. Τίς ὅμως ἠδύνατο νὰ φαντασθῇ, ὅτι ὁ ἄνθρωπος οὗτος ἦν ἄρα ἐπίσης ἀκαταμάχητος ἔν τε τῇ ἀσθενείᾳ καὶ ἐν τῇ δυνάμει του! »

Ἐνῷ συνέβαινον ταῦτα, ὁ Περικλῆς εἶχεν ἕνα μόνον στοχασμόν. Ἐν τῇ πλήρει σαναισθήσει τῆς εὐδαιμονίας του ἐλησμόνησε πᾶν αἴσθημα ἔχθρας, καὶ μὲ παρειὰν διαφλεγομένην εἰσέτι ὑπὸ τῆς στιγμιαίας συγκινήσεως, ἐνῷ τὸ ἀετῶδες βλέμμα του εἶχεν ἀναλάβει πάλιν τὴν συνήθη ζωηρότητά του, ἔλαβε τὴν δεξιὰν τῆς μέχρι λατρείας φιλτάτης αὐτῷ Ἀσπασίας, καὶ ἀποτεινόμενος πρὸς ἅπασαν τὴν ὁμήγυριν, ἐβόησε μὲ φωνήν, ἥτις, εἰ καὶ δὲν εἶχεν ἅπασαν αὐτῆς τὴν κραταιὰν δύναμιν, οὐχ ἧττον ὅμως καὶ διὰ τῆς συγκινήσεως, ἥτις ἐνεφαίνετο ἐν αὐτῇ, ἐπενήργει λίαν γοητευτικῶς ἐπὶ τοὺς ἀκούοντας.

« Ἀθηναῖοι! μοὶ ἐχαρίσατε πλειότερον καὶ τῆς ζωῆς αὐτῆς. Σᾶς λαμβάνω ἤδη μάρτυρας ὅτι συζεύγνυμαι διὰ τῶν δεσμῶν τοῦ γάμου μετὰ τῆς Ἀσπασίας, τῆς θυγατρὸς τοῦ Ἀξιόχου, καὶ σᾶς παρακαλῶ νὰ τιμήσητε ὡς προσκεκλημένοι τὴν ἑορτὴν τοῦ γάμου! »

Ἀλαλαγμὸς ἐπευφημιῶν ἀντήχησεν ἀπὸ τραχέων λαρύγγων, ἀλλ' ἐξ εἰλικρινεστάτων καρδιῶν, καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ Ἡλιασταὶ ἐβόων· « Ζώησαν μακραίωνες ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία! »

Ἡ κραυγὴ αὕτη ὑπεδέχθη προθύμως ὑπὸ τοῦ ἐν τῇ ἀγυιᾷ παρεστῶτος λαοῦ, ἐπανελήφθη ὑπὸ τῶν ἐργατῶν, οἵτινες εἰργάζοντο εἰς τὰ Μακρὰ τείχη, καὶ ἀντεφωνήθη μετ' ἀλαλαγμοῦ ὑπὸ τῶν ναυτῶν καὶ πλοιάρχων τοῦ Πειραιῶς.

Διαρκοῦντος εἰσέτι τοῦ ἐνθουσιώδους τούτου ἀλαλαγμοῦ, ἐξῆλθον τοῦ Δικαστηρίου ἡ Ἀσπασία καὶ ὁ μεθ' οὗ ἤδη εἶχεν ἁρραβωνισθῆ μνηστήρ της. Ὁ Γλαύκων ἀνέμεινε μικρόν τι εἰσέτι, ἐναπολειφθεὶς ἐν τῷ δικαστηρίῳ, καὶ ἀποταθεὶς πρὸς τοὺς περὶ ἑαυτὸν εὐπατρίδας, τοὺς συνεχάρη διὰ τὸν θρίαμβόν των. « Δὲν εἴμεθα εἰσέτι ἀνίσχυροι ἐν Ἀθήναις, ἀρκεῖ μόνον νὰ θέλωμεν νὰ φανῶμεν δραστήριοι. » εἶπεν. « Ἡ σήμερον ἂς μᾶς χρησιμεύσῃ ὡς μάθημα διὰ τὸ μέλλον. Ἀπόψε δίδω εἰς τὴν οἰκίαν μου ἑσπερινὴν συναναστροφὴν μετὰ συμποσίου, ὅπως πανηγυρίσωμεν τὴν νίκην μας. Σᾶς ἔχω ἅπαντας προσκεκλημένους! »

Ὁ Δεώστρατος προσέβλεψεν ἐπὶ τὸν νέον φίλον του καὶ εἶπε φιλοφρόνως. « Ἡ πανήγυρις αὕτη θέλει εἶσθαι λίαν φαιδρὰ διὰ γηραιὸν

στρατιωτικὸν καὶ τὸν συνεταῖρόν του νεανίσκον. Πανηγύρισον τὸν θρίαμβόν σου, νέε μου, ἡμεῖς δὲ θέλομεν σὲ ἐνθυμεῖσθαι διαμένοντες οἴκαδε. » Εἶτα δὲ ἔλαβε τὴν χεῖρα τοῦ Γλαύκωκος καὶ ἐπρόσθεσε· « Παρέστησας πρόσωπον, ὁποῖον μόλις ἤλπιζον παρὰ σοῦ. Προχώρησον εἰς τὸ ἔντιμον στάδιον, εἰς ὃ εἰσῆλθες ἤδη, καὶ δεῖξον ἡμῖν, ὅτι αἱ Ἀθῆναι ἔχουσιν εἰσέτι ἄνδρας, οἵους τὸ πάλαι! »

« Ἀγαθὲ, πολύτιμέ μου φίλε! » εἶπεν ὁ Λυσικλῆς, ὅταν ἀπεμακρύνθησαν. « Εἰσέδυς εἰς τὰ κρύφια τῆς καρδίας μου. Ἐβαρέθην τὰς Ἀθήνας καὶ τὰ σφοδρὰ πάθη των. Ὁ πατήρ μου ἔχει δίκαιον. Ἐν τῇ γαλήνῃ τοῦ ἀγροτικοῦ βίου, ὑπὸ τὰ ἄσματα τῶν πτηνῶν καὶ τοὺς μυκηθμοὺς τῶν ταύρων δύναμαι νὰ διάγω ἀτάραχον βίον. Οἱ ὀλίγοι οὗτοι μῆνες μὲ ἐγήρασαν, καὶ ὡς γέρων ἐπιποθῶ τὴν ἠρεμίαν καὶ τὴν ἀνάπαυσιν! »

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΜΣΤ.΄

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ.

Μετά τινας ἡμέρας, αἱ ἀγυιαὶ τῆς πόλεως τῆς Παλλάδος ὑπῆρξαν τὸ θέατρον ἑορτῶν καὶ πανηγύρεων πρὸς τιμὴν τῶν γάμων τοῦ Ὀλυμπίου Περικλέους μετὰ τῆς χαριτοβρύτου Ἀσπασίας, ἐνῶ ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐκλεκτὸς θίασος ὀρχουμένων καὶ ᾀδόντων ὑπὸ τὸν ἦχον μουσικῶν ὀργάνων συνῴδευαν αὐτὴν φερομένην ὡς νύμφην εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἐνδόξου συζύγου της, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ τῶν ὁπλοποιῶν συντεχνία καὶ ἐπὶ κεφαλῆς αὐτῶν ὁ Μητρόδωρος παρεκάθηντο ἀναμὶξ μετὰ τῶν ἄλλων Ἡλιαστῶν εἰς μακρὰς σειρὰς τραπεζῶν, τεταγμένων ἐπὶ τῆς πλατείας τῆς Ἀγορᾶς, εὐωχούμενοι καὶ ἐν εὐθυμίᾳ καὶ ἀλαλαγμῷ πανηγυρίζοντες τὸ συνοικέσιον τῆς τὰ μάλιστα ἀξιεράστου τῶν χρόνων ἐκείνων γυναικὸς καὶ τοῦ περικλεεστάτου καὶ μεγίστου τῆς ἐποχῆς του πολιτικοῦ ἀνδρός. Ὁ ἀλαλαγμὸς, αἱ ὀρχήσεις καὶ τὰ ᾄσματα τῶν εὐθυμούντων διήρκεσαν τὴν νύκτα ἐκείνην μέχρι βαθέως ὄρθρου.

Τὴν εὐτυχῆ δὲ ταύτην συζυγίαν οὐδὲν διετάραξεν ἀνιαρὸν σύμβαμα μέχρι τῆς ὥρας, καθ' ἣν ὁ θάνατος διέλυσεν αὐτήν. Ἀφ' ἧς στιγμῆς τὸ εὐτυχὲς τοῦτο συνώκησε τῶν ἀπαραμίλλων συζύγων ζεῦγος, ὁ βίος αὐτῶν ἐκαλλύνετο διὰ τῆς ἀπολαύσεως ἁπάντων τῶν ἐφετῶν, ὅσων ἦσαν προωρισμένοι ἐκ φύσεως καὶ ἀγωγῆς νὰ ἀπολαύσωσι καὶ ὅσα ποτὲ ἐνδομύχως αἱ καρδίαι των εἶχον ἐπιποθήσει. Ὁ Περικλῆς εὗρεν ἐν τῇ Ἀσπασίᾳ τὸ στήριγμα, ὅπερ ἔκπαλαι ἐπόθει ἡ καρδία του· ἐπὶ τοῦ στήθους αὐτῆς ἐνεπνέετο καὶ ὡρίμαζε τὰ πολιτικά του σχέδια, καὶ ἡ μεγαλοφυΐα αὐτῆς καθωράϊζε τὰ ἀρχέτυπα τῶν πρὸς τὸν λαὸν δημηγοριῶν του. Αὕτη τὸν συνώδευε καὶ εἰς τὰς ἐκστρατείας του, αὕτη δὲ συνεμερίζετο καὶ ἀνεκούφιζε καὶ πάσας αὐτοῦ τὰς μερίμνας, ὁσάκις ἐν τῇ οἰκιακῇ του ἡσυχίᾳ ἐνησχολεῖτο εἰς τὰς πολιτικάς του σκέψεις. Οὐδέποτε ἐξῆλθε τὴν πρωΐαν ἐκ τῆς οἰκίας του ὁ Περικλῆς, χωρὶς προηγουμένως νὰ περιπτυχθῇ τὴν πεφιλημένην του σύζυγον ἐν διαπύρῳ ἀσπασμῷ, οὐδ' ἐπανῆλθέ ποτε οἴκαδε χωρὶς καὶ πάλιν τὸν αὐτὸν νὰ ἀποδώσῃ αὐτῇ ἐγκάρδιον ἀσπασμόν. Ἐπέστεψε δὲ τὸν εὐτυχῆ τοῦτον γάμον καὶ γέννησις υἱοῦ, κληρονόμου τῶν προτερημάτων τοῦ πατρὸς, ὁ δὲ φιλόστοργος πατὴρ καὶ σύζυγος ἔσχε τὴν ἀγαλλίασιν νὰ ἴδῃ καὶ τὴν κατάργησιν τοῦ νόμου, τοῦ ἀποκηρύττοντος τὰ μετὰ ἀλλοδαπῶν γυναικῶν συνοικέσια, καὶ τὸν ὁποῖον οἱ Ἀθηναῖοι προθυμότατα κατήργησαν, ὡσανεὶ ἐπεπόθουν νὰ ἐνδείξωσι τὴν πρὸς τὸν μέγαν αὐτῶν οἰκοστρόφον εὐγνωμοσύνην, εἰς ἀντάλλαγμα τῆς πικρίας, δι' ἧς ἄλλοτε ἐν στιγμῇ παραφορᾶς καὶ δυσθυμίας τὸν εἶχον ποτίσει. Ὁ τοῦ Περικλέους καὶ τῆς Ἀσπασίας υἱὸς ἐνεγράφη εἰς τὰ ληξιαρχικὰ βιβλία, ὡς νόμιμος τῆς γενεᾶς τοῦ Ξανθίππου βλαστὸς, καὶ ἡ Ἀσπασία ἀπήλαυσεν ἅπαντα τὰ πολίτιδος Ἀθηνῶν προνόμια.

Τὸν λαμπρὸν ὅμως θρίαμβον καὶ τὴν νίκην τοῦ μεγάλου καὶ ἐξόχου τούτου διὰ τὰς σπανίας πολιτικάς του ἀρετὰς ἀνδρὸς οὐδεμία προσωπικῆς ἐκδικήσεως ἐμίανε κηλίς. Διὰ τοῦ ὀστρακισμοῦ, τοῦ φιλανθρωποτάτου τούτου μέσου τῶν ἀρχαίων δημοκρατιῶν, ὅπερ οὐδεμίαν τῷ ἐξοστρακιζομένῳ προσῆπτεν αἰσχύνην, ἀπεμακρύνθη τῶν Ἀθηνῶν ὁ τῆς ἀντιπάλου φατρίας ἀρχηγὸς Θουκυδίδης, τοὺς δὲ λοιποὺς ἀντιπολιτευομένους κατηνάγκασεν εἰς ἀπραξίαν μᾶλλον ἡ συναίσθησις τῆς ἀδυναμίας των, παρὰ ἐνέργειά τις τοῦ Περικλέους. Οὐδεμία πρᾶξις τοῦ μεγάλου τούτου ἀνδρὸς μνημονεύεται, καταμαρτυροῦσα μνησικακίαν καὶ πόθον ἐκδικήσεως. Θεῷ ἐναλίγκιος, οὐχ ἧττον διὰ τὴν πρόθυμον συγχώρησιν τῶν ἀδικημάτων ὅσα ὑφίστατο, ὅσον καὶ διὰ τὸ μεγαλοφυὲς καὶ ὑπέροχον αὐτοῦ πνεῦμα, ἔκρινεν ἀνάξιον ἑαυτοῦ τὸ μνησικακῆσαι δι' ὅσα ἔπασχεν ἀδικήματα, οὐδέποτε δ' ἔπραττέ τι ἐκ προσωπικῶν ὁρμώμενος ὑπολογισμῶν. Τὸ μόνον, ὅπερ ἠδύνατο ἴσως νὰ δικαιολογήσῃ ἀμυδρὰν ὑπόνοιαν τοῦ ὅτι δὲν εἶχεν ἐντελῶς ἐν τῇ καρδίᾳ του σβεσθῇ ἡ ἀλγεινὴ τοῦ παθήματος τοῦ Φειδίου ἀνάμνησις, εἶναι ἡ περίπτωσις, ὅτι ἀποφασίσας νὰ μὴ ἐγκαταλίπῃ οὐδέποτε μόνην καὶ ἀφύλακτον ἐν Ἀθήναις τὴν Ἀσπασίαν του παρελάμβανεν αὐτὴν μεθ' ἑαυτοῦ, ὁσάκις τὰ καθήκοντά του ὡς στρατηγοῦ ὑπεχρέουν αὐτὸν νὰ ἀποδημήσῃ.

Ὁ ἀνθρώπινος βίος παριστάνεται ἡμῖν ἐν τῇ ἱστορίᾳ κατηφέστερος καὶ ἀνιαρώτερος, παρ' ὅσον ὑπῆρχεν ἀληθῶς ἐν τῇ πραγματικῇ αὐτοῦ μετὰ τῶν καθ' ἕκαστα λεπτομερειῶν ἀναπτύξει. Οὐδεμίαν ἐν τῇ τῶν βίων ἐξιστορήσει ἀπαντῶμεν μνείαν τῶν ἀγαλλιάσεων, ὅσαι καθωραΐζουσι τὰς ὥρας τῆς ἀπράγμονος ἀπολαύσεως, οὐδὲ τῶν μυρίων λεπτῶν τέρψεων καὶ ἡδονῶν, ἃς δωροφορεῖ τοῖς ἀνθρώποις ὁ κοινωνικὸς καὶ οἰκιακὸς βίος. Ἡ μόνον σπουδαῖα καὶ ἐπίσημα καὶ ἀξιομνημόνευτα συμβάντα καὶ γεγονότα θηρεύουσα ἱστορία οὐδένα λόγον ποιεῖται τῆς εὐδαιμονίας, ἣν ἐνσταλάζουσιν εἰς τὰς καρδίας ἡμῶν ἐντεῦθεν μὲν ἀξιέραστον καὶ κατὰ πᾶν ἡμῶν διάβημα συνοδεῦον ἡμᾶς ἰσόθεον ὄν, ἐκεῖθεν δὲ τὸ ὑπέροχον καὶ ζωογονοῦν τὴν καρδίαν καὶ τὸν νοῦν ἡμῶν πνεῦμα, ἡ ἐπήρεια ἀκυμάντου ὑγιείας καὶ εὐδίου καὶ τερπνοτάτου διαυγοῦς ἀέρος, ὁ ἀπαστράπτων ἥλιος, τὸ γλυκύτατον τοῦ ἐνάστρου οὐρανοῦ φῶς, καὶ ἐν ἑνὶ λόγῳ πάνθ' ὅσα λεπτοτάτας καὶ μυρίας εὐφροσύνας δωροφοροῦσι κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἐπιγείου βίου του εἰς τὸν ἄνθρωπον, τέρποντα τὴν καρ-

δίαν αὐτοῦ καὶ ἀγαλλιάσεως τὴν ψυχήν του πληροῦντα. Περὶ ἁπασῶν τούτων τῶν προσωπικῶν καὶ ἰδιωτικῶν λεπτομερειῶν βαθυτάτην τηρεῖ ἡ ἱστορία σιγήν. Καταγγέλλει ἡμῖν ἡ ἱστορία διάψευσιν τερπνῶν ἐλπίδων, ἀποτυχίας, νόσους καὶ θάνατον, καὶ ἀνακράζομεν «Διὰ τί φεῦ ἐγεννήθη ὁ ἄνθρωπος μόνον διὰ νὰ βασανίζηται καὶ νὰ ὑποφέρῃ δεινὰ καὶ πόνους;» Καὶ ὅμως ἀπατώμεθα, ὁ δὲ ἄνθρωπος δὲν ἐπλάσθη μόνον ὅπως βάσανα καὶ πόνους ὑποφέρῃ. Ἔτη εὐφροσύνης καὶ χαρᾶς προακονίζουσι τὴν ψυχὴν ἡμῶν πρὸς τὰ ἐπελευσόμενα δεινὰ καὶ πρὸς τοὺς πόνους, ὅταν δὲ τὰ δεινὰ καὶ οἱ πόνοι ἐπέλθωσι, καὶ τότε συνοδεύονται ὑπὸ τοσούτων καὶ τηλικούτων ἀνακουφιστικῶν καὶ πραϋντικῶν περιστάσεων διὰ τοὺς ὅσοι δὲν ἀποκρούουσιν ἰσχυρογνωμόνως τὰς βραχείας καὶ λεπτὰς εὐφροσύνας, τὰς ὁποίας φιλόστοργος τῶν ἁπάντων πλάστης μετὰ τηλικαύτης σοφίας καὶ φιλοστόργου προνοίας κατέσπειρε πρὸ τῶν ποδῶν μας, ὥστε τὰ δεινὰ καὶ οἱ πόνοι ἐν τῇ πραγματικότητι δὲν ἔχουσι τὸ ἀπελπιστικὸν ἐκεῖνο ἄλγος, ὅπερ αἰσθανόμεθα ἀναγινώσκοντες τὰ ὅσα ἡ ἱστορία μᾶς παριστάνει βάσανα καὶ δεινὰ δυστυχήματα.

Ἐξεθέμεθα μέχρι τοῦδε πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τῶν ἀναγνωστῶν μας τὴν διήγησιν μέρους τινὸς ἐκ τοῦ βίου ἑνὸς ἀνθρώπου, εἰς ἣν ἀναγκαίως ὀφείλει νὰ θέσῃ πέρας ὁ θάνατος. Ἀλλ' ἡ πρὸς τὸν τάφον ἄγουσα ὁδὸς ἐπὶ δεκαπενταετίαν σχεδὸν ἐνεσπάρη διὰ πλουσίων ἀνθέων καὶ μόνον δι' ὀλίγων ἀκανθῶν. Καὶ ὅμως αἴσθημα πικρίας καὶ ἄλγους κατακυριεύει τὴν καρδίαν μας, ὅτε συνοδεύσαντες ἐπὶ πολλὰ πανευδαίμονα ἔτη περικλεᾶ ἄνδρα βλέπομεν ἤδη ἑαυτοὺς κατηναγκασμένους νὰ παρασταθῶμεν εἰς τὴν ἐπιθανάτιόν του κλίνην, καὶ νὰ ἴδωμεν τὸ μέγα αὐτοῦ πνεῦμα ἀφιπτάμενον ἀπὸ τοῦ λαμπροῦ τῶν ἀγώνων αὐτοῦ, τῶν νικῶν καὶ θριάμβων σταδίου, καί τοι προγινώσκοντες ὅτι ἀφίπταται ἵνα λάβῃ τοὺς στεφάνους τῶν νικῶν καὶ τῶν θριάμβων του. Μᾶς εἶναι ἀδύνατον νὰ δώσωμεν τὸν τελευταῖον ἤδη ἀσπασμὸν εἰς τὸν Ὀλύμπιον Περικλέα, χωρὶς νὰ στενάξωμεν ἐγκαρδίως διὰ τὸν ἀπ' αὐτοῦ ἀποχωρισμόν. Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ αὐστηρότατος καὶ τὰ μάλιστα ἀμερόληπτος μέγας ἱστοριογράφος, ὁ ἐγκαταλιπὼν ἡμῖν ὡς κτῆμα ἐς ἀεὶ τὴν διήγησιν τοῦ μεγάλου βίου του, καταφαίνεται συνεχόμενος ὑπὸ ὁμοίας τινὸς συγκινήσεως, ὅτε ἀναγκάζεται νὰ θίξῃ τὴν χορδὴν τοῦ κυκνείου περὶ τοῦ Περικλέους ἄσματός του, διότι ἐμφιλοχωρεῖ εἰς τὴν ἐξιστόρησιν τῶν ἀρετῶν τοῦ μεγάλου τῶν Ἀθηνῶν οἰκοστρόφου (Θουκυδ. Β'. 65) μετ' ἀγάπης προσωπικοῦ φίλου – καὶ ἴσως καὶ ἦτο τοιοῦτος – φαίνεται δὲ ὅτι τὴν καρδίαν αὐτοῦ εὔφραινεν ἡ ἰδέα, ὅτι ἔ.ελλε νὰ καταλίπῃ κληρονομίαν εἰς τοὺς μεταγενεστέρους τὴν ἀληθῆ εἰκόνα ἀνδρὸς, τὸν ὁποῖον τοσοῦτοι σύγχρονοί του οὕτωσὶ δὴ ἀεικῶς καὶ ἀναισχύντως εἶχον κατασυκοφαντήσει.

Ἐὰν μίαν ἔτι δεκαετηρίδα ἡ Ἑλλὰς ἠξιοῦτο νὰ ἔχῃ ζῶντα τὸν Περικλέα, βεβαίως ἡ τύχη τοῦ κόσμου θὰ ἐλάμβανεν ἐξ ὁλοκλήρου ἀλλοίαν μορφήν. Τὰ τοῦ Περικλέους σχέδια ἔτεινον πρὸς τὸ καταστῆσαι τὰς Ἀθήνας κέντρον καὶ ἡγήτορα τῆς ὅλης Ἑλλάδος, τούτου δὲ κατορθουμένου ὁ Μακεδὼν δὲν θὰ κατέστρεφε τὴν αὐτονομίαν τῶν ἑλληνικῶν πόλεων, καὶ ἡ Ῥώμη δὲν θὰ ἐκοσμοκράτει ὑποδουλοῦσα καὶ ἐξαχρειοῦσα τοὺς Ἕλληνας. Ἀλλ' αἱ Ἀθῆναι μὲ ὅλην αὐτῶν τὴν φιλοκαλίαν καὶ τὴν λατρείαν τοῦ καλοῦ καὶ ὡραίου καὶ τὴν πρὸς τὰς ἀπολαύσεις καὶ τέρψεις κλίσιν των δὲν θὰ εἶχον ἴσως τὰ ἀπαιτούμενα προσόντα ὅπως ἐκπολιτίσωσι τὰς ἀπωκισμένας ἀρκτῴας χώρας, ἡ δὲ μακροτέρα ζωὴ τοῦ Περικλέους θὰ ἦτο ἴσως ἡ πνευματικὴ νέκρωσις τῶν χωρῶν, ἐν αἷς ἤδη τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐξυμνεῖται καὶ θαυμάζεται. Αἱ Ἀθῆναι ἐξεπλήρωσαν τὸν προορισμόν των, διανοίξασαι καὶ καταλύσασαι τὸ διάφραγμα τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος, ἀλλ' ὁ σοβαρώτερος τῆς Ῥώμης πολίτης ἦν φαίνεται προωρισμένος νὰ διαδώσῃ τοὺς θησαυροὺς τῆς ἑλληνικῆς σοφίας μεταξὺ τῶν βαρβάρων, τοὺς ὁποίους οἱ ὑπερήφανοι Ἕλληνες κατεφρόνουν.

Ἡ κόνις τοῦ Περικλέους ἐκοιμᾶτο τὸν αἰώνιον ὕπνον ἐν τῷ Κεραμεικῷ ἐντὸς μνημείου, τὸ ὁποῖον ἀνήγειρεν αὐτῷ ἐκεῖ εὐγνώμων λαός· ἀλλ' ἔξω ἐμαίνετο φοβερὸς πόλεμος καὶ ἐντὸς τοῦ ἄστεως ἐθέριζεν ἀποτρόπαιον νόσημα. Τὰ καλὰ κτήματα καὶ αἱ πλούσιαι ἐπαύλεις τῶν Ἀχαρνῶν παρίστανον σωρὸν ἐρειπίων, διότι οἱ Λακεδαιμόνιοι κατὰ τὴν δευτέραν αὐτῶν εἰσβολὴν κατέστρεψαν καὶ ὅσα ἐπὶ τῆς πρώτης δὲν εἶχον προφθάσει νὰ κατερημώσωσι. Μολονότι δὲ οἱ ἐν τῇ σχολῇ τοῦ μεγάλου Περικλέους ἐγγυμνασθέντες στρατηγοὶ διέσωζον εἰσέτι τὴν τιμὴν τῶν Ἀθηναϊκῶν ὅπλων, ὁ δὲ Φορμίων ἐκυριάρχει τῆς θαλάσσης καὶ ἡ Ποτίδαια ἑάλω ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων, ὅσημέραι ὅμως καθίστατο φανερώτερον ὅτι ἔλειπεν ἤδη ὁ μέγας καὶ ὑπερφυὴς νοῦς, ὁ τὰ πάντα διευθύνων πρότερον καὶ συνέχων, ὥστε οἱ συνετώτεροι μετὰ συνοχῆς καὶ δέους ἀπέβλεπον πρὸς τὸ μέλλον, ἐνῷ οἱ κοῦφοι καὶ ἀσύνετοι ἐκ τοῦ ὄχλου ἠγάλλοντο καὶ ἐγαυρίων ἐπὶ ταῖς ἐνιαχοῦ νίκαις.

Ποῦ ἦτο ὅμως ἄρά γε ὁ ἡμέτερος φίλος Λυσικλῆς; Ἐνθυμούμεθα, ὅτι εἶχεν ἀπέλθει εἰς Ἀχαρνὰς, ὅπου ἐν τῇ γαλήνῃ τοῦ ἀγροτικοῦ βίου ἀπολαύων πάσας τὰς σμικρὰς ἀγαλλιάσεις καὶ ἡδονὰς, τῶν ὁποίων τὸ σύνολον ἐξαρκεῖ ὅπως ἐπαναπαύσῃ τὸν αὐτάρκη καὶ μὴ πλεονέκτην ἄνθρωπον, ἀτάραχον καὶ εὐδαίμονα ἔζη βίον. Εἰς μίαν δὲ μόνην τῶν γονέων του εὐχὴν διέμεινεν ἐκεῖ ἀπειθὴς, διότι ἅπασαι αὐτῶν αἱ σύντονοι προτροπαί, ἵνα καὶ αὐτὸς γείνῃ πατὴρ τέκνων, δὲν κατίσχυσαν νὰ τὸν πείσωσι νὰ ἔλθῃ εἰς γάμου κοινωνίαν μετά τινος τῶν πολλῶν καὶ καλῶν κορασίων, τὰ ὁποῖα τῷ ἐπροτείνοντο πρὸς συζυγίαν. Καὶ ὅτε, μετά τινα ἔτη ὁ ἐπισυμβὰς τοῦ γηραιοῦ Μνησάρχου θάνατος κατέστησεν αὐτὸν ἀπόλυτον κύριον τῶν πατρικῶν του κτημάτων, ἐξηκολούθει διαβιῶν καὶ πά-

λιν ἐν ἀγροτικῇ γαλήνῃ καὶ μοναξίᾳ, μηδὲν σχεδὸν ὅλως πυνθανόμενος ἐκ τῶν ἐν τῷ ἄστει συμβαινόντων, ἐξαιρουμένων τῶν στιγμῶν καθ' ἃς ὁ γηραιός του φίλος καὶ γείτων Λεώστρατος τὸν ἐπεσκέπτετο εἰς τὰ κτήματά του. Καὶ τούτου δὲ θανόντος, ὅτε παρηγγέλθη νὰ συγκομισθῶσιν οἱ ἐν τοῖς ἀγροῖς εἰς τὸ ἄστυ καὶ νὰ καταλίπωσι τὴν χώραν εἰς τὴν διάθεσιν τῶν πολεμίων, ὁ Λυσικλῆς συμπαραλαβὼν τὰ ἀνδράποδα καὶ τὰ τῶν βοῶν καὶ αἰγῶν ποίμνιά του ἀπῆλθεν εἰς Εὔβοιαν.

Ἀλλ' ἡ τοῦ τὰς Ἀθήνας ἐρημοῦντος λοιμοῦ ἀγγελία ἐξύπνισεν αὐτὸν τοῦ ληθάργου καὶ διήγειρε τὴν περιέργειάν του, ὁ δὲ ἐπιστάτης καὶ οἰκονόμος τῆς περιουσίας αὐτοῦ παρετήρησεν ὅτι ἔκτοτε ὁ ζῆλος τοῦ κυρίου του ἵνα λαμβάνῃ εἰδήσεις ἐξ Ἀθηνῶν ηὔξανεν ἤδη τοσούτῳ μᾶλλον ὅσῳ μεγαλειτέρα ὑπῆρχεν ἡ πρὸς τοῦτο προτέρα ἀδιαφορία του. Πρώτην τότε φορὰν ἠρώτησε περὶ τῆς οἰκογενείας τοῦ Περικλέους. Ἤκουσε περὶ τοῦ θανάτου τῶν δύο υἱῶν του Ξανθίππου καὶ Παράλου, τῆς ἀδελφῆς καὶ τῶν φίλων αὐτοῦ, καὶ περὶ τῆς καταργήσεως τοῦ νόμου τοῦ ἀποκηρύττοντος τὰ μετὰ ἀλλοδαπῶν γυναικῶν συνοικέσια.

«Ἀλλ'... ἡ γυνή τους;» ἠρώτησε μετά τινος δισταγμοῦ· «ἀλλ'...ὁ ἔτι ζῶν υἱός τους;»

«Ἠκούσθη, ὅτι μόλις καταγγελθέντων τῶν πρώτων τῆς ἐπιδημίας θυμάτων ἀπεστάλησαν εἰς Λάμψακον πρὸς τὸν φιλόσοφον Ἀναξαγόραν, τὸν τοῦ Περικλέους διδάσκαλον, ζῶντα εἰσέτι καὶ τὰς διατριβάς του ἐν Λαμψάκῳ ποιούμενον» τῷ ἀπήντησαν.

Μετά τινων μηνῶν παρέλευσιν ἠκούσθη ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ μέγας τῶν Ἀθηνῶν στρατηγὸς προσεβλήθη ὑπὸ τῆς ἐπιδημίας, μετ' ὀλίγον δὲ διεδόθη ἡ ἀπαισία εἴδησις, ὅτι καὶ αὐτὸς θῦμα τοῦ ἀπηνοῦς ἔπεσε νοσήματος. Ὁ Λυσικλῆς ἐθρήνησε τότε μετὰ πάντων τῶν φιλοπατρίδων Ἀθηναίων τὸ μέγα τοῦτο τῆς πατρίδος του δυστύχημα. Ζωηρῶς ἀνεπόλησε τότε ἐν τῇ ἑαυτοῦ μνήμῃ τὰς ἐντυπώσεις τοῦ τελευταίου συμποσίου, ἐν ᾧ εἶχεν ἴδει τὸ ἐξαίσιον εὐγενὲς πρόσωπόν του καὶ εἶχεν ἀκούσει τοὺς τελευταίους ἤχους τῆς φωνῆς ἐκείνης, ἥτις συνεκίνει καὶ καθυπέτασσεν ὅλας τὰς καρδίας. Τὰ αἰσθήματα τῆς νεανικῆς του ἡλικίας ἐξηγέρθησαν πάλιν κραταιῶς ἐν τοῖς ἐνδομύχοις του, καὶ δάκρυον, ὅπερ ἐπὶ πολὺ δὲν εἶχον γνωρίσει οἱ ὀφθαλμοί του, ἐνότιζεν ἤδη αὐτούς. Ἡ χρηματικὴ ζημία, εἰς ἣν οἱ Ἀθηναῖοι ἐν τῇ διὰ τὴν καταστροφὴν τῶν ἀγρῶν καὶ ἐπαύλεών των ὀργῇ καὶ δυσθυμίᾳ εἶχον καταδικάσει τὸν συνέτων αὐτῶν στρατηγὸν (Θουκυδ. Β, ξέ.) εἶχεν ἐλαττώσει σημαντικῶς τὴν τοῦ Περικλέους περιουσίαν. Ὁ υἱὸς δὲ καὶ ἡ χήρα τοῦ Περικλέους ἐπὶ ὀλίγων μόνον φίλων ἠδύναντο νὰ στηρίζωσι τὰς ἐλπίδας των ἐν πόλει, ὅπου ὁ Κλεών εἶχεν ἀρχήσει ἤδη νὰ παριστάνῃ τὸ πρόσωπον, ὅπερ τῷ περιεποιήσατο ἀπαισίαν παρὰ τοῖς μεταγενεστέροις φήμην, ὅθεν ὁ Λυσικλῆς

ἀνεμνήσθη ἤδη ἡμερῶν ἀρχαίων, κατενόησεν ὅτι ἡ καρδία του δὲν εἶχεν εἰσέτι ἀπολέσει τὴν ζωηρότητα τῶν ἀρχαίων της αἰσθημάτων, ὅπως ἐπί τινα χρόνον εἶχε πιστεύσει, καὶ ἐρευνήσας περὶ πλοίου προσδιωρισμένου νὰ πλεύσῃ εἰς Λάμψακον καὶ μετατρέψας μέρος τῆς ἑαυτοῦ περιουσίας εἰς χρηματικὸν ἐπέβη αὐτοῦ διευθυνόμενος ἐκεῖσε, ὅπου εἶχεν ἀκούσει διατρίβουσαν τὴν τοῦ Περικλέους οἰκογένειαν.

Τὸ ὄνομα τοῦ Ἀναξαγόρου ἦτο πασίγνωστον ἐν Λαμψάκῳ, ὁ δὲ Λυσικλῆς, μόλις ἀποβὰς εἰς τὴν ξηράν, παρεκάλεσέ τινα τῶν ἐγκατοίκων νὰ τὸν ὁδηγήσῃ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ φιλοσόφου. Ἐπορεύετο δὲ κατόπιν τοῦ ὁδηγοῦ του μὲ καρδίαν πάλλουσαν καὶ συγκίνησιν αἰσθημάτων, τὴν ὁποίαν εὐκολώτερον δύναταί τις νὰ φαντασθῇ παρὰ νὰ περιγράψῃ· μόλις δὲ ὅτε εὑρέθη ἐν τῷ πυλῶνι τῆς οἰκίας, μᾶλλον δὲ ἐν τῷ προαυλίῳ αὐτῆς, ἀνεπόλησεν ὅτι τὸ ἐξωτερικόν του κατεπρόδιδεν ὑπὲρ τὸ δέον ἴσως τὸν παρημελημένον χωρικόν, τὰ δὲ ἤθη καὶ ἡ συμπεριφορά του, μετὰ τοσαύτην μάλιστα ἀπὸ εὐγενεστέρων συναναστροφῶν ἀπουσίαν, θὰ ἐφαίνοντο ὑπὲρ τὸ δέον τραχέα καὶ ἀγροῖκα. Ἀλλὰ καὶ ὁ στοχασμὸς οὗτος εἰς τοῦτο μάλιστα συνετέλει, εἰς τὸ νὰ ἀναπολῇ δηλονότι εἰς τὴν μνήμην του τὰς στιγμὰς καθ' ἃς αὐτὸς, ὁ ἀγροῖκος τῶν Ἀχαρνῶν νεανίσκος, παρεκάθητο τὸ πρῶτον εἰς τὴν τράπεζαν τῆς Ἀσπασίας. Ἐλησμόνησε τὰ ἐν τῷ μεταξὺ παρελθόντα ἔτη, καὶ ἠκολούθησε τὸν ὁδηγοῦντα αὐτὸν ὑπηρέτην, μονονουχὶ προσδοκῶν νὰ ἴδῃ ἀνανεουμένην αὐτὴν ἐκείνην, τὴν ἀνεξιτήλως ἐν τοῖς ἐνδομύχοις τῆς καρδίας του ἀπεικονισμένην σκηνήν.

Ἦτο δὲ ἑσπέρα, καὶ ὁ ὑπηρέτης ὡδήγησεν αὐτὸν εἰς τὴν θύραν τοῦ κήπου, ὅπου, ὡς ἔλεγε, διέτριβε τὴν στιγμὴν ἐκείνην ὁ Ἀναξαγόρας· διότι ὁ Λυσικλῆς δὲν εἶχε τολμήσει νὰ προφέρῃ ἕτερον ὄνομα. «Εὑρήσεις αὐτὸν ἐκεῖ παρὰ τὴν ἀναπηδητικὴν πηγήν» εἶπεν αὐτῷ ὁ ὁδηγήσας αὐτὸν ὑπηρέτης ὀπισθοδρομῶν, καὶ κλείσας τὴν θύραν τοῦ κήπου κατέλιπε μόνον τὸν υἱὸν τοῦ Μνησάρχου.

Ἐκεῖ δὲ παρὰ τὴν ἀναπηδητικὴν πηγὴν ἐκάθητο ἐντὸς ὁ σεβάσμιος φιλόσοφος. Αἱ πλαγίως παρεισδύουσαι τοῦ ἡλίου ἀκτῖνες ἐχρύσονον τὴν κατάλευκόν του κόμην καὶ τὴν μέχρι τοῦ στήθους διήκουσαν γενειάδα του. Παρ' αὐτὸν ἐκαθέζετο γονυκλιτὴς παῖς, καλὸς ὡς τρυφερὸς Ἀπόλλων, ἀναβλέπων μετὰ σεβασμοῦ καὶ υἱϊκῆς στοργῆς πρὸς τὸ σεβάσμιον τοῦ φιλοσόφου πρόσωπον. Οἱ μελαψοὶ καὶ ἀπαστράπτοντες τῆς τοῦ παιδὸς κόμης βόστρυχοι, τὸ ἀστραπηβόλον ὄμμα του καὶ ἡ μεγαλοπρεπὴς του μορφὴ καὶ στάσις ἀπὸ τοῦδε ἤδη ἀνεπόλουν εἰς τὸν παρατηρητὴν ΕΚΕΙΝΟΝ τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα ἔφερε. Παρὰ τὸν παῖδα ἐκαθέζετο γυνὴ, ἐφ' ἧς τὸ βλέμμα τοῦ Λυσικλέους προσηλώθη ἀμετατρεπτί. Καὶ δὲν ἦτο μὲν πλέον ἀληθῶς αὐτὴ ἐκείνη ἀκριβῶς ἡ ἐν τῇ μνήμῃ αὐτοῦ ζῶσα Ἀσπασία, διότι τὸ πρόσωπον αὐτῆς ἦν ἤδη σαρκωδέστερον, ποιά δέ τις μη-

τρικὴ τρυφερότης καὶ ἀξιοπρέπεια ἔδιδον ἤδη διάφορόν τινα χαρακτῆρα εἰς τὴν μὲ ὅλα ταῦτα ἀπαράμιλλον καλλονὴν αὐτῆς. Πένθους ἐπεκάθητο ἤδη νέφος ἐπὶ τοῦ μετώπου, τοῦ ὁποίου ἄλλοτε ἡ ἀνέκφραστος καὶ ἰσόθεος μεγαλοπρέπεια κατεμαρτύρει περιφρόνησιν πρὸς πᾶσαν τῆς τύχης μεταβολήν. Καὶ ὅμως καὶ ἡ ἀλλοίωσις αὕτη εἶχε τὸ ἀκαταμάχητον θέλγητρόν της, ὁ δὲ Λυσικλῆς ἵστατο ἡμικεκρυμμένος ὄπισθεν μέρους τοῦ τοίχου, μὴ τολμῶν νὰ προβῇ πλησιέστερον, ἵνα μὴ τυχὸν ἡ ἐσχάτη ἤδη αὕτη εὐχὴ (διότι τὸ ἐλπίδος αἴσθημα δὲν ἐδικαιοῦτο σχεδὸν νὰ ἀντιποιηθῇ) ἀποτυχοῦσα ῥίψῃ αὐτὸν εἰς ἀπελπησίας καὶ κακοδαιμονίας πέλαγος δι' ἅπασαν τοῦ μέλλοντός του βίου τὴν διάρκειαν. Ἀλλὰ τὴν στιγμὴν ταύτην τὸ ὄμμα τοῦ Ἀναξαγόρου παρετήρησεν αὐτὸν, ἐννοήσας δὲ ὅτι ἐγένετο ὁρατὸς, προέβη πρὸς τὸν φιλόσοφον.

Ἀνέστη δὲ εὐθὺς ὁ παῖς, καὶ προβὰς πρὸς ἀπάντησιν τοῦ ξένου, ἐν στάσει καὶ βήματι τοῦ πατρός του, ἠρώτησεν αὐτὸν ἀξιοπρεπέστατα περὶ τῆς αἰτίας τῆς ἐπισκέψεώς του.

«Μὲ ἐλησμόνησαν λοιπὸν» εἶπεν ὁ Λυσικλῆς διὰ τρυφερᾶς ἀττικῆς διαλέκτου καὶ προφορᾶς, τὴν ὁποίαν οὐδέποτε λησμονοῦσι τὰ ὦτα τῶν ἐπὶ πολὺ συνειθισμένων εἰς αὐτήν. «Ἀλλ' ὅμως εἰ καὶ ὁ χρόνος δύναται νὰ ἀλλοιώσῃ τὸ ἐξωτερικόν μας, ὤφειλεν ὅμως, νομίζω, τοὐλάχιστον ἡ ψυχὴ νὰ διαφαίνηται μέσον τοῦ ἐξωτερικοῦ περικαλύμματος. Μοὶ εἶναι ἀδύνατον νὰ λησμονήσω τὴν σεβασμίαν τοῦ Ἀναξαγόρου εἰκόνα, εἰ καὶ μετὰ λύπης παρατηρῶ, ὅτι δεκαεξ ἐνιαυτοὶ κατέβαλον τὴν πολιὰν κεφαλήν του πλειότερον παρ' ὅσον ἠδυνάμην νὰ εὐχηθῶ».

Ἡ Ἀσπασία προσέβλεψε πρὸς αὐτὸν μὲ ποιάν τινα ταραχώδους ἐκπλήξεως συγκίνησιν.

«Εἶσαι Ἀθηναῖος» εἶπε «καὶ τὴν φωνήν σου νομίζω ὅτι καὶ ἄλλοτε τὴν ἤκουσα. Τίς εἶ; Τί ζητεῖς;»

Ὁ Λυσικλῆς ἔκλινε τὸ γόνυ ἐνώπιόν της, ἐνῷ ἐρύθημα ὡς παιδίου διέδραμε διὰ τῶν ἀνδρικῶν τοῦ προσώπου του χαρακτήρων. Τὴν στιγμὴν δὲ ταύτην, καὶ εἰς ταύτην αὐτοῦ τὴν συμπεριφορὰν καὶ τὴν στάσιν, ἡ Ἀσπασία ἀνεγνώρισεν αὐτὸν, καὶ ἀ απηδήσασα μετ' εὐφροσύνου ἐκπλήξεως ἀνεβόησεν:

«Ὁ Λυσικλῆς εἶναι βεβαίως, ὁ υἱὸς τοῦ Μνησάρχου».

«Δέσποινα, ναὶ ἐγὼ εἶμαι, ἠλλοιωμένος ἴσως κατὰ τὸ ἐξωτερικὸν, ἀλλ' ἀναλλοίωτος ἐν τῇ καρδίᾳ. Ἐφ' ὅσον ἦσο εὐδαίμων καὶ πολυκτήμων, μοὶ ἤρκει τὸ νὰ σὲ ἠξεύρω εὐτυχῆ· ἀλλ' ἤδη ὅτε χρῄζεις φίλων, δὲν θὰ λησμονήσεις, ἐλπίζω, ὅτι ὁ Λυσικλῆς ἐτιμήθη ἄλλοτε ἱκανῶς διὰ τῆς γνωριμίας σου, ὥστε νὰ πιστεύῃ ὅτι δὲν ἁμαρτάνει προσφέρων σοι ἤδη τὴν φιλίαν του».

«Καὶ διὰ τί δὲν προσῆλθές μοι πρότερον, βέλτιστε Λυσίκλεις, ὅτε ἠ-

δυνάμην νὰ σοὶ φανῶ χρησιμωτέρα ἀφ' ὅσον δύναμαι σήμερον; Πολλάκις ἠπόρησα κατ' ἐμαυτὴν, τίνος ἕνεκεν οὐδέποτε μᾶς ἐπεσκέφθης. Τί παθὼν οὕτως βραδέως ἐνθυμήθης ὅτι δικαιοῦσαι νὰ ὀνομάζησαι φίλος μου;»

«Ἐπειδὴ» (εἶπε μετὰ δισταγμοῦ, καὶ νέον πάλιν ἐρύθημα διέδραμε διὰ τοῦ μετώπου καὶ τῶν παρειῶν του) «ἐπειδὴ... ἀλλ' εἶεν!.. δὲν προῆλθεν ἐκ τοῦ ὅτι σὲ εἶχον λησμονήσει, ὦ δέσποινα. Ἀλλὰ δὲν ἦλθον, ἵνα σοὶ εἴπω τοῦτο. Εἶμαι ἀφελὴς καὶ ἀγροῖκος χωρικὸς, συνειθισμένος νὰ λέγω καθαρῶς ὅλον μου τὸν στοχασμὸν ἢ νὰ μὴ λέγω τίποτε.»

Οὕτωσὶ αὐτοῦ λαλοῦντος, καὶ αὐτῆς τῆς Ἀσπασίας τὰς παρειὰς ἐλαφρὸν διέδραμεν ἐρύθημα, διότι ἐπὶ τῆς τραχῆς καὶ συγκινήσεως τῆς τε φωνῆς καὶ τοῦ αἵματός του ἀνεγίνωσκεν ἤδη ἄφνης τὸ μυστήριον τοσούτων ἐνιαυτῶν, καὶ ἀνεπόλει ἤδη εἰς τὴν μνήμην της τὰς ἐκφράσεις ἀφοσιώσεως, τὰς ὁποίας ἄλλοτε ἀτελῶς πάνυ εἶχε παρατηρήσει ἐπὶ τοῦ νεανίσκου, ἐν δὲ τῇ ἀλληλουχίᾳ τῶν ποικίλων καὶ πολυασχόλων σκηνῶν τοῦ μετέπειτα βίου της κατὰ κράτος εἶχε λησμονήσει, ἕως οὗ ἡ ἐνεστῶσα αὐτοῦ συμπεριφορὰ ἀνεπόλει πάλιν αὐτὰς εἰς τὴν μνήμην της.

«Δέσποινα (ἐπρόσθεσε θαῤῥαλέως καὶ ἰσχυροτέρᾳ τῇ φωνῇ) εἶναι ἀπᾶδον, ὁ υἱὸς καὶ ἡ χήρα τοῦ Περικλέους νὰ ζῶσιν ἐν χῇ ξένῃ μακρὰν τῆς πατρίδος των. Καὶ δὲν ἐκόπασε μὲν εἰσέτι τὸ νόσημα ἱκανῶς, ὥστε συνετὸς ἀνὴρ νὰ ἐγκρίνῃ ἀπὸ τοῦδε τὴν εἰς Ἀθήνας ἐπάνοδον, ἀλλ' ὅταν ἡ κατάλληλος αὕτη ἔλθῃ ἐποχὴ.. δὲν μὲ λανθάνει ὅτι ἡ τῶν Ἀθηναίων ἀγνωμοσύνη ἠλάττωσε τὴν περιουσίαν τοῦ οἰακοστρόφου τῆς πατρίδος των, καί τοι ὅμως Ἀθηναῖος δὲν εἶμαι ἀγνώμων, ὁ σκοπὸς δὲ καὶ ἡ πρόθεσις τοῦ ἐνταῦθα ταξειδίου μου ἦτο νὰ εἴπω, ὅτι οἱ θεοί μοι ἐχάρισαν πλειότερα τῶν ὅσα χρῄζω... Εἶμαι μόνος, δὲν ἔχω τέκνα, εἶναι ἀλαζονεία νὰ ἐρωτήσω, ἂν μοὶ ἐπιτρέπηται ἵνα τὸν υἱὸν τοῦ... Περικλέους καταστήσω κληρονόμον μου; Δὲν ζητῶ νὰ τὸν υἱοθετήσω, διότι τοῦτο θὰ ἦτο προσβολὴ σοῦ τε καὶ τῆς μνήμης τοῦ μεγάλου ἐκείνου εὐεργέτου μας. Ἐξαιτοῦμαι μόνον τὴν ἄδειαν νὰ δείξω, ὅτι καὶ Ἀθηναίου καρδία δύναται νὰ διαμείνῃ πιστὴ καὶ εὐγνώμων καὶ μετὰ πολλῶν ἐνιαυτῶν περιόδον. Εἰς τὴν φρόνησιν τοῦ Περικλέους (ἐπρόσθεσε μετὰ μείζονος ἀταραξίας, ἀφ' οὗ ἡ τῆς ἀγαθοποιΐας πρόθεσις ἔφερε σταθερὰν εἰς τὴν ψυχήν του γαλήνην), εἰς τὴν σύνεσιν καὶ τὴν περίνοιάν του ὀφείλομεν τὴν ἀσφάλειαν καὶ τὸ εὐπόριον, ἀφ' ὧν ἐπλούτησα. Πλὴν τί χρησιμεύουσι τὰ πλούτη εἰ ἄνδρα ὡς ἐμὲ χωρικὸν; Πάτερ! (ἐξηκολούθησε λέγων, στραφεὶς πρὸς τὸν Ἀναξαγόραν) πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἤμην μαθητής σου καὶ δὲν ἠξιώθην νὰ σοὶ ἀνταποδώσω μικράν τινα ἀνταμοιβὴν διὰ τὰς πολυτίμους διδασκαλίας σου, δι' ὧν ἐγενόμην τίμιος καὶ εὐδαίμων». Καὶ θεὶς βαλάντιον πλῆρες χρυσῶν νομισμάτων εἰς τὰ γόνατα τοῦ φιλοσόφου εἶπε· «Ταῦτα εἶναι ἐλάχιστον μέρος τοῦ πλούτου, δι' οὗ μὲ εὐλόγησαν

οἱ θεοί· τὸ βαλάντιον θέλει ἐκ νέου πληροῦσθαι μετὰ χρόνου τινὸς παρέλευσιν...» Καὶ χωρὶς νὰ τολμήσῃ νὰ ἀπευθύνῃ βλέμμα τι πρὸς τὴν Ἀσπασίαν, ἥρπασε τὴν κάτισχνον δεξιὰν τοῦ ἀξιοσεβάστου γέροντος καὶ ἐπίεσεν αὐτὴν εἰς τὰ χείλη του. Ἀλλ' ὁ Ἀναξαγόρας περιέβαλε τὸν ἕτερόν του βραχίονα περὶ αὐτὸν καὶ ἐπίεσε τὸν εὐγνώμονα μαθητήν του μὲ πατρικὴν στοργὴν εἰς τὸ ἴδιόν του στῆθος.

Ἡ Ἀσπασία κατενόησε τὸν σάλον καὶ τὴν ταραχὴν τῆς καρδίας τοῦ Ἀθηναίου, ὅστις διὰ τῆς σκληρᾶς ταύτης κατὰ τοῦ ἑαυτοῦ πάθους πάλης εἵλκυε πλειότερον τὸν σεβασμόν της.

«Βέλτιστε Λυσίκλεις (εἶπε), δὲν θέλω νὰ σὲ πικράνω διὰ τῆς μὴ παραδοχῆς τῶν ὅσα ἡ φιλία σου μᾶς προσφέρει, εἰ καὶ ἡ συνετὴ οἰκονομία τοῦ συζύγου μου τῷ εἶχε χορηγήσει τὰ μέσα τοῦ νὰ ἀποτίσῃ τὴν χρηματικὴν ζημίαν, χωρὶς διὰ τοῦτο νὰ ἐγκαταλίπῃ τὸν υἱόν του εἰς κατάστασιν ἀνοίκειον τοῦ ὁποίου φέρει ὀνόματος. Τέκνον μου! (ἐπρόσθεσε λαβοῦσα τῆς χειρὸς τὸν υἱόν της Περικλέα καὶ προσάγουσα αὐτὸν εἰς τὸν υἱὸν τοῦ Μνησάρχου) Ὁ πατήρ σου ἠγάπα τὸν ἄνδρα τοῦτον καὶ ἤυχετο νὰ ἀποκτήσῃ τοιοῦτον υἱόν. Ἐναγκαλίσθητι αὐτὸν καὶ εὐχαρίστησέ τον διὰ τὴν πιστήν του φιλίαν.»

Ὁ παῖς ἐξεπλήρωσε τὴν ἐντολὴν τῆς μητρός του μετὰ τρυφερᾶς στοργῆς, ὁ δὲ Λυσικλῆς ἐπίεσεν αὐτὸν εἰς τὸ στῆθός του μετὰ συγκινήσεως, μηδένα πλέον ἀνεχομένης χαλινὸν, καὶ ἀνολολύξας ἔκλαιε γαερῶς· ἀλλ' εὐθὺς, ὡσανεὶ αἰσχυνθεὶς διὰ τὴν ἣν κατεπρόδωσεν ἀδυναμίαν, ἔθλιψε καὶ δεύτερον τὴν χεῖρα τοῦ φιλοσόφου καὶ ὤχετο ἀπιών.

Μετὰ ὀλιγοήμερον πλοῦν ἀφίκετο εἰς τὸ ἐν Εὐβοίᾳ ὑποστατικόν του, ἀλλ' ἐξ ὁλοκλήρου ἠλλοιωμένος, διότι ἡ καρδία του ἐθερμαίνετο ἤδη ὑπὸ ζωογόνων ἐλπίδων. Αἱ πρῶται εὐφροσύνου φιλοφροσύνης προσρήσεις, δι' ὧν τὸν ὑπεδέχθη ἡ Ἀσπασία, ἦσαν εἰσέτι ἔναυλοι εἰς τὰ ὦτά του, ἐὰν δὲ διὰ τῶν μετέπειτα αὐτῆς λόγων ἐμετριάζετο τῶν προσρήσεων ἐκείνων ἡ δύναμις, τοῦτο τὸ ἀπέδιδεν εἰς τὸ ὅτι συνήθως ἡ καρδία ὁμιλεῖ πρῶτον, τὸν δεύτερον ὅμως λόγον ἔχει ἡ ὑπολογίζουσα φρόνησις. Συνησθάνετο τοὐλάχιστον ὅτι τὸ ἴδιον ἑαυτοῦ λογικὸν δὲν κατίσχυε νὰ τὸν ἀπαλλάξῃ τοῦ νὰ ἀναπολῇ εἰς τὴν μνήμην του τοσαῦτα τῆς νεανικῆς του ἡλικίας ὀνειροπολήματα, ὥστε πολλάκις ἐν τῇ ἀνανήψει ἐκ τῆς ὀνειροπολήσεώς του ἔβλεπεν, ὅτι περιεπλανήθη χωρὶς ὁ ἴδιος νὰ γνωρίζῃ τὸ ποῦ.

Ἔτος παρῆλθεν. Ὁ πραὺς σοφὸς τῶν Κλαζομενῶν εἶχε παραδώσει τὴν ἀγνήν του ψυχὴν εἰς τοὺς κόλπους τοῦ αἰωνίου καὶ ἀθανάτου πνεύματος, περὶ οὗ μετ' ἀγαλλιάσεως διήγαγε τὸν ἑαυτοῦ βίον φιλοσοφῶν καὶ διδάσκων, ὁ δὲ Λυσικλῆς ἦτο πάλιν εἰς τὸ πλευρὸν τῆς Ἀσπασίας, ἡ δὲ χεὶρ αὐτῆς ἦν συνηνωμένη μὲ τὴν χεῖρα τοῦ Λυσικλέους, ὅστις ἀ-

πεκάλυπτεν αὐτῇ μὲ ἀκεραίαν τὴν φλόγα πρώτου καὶ μόνου ἔρωτος τὰ ἐνδόμυχα τῆς καρδίας του αἰσθήματα. Εἰ καὶ εἶχε παρέλθει ἡ ἐποχὴ τοῦ φλογεροῦ νεανικοῦ πάθους, ὁ ἐπὶ τοῦ ἀμοιβαίου ὅμως σεβασμοῦ στηριζόμενος στενότατος καὶ ἰσχυρότατος δεσμὸς κραταιότερος δι' αὐτὸ τοῦτο καὶ ἀῤῥαγέστερος καθίσταται, ὁ δὲ υἱὸς τοῦ Μνησάρχου ᾐσθάνετο ὅτι ἐξήρκει πρὸς εὐδαίμονα βίον ὁ σεβασμὸς τοιαύτης γυναικός. Πρὶν ἢ παρέλθωσι πολλοὶ μῆνες, τὸ ὄνειρον τῆς νεανικῆς του ἡλικίας ἐπραγματοποιήθη, ἐκάθητο δ' αὐτὸς παρὰ τοὺς πόδας τῆς Ἀσπασίας, ὡς νομίμως συνεζευγμένης συζύγου του, ἐνῷ οἱ ὀφθαλμοί της ἦσαν προσηλωμένοι ἐπ' αὐτοῦ μετὰ φίλτρου, αἱ δὲ σοφαὶ αὐτῆς διδασκαλίαι κατεκήλουν καὶ κατεθελγον τὰ πειθήνια αὐτοῦ ὦτα.

Δὲν ἦτο ὅμως πλέον ὁ ἀγροῖκος τῶν ἀγρῶν προβατοκάπηλος. Τὰ πλούτη αὐτοῦ ἀφ' ἑνὸς καὶ τὰ διὰ τῆς διδασκαλίας τῆς ἐνδόξου συζύγου του ἀναπτυχθέντα προτερήματά του ἀνεβίβασαν αὐτὸν τάχιστα εἰς τὰ ἀνώτατα τῆς πόλεως Ἀθηνῶν ἀξιώματα, ὥστε ἡ Ἀσπασία οὐδένα εἶχε λόγον νὰ ἐρυθριᾷ διὰ τὴν δευτέραν αὐτῆς ταύτην ἐκλογήν. Ὑπὸ τοιούτους παιδαγωγοὺς ἐμεγαλύνετο ὁ νέος Περικλῆς καὶ κατέστη τοιοῦτος, οἷον ἤυχετο νὰ ἴδῃ αὐτὸν ὁ μέγας πατήρ του. Ἐὰν ἦτο δυνατὸν νὰ σωθῶσιν αἱ Ἀθῆναι, ἠδύναντο νὰ σωθῶσι δι' αὐτοῦ... Ἀλλ' ἐνταῦθα ὀφείλομεν νὰ καταβιβάσωμεν τὴν αὐλαίαν. Χαῖρε λοιπὸν, καὶ ὑγίαινε ἀναγνῶστα! Βαρὺς πέπλος καλύπτει τὴν πόλιν τῆς Παλλάδος, καὶ τὴν λαμπρὰν αὐτῆς ἀκρόπολιν, καὶ τὰς πολυπληθεῖς καὶ πολυθορύβους ἀγυιάς της, ἀμφότεροι δὲ ἡμεῖς, σύ τε κἀγὼ, ὀφείλομεν νὰ ἐπιδοθῶμεν ἤδη εἰς τὰς τετριμμένας μερίμνας ἀλλοίας ἐποχῆς, καθ' ἣν βασιλεύει ἀλλοῖος πολιτισμὸς, ὥστε τὰ συμβάντα τῶν ἀρχαίων ἐκείνων χρόνων καταλογίζονται ὡς διακοσμήματα μυθιστορημάτων. Δι' ἐμὲ ὅμως τὰ ὄντα ἐκεῖνα ἔχουσι πολὺ τὸ ἐνδιαφέρον, καὶ ζῶσιν ἐν τῇ καρδίᾳ μου, ὡς ἔζων κσὶ ἦσαν πραγματικὰ καὶ ἀληθῆ. Δὲν δύναμαι νὰ ἀναλογισθῶ ἄνευ ἐνδομύχου καὶ βαθυτάτου ἄλγους τὰς τύχας τῶν ἐν Ἀργινούσαις νικητῶν*), διὸ καὶ παραιτῶ τὸ πικρὸν καὶ ἄχαρι τοῦτο ἔργον.

---

*) Πλειονοψηφία Ἀθηναίων, εἰς παραφροσύνην ἐξωθηθέντων ὑπὸ τῶν δημοκόπων, κατεδίκασεν εἰς θάνατον (λόγῳ φαρισαϊκῆς εὐσεβείας μᾶλλον δὲ θεοβλαβείας) ἓξ τῶν ἐν Ἀργινούσαις νικησάντων στρατηγῶν, ἐν εἷς καὶ τὸν ὁμώνυμον τῷ πατρί του υἱὸν Ἀσπασίας καὶ Περικλέους. (Βλ. Πλουτρ. Περικλ. λξ', 30 καὶ Ἱστορ. Παπαῤῥγ. Τομ. Α' σελ. 711), ὅθεν δικαίως ἐτιμώρησεν ἔπειτα τοὺς ἀγιώμονας ὁ Θεὸς διὰ τῆς ἐν Αἰγὸς ποταμοῖς καταστροφῆς τοῦ στόλου των, τῶν τελευταίων ἐλπίδων τῆς πόλεως τῆς Παλλάδος.

ΤΕΛΟΣ.

ΠΙΝΑΞ

ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ.

ΜΕΡΟΣ Α'.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.	Ἡ ἐπάνοδος τῶν Νικητῶν.	ΣΕΛΙΣ	1
» Β'.	Ἡ διδάσκαλος τῆς φιλοσοφίας.	»	12
» Γ'.	Ὁ νέος ἀνδριαντοποιός.	»	21
» Δ'.	Ἡ τῶν Σπαρτιατῶν Πρεσβεία.	»	30
» Ε'.	Ὁ Παρθενών.	»	38
» Ϛ'.	Ὁ παράσιτος.	»	46
» Ζ'.	Ἡ ἀποκάλυψις τοῦ ἀγάλματος τῆς Παλλάδος	»	55
» Η'.	Πολιτικαὶ συζητήσεις.	»	64
» Θ'.	Ὁ σωματέμπορος.	»	72
	Παρέκβασις.	»	79
» Ι'.	Ἑσπερινὴ ἐπίσκεψις.	»	81
» ΙΑ'.	Συμπόσιον.	»	91
» ΙΒ'.	Αἱ Ἀθῆναι εἰς κίνησιν.	»	100
» ΙΓ'.	Ἡ Πνύξ.	»	109
» ΙΔ'.	Τὸ πλοῖον τοῦ ἀνδραποδιστοῦ.	»	118
» ΙΕ'.	Ἡ Ἀγορά.	»	129
» ΙϚ'.	Πρακτικὸς ἀνήρ.	»	138
» ΙΖ'.	Φιλοσοφικὸν μάθημα.	»	147
» ΙΗ'.	Ἱππασία ἐξ Ἀχαρνῶν εἰς Ἀθήνας.	»	159
» ΙΘ'.	Διαβολή.	»	169
» Κ'.	Ἀπροσδόκητον συμβάν.	»	178
» ΚΑ'.	Ἡ νέα κιθαρῳδός.	»	188

ΠΙΝΑΞ

ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ.

ΜΕΡΟΣ Β'.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΒ'.	Τὸ θέατρον τοῦ Βάκχου.	ΣΕΛΙΣ	1
» ΚΓ'.	Ἡ πρώτη τῶν Διονυσίων ἡμέρα.	»	11
» ΚΔ'.	Τὸ δρᾶμα.	»	23
» ΚΕ'.	Συζυγικὴ σκηνή.	»	30
» ΚΣ'.	Αἱ τελευταῖαι ἡμέραι τοῦ μηνὸς Σκιροφοριῶνος.	»	37
» ΚΖ'.	Τὸ νομοσχέδιον τοῦ Διοπείθους.	»	47
» ΚΗ'.	Ἡ συνέλευσις τῶν κορυφαίων τῆς ἀριστοκρατικῆς φατρίας.	»	56
» ΚΘ'.	Ἐπίσκεψις εἰς Ἀχαρνάς.	»	64
» Α'.	Τὸ στρουθίον.	»	75
» ΛΑ'.	Δέκα τάλαντα καλῶς δαπανηθέντα.	»	85
» ΛΒ'.	Ὁ Ἄρειος πάγος.	»	95
» ΛΓ'.	Ὁ χειρῶναξ συζητῶν πολιτικὰ ἀντικείμενα.		102
» ΛΔ'.	Ὁ Γάμος.	»	112
» ΛΕ'.	Τὸ δεσμωτηρίον.	»	122
» ΛΣ'.	Φῆμαι.	»	133
» ΛΖ'.	Τὸ γυμνάσιον.	»	142
» ΛΗ'.	Ὁ Εὐπατρίδης.	»	152
» ΛΘ'.	Τὸ δικαστήριον τῆς Ἡλιαίας.	»	162
» Μ'.	Ὁ Ἀποχωρισμός.	»	176
» ΜΑ'.	Οἱ οἰνοβαρεῖς.	»	185
» ΜΒ'.	Ἡ ἀναχώρησις τοῦ ἐξορίστου.	»	193
» ΜΓ'.	Τὸ Λύκειον.	»	199
» ΜΔ'.	Ἡ παραμονὴ τῆς δίκης.	»	209
» ΜΕ'.	Ἡ δίκη.	»	216
» ΜΣ'.	Συμπλήρωμα καὶ Καταστροφή.	»	228

SISMANOGLIO

CHICAGO